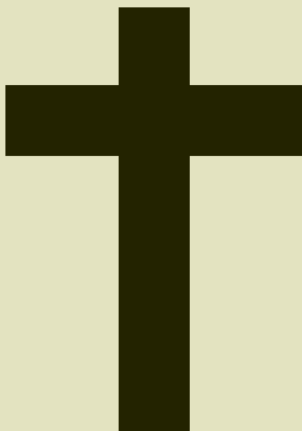

Ār 'ra'yo nkohi Jō har n̄hōn̄hō maxei ntongwi ár

mahwifí har hai m'onda ne har n̄hōmfō

New Testament in Otomi, Querétaro (MX:otq:Otomi, Querétaro)

Àr 'ra'yo nkohi Jö har ñhöñhö maxei ntongwi ár mahwifí har hai m'onda ne har ñhömfó

New Testament in Otomi, Querétaro (MX:otq:Otomi, Querétaro)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Querétaro

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Querétaro

otq

Mexico

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Querétaro

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
a3e32dbb-4826-53d8-92fc-afaa86ffff04

Contents

AR MATEO	1
AR MARKO	57
AR LUKA	91
AR XUWA	151
YA 'BEFI	194
AR ROMANU	246
ÁR NDUÍ AR KORINTIO	267
ÁR ÑOHO AR KORINTIO	288
AR GALATA	301
AR EFESIO	309
AR FILIPENSE	317
AR KOLOSENSE	322
ÁR NDUÍ AR TESALONISENSE	327
ÁR ÑOHO AR TESALONISENSE	332
ÁR NDUÍ AR TIMOTEO	335
ÁR ÑOHO AR TIMOTEO	341
AR TITO	346
AR FILEMON	349
AR EBREO	351
AR SANTIAGO	367
ÁR NDUÍ AR PEDRO	372
ÁR ÑOHO AR PEDRO	378
ÁR NDUÍ AR XUWA	382
ÁR ÑOHO AR XUWA	387
ÁR HÑU AR XUWA	388
AR HUDA	389
YA NTHANDI	391

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR MATEO

*Yá pale ar Hesukristo
(Lk. 3:23-38)*

¹ Ár ndüi nunar t'ofonü, ma da 'yotkagihü ar 'ñü togo yá pale ar Hesukristo, n'ár mangan'бето ar Dabi ne ar Abra.

² Ar Abra már dada ar Isa, har Isa már dada ar Hakob, har Hakob már dada ar Huda ne yá jödöp'ü'ö.

³ Ar Huda már dada ar Fare ne ar Zara ár jödönu, gehyü xki 'yomba ar Tamar. Nunar Fare már dada ar Esrom, ha nunar Esrom már dada ar Aram.

⁴ Ar Aram már dada ar Aminadab, har Aminadab már dada ar Naso, har Naso már dada ar Salmon.

⁵ Ar Salmon már dada ar Bos xki 'yomba ar Rahab, nunar Bos már dada ar Obed xki 'yomba ar Rut, har Obed már dada ar Isai.

⁶ Ar Isai már dada ar ndö Dabi, ar ndö Dabi már dada ar Salomon xki 'yomba nö'ö ár 'behñöhmö ar Urias.

⁷ Nunar Salomon már dada ar Roboam, ar Roboam már dada ar Abia, har Abia már dada ar Asa.

⁸ Ar Asa már dada ar Hosafat, ar Hosafat már dada ar Horam, har Horam már dada ar Usias.

⁹ Ar Usias már dada ar Hotam, ar Hotam már dada ar Akas, har Akas már dada ar Esekias.

¹⁰ Ar Esekias már dada ar Manases, ar Manases már dada ar Amon, har Amon már dada ar Hosias.

¹¹ Ar Hosias már dada ar Hekonias ne yá jödöp'ü'ö, nuya pa mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabelonia.

¹² Nünü Mbabelonia ka ba tinü ár bötsi ar Hekonias már thuhu ar Salatiel, ha nunar Salatiel már dada ar Sorobabel.

¹³ Ar Sorobabel már dada ar Abiud, ar Abiud már dada ar Eleakim, har Eleakim már dada ar Asor.

¹⁴ Ar Asor már dada ar Sadok, ar Sadok már dada ar Akim, har Akim már dada ar Eliud.

¹⁵ Ar Eliud már dada ar Eleasar, ar Eleasar már dada ar Matan, har Matan már dada ar Hakob.

¹⁶ Ar Hakob már dada ar Huse nö'ö már döme ar Maria togo bi 'yonga ar Hesu t'embabi ar Kristo.

¹⁷ Nu'mü, gatho nuyá pale ne yá mangapale, ga du'mhü nuya pa mi 'bü ar Abra, di göxa nú'mü mi 'bü ar Dabi, bi tho 'ret'amagoho m'üi. Ha di ndüi ar 'bede nuya pa mi 'bü ar Dabi, di göxa nú'mü mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabelonia, bi tho ma 'ret'amagoho m'üi n'ehe. Ha nu mi ts'ixa ya me Israel har hai Mbabelonia, di göxa nú'mü mi m'ü ar Hesukristo, bi tho ma 'ret'amagoho ya m'üi.

*Ar tsi Hmu Hesukristo bi zokwa har ximhai
(Lk. 2:1-7)*

¹⁸ Gehnü ar 'bede hanja bi m'ü ar Hesukristo. Ar Maria xki t'adi nda nthötwi ar Huse. Himi tsöta ar pa nda m'ühwü, bi ndathi hár ts'edi ár Hñö Jö.

¹⁹ Ha nunar Huse togo xki 'yadi, mar hogajö'i; himi ne nda 'betwa ár tsä, jange ma nda hyep'ütho ñ'öntho.

20 Nú'mu mi benga njap'u, n'a mbi nhekitho n'ár enxe ar tsi Hmu, bi zo nt'i ne bi 'ñembabi:

—Huse, ár 'beto'i ar Dabi, yo gi ntsu gi tsixa ar Maria ha ri ngu, ngetho ár Hñö Jö gehnu xi japi xi ñ'u.

21 Ma da m'u n'ár bötsi, ne ma gi hñu'spabi ár thuhu ar Hesu, ngetho ma da po ár hnini da gutwa yá ts'oki.

22 Bi njap'u ne bi tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö mam'et'o nú'mu bi 'ñenö:

23 N'ar nxutsi ma da ndathi

ne da m'u ár bötsi,

ne da thu'spabi ár thuhu Emanuel,

di boni da 'ñenö: Di 'buhwihu Jö.

24 Nu mi nu ar Huse, bi ma ba ot'a ngu xki xipa ár enxe ar tsi Hmu, ne bi zixa ar Maria hár ngu.

25 Ne himbi ñ'öhwi ngur 'behñö, bi do'mi bi m'u ár 'bet'o t'u, ne bi hñu'spabi ár thuhu ar HESU.

2

'Ra ya ñ'ohö mi het'a ya tso ba e bi k'ö'sa ar tsi bötsi

1 Ar Hesu bi m'u hnu Belen har hai Nhudea nú'mu mar ndö ar Erode. Getya payu bi zohnu Herusalen 'ra ya ñ'ohö mi het'a ya tso xki 'ñe mahyats'i.

2 Ne mi ñ'ani mi eñ'u:

—Habü bi 'bu ár ndö ya xodyo xi m'ui, ngetho xta hanthwe ár ts'onu mahyats'i, ne xta ehe ga ndöñhe.

3 Nu mi 'yo njap'u ar Erode, xa bi ntsu, ne gatho ya me Herusalen bi ntsuwi mahyegi.

4 Ar Erode dama bi zohna gatho ya ndömöjö ne ya böt'ofö mi 'buhnu, ne bi 'yambabi'u habu nda m'u ar Kristo.

5 Ne bi 'ñeñ'u:

—Nunu Belen har hai Nhudea, ngetho njap'u bi mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö:

6 Nu'ahu gar menguhu Belen har hai Huda,

hinxi thek'asehu,

ngetho xa ma da t'es'a ri nsuhu

gi töhu gatho nu ma'ra ya döñni har hai Nhudea;

ngetho ma da bomp'u n'ar ndö

da suka ma hnini ya me Israel.

7 Nu'mu ar Erode bi ñöwise nu'u ya ñ'ohö mi het'a ya tso, ne 'ramtx'u bi gukwabi'u ham'u xki hyant'u ar tso.

8 Ne bi 'ñembabi'u:

—Di möhu Belen ne ñ'añhu xiñho habu 'bu ar bötsi, ne nú'mu xki tiñhu, gi e gi xikagihu, ne ma ga ndönga n'ehe.

9 Nu mi wadi bi 'yoxa nö'ö bi mönga ar ndö Erode, bi gu yá 'ñu bi ma'u, ne nor tso xki hyanda mahyats'i mi 'bet'o mi utwabi'u ar 'ñu. Ha nu mi zonga habu mi 'bu ar bötsi, ka bi m'ahnü.

10 Nu mi hyant'u ar tso man'agi, xa bi njohya.

11 Ne bi yut'u har ngu, ka bi hyandnu'u ar tsi bötsi mi 'buhwi ar Maria ár nönö, ne bi ndandihmö bi ndöñ'u. Ne bi xot'a yá m'ets'i, bi umba ya m'oñho: ya k'axt'abojö xi mar mhödi, ya githni ne n'ar hogañuni ár thuhu ar mira.

12 Ma nda thota habu xki 'ñehyu nda k'ö'sa ar Erode. Ha Jö bi xipabi nt'i hinge nda man'u, jange bi pata yá 'ñu, bi mengyá hai.

Ar Erode bi mö nda tho gatho ya t'ulo bötsi mi 'bu Belen

13 Nu mi mengyá hai ya jö'i mi het'a ya tso, n'ár enxę Jö bi 'ñemba nt'i ar Huse:

—Nangi, tsixa ar bötsi ne ár nönö di ma har hai Ehipto. Ne ka gi kohnu, go xka xi'a'i ham'u gi ehe, ngetho ar Erode ma da hyonga ar bötsi da hyo.

14 Ne bi nu ar Huse bi gu ar bötsi ne ár nönö, bi ñ'o ar 'ñu bi zixa har hai Ehipto nú'mu mi nxuitho.

15 Ne ka ba 'buhnu bi dö'mi bi du ar Erode. Njap'u nda tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Da zo ma T'u nda bongga har hai Ehipto.

16 Ar Erode xa bi mbö ár kwe nú'mu mi bödi xki ka ya ñ'ohö mi het'a ya tso. Jange bi japi nda tho gatho ya tsi bötsi hinxki jwat'atho hñu njeje, mi 'buhnu Belen ne gatho ár nthet'i, ngu xki gukwa nu'u ya ñ'ohö'u.

17 Bi tho njap'u ngu xki mönga ar Heremia ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö:

18 Bi nheki n'ar mhafi núnu har hai Rama

ne n'ar döta ts'oni;

ar Rakel zont'a yá bötsi,

ne himbi ne togo nda hot'i ngetho bi thopabi.

19 M'efa mi du ar Erode, Jö bi mengi bi mehna n'ár enxę ma ba k'ö'sa ar Huse núnu Ehipto, ne bi 'ñembabi:

20 —Nangi, penga ri hai Israel, tsixa ar bötsi ne ár nönö, ngetho nu'u mi hongga ar bötsi nda hyohmö, xi du'u.

21 Nu'mú, bi nangi bi zixa ar bötsi ne ár nönö, bi menga har hai Israel.

22 Ha nu mi 'yode mar ndö ar Arkelao ár t'u ar Erode har hai Nhudea, bi ntsu nda manü. Ne Jö bi zo nt'i, jange bi ma har hai Ngalilea.

23 Ne bi m'u har hnini ár thuhu Nasare. Njap'u bi tho ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Ma da t'embabi ar me Nasare.

3

Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö

(Mr. 1:1-8; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Nuya pa'u ar Xuwa Xixthe bi ndui bi zo ya jö'i ha ya ot'at'ohö núnu Nhudea.

2 Ne mi emba njanu:

—'Yothwu ár ntso'mi ngetho ár ts'ut'wi Jö ba ep'utho.

3 Nunar Xuwa gehnu ar ñ'ohö mi nonga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

Ár mhafi n'a togo engga har ot'at'ohö:

Hyojwu ár 'ñu ar tsi Hmu.

Jömfu habu da thogi.

4 Ar Xuwa mi hö n'ar he xki njumpa ár xi n'ar meti ár thuhu ar kameyo ne xki m'e, ne mi ngut'a n'ar ximhni. Ha nunar ñhuni mi tsi, ya mangak'oto ne ya t'afi mi tinga har t'ohö.

5 Ne nzeje ya jö'i mi pongga ha ya hnini nda 'yoxa nö'ö mi möñ'ö, nuya me Herusalen ne gatho har hai Nhudea, ne nuya jö'i mi 'bu hár ñöni ar döthe Hordan.

6 Mi e'u nda damajöni yá ts'oki, ne ar Xuwa mi xixthe har döthe Hordan.

7 Nu mi hyandi nzeje ya denga'bepate ne ya dengamöjö mi e nda nxixthe n'ehe, bi 'ñembabi'u:

—Yá bötsi'ihü ya k'eñö gi hātehü. Togo xi ut'ahü gi k'onthu ár kwe Jö xi 'ñep'u.

8 Mahyoni gi 'yothu nö'ö xiñho, ne da nheki xka 'yothwu ár ntso'mi.

⁹ Yo ma gi 'ñexa ri nsuhü gi 'ñensehü: Ma dadahe ar Abra. Ngetho nuga di xi'ahü, Jö tsä da guxa nuya doyu, ne da 'ñexa ngu yá bötsi ar Abra.

¹⁰ Ne di xi'ahü n'ehe, Jö ngu ar tsenza, höda ar nts'enza hár 'ye da zeka ar za. Ha nunar za hinte mañho uni, da ts'eki ne da t'ent'a har tsibi.

¹¹ Nuga di xixthe'ihü har dehe ngetho xka 'yothwü ár ntso'mi. Nö'ö 'bëfa ma da xixthe'ihü hár Hñö Jö ne har tsibi. Nuga hindi 'ñepkagi ga hö'spa yá thiza, ngetho xa tökagi ár ts'edi.

¹² Nö'ö xi ñhoki pi'sa ar t'ei, ma da paxt'a ár thi ne da kwata ar t'ei hár t'u. Ha nö'ö ar paxi da 'yu'sa har tsibi hiñham'u da hwet'i.

Ár nxixthe ar Hesu

(Mr. 1:9-11; Lk. 3:21-22)

¹³ Ge'mü ba ponga ar Hesu har hai Ngalilea, ba e har döthe Hordan habü mi 'bü ar Xuwa, ne nda xixthenü.

¹⁴ Har Xuwa himi ne, mi embabi:

—Hanja xka e ga xixthe'i. Nu'ge go di 'ñep'a'i gi xixthegi.

¹⁵ Har Hesu bi döti:

—Xixthegipya, ne njap'u ga othu gatho nö'ö numañho Jö.

Nu'mü ar Xuwa bi netho bi xixthe ar Hesu.

¹⁶ Nu mi wadi bi nxixthe, mi bongar har dehe, n'a mbi xota mhets'i, ne bi hyanda ár Hñö Jö ba köi ngu n'ar domtxu, ba e bi zu'ö.

¹⁷ Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Gehnu ma hmöka T'u, jakagi ga njohya.

4

Ar ts'ondöhi mi tsäta ar Hesu

(Mr. 1:12-13; Lk. 4:1-13)

¹ Nep'u ár Hñö Jö bi zixa ar Hesu ha ya ot'at'ohö, ne ja nda tsätü ar ts'ondöhi.

² Ka ba 'buhnu yon'ate mpa ne yon'ate nxui hinte bi zi. M'ëfa bi zu ar thuhu.

³ Ba ep'u ar ts'ondöhi mi tsäti mi embabi:

—Nu'mü ár T'u'i Jö, japa nuya doyu da nthuhme xö.

⁴ Ha nu ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Njawa enga hár T'ofö Jö: Hinge hönse ar thuhme da umba ár te ar jö'i, mahyonibi ár mhö Jö n'ehe.

⁵ M'ëfa ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu har jöpahni Herusalen, ne bi 'ñexa mañö hár ngöts'i ar dönganijö.

⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Nu'mü majöni ár T'u'i Jö, 'yenga ar nsägi köi xö, ngetho njanu huxa har T'ofö:

Jö da mehna yá enxé da su'a'i,
ne da mip'a ri 'ye,

hingi fama ri wa ha ya do.

⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xi t'ot'i n'ehe: Yo ma gi tsäta Jö ri Hmu.

⁸ Nep'u ar ts'ondöhi man'agi bi zixa ar Hesu ha n'ar t'ohö mar ñhets'i, ne bi utwabi gatho ya hnini 'bü hár nxidi ar ximhai ne gatho yá ñho pets'i.

⁹ Ne bi 'ñembabi:

—Gatho nuya hniniyu ga 'ra'i nu'mü gi ndandihmö gi nsundagi.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi, ngetho huxa har T'ofo: Nsunda Jö ri Hmu, ne honse'ö gi pepabi.

¹¹ Nu'mü ar ts'ondöhi dama bi 'wege, ne ba e yá enxé Jö mi umba te nda zi ar Hesu.

Ar Hesu bi du'ma ár 'befi

(Mr 1:14-20; Lk 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19)

¹² Nú'mü mi 'yo ar Hesu mi o har fadi ar Xuwa Xixthe, bi menga har hai Ngalilea.

¹³ Ba tsop'u Nasare bi ma ba 'bu Nkapernaum, get'u ar ñhonthé núnu ha yá hai ar Sabulon ne ar Neftali.

¹⁴ Njap'u bi tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mü bi 'ñenö:

¹⁵ Ár hai ar Sabulon ne ár hai ar Neftali, 'bu har 'ñu di ma har ñhonthé 'randitho ar döthe Hordan, núnu Ngalilea ár hai nu'u hingya xodyo.

¹⁶ Nö'ö ar hnini mi 'bu har 'bexui bi hyanda n'ar döta ñot'i. Nu'u xki m'e har 'bexui bi yot'wa n'ar hyats'i.

¹⁷ Nuya pa'u ar Hesu bi du'mi bi mönga ar hoga mhö, ne mi emba ya jö'i:

—'Yothwu ár ntso'mi ngetho ár ts'ut'wi Jö 'bap'utho.

Ar Hesu bi zohna goho ya nguxhwö

¹⁸ Ar Hesu mi 'yo hár ñöni ar ñhonthé Ngalilea. N'a mbi hyandatho yoho ya ñ'ohö mi njödö, n'a már thuhu ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro, nö'ö man'a már thuhu ar Andre, mi köt'a yá nt'ats'i, ngetho ma ya nguxhwö.

¹⁹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Ba e gi tengagihu, ne ma ga ex'ahu gi juxu ya jö'i.

²⁰ Dama bi zop'u yá nt'ats'i'u, bi denga ar Hesu.

²¹ Bi ñ'o man'a tsi tui ar Hesu, ne bi hyanda ma yoho mi njödö, ar Hakobo ne ar Xuwa yá t'u ar Sebedeo, mi tohwinu yá dada har motsa mi pot'a yá nt'ats'i. Bi xipa nuya yohoyu nda deni.

²² Ne nuyü dama bi zop'u ar motsa ne ár dada'u, n'agitho bi denga ar Hesu.

²³ Ar Hesu mi thet'a xoge har hai Ngalilea, mi kut'a ha yá nijö ya xodyo mi utwabi, ne mi xipabi ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi Jö. Ne mi othebi yá hñeni ne yá ugi gatho ya mengunu.

²⁴ Bi nxanga ar 'bede nö'ö mi pefi xoge har hai Nsiria. Ne ba ts'impabi gatho ya dathi, nu'u mi tho ya ugi ne xki zu ya hñeni, nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi, nu'u ma ya ndungo ne nu'u himi tsá nda 'ñöni. Ne ar Hesu bi othe xogeyu.

²⁵ Ne bi denga nzeýe ya jö'i me Ngalilea, me Ndekapoli, me Herusalen, ya me Nhudea ne nu'u mi 'bu 'randi ar döthe Hordan.

5

Ar nt'uti bi unga ar Hesu har t'ohö: Bi xipa ya jö'i nö'ö nzatho

(Lk 6:20-23)

¹ Nu mi hyanda ar Hesu mi ñ'owi nzeýe ya jö'i, bi boxa har t'ohö. Ne mi zoni bi hñudi, ha nuyá maxte bi ma ba tsudi.

² Ne ar Hesu bi ndui bi utwabi'u, mi embabi njawa:

³ —Nzatho nu'u togo hingya ñ'ets'i, ngetho xi nhwékwi ár ts'ut'wi Jö.

⁴ Nzatho nu'u zoni, ngetho Jö go ma da hot'u.

⁵ Nzatho nu'u tsetatho gatho, ngetho go ma da t'umba ar ximhai yá meti'u.

⁶ Nzatho nu'u xa ne da 'yot'a nö'ö xiñho, ngetho Jö xa ma da umba nö'ö ne'u.

7 Nzatho nu'u pe'sa yá nhwëki, ngetho Jö ma da me'spa ar nhwëki n'ehe.

8 Nzatho nu'u xint'axi yá mfeni, ngetho ma da hyant'u Jö.

9 Nzatho nu'u togo 'ba made hōka ar hñö, ngetho ma da t'embabi yá bötsi Jö.

10 Nzatho nu'u tho ya nt'utsa ot'a nö'ö xiñho, ngetho ma da m'u'u hár ts'ut'wi Jö.

11 Nzatho nú'mu xta ts'añ'ahu ne xta nt'utsa'ihu, ne da njus'ahu ya nhemhñö ngetho gi tengagihu.

12 Xa gi njohyahu, ngetho Jö ma da 'ra'ahu n'ar döta nthöhö núnu mañö mhets'i. Njap'u bi nt'utsa yá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o.

Ár u ar ximhai

13 Nu'ahu gi ñehewihu ar u xi nkuhi habu t'uts'i. Jange 'ñuhu ri hogam'uihu, ngetho xi'mu ar u da m'e ár ñ'uxi, hanja dar nkuhi 'mu. Nö'ö ar u'ö hinter ñho, da t'emp'u'utho da nhe'mi.

Ár ñot'i ar ximhai

14 Nu'ahu gi ñehewihu n'ar ñot'i. N'ar hnini di huxa mañö n'ar t'oho, hinda tsa da t'ögi. Nu'ahu n'ehe hinda tsa gi 'ñöhu ri hogam'uihu.

15 Hinto tso n'ar ñot'i ne da ye'ma n'ar ts'oi da go'mi. Da 'ñexa habu xi ñhets'i, ne da yot'wa gatho nu'u 'bu har ngu.

16 Jahup'u, ñ'uhu n'ar hogam'ui ha yá nthandi ya jö'i, ne xta hyant'u, da nsundabi ri Dadahu bi 'bu mhets'i.

Ar Hesu bi nomba yá 'bepate ar Moise

17 Yo gi beñhu xta e ga hwatwa yá 'bepate ar Moise, wa xta e ga jö'spa nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö. Nuga xta e ga ot'a gatho ngu xi möñ'u.

18 Xa majöni di xi'ahu, hinxi göxta ar ximhai ne ar mhets'i, xta wadi da tho gatho nö'ö mönga hár t'ofa ar Moise, hinda ma da go n'ar mhö wa n'ar xeni da njap'utho.

19 Nö'ö togo hinda 'yot'a gatho nö'ö mönga hár T'ofa Jö, mödi n'ar tsi t'ulo 'bepate, ne njap'u da uta ma'ra, hints'u ma da nhumañho hár ts'ut'wi Jö. Ha nö'ö togo da 'yot'a gatho ngu mönga hár T'ofa Jö ne da uta ma'ra, nö'ö ma da t'e'spa ár nsunu hár ts'ut'wi Jö.

20 Di xi'ahu, nu'mu hingi pe'su n'ar hogam'ui di töta yá m'ui ya denga'bepate ne yá m'ui ya böt'ofa, hinda tsa gi kuthu hár ts'ut'wi Jö.

Ar Hesu bi nonga ar kwe (Lk. 12:57-59)

21 Gi pöhu, ri palehu bi nsipabi mam'et'o: Yo gi ñhotehu. Nö'ö toga da ñhote, hinda k'ont'a ar mfei xi t'ekwabi.

22 Ha nuga di xi'ahu, nu'mu togo da mbo ár kwe da utsa ár ñ'ohu, ja te da hñöxa majöni har ts'ut'wi. Nö'ö togo da 'ñemba ár ñ'ohu xi 'be ár mfeni, ma da duxa ar ts'oki ne pe'sa te da dö har ts'ut'wi. Ha nu'mu togo da zanga ár ñ'ohu ne da 'ñembabi hinter 'befi, nö'ö ma da gut'a har tsibi hiñham'u da hwet'i.

23 Jange nu'mu xka hömfu n'ar m'oñho Jö har nijö, ne ka gi beñhunu xka tsothwu ár mu ri ñ'ohu,

24 tsohnühmö ri m'oñhohu, ne di möhu ba afu ar pumbate ri ñ'ohu, ne nupa hö, ba e gi umfu ri m'oñhohu Jö.

25 Nu'mu n'a ri ñ'unihu da zix'ahu har ts'ut'wi, nú'mu gi ñ'owihu har 'ñu, ñhogam'uiwihu. Ngetho xki tsongwihu har ts'ut'wi, da da'ahu ar nzaya, ne nö'ö da xipa yá maxte da go'ahu har fadi.

26 Xa majöni di xi'ahü, hinda tsä gi poñhu, m'et'o gi k'ot'a ri thäihu.

Ar Hesu bi nonga ar ts'inga nthöti

27 Xka 'yohü xi t'enga mam'et'o: Yo gi tsimfü ár nthöti ri ñ'ohü.

28 Ha nuga di xi'ahü, nu'mü togo da k'öt'a n'ar 'behñö da 'bente, xi 'yot'a n'ar ts'oki. Nñehwitho ngu xi zimba ár 'behñö man'a, ngetho bi benga hár mfeni.

29 Jange nu'mü ri dahü ar ñ'ei ha'ahü gi 'yothü ar ts'oki, hñöhu gi 'yeñhu. Xiñho hönse gi 'behü n'a xeni ri ndo'yohü, ngetho tema ñho gi juju di xoge ri ndo'yohü ne da t'ent'ahü har tsibi hiñham'u da hwet'i.

30 Nu'mü ri 'yehü ar ñ'ei ha'ahü gi 'yothü ar ts'oki, hyeju gi 'yeñhu. Xiñho hönse da m'e n'a xeni ri ndo'yohü, ngetho tema ñho gi juju di xoge ri ndo'yohü ne da t'ent'ahü har tsibi hiñham'u da hwet'i.

Ar Hesu bi nonga ar ñhegi

31 Xi t'enö n'ehe: Nö'ö togo da hye ár 'behñö, mahyoni da hyokwa n'ar he'mi ñhegi.

32 Ha nuga di xi'ahü, nö'ö togo da hyep'u ár 'behñö, ne hinte ma ts'oki xi dimbabi ñ'owi man'ar jö'i, nö'ö ar döme'ö japa ar 'behñö da nts'oki. Ha nö'ö togo da nthötwi, pontho xi zimba ár 'behñö ár ñ'ohü.

Ar Hesu nonga nú'mü di ethu Jö made

33 Xka 'yohü n'ehe, bi nsipabi ri palehü mam'et'o: Yo gi 'ñet'a Jö made nu'mü hingi pödi da za gi 'yot'e, ha nu'mü te xka ñöt'a Jö, 'yot'a ngu xka xipabi.

34 Ha nuga di xi'ahü: Hinto gi 'ñethü made; hingi 'ñethü made mhets'i, ngetho ka bi 'buhü ár thuxandö Jö.

35 Hingi 'ñethü made ar ximhai, ngetho ka exp'u ár wa. Hingi 'ñethü made ar hnini Herusalen, ngetho ár hnini ar döta Ndö.

36 Hingi 'ñethü made ri ñöhu, ngetho hinda tsä gi japa ri xtöhu da t'axki wa da boki.

37 Hinge mahyoni te gi 'ñethü made gi hoñhu da t'ox'ahü. Nu'mü gi möñhu hö, hö, ha nu'mü hin'ö, hin'ö, ngetho nu'mü teme gi huxü, go unga ar ts'ondöhi.

Ar Hesu bi udi ar nko'sñöni

(Lk. 6:29-30)

38 Xka 'yohü xi t'enga mam'et'o: Nö'ö togo da k'et'wa ár da man'a, nda nk'et'wa ár da'ö n'ehe. Ha nö'ö togo nda dokwa n'ar ts'i man'a, nda nthokwa n'ar ts'i n'ehe.

39 Ha nuga di xi'ahü, yo gi toxu ar ts'ojö'i. Nu'mü togo da mep'a ri hmihu har ñ'ei, umfü da mep'ahü har ngöhö n'ehe.

40 Ha nu'mü togo ne da hñömp'ahü ri pat'ihu, umfü da hñöxa ri pahnihu n'ehe.

41 Nu'mü togo da ja'ahü gi hñö'sfü n'ar 'beni n'apa ar 'ñu, hñö'sfü yo'gi ár yap'u.

42 Nu'mü n'ar jö'i te da 'ya'ahü, umfü. Ha nu'mü te da mip'ahü, yo ma gi komfü.

Möhu ri ñ'unihu

(Lk. 6:27-28, 32-36)

43 Xka 'yohü xi t'enö n'ehe: Möhu ri ñ'ohü ne utsa ri ñ'unihu.

⁴⁴ Ha nuga di xi'ahū, mōhū ri ñ'uniñū, mathwū Jō nu'u togo tsañ'ahū, 'yothwū ar ñho nu'u togo ũtsa'ihū, 'yafū Jō da maḡa nu'u togo ñōmañ'u ne ek'athohū.

⁴⁵ Ngetho nu'mū gi 'yothū njap'u, nu'mū hō, yá bōtsi'ihū Jō ar Dada bi 'bū mhets'i, nō'ō togo japa ar hyadi da yot'wa ya hogajō'i ne ya ts'om'ui, ne pēmpa ar 'ye nu'u ot'a xiñho ne nu'u hingi ot'a xiñho.

⁴⁶ Nu'mū gi mōhū hōñse nu'u mō'ahū ne nu ma'ra ya jō'i hin'ō, tema nthōhō gi to'mhū 'mū. Ha hingi njap'u ya ts'om'ui n'ehe.

⁴⁷ Nu'mū hōñse ri kuhū gi zengwahū ne nu ma'ra ya jō'i hin'ō, tema ñho gi othū 'mū. Ha hingi njap'u nu'u hingya gamfi n'ehe.

⁴⁸ Mahyoni gi ñhogajō'ihū gi mōhū gatho, ngu Jō ar Dada bi 'bū mhets'i ar hogajō'i mō'a gatho'ihū.

6

Ar Hesu bi nonga ar mfats'i t'umba ya hyoya

¹ Jamasuhū yo ma gi 'yothū ya hoga 'befi gi hoñhū da numañho'ihū ya jō'i. Ngetho nu'mū gi 'yothū njap'u, hinte ma nthōhō da 'ra'ahū ri Dadahū bi 'bū mhets'i.

² Jange nu'mū gi umfū n'ar mfats'i ya hyoya, yo gi jafū da nunga ar 'bede ngu ot'a ya nemhñō, ne da nthuxt'a ya k'axt'athuxi ha ya nijō ne ha ya dō'ñu, honi da t'e'spa yá nsu. Nu'u ot'a njap'u, gehnū yá nthōhō'u, hinte to'ma man'a.

³ Ha nu'ahū, nu xki umfū n'ar mfats'i ya hyoya, pōsehū. Nō'ō da unga ri 'ñeiñū, hinda bō ri ngōhōhū.

⁴ Ne ri mfats'ihū gi unthū ñ'ōntho, ri Dadahū togo handa ñ'ōntho, da 'ra'ahū ri nthōhōhū ha yá nthandi ya jō'i.

Ar Hesu bi mōnga hanja da t'apa Jō (Lk. 11:2-4)

⁵ Nú'mū gi afū Jō, yo gi othū ha yá nthandi ya jō'i ngu ot'a ya nemhñō, ne da 'ñexyá nsu. Nuyū apabi 'batho ha ya nijō ne ha ya t̄ai. Xa majōni di xi'ahū, gehnū yá nthōhōyū, hinte to'ma man'a.

⁶ Ha nu'ahū, nú'mū xki 'yafū Jō, kut'a ha ri nguhū ne kothū ri goxthi. 'Yafū Jō ri Dadahū ñ'ōntho gi 'būsewihūñū, ne ri Dadahū togo handa ñ'ōntho, da 'ra'ahū ri nthōhōhū ha yá nthandi ya jō'i.

⁷ Nú'mū gi afū Jō, yo xa gi thōthū get'a ya mhō ngu ot'a nu'u hingya gamfi, beñ'u ngu ar nzeyē ya mhō, njap'u Jō ma da 'yots'e.

⁸ Jange yo gi othū ngu yá 'befi'u, ngetho Jō ar Dada pōdi xiñho tema gi k'athū nú'mū hinxka 'yafūtho.

⁹ Nú'mū gi zohū Jō, 'yafū njawa:
Ma tsi Dada'ihe gi 'bū mhets'i,
xa nsunda ri thuhu.

¹⁰ Ba e gi ndōwa,
ne da t'ot'wa nō'ō gi mōnge har ximh̄ai ngu bi t'ot'ap'u mhets'i.

¹¹ Raje te ga tsihe ar pania.

¹² Pumgagihe ma th̄aihe, nguje di pumfe nu'u togo tukagihe.

¹³ Ne yo gi hegagihe da ts̄atje ar ts'oki, ñōngagihe hinga othe nō'ō hingi ho. Ngetho gar ndōge, ne ja ri ts'edi ne hiñham'u da göxa ri nsunda. Dá njap'u.

¹⁴ Ngetho nu'mū gi pumbabihū nō'ō togo ot'ahū ar ts'om'ui, ri Dadahū mhets'i n'ehe da pump'ahū ri ts'okihū.

15 Ha nu'mu hingi pumbabihu nõ'õ togo ot'ahu ar ts'om'ui, Jõ ar Dada hinda pump'ahu ri ts'okihu n'ehe.

Ar Hesu bi nõnga ar bẽhẽ

16 Nũ'mu gi bẽhu, yo gi ponga ri hmihu gi uhu ar dumu ngu ot'a ya nemhõ, honi da fõdi xi bẽ'u. Xa majõni di xi'ahu, gehnu yá nthõhõ'u, hinte tõ'ma man'a.

17 Ha nu'ahu, nú'mu gi bẽhu, 'yeka ri nõhu ne xuka ri hmihu ngu gi othu hyax'mu.

18 Njap'u hinda fõdi gi bẽhu. Hõnse Jõ togo 'bu habu hingi nheki, go da bõ nõ'õ gi ot'asehu, ne da 'ra'ahu ri nthõhõhu ha yá nhandi ya jõ'i.

Pe'su ri ñhohunu mhets'i

(Lk. 12:32-34)

19 Yo xa gi umba ri muihu gi munsuwa har ximhai nzeyẽ ya ñho habu da zi ya zu'we, da zi ar hai ne da bẽ'ahu ya bẽ.

20 Pe'su ri ñhohunu mhets'i habu hinte da japa ar zu'we, hinda zi ar hai, hinda bẽ'ahu ya bẽ.

21 Ngetho habu gi pe'su ri ñhohu, ka gehnu oda ri mfenihu.

Ar ñot'i yotka ma ndo'yohu

(Lk. 11:33-36)

22 Nuya ri dahu go yot'a gatho ri ndo'yohu, jange nu'mu ri dahu 'bui xiño, gatho ri ndo'yohu 'bu har hyats'i.

23 Ha nu'mu hingi 'bu xiño ri dahu, gatho ri ndo'yohu 'mu, 'bu har 'bexui. Ha nu'mu nunar ñot'i yot'ahu xi m'exui, tenguhmõ ár mpothi ar 'bexui.

Yoho ya hmu

(Lk. 16:13)

24 Hinda tsã gi pefu yoho ya hmu, ngetho gi utsahu n'a, ha gi möhu nõ'õ man'a. N'a gi pefu xiño, ha nõ'õ man'a hin'õ. Njap'utho n'ehe, hinda tsã gi pefu Jõ nu'mu hõnse oda ri mfenihu yá ñho ar ximhai.

Ar ñ'emui

(Lk. 12:22-31)

25 Jange di xi'ahu, yo gi tu ri muihu nú'mu hiñ'otho te gi tsihu wa te gi hyethu ri ndo'yohu. Ha hinga ri tehu tõpa ár nsu ar ñhuni, ne ri ndo'yohu tõpa ár nsu ar he.

26 Hyanthu ya ts'int'su nzanga mhets'i. Nu'u hingi pot'i, hingi xofo, hinte pe'sa yá t'u, ha ri Dadahu mhets'i umba te da zi'u. Ha hingi tõfu ár nsu pe'sa ya ts'int'su.

27 Togo tsã da japa ár ndo'yo da hñuxa ár ñhets'i xa di tupa ár mu.

28 Yo'õ gi tu ri muihu gi beñhu tema gi hyehu 'mu. Hyanthu hanja te ya doni har 'batha. Nu'u hingi het'i, hingi pe man'ar 'bẽfi.

29 Ha di xi'ahu, nunar nõ Salomon, mödi xa mi dõta ár nsu, himbi za bi hye n'ar he ngu ár nzatho'u.

30 Nu'mu Jõ heta njap'u ya doni 'ba har 'batha ár pania, ne xudi da nk'uts'i da t'u'sa har tsibi, tengu da het'ahu 'mu. Yo'õ xa hinte gi pe'su ri jamfihu.

31 Jange yo gi tu ri muihu, gi eñhu: Tema ga tsihupa, wa te ga hehu.

32 Ngetho nu'u hinxi jamfi, hyax'mu tu yá mu nú'mu hinte pets'i te da zi, wa te da hye. Ha nu'ahu, ri Dadahu bi 'bu mhets'i põ'õ teme gi k'athu.

33 Nu'ahu, hyoñhu m'et'o hanja gi 'buhu xiño hár ts'ut'wi Jõ, ne gi 'yothu nõ'õ ne'õ, ne njap'u hõ, hinda k'at'ahu gatho nõ'õ gi hoñhu.

³⁴ Jange yo gi tu ri mūihu nō'ō te di 'ñep'ahu xudi, ngetho hyaxtho ja te ga thohu. N'a ngu n'a ya pa pe'sase yá thogi.

7

Yo gi theñhu ri ñ'ohu

(Lk. 6:37-38, 41-42)

¹ Yo gi nthentehu, ne hinda ntheñ'ahu n'ehe.

² Ngetho ngu gi thenga ri ñ'ohu, Jō ma da hñös'ahu majōni. Nu'mu himbi go ri mūihu, hinda ma da gor mūi'ō n'ehe.

³ Hanja gi handwa ár ts'oki ri ku, jangutho n'ar paxi o hár da'ō, ne hingi jamasu ri dōta ts'oki ngu n'ar xokaza o ha ri dage.

⁴ Hanja da tsá gi 'ñemba ri ku: To'mi ga hōp'a ar paxi o ha ri da, ne hanja hingi handa nō'ō ar xokaza o ha ri dage.

⁵ Xa gar nemhō. Hñō m'et'o ar xokaza o ha ri dage, ne njap'u hō, da tsá gi hyanda xiñho, ne gi hñōmba ar paxi o hár da ri ku.

⁶ Yo gi umfu nō'ō ár meti Jō nu'u hingi numañho. Yo gi umfu ri ñhohu xi nhwék'ahu nu'u hingi numansu, ngetho ngu ya 'yo da ne da za'ahu, ne ngu ya ts'udi ts'ot'a gatho nō'ō t'umbabi.

Ar mhat'a Jō

(Lk. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Yahu ne da t'a'ahu, hyoñhu ne gi tiñhu, nzotehu ne da nsok'ahu ar goxthi.

⁸ Ngetho nō'ō togo da 'yadi, da t'umbabi, nō'ō togo da hyoni da dini, ha nō'ō nzote, da nsokwabi.

⁹ Xi'mu n'a ri bötsihu da 'ya'ahu n'ar thuhme, hage gi umfu n'ar do.

¹⁰ Xi'mu da 'ya'ahu n'ar hwō, hage gi umfu n'ar k'eñō.

¹¹ Nu'mu gar ts'oktehu ne gi pōhu gi umfu nō'ō xiñho ri bötsihu, hanguhmō ar Dada bi 'bu mhets'i xa da umba ar ñho gatho nu'u togo da 'yapabi.

¹² Ngu gi nehū da ja'ahu ya jō'i, japabihu njap'u n'ehe. Gehnu ne da 'ñenga yá 'bepate bi 'yot'a ar Moise ne nu ma'ra yá m'ehni Jō.

Ar goxthi xi nts'ixt'i

(Lk. 13:24)

¹³ Kuthu har goxthi xi nts'ixt'i. Ngetho xi maxt'i ar goxthi ne xi nxidi ar 'ñu di ma har 'bexui, ne nzeɣe nu'u kutnu.

¹⁴ Xi nts'ixt'i ar gosthi, ne hingi maxt'i ar 'ñu di ma mhets'i, jange tx'utho nu'u togo tini da yutnu.

Fōtho tema za'ō xta fōdi te uni

(Lk. 6:43-44)

¹⁵ Jamasuhu hinda ts'ok'a ri mfenihu nu'u ense yá m'ehni Jō emp'ō. Ma da 'ñep'u da ne da hya'ahu, feta ya hogajō'i ngu n'ar tsi deti, ha mbo yá mfeni ñehwi n'ar dumanthuhu miñ'o.

¹⁶ Ma gi pōhu togo'u, nhekitho yá ts'o'befi. Ngetho nuya ts'om'ui hingi tsá da 'yot'a n'ar hoga 'befi. Ngu n'ar 'minza hinda unga ya obxi, ne hingi tujū ya iuxi ha ya nk'axhna'mini.

¹⁷ Njap'u ar hoga 'baiza tsá da ts'ipa nō'ō te uni, ha nō'ō hingar hogaza hingi tsá da ts'ipabi.

¹⁸ Xi n'ar hoga 'baiza, hage tsá da unga nō'ō hingi ho da ts'i. Wa n'ar ts'oza, hage tsá da unga nō'ō xiñho da ts'i.

¹⁹ Gatho ya 'baiza hingi unga nō'ō xiñho da ts'i, da nk'uts'i ne da t'u'sa har tsibi.

²⁰ Jange gi pöhu togo yá kate m'ehni Jö emp'ö, xki hyanthwü yá ts'o'befi qt'e.

Hiñham'u xta pö'ahu
(Lk. 13:25-27)

²¹ Hinga gatho nu'u engagi: Ma tsi Hmu'i, ma tsi Hmu'i, ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i; hõnse nu'u ot'a nõ'ö mönga ma Dada bi 'buhnu mhets'i.

²² Nú'mü xta göxa xoge, nzeýe ma da 'ñengagi nuya pa'u: Ma tsi Hmu'ihe, ma tsi Hmu'ihe, nuje da juñ'ahe ár ts'edi ri thuhu da mömp'ahe ri mhö, da eñhe ya ts'ondöhi, ne da othe nzeýe ya nt'udi.

²³ Ha nuga ma ga thõt'wabi: Hiñham'u xta mpöhwihü. 'Wehü, 'yot'ats'oki'ihü.

Yoho ya ñ'ohö bi hyo áy ngu
(Lk. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Nõ'ö togo da 'yo nuya mhö di xi'ahü ne da 'yot'e, nõ'ö ma ga heka ngu n'ar ñ'ohö benga nõ'ö ma da mefi, ne bi hyo ár ngu har medo.

²⁵ M'efa ba e ya dö'ye, ba kö ya nzothé ne bi ñ'o ya 'yomndöhi. Gathoyü bi zu har ngu'ö, himbi dext'i ngetho mi thõt'a xiñho har medo.

²⁶ Ha nõ'ö togo da 'yoxa nuya mhöyü ne hinda 'yot'e, nõ'ö ñhehwi n'ar jö'i hingi benga nõ'ö pefi, ne bi hyo ár ngu har 'baxka 'bomu.

²⁷ Ba e ya dö'ye, bi gö ya nzothé, bi ñ'o ya 'yomndöhi bi zu nõ'ö ar ngu'ö, bi yot'e xoge ne gatho bi m'edi.

²⁸ Nu mi wa ar Hesu bi mönga njap'u, ya jö'i xa mi 'yoda nõ'ö xki xipabi'u.

²⁹ Ngetho mi hõmpa ár ts'edi Jö, hinge ngu nuya bõt'ofu.

8

Ar Hesu bi othe n'a mi tsü ar tsit'ando'yo
(Mr. 1:40-45; Lk. 5:12-16)

¹ Nu mi gö ar Hesu har t'ohö, ba köhwi nzeýe ya jö'i mi teni.

² N'a mbi nthewitho n'ar jö'i mi tsit'a ár ndo'yo, ba e bi ndandihmõ hár wa ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mü gi ne, da tsá gi othegei.

³ Ar Hesu bi maka ár 'ye, bi hñu'spabi ne bi 'ñembabi:

—Hö, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

Ngu mi wadi bi mönga njap'u, nunar tsi jö'i dama bi hñöka ár hñeni.

⁴ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hinto ma gi xipabi, hõnse di ma har nijö da hyant'a ar möjö, ne hñöxa ri m'õñho ngu bi mönga ar Moise, ne da hyant'a'i ya jö'i xi dix'i.

Ar Hesu bi othebi n'ár 'bego n'ar döndogu me Nroma
(Lk. 7:1-10)

⁵ N'agi ar Hesu mi yut'a har hnini Nkapernaum, ba e bi züdi n'ar döndogu me Nroma, mi apa ar möte.

⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Ha gi öde, tsi Tata. N'a ma 'bego oxa ar t'oxi 'wets'i, hingi tsá da 'ñöni, xa tho ya ügi.

⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñenö:

—Gar manü, ma ga othegea.

⁸ Nunar ndö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, tsi Tata, ngetho hindi 'ñepkagi gi kut'a ha ma ngu. Nõ'ö di a'i, hõnse gi mö da dix'a ma 'bego, nuga di ñ'emüi da njap'u.

⁹ Ngetho nuga 'bu togo 'bepkagi, ha di pe'sa ya ndogu di 'bepabi n'ehe. Nu'mu ga emba n'a, di manu, da ma. Ha nu'mu ga emba man'a, ba ehe, da ehe. Nu'mu ga emba ma 'bego: 'Yot'a nunar 'befinu, da 'yot'e.

¹⁰ Nu mi 'yoxa njap'u ar Hesu xa bi 'yotho, ne bi 'ñemba ya jö'i mi teni:

—Xa majöni di xi'ahu, hinxta tinga n'ar me Israel di pe'sa n'ar ñ'emui ngu nunar ñ'ohönu.

¹¹ Ne di xi'ahu, ma da e nzeýe xoge ár nxidi ar ximhai da yut'a mhets'i da hñuxkwi ar Abra, ar Isa ne ar Hakob hár ts'ut'wi Jö.

¹² Ha nu'u ndi 'ñepahmö nda 'yut'a mhets'i hár ts'ut'wi Jö, hinda ma da t'umba ar seki. Ma da t'enga nthi, da t'et'a har 'bexui habu ma da nzoni ne da guxt'a yá ts'i di tho ya ugi.

¹³ Nep'u ar Hesu bi 'ñemba ar döndogu:

—Di ma ri ngu, da njap'u ngu xka ñ'emui.

Ne ge'mu dama bi dixá ár 'bego.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Pedro

(Mr. 1:29-34; Lk. 4:38-41)

¹⁴ N'agi ar Hesu bi ma hár ngu ar Pedro, ka bi dinbabinu ár to mi the ar mpat'i.

¹⁵ Ar Hesu bi mipa ár 'ye, ne dama bi hye ar mpat'i mi the. Bi nanga nunar 'behönu, ne bi umbabi te nda zi'u.

¹⁶ Mi taknxui ba ts'impa ar Hesu nzeýe xki nthexkwi ya ts'ondöhi, ha nö'ö n'adar mhö nda 'bepabiyu, dama nda böni, ne bi othe gatho ya dathi.

¹⁷ Njap'u bi tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö: Gesë'ö bi hñögagihu ma hñenihu, ne bi hñöska ma ugihu.

Nu'u mi ne nda denga ar Hesu

(Lk. 9:57-62)

¹⁸ N'agi mi hyanda ar Hesu xki got'atho ya jö'i, bi 'ñemba yá maxte:

—Möhö 'randi ar dehe.

¹⁹ N'a mba ep'utho n'ar böt'ofö, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Tsi Utate, ga teñ'a'i habu gatho gi ma.

²⁰ Ne bi dötwabi ar Hesu:

—Ya miñ'o pe'sa yá oki habu ku, nuya ts'intu'u pe'sa yá m'afi, ha Nö'ö Togo ba e bi Njö'i hiñ'otho habu da me ár ñö.

²¹ Man'a nu'u mi teni bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, 'raka ar seki ma ga a ma dada, ne xka pengi, ga teñ'a'i.

²² Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Hyep'u nu'u xi du da 'ya nu'u mahyegi xi duwi, ne ba e tēngagi.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndöhi bi ntsaya

(Mr. 4:35-41; Lk. 8:22-25)

²³ Mi boxa ar Hesu har motsa, nuyá maxte bi deni n'ehe.

²⁴ Nú'mu mi ku har dehe, bi ñ'o n'ar 'yomndöhi. Yá mfets'i ar dehe mi hexta ar motsa, har Hesu mi ötho.

²⁵ Nuyá maxte bi ma ba 'ya, ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, faxkagihe, 'butho ga jöthu.

²⁶ Ne nö'ö bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi ntsuhu. Tema bi ja ri jamfihu.

Ne bi nangi bi zu ar 'yomndöhi ne ar ñhonthe, ne dama bi ñhetho.

²⁷ Nu'mu nuyá maxte xa bi 'yotho ne mi eñ'u:

—Togonu 'mu, ar 'yomndöhi ne ar dehe öta nö'ö 'bepabi.

Yoho ya me Gadara xki nthexkwiya ts'ondöhi

(Mr. 5:1-20; Lk. 8:26-39)

²⁸ Nu mi zongwi ar Hesu yá maxte 'randi ar dehe har hai Gadara, ba e yoho ya ñ'ohö bi züdi xki nthexkwi ya ts'ondöhi, ba ponga ha ya t'agi, xa ma ya nts'o, hinto mi tsa nda tho har 'ñu habu mi 'bu'u.

²⁹ Nuya ñ'ohoyü bi ñö nts'edi ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Te gi hongwa Hesu, ár T'u'i Jö. Hage xka e gi 'raje ar mfei mödi hingi tsöta ar pa.

³⁰ Mi 'yonyu yap'u n'a mut'i ya ts'üdi mi ñuni.

³¹ Nuya ts'ondöhi bi 'yapa ar möte ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Nu'mü ma gi 'yengagihe, 'raje ar seki ma ga kuthe ha ya ts'üdi 'yonyu.

³² Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö, di möhu ma ba kuthu.

Nu'mü ya ts'ondöhi bi bongga ha ya ñ'ohö, ne bi ma ba kut'a ha ya ts'üdi. Ne gatho nuya ts'üdi dama bi nixt'i ba ñhoma ha n'ar ma'ye, ba tso har dehe ne bi jot'a gatho.

³³ Nu'u mi su ya ts'üdi xa bi ntsu bi nixt'i, ma ba kut'a har hnini. Nu mi zoñ'u, dama bi xipa ya jö'i nö'ö tema xki ja nuya ñ'ohö mi nthexkwi ya ts'ondöhi.

³⁴ Gatho ya mengu nor hnini'ö bi bojñ'u ma ba tsü ar Hesu, ne mi hyant'u, bi 'yapa ar möte nda boni nda zokwabinu yá hai.

9

Ar Hesu bi öthe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo

(Mr. 2:1-12; Lk. 5:17-26)

¹ Nu'mü ar Hesu bi boxa har motsa ne bi 'ranga 'randi ar dehe, bi menga hár hai man'agi.

² Mi zonga hár ñöni ar dehe, ba ts'impa n'ar ñ'ohö xki nza ár ndo'yo mi oxa ha n'ar t'oxi, ne nu mi hyandwa yá ñ'emüi nu'u mi tsihi, ar Hesu bi 'ñemba ar dathi:

—Ndada, yo gi tu ri müi, ngetho xi mpump'a ri ts'oki.

³ Nu'mü 'ra ya böt'ofö mi bense njawa: Nunar ñ'ohönu pontho tsanga Jö.

⁴ Nunar Hesu mi pötwatho yá mfeni, jange bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi beñhu hingi ho nö'ö di mönga.

⁵ Temar ñhembabi ga xipabinu: Xi mpump'a ri ts'oki, wa ga embabi: Nangi gi 'yo.

⁶ Pöhu'mü, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i pe'skwa ar ts'edi har ximhai da pungya ts'oki, hyanthu'mü te di pefi.

Nu'mü ar Hesu bi 'ñemba ar dathi:

—Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

⁷ Nu'mü ar dathi dama bi nangi, bi ma ár ngu.

⁸ Mi hyanda ya jö'i nö'ö xki thogi, xa mi 'yotho, mi nsundabi Jö togo xki umba ar ts'edi ya meximhai da 'yot'a ya döta nt'udi.

Ar Hesu bi zo ar Mateo nda deni

(Mr. 2:13-17; Lk. 5:27-32)

⁹ Ar Hesu bi thohnu bi ma, ne har 'ñu bi hyanda n'ar ñ'ohö ár thuhu ar Mateo mar njot'abojö, mi huxa habu mi njut'a ar bojö mi jot'a ya ndö, ne bi 'ñembabi:

—Ba ehe, tengagi.

Ha nö'ö bi nangi bi deni.

10 M'efa ar Hesu bi hñuhwi har mexa hár ngu'ö, ne nzeye ya njobojö ne ya 'yot'ats'oki ba e bi hñuhwi ar Hesu mi 'buhwinu yá maxte.

11 Nu mi hyanda njap'u ya denga'be pate, bi 'ñemba yá maxte ar Hesu:

—Yo'ö ñungwi ya njobojö ne ya 'yot'ats'oki ri Utatehu.

12 Mi 'yo ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'u 'yomañho hingi hongato go da othe, ha nu'u hñeni hö, hoñ'u.

13 Di ma ba hoñhu tema di bongahabu enö: Hindi ne gi hönju ya m'oñho, 'ñuhü ar nhwëki. Hinxta e ga zo ya hogajö'i. Xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ar Hesu bi t'ambabi ar bëhë

(Mr. 2:18-22; Lk. 5:33-39)

14 M'efa ba ep'u yá maxte ar Xuwa Xixthe, bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñeñ'u:

—Yo'ö hingi bë nuya ri maxte, ha nuje ne ya denga'be pate xa di bëhë.

15 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mu da t'ot'a n'ar ngo, ne nö'ö togo bi nthöti da zohna yá mpödi, nuyu mahyoni da njoñyawi, ngetho 'buhwi nö'ö togo t'ot'wa ar dango. Njap'u ma maxte n'ehe, nú'mu di 'bu'be johyayu. Ma da zo ar pa nú'mu xta ts'ixkagi, nu'mu hö, xinda ne, da bëhyu.

16 Hinjo'o n'a togo ju n'ar 'ra'yo m'ot'e pot'a n'ar ze dutu, ngetho nu xta yut'a ar 'ra'yo m'ot'e, da gut'a ar ze dutu ne da xe döta xeni.

17 Hingi sit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya ze ximhni, ngetho nu'mu da njap'u da xe ya ze ximhni, da nö'ma ar t'afi ne da m'e ya ximhni. Ha nu'mu da sit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya 'ra'yo ximhni, gathoyoho hinte da ja.

Ár t'inxu ar Hairo ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu

(Mr. 5:21-43; Lk. 8:40-56)

18 Mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, ba ep'u n'ar nö bi ndandihmö ne bi 'ñembi:

—Mañhem'utho bi du ma t'inxu, jange xta e ga a'ar möte gi ma gi hñuxa ri 'ye; di ñ'emui da mengi da nte.

19 Har Hesu ne yá maxte bi mewi nunar ndö'ö.

20 Nú'mu mi 'yo ar 'ñu'u, n'ar 'behñö mi xot'wa ya ji, xki tho 'ret'amayoho njeje mi pe'sa nunar hñeninü, bi zonga hár xutha ar Hesu ne bi damba ár ñöni ár pat'i.

21 Ngetho mi ense hár mfeni: Nu'mu mödi honse ga thambahmö ár pat'i, da dixkagi.

22 Ar Hesu bi ñegi ne bi 'ñemba nunar 'behñö:

—Ma tsi t'inxu'i, njohya. Nuna ri jamfi xi ja'a'i xi dix'i.

Ne n'agitho bi dixanunar 'behñönü.

23 Nu mi zonga ar Hesu hár ngu ar nö xki du ár t'inxu, mi hyandi mi 'buhnu nu'u mi huxt'a ya nthuza, ne nzeye ya jö'i xa mi umba yá mu'i mi zoni.

24 Bi 'ñembabi'u:

—Poñhu, ngetho nunar nxutsinu, hinxi du, ötho.

Ne nuya jö'i xa mi thenthö.

25 Nu mi bongagatho ya jö'i, ar Hesu bi yut'a mbo har ngu, bi mipa ár 'ye ar nxutsi, ne nuna dama bi nangi.

26 Ne nunar 'bedenu bi nunga xoje nunar hai'ö.

Ar Hesu bi othe yoho ya goda

²⁷ Nú'mú mi manú ar Hesu, bi denga yoho ya godá mi 'bëfa xa mi mafi mi eñ'u:

—Ár bötsi'i ar Dabi, hwëgagihe.

²⁸ Ar Hesu bi thotho ne bi yut'a ha n'ar ngu. Nuya godá himba kohi, ba e bi yut'u har ngu n'ehe. Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi jamfihu da tsá ga othe'ihu.

Bi dö'u:

—Hö da tsá, ma tsi Hmu'ihe.

²⁹ Nu'mú ar Hesu bi hñu'spa yá 'yë ha yá da'u, ne bi 'ñembabi:

—Dá njap'u ngu xka jamfihu.

³⁰ Ne bi xo yá da'u. Ar Hesu bi hñu'mba yá müi ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhü hinto da bö nö'ö xi thogi.

³¹ Mödi bi nsipa njap'u, mi böñ'u bi 'yonga ar 'bede hagatho nor hai'ö.

Ar Hesu bi othe n'ar gone

³² Mi bönga nuya godá, ba ts'impa n'ar gone xki nthëxkwi n'ar ts'ondöhi.

³³ Ar Hesu bi 'yënga ar ts'ondöhi, ne nunar gone bi zá bi ñö. Gatho ya jö'i mi 'buhnu, xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Hiñham'u xta hanthuwa ha ma haihu Israel n'ar nt'udi ngu nö'ö xta hanthupya.

³⁴ Ha nuya denga'bepate mi eñ'u:

—Nunu enga ya ts'ondöhi, jumpa ár ts'edi ár ndö ya ts'ondöhi.

Döta ár 'befi Jö

³⁵ Ar Hesu bi ñ'o gatho ya döta hnini ne ya t'ulo hnini, mi kut'a ha yá nijö ya xodyo mi utwabi, mi xipa ár hoga mhö ár ts'ut'wi Jö, mi othebi yá hñeni ne yá ugi nuya mengunu.

³⁶ Nu mi hyanda gatho ya jö'i xa bi nkor nhwëki, ngetho bi hyanda ngu 'ra ya tsi deti xi mfont'i, hinte 'ñe ár ma'yo da su.

³⁷ Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba yá mæxte:

—Xa majöni di xi'ahu, nzeyë ar sofo ne tx'uda ya 'bego.

³⁸ Jange 'yapabihu Jö togo ár meti ar 'befi, da mehna ma'ra ya 'bego, da e da guxa nunar sofonu.

10

Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpöte

(Mr. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Nu'mú ar Hesu bi zohna nu'u 'ret'amayoho yá mæxte, ne bi umba ar ts'edi nda 'yënga ya ts'ondöhi, ne nda othebi tsant'ö yá hñeni ne yá ugi ya jö'i.

² Gehyu yá thuhu nu'u 'ret'amayoho yá mpöte ar Hesu xki zohni: M'et'o ar Simu nö'ö bi thu'spabi ar Pedro, ar Andre ár jödöp'u'ö, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödö, yá t'uyu ar Sebedeo.

³ Ar Lipe, ar Bartolo, ar Toma, ar Teo nö'ö mar njotbojö, man'ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Lebeo nö'ö bi t'embabi ar Tadeo.

⁴ Nö'ö man'ar Simu xki ñ'owi nu'u mi ntuhni mi ñönga ár hnini, ne ar Huda Iskariote nö'ö m'ëfa bi da ar Hesu.

Ar Hesu bi mehna nu'u 'ret'amayoho yá mpöte xki hwahni

(Mr. 6:7-13; Lk. 9:1-6)

⁵ Ar Hesu bi mehna nu'u 'ret'amayoho yá mpöte xki hwahni ne bi 'ñembabi'u:

—Yo ma gi thohu habu bi 'bu nu'u hingya xodyo. Yo gi kuthu ha ya hnini ya me Nsamaria.

⁶ Di ma ba zohu ya me Israel nu'u 'bu ngu ya tsi deti hinte 'ñe ya ma'yo.

⁷ Di möhu ne gi 'ñembabihu njawa: Ár ts'ut'wi Jö 'bap'utho.

⁸ Qthehu ya dathi, ne hñöjwu ya hñeni nu'u tsu ar tsit'ando'yo, jafu da nte nu'u xi du, 'yembabihu ya ts'ondöhi nu'u togo xi nthexkwi. Xta hwék'ahu nunar ts'edinu, hwékwathobihu nu ma'ra n'ehe.

⁹ Yo gi nxö'su ar bojö xi nk'axt'i, wa ya t'axbojö, wa ya theni.

¹⁰ Yo gi texju ri 'rozöhu, yo ma gi hñöxu yo mponi ar dutu, wa ma'ra ya thiza, hinte gi hñöxu n'ar ndohö. Ngetho ar 'bego di 'ñepi da t'umba nö'ö te k'at'i.

¹¹ Nu xki tsoñhu ha n'ar döta hnini wa n'ar t'ulo hnini, hyoñhu n'ar hogajö'i, ne ka gi 'buhunu här ngu'ö gatho ya pa gi oxunu.

¹² Nu xki kuthu har ngu'ö, zengwahu nu'u 'buhnu.

¹³ Nu'mu da 'ra'ahu nseki, ár hogam'ui Jö da zu'u. Ha nu'mu hinda 'ra'ahu nseki, ar njöpi xka 'yafu, da mengi da zu'ahu.

¹⁴ Nu'mu hinto da 'yox'ahu, ne hinto da jamfi nö'ö gi xifu, poñhu har ngu'ö wa har hnini'ö, ne gi hwöthu ri wahu, da hyo ar fonthai xi wat'a ha ri thizahu.

¹⁵ Xa majöni di xi'ahu, nunar pa da thöxamajöni, nunar hnini'ö ma da hñönga n'ar döta mfei, di töta ár mfei ya hnini Sodoma ne ar Gomora.

Ya nt'utsate xi 'ñep'u

¹⁶ Nupya di peñ'ahu gi möhu, ma gi 'yohu ngu ya tsi deti mateda ya miñ'o. Jange zot'a ri dahu ngu n'ar k'eño, ne di hñöx'ahu n'ar tsi domtxu.

¹⁷ Jamasuhu ngetho ya jö'i ma da dat'ahu ha ya 'ye ya ts'ut'wi, ne ma da mep'ahu ha ya nijö.

¹⁸ Nu'u ma da dat'ahu ha ya ts'ut'wi, ma da m'ap'ahu ha ya ndö ngetho gi tengagihu. Njap'u gi datwabihu majöniyu, ne nu'u hingya xodyo.

¹⁹ Nu'mu xta ts'oñ'ahu, yo gi tu ri muihu tema gi möñhu wa tema gi thöhu, ngetho ge'mu Jö ma da 'ra'ahu gatho nö'ö gi möñhu.

²⁰ Hingo ma gi ñösehu; nu ár Hñö Jö ar Dada go ma da mönga nö'ö da bongha ha ri nehü.

²¹ Nuya pa'u ya jö'i ma da utsase ya ku, ma da da da tho. Nuya dada da da ya t'u, nuya t'u ma da utsa ya dada, ne da da'u da tho n'ehe.

²² Gatho ya jö'i ma da utsa'ihu ngetho gi tengagihu, ha nö'ö togo da zetatho da do'mi da göxa xoge, go ma da mpo'ö.

²³ Nu'mu da nt'utsa'ihu ha n'ar hnini, poñhu di möhu man'a. Xa majöni di xi'ahu, hingi jawahu gi 'yohu xoge ya hnini här hai Israel, ne Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da menga man'agi.

²⁴ Ar maxte hingi töpa ár nsu ár utate, ha n'ar 'bego hingi töpa ár nsu ár hmu.

²⁵ Xiñho nu'mu ar maxte da ñehwi ár utate, ne ar 'bego da ñehwitho ár hmu. Nu'mu ar dada bi t'embabi ar Belsebu, hanja to'mi da nsipabi ya bötsi mu.

Togo gi tsuhu (Lk. 12:2-9)

²⁶ Jange hinto gi tsuhuwa, ngetho hiñ'otho tema xi t'ögi ne hinda thandi, wa tema xi t'ot'a ñ'ontho ne hinda födi.

²⁷ Nö'ö di ut'asehu ñ'ontho, utwabihu gatho ya jö'i, ha nö'ö di xi'ahu njantetho, möñhu nts'edi, da 'yo gatho ya jö'i.

²⁸ Yo gi tsuhu togo ne da hyo'ahu, ngetho ri pahu hingi tsa da hyo'u. Tsuhu Jö togo pe'sa ar ts'edi da mehna ri pahu ne ri ndo'yohu har tsibi.

²⁹ Nuya tsi ts'intu'ngi hĩngi hmödi, t'unga yoho ha n'ar tsi kut'a, ha hinda za da da n'a har hai nu'mu hinda ungar seki Jö ar Dada.

³⁰ Xi'ahuhmö. Ngetho ri xtöhu, Jö pödi hang'u.

³¹ Jange yo gi ntsuhu, ngetho gi töfu ár nsu n'a mut'i ya ts'intu'ngi.

³² Nö'ö togo da datkagi majöni ha yá nthandi ya jö'i xi bökagi, nuga n'e ma ga damajöni xi bökagi hár nthandi ma Dada bi 'bu mhets'i.

³³ Ha nö'ö togo da kongagi ha yá nthandi ya jö'i, nuga n'ehe ma ga kongaga hár nthandi ma Dada bi 'bu mhets'i.

Ngetho xpa e ar Hesu ma da ñhe ya jö'i

(Lk. 12:49-53; 14:26-27)

³⁴ Yo gi hu ri muhu xta e ga jö'sa ya tuhniwa har ximhai. Hin'ö, ma da gahni ngetho xta ehe.

³⁵ Xta e ga heka ya jö'i: nuya t'u ma da doxa yá dada, nuya t'inxu ma da doxa yá nönö, ha nuya ts'ihwe ma da doxa yá tsa.

³⁶ Nuyá ñ'uni ya jö'i ma da bongga ha yá nguse.

³⁷ Nö'ö töte ár mhöte pe'spa ár dada wa ár nönö, ne m'efa ka mökagiga, hindi ñepi da dengagi. Ne nö'ö töte ár mhöte pe'spa ár t'u wa ár t'inxu, ne m'efa ka mökagi, hindi ñepanü n'ehe da dengagi.

³⁸ Ne nö'ö togo hinda 'yent'a ár te da dengagi, hindi ñepi ga ñ'o'be.

³⁹ Nö'ö togo xa suwa ár te har ximhai, ma da 'bedi. Ha nö'ö da 'be ár te tengagi, ma da dinga ár te hiñham'u da thege.

Ya hoga nthöhö mhets'i

(Mr. 9:41)

⁴⁰ Nö'ö togo da 'ra'ahu ar seki go xi 'rakagiga, ha nö'ö togo 'raka ar sekiga go umba ar seki nö'ö togo xpa penkagi.

⁴¹ Nö'ö togo da umba ar seki n'ar m'ehni Jö ngetho mar m'ehni, ma da hñonga ar nthöhö ngu ar m'ehni. Ha nö'ö da umba ar seki n'ar hogajö'i ngetho mar hogajö'i, ma da hñonga n'ar nthöhö mahyegi ngu hñonga n'ar hogajö'i.

⁴² Ne nö'ö togo da umba n'a tsi 'bada ar tsethe n'a nuya tsi hyoyayu tengagi, xa majöni di xi'ahu hinda 'be ár nthöhö.

11

Ar Xuwa Xixthe bi mehna yoho yá maxte ma ba k'ö'sa ar Hesu

(Lk. 7:18-35)

¹ Nu mi wa ar Hesu bi xipa nu'u 'ret'amayoho yá maxte teme nda mefi, bi ma ba tsonga ya hnini har hai'ö, mi uta ya jö'i ne mi mönga ar hoga mhö.

² Nú'mü mi o har fadi ar Xuwa Xixthe, bi 'yo gatho nö'ö mi ot'a ar Hesu, jange bi mehna yoho yá maxte ma ba k'öts'i,

³ ne bi ñembabi:

—Ha go ge'e ár m'ehni Jö ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Di möhu ba xifu ar Xuwa nö'ö xka 'yohü ne xka hyanthu.

⁵ Nuya goda xo yá da, ya dowa 'yo, ya gogu ode, nu'u tsu ar tsit'ando'yo thits'i, nu'u xi du pengi nte, ha nuya tsi hyoya xi nsipabi ar hoga mhö.

⁶ Nzatho nö'ö togo hinda u ár müi xi zo ár gu nö'ö di pefi.

⁷ Nu mi boni bi ma yá maxte ar Xuwa Xixthe, ar Hesu bi ndui bi nonga ar Xuwa ne bi ñema ya jö'i:

—Togo ma ga hyanthu har ot'at'ohö. Hage ma ga hyanthu n'ar ñ'ohö hinte mi pe'sa ár ts'edi, ngu n'ar xithi hwönda ar ndöhi. Hin'ö wain'ö.

⁸ Te ga poñhu ga hyanthu 'mu. Hage n'ar ñ'ohö mi he ya dutu ximhödi. Hin'ö, ngetho nu'u kö yá nzátho dutu 'bu ha yá ngu ya ndö'u.

⁹ Tema ga poñhu ma ga hyanthu 'mu. Hage n'ar m'ehni Jö. Hö, ne xa majöni di xi'ahu, hinge honse n'ar m'ehni Jö, pe'sa man'ar döta nsu.

¹⁰ Ngetho gehnu xki nhonga mam'et'o har T'ofö habu enö: Nuga di pehna ma m'ehni da m'et'o da hyok'a ar 'ñu.

¹¹ Xa majöni di xi'ahu, hinxi m'u man'ar ñ'ohö di töpa ár nsu ar Xuwa Xixthe. Mödi njap'uñmö, nö'ö ar tsi t'ulo xi yut'a här ts'ut'wi Jö, töpa ár nsu ar Xuwa.

¹² Nuya pa bi ndui bi xixthe ya jö'i ar Xuwa ne nubyatho, ár ts'ut'wi Jö tho ar nhweni, ne honse nu'u umbyá müi go kut'u.

¹³ Gatho yá m'ehni Jö ne ár t'ofö ar Moise bi möñ'u nda e ár ts'ut'wi Jö, ha nu mi zo ar Xuwa Xixthe bi möñ'ö mi 'bap'utho nda zohö.

¹⁴ Nu'mu gi ne gi ñ'emuibihu, gehnu ar Elia xka 'yohu nda penga man'agi.

¹⁵ Nö'ö togo tu ár gu, dá 'yoxa nö'ö di mö.

¹⁶ Togo ga hekwabi nuya jö'i 'bu nuya payu. Nuyu, ñhehwi nuya bötsi hu ha ya tai, mafi ñ'engwi ya ñ'ohu.

¹⁷ Ne eñ'u: Da huxthe ma nthuzaha ne hinga nehu, da ntuhe ya thuhu nt'agi ne hinga nzoñhu.

¹⁸ Ngetho ba e ar Xuwa Xixthe, hinto mi ntsixkwi, ne hinto mi ñungwi, ne gi eñhu: Nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

¹⁹ M'efa ba e Nö'ö Togo bi Njö'i, to gatho ntsixkwi ne ñungwi, gi eñhu n'ar ts'o'yo ne n'ar mihni, ár ñ'owi ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki. Nö'ö togo pe'sa ar mfödi, nhekitho ha yá hoga 'befi.

*Yá mfei xi t'ekwa ya me'sku hnini
(Lk. 10:13-16)*

²⁰ M'efa ar Hesu bi ndui bi hñu'mba yá hmi ya hnini habu xki 'yot'a ya nt'udi, ngetho hinxki 'yot'wa yá ntso'mi, mödi xki hyandwa ár ts'edi Jö. Ne bi 'ñeñ'ö:

²¹ –Hwëkate'ihu gar menguhu Korasi ne gar me Betsaidahu. Ngetho nu'mu ya me Tiro ne ya me Sidon xi hyanthmö ya nt'udi xi t'ot'a ha ri haihu, xi 'yot'wahnö yá ntso'mi, ne xi hyemhö ya he dumui, ne xi nkoxhmö ar 'bospi ntso'mi.

²² Jange nuga di xi'ahu, nunar pa da thös'ahu majöni, ri mfeihu ma da döta nö'ö ma da hñonga ya me Tiro ne ya me Sidon.

²³ Ha nu'ahu gar menguhu Nkapernaum, ha gi hu ri müihu ma da njux'ahu mhets'i. Hin'ö, ma da t'e'ahu har 'bexui. Ngetho nu'mu har hai Sodoma xi t'othmö nuya nt'udi xka hyanthu, xi 'yot'wahnö yá ntso'mi, ne hinxi nhwati, di 'buhmó'u nuya payu.

²⁴ Jange di xi'ahu, nunar pa da thös'ahu majöni, ri mfeihu ma da döta ár mfei ya me Sodoma.

*Ba e gi tsukagihu, gi tsayahu
(Lk. 10:21-22)*

²⁵ Nor pa'ö ar Hesu bi ñö ne bi 'ñeñö:

–Di nsunda'i, ma tsi Dada'i, gar Hmu mhets'i ne gatho ar ximhai. Di 'ra'a njamödi ngetho xka utwabi ri nt'uti nu'u ngu ya tsi bötsi hints'u te pödi, ne xka 'ñökwa nu'u ja yá mfödi ne ya nimfeni.

²⁶ Ngetho njap'u xka numañhoge, ma tsi Dada'i.

²⁷ M'efa bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

—Gatho xi utkagi ma Dada. Hõnse'õ põtka ma mfeni. Hinto põtwa ár m'uḡi ma Dada, hõnse nuga ár T'ugì ne nu'u xta hwahni ga utwabi.

²⁸ Ba ehḡ gatho nuya gi nduhḡ ne xi za'ahḡ, ne ga tuk'a ri 'benihḡ gi tsayahḡ.

²⁹ Ngu n'ar tsi boi nt'ei, hñõñhḡ ar zan'weì di hus'ahḡ, ne da tsḡ gi tẽngagihḡ ma m'ui, dar hogajõ'i ne hinar ñ'ets'i. Nu'mḡ gi 'buhḡ njap'u, hinda za'ahḡ ne hinda du ri muhḡ.

³⁰ Ngetho nunar zan'weì di hus'ahḡ, hingi hembì gi tuxḡ, ha nunar 'benì di tut'ahḡ, hingi hḡ.

12

Ya maxte bi doka ya ngõt'ei har pa ntsaya

(Mr. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Nuya pa'u ar Hesu ne yá maxte bi 'ranga ha ya hwõhi xki 'bot'a ya t'ei. Mar pa ntsaya, ha nuyá maxte mi tsḡ ar thuhu, jange bi ndui bi dokwa yá ngõhõ ya t'ei, mi tõi mi tsa'u.

² Mi hyanda ya dẽnga'bepate, bi 'ñemba ar Hesu:

—Yo'õ ri maxte ot'a nõ'õ hingi ho da 'yot'a har pa ntsaya.

³ Ha nunar Hesu bi dõt wabi njawa:

—Ha hinxka nehḡ habḡ engá nõ'õ bi 'yot'a ar Dabi nú'mḡ mi zḡ ar thuhu, nõ'õ ne yá ñ'owi.

⁴ Bi yut'õ hár nijõ Jõ, ne bi zì nuya thuhme xki 'bo'spa Jõ, ha nõ'õ ne yá ñ'ohḡ himi ho nda zì'u, hõnse ya mõjõ.

⁵ Ha hinxka nehḡ hár t'ofõ ar Moise, nuya mõjõ mpe har nijõ, mõdi ar pa ntsaya, hingi nhu ngu n'ar ts'oki.

⁶ Ha nuga di xi'ahḡ, 'bukwa n'a tõpa ár nsu ar nijõ.

⁷ Nu'mḡ gi põhmõhḡ tema di bõnga nõ'õ mõnga ár T'ofõ Jõ habḡ enõ: Hindi ne gi hõnkagihḡ ya m'õñhõ. Nõ'õ di ne, gi 'ñu ri nhwẽkihḡ. Nu'mḡ xi zohmõ ri mfenihḡ, hingi tsuhmõhḡ nuyḡ hinte xi 'yot'a nõ'õ hingi njap'u.

⁸ Ngetho Nõ'õ Togo ba e bi Njõ'i gehnḡ ár Hmu ar pa ntsaya.

Ar ñ'ohõ xki 'yot'a ár 'ye

(Mr. 3:1-6; Lk. 6:6-11)

⁹ Ar Hesu bi thõgi, ma ba kut'a ha yá nijõ'u.

¹⁰ Ka mi 'buhḡ n'ar ñ'ohõ xki 'yot'a n'ár 'ye. Ne nuya dẽnga'bepate bi 'yamba ar Hesu:

—Hage xiñhõ gi othe n'ar jõ'i har pa ntsaya.

Bi 'yanga njap'u ngetho mi ne nda dinga te nda hyox'u.

¹¹ Ha nunar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'mḡ gi 'ñehḡ n'ar tsi deti ne da zo ha n'ar ots'i, ha hingi hñõhḡ mõdi ar pa ntsaya.

¹² Ha hingi n'ar ñ'ohõ tõpa ár nsu n'ar tsi deti. Jange mahyoni ga othḡ ar ñhõ mõdi ar pa ntsaya.

¹³ Nu'mḡ ar Hesu bi 'ñemba ar ñ'ohõ xki 'yot'a ár 'ye:

—Maka ri 'ye.

Nõ'õ bi jap'u, ne dama bi dixa ár 'ye, ne bi gohi ngu nõ'õ man'a.

¹⁴ Nu mi bõnga ya dẽnga'bepate, bi ñ'ut'i hanja nda tsḡ nda hyo ar Hesu.

Ar 'bego xki hñuxa jõ

¹⁵ Ar Hesu mi põtho te mi beñ'u, bi zohnḡ bi ma, ne nzeyẽ ya jõ'i bi dẽni mi othebi yá hñeni.

¹⁶ Ne xa mi hu'mba yá muḡi hinto nda metwabi togo'õ.

17 Ne njap'u nda tho ngu xki mōnga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenō:

18 Gehnu ma hoga 'bego xta huts'i,
togo di mōdi ne jakagi ga njohya.

Ga umba ma Hñō,

da zohna gatho ya hnini 'bu hár nxidi ar ximhai, ne da xipabi'u xi 'ñep'u ar
pa da thō'spa majōni.

19 Hinto ma da ntsahñōkiwi, hinda ma da mafi,
ne hinda ma da t'ō ár mhō ha ya 'ñu.

20 Ma da hñu'mba yá mui nu'u hints'u pe'sa ár ts'edi yá ñ'emui, ngu n'ar xithi
'butho da dehmi.

Ma da me'spa ar nhwēki nu'u pe'sa n'a tsi tui ar ndo'mi, ngu n'ar tsibi funi.
Ne da japi da ntōte ar ñho.

21 Ne gatho ya jō'i 'bu hár nxidi ar ximhai da do'mba ár mfats'i uñ'ō.

Ar ñōmañ'u t'emba ár Hñō Jō

(Mr. 3:20-30; Lk. 11:14-23; 12:10)

22 Nu'mu ar Hesu ba ts'impa n'ar jō'i mi gone ne mi goda, ngetho xki
nthexkwi n'ar ts'ondōhi. Bi othe, ne dama bi za bi ñō ne bi hyandi.

23 Jange gatho ya jō'i xa mi 'yotho, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Hage go gehnu ár T'u ar Dabi 'mu.

24 Ha nuya denga'bepate mi 'yoxa nō'ō mi mōnga ya jō'i, bi 'ñeñ'u:

—Nunu hingi ense ya ts'ondōhi, hōmpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndō ya
ts'ondōhi.

25 Nunar Hesu bi bōtwatho yá mfeni'u, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu n'ar hnini da ñhege ne da ntunse, da jō'sase gatho nō'ō xi 'yot'e.

Ha nu'mu da nt'utsase yá mengu n'ar ngu, hiñ'otho ár ts'edi, ne da nhwati.

26 Xi ar ts'ondōhi, hage da 'yense yá mits'ondōhiwi. Nu'mu da jap'u, hinte
di pe'sa ár ts'edi ne xi nhwata gatho 'mu.

27 Gi eñhu nuga di enga ya ts'ondōhi ngetho di hōmpa ár ts'edi ar Belsebu. Xi
ri m'ehnihu, tema ts'edi hō'u enga ya ts'ondōhi 'mu. Go da hñup'a ri hmih'u.

28 Ha nu'mu di hōmpa ár ts'edi ár Hñō Jō di enga ya ts'ondōhi, pōhu 'mu, xi
zokwa habu gi 'buhu ár ts'ut'wi Jō.

29 Hanja da za da yut'a n'ar bē hár ngu n'ar ñ'oho xa di pe'sa ár ts'edi, da
bēpa yá ñho nu'mu hinda xot'e m'et'o. Ne xta wadi hō, ja da tsā da bēpa yá
ñho.

30 Nu'u togo hindi ñ'o'be, utsagi, ne nō'ō togo hindi mus'be mahyegi, go
font'i.

31 Di xi'ahu, gatho ya ts'oki ot'a ya jō'i, ne gatho ya ts'ate mōñ'u, ma da
mpumbabi. Ha nō'ō togo da 'yemba ar ñōmañ'u ár Hñō Jō, hinda ma da
mpumbabi.

32 Nu'mu togo da zanga Nō'ō ba e bi Njō'i, ma da mpumbabi. Ha nō'ō togo
da ñōmañ'u ár Hñō Jō, hinda ma da mpumbabipya, ne hiñham'u da me'sa ar
pumbate.

33 Beñhu nu'mu ar za xiñho, ma da unga nō'ō xiñho n'ehe. Ha nu'mu ar za
hingi ho, hingi ho nō'ō ma da uni, ngetho nō'ō te unga n'ar za, ja fōp'u tema
za'ō.

34 Ts'ojō'ihu di hñox'ahu ya k'eñō. Hanja da tsā gi mōñhu nō'ō xiñho xa gar
ts'ojō'ihu. Ngetho nō'ō ñuxa ha ri muihu, gehnu gi mōñhu.

35 Nō'ō togo benga ya hoga mfeni, mōnga nō'ō xiñho, ha nō'ō benga ya
ts'omfeni, mōnga ya ts'omhō.

36 Nuga di xi'ahu, gatho nō'ō te gi mōñhu ne hingi jamasuhu, ja tema gi
thōhu nú'mu xta thōs'ahu majōni.

³⁷ Ngetho Jö ma da hñös'ahü majöni gatho nö'ö gi möñhu, ne da nsi'ahü ri hogajö'ihu wa ri ts'om'uihu.

Ya ts'ojö'i a n'ar nt'udi
(Lk. 11:29-32)

³⁸ Nu'mü 'ra ya böt'ofu ne ya denga'be pate mi 'buhny, bi 'ñemba ar Hesu: —Utate, di ne ga hanthe gi 'yot'a n'ar nt'udi, njap'u da nheki xpa peñ'a Jö.

³⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ya ts'ojö'i 'bu nuya payu ädi da hyanda n'ar nt'udi, ne hinte ma nt'udi da t'umbabi, honse ár nt'udi ar m'ehni Honas.

⁴⁰ Ngetho nö'ö bi ñ'o hñupa ne hñuxui mbo ár mü ar döta hwö. Ma da njap'u Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da m'u hñupa ne hñuxui hár mü ar hai n'ehe.

⁴¹ Nuya me Ninibe ma da nanga har thöxamajöni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bu nuya payu. Ngetho nu'u bi 'yot'wa yá tso'mi nú'mü mi zo ar Honas, ha 'bukwa n'a töpa ár nsu ar Honas.

⁴² Nunar 'behñö mar ndö ndi 'ñe mak'angi, ma da nanga har thöxamajöni, da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bu nuya payu. Ngetho nuna ba e har yap'u hai nda 'yo'spa ár mfödi ar Salomon, ne gi 'buhwihuwa n'a xa töpa ár nsu ar Salomon.

Ar ts'ondöhi bi pengi
(Lk. 11:24-26)

⁴³ Nep'u ar Hesu bi 'ñenö:

—Nu'mü n'ar ts'ondöhi da hye n'ar jö'i, da ñ'o ha ya ot'at'ohö di hongha habu da ntsaya, ne hinte tini,

⁴⁴ n'a nda bense ne da 'ñenö: Xi'mü ga penga ha ma ngu da poni. Ne xta zohö da dini hintö di 'bui, xi njoki ne xi thoki xiñho.

⁴⁵ Nu'mü nö'ö ar ts'ondöhi'ö ma da hyonga ma yoto yá mits'ondöhiwi di töte yá nts'o, ne da kut'i da m'uhwi. Ne nunár 'befa m'ui nunar jö'i xki hyehmö ar ts'ondöhi, di töte ár nts'o hinge ngu 'bet'o. Ma da thota yá nts'o nuya jö'i 'bu nuya payu n'ehe.

Ár nönö ne yá jödö ar Hesu
(Mr. 3:31-35; Lk. 8:19-21)

⁴⁶ Ar Hesu himi jwatho nda zo ya jö'i, n'a mbi zöta ár nönö ne yá jödö mi 'ba nthi mi ne nda ñöwi.

⁴⁷ N'a togo bi 'ñembabi:

—Ri nönö ne ri jödö bi 'bahuny nthi, ne gi ñöwi 'nö.

⁴⁸ Ar Hesu bi dötwabi'ö:

—Togo ma nönö ne ma jödö.

⁴⁹ Bi uti habu mi 'bu yá maxte, ne bi 'ñenö:

—Go gehyu ma nönö ne ma jödö.

⁵⁰ Ngetho gatho nu'u ot'a ngu mönga ma Dada bi 'bu mhets'i, gehyu ma jödö, ma nju ne ma nönö n'ehe.

13

Ár 'bede ar mot'i
(Mr. 4:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Nunar pa'ö ar Hesu bi bongha har ngu habu mi 'bui, ne bi ma ba hu har ñönthe.

² Bi wat'a nzeye ya jö'i habu mi 'bu'ö, jange bi boxa ha n'ar motsa ne ka bi hñuxny, ha gatho ya jö'i mi 'ba har ñönthe.

³ Ne bi metwabi nze_ye ya 'bede mi utwabi. M'et'o bi me n'ár 'bede n'ar mot'i ne bi 'ñenö:

—N'ar mot'i bi boni ma ba pot'a ár hwöhi.

⁴ Nú'mu mi mpot'i, n'a tui bi zo har 'ñu, ba e ya ts'int's'u bi go bi za.

⁵ Man'a tui bi zo ha ya do habu himi köxa nze_ye ar hai. Ngut'a bi k'ont's'i ngetho himar mpidi ar hai.

⁶ Ne nu mi boxa ar hyadi bi hwixki. Himi tsá nda nunga yá 'yu, jange bi 'yot'i.

⁷ Man'a tui bi zo habu mi ja ya 'mini, bi xuhña ne bi ot'i.

⁸ Ha man'a tui bi zo habu mar ñho ar hai, xa bi unga n'ar hoga sofo, 'ra n'a nt'hehe, ma'ra hñun'ate, ne ma'ra n'atema'ret'a n'a ngu n'ar 'bai.

⁹ Nö'ö togo tu ar gu da 'yo_de, dá 'yo_xa nö'ö te di mö.

Yo'ö ar Hesu mi zo m'ede ya jö'i

(Mr. 4:10-12; Lk. 8:9-10)

¹⁰ M'efa yá ma_xte bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi zo m'ede ya jö'i.

¹¹ Ar Hesu bi döt'wabi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu, Jö ut'ahu nö'ö hinxki fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi, ha nu ma'ra hinxi t'utwabi.

¹² Ngetho nö'ö to pets'i, ma da thu'spabi, ha nö'ö hinte pets'i, ma da thömba xo_ge.

¹³ Jange di zo m'ede, ngetho tu yá da, ne hingi handi, tu yá gu, ne hingi ode, ne hingi tso yá mfeni.

¹⁴ Tho_hyu ngu bi mönga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

Ma gi 'yohu, ne hinda zo ri mfenihu.

Ma gi hyanthu, ne hingi pöhu teme di bonga nö'ö gi hanthu.

¹⁵ Ngetho nuya jö'iyu xi japi xi më yá ñö, ne hingi ne da 'yo_xa nö'ö ode.

Xi ts'ant'a yá da,

njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda zo yá gu,

hinda kwata ha yá müi,

ne da hñuxka yá da,

ha nuga da tsá ga umba ar nzaki.

¹⁶ Ha nu'ahu, nzátho ri dasehu xka hyanthu, ne ri gusehu xka 'yohu.

¹⁷ Ngetho xa majöni di xi'ahu, nze_ye yá m'ehni Jö ne ma'ra ya hogajö'i, mi nemhö nda hyanda nö'ö gi hanthupya, ha himbi tsá bi hyant'u. Ne mi nemhö nda 'yo_xa nö'ö gi ohupya, ha himbi 'yo_x'u.

Ar Hesu bi mönga tema di bonga ár 'bede ar mot'i

(Mr. 4:13-20; Lk. 8:11-15)

¹⁸ 'Yohupya tema di bonga ár 'bede ar mot'i da xi'ahu.

¹⁹ Nö'ö togo da 'yo_xa ar mhö nomba ár ts'ut'wi Jö ne hinda zo ár mfeni, m'efa da e ar ts'ondöhi ne da hñömba ar mhö xki zomhö hár müi, gehnu nö'ö n'a tui bi zo har 'ñu.

²⁰ Nu'u ma'ra bi zo ha ya do, ngu nö'ö bi 'yo_xa ár mhö Jö ne da njohya da hñöni.

²¹ Ha hinxi 'ñet'a xiñho hár müi nunar mhönu, jange xta e ya thogi ne ya nt'utsa ngetho xi hñömgá ma mhö, da 'wege, ngu ar t'ei hinxi nunga ár 'yu ngut'a da 'yot'i.

²² Nö'ö n'a tui bi zo habu mi ja ya 'mini, gehyu nuya xi 'yoxa ár mhö Jö, ne dama bi 'be ar ñ'emui, ngetho tupa ár mui gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne ñhegi da ka ar bojö. Gathoyu da jö'sa ar mhö, jangutho ar t'ei hinte bi uni.

²³ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar hai, gehyu nuya bi 'yoxa ár mhö Jö ne bi zo yá mfeni. Xa bi unga n'ar hoga zofoyu, 'ra bi unga n'anthebe, 'ra hñun'ate, ha nu ma'ra n'atema'ret'a n'a ngu n'ar 'bai.

Ár 'bede ar t'ei ne ar nxot'o

²⁴ M'efa ar Hesu bi metwabi'u man'ar 'bede ne bi 'ñenö:

—Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar mot'i bi ma hár hwöhi ba pot'a ar t'ei xi thahni.

²⁵ Ha nú'mu mi ö yá 'bego, ba e ár ñ'uni ne bi mot'wa ya nxot'o hár hwöhi xki mot'a ar t'ei, ne bi ma.

²⁶ Nu mi te ar t'ei ne mi fudi nda ngöhö, bi k'ontsa ar nxot'o 'mu n'ehe.

²⁷ Nuya 'bego bi ma ba aña nö'ö togo ár meti ar hwöhi ne bi 'ñembabi'u: Tsi ndada, ha hinga pot'a ar t'ei xki nthahni ha ri hwöhi. Xi'mu ha xpa e nuya nxot'o 'mu.

²⁸ Nor ñ'ohö'ö bi 'ñemba yá 'bego: Zage n'a ma ñ'uni xi mot'i. Nuyi bi 'ñembabi 'mu: Ha gi ne ma ga k'use ya nxot'o.

²⁹ Nö'ö togo ár meti ar hwöhi bi dödi ne bi 'ñembabi'u: Hin'ö, yo gi k'usu ngetho yo ma da k'uxkwi ya t'ei n'ehe.

³⁰ Hyehup'u da tewi mahyegi, ne nu xta zo ár pa ar sofo, ga xipa ya xathe da xat'a m'et'o ya nxot'o da dut'i, ne da gö'sa har tsibi da zöt'i. Ha nor t'ei da munts'i da kwata ha ma t'u.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mr. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Ne ar Hesu bi metwa man'ar 'bede ne bi 'ñembabi:

—Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñhehwi n'ar ndamurtasa bi mot'a n'ar ñ'ohö hár hwöhi.

³² Nö'ö ar nda'ö xa tsi t'ulo töta gatho nu ma'ra. Ha nu xta te, töta gatho nu ma'ra ya k'ani, habu bi e ya ts'intsu'u köxa yá m'afi.

Ár 'bede ar njoxthuhme

(Lk. 13:20-21)

³³ Bi xipa man'ar 'bede ne bi 'ñembabi:

—Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñhehwi ar njoxthuhme bi pant'a n'ar 'behñö ha guto hwada ar juni, ne bi do'mi bi joxa xoqe.

Teme mi japa ar Hesu ya 'bede

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Ar Hesu gatho nö'ö te mi xipa ya jö'i, mi xipa m'ede. Nu'mu himar 'bede hinte mi xipabi.

³⁵ Njap'u bi thogi ngu xki mönga maham'u ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: M'ede ma ga zo ya jö'i,

Ma ga mönga nö'ö xki t'ögi nú'mu mi thoka ar ximhai.

Ar Hesu bi mönga teme di bonga ár 'bede ar t'ei ne ar nxot'o

³⁶ Ar Hesu mi wadi bi 'ñe ya jö'i, bi ma har ngu habu mi 'bui, ne bi wat'a yá maxte, bi 'ñembabi:

—Xi'mu gi xikagihe teme di bonga ár 'bede ar nxot'o 'ba har hwöhi.

³⁷ Ar Hesu bi döt'wabi'u ne bi 'ñenö:

—Nö'ö togo pot'a ar t'ei xi thahni, gehnu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

38 Ar hwöhi gehnu ar ximhai, ha nö'ö ar t'ei xi thahni, gehyu nu'u 'bu hár ts'ut'wi Jö. Ha nunar nxot'o, nuya tēnga ar ts'ondöhi.

39 Ar ñ'uni pot'a ar nxot'o, ar ts'ondöhi. Nunar sofo gehnu ár ngöts'i ar ximhai, ne nuya xathe gehyu yá enxe Jö.

40 Jangu ya xat'ei 'weka ar nxot'o da ts'öt'i, njap'u hár ngöts'i ar ximhai, ya enxe ma da 'weka nuya jö'i tēnga ar ts'ondöhi.

41 Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da mehna yá enxe da guka hár ts'ut'wi gatho nuya 'yot'ats'oki ne nu'u japa ma'ra da nts'oki.

42 Ne ma da t'ut'a har tsibi, ka ma da nzonu ne da guxtya ts'i di tho ya ugi.

43 Ne nu'u ya hogajö'i ma da yot'u ngu ar hyadi nūnu mhets'i, habu bi 'bu ár ts'ut'wi Jö yá Dada. Nu'u togo tu yá gu da 'yode, dá 'yoxa nö'ö di mö.

Ár 'bede ar m'ets'i t'agi

44 Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i ñehwi n'ar m'ets'i t'a har hai. Nunar m'ets'inu bi dinga n'ar jö'i, ne bi mengi bi 'ñö man'agi. Ne xa bi njohya bi ma ba pa gatho nö'ö mi pets'i, bi danga ar hai habu mi t'a ar m'ets'i.

Ar nzatho do xa xi mhödi

45 Nunar ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar ma hongya ya nzatho do xa xi mhödi.

46 Nu mi dinga n'ar hoga do, bi ma ba pa gatho nö'ö mi pets'i ne bi ma ba tai.

Ar nt'ats'i

47 Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i jangu n'ar nt'ats'i njöt'a har dehe ne tsant'ö ar zu'we bi guts'i.

48 Nu xta ñuxa yá nt'ats'i, nuya nguxhwö da guka har ñönthe, ne da hñudi da hwahna nuya xiñho da 'yut'a ha yá 'bots'e, ne nu ma'ra hingi ho da 'yēnga nthi.

49 Ma da njap'u xta göxa ar ximhai, da e ya enxe da 'weka ya ts'om'ui xi nthöskwi ya hogajö'i.

50 Ne da thot'a har tsibi, ka ma da nzonu ne da guxt'a yá ts'i.

Ya 'ra'yo ne ya gönga m'ets'i

51 Nu'mu ar Hesu bi 'yanga yá maxte:

—Ha xi zo ri mfenihu gatho nö'ö xta xi'ahu.

Bi dö'u ne bi 'ñeñ'u:

—Hö, ma tsi Hmu'íhe.

52 Nu'mu nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Njap'u n'ar böt'ofö pötwa xiñho ár ts'ut'wi Jö, ñehwi n'ar dada pe'sa ár m'ets'i, ne juka nu'u mi ja maham'u ne nu'u ja getya xi nja.

Ar Hesu mi 'buhnu Nasare

(Mr: 6:1-6; Lk: 4:16-30)

53 Mi wadi bi mönga nuya 'bedeyu, bi ma bi zohnu nunar hnininu.

54 Ne bi zonga hár hai'ö, mi kut'a ha yá nijö mi uti, ne nuya jö'i xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Ha xpa tinga ar mfödi ne ar ts'edi da 'yot'a nuya döta nt'udiyu.

55 Ha hinga gehnu ár t'u ar hyenza. Ha hingar Maria ár nönönu, ne ár jödö ar Hakobo, ar Huse, ar Simu ne ar Huda 'mu.

56 Ha hinga di 'buhwihüwa yá nju n'ehe. Ha xpa pöhnü gatho nö'ö mö ne otnu 'mu.

57 Ne nuya mengunu xa mi tsot'a yá mu, jange ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—N'ár m'ehni Jö habu gatho hnumansu, ha nu hár haise hin'ö, ne hár nguse.

⁵⁸ Jange himbi 'yot'a nzeýe ya döta nt'udinü, ngetho ya jö'i himi ñ'emüibi.

14

Bi tho ar Xuwa Xixthe

(Mr. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

¹ Nuya pa'u ar ndö Erode bi zo ár gu gatho nö'ö mi ot'a ar Hesu.

² Ne bi 'ñemba yá 'bego:

—Nö'ö ar ñ'ohö'ö, gehni ar Xuwa Xixthe xi mengi xi nte, jange pe'sa nor ts'edi'ö.

³ Ar Erode mi mönga njap'u ngetho xki gu ar Xuwa Xixthe, xki döt'i, ne xki got'a har fadi. Nunü mi hökwahmö hinge nda m'uhwi ar Erodia ár 'behñö ar Lipe ár jödöp'u'ö.

⁴ Ngetho ar Xuwa Xixthe xki 'ñemba ar Erode:

—Hingi ho gi 'buhwi nunar 'behñönu.

⁵ Jange ar Erode mi ne nda hyo. Himbi 'yot'e ngetho mi tsu ya jö'i, nuyü mi jamfi már m'ehni Jö.

⁶ Ha n'agi mi t'ot'wa ár dango ar Erode, nunár t'inxu ar Erodia bi nei mada gatho nu'u mi 'buhnu, ha nu ar Erode xa bi numañho.

⁷ Jange bi ñöt'wabi nda umba gatho nö'ö nda 'yadi, ne bi 'ñet'a made Jö.

⁸ Nu'mü ar nxutsi bi 'ñemba ar Erode:

—Di ne gi 'rakagiwa ár ñö ar Xuwa Xixthe ha n'ar manza.

Go bi 'ya'ö ngetho ár nönö xki 'yut'i tema nda 'yadi.

⁹ Ar ndö Erode xa bi zot'a ár müi. Mödi njap'u himbi tsá bi ponga ár ne, ngetho xki 'ñet'a made Jö, ne xki 'yoxa gatho nu'u mi 'buhwinu har mexa. Jange bi mö nda t'umbabi.

¹⁰ Ne bi möñ'ö nda thekwa ár ñö ar Xuwa Xixthe har fadi.

¹¹ Ba thömpa ár ñö ha n'ar döta manza, bi t'umba ar nxutsi, ne nunü bi hñö'spa ár nönö.

¹² M'efa bi zo yá maxte har fadi habu mi jothmö, bi hñö'spa ár ndo'yo ma ba agi, ne bi ma'u ba xipa ar Hesu nö'ö xki thogi.

Ar Hesu bi 'winga tho ngudminthebe ya jö'i

(Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Mi 'yo ar Hesu njap'u, bi boxa ha n'ar motsa, bi 'ranga 'randi ar dehe, bi ma habu hinto mi 'bui. Ha nu mi 'yo ya jö'i ndi manü, ba ponga ha ya hnini, bi ma watho ma ba k'öts'i.

¹⁴ Nu mi bönga ar Hesu har ñönthe, bi hyandi mi 'buhnu nzeýe ya jö'i mi to'mi. Xa bi hwéki ne bi othebi yá hñeni.

¹⁵ Nu mi nde bi wat'a yá maxte habu mi 'ba'ö, ne bi 'ñembabi:

—Pehna ya jö'i ma da danga te da zi ha ya t'ulo hnini, ngetho bi nde, ne te da dingwa habu di 'buhü.

¹⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Hinda ma da hyonga te da ziyü, go ma gi umfü.

¹⁷ Nuyá maxte bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Habü ga tiñhe tema ga umfeyü. Hönse 'bukwa kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö.

¹⁸ Ne ar Hesu bi 'ñenö:

—Ba höhüwa.

¹⁹ M'efa bi xipabi ya jö'i nda hñu ha ya ðoni. Ne bi gu nu'u kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö, bi no'sa mhets'i bi jöpi, bi heke ne bi thokwabi yá maxte, ne nuyü bi hembra ya jö'i.

²⁰ Gatho ya jö'i bi ñuni ne xa bi niñö, ha nuya xeni bi bongi bi njo, ne bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bots'e.

²¹ Nu'u togo bi ñuni mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'ohö, himbi yut'a ar m'ede ya 'behñö ne ya bötsi.

Ar Hesu mi 'yoda mañö ar dehe
(Mr: 6:45-52; Jn: 6:15-21)

²² Nep'u ar Hesu bi xipa yá maxte nda boxa har motsa, ne nda m'et'o ndi ma 'randi ar dehe. Nö'ö nda gotho nda 'ñe ya jö'i.

²³ Nu mi ñ'ehwi gatho ya jö'i, bi boxase har t'ohö ma ba apa Jö. Nu mi nxui mi 'busenu har t'ohö.

²⁴ Ha nunar motsa mi 'yo madedar ñhonthe, ne xa mi mfets'i ngetho mi ntoxkwi ar ndöhi.

²⁵ Ngu n'ar hñumxudi ar Hesu bi ma ba tsu yá maxte, mi 'yoda mañö ar dehe.

²⁶ Nuyá maxte mi hyandi mi 'yo mañö ar dehe, xa bi ntsu ne mi eñ'u:
—Atho di hanthu n'ar pite.

Ne xa mi mafi mi ntsu'u.

²⁷ Ha nunar Hesu bi zofo ne bi 'ñembabi'u:

—Go gekaga, yo gi ntsuhü.

²⁸ Nu'mü ar Pedro bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mü xa majöni go ge'e, 'bepkagi ga 'yo mañö ar dehe ma ga tsu'i.

²⁹ Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ba e xö.

Ar Pedro bi gö har motsa, bi ma nda tsu ar Hesu mi 'yoda mañö ar dehe.

³⁰ Ha nu mi zä ar ndöhi bi zu, jange bi ndui bi yu har dehe. Dama bi mafi ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, juxkagi, 'butho ga jöt'i.

³¹ Nu'mü ar Hesu ngut'a bi pent'i, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö ga ntsu, ha hingi ñ'emüi.

³² Bi boxkwi har motsa, ne ngut'a bi ntsaya ar ndöhi.

³³ Nu ma'ra xki go har motsa ba e bi nsunda ar Hesu, bi ndandihmö ne bi 'ñenö:

—Xa majöni go ár T'u'i Jö.

Ar Hesu bi othe ya dathi núnu Genesare
(Mr: 6:53-56)

³⁴ Ne bi zoñ'u 'randi ar dehe har hai Genesare.

³⁵ Nuya mengunu mi bö'u mar Hesu togo xki zonu, bi xañ'u ar 'bede gatho ar nthet'i nor hai'ö, ne ba ts'impa gatho ya dathi.

³⁶ Ha nuyü honse mi adi nda thegi nda damba ár ñöni ár pat'i, ne gatho nu'u mi thambabi mi thits'i.

15

Nö'ö japi da ts'oka ar jö'i
(Mr: 7:1-23)

¹ Nu'mü 'ra ya böt'ofö ne 'ra ya denga'be pate xki 'ñe Herusalen nda k'önga ar Hesu, bi wat'i ne bi 'ñembi:

2 —Yo'ö ri maḡte ts'okwa ár nt'umbi ma palehḡ bi zoju. Yo'ö hingi xḡ'ye m'et'o nú'mḡ ñuni.

3 Nu'mḡ ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Xi nu'ahḡ, yo'ö gi ts'ojwḡ ár 'bepate Jö gi teñhḡ nuya ri nt'umbihḡ.

4 Ngetho Jö bi mönga njawa: 'Ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nönö, ha nö'ö togo da zanga ár dada wa ár nönö, hinda ma da k'ont'i da tho.

5 Mödi nu'ahḡ gi eñhḡ xiñho togo da 'ñemba ár dada wa ár nönö: Hinda tsa ga fax'a'i, ngetho nö'ö ma nga 'ra'ahmö, xta ñöt'wa Jö.

6 Njap'u gi et'a ri xḡthahḡ hinda t'e'spa ár nsu ár dada wa ár nönö. Jange xka ts'okwabihḡ ár 'bepate Jö gi teñhḡ ri nt'umbihḡ.

7 Xa gar nemhñöhḡ. Xa majöni xi zḡ'ahḡ nö'ö bi mönga ar m'ehni Isaia nú'mḡ bi 'ñenö:

8 Nuya jö'iyḡ oxta mañö enö eska ma nsu, ngetho himbi ponga ha yá mḡi.

9 Tema ñho'ö eska ma nsu, embabi n'ar hoga nt'uti nö'ö xi bense'u.

10 Nep'u ar Hesu bi zo ya jö'i nda wat'i, ne bi 'ñembabi:

—'Yoxḡ xiñho nö'ö ma ga xi'ahḡ, ne da zo ri mfenihḡ.

11 Hingi ts'oka ar jö'i nö'ö kut'a hár ne. Nö'ö ponni hö, ts'ok'ö.

12 M'efa bi wat'a yá maḡte habḡ mi 'bḡ ar Hesu, ne bi 'ñembabi'u:

—Ha gi ode, nuya denga'bepate xa bi mbḡ yá kwḡ mi 'yoxa nuya mhö ga mö.

13 Ar Hesu bi dötwabi yá maḡte ne bi 'ñembabi:

—Gatho nuya döni hinxi mot'a ma dada bi 'bḡ mhets'i, ma da nk'uts'i.

14 Hyehup'u ya goda ne da gumhö yá migodawi. Nu'mḡ n'ar goda da guhna man'ar goda, da zowí har ots'i.

15 Ar Pedro bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Xikagihe tema di bönga nö'ö ar 'bede xka mö.

16 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ha hinxi zo ri mfenihḡ n'ehe.

17 Ha hingi pöhḡ, gatho nö'ö gi tsihḡ, di ma ri mḡihḡ ne da thogi gi 'yeñhḡ.

18 Ha nu'mḡ gi beñhḡ ya ts'omfeni, go di bönga ha ri nehḡ, ne go da ja'ahḡ gi nts'ojḡ.

19 Ngetho ha yá ne ya jö'i ka bi pömp'u ya ts'omfeni, ngu ar ntho, ar ts'inga nthöti, ar m'engwi jö'i, ar mfē, ar nhemhñö ne ar ts'ate.

20 Gehyḡ ts'oka ar jö'i. Ha nö'ö hingi xḡka ár 'yḡ m'et'o, m'efa da ñuni, nö'ö hinte ma ts'oki qt'e.

*Ár ñ'emui nunar 'behñö me Nkanan
(Mr. 7:24-30)*

21 Ar Hesu bi gu ar 'ñu bi ma ha yá hai ya hnini Tiro ne Sidon.

22 N'a mba eta n'ar 'behñö me Nkanan xa mi mafi mi enö:

—Tsi Hmu, ár T'u'i ar Dabi, hwégagi. Ma t'inxu xa nthexkwi ne xa feka n'ar ts'ondöhi.

23 Ha nunar Hesu hinte bi döti. Nu'mḡ nuyá maḡte bi ma ba tsḡdi ne bi 'yapa ar möte mi embabi:

—Xipabi da ma, ngetho xa mafi 'b'efa möte ma xḡthahḡ.

24 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga hönse xpa m'enkagi ga munsa ya me Israel jangu ya tsi deti xi m'edi.

²⁵ Nu'mú ba ep'u nunar 'behñö'ö, bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembi:

—Ma tsi Hmu'i, faxkagi.

²⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hage xiñho da thömba ár ñhuni ya bötsi ne da t'umba ya 'yo.

²⁷ Nunar 'behñönu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Majöni nö'ö gi mö. Mödi njap'u, nuya 'yo tsipa yá bone yá hmu tã har mexa.

²⁸ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Tsi 'behñö, xa döta ri ñ'emui. Dá njap'u ngu xka 'yadi.

Ne ja bi dixnu ár t'inxu.

Ar Hesu bi othe nzeye ya dathi

²⁹ Ar Hesu bi zohnu nor hai'ö, bi thogi bi ma ba tsonga hár ñöni ar ñhönthe Ngalile, ne bi boxa mañö ha n'ar ngwani, ma ba huhnu.

³⁰ Ne bi zonu nzeye ya jö'i mi tsi ya dowa, ya goda, ya gone, ya do'ye ne ma nzeye ya dathi. Ba ts'ih bi m'okwa hár wa ar Hesu, ne nö'ö mi othe.

³¹ Jange nu'u ya jö'i mi 'buhnu xa mi 'yotho mi ode nda ñö ya gone, nuya do'ye mi thits'i, nuya dowa mi 'yo, nuya goda mi handi. Ne gathö'u mi nsunda Jö ár Dada ya me Israel.

Bi t'inga tho yon'atenthebe ya jö'i

(Mr: 8:1-10)

³² M'efa ar Hesu bi zohna yá maxte ne bi 'ñembabi'u:

—Di hwëka nuya jö'iyu, ngetho pe'sa hñupa di ñ'ohu ne hinte hö te da ziyu. Hindi ne ga pehna yá ngu hinte xi zi, yo ma da went'a har 'ñu.

³³ Nu'mú nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Habu ga tiñhuwa har ot'at'ohö nzeye ya thuhme, ne ga 'wiñhu gathö nuya jö'iyu.

³⁴ Har Hesu bi 'yambabi'u:

—Hangu ya thuhme gi hõhu.

Nuyá maxte bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Yoto, ne 'ra ya tsi hwö.

³⁵ Ne ar Hesu bi 'bepa ya jö'i nda hñu har hai.

³⁶ Bi gu nu'u yoto ya thuhme ne nuya tsi hwö, bi umba njamödi Jö, bi xeka nuya thuhme ne bi umba yá maxte nda thokwa ya jö'i.

³⁷ Gathö ya jö'i bi ñuni ne bi niñö'u. Nep'u bi njo nuya xeni thuhme xki bongi, ne bi ñhu'sa yoto m'ots'e.

³⁸ Gathö nu'u xki ñuni, mi tsu ngu yon'atenthebe ya ñ'ohö, himbi yut'ar m'ede ya 'behñö ne ya bötsi.

³⁹ Ne ar Hesu bi ñ'ehwi ya jö'i, ne bi boxa har motsa bi ma har hai Magdala.

16

Ar t'a nt'udi

(Mr: 8:11-13; Lk: 12:54-56)

¹ Ba e ya denga'beplate ne ya dengamöjö, ma ba hongá ar Hesu nda tsati, ne mi apabi nda uta n'ar nt'udi ndi 'ñe mhets'i.

² Nö'ö bi döti ne bi 'ñembi:

—Nu'ahu, nu'mu gi hanthu mhets'i xi ntheni 'bu nde, gi eñhu: Xudi ma da ñhoga mpa.

³ Ha nu'mu gi hanthu xi thenga ya gui 'bu xudi, gi eñhu ma da ndö'ye. Nemhñöhu, hanja gi hanthu nú'mu mponga mhets'i, ne hinxka hyanthu ya nt'udi ponga nuya payu, ne njap'u gi pöhmöhu xi zo ya pa xi benga Jö.

⁴ Nu'ahu gar ts'ojö'ihu xka hyehu Jö, jange gi ahu da t'a'ahu n'ar nt'udi di 'ñe mhets'i. Ha hinte ma nt'udi ma da t'a'ahu, honse ár nt'udi ar Honas ár m'ehni Jö.

Ne bi zohnu bi gu ar 'ñu bi ma.

Yá nt'uti ya denga'bepate

(Mr. 8:14-21)

⁵ Mi zoñ'u 'randi ar dehe, ka bi böhnü yá maxte xki mpumhni nda hñöxa te nda zi'u.

⁶ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Zot'a ri dahü ne jamasubihu yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

⁷ Nuyá maxte mi ense n'a ngu n'a:

—Mönga njap'u ngetho hinda höhu ar thuhme ga tsihu.

⁸ Mi böta ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Tema jamfi gi pe'su. Yo'ö xa tup'a ri muihu nö'ö tema gi tsihu.

⁹ Ha hingi tsoda ri mfenihu. Wa xka pumhnihu da hembra ngudminthebe ya jö'i, ne hangu m'ots'e ya xeni ga johu.

¹⁰ Ne ha hingi beñhu nu'u yoto ya thuhme da hembabi yon'atenthebe ya jö'i, ne hangu m'ots'e ya xeni ga johu n'ehe.

¹¹ Hanja himbi zo ri mfenihu nö'ö ar nt'usthuhme da xi'ahu. Hindi xi'ahu nö'ö ar thuhme ga pumhnihu. Nuga di xi'ahu gi jamasuhu yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

¹² Nu'mü hö, ka bi zo yá mfeni'u, nunar Hesu himi xipabi'u nda jamasu ar nt'usthuhme ts'i. Mi xipabi'u nda jamasu yá nt'uti ya denga'bepate ne ya dengamöjö.

Ar Pedro bi damajöni

(Mr. 8:27-30; Lk. 9:18-21)

¹³ Mi zoñ'u har hai get'u Nsesarea Filipino, ar Hesu bi 'yanga yá maxte ne bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu nhonga Togo ba e bi Njö'i, togo benga ya jö'i ge'ö 'nö.

¹⁴ Bi dö'u njawa:

—Ra enö gar Xuwa Xixthe. Ma'ra gar m'ehni Elia, ha ma'ra enö gar Heremia wa man'ár m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o.

¹⁵ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'ahu, togo gi eñhu go gekaga.

¹⁶ Ar Simu Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nu'ge gar Kristo xi t'ex'i gi ndö, ár T'u Jö togo höse ar te.

¹⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Simu ár t'u'i ar Honas, xa xi jöp'a Jö ma Dada bi 'bu mhets'i, ngetho bi xi'ase togogi, himbi xi'a ar meximhai.

¹⁸ Nupya di xi'a'i gar Pedro, nuri thuhu di böni da 'ñenö n'ar do. Ne har ndödonu ma ga hoka ma nijö, ne ár ts'edi ar 'bexui hinda ma da döhö.

¹⁹ Nu'ge ma ga 'ra'a yá nsoki ár ts'ut'wi Jö. Nö'ö gi thöt'wa har ximhai, ma da nthötnu mhets'i n'ehe, ne nö'ö gi xot'wa har ximhai, ma da nsotnu mhets'i n'ehe.

²⁰ Nu'mü bi xipa yá maxte hinto nda xipabi go mi ge'ö ar Kristo xki 'ñexa Jö.

*Ar Hesu bi mö nda tho**(Mr. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)*

²¹ Nuya pa'u ar Hesu bi ndui bi xipabi yá maxte mi mahyoni nda ma har hnini Herusalen, habu ma nda utsa ya dönzian dö, ya ndömöjö, ya böt'ofö, ne nda tho. Ne ár hñupa nda mengi nda nte.

²² Nu'mú ar Pedro bi guki, ne bi ndui bi hñu'mba ár muí bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, hinda nejö. Yo ma da nja'a nö'ö xka mö.

²³ Nu'mú ar Hesu bi 'bat'i bi ñhandwi ar Pedro ne bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi, ngetho nu'ge gi ne gi patka ma mfeni hinga otwa nö'ö ne jö. Nu'ge hingi temba ár mfeni'ö, gi temba ár mfeni ya meximhai.

²⁴ Nu'mú ar Hesu bi zo yá maxte ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo ne da dengagi, dá pumhnise ár te, ne da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

²⁵ Ngetho nö'ö ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö ent'i da unga ár te da dengagi, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Tema ñho da gukwa n'ar jö'i da dö gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne da 'be ár pa. Wa tema tsá da unga n'ar jö'i da danga ár pa.

²⁷ Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da penga man'agi di hõmpa ár nsunda ár Dada mhets'i, ne di ñ'owi yá enxë. Ge'mu ma da umbyá nthöhö n'a ngu n'a tengu xi 'yot'e.

²⁸ Xa majöni di xi'ahu, 'ra gi 'buhüwa hinge ma gi tuhu, m'et'o gi hyanthu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da zohö di ndö hár ts'ut'wi.

17*Bi mponga ár 'bai ar Hesu**(Mr. 9:2-13; Lk. 9:28-36)*

¹ Mi tho 'rato mpa, ar Hesu bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödö, ne bi boxaseyu há n'ar t'ohö mar ñhets'i.

² Nú'mu mi 'buhnu har t'ohö'u, ar Hesu bi mponga ár 'bai. Nor hmi mi yot'a ngu ar hyadi, ne ár he xa mi hyats'i ngu n'ar ñot'i.

³ N'a mbi hyandatho yá maxte mi 'bahwi ar Moise ne ar Elia xki zohnu mi ñöwi ar Hesu.

⁴ Nu'mú ar Pedro bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, di za ga 'buhüwa. Nu'mu gi ne, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habu gi 'buke, n'a habu da m'u ar Moise, ne man'a habu da m'u ar Elia.

⁵ Himi jwatho nda ñö ar Pedro, n'a mbi go'matho'u n'ar hya'sagui, ne ka bi nhekinu n'ar mhö mi enö:

—Gehnu ma hmöka T'u, jakagi ga njohya. 'Yohu nö'ö xi'ahu.

⁶ Nuyá maxte mi 'yoxa nuya mhö'u, xa bi zo ar mbidi yá muí, ne bi nts'am'u, nuyá hmi mi tsonga har hai.

⁷ Ar Hesu bi wat'a habu mi 'boñ'u, bi hñuxa ár 'ye ne bi 'ñembabi'u:

—Nanju, yo gi ntsuhü.

⁸ Nu mi guxyá da'u, hinto man'a bi hyandi, hõse ar Hesu mi 'bahnu.

⁹ Nu mi gö'u har t'ohö, ar Hesu bi hñu'mba yá muí hinto nda xipabi nö'ö xki hyant'u. Nda dö'mi m'et'o nda mengi nda nte man'agi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹⁰ Nuyá maxte bi ñ'ani ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö enga ya böt'ofö, m'et'o ma da e ar Elia ne ka da e ar Kristo.

¹¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hö majöni, ar Elia ma da m'et'o da ehe da hyokwa yá mfeni ya jö'i.

¹² Ha di xi'ahụ, nunar Elia ba ehe, ne hinto bi jamfi ha go mi ge'ö. Ne bi t'ot'wabi gatho nö'ö bi ne ya jö'i, ne ma da njapabip'u n'ehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹³ Nu'mú nuyá mǎxte bi zo yá mfeni mi nonga ar Xuwa Xixthe.

Ar Hesu bi othe n'ar bötsi mar ndungo

(Mr. 9:14-29; Lk. 9:37-43)

¹⁴ Nu mi zöñ'u habu mi 'bu nzeye ya jö'i, ba ep'u n'ar ñ'ohö bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

¹⁵ –Tsi Tata, pe'spa ar nhwëki ma bötsi, ar ndungo. Xa nts'edi, n'andi tso har tsibi ne n'andi har dehe.

¹⁶ Xta tsimpa ri mǎxte, ne hinxi tsá xi othe.

¹⁷ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

–Yá bötsi'ihu ya me'sku ne gar ts'ojö'ihu. Hangu mpa ma ga 'buhwithohu, ne ga pes'ahu ar ts'eti. Ba tsinkagiwa ri t'u.

¹⁸ Ar Hesu bi zu ar ts'ondöhi, ne dama bi hye nor bötsi'ö, ha nunu bi dits'i.

¹⁹ M'efa yá mǎxte bi ñösewi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

–Hanja himbi tsá da eñhe ar ts'ondöhi.

²⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

–Ngetho thota ár tx'utho ri ñ'emuihu. Xa majöni di xi'ahü, nu'mu gi pe'su ngu ár döta n'ar ndamurtasa, da tsá gi 'ñembabihu nunar t'ohönu: Di ma injanu, ne nö'ö da ma, ne hindi ñ'otho nö'ö hinda tsá gi 'yothu.

²¹ Di xi'ahü, nuya ts'ondöhiyu xi ñhemi da boni, mahyoni ar nt'apa Jö ne ar behë.

Ar Hesu bi mengi bi mö nda tho

(Mr. 9:30-32; Lk. 9:43-45)

²² Ar Hesu nu'mu mi 'buhnu Ngalilea, bi 'ñemba yá mǎxte:

–Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da ndatwa ha yá 'ye ya jö'i.

²³ Ne nuya jö'i ma da hyo, ha nu ár hñupa da mengi da nte man'agi.

Ha nuyá mǎxte xa bi du yá müi.

Ar Hesu bi unga ar bojö mi jot'a ar nijö

²⁴ Nu mi zongwi ar Hesu yá mǎxte har hnini Nkapernaum, nu'u togo mi jot'a ár bojö ar nijö ba e bi k'onga ar Pedro, ne bi 'ñembabi:

–Xi ri Utatehu, ha hingi jut'a ar bojö jot'a ar nijö.

²⁵ Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñembabi:

–Hö jut'i.

Nu mi yut'a har ngu, ar Hesu bi ñö m'et'o bi 'ñembabi:

–Ha gi ode Pedro. Xi nunar bojö jot'a ya ndö, hage jot'wa yá mēni wa nu'u hinte njawi.

²⁶ Ar Pedro bi döti:

–Nu'u hinte njawi.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

–Nuyá mēni hinte jot'wabi 'mu.

²⁷ Di honi hinda mbö yá kwe nu'u jot'a ar bojö, jange di ma ar njuxhwö, ne nö'ö ar m'et'o hwö gi juts'i, xokwa ár ne, ka gi tinu n'ar bojö da wadi gi jut'a ri meti ne ma meti.

18

Togo töte ár nsu

(Mr. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

¹ Nuya pa'u ba e yá mǎxte bi zu ar Hesu ne bi 'yambabi:

—Togo ma da ntöte ár nsu hár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i.

² Nu'mú ar Hesu bi mat'a n'ar tsi bötsi, bi 'ba' ma madetho.

³ Ne bi 'ñemba yá maxte:

—Xa majöni di xi'ahü, nu'mü hingi pata ri m'uïhü ne gi 'buhü ngu n'ar tsi bötsi, hinda tsá gi kuthü hár ts'ut'wi Jö.

⁴ Nö'ö togo ne da ndönu hár ts'ut'wi Jö, mahyoni da ñehwi n'ar tsi bötsi hinga ñ'ets'i.

⁵ Nö'ö togo da potka ma thuhu japamasu n'a di ñehwi n'ar tsi bötsi, go jamasugi.

Ga ntsuñhü hinga othu ar ts'oki

(Mr. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

⁶ Nö'ö togo da japi da da n'a nuya tsi bötsi ñ'emugi, nunar jö'i'ö xiñhohmö da ts'utwa n'ar dojuni hár 'yuga, ne da t'ent'a madaeda ar ñhontho.

⁷ Hwëkate ya meximhai ngetho nzeýe ya nt'ut'i. Hyax'mü ja ya nt'ut'i. Hwëkate nuya nt'utate.

⁸ Jange nu'mü ri 'yehu wa ri wahu da ja'ahü gi 'yothü n'ar ts'oki, hyeju ne gi 'yeñhü yap'u. Töte ar ñho gi kuthü mhets'i di k'at'a n'a ri wahu wa ri 'yehu, ne hingi mewihu gatho yoho ri 'yehu ne yoho ri wahu, da t'ent'ahü har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁹ Nu'mü n'a ri dahü ja'ahü gi 'yothü ar ts'oki, hñöhu ne 'yeñhü yap'u. Töte ár ñho n'ada ri dahü gi kuthü mhets'i, hinge gatho yoho ri dahü da t'e'ahü har 'bexui habü bi zo ar tsibi.

Ár 'bede ar tsi deti xki m'edi

(Lk. 15:3-7)

¹⁰ Jamasuhü hingi utsahu n'a nuyá tsi bötsiyü. Ngetho di xi'ahü, nuya enxé mhets'i xi mehna Jö da su, hyax'mü handwa ár hmi ma Dada bi 'bu mhets'i.

¹¹ Nö'ö Togo ba e bi Njö'i xpa e da pö nu'u xki m'edi.

¹² Te gi beñhü, nu'mü n'ar ma'yo 'ñe n'anthebe ya deti ne da 'be n'a, hage hinda zop'u nu'u gohon'atema'ret'a ne guto, ne ma da hyonga ha ya t'ohö nö'ö xi m'edi.

¹³ Ne nú'mü xta dini, xa majöni di xi'ahü xa da njohya bi dinga nö'ö ar deti xki m'edi, ne hindi benga nu'u ma'ra gohon'ate ne 'ret'amaguto.

¹⁴ Njap'u nuri Dadahü bi 'bu mhets'i n'ehe, hingi ne'ö da m'e n'a nuyá tsi bötsiyü.

Hanja gi pumbabihü ri kuhu

¹⁵ Di xi'ahü, nu'mü n'a'ahü da 'yot'ahü n'ar ts'oki ri ku, di ma ba k'öts'i gi ñöwise. Nu'mü da 'yoxa nö'ö gi xipi, xka pengi gi ñhogamüwi.

¹⁶ Ha nu'mü hinda 'yot'a'i, tsixa man'a wa yoho ri ku da 'yoxa nö'ö ma gi xipabi, ne njap'u da damajöni yoho wa hñu.

¹⁷ Nu'mü hinda 'yota nu'u ga tsits'i, xipabi gatho ya ku har nijö, ne nu'mü ar nijö hinda ne da 'yote n'ehe, hyandi ngu n'ar 'yot'ats'oki.

¹⁸ Xa majöni di xi'ahü, nö'ö gi hñu'spabihüwa har ximhai, ma da thu'spabinu mhets'i, ne nö'ö gi hñökwabihüwa har ximhai, ma da thökwabinu mhets'i n'ehe.

¹⁹ Di xi'ahü n'ehe, nu'mü yoho gi nkohüwa har ximhai tema gi 'yahü, ma Dada bi 'bu mhets'i da 'ra'ahü.

²⁰ Ngetho habü xi mhunts'a yoho wa hñu matkagi, ka di 'bu'beganü'u.

²¹ Nu'mü ar Pedro bi wat'a habü mi 'ba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Tengu ár nzeýe ga pumbabi ma ku otkagi ar ts'oki. Hage ga to'mi da zonga yoto.

²² Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga di xi'a'i, hinge hõnse yoto ar nzeje. Pumbabi hñun'atema'ret'a ya yoto ár nzeje, ne hingi nuhũtho nzeje.

Ár 'bede ar 'bego himbi me'sa ar nhwëki

²³ Ár ts'ut'wi Jö ñhëhwi n'ar ndö ma da hñö'spa majöni yá 'bego.

²⁴ Nu mi ndui ba ts'impa n'ar 'bego mi tupabi n'anthebe ya 'ret'anthebe ar bojö.

²⁵ Nö'ö ar 'bego'ö himbi tsá bi gut'wa nö'ö mi tupabi. Jange ár hmu bi mö nda 'bawi mahyegi ár 'behñö, yá bötsi ne gatho nö'ö mi pets'i, ne nda njo'spa ár bojö.

²⁶ Nö'ö ar 'bego'ö bi ndandihmö hár wa ár hmu, ne mi apa ar möte mi embabi: Pe'ska ar ts'eti, tobgagi ne ga jut'a gatho ri bojö.

²⁷ Nu'mú nu ár hmu nor 'bego'ö bi go ár müi ne bi pumbabi gatho nö'ö mi tupabi, ne bi hyegi bi ma.

²⁸ Ha nu mi manü, bi nthewi n'ár mi'begowi mi tupabi n'anthebe ya tsi t'axjojö. Bi ma ba mihi ne bi mit'wa ár 'yuga mi embabi: Nupya hö, ma gi jutka gatho nö'ö gi tukagi.

²⁹ Nu ár mi'begowi bi ndandihmö hár wa, ne bi 'ñembabi: Pe'ska ar ts'eti tobgagi, ne ga jut'a gatho ri bojö.

³⁰ Ha nö'ö himbi ne bi dö'mi. Bi zixa har fadi habü ba kot'i, bi dö'mi nda gut'wa gatho nö'ö mi tupabi.

³¹ Nu mi hyanda njap'u nu ma'ra ya 'bego, xa bi zot'a yá müi ne bi ma ba petwa ár hmu gatho nö'ö xki hyant'u.

³² Ar hmu bi zohna nu ar nduthai xki mpumbabi nzeje, ne bi 'ñembabi: Nu'ge xa gar ts'ojö'i. Gatho nö'ö ar bojö ngi tukagi da pump'a'i, ngetho ga 'yaka ar möte.

³³ Ha hinge ndi 'ñep'a'i nda go ri müi ngi pumpabi ri mi'begowi, ngu nuga bi go ma müi da pump'a'i.

³⁴ Nu'mú nu ár hmu xa bi mbo ár kwe, bi datwa ha yá 'ye ya sufadi nda got'i, ne nda dö'mi nda gut'a gatho ár thai.

³⁵ Ma Dada bi 'bü mhets'i ma da ja'ahu njap'u n'ehe, nu'mü hindi tsit'a ri müihü gi pumbabihü yá ts'oki ri kuhü.

19

Ar Hesu bi nõnga nu'u togo he yá nthöti

(Mr. 10:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ar Hesu mi wadi bi mõnga njap'u, bi zohnu ar hai Ngalilea. Bi gu ar 'ñu bi ma har hai Nhudea 'randi ar döthe Hordan.

² Bi denga nzeje ya jö'i, ne nu'u mi pe'sa ya hñeni ka ba othenü.

³ Nu'mü ya denga'bebate bi ma ba k'ö'sa ar Hesu nda tsati, ne bi 'ñembabi: —Hage tsant'ö ya thogi da tsá da hye ár 'behñö n'ar ñ'ohö.

⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hinxka nehü har T'ofö, nu hár ndui, Jö bi hyoka ar ndö ne ar 'behñö.

⁵ Ne bi 'ñenga Jö: Jange ar ñ'ohö da zop'u ár dada ne ár nõnö, ne da m'uhwi ár 'behñö, ne nuya yohoyü, da n'atho.

⁶ Hinga yoho 'mü, n'ase. Jange nö'ö xi jünga Jö, hinda 'weka ar jö'i.

⁷ Nuya denga'bebate bi 'ñemba ar Hesu:

—Yo'ö bi mõnga ar Moise nda thoka n'ar he'mi ñhegi, ne nda tsá nda hyep'u ár 'behñö n'ar ñ'ohö 'mü.

⁸ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ar Moise bi unga ar seki ngetho xa xi me ri ñõhũ. Nu hár ndũi Jõ himi ne njap'u.

⁹ Di xi'ahũ, nõ'õ togo da hyep'u ár 'behñõ, ne hinte ma ts'oki xi dimbabi di ñ'owi man'ar jõ'i, ne da nthõtwi man'ar 'behñõ, gehnu n'ar tsinganthõti. Ne nõ'õ togo da nthõtwi nor 'behñõ xi nthep'u, gehnu n'ar tsinganthõti n'ehe.

¹⁰ Nuyá maxte bi 'ñemba ar Hesu:

—Nu'mũ njap'u ár m'ũi ar ñ'ohõ ne ár 'behñõ, xiñho hinda nthõta n'a 'mũ.

¹¹ Bi dö ar Hesu ne bi 'ñembabi'u:

—Hinga gatho da tsã da 'yot'a njap'u, hõnse nu'u xpa umba Jõ hinda nthõti.

¹² Ra ya ñ'ohõ hingi tsã da nthõti ngetho xi m'ũi njap'u, ma'ra xi japabi njap'u ya jõ'i, ma'ra xi ne m'et'o da mepabi Jõ togo ar ndõ mhets'i. Nõ'õ togo tsã da hñõnga nunar mhõnu, dá hñõni.

Ar Hesu bi jõpa ya tsi bötsi

(Mr. 10:13-16; Lk. 18:15-17)

¹³ M'efa ba ts'impabi 'ra ya tsi bötsi ar Hesu nda hñuxa yá 'yẽ ne nda 'yapa Jõ nda jõpi. Ha nuyá maxte bi zui nu'u togo mi tsihi.

¹⁴ Nu'mũ ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Hyehũ ya tsi bötsi da e da zũkagi, yo gi hõkwabihu, ngetho gatho nu'u 'bu hár ts'ut'wi Jõ, ñhẽhwi n'ar tsi bötsi.

¹⁵ Nu mi wadi bi hñuxa yá 'yẽ ha ya tsi bötsi, bi gu ar 'ñũ bi ma.

N'ar ñ'ohõ xa mi the yá ñho bi ñõwi ar Hesu

(Mr. 10:17-31; Lk. 18:18-30)

¹⁶ M'efa ba e n'a bi 'yot'wa n'ar nt'ani ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hoga Utate, tema ñho ga pefi, ne njap'u ga pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁷ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Yo'õ gi xikagi dar hogajõ'i. Hõnse Jõ go ar hogajõ'i'õ. Ha nu'mũ gi ne gi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, 'yot'wa gatho yá 'bepate Jõ.

¹⁸ Nor ñ'ohõ'õ bi 'ñenõ:

—Tema 'bepate'u.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi ñhote, yo gi tsimba ár nthõti ri ñ'ohũ, yo gi mpẽ, yo gi juxya nhemhñõ.

¹⁹ Ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nõnõ, ne mõ ri ñ'ohũ ngu gi mhõsẽ.

²⁰ Nunar ñ'ohõ bi 'ñenõ:

—Gathoyũ xta ot'a ndi bötsitho. Teme di 'bedi ga ot'e.

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mũ xa gi ne gi 'bui xiñho, di ma ba pa gatho nõ'õ gi pets'i ne hyemba ya hyoya. Njap'u gi pe'sa ri ñhonũ mañõ mhets'i, ne ba e gi tẽngagi.

²² Nu mi 'yo njap'u nunar ñ'ohõnu, bi ma xa mi tu ár mui, ngetho mi the nzeye ya ñho.

²³ Nu'mũ ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Xa majõni di xi'ahũ, xa xi ñhembabi da yut'a hár ts'ut'wi Jõ n'ar jõ'i hinte k'at'i.

²⁴ Di xi'ahũ xi ñhembabi da tho n'ar döta meti hár gu n'ar 'yomhni. Tõte ár ñhembabi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jõ.

²⁵ Nu mi 'yo njap'u yá maxte, xa bi 'yotho ne bi 'ñeñ'u:

—Nu'mũ njap'u, togo tsã da mpo 'mũ.

²⁶ Ar Hesu bi k'õt'i ne bi 'ñembabi'u:

—Nõ'õ hingi tsã da 'yot'a ya jõ'i, Jõ hinter ñhembabi da 'yot'õ.

27 Ar Pedro bi 'ñembabi 'mu:

—Nuje xta tsohe xoge ne xta teñ'ahe. Tema nthöhö di to'mhe 'mu.

28 Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, xta zo ar pa da n'a'yo xoge, xta hñuxa hár thuxandö Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, nu'ahu xka tengagihu ma gi hñuxu n'ehe ha 'ret'amayoho ya thuxandö, gi hñö'sfu majöni nu'u 'ret'amayoho yá m'ui ya me Israel.

29 To gatho xpa tsop'u yá ngu, yá jödö, yá nju, yá dada, yá nönö, yá 'behñö, yá bötsi wa yá hai temga ma thuhu, ma da hñönga n'anthebe ár nzeýe di töta nö'ö xi zogi, ne ma da hñönga ar te hiñham'u da göts'i.

30 Nzeýe nu'u 'bet'opya ma da m'efa, ha nu'u togo 'befapya ma da m'et'o'u.

20

Ár 'bede ya 'bego mpe har hwöhi'obxi

1 Ár ts'ut'wi Jö ñehewitho n'ar ñ'ohö pe'sa n'ar hwöhi'obxi, ne da bonga ra n'itho ma da hyonga ya 'bego da mats'i.

2 Ne bi nkohwi nuya 'bego nda gut'wa nö'ö tö n'ar 'bego n'a pa, ne bi mehna har hwöhi nda mpefi.

3 Ngu n'ar guto xudi bi bonga man'agi ma ba hongga ma'ra, ne bi dinga 'ra mi 'buhnu har tai hinte mi pefi.

4 Ne bi 'ñembabi'u: Di möhu ba mpehu ha ma hwöhi n'ehe, ne ga jut'ahu xiñho. Ne bi ma ba mpe'u.

5 Ngu madempa ne ar hñunde bi bonga man'agi, ne bi nthewi ma'ra, ne bi gohwi nda gut'wa xiñho n'ehe.

6 Ngu n'ar kut'a nde bi bonga man'agi, ne bi nthewi ma'ra ya jö'i hinte mi pefi, ne bi 'ñembabi: Yo'ö gi 'buthuwa gatho ar pa hinte gi pehu.

7 Nu'u bi dödi ne bi 'ñembabi: Hinto xi 'raje ar 'befi. Nu'mú nor ñ'ohö'ö bi 'ñenö: Di ma ba mpehu ha ma hwöhi n'ehe, ne ga jut'ahu xiñho.

8 Nu mi yu ar hyadi, nunar hmu bi 'ñemba ar ndöngi: Zohna ya 'bego gi jut'wa n'apa n'a ngu n'a. Jut'wa m'et'o nu'u bi yut'a m'efa, nep'u nu'u bi yut'a ar ndui.

9 Nu mi tho nu'u bi yut'a ngu kut'a nde, bi njut'wabi xoge ar pa.

10 Nu mi tho nu'u ya 'bet'o xki yut'a mi xudi, mi emp'ö nda hñuxa ár nzeýe nda t'umbabi, ha nu'u bi njut'wabi n'apa n'ehe.

11 Nu mi hñönga honse'ö, mi ñömañ'u mi nonga ar hmu.

12 Mi eñ'u: Nuyu xi yut'a m'efa, honse n'a xenimpa xi mpefi, ne xka jut'wabi mahyegi nguje xta mpehe gatho ar pa, xta tsethe ar pahyadi.

13 Nu'mú ar hmu bi 'ñemba n'a'u: Ha gi ode ñö, hage xta komp'a ri bojö. Hage hinda nkohwi nga jut'a nö'ö ar nthöhö t'unga n'apa.

14 Hñöxa nö'ö xka töhö ne di ma, ngetho nuga xta ne ga jut'wa ngu'i nuyu xi yut'a m'efa.

15 Hage ma gi xikagi teme ga japa ma bojö. Wa tsot'a ri müi gi handgi ko ma müi.

16 Ngetho nu'u 'bet'o ma da m'efa, ne nu'u 'befa ma da m'et'o'u. Nzeýe xi ts'ohni, tx'utho nu'u xi thahni.

Ar Hesu bi mengi bi mö nda tho

(Mr. 10:32-34; Lk. 18:31-34)

17 Ar Hesu mi 'yo ar 'ñu ndi ma Herusalen, n'a mbi 'weka n'amp'u nu'u 'ret'amayoho yá maxte ne bi 'ñembabi:

18—Pöhu, nú'mu xka tsoñhunu Herusalen, ka ma da mhihnu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Ma da ndatwa ha yá 'ye ya ndömöjö ne ya böt'ofö, ne da t'ent'i da tho.

19 M'efa ma da ndatwa ha yá 'ye nu'u hingya xodyo. Nuyü ma da zani, da 'wet'i, ne da tsuta ha n'ar pont'i da thegi da du, ha nu ár hñupa da mengi da nte man'agi.

*Nö'ö mi a ár nönö ar Xuwa ne ar Hakobo
(Mr. 10:35-45)*

20 Nep'u ba e ár 'behñö ar Sebideo mi ñ'owi yá t'u, dama bi ndandihmö hár wa ar Hesu mi apa ar möte.

21 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Teme gi ne.

Nor 'behñö bi 'ñenö:

—Di ne gi 'ñexa nuyü yoho ma t'u gi hñuxkwi há ri ndö, n'a da hñuxa ha ri ñ'ei, ne nö'ö man'a ha ri ngöhö.

22 Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñemba ar Xuwa ne ar Hakobo:

—Hingi pöhu teme gi ahü. Ha gi hanthu gi tsethu ya thogi ngu ma ga tsetka. Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Hö ga tsethe.

23 Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Majöni ma gi thohü ya thogi ngu ma ga thoka. Ha nö'ö gi ne gi hñuxu ha ma ñ'ei ne ha ma ngöhö, hinda tsá te ga mönga. Ma Dada xi hokwabi togo xi hñux'ö ga hux'be.

24 Nu mi bö nu'u ma 'ret'a yá mæxte nö'ö xki 'ya nuya yoho mi njödö, xa bi mbo yá kwe.

25 Ne ar Hesu bi zo yá mæxte, ne bi 'ñembabi:

—Gi pöhu nuyá ndö ya hnini ñ'exaxé'u honi da hyoma hai nu ma'ra, ne nuya xi t'exa ngu ar ñöxhmu xa me'mda ya jö'i.

26 Ha nu'ahü, yo gi njahup'u, ngetho nu'mu gi ne gi ndötahü, mahyoni gi pefü nu ma'ra.

27 Nö'ö togo gi ne gi 'bet'ohü, mahyoni gi m'egohü n'ehe.

28 Jahü ngu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nö'ö himba ehe honi togo da mepabi. Xpa ehe da m'ego ne da unga ár te da gut'wa yá thai nzeýe ya jö'i.

*Yoho ya goda bi tsá bi hyandi
(Mr. 10:46-52; Lk. 18:35-43)*

29 Nu mi bönga ar Hesu har hnini Heriko, mi tanga yá mæxte ne mi tanga nzeýe ya jö'i.

30 Har 'ñu bi nthewi mi huhnü yoho ya goda, ne mi bö'u mi thohnü ar Hesu, bi mat'i ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, ár T'u'i ar Dabi, pe'skagihe ar nhwëki.

31 Ya jö'i mi tsüi hinge nda mafi, ha nu'u xa mi umba yá müi mi mafi mi eñ'u:

—Tsi Hmu, ár T'u'i ar Dabi, hwëgagihe.

32 Nu'mú ar Hesu bi m'ai bi mat'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Te gi ne ga ja'ahü.

33 Nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, di nehe da xo ma dahe.

34 Nu'mú ar Hesu bi hwëki ne bi hñuxa ár 'ye ha yá da'u, ne dama bi xogi, ne bi deni.

21

*Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi
(Mr. 11:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)*

¹ Ar Hesu mi zongwi yá maᵗte núnu Betfage, mote ar t'ohö Njömdoni, get'u ar hnini Herusalen. Ka bi meᵗnu yoho nda m'et'o.

² Ne bi 'ñembabi:

—Di möᵗu har t'ulo hnini gi hanᵗu 'buᵗnu. Ne xki tsoᵗᵗu ma gi tiᵗᵗu n'ar tsi n'oge di thoᵗwinu ár t'ubru, gi xothu ne gi tsinkagihuwa.

³ Nu'mu togo da 'yañ'ahu, gi 'ñembabihu njawa: Ar tsi Hmu honi, ne ka da kos'a man'agi.

⁴ Gathoyu bi njap'u ne nda thogi ngu xki mönga ár m'eᵗni Jö nú'mu bi 'ñenö:

⁵ Di möᵗu Herusalen nö'ö ar hnini t'embabi ar Sion n'ehe, ne xifu ya mengunu:

Hyanᵗu ba ekwa ri Hmuᵗu xpa e da k'ös'ahu, hingar ñ'tets'i, ngetho xpa ntö n'ar tsi n'oge, ár bötsi n'ar tsi zu'we ndu.

⁶ Nu'mu yá maᵗte bi ma'u ne bi 'yot'a ngu xki xipabi.

⁷ Nep'u ba tsimpa ar tsi n'oge mi ñ'owi ár bötsi, ne yá maᵗte bi gö'spa yá paᵗ'i ne bi boxa ar Hesu bi ntöge.

⁸ Mi panu nzeᵗe ya jö'i, 'ra mi höka yá paᵗ'i mi xi har 'ñu, ma'ra mi toka ya xiza mi po habu nda thogi.

⁹ Nuya jö'i mi 'beᵗ'o ne nu'u mi 'beᵗa xa mi mafi mi eñ'u:

—Xa nsunda ár T'u ar Dabi. Dá jöpa Jö ár m'eᵗni. Xa nsunda Jö bi 'bu mhets'i.

¹⁰ Ngu mi yut'u har hnini Herusalen, xa mi ñ'entya jö'i ne mi enga n'a ngu n'a:

—Togonu 'mu.

¹¹ Ne nu'u togo mi teni mi thoᵗi ne mi eñ'u:

—Gehnu ar Hesu ár m'eᵗni Jö, ar me Nasare har hai Ngalilea.

*Ar Hesu bi paxt'a ar dönganjö
(Mr. 11:15-19; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹² Nep'u ar Hesu bi yut'a hárti ár dönganjö ar tsi Dada, ne bi 'yenga gatho nu'u mi mpa ne nu'u mi ntai. Bi pu'spa yá mexa ya paᵗbojō ne yá nthuts'i nu'u mi pa ya domtxu.

¹³ Ne bi 'ñembabi:

—Hár T'ofö Jö enö: Ma ngu gehnu ár ngu mhat'ajö. Ha nu'ahu xka 'yothu n'ar ngu jar mfē.

¹⁴ 'Ra ya goda ne ya dow ba e bi zuᵗnu har nijö, ne nö'ö bi oᵗhebi yá hñeni.

¹⁵ Nuya ndömöjō ne nuya bö't'ofö mi hyanda ya döta nt'udi bi 'yot'a ar Hesu, xa bi mbo yá kwe mi 'yoᵗa nuya bötsi mi ma mbor nijö mi eñ'u: Xa nsunda ár T'u ar Dabi.

¹⁶ Ne bi xipa ar Hesu njawa:

—Ha hingi oxa nö'ö mönga ya bötsi.

Ar Hesu bi döᵗwabi ne bi 'ñembabi'u:

—Hö, di öde. Xi nu'ahu, ha hinxka nehü ár T'ofö Jö habu enö njawa:

Nuya bötsi ne nu'u ya leᵗe tsuᵗho,

Jö bi xokwa yá ne nda mat'ajö xiñho.

¹⁷ Ne bi zohnu'u bi bönga har hnini, bi ma Betania, ka ba oxhnu.

*Ar Hesu bi ot'a n'ar 'bai'tuxi hinte mi uni
(Mr. 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Ár hyax'ö n'itho bi menga man'agi Herusalen, ne nú'mú mi 'yo har 'ñu bi ntunthu.

¹⁹ Hár ñöni ar 'ñu bi hyandi mi 'bahnu n'ar 'bai'iuxi. Bi ma ba k'öni, xömhö nda dinga te nda zi. Ha hinte mi tu, honse xa mi k'amatho yá xi. Nu'mú bi 'ñemba ar 'bai'iuxi:

—Hiñham'u gi penga da ndu ri iuxi.
Ne dama bi 'yot'i.

²⁰ Nu mi hyanda yá maxte nö'ö xki thogi, xa mi 'yotho ne bi 'ñemba ar Hesu:
—Hanja dama bi 'yot'a ar 'bai'iuxi.

²¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, nu'mu xa gi jamfihu, ne hingi yomihu da njap'u ngu gi nehu, hinga honse da tsa gi 'yothu ngu xta ot'wa ar 'bai'iuxi. Da tsa gi 'ñembabihu nunar t'ohonu da mponi di ma har dehe, ne da ma.

²² Ne gatho nö'ö gi 'yahu ne gi 'ñemuhu da t'ahu, gi hñöhu.

Ar Hesu bi t'ambabi togo mi hõmpa ár ts'edi

(Mr. 11:27-33; Lk. 20:1-8)

²³ Nep'u ar Hesu bi yut'a man'agi har dönganijö Herusalen, mi uta ya jö'i. Ne ja bi zöhu ya ndömöjö ne yá dönziandö ya xodyo, ne bi 'ñembabi:

—Togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a gatho nö'ö gi pefi. Togo gi hõmpa ár ts'edi gi 'yot'a njap'u.

²⁴ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga n'e, ma ga ot'ahu n'ar nt'ani. Nu'mu gi thöhu, nuga n'e ga xi'ahu togo di hõmpa ár ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

²⁵ Nö'ö ar xixthe mi ot'a ar Xuwa Xixthe, togo ba peñ'ö, Jö wa ya jö'i.

Nu'u bi ndui bi njont'ane n'a ngu n'a, ne mi eñ'u:

—Xipya te ga thöhu. Nu'mu ga emfu ba pehna Jö, ma da 'ñengagihu: Yo'ö hinga 'yothu nö'ö mi möñ'ö.

²⁶ Ha nu'mu ga emfu ar Xuwa ba pehna ya jö'i, da mbo yá kweyu, ngetho gatho handa ar Xuwa Xixthe ngu ár m'ehni Jö.

²⁷ Nu'mú ya ndömöjö ne yá dönziandö ya xodyo bi 'ñemba ar Hesu:

—Hindi pöhe.

Nu'mú ar Hesu bi dödi:

—Nuga n'e hinga xi'ahu togo xpa penkagi ga ot'a nö'ö di pefi.

Ár 'bede yoho ya t'u

²⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Te gi nuhu. N'ar ñ'ohö mi 'ñe yoho yá t'u, ne bi 'ñemba n'a'u: Di ma ba mpe har hwöhi.

²⁹ Nö'ö ar t'u'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Hin'ö, hindi ne ga ma. Ne m'efa bi 'yot'wa ár ntso'mi ne bi ma ba mpefi.

³⁰ Nep'u nu ár dada'ö bi 'ñemba nö'ö man'ár t'u: Di ma ba mpe har hwöhi. Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Hö, ga ma. Ha himbi ma.

³¹ Xipya, nuya yohoyu, togo bi 'yot'a nö'ö bi 'bepa ár dada.

Bi dö nuya ndömöjö:

—Nö'ö ar t'u bi mehna m'et'o.

Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, nuya hyate ne nuya ts'o'behñö ma da dö'ahu m'et'o da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

³² Ngetho ba e ar Xuwa Xixthe bi ut'ahu hanja gi ñhogajö'ihu, ne nu'ahu hinga ne ga jamfihu nö'ö mi möñ'ö. Nuya hyate ne ya ts'o'behñö, nu'u hö, bi

'yot'wa yá ntso'mi. Ha nu'ahụ, mödi te gatho xka hyanthu, hinxka ñ'emụihu n'ò'ò bi möñ'ò.

Ár 'bede ya ts'oñhandi

(*Mr. 12:1-12; Lk. 20:9-19*)

³³ Ar Hesu bi metwa man'ar 'bede ne bi ñembabi'u:

—'Yohu man'ar 'bede ga xi'ahụ: Mi 'bu n'ar ñ'ohọ xa mi the nzeýe yá hai. Ne bi ñet'a n'ar hwöhi'obxi, bi guxa n'ar jodo bi got'i. Bi xa'ma n'ar moto, ne bi hyoka n'ar he'sa ngu nda hyanda xoge.

M'efa bi umba ñhandi ma'ra nda su, ne bi ma yap'u.

³⁴ Nu mi zọ ar sofo, bi mehna 'ra yá 'bego ma nda k'ò'sa yá ñhandi, ne nda umba n'ò'ò made ndi ñepi.

³⁵ Nuya ñhandi bi gumpa ya 'bego, n'a bi meì, n'ò'ò man'a bi hyo, ne n'ò'ò man'a bi tẹdo bi gui bi ma.

³⁶ M'efa bi mengi bi mehna ma nzeýe yá 'bego, ha nuya ñhandi bi mengi bi 'yot'wa ngu xki 'yot'wa nu'u m'et'o.

³⁷ Nu ár ngòts'i, n'ò'ò tor meti ar hwöhi bi mehna ár t'u, ne bi ñenö: Numa t'u hò, ma da 'yote.

³⁸ Ha nuya ñhandi mi hyandwa ár t'u, bi ñenga n'a ngu n'a: Go gehnu togo ma da gohwi ya hai. Ma ga hohu ne ga tsömfu yá hai.

³⁹ Nu'mú nuya ñhandi bi gumpa ár t'u, bi guka har hwöhi ne bi hyo.

⁴⁰ Nu xta penga n'ò'ò tor meti ar hwöhi, tema da japa nuya ñhandi.

⁴¹ Nu'mú nuya ndöxodyo bi ñenö:

—N'ò'ò togo ár meti ar hwöhi da 'weka nuya ts'oj'ò'i da hyo, hinda ma da hwéki. Ne da umba ma'ra ya 'bego ár hai, nu'u togo da umba n'ò'ò di ñepi xta zọ ar sofo.

⁴² Nu'mú ar Hesu bi ñembabi'u:

—Hage hinxka nehü har T'ofu habu enö:

N'ò'ò ar do bi 'yemp'uhmö ya guxjodo,

nupya gehnu ar müdi do xi nju'spa ár nijö Jö.

Gese Jö xi 'yot'a njap'u, ne di hanthü nzaño n'ò'ò bi 'yot'e.

⁴³ Jange di xi'ahụ, ma da thömp'ahü n'ò'ò ar ts'edi gi pe'su gi kuthuhmö hár ts'ut'wi Jö, ne da t'umba ma'ra ya jö'i nu'u togo ne da 'yota n'ò'ò mönga Jö.

⁴⁴ N'ò'ò togo da ntöxkwi nor do'ò, da 'waka yá ndo'yo, ha n'ò'ò togo da ze'mi, da kunt'i.

⁴⁵ Nu mi 'yo ya ndömöjö ne ya denga 'bepate n'ò'ò mi mönga ar Hesu, bi bö'u go mi embabi'u.

⁴⁶ Jange xa mi nemhö'u nda gu ar Hesu. Hönse mi tsu ya jö'i, ngetho nuyü mi beni ar Hesu már m'ehni Jö.

22

Ár 'bede ar ngo

¹ Ar Hesu bi metwa man'ar 'bedeyü ne bi ñembabi:

² —Ár ts'ut'wi Jö bi 'bu mhets'i, ma ga hejü ngu n'ar ndö bi 'yot'wa n'ar ngo ár t'u bi nthöti.

³ Bi mehna yá 'bego ma nda tsi nu'u mi tho'mi nda e har ngo, ha nu'u himba ne ba ehe.

⁴ Nep'u nunar ndö bi mehna ma'ra ya 'bego, ne bi ñembabi: Ba xifu nu'u togo di to'mhe, xta ñhoje. Xta hohe ya meti ne ya nokaboi. Gatho xi thoki. Ñembabihü: Ba ehü ar ngo.

⁵ Ha nu'u mi tho'mi, himbi japamasu nö'ö bi xipa nuya 'bego. N'a bi mada ar 'befi ha yá hwöhi, ha man'a bi ma ba k'önga yá m'a har hnini.

⁶ Ma'ra bi gumpa yá 'bego ar ndö, bi fenza ne bi hyo.

⁷ Nu mi 'yo ar ndö gatho nö'ö xki njapa yá 'bego, xa bi mbo ár kwe. Bi munts'a yá ndogu, ne bi mehni ma nda hyonga nuya hyote nda hyo ne nda tsöt'wa yá hnini.

⁸ Nep'u ar ndö bi 'ñemba yá 'bego: Xi thoka gatho da ho ar ngo, ne nu'u ndi to'mi himba ne ba ehe. Bi nts'okse'u.

⁹ Jange nupya, di möhu ha ya dö'ñu, ne ba tsihu gatho nu'u gi nthewihu.

¹⁰ Bi ma yá 'bego ma ba munts'a gatho nu'u mi nthewi ha ya 'ñu, ya ts'om'u'i ne ya hogajö'i. Njap'u bi ñuxa nö'ö ar döta ngu habu mi 'tot'a ar ngo.

¹¹ Nu'mú ar ndö bi yut'a har ngu nda zengwa nu'u xki zohö, ne bi hyanda n'a mi 'buhnu hinxki theta ar hengo.

¹² Jange bi 'ñembabi: Ha gi ode ñö. Hanja ga kut'wa ne hingi he ar hengo. Nö'ö hinte bi za te bi dödi.

¹³ Nu'mú ar ndö bi 'ñemba yá 'bego: Xothwu yá 'ye ne yá wa, ba eñhu nthi har 'bexui habu da nzoni ne da guxyá ts'i.

¹⁴ Nu mi wa ar Hesu bi metwa nunar 'bedeny, bi 'ñenö:

–Ngetho nzeye xi ts'ohni, ha tx'u'ho nu'u xi thahni.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mr. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

¹⁵ Nu mi 'yo ya denga'bepeate njap'u, bi njuki bi ma'u, ma nda nkohi hanja nda tsá nda hyat'a ar Hesu.

¹⁶ Ba pehna 'ra yá maxte bi mewi 'ra yá ñ'owi ar Erode, ma nda 'yot'wa n'ar nt'ani, ne bi 'ñembabi:

–Utate, di pöhe gi mönga nö'ö majöni ne gi utwa ya jö'i ár 'ñu Jö. Hinto gi tsu, ne hinto gi hwantho.

¹⁷ Jange di ne gi xikagihe, hage xiñho ga juthwe ar bojö jot'a ar Sesar, wa hin'ö.

¹⁸ Ha nunar Hesu mi pötwatho yá ts'omfeni, jange bi 'ñembabi:

–Xa gar nemhñöhu, yo'ö gi ne gi hyaju.

¹⁹ Utkagihu n'ar bojö a ar Sesar.

Nu'mú ba thömpabi ar bojö mi adi.

²⁰ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

–Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nö'ö te mö.

²¹ Ha nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

–Ár meti ar Sesar.

Ar Hesu bi 'ñenö:

–Umfu ar Sesar nö'ö ár meti'ö, ne umfu Jö nö'ö ár meti'ö n'ehe.

²² Nu mi 'yo njap'u, xa bi 'yötho, ne bi zohnu ar Hesu bi ma'u.

Ya dengamöjö bi ñ'ani ar menga nte

(Mr. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Nor pa'ö bi zohnu 'ra ya dengamöjö, nu'u hingi ñ'emui da mengi da nte nu'u xi du, ne bi 'yambabi,

²⁴ bi 'ñeñ'u:

–Utate, ar Moise bi 'ñenö, nu'mu n'ar ñ'ohö da du ne hinda zo n'ar bötsi, n'ár jödöp'u'ö da nthötwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödö man'agi.

²⁵ Nuje da pöhe yoto mi njödö. Nö'ö ar 'bet'o bi nthöti, bi du ne hinte bi zo ar bötsi. Jange nunar 'behñö bi mengi bi nthötwi ár jödöp'u'ö.

²⁶ Nor ñoho ñ'ohö bi du n'ehe, ne ar hñu, ne bi njap'u gatho yoto.

27 Ár ngöts'i bi du ar 'behñö n'ehe.

28 Nú'mú xta mengi da nte man'agi, togo ár 'behñönü 'mu, ngetho bi nthötwi gatho yoto ya ñ'ohö mi njödö.

29 Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Xi ts'onga ri mfenihu, ngetho hingi pöhu ar T'ofu, ne hingi pöhu ár ts'edi Jö.

30 Nu xta menga ya jö'i da nte man'agi, hinda ma da nthöti, hinda ma da t'adi. Ma da ñehwi yá enxe Jö bi 'bü mhets'i.

31 Nö'ö ha pengi da nte nu'u xi du wa hin'ö, hage hinxka nehü habü enga njawa Jö har T'ofu:

32 Nuga ár Jögi ar Abra, ar Isa ne ar Hakob. Jö go ár Jö nu'u te, hinga nu'u xi du.

33 Nu mi 'yoxa njap'u ya jö'i, xa bi 'yoda nö'ö mi ut'ö.

*Ar döta 'bepate
(Mr. 12:28-34)*

34 Nu mi bö ya denga'bepate nunar Hesu xki gotwa yá ne ya dengamöjö, bi mhunts'i nda nu te nda me'u.

35 Nep'u n'a nu'u már böt'ofu, bi ma ba ot'wa n'ar nt'ani ar Hesu, xömhö nda hyät'i, ne bi 'ñembabi:

36 —Utate, ndana ar 'bepate töte ár nsu hár t'ofu ar Moise.

37 Ar Hesu bi 'ñenö:

—Xa gi 'ñet'a ri müi, gi 'yent'a ri te, ne gi hñuxa ri mfeni gi mö Jö ri Hmu.

38 Go gehnü ar 'bet'o 'bepate, ne gehnü töpa ár nsu gatho nu ma'ra.

39 Ne nor ñoho ñehwitho: Gi mö ri mijö'iwi ngu gi mhöse.

40 Ha nuya 'bepateyu, ka pongwa gatho yá 'bepate ar Moise, ne gatho nö'ö mönga yá m'ehni Jö.

*Hanja mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi
(Mr. 12:35-37; Lk. 20:41-44)*

41 Nú'mú xki mhunts'a ya denga'bepate, ar Hesu bi 'yot'wa n'ar nt'ani.

42 Ne bi 'ñembabi:

—Togo gi beñhu ar Kristo. Togo ár t'u'ö.

Nuya denga'bepate bi 'ñeñ'u:

—Ár t'u ar Dabi.

43 Nu'mú ar Hesu bi 'ñenö:

—Xi'mü, yo'ö ar Dabi, xki zinga ár Hñö Jö, embabi ár Hmu 'mu. Ngetho bi 'ñenö:

44 Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

tö'mi ga tsif'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

45 Nu'mü ar Dabi embabi ár Hmu, hanja ár t'u 'mu.

46 Ne hinte bi za te bi dödi. Nu ar pa'ö di 'ñe injawa, hinto bi ne bi 'yot'wa ya nt'ani.

23

*Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya denga'bepate ne ya böt'ofu
(Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54; 20:45-47)*

1 Nu'mü ar Hesu bi zo yá máxte ne gatho ya jö'i mi 'bühny, ne bi 'ñembabi'u:

2 —Nuya denga'bepate ne ya böt'ofu, xi t'umba ar nsu da ut'ahü tema di bönga nö'ö bi 'yot'a ar Moise.

3 Jange 'yothu gatho nö'ö da xi'ahu. Hõnse yo gi tembabihu yá ts'o'befi, ngetho mõñ'u xiñho, ha hingi ot'a njap'u.

4 Nu'u tutwa ya 'beni ya jö'i xi ñhu, ha nuyu hingi ne da dañ'uts'u da mats'i.

5 Nö'ö ot'u, te gatho pē ha yá nthandi ya jö'i, ne da ñexyá nsu. Tsuta ya t'ofu ha yá dē ne ha yá 'ye, ne tutwa xi nxidi ár ññoni yá he.

6 Nu ha ya dango xa hongá da hñuxa ha ya m'et'o nthuts'i, ne xa ne da hñuxa ha ya hoga nthuts'i ha ya nijö, honi da t'e'spa yá nsu.

7 Xa ne da ndömyá 'ye nú'mu da nzengwa ha ya tai, ne da t'embabi'u: Ma tsi utate'ihe.

8 Ha nu'ahu, yo ma gi ñhehu da t'es'ahu ri nsuhu, ne da t'eñ'a'ihu gar utatehu. Ngetho n'adar Utate, hõnse ar Kristo, ha nu'ahu gatho gi nkuhu.

9 Hinto ma gi ñembabihu ri dadahuwa har ximhai, ngetho n'ada ri Dadahu, gehnu bi 'bu mhets'i.

10 Yo ma gi ñhehu da t'eñ'ahu gar utatehu gi tsixu ar 'ñu, ngetho n'ada togo tsixa ar 'ñu, gehnu ar Kristo.

11 Nö'ö togo 'bu mañ pe'sa n'ar döta nsu, mahyoni da mēpa nu ma'ra n'ehe.

12 Ngetho nö'ö togo da ñ'exase, m'ēfa ma da m'etwa ár tsā, ha nö'ö togo da nts'a'mi, ma da t'e'spa ár nsu.

13 Hwēkate nu'ahu gar böt'ofohu ne gar denga'bepeatehu, xa gar nemhñöhu. Hingi kuthu, ne hingi hehu da yut'a nu'u togo ne da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

14 Nu'ahu gar böt'ofohu ne gar denga'bepeatehu, xa gar nemhñöhu. Gi hāthu ya tsi 'ranxu, gi hömfu yá ngu, ne xa gi othu ya nsadi, hingi ne da nheki ri ts'o'befihu. Jange xa döta ri mfei gi to'mhu.

15 Hwēkate nu'ahu gar böt'ofu ne gar denga'bepeatehu, nemhñöhu. Xa gi mpunthu gi hoñhu togo da demp'a ri nt'utihu. Ne xki tiñhu, xa gi ts'okwabihu yá mfeni, gi 'bet'ohu da ma njöntho har 'bexui habu gir möhu n'ehe.

16 Di hñöx'ahu ya goda guhna ma'ra. Hwēkate'ihu gi eñhu, nu'mu togo da 'ñet'a made ar dönganijö, hinter me'ö. Ha nu'mu togo da 'ñet'a made ar k'axt'abojö ja har dönganijö, nu'mu hö, xi nts'uni nö'ö bi mö.

17 Gar godahu ne xa xka 'be ri mfenihu. Ndana töte ár nsu, ar k'axt'abojö wa ar dönganijö japi da hñuxa ár nsunu.

18 Ne gi eñhu, nu'mu togo da 'ñet'a made ar t'uxm'oñho, hinter me'ö. Ha nu'mu togo da 'ñet'a made nö'ö ar m'oñho oxhnu, nu'mu hö, xi nts'uni nö'ö bi mõñ'ö.

19 Godahu xka 'bethwu ár 'ñu ar tsi Dada. Ndana töte ár nsu, ar m'oñho wa ar t'uxm'oñho nuna japi da hñuxa ár nsu.

20 Jange nö'ö togo et'a made ar t'uxm'oñho, et'a made gatho nö'ö te kuxhnu n'ehe.

21 Njap'u hinge hõnse et'a made ar dönganijö, et'a made Jö togo 'buhnu.

22 Nö'ö togo et'a made mhets'i, et'a made ár thuxandö Jö, ne gesē Jö togo huxhnu.

23 Hwēkate'ihu gar böt'ofohu ne gar denga'bepeatehu, gar nemhñöhu. Ngetho gi uñhu ár 'ret'a xeni ya doni t'u'sa ar ñhuni, ne xka hyehu nuna 'bet'o ha yá 'bepeate ar Moise. Xka hyehu gi 'yothwu xiñho ma'ra, ar nhwēki ne ar ñ'emui. Xiñho gi 'yothuyu, ne hingi hyehu nu ma'ra.

24 Gar goda guhnatehu. Gi othu nö'ö hints'u nts'uni, ne gi hehu nö'ö xa pe'sa ár nts'uni. Jangutho gi ntsuñhu hingi tuthu n'ar tsi t'ulo zu'we, ne gi tut'athohu ya döta zu'we.

²⁵ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Gi ñhehwiü n'ar 'bada wa n'ar mohi, honse xi nsut'a nthi, ne mbo ri müihu ne ri mfenihü xa ñuxa ar mfë ne ar ts'om'ui.

²⁶ Goda denga'bepatehü, xuthü m'et'o mbo ri mfenihü ne ri müihu, ne njap'u da t'axk'ahü nthi n'ehe.

²⁷ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Di hñöx'ahü ya t'agi xint'axi nthi ne nheki nzaþho, ha kü yá ndo'yo nu'u xi du thota yá nts'otho.

²⁸ Gi njahup'u n'ehe, ngetho ha yá hmi ya jö'i xa gi othu gar hogajö'i'ihu, ne ha ri mfenihü hingi tsaya ar nhemhñö ne ar ts'oki.

²⁹ Hwëkate nu'ahü gar böt'ofohü ne gar denga'bepatehü, xa gar nemhñöhü. Ngetho gi hojwü yá t'agi yá m'ehni Jö, ne gi kö'thwü yá t'agi ya hogajö'i.

³⁰ Ne gi eñhü: Nu'mü xta 'buhmöhü nuya pa mi 'bü ma palehü, hinxta faxhmöhü xi hyopa yá m'ehni Jö.

³¹ Jange gi ndasehü yá 'beto'ihu nu'u togo bi hyopa yá m'ehni Jö.

³² Jwathü 'mü nö'ö bi dü'ma ri palehü.

³³ Yá bötsi'ihu ya k'eñö. Hanja ma gi k'onthu da 'beñ'ahü har tsibi.

³⁴ Jange ma ga peñ'ahü ma'ra ya m'ehni, ne nu'u di pe'sa yá hoga mfeni ne ya böt'ofö. 'Rayu ma gi hyohü, ma'ra gi tsuthü har pont'i, ma'ra gi fehü ha ri nijöhü ne gi kuhü di ne ya hnini.

³⁵ Ne njap'u go ma gi k'othü ar thai xi thuts'i nú'mü mi nhö'mba ár ji ya hogajö'i. Di ndü'ma nú'mü mi nhö'mba ár ji ar hoga Abel, di göxa ár ji ar Sakaria ár t'u ar Berekia, togo ga hyohü mateda ar ts'ötm'oñho ne ar nijö.

³⁶ Xa majöni di xi'ahü, gatho nor thainü, ma da k'ot'a nuya jö'i 'bü nuya payü.

*Ar Hesu bi zot'a ár müi bi hwëka ya me Herusalen
(Lk. 13:34-35)*

³⁷ Nu'ahü gar menguhü Herusalen, gi k'ampabihü togo bi peñ'ahü, ne gi hofü yá m'ehni Jö. Hangu xta nemhö nga munts'a'ihu, ngu n'ar tsi oni munts'a yá tsi t'u'ni da hwixa ha yá hwa, ne hinga nehü.

³⁸ Pöhü, Jö ma da hyek'ase ri nijöhü.

³⁹ Ngetho di xi'ahü, hinga ma gi hyandgagihü nuya payü. Gi to'mhü m'et'o da zo ar pa gi 'ñeñhü: Nsunda togo xpa pehna Jö ma Hmuhü.

24

*Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganijö
(Mr. 13:1-2; Lk. 21:5-6)*

¹ Nu mi bönga ar Hesu har dönganijö, mi 'ba ar 'ñu nda ma, bi wat'a yá maxte mi utwabi tengü ár nzaþho ar nijö.

² Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahü: Gatho nuya jödoyu gi hanthü, ma da thext'a gatho. Hinda ma da go n'ar do mañö ár midowi.

*Ya nt'udi di 'bet'o nonga ar ngöts'i
(Mr. 13:3-23; Lk. 21:7-24)*

³ Nep'u ar Hesu bi ma har t'oñho Njömdöni ne ka ba huhnü. Ba ep'u yá maxte bi 'yambase ne bi 'ñembabi:

—Di ne gi xikagihe ham'u ma da tho gatho nö'ö xka mö, ne tema nt'udi ma ga hanthe, njap'u ga pöhe 'bap'utho gi pengi, ne da göxa nuya payü di 'buhü.

⁴ Nu'mü ar Hesu bi dötwabi ne bi 'ñenö:

—Jamassuhū yo ma gi ñhēhū to da hya'ahū.

⁵ Ngetho ma da e nzeḃe togo ma da gumka ma thuhu ne da 'ñeñ'u: Nuga go dar Kristo. Ne njap'u ma da ka nzeḃe ya jö'i.

⁶ Ma gi 'yohū habū bi ja ya tuhni ne habū ja ma da ndui. Nu'ahū yo gi tu ri muihu, ngetho mahyoni da njap'u. Mödi thohyū, hinxi zota ár ngöts'i gatho nö'ö te japyā.

⁷ Nuya hnini ma da ntunkwi yá mihniniwi. Ma da nja ya textehñeni, ar thuhu, ha nunar ximhai habū gatho ma da nhwöni.

⁸ Gatho nuya dumuyū, honse ár ndui ar ugi xi 'ñep'u.

⁹ Ma da ndat'ahū da mfep'ahū, da tho'ahū, ne xa ma da nt'utsa'ihu ngetho xka ñ'emuyigihu.

¹⁰ Nuya pa'u nzeḃe ma da 'be yá jamfi, ne ma da ñ'utsa n'a ngu n'a, ne ma da dase yá ñ'ohū.

¹¹ Ma da e nzeḃe ya hyate da 'ñenö xpa pehna Jö, ne ma da hyat'a nzeḃe ya jö'i.

¹² Ne ár mhöte nzeḃe ya jö'i ma da 'bedi, ngetho ma da xu ar ts'oki gatho har ximhai.

¹³ Nu'u togo da zeta gatho nuya thogiyū, da do'mi da göxa xoge, go ma da mpo'u.

¹⁴ Ne ma da nunga nunar hoga mhönū nõmba ár ts'ut'wi Jö gatho ár nxidi ar ximhai, ne da 'yo gatho ya jö'i. M'efa da göxa xoge.

¹⁵ Jange xki hyanthū ar ts'oki xi nts'otho da yut'a habū ndönga Jö, ngu bi 'yot'a ar m'ehni Dañe (nö'ö togo da nehe, dá bödi xiñho tema ne da mö),

¹⁶ nu'mū, nu'ahū gi 'buhūwa Nhudea, di möhū ba ñ'öñhū ha ya t'ohö.

¹⁷ Nö'ö togo di to mañö ar ngu, yo ma gi kuthū te gi juju. Nixt'i di möhū.

¹⁸ Nö'ö togo 'yo har 'batha, yo ma gi penju gi juju ri pat'ihu.

¹⁹ Hwëkate nu'u ya 'behñö di ñ'u, ne nu'u di tsutyá bötsi nuya pa'u.

²⁰ 'Yapabihu Jö, nö'ö ar pa gi nixt'ihu, hinda dat'a ya tse, ne hindar pa ntsaya.

²¹ Ngetho nuya pa'u, xa ma da nja ya thogi ngu hinxka hyanthū nú'mū mi nduta ar ximhai di njawa, ne xta thogi hinda ma da nja man'a ngu'ö.

²² Nu'mū hinda göxa ngut'a nuya pa'u, hinto da bonk'mū. Jö ma da jöts'i, ngetho ma da maḃa togo xi hwañ'ö.

²³ Nu'mū da t'eñ'ahū: Ka bi 'bukwa ar Kristo, wa da t'eñ'ahū: Ndi, bi 'buhnu, yo ma gi jafumasu.

²⁴ Ngetho ma da e ya kate Kristo ne ya kate m'ehni. Ma da 'yot'a ya döta nt'udi da hyat'a ya jö'i, ne nu'mū da tsahmö, da hyat'a nu'u xi thahni.

²⁵ Nuya xta xi'ahū m'et'o, yo ma gi ñhēhū da hya'ahū.

²⁶ Jange nu'mū da si'ahū: Bi 'buhnu har ot'at'ohö, yo ma gi k'ö'su. Wa nu'mū da t'eñ'ahū: 'Bukwa har ngu, yo ma gi jafumasu.

²⁷ Ngetho nu xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, xki thañhū dama da zohö. Ne da nheki xoge ar ximhai, ngu n'ar hweji da yot'a ha mahyats'i ne di m'e mampuni.

²⁸ Nuya pa'u ma da ñhēhwi jangu ya pada kwat'a habū 'benga n'ar meti xi du.

Ár ño'gi 'ñehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i

(Mr. 13:24-37; Lk. 21:25-36; 17:25-36; 12:41-48)

²⁹ Ngu da göxa nuya pa'u ñ'utho, ar hyadi ma da m'exui, ha nunar zönö hinda ma da unga ár hyats'i. Ya tso ma da hyoi, ne gatho nu'u ja yá ts'edi mhets'i ma da nhwöt'i.

³⁰ Nu'mú ma da nheki n'ar dōta nt'udi mhets'i ár yo mpengi Nō'ō Togo ba e bi Njō'i. Ne gatho ya jō'i 'bu hár nxidi ar ximhái, ma da nzoni nu xta hyandi da zohō xta 'ñe ha ya gui, di hō n'ar dōta ts'edi ne n'ar dōta nsunda.

³¹ Ne ma da mehna yá enxe xta nt'ō ar k'axt'athuxi, da muspa gatho nu'u togo xi hwañ'ō xoge ár nxidi ar ximhái, di ndu ha n'ár ñōni, di gōxa man'a.

³² Pōhu tema ne da utkagihu ár 'bede ar iuxi: Nú'mú xki hyanthū pōxa yá n'ogi ne pō yá xi, gi pōhu ba ep'utho ar pahyadi.

³³ Jange nú'mú xki hyanthū gatho nuya thogiyu, pōhu, 'bap'utho da gōxa xoge.

³⁴ Xa majōni di xi'ahu, hinda theta gatho nuya jō'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

³⁵ Mōdi da m'edi ar mhets'i ne ar ximhái, nuya mhō xta mō, hinda ma da m'edi.

³⁶ Nō'ō ar pa ne ar xenimpa ham'u da gōxa xoge, hinto pōdi. Nuyá enxe Jō hingi pōhmō n'ehe, hōse ma Dada bi 'bu mhets'i go pō'ō.

³⁷ Nu xta mengi da e man'agi Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, ma da njangu nuya pa mi 'bu ar Noe.

³⁸ Nú'mú himi tsoṭa ar pa nda yut'a ar Noe har motsa, ne nda ñuxa ar dehe xoge ar ximhái, nuya jō'i mi ñuntho, mi tsithetho ne mi oṭya ngo.

³⁹ Himbi ne bi 'yo'u, mi dañ'u bi ñuxa ar dehe xoge ar ximhái, ne gatho bi jōt'i. Ma da njap'u xta penga Nō'ō Togo ba e bi Njō'i.

⁴⁰ Nuya pa'u, nu'mú yoho ya ñ'ohō di 'yo har hwōhi di mpefi, xta dañ'u n'a ma da ts'its'i ne nō'ō man'a ma da ts'op'u.

⁴¹ Nu'mú yoho ya 'beñō di kunga mahyegi, da ts'ixa n'a, nō'ō man'a da ts'ogi.

⁴² Jange ndo'mhu, ngetho hingi pōhu ham'u da zō ri Hmuhu.

⁴³ Beñhu 'mú, nu'mú n'ar mengu di pōhmō ham'u da zō ar bē, hinda ñ'ō 'mú. Da su hinda hyegi togo da bēpa ár ngu.

⁴⁴ Jange nu'ahu n'ehe ndo'mhu, ngetho xki thañhu ma da ep'u Nō'ō Togo ba e bi Njō'i.

*Ar 'bego ot'e nō'ō nsipabi ne nō'ō hingi ot'e
(Lk. 12:41-48)*

⁴⁵ Nō'ō togo ar hoga 'bego xa di ja ár mfeni, tsa da t'ent'wa hár 'ye ár ngu ár hmu, ne da ts'okwabi da 'winga gatho nu'u togo 'buhnu.

⁴⁶ Nu'mú xa ma da njōpa nunar hoga 'bego'ō, xta zō ár hmu da dini di oṭ'a xiñho gatho ar 'befi xi ts'okwabi.

⁴⁷ Xa majōni di xi'ahu, nō'ō ar hmu'ō ma da 'yent'wa hár 'ye gatho nō'ō te pets'i.

⁴⁸ Ha xi'mú nō'ō ar 'bego'ō xi nts'o, ne kaṁmbeni ár hmu hinda ma da penga ngut'a.

⁴⁹ Ne da gu da me nu'u yá mi'begowi, ne da ñungwi ne da ntsithewi ya mihni.

⁵⁰ Xta dani nunar pa hingi to'mi, dama da zō ár hmu.

⁵¹ Nu'mú nor hmu'ō ma da mbo ár kwe, xa ma da umba ar mfei, ne da 'ñet'a habu bi 'bu ya kate. Ka ma da nzonu ne da guxyá ts'inu.

¹ Nú'mú xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njò'i da 'ñekwa ár ts'ut'wi, ma da ñehwi ngu n'ar nthöti bi t'ot'e. 'Ret'a ya nxutsi bi hñöxa yá ñot'i, ma ba thö ar ñ'ohö ma nda nthöti.

² Ha nuya nxutsi'u, kut'a mi ja yá mfeni ne kut'a mi ñ'entho.

³ Nu'u kut'a mi ñ'entho, himbi hñöxa nezeye ar nziki da xit'a yá ñot'i.

⁴ Ha nu'u ma kut'a mi ja yá mfeni, bi hñöxkwi mahyegi yá ñot'i n'a xito mi po ar nziki.

⁵ Nö'ö ma nda nthöti himbi ngut'a bi zoḥo, jange gatho 'ret'a ya nxutsi bi zopa ar t'öhö ne bi ñ'ö'u.

⁶ Ngu made ar xui bi nheki n'ar mhafi mi emba ya nxutsi: Xi 'ñep'u nö'ö togo ma da nthöti. Di ma ba thöhu.

⁷ Nu'mú nu'u 'ret'a ya nxutsi bi nuhu, ne dama bi tso yá ñot'i.

⁸ Nu'u mi ñ'entho bi 'ñemba nu ma kut'a mi ja yá mfeni: Thogagihe n'a tui ri nzikiḥu, ngetho ma ñot'ihe hwet'atho.

⁹ Ha nuya nxutsi mi ja yá mfeni, bi 'ñemba nu ma'ra: Hin'ö, xi'mú da k'atkagihe n'e. Xiñho ma gi tanseḥu habu bi 'ba.

¹⁰ Nú'mú mi 'yo ar 'ñu ma nda danga ar nziki, ge'mu bi zo nö'ö togo ma nda nthöti. Nu'mú nu'u kut'a ya nxutsi xki ñhoki bi yut'wi har ngo, ne bi njot'a ar goxthi.

¹¹ M'efa bi zo nu'u ma'ra ya nxutsi, ne mi eñ'u: Ndada, xogagihe ar goxthi.

¹² Ha nö'ö togo ma nda nthöti, bi döti ne bi 'ñembabi'u: Xa majöni di xi'ahu, hindi pöka togo'ihu.

¹³ Jange nu'ahu ndo'mhu, ngetho hingi pöhu tema pa, wa tema xenimpa, ma da zo Nö'ö Togo ba e bi Njò'i.

Ár 'bede n'ar hmu bi zokwa ár bojö yá 'bego

¹⁴ Ár ts'ut'wi jö jangu n'ar hmu mi 'ba ar 'ñu nda ma man'ar hai yap'u. Ne bi zohna yá 'bego ne bi hyemba ár bojö nda japabi nda xu,

¹⁵ ngu ár nihi yá mfeni n'a ngu n'a. N'a bi umba kut'a ya bojö, man'a bi umba yoho, ha nö'ö man'a n'ase bi umbabi. Nep'u bi gu ar 'ñu bi ma.

¹⁶ Nö'ö togo bi t'umbabi kut'a, bi ma ba japa nunaar bojönu bi mpefi, ne bi guka ma kut'a.

¹⁷ Njap'u nö'ö xki t'umba yoho n'ehe, bi guka ma yoho.

¹⁸ Nö'ö togo xki t'umba n'a, bi ma ba xa'ma n'ar ots'i, ne ka bi 'ñöhny ár bojö ár hmu.

¹⁹ Mi tho nezeye ya pa ba penga ar hmu, ne bi hñö'spa majöni yá 'bego.

²⁰ Mi zo nö'ö xki ts'okwabi kut'a ya bojö, bi umba ár hmu ma kut'a xki döhö, ne bi 'ñembabi: Tsi ndada, ga tsogagi kut'a ya bojö, ha nuga da hön'a ma kut'a xta töhö.

²¹ Nu'mú ar hmu bi dödi ne bi 'ñenö: Xiñho nö'ö xka pefi, xa gar hoga 'bego gi ot'a nö'ö nsi'a'i. Ga pödi ga su nö'ö tsi tui da 'ra'i. Nupya ma ga hus'a ár nezeye. Ba e ga 'buhwi ri hmugi, ne ga njohyawi.

²² M'efa bi zo nö'ö xki t'umbabi yoho ya bojö, ne bi 'ñemba ár hmu: Tsi ndada, ga tsogagi yoho ya bojö, ha nuga xta hön'a ma yoho xta töhö.

²³ Nu'mú ar hmu bi dödi ne bi 'ñenö: Xiñho nö'ö xka pefi, xa gar hoga 'bego gi ot'a nö'ö nsi'a'i. Ga pödi ga su nö'ö tsi tui da 'ra'i. Nupya ma ga hus'a ár nezeye. Ba e ga 'buhwi ri hmugi, ga njohyawi.

²⁴ Nú'mú mi zo ar 'bego xki ts'okwa n'ar bojö, bi 'ñemba ár hmu: Tsi ndada, di pödi xi nts'o'i, ne ma gi hñömgä nö'ö xta töhö, ngetho gi xo nö'ö hinxka pot'i, ne gi munts'a ar t'ei hinxka pits'i.

²⁵ Jange nuga da tsu, ne ma da ägi, ha nupya xi 'bukwa nö'ö ri meti.

²⁶ Ar hmu bi dödi ne bi 'ñenö: Xa gar ts'o'begö ne gar döññe. Nu'mu ngi pödi di xo nö'ö hinxta pot'i ne di munts'a nö'ö hinxta pits'i,

²⁷ nu'mu, yo'ö hinga kwata ma bojö ha ya jwatbojö, ne xta pengi nda t'akagi ma bojö ne nö'ö xki döhö.

²⁸ Ne bi 'ñemba nu'u togo mi ñ'owi: Hñömbabihu ar bojö da tsokwabinu, ne umbabihu togo pe'sa 'ret'a.

²⁹ Ngetho nö'ö togo pets'i, ma da t'umbabi da bongwathobi, ha nö'ö tsi tui pets'i, ma da thömbabi xoge.

³⁰ Ne nö'ö ar 'begö hinter 'befi, 'ñethu har 'bexui habu jar ts'oni ne ar nguxt'ats'i.

Ar Hesu ma da hñö'spa majöni ya meximhai

³¹ Nu xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i di hö n'ar döta nsunda, ne di ñ'owi yá enxé, da hñuxa hár thuxandö da hñö'spa majöni ya meximhai.

³² Ma da mhunts'a gathö ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai, ne da hwahna n'a ngu n'a, njangu n'ar ma'yo 'weka ya deti ne ya t'öxi.

³³ Ne ma da 'ba'ma hár ñ'ei ya tsi deti, ne hár ngöhö ya t'öxi.

³⁴ Nu'mu nunar Ndö ma da 'ñemba nu'u 'ba hár ñ'ei: Ba ehü nu'ahu xi jöp'ahu ma Dada, kuthu hár ts'ut'wi Jö xi thok'ahu nú'mu hinte mi 'buhmö ar ximhai.

³⁵ Ngetho nú'mu ndi tunthu, ga 'raju te da tsi. Nú'mu ndi tuthe, ga 'raju ar dehe, ne nú'mu ndi ne ar 'ñu, ga 'raju habu da oxi.

³⁶ Nú'mu himi otho te nga he, ga hetkagihu. Nú'mu ndi hñeni ne ndi o ar fadi, ga e ga k'öskagihu.

³⁷ Nu'mu nu'u bi 'yot'a xiñho da 'ñeñ'u: Ma tsi Hmu'ihe, ham'u da hant'ahe ngi tunthu, ne da 'ra'ahe te ngi tsi. Wa ham'u da hant'ahe ngi tuthe, ne da 'ra'ahe ar dehe.

³⁸ Ham'u da hant'ahe ngi ne ar 'ñu, ne da 'ra'ahe habu ngi oxi. Wa ham'u da hant'ahe mi otho te ngi hye, ne da het'ahe.

³⁹ Ham'u da hant'ahe ngi hñeni, wa ngi o ar fadi, ne ma da k'ös'ahe.

⁴⁰ Nu'mu ar Ndö da dödi ne da 'ñenö: Xa majöni di xi'ahu, nu'mu ga 'yothwu n'a nu'u ma tsi ku, mödi hingi döta hár nthandi ya jö'i, pöhu go ga 'yotkagihu.

⁴¹ M'efa ar Ndö da 'ñemba nu'u 'ba hár ngöhö: 'Wehu di möhu nu'ahu xi zu'ahu ar kwe Jö. Di ma ba ñhohu har tsibi hiñham'u da hwet'i, xi t'ekwabi ar ts'ondöhi ne yá enxé teni.

⁴² Ngetho ndi tunthu, ne hinga 'rajuts'u te nga tsi. Ndi tuthe, ne hinga 'rajuts'u ar dehe.

⁴³ Ndi ne ar 'ñu, hinga 'raju ar seki habu nga oxi. Mi otho te nga he, ne hinga hyetkagihu. Ndi hñeni ne ndi o ar fadi, ne hinga ma ga k'öskagihu.

⁴⁴ Nu'mu ya ts'ojö'i ma da dödi ne da 'ñeñ'u: Ma tsi Hmu'ihe, ham'u da hant'ahe ngi tunthu, ngi tuthe, ngi ne ar 'ñu, hinte ngi pe'sa te ngi hye, ngi hñeni wa ngi o har fadi, ne hinda fax'ahe.

⁴⁵ Nu'mu ar Ndö da dötwabi ne da 'ñenö: Xa majöni di xi'ahu, nu'mu hingi faxu n'a numa tsi ku hingi döta hár nthandi ya jö'i, pöhu go gekagi togo hinxka faxu.

⁴⁶ Nu'mu nu'u di ma habu ma da hñönga ar mfei hiñham'u da göts'i. Ha nu'u xi 'yot'a xiñho, ma da yut'a mhets'i habu hiñham'u da göxa yá te.

26

*Ya ndöxodyo mi nkohi hanja nda gu ar Hesu
(Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

¹ Nu mi wa ar Hesu bi mönga gatho nuya mhöyü, bi 'ñemba yá m̄axte n'ehe:

² —Ngu gi pöhu, honse yopa 'bedi da dat'a ar dango mbaxjwa. Nuya pa'u ma da nda Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, da ts'uta har pont'i, ne da tho.

³ Nö'ö ar pa'ö bi mönga njap'u ar Hesu, nuya ndömöjö, ya böt'ofö ne ya döngziandö bi mhunts'a gatho hár thi ár ngu ar Kaifas nö'ö mar döngamöjö.

⁴ Mi hoñ'u hanja nda gu ar Hesu ñ'ontho, ne nda hyo.

⁵ Honse mi eñ'u:

—Hinda tsá ga juhu nuya pa ndango, ngetho da mbo yá kwe ya jö'i.

Ar Hesu bi nhö'spa n'ar hogañuni núnu Betania

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nú'mü mi 'bu ar Hesu har hnini Betania, hár ngu ar Simu togo xki hye ar hñeni tsit'ando'yo,

⁷ n'a mba ep'u n'ar 'behñö mi hö n'ar xito do, mi po n'ar hogañuni xa mar mhödi, ne bi xispa hár ñö ar Hesu nú'mü mi hu har mexa.

⁸ Nu mi hyanda njap'u yá m̄axte, xa bi mbo yá kwe, ne mi eñ'u:

—Yo'ö xi t'emp'u'utho nunar hogañuninü.

⁹ Xi 'bahmö ne xi t'unga nzeye ar bojö xi themba ya hyoya.

¹⁰ Ar Hesu bi 'yo nö'ö mi möñ'u, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi theñü nunar 'behñönu. Nzatho nö'ö xi 'yot'e.

¹¹ Yo gi hyoju nö'ö xi goxkagi. Ngetho nuya hyoya hyax'mü ma gi 'buhwihü, ha nuga hinge hyaxtho ma gi hyandgagihü.

¹² Nö'ö ar hogañuni xi goxkagi, ngu n'ar ñhoki di to'ma ma nt'agi.

¹³ Xa majöni di xi'ahü, habü gatho ma da nhonga nunar hoga mhö xoge hár nxidi ar ximhai, ne da mhönga nö'ö xi 'yotnu ngu n'ar feni.

Ar Huda bi mö nda da ar Hesu

(Mr. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

¹⁴ Nep'u n'a nu'u 'ret'amayoho yá m̄axte már thuhu ar Huda, bi ma ba k'ö'sa ya ndömöjö.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi:

—Hangu gi 'raju nu'mü ga dat'ahü ha ri 'yehü ar Hesu.

Ne bi gohwi n'ar nkohi, ha nuya ndömöjö bi umba n'atema'ret'a ya t'axbojö.

¹⁶ Nor pa'ö ar Huda bi ndüi mi hongá hanja nda za nda datwa ar Hesu ha yá 'ye'u.

Ar tsi Hmu bi zögi nda ts'inja ár t'oxi

(Mr. 14:12-25; Lk. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Nö'ö ar pa bi ndü ar dango ts'i ya thuhme hingi jots'i, yá m̄axte bi wat'a habü mi 'bu ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Habü gi ne ga othe ar t'oximbaxjwa.

¹⁸ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Di möhü har hnini, ne xipabihü n'ar ñ'ohö 'buhnu: Ba penkagihe ar Utate ga xi'ahé njawa: Xi dat'a ar pa xi hñuska Jö, ne di ne ga tsi'be ar t'oximbaxjwa ma m̄axte ha ri ngu.

¹⁹ Ne nuyá m̄axte bi 'yot'a ngu xki 'bepabi, bi ma ba hoka ar t'oximbaxjwa.

²⁰ Nu mi nxui ar Hesu bi hñu har mexa, ne nu'u 'ret'amayoho yá m̄axte bi hñuhwi.

²¹ Nú'mü mi ñuni bi 'ñemba yá m̄axte:

—Xa majöni di xi'ahü, n'a nu'u gi huhüwa ma da dagagi.

²² Nuyá m̄axte xa bi du yá müi, ne n'a ngu n'a mi ambabi:

—Ma tsi Hmu'i, ha go geke.

23 Ne ar Hesu bi ñembabi'u:

—Nö'ö togo n'adar mohi di ñum'e, go ma da dagagi.

24 Majöni, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i 'ba ar 'ñu da t'ot'wa gatho nö'ö mönga hár T'ofö Jö, ha hwëkate nö'ö togo ma da da. Xiñhohmö hinxi zökwa har ximhai.

25 Nu'mú ar Huda nö'ö togo ma nda da, bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Utate, ha go geke.

Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Go xka mönse go ge'e.

26 Nú'mú mi nt'ox'u, ar Hesu bi gu ar thuhme, bi 'yapa Jö nda jöpi. Bi heke, bi hembabi yá məxte, ne bi 'ñembabi:

—Tsihu, gehnu ma ndo'yo.

27 Nep'u bi guxa ar t'eni mi po ar t'afi'obxi, bi umba njamödi Jö, ne bi thokwa yá məxte, bi 'ñembabi'u:

—Tsihu gi gathohu.

28 Gehnu ma ji da nhö'mi, ne da go ar 'ra'yo nkohi. Njap'u da njut'wa yá ts'oki nzeŷe ya jö'i.

29 Nupya di xi'ahu, hinga pengi ga tsipa ár t'afi ar 'bai'obxi nuya payu. Ma ga to'mi ga tsiwihu ma'ra'yo hár ts'ut'wi ma Dada.

Ar Hesu bi mö nda kongga ar Pedro

(Mr. 14:26-31; Lk. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Nu mi wa'u bi ntu n'ar jöhñö, bi ma'u har t'ohö Njömdöni.

31 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nunar nxuinu gatho ma gi hyegasegihu, ngetho xi t'ot'a har T'ofö: Ma ga ho ar ma'yo, ne nuyá deti ma da mfont'a gatho.

32 Ha nú'mú xka pengi ga nte man'agi, ma ga 'bet'o gar nthehunu Ngalilea.

33 Nu'mú ar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Mödi gatho nu'u ma'ra da hyek'a'i, nuga hinga ma ga hek'a'i.

34 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nunar nxuinu hinxi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi.

35 Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Mödi ga tuga n'ehe, hinga koñ'a'i.

Ne gatho nu ma'ra yá məxte bi mönga njap'u n'ehe.

Ar Hesu bi 'yapa Jö ár Dada núnu Getsemani

(Mr. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

36 Ar Hesu bi zongwi yá məxte habu mar thuhu Getsemani, ne bi 'ñembabi'u:

—Hñuhüwa. Nuga ma ga ma n'a tsi tui injanu, ma ga apa Jö ma Dada.

37 Ne bi zixa ar Pedro ne nu'u yoho yá t'u ar Sebedeo, bi ma tsi yap'u, ne ar Hesu bi müdi xa bi du ár müinu.

38 Ne bi 'ñemba nu'u hñu yá məxte:

—'Butho ga tu ar dumui. Kohüwa, mahyegi ga afu Jö.

39 Ne ar Hesu bi tho tsi tui ár yap'u. Bi zohnu yá məxte, bi ndandihmö, bi me ár hmi har hai, bi 'yapa Jö ár Dada ne bi 'ñembabi:

—Ma Dada'i, nu'mú da tsahmö, da thota nunar t'eni xi 'ñep'u ne hinda zükagi. Mödi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.

40 M'efa bi mengi ma ba k'o'sa nu'u hñu yá məxte, ne bi dini mi ö'u, jange bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha himi tsä ngi tsethu ngi faxju nga afu Jö n'a tsi xenimpa.

41 Zot'a ri dahū ne 'yafu Jō gi tsethu ya ts'othogi xi 'ñep'u. Xa majōni di xil'ahū, nuna ri hñōhū 'bui da tseti, hōnse ri ndo'yohū k'at'a ár ts'edi.

42 Ar Hesu bi menga man'agi habu mi apa Jō, ne bi 'ñenga man'agi njawa:

—Ma Dada'i, nu'mu da tsahmō da thota nuya thogi ne hinda zukagi, hōnse 'yot'a ngu gi nege.

43 Ba pengi bi k'ōnga yá maxte habu xki zogi, ne bi dini mi öhō man'agi. Himi tsā nda zot'a yá da, ngetho xa mi kō ar t'öhō.

44 Nu'mú ar Hesu bi zop'u man'agi, ne bi ma ba apa Jō ár Dada. Get'u ya mhō xki mōnga m'et'o bi mengi bi xipabi.

45 Ba penga habu xki zo nu'u hñu yá maxte, ne bi 'ñembabi'u:

—Nupya hō, te ri t'öhōhū ne tsayahū xiñho. Xi dat'a ar pa xi thu'spabi Nō'ö Togo ba e bi Njō'i, ma da ndatwa ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki.

46 Nanju möhō, ba ehnu nō'ö togo ma da dagagi.

Ar Hesu bi nju

(Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Himi jwadi nda mōnga njap'u ar Hesu, mi zo ar Huda, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, mi ñ'owi nzeye ya jō'i mi hō ya ndojwai ne ya za. Nuya jō'i xki mehna ya ndömōjō ne ya dönziandō.

48 Ar Huda togo mi da ar Hesu, xki nkohwi'u ne xki 'ñembabi:

—Nō'ö gi hyanthū ga tsu'spa ár hmi, gehnu dama gi juhu.

49 Nu'mú ar Huda dama ba tsu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Xa ar tsi te, Uate.

Ne dama bi zuts'i.

50 Ar Hesu bi dōti ne bi 'ñembi:

—Xi'ge, te xka 'ñeke ño.

Ha nuya jō'i bi wat'i bi gu ar Hesu.

51 Ngu mi nju ar Hesu, n'a nu'u mi ñ'owi'ö, bi k'os'a ar ndojwai, ne bi dakwa ár gu n'ár 'bego ar döngamōjō.

52 Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba nō'ö mi hō ar ndojwai:

—Kwata ri jwai, ngetho gatho nu'u togo ju ar jwai ñhote, ma da nju ar jwai da tho'ö n'ehe.

53 Ha hinxka pōthu da tsā ga apa ma Dada da menka n'a mut'i ya enxe, ne nō'ö da 'yot'e.

54 Nu'mu ga jap'u, hanja da tho ngu mōnga har T'ofu 'mu.

55 Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba ya jō'i:

—Hage dar bè xka ehū gi mikagihū, gi hōhū ya jwai ne ya za. Hyax'mu ndi 'buhnu har dönganijō ndi ut'ahū, ne hinte ga jaju.

56 Gathoyu xi thogi, ne nda njap'u ngu xki mōnga yá m'ehni Jō har T'ofu.

Nu'mu gatho yá maxte bi zohnu bi mfont'i bi ma'u.

Ar Hesu bi m'a'ma hár mhunts'andō ya xodyo

(Mr. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Nu'u togo xki gu ar Hesu, bi zixa habu mi 'bu ar döngamōjō már thuhu Kaifas. Ka xki mhushnu n'ehe ya bōt'ofu ne ya dönziandō.

58 Ha nu ar Pedro mi 'befatho tsi yap'u mi tenga ar Hesu. Mi zonga hár thi ár ngu ar döngamōjō, ka bi hñuhwinu ya ndogu, mi ne nda hyandi tema nda thogi.

59 Nuya ndömōjō, ya dönziandō ne gatho ár mhunts'andō ya xodyo, mi hongya ya nhemhñō te nda hyoxa ar Hesu, ne njap'u nda tsā nda tho.

60 Ne hinte bi za te bi thimbabi, mödi nzeye ya jō'i mi juspa ya nhemhñō. Ha m'efa bi zohnu yoho ya nemhñō jō'i,

61 ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohonu bi 'ñenö: Da tsá ga yot'wa ár nijö Jö, ne ár hñupa da tsá ga pengi ga juxa man'agi.

62 Nu'mú ar döngamöjö bi m'ai ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Hage hinte gi thödi. Te di bönga nuya tho'x'a'i.

63 Nunar Hesu hinte bi dödi. Nu'mú ar döngamöjö bi 'ñembabi:

—Hár thuhu Jö nö'ö te, xikagihe, hage go ge'e ar Kristo ár T'u Jö.

64 Nu'mú ar Hesu bi döti ne bi 'ñenö:

—Hö, njap'u ngu xka mö. Ne di xi'ahü, nuya pa xi 'ñep'u ma gi hyanthu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i da hñu hár ñ'ei Jö togo jár ts'edi. M'efa ma gi hyanthu da e ha ya gi.

65 Nu'mú ar döngamöjö bi xika yá he, ngetho mi beni ar Hesu xki ñömañ'ubi Jö, ne bi 'ñenö:

—Xi zanga Jö. Te ga jafu man'a te da hyots'e, go xka 'yosehu tema xi mö.

66 Te gi möñhu.

Ha nu ma'ra bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Nunü di 'ñepi da tho.

67 Nu'mú 'ra'u bi zospa ár hmi ne mi fei, ne ma'ra mi umba ya mpetgu.

68 Ne mi embabi:

—Gi enö gar Kristo, xije 'mu togo bi mep'a'i.

Ar Pedro bi kongá ar Hesu

(Mr. 14:66-72; Lk. 22:55-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Ar Pedro mi huhnu har thi, n'a mba ep'utho n'ar nxutsi mi m'ego. Bi ma ba tsudi ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge n'e, ngi ñ'owi ar Hesu ar me Ngalilea.

70 Nu ar Pedro bi nkoni ha yá nhandi gatho ya jö'i ne bi 'ñenö:

—Hindi poka te gi mönge.

71 Nep'u bi ma'ö har goxthi. Ne man'ar nxutsi mi m'ego n'ehe bi hyandi, ne bi 'ñemba nuya jö'i mi 'buhnu:

—Nunar ñ'ohonu mi ñ'owi ar Hesu me Nasare n'ehe.

72 Ar Pedro bi mengi bi nkoni, bi 'ñet'a Jö made ne bi 'ñenö:

—Hindi poka nor ñ'ohö'ö.

73 Hingar ya'ö bi wat'a nuya jö'i mi 'buhnu, ne bi 'ñemba ar Pedro:

—Xa majöni ngi ñ'owi n'ehe, ngetho nhekitho hanja gi ñö.

74 Nu'mú ar Pedro bi ntsate, ne bi 'ñet'a Jö made bi 'ñenö:

—Hindi pödi tema ñ'ohö gi noñhu.

Ne bi ma 'mu ar boxi.

75 Nu'mú ar Pedro bi zo ár mfeni nö'ö xki xipa ar Hesu nú'mu xki 'ñembabi: Hinxi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi. Ne bi bönga nthi, xa bi hyu ár ñö bi nzoni.

27

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato

(Mr. 15:1; Lk. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Nu ár hyax'ö ja mi hats'i, gatho ya ndömöjö ne ya dönziandö bi nko'u nda hyo ar Hesu.

2 Ne bi zix'u xki nsot'e, ma ba datwa ha yá 'ye ar Ponsio Pilato togo mar ndö Nhudea.

Hanja bi du ar Huda

³ Ar Huda togo xki da ar Hesu, mi hyandi xki t'ent'i nda tho, xa bi du ar mui nõ'õ xki 'yot'e. Ne bi ntso'mi, bi ma ba ko'sa nu'u n'atema'ret'a ya t'axbojõ xki umba ya ndömöjõ ne ya dönziandö.

⁴ Ne bi 'ñenõ:

—Nuga xta ot'a n'a ra dõta ts'oki, ngetho xta da da tho n'ar ñ'ohõ hinte tu.

Ha nu'u bi 'ñeñ'u:

—Hindi põje. Hyandge te gi pefi.

⁵ Nu'mú ar Huda bi gu bi fõta ya bojõ mbo har nijõ, ne bi boni bi göt'a ar xõgu ar 'yuga, ne bi ñhose.

⁶ Nuya ndömöjõ bi go ya bojõ, ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar bojõnu hinda tsã ga uthu hãr m'esbojõ ar nijõ, ngetho ar njut'i ar ji n'ar jõi.

⁷ Nep'u bi nko'u nunar bojõ'õ, ma nda dangã nunar hai ar thuhu ar Hai ar Gö, ne nda nt'ahnü ya nzohõ jõi.

⁸ Jange gehnu ar thuhu pe'sa nuya payu, ar thuhu ar Haiji.

⁹ Njap'u bi tho ngu xki mönga ar m'ehni Jõ ar thuhu Heremia nú'mu bi 'ñenõ: Bi nju nõ'õ n'atema'ret'a ya t'axbojõ, gehnu ar nzeyẽ ar bojõ xki thu'spa togo bi 'ba, ngu xki hñu'spa ya me Israel.

¹⁰ Ne bi t'uni bi thamba ar hai ar gö, ngu xki 'bepkagi ar tsi Hmu.

Ar Pilato bi hñõ'spa majõni ar Hesu

(Mr. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Jn 18:33-38)

¹¹ Ar Hesu mi 'bahnu hãr nhandi ar Pilato, togo mar ndõ Nhudea, ne nunar ndõnu bi 'yamba n'ar nt'ani:

—Ha go ge'e ar Ndõ ya xodyo.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenõ:

—Hõ, ngu xka mönse.

¹² Nep'u ya ndömöjõ ne ya dönziandö xa te gatho mi hõts'e, ha nõ'õ hinte bi dödi.

¹³ Nu'mú ar Pilato bi 'ñemba ar Hesu:

—Ha hingi õde gatho nõ'õ thõx'a'i.

¹⁴ Nunar Hesu hinte bi dõt'wabi, jange ar ndõ xa mi 'yõtho.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mr. 15:6-20; Lk. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Xki nzõnga ar ndõ tat'a jeyẽ har dangõ mbaxjwa nda hyẽ n'ar 'yofadi, nõ'õ nda 'ya ya jõi.

¹⁶ Nuya pa'u mi o ar fadi n'ar ñ'ohõ mâr thuhu Baraba. Gatho mi pödi tema jõi'õ.

¹⁷ Ne nú'mu mi mhunts'a nzeyẽ ya jõi, ar Pilato bi 'yambabi ne bi 'ñenõ:

—Togo gi ne ga hek'ahu, ar Baraba wa ar Hesu t'embabi ar Kristo.

¹⁸ Ar Pilato mi pödi xki zi'spabi ar Hesu nuya ndõxodyo, ngetho xki zõt'a yá mui mi 'betwa yá tsã.

¹⁹ Nú'mu mi huxa ar Pilato har thuxandö, ar 'behñõ ba pempa n'ar mhõ, ne bi 'ñembabi: Yo te gi ñ'ent'i gi japa nunar hogajõ'inu, ngetho xa xi pikagi n'ar t'i ar pania.

²⁰ Ha nuya ndömöjõ ne ya dönziandö bi ut'a ya jõi nda 'yadi nda the ar Baraba, ne nda tho ar Hesu.

²¹ Nu'mú ar Pilato bi 'yamba ya jõi man'agi ne bi 'ñembabi:

—Nuya yohoyu, ndana gi nehü ga hek'ahu.

Nuya jõi bi dödi ne bi 'ñenõ:

—Ar Baraba.

22 Jange ar Pilato bi mengi bi ñ'ani ne bi 'ñenö:

–Xi'mu, teme ga japa nunar Hesu t'embabi ar Kristo.

Gatho bi dö'u bi 'ñenö:

–Tsuta har pont'i.

23 Nu'mu ar Pilato bi 'ñembabi'u:

–Tema ts'oki xi 'yotnu.

Ha nu'u xa bi gahni bi mafi mi eñ'u:

–Tsuta har pont'i.

24 Nu mi hyanda ar Pilato hinte mi tsä te nda mefi, honse mi fudi nda muxma ya jö'i, bi 'yadi nda thömpa n'a tui ar dehe, ne bi nxu'ye ha ya nthandi ya jö'i, bi 'ñenö:

–Hingo ma ga tu'spa ár ji ma da nhö'mba nunar ñ'ohönu. Hyanthu te gi pehu.

25 Gatho ya jö'i bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

–Nuje ne ma bötsihe go ma ga tusfe ár ji ma da nxani.

26 Nu'mu ar Pilato bi hye ar Baraba. Ha nunar Hesu bi japi nda n'wext'i, ne bi 'yent'wa ha ya 'ye ya ndogu nda tsuta har pont'i.

27 Nu'mu ya ndogu bi zixa ar Hesu habu mi 'bu ar döta ts'ut'wi, ne nunu xa ba kot'athö n'a mut'i ya ndogu.

28 Ne nu'u bi mokwa ya he, ne bi gö'spa n'ar thenga dutu.

29 Bi hñu'spabi hár ñö n'a ntsant'i ya 'mini xki m'e, ne bi 'ent'wa hár ñ'ei n'ar ts'ut'o. Bi ndandihmó hár nthandi'ö, ne mi ot'wa ar thede mi embabi'u:

–Xar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

30 Mi tsox'u, ne mi hömba ar t'o mi femba ár ñö.

31 Nu mi wadi bi 'yot'wa ar thede, bi thökwa ar dutu, ne bi mengi bi thetwa ár he, ne bi ts'ixa habu ma nda ts'uta har pont'i, ka nda dunu.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Nu mi boñ'u bi nthewinu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Simu, mar me Sirene. Nunar ñ'ohönu bi njapi bi duxa ar pont'i habu ma nda ts'uta ar Hesu.

33 Ne mi zonga habu már thuhu Golgota, di boni da 'ñenö, Nñöxhmundo'yo.

34 Ka ba t'umbabinu ar ixkat'afi mi nthöskwi n'ar bopo xi nju, ne nu mi za, himbi ne bi zi.

35 Nuya ndogu mi wadi bi tsuta ar Hesu har pont'i, bi ñhe'u ya dutu bi 'yents'a ar nthöhö. Ne bi thogi ngu xki mönga ár m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö: Bi hega ma dutu, ne bi 'yents'a ar nthöhö, ne njap'u nda bö'u togo nda hñöska ma he.

36 Ne ka bi hñuhnu'u bi su ar Hesu.

37 Ne bi thuta n'ar xithe har pont'i mañö ár ñö, mi mö yo'ö xki ts'uti, mi enö njawa: Gehnu ar Hesu, ár Ndö ya xodyo.

38 Bi ts'uta yoho ya bë habu bi ts'uta ar Hesu n'ehe, n'a mi zu hár ñ'ei, ha nö'ö man'a hár ngöhö.

39 Ne nu'u mi thohnu xa mi theni ne mi hwötyá ñö.

40 Mi embabi'u:

–Nu'ge xka mö gi yot'a ar dönganijö, ne ár hñupa gi pengi gi juts'i, mpose xö, kö har pont'i nu'mu xa majöni ár T'u'i Jö.

41 Nuya ndömöjö, ya böt'ofö, ya denga'beplate ne ya dönzandö mi ñömañ'ubi ar Hesu n'ehe, mi eñ'u:

42 –Bi pö ma'ra, ha hingi tsä da mpose. Nu'mu go gehnu ár Ndö ya me Israel, dá göpya har pont'i ne ga ñ'emüihu.

43 Jamfi Jönu 'nö. Dá max'ö 'mu, nu'mu xa majöni mödi. Ha hinxi mönse gehnu ár T'u Jö.

44 Nuya bë xki ts'uta mahyegi, mi njap'u mi ot'wa ar thede n'ehe.

Ar Hesu bi du

(Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Ngu made mpa bi ndui bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi göxa ngu ar hñu nde.

46 Nú'mu ma nda zu ar hñu nde, ar Hesu bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Eli, Eli, lama sabaktani. Di böni da 'ñenö: Ma tsi Dada, ma tsi Dada'i, yo'ö xka hyegase.

47 'Ra nu'u mi 'buhnu bi 'yode ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohonu mat'a ar m'ehni Elia.

48 N'a'u dama bi nixt'i ba hö n'ar xi'yo ne bi pobo har ixkat'afi, bi tuta ha n'ar xithi, ne bi kwatwa hár ne.

49 Ha ma'ra mi eñ'u:

—Hyehup'u, ma ga nuhu ha da 'ñep'u ar Elia da mats'i da k'ont'i.

Ar Hesu bi mengi bi ñö nts'edi man'agi, bi da ár hñö ne bi du.

51 Ge'mu bi xi ar dutu mi naxa mbo ar dönganjö, bi ndu mañö di göxa hai ár nsegi. Ne bi nja n'a ra döta nhwöni, ne ya ndodo bi hege.

52 Bi xo ya t'agi, ne nzeýe ya hogajö'i xki du m'et'o bi mengi bi nte man'agi.

53 Bi boñ'u ha yá t'agi, ne mi mengi bi nte man'agi ar Hesu, bi yut'u har hnini Herusalen, ne bi hyanda nzeýe ya jö'i.

54 Nö'ö ar döndogu ne yá mindoguwi mi su ar Hesu, mi hyant'u bi nhwönga ar hai ne gatho nuya xki thogi, xa bi zu'u ne bi 'ñeñ'u:

—Xa majöni nunar ñ'ohonu már T'u Jö.

55 Yap'utho mi 'bahnu nzeýe ya 'behñö, mi handa gatho nö'ö mi thogi, gehyu nu'u ba tanga ar Hesu har hai Ngalilea mi fats'i.

56 'Ra'u mar Maria me Magdala, ar Maria ár nöñö ar Hakobo ne ar Huse, ne ár nöñö nu'u yoho yá t'u ar Sebedeo.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Nú'mu 'butho nda yu ar hyadi, ba ehnu n'ar ñ'ohö mi tanga ar Hesu, már thuhu ar Huse me Arimatea, mi the ya ñho.

58 Bi ma ba apa ar Pilato nda umba ár ndo'yo ar Hesu. Nu'mu ar Pilato bi mö nda t'umbabi.

59 Ar Huse bi ma ba hõmpa ár ndo'yo ar Hesu, ne bi maxa ha n'ar t'axdutu.

60 Ne bi ma ba a ha n'ar 'ra'yo t'agi, habu ma nda t'ase'ö, xki nsa'ma ha n'ar ndodo. Nep'u bi tanga n'a ra döta do, bi gota ar t'agi, ne bi ma.

61 Getnu, mi huhnu mi ñhandwi ar t'agi ar Maria me Magdala ne nö'ö man'ar Maria.

Ya ndogu mi su ar t'agi

62 Ár hyax'ö, nu xki tho ár pa ñhoki, bi ma ya ndömöjö ne ya denga'bepate, ma ba k'ö'sa ar Pilato,

63 ne bi 'ñembabi:

—Ma ndö'ahe, da beñhe nunar hyate ñ'ohö nú'mu mi tetho, bi 'ñenö ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

64 Jange di nehe gi pehna togo ma da su ar t'agi hñupa, yo ma da e yá maxte da bë, ne da 'ñeñ'u xi mengi xi nte. Ne nunar nhemhñö'ö da döta nö'ö xi mhönga m'et'o.

⁶⁵ Bi dö ar Pilato ne bi 'ñenö:

—Xi 'buhnu 'ra ya ndogu, tsixu ne suhu xiñho ngu gi möñhu.

⁶⁶ Nu'mú nuya ndömöjō ne ya denga'bepate bi ma'u ma ba thöt'a ar do mi kot'a ar t'agi, ne bi zohnu ya ndogu nda su.

28

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nu mi tho ar pa ntsaya, ja mi fudi nda hats'i ár 'bet'o mpa man'a hñöto, ar Maria me Magdala ne man'a ar Maria ba e bi k'onga ar t'agi.

² Nu'mú, bi nja n'a ra döta nhwöni, ngetho ba kö n'ar enxe mhets'i. Ne mi zohnu habu mi t'a ar Hesu, bi hñöka nunar do mi kot'a ar t'agi, ne ka bi hñuxhnu.

³ Nunár 'bai ar enxe xa mi yot'a ngu n'ar hweï, ne nuyá he mar nt'axi ngu n'ar t'axtse.

⁴ Nu mi hyanda ya ndogu xa bi zu'u, ne bi gohnu to da 'ñenö xki du.

⁵ Ha nunar enxe bi zo nuya 'behñö, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ntsuhu. Di pödi gi hoñhu ar Hesu togo bi du har pont'i.

⁶ Hinjo'owa, bi mengi bi nte ngu bi möñ'ö. Ba e gi hyanthu habu bi 'be ar tsi Hmu.

⁷ Ngut'a di möhu, ba xifu yá maxte xi mengi xi nte. Ne nupya xi m'et'o di ma Ngalilea, ka ma gi hyanthunu man'agi. Gehnu xta e ga xi'ahu.

⁸ Nu'mú nu'u yoho ya Maria, xa mi johya ne mi ntsu, bi nixt'i ma ba xipa nunar mhönu yá maxte ar Hesu.

⁹ Ne nu mi pa'u har 'ñu, n'a mbi dañ'u ar Hesu bi boni bi nthewi, ne bi zengwa bi 'ñembabi:

—Xa ar tsi te.

Nu'mú nuya 'behñö bi wat'i bi hyupa yá wa, ne bi nsundabi.

¹⁰ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhu. Di möhu ba xifu ma ku da ma'u Ngalilea, ka ga nthe'benu man'agi.

Ya ndogu bi njapi nda go'ma nö'ö xki thogi

¹¹ Nu mi 'yo ar 'ñu ya 'behñö, bi ma 'ra ya ndogu mi su ar t'agi har hnini, ma ba xipa ya ndömöjō gatho nö'ö xki thogi.

¹² Nuya ndömöjō bi ñöwi ya dönziandö, ne bi nko'u nda umba nzeye ya bojō ya ndogu nda go'mnda nö'ö xki thogi.

¹³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu ma gi möñhu, mi nxui bi zu'ahu ar t'öhö, ne ge'mu bi zo yá maxte, bi bëpa ár ndo'yo.

¹⁴ Ne nu'mu ar ndö da bödi teme bi thogi, yo gi tu ri muihu, ngetho nuje ga ñöhe hinte da nja'ahu.

¹⁵ Ne nuya ndogu bi hñonga ar bojō, ne bi ma'u bi 'yot'a ngu xki nsipabi. Jange gehnu ar mfeni nonga ya xodyo nuya payu n'ehe.

Ar döta 'bepate

(Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Nuya 'ret'aman'a yá maxte bi ma Ngalilea har t'ohö habu xki xipabi ar Hesu nda nthewi.

¹⁷ Nu mi hyant'u, bi nsundabi, mödi 'ra himi ñ'emü.

¹⁸ Ar Hesu bi wat'i ne bi 'ñembabi'u:

—Gatho ar ts'ut'wi xi t'entka ha ma 'ye núnu mhets'i ne nuwa har ximhai.

¹⁹Jange di möhü ba zohü ya jö'i xoge ár nxidi ar ximhai. Uthü da dengagi'u n'ehe, ne xixthehü hár thuhu ar Dada, ar T'u ne ár Hñö Jö.

²⁰Ne utwabihü da 'yot'a gathö ngu nö'ö xta 'bep'ahü. Ne nuga hyax'mü ga 'bühwihü gathö ya pa di 'büta ar ximhai. Dá njap'u.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR MARKO

*Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö
(Mt. 3:1-12; Lk. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Ár ndui ár hoga mhö ar Hesukristo ár T'u Jö.

² Ngu bi 'yot'a ar m'ehni Isaia:

Hyandi di pehna ma m'ehni da m'et'o habu gi pa,
da m'et'o da hyok'a ar 'ñu.

³ Ár mhafi n'a togo engá har ot'at'ohó:

Hyojwu ár 'ñu ar tsi Hmu; jömfu habu da thogi.

⁴ Ar Xuwa mi xixthe ya jö'i har ot'at'ohó, ne mi xipabi ar hoga mhö, ne nuyú nda 'yot'wa yá ntso'mi ne nda mpumbabi yá ts'oki.

⁵ Ne mi ponga ya jö'i mi e nda zú ar Xuwa, gatho nu'u mi 'bu har hnini Herusalen ne nu'u ma'ra ya hnini har hai Nhudea, mi damajöni yá ts'oki, ne mi xixthe'ö har döthe Hordan.

⁶ Ar Xuwa mi hö n'ar he xki njumpa ár xi n'ar meti ár thuhu kameyo ne xki m'e, ne mi ngut'a n'ar ximhni, ha mi tsi ya mangak'oto ne ar t'afi mi t'inga har t'ohó.

⁷ Ne mi mönga ar hoga mhö mi enö:

—'Befa n'a xa tökagi ár ts'edi, hindi 'ñepkagi ga xot'wats'u ár thiza.

⁸ Nuga xta xixthe'ihü har dehe, ha nö'ö ma da xixthe'ihü hár Hñö Jö.

*Ár nxixthe ar Hesu
(Mt. 3:13-17; Lk. 3:21-22)*

⁹ Nuya pa'u ba e ar Hesu ba ponga har hnini Nasare har hai Ngalilea, ne bi xixthe ar Xuwa har döthe Hordan.

¹⁰ Nep'u mi bongá har dehe, bi hyandi bi xo mhets'i, ne ár Hñö Jö ngu n'ar domtxu ba köi bi zudi.

¹¹ Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Go ma hmöka T'u'i, gi jakagi ga njohya.

*Ar ts'ondöhi mi tsata ar Hesu
(Mt. 4:1-11; Lk. 4:1-13)*

¹² M'efa ár Hñö Jö bi zixa ar Hesu har ot'at'ohó.

¹³ Ne ba 'buhnu yon'ate mpa, har ts'ondöhi mi tsatnu. Ba 'bu mateda ya zu'we, ha nuyá enxe Jö mi pepabi.

*Ar Hesu bi du'ma ár 'befi
(Mt. 4:12-17; Lk. 4:14-15)*

¹⁴ Nú'mu mi njot'a ar Xuwa har fadi, ar Hesu bi menga Ngalilea mi mömba ár hoga ts'ut'wi Jö.

¹⁵ Mi enö njawa:

—Xi zo ar pa xki mhö, ne ár ts'ut'wi Jö 'bap'utho. 'Yothwu ár ntso'mi, ne ñ'emuihü ar hoga mhö.

*Ar Hesu bi zohna goho ya nguxhwö
(Mt. 4:18-22; Lk. 5:1-11)*

¹⁶ Mi káta hár ñöni ar ñhonthe Ngalilea, ne bi hyanda ar Simu ne ar Andre ár jödöp'u, mi kót'a yá nt'ats'i har dehe, ngetho ma ya nguxhwö.

¹⁷ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba e gi tēngagihū, ne ga ex'ahū gi juxū ya jō'i.

¹⁸ Dama bi zop'u yá nt'ats'i'u bi deni.

¹⁹ Bi ñ'o man'a tsi tui ar Hesu, ne bi hyanda ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödöp'u'ö, yá t'u ar Sebedeo. Nuyū mi tōhnu har motsa mi pot'a yá nt'ats'i.

²⁰ Dama bi zohni, ne nuyū bi zop'u ar Sebedeo yá dada'u, mi tōhwi yá 'bego har motsa, ne bi deni.

N'ar ñ'ohō mi nthexkwi n'ar ts'ondōhi

(Lk. 4:31-37)

²¹ Bi zoñ'u har hnini Nkapernaum, ne ar pa ntsaya bi yut'a ar Hesu ha yá nijō ya xodyo mi uti.

²² Nu'u togo mi ots'e mi 'yoda ár nt'uti, ngetho mi ñö ngu n'a pe'sa ár ts'edi, hinge ngu nuya böt'ofō.

²³ Ha mi 'buhnu n'ar ñ'ohō ha yá nijō'u mi nthexkwi n'ar ts'ondōhi, n'a mbi hyexta n'ar mhafi,

²⁴ bi 'ñenō:

—Tema gi pekwa, Hesu me Nasare. Hage xka e gi hwatkagihe. Di pōdi togo'i, ár hoga T'u Jō.

²⁵ Nunar Hesu bi zui ne bi 'ñembabi:

—Kot'a ri ne, ne pōni hye nunar ñ'ohōnu.

²⁶ Ha nunar ts'ondōhi bi hwō'sa nunar ñ'ohō, ne bi hyexa n'ar mhafi bi bōni bi zop'u.

²⁷ Gatho xa mi 'yotho, ne mi ñōxhnatho mi eñ'u:

—Ter mehnupya. Tema 'ra'yo nt'utinū 'mū. Pe'sa ar ts'edi 'bepa ya ts'ondōhi, ne nuyū ote.

²⁸ Ne ngut'a bi nunga ár 'bede xoge hár nthet'i ar hai Ngalilea.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Lk. 4:38-39)

²⁹ Mi bōnga hár nijō'u, bi ma hár ngu ar Simu ne ar Andre, bi mewi ar Hakobo ne ar Xuwa.

³⁰ Ha nunar to ar Simu mi 'benū mi the ar mpat'i, ne ngut'a bi nsipabi ar Hesu.

³¹ Nu'mū bi wat'i bi mipa ár 'ye bi gūts'i, ne dama bi hñōka ár mpat'i, ne bi nangi mi umbabi te nda zi'u.

Ar Hesu bi othe nze ya dathi mi yu ar hyadi

(Mt. 8:16-17; Lk. 4:40-41)

³² Mi taknde, ja xki yū ar hyadi, ba ts'impa gatho ya dathi ne nu'u mi nthexkwi ya ts'ondōhi.

³³ Gatho ya mengunū xa mi ñ'ent'i bi wat'a har goxthi.

³⁴ Ne bi othe nze ye tsant'ö ar hñeni mi pets'i, ne bi 'yenga nze ye ya ts'ondōhi, ne himi hegi nda ñö, ngetho mi pō'u togo'ö.

Ar Hesu bi ñ'o xoge har hai Ngalilea mi mōnga ar hoga mhō

(Lk. 4:42-44)

³⁵ Ár hyax'ö ar Hesu bi nanga n'itho nú'mū mi nxuitho, bi ma ba apa Jō ha n'ar hai hinto mi 'bui.

³⁶ Ar Simu ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi ma ba honi.

³⁷ Ne mi ñeni bi 'ñembabi:

—Gatho ya jō'i hoñ'a'i.

³⁸ Nō'ö bi 'ñembabi'u:

—Möhō ma ga tsoñhū ma'ra ya hnini ha ya nthet'i, ga xipabi'u ar hoga mhō n'ehe, ngetho ge'ö xta ehe.

³⁹ Ne bi ñ'o xoge Ngalilea, mi kuṭ'a ha yá nijö, mi mönga ar hoga mhö ne mi eng'a ya ts'ondöhi.

Ar Hesu bi othe n'a mi tsu ar tsit'ando'yo
(Mt. 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰ Ba e n'ar ñ'oḥo mi tsu ar tsit'ando'yo, bi ndandihmö ne mi apa ar möte mi embi:

—Nu'mu gi ne, da tsä gi othegei.

⁴¹ Ne ar Hesu bi ko ár nhwëki, bi maka ár 'ye bi hñu'spabi, ne bi 'ñembi:

—Hö, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

⁴² Nu mi mönga njap'u, nu ar tsit'ando'yo dama bi hyegi, ne bi dits'i.

⁴³ Nu'mu xa mi pëmbabi, ne bi mehni nda ma.

⁴⁴ Ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, hinto ma gi xipabi. Hõse di ma ba ñ'udi da hyant'a ar möjö. Ne gi hñöxa ar m'oñho, gi jut'a ri nt'axki ngu bi mönga ar Moise, njap'u da bö'u xi dix'i.

⁴⁵ Ha nu mi ma'ö, xa to gatho mi xipabi, ne bi 'yonga ar 'bede nö'ö tema xki thogi. Jange ar Hesu himi tsä nda yut'a har hnini xiñho. Mi kota ha ya hai hinto mi 'bui, ne ka mi panu ya jö'i ma nda züdi. Nuya jö'iyu hagatho ya hai mi ehe.

2

Ar Hesu bi othe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo
(Mt. 9:1-8; Lk. 5:17-26)

¹ Xki tho 'ra ya tsi pa, ne ar Hesu bi yut'a man'agi har hnini Nkapernaum, ne bi födi mi 'buhnu har ngu.

² Ne dama bi wat'a nzeze ya jö'i. Himi tsüdi nda yut'a har ngu, mödi nda m'ata har goxthi, ne nunu mi xipabi ar hoga mhö.

³ Nu'mu ba e 'ra ya ñ'oḥo mi honi, mi tsi n'ar ñ'oḥo xki nza ár ndo'yo, mi njunga goho mi muts'i.

⁴ Nuya jö'i xa mi nzeze, himi tsä nda yut'i. Jange bi xos'u n'a xeni ár m'et'e ar ngu, ne ka bi gö'mnu har oki nunar fidi mi oxa ar ñ'oḥo xki nza ár ndo'yo.

⁵ Ar Hesu mi hyandwa yá jamfi nu'u togo mi tsihi, bi 'ñemba ar ñ'oḥo xki nza ár ndo'yo:

—Ndada, xi mpump'a ri ts'oki.

⁶ Mi 'buhnu 'ra ya bö't'ofu, mi 'yoxa njap'u mi ense ha yá mfeni:

⁷ Yo'ö ñö njap'unu. Ts'okwa Jö. Hinjo'o man'a tsä da pungya ts'oki, hõse Jö.

⁸ Ar Hesu mi pötwatho yá mfeni ne te gatho mi beñ'u, jange bi 'ñembabi:

—Yo'ö te gatho gi benthu ha ri mfenihu.

⁹ Tamar ñhembabi ga embabi nunar ñ'oḥonu xi nza ár ndo'yo: Xi mpump'a ri ts'oki, wa ga embabi: Nangi, juxa ri fidi, di ma.

¹⁰ Pöhu'pya, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i pe'skwa ar ts'edi har ximhai da pungya ts'oki, nuhu teme ma ga pefi.

Ne bi 'ñemba nö'ö togo xki nza ár ndo'yo:

¹¹ —Nu'ge di xi'a'i: Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

¹² Nu'mu nö'ö dama bi guxa ár fidi, bi thota madaeda ya jö'i bi ma. Gatho xa mi 'yotho mi nsundabi Jö mi eñ'u:

—Hiñham'u xta hanthu n'ar nt'udi njanu.

Ar Hesu bi zo ar Lebi nda deni
(Mt. 9:9-13; Lk. 5:27-32)

¹³ M'efa ar Hesu bi mengi bi ma har ñonthe, ha nuya jö'i mi e nda züdi, ne nö'ö mi uti.

¹⁴ Nú'mü mi thohnu, bi hyanda ar Lebi ár t'u ar Alfeo, mi huxnu habu mi njut'a ar bojö mi jot'a ya ndö, ne bi 'ñembabi:

—Ba ehe tɛngagi.

Ha nö'ö bi nangi bi deni.

¹⁵ M'efa ar Hesu bi ma hár ngu ne bi hñu har mexa. Bi wat'a nzeɣe ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki, mi huhwi ar Hesu mahyegiwi yá maɣte, ngetho mi ja nzeɣe togo xki deni.

¹⁶ Ha nuya böt'ofu ne ya dɛnga'bepate, mi hyandi mi ñungwi ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki, bi 'ñemba yá maɣte:

—Tema di bɔmpyanu, ñungwi ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki.

¹⁷ Ar Hesu mi 'yo njap'u, bi 'ñembabi'u:

—Nu'u 'yomaño hingi hongu togo da othe, ha nu'u hñeni hö, hoñ'u. Hinxta e ga zo ya hogajö'i, xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ar Hesu bi t'amba ar bēhē

(Mt. 9:14-17; Lk. 5:33-39)

¹⁸ Nuyá maɣte ar Xuwa Xixthe ne yá maɣte ya dɛnga'bepate, xki nzöi mi bē'u. Jange n'agi ba e 'ra, bi 'yamba ar Hesu:

—Yo'ö yá maɣte ar Xuwa Xixthe ne yá maɣte ya dɛnga'bepate bēhē, ha nuya ri maɣte hingi bēhyu.

¹⁹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hage tsá da bē nu'u togo xi ts'ohna ha n'ar ngo ne huhwi nö'ö togo xi nthöti. Hingi tsá da bēhyu, ngetho 'buhwi togo xi nthöti.

²⁰ Xta zohmö ya pa da ts'imbabi; nu'mü hö, xi inda nehmö, da bēhyu.

²¹ Hinjo'o togo ju n'ar 'ra'yo m'ot'e pöta n'ar ze dutu. Ngetho nu xta yut'a ar 'ra'yo m'ot'e, da gut'a ar ze dutu ne da xɛ döta xeni.

²² Hinto xit'a ar 'ra'yo t'afi ha ya ze ximhni. Ngetho nu'mü da jap'u, nunar 'ra'yo t'afi da xɛka ya ze ximhni, ar t'afi da nö'mi ne da m'e ya ximhni. Jange ar 'ra'yo t'afi nsit'a ha ya 'ra'yo ximhni.

Yá maɣte ar Hesu bi doka ya ngöt'ei har pa ntsaya

(Mt. 12:1-8; Lk. 6:1-5)

²³ N'ar pa ntsaya ar Hesu bi tho ha ya hwöhi. Nuyá maɣte nú'mü mi thohnu, bi ndui bi dokwa yá ngöhö ya t'ei.

²⁴ Nu'mü nuya dɛnga'bepate bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ndimhö, yo'ö pɛhyu nö'ö hingi ho da mɛ har pa ntsaya.

²⁵ Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Ha hinxa nehü nö'ö bi mɛ ar Dabi nú'mü mi the ar ñhuni, ne bi zühwi ar thuhu gathu nu'u mi ñ'owi.

²⁶ Bi yut'a hár nijö Jö nú'mü mar döngamöjö ar Abiatar, ne bi zi ya thuhme xki 'bo'spa Jö, nö'ö hingi ho to gathu da zi, hɔnsɛ ya möjö. Ne himbi zise'ö, bi hyemba yá ñ'owi.

²⁷ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Nunar pa ntsaya bi thoki ngetho mi hongu ar ñ'ohö, hinge ar ñ'ohö bi thoki nge'ö mi hongu ar pa ntsaya.

²⁸ Jange Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, gehnu ár Hmu ar pa ntsaya.

3

Ar ñ'ohö xki 'yot'a ár 'ye

(Mt. 12:9-14; Lk. 6:6-11)

1 Man'agi ar Hesu bi yut'a ha yá nijö ya xodyo, ne mi 'buhnu n'ar ñ'ohö xki 'yot'a n'ár 'yë.

2 Ne nuya jö'i mi öthó, mi ne nda hyandi ha nda othe nunar dathi har pa ntsaya, ne nda dini te nda hyox'u.

3 Nu'mú nö'ö bi ñemba ar ñ'ohö xki 'yot'a ár 'yë:

—Nangi, 'ba madetho.

4 Ne bi 'yamba nu'u mi 'buhnu:

—Teme xiño da t'ot'a har pa ntsaya, ar ñho wa ar ts'om'ui. Ha da t'othe n'ar dathi, wa da thegi da du.

Gatho bi ñhetho.

5 Nu'mú nö'ö bi mbö ár kwe bi ñhanda hár nthet'i, bi du ár mui ngetho xa mi kotyá mui, ne bi ñemba nunar ñ'ohö:

—Maka ri 'yë.

Nö'ö bi maki, ne dama bi dits'i bi m'ui xiño.

6 Nu mi bong'a ya denga'bepate, bi ñ'ut'wi yá ñ'ohü ar Erode hanja nda tsa nda hyo'u.

Nzeye ya jö'i mi 'buhwi ar Hesu hár ñöni ar ñhonthé

7 Ha nu ar Hesu bi mewi yá maxte hár ñöni ar ñhonthé. Ne bi denga nzeye ya jö'i, ya me Ngalilea, ya me Nhudea,

8 ya me Herusalén, ya me Idumea, nu'u mi 'bu 'randi ar döthe Hordan, ne nu'u mi 'bu hár nthet'i ar hnini Tiro ne ar Sidon. Xki zo yá gu'u mi ot'a ya döta nt'udi, nzeyeyu ma ba k'öni.

9 Ar Hesu bi ñemba yá maxte nda ñhok'u di pe'sa n'ar motsa nú'mu mi mahyoni nda bots'e, ne hinge nda 'yent'a ya jö'i.

10 Ngetho xki othe nzeye ya jö'i, jange gatho nu'u mi hñeni, xa mi ñ'ent'i mi ne nda dani.

11 Ha nuya mi nthexkwi ya ts'ondöhi, nú'mu nda hyandi, mi ndandihmö hár wa'ö, ne mi mafi mi eñ'u:

—Nu'ge go ár T'u'i Jö.

12 Nö'ö xa mi tsui hinge nda möñ'u togo'ö.

Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpote

(Mt. 10:1-4; Lk. 6:12-16)

13 M'efa bi bõxa har t'ohö, ne bi zohna nu'u togo mi ne'ö, ne nuyü bi ma ba tsudi.

14 Ne bi hñuxa 'ret'amayoho nda ñ'owi, ne nda mehni ma nda mönga ar hoga mhö.

15 Ne nda me'sa ar ts'edi nda othe ya hñeni, ne nda 'yenga ya ts'ondöhi.

16 N'a'u ar Simu nö'ö bi hñu'spabi ar Pedro,

17 ar Hakobo ár t'u ar Sebedeo, ne ar Xuwa ár jödö ar Hakobo, gehyü bi thu'spabi ya Boanerges, ne da 'ñenö: Ya bötsi di hñöxa ár hñeti ar ñuni;

18 ar Andre, ar Lipe, ar Bartolo, ar Teo, ar Toma, ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Tadeo, ne ar Simu togo xki ñ'owi nu'u mi ntuhni mi ñönga ár hnini,

19 ne ar Huda Iskariote nö'ö togo bi dā. Ne mi wadi bi hwañ'u, bi menk'u habü mi 'bu'u.

Ar ñömañ'u t'emba ár Hñö Jö

(Mt. 12:22-32; Lk. 11:14-23)

20 Nu mi zoñ'unu, xa bi wat'a ra nzeye ya jö'i man'agi, himi hegi nda ñuni.

21 Nu mi 'yo yá mēni ar Hesu, ba e'u nda zits'i, ngetho mi eñ'u xi 'be ár mfeni.

²² Nuya böt'ofu xki 'ñe Herusalen mi eñ'u mi pe'sa ar Belsebu, ne mi hõmpa ár ts'edi ár ndõ ya ts'ondõhi, njap'u mi engu ya ts'ondõhi.

²³ Ar Hesu bi xipabi nda wat'a ya jõ'i, ne mi ut'u m'ede, mi enõ:
—Hanja tsã ar ts'ondõhi da ñ'ense.

²⁴ Nu'mu n'ar hnini da ntunse, da nhwati.

²⁵ Ne nu'mu nu'u togo 'bu ha n'ar ngu da ntunse, da ñhege.

²⁶ Ne nu'mu ya ts'ondõhi da mpoxkwe ne da ñhege, da nhwatase.

²⁷ Hinto tsã da yut'a hár ngu n'ar ñ'ohõ xa ja ár ts'edi, ne da bëpa yá ñho nu'mu hinxi xot'e m'et'o. Nú'mu xta wadi da xot'e hõ, da tsã da bëpa yá ñho.

²⁸ Xa majõni di xi'ahu, gathu yá ts'oki ya meximhai ma da mpumbabi, ne tsant'õ ar ts'ate xi mö.

²⁹ Ha nõ'õ togo da 'yemba ar ñõmañ'u ár Hñõ Jõ, hinda ma da mpumbabi. Xi t'ekwabi ar mfeì hiñham'u da thege.

³⁰ Bi 'ñembabi njap'u ngetho xki 'ñeñ'u: Xi nthexkwi n'ar ts'ondõhi.

Ár nõnõ ne yá jödõ ar Hesu
(Mt. 12:46-50; Lk. 8:19-21)

³¹ M'efa ba ehnu ár nõnõ ne yá jödõ, himbi tho'u, bi gota nthi, ne bi meñ'u togo nda zofo.

³² Nu'u togo mi hu har nthet'i habu mi hu'õ, bi 'ñembabi:

—Ri nõnõ ne ri jödõ bi 'ba nthi, hoñ'a'i 'nõ.

³³ Ne nõ'õ bi dõdi:

—Togo ma nõnõ ne ma jödõ.

³⁴ Bi k'õt'a nu'u mi hu hár nthet'i'õ, ne bi 'ñenõ:

—Xi 'bukwa nu'u togo ma nõnõ ne ma jödõ.

³⁵ Ngetho gathu nu'u togo ot'a ngu mõnga Jõ, go gehyu ma jödõ, ma nju ne ma nõnõ n'eh.

4

Ár 'bede ar mot'i
(Mt. 13:1-23; Lk. 8:4-15)

¹ Ar Hesu bi du'ma man'agi bi uta ya jõ'i har ñõnthe. Ne bi got'atho nzeze ya jõ'i, xa mar nzeze. Jange nõ'õ bi yut'a har motsa ne ka bi hñuxnu, ha gathu ya jõ'i mi 'bata har ñõnthe.

² Ne te gathu mi ut'u m'ede, ne njap'u mi utwabi'u ár nt'uti, bi 'ñembabi'u:

³ —Yoxu nõ'õ ma ga xi'ahu: N'ar mot'i bi bõni ma ba mpot'i.

⁴ Ne nú'mu mi mpot'i, n'a tui bi zo har 'ñu, ba e ya ts'int's'u bi go bi za.

⁵ Man'a tui bi zo ha ya do habu himi kõxa nzeze ar hai. Ngut'a bi k'ont's'i ngetho himar mpidi ar hai.

⁶ Nú'mu mi bõxa ar hyadi, bi hwixki, ne bi 'yot'i, ngetho himi tsã nda nunga yá 'yu.

⁷ Man'a tui bi zo habu mi ja ya 'mini. Ne nu mi te nuya 'mini, bi xuhña bi ot'i ne hinte bi uni.

⁸ Man'a tui bi zo habu mar ñho ar hai, ne bi unga n'ar hoga sofo, bi k'ont's'i ne bi te. Bi unga n'atema'ret'a, hñun'ate ne n'anthebe n'a ngu n'a ar 'bai.

⁹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nõ'õ togo tu ár gu, dá 'yoxa nõ'õ di mö.

¹⁰ Nú'mu mi m'use nu'u mi teni ne nu'u 'ret'amayoho yá mæxte, bi 'yambabi tema ndi bõnga nunar 'bede'õ.

¹¹ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahū xi ut'ahū Jö nö'ö hinxi fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi, ha nu ma'ra hindi ñ'ohū, di utam'ede.

¹² Ne xta hyandi, hinda bödi ter me'ö, nu xta 'yöde hinda zo yá mfeni, njap'u hinda 'yot'wa yá nts'o'mi, ne da mpumbabi.

¹³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hingi pöhu tema di bonga nunar 'bedenu. Hanja ma gi pöhu tema di bonga gatho nuya 'bede mu.

¹⁴ Nunar mot'i, gehnu nö'ö togo xanga ár mhö Jö.

¹⁵ Nö'ö te 'bot'i bi zo har 'ñu, njangu nu'u togo xi nsipa ár mhö Jö. Ne xta wadi da 'yöde, ngut'a da 'ñep'u ar ts'ondöhi, ne da hñömba nunar mhö xki zomhö ár müi.

¹⁶ Njap'utho nö'ö bi 'bot'a ha ya do, nú'mu xta nsipa ar mhö, njohya da hñöni.

¹⁷ Ha hinxi nunga yá 'yu, jange ngut'a da 'yot'i nu xta 'ñepabi ya thogi ne ya nt'utsa ngetho temba ár mhö Jö, dama da 'wege.

¹⁸ Ha nö'ö bi 'bot'a habu mi ja ya 'mini, ñehwi nu'u togo xi 'yo ár mhö Jö,

¹⁹ ne tupár müi gatho nö'ö te jawa har ximhai. Ne ñhegi da ka ar bojö ne gatho nu ma'ra te hyöke, ne da hwata ar mhö xki zo hár müi, njangu ar t'ei hinte bi uni.

²⁰ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar hai. Ge'u togo xi 'yo ár mhö Jö, ne da hñöni xiñho, njangutho nu'u bi unga ar hoga sofo, 'ra n'atema'ret'a, ma'ra hñun'ate, ne ma'ra n'anthebe n'a ngu n'ar 'bai.

Gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi

(Lk. 8:16-18)

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Hage da thö n'ar ñot'i ne da jo'ma ha n'ar hwada, wa da 'bo hai n'ar fidi. Hage hinda t'exa har mfox'yo.

²² Njap'utho n'ehe, gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi, ne ma da boxa gatho nö'ö xi jo'mi.

²³ Nö'ö togo tu ár gu, dá 'yoxa nö'ö di mö.

²⁴ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Hyanthu xiñho tema gi öhu, ngetho nu'mu gi kwathu xiñho nö'ö nsi'ahu, ma da thus'ahu ár nzeye.

²⁵ Ngetho nö'ö togo pets'i, ma da thu'spabi ár nzeye, ha nö'ö hinte pets'i, da thömba nö'ö beni mi pe'shmö.

Ar 'bede hanja te ar 'bot'i

²⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi n'ehe:

—Ar ts'ut'wi Jö ñehwi ngu n'ar ñ'ohö pont'ei har hai.

²⁷ Da ñ'öhö ne da nangi, parxui pots'e ne te, mödi hingi pödi hanja.

²⁸ Ngetho nunár ñhose ar hai unga ar sofo: m'et'o ar donitho, m'efa da ngöhö, ne nuya ngöhö dá ñuxa ya t'ei.

²⁹ Ne nu xta ñöts'i, ngut'a da mfota ar t'exu, ngetho xi zo ar sofo.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mt. 13:31-32; Lk. 13:18-19)

³⁰ Bi 'ñembabi n'ehe:

—Tema ga emfu di hñöxa ár ts'ut'wi Jö, wa tema 'bede ga hejwu.

³¹ Ñehwi n'ar ndamurtasa, nu'mu xta 'bot'i xa tsi t'ulo, töta gatho nu ma'ra.

³² Ha nu xta te, töpa ár döta ma'ra ya k'ani. Ne xa di döta yá 'ye, nuya ts'int'su hokyá m'afi ha yá xudi.

Teme mi japa ar Hesu ya 'bede

(Mt. 13:34-35)

³³ Ar Hesu mi mönga nzeye ya 'bede nguyu. Njap'u mi utwa ya jö'i ár mhö Jö, njangu mi tsa nda zo yá mfeni'u.

³⁴ Nu'mu himar 'bede, hinte mi xipabi'u, mödi yá maxte mi ot'wa ar 'ñu tema ndi boni, nú'mu mi 'buse'u.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndöhi bi ntsaya

(Mt. 8:23-27; Lk. 8:22-25)

³⁵ Nor pa'ö mi nxui, bi 'ñemba yá maxte:

—Ma ga thohu 'randi.

³⁶ Bi 'ñe ya jö'i, ne har motsa habu mi ku'u, bi ma'u. Mi 'buhnu ma'ra ya motsa n'ehe.

³⁷ Nú'mu mi ku har dehe, bi ñ'o n'ar 'yomndöhi, ne xa mi ensa ar dehe har motsa, 'bu'ho nda ku'mi.

³⁸ Ne ar Hesu mi 'benga hár xutha ar motsa mi öhö, xki gaxa ár ñö ha n'ar huhni. Bi ma ba t'a, ne bi t'embabi:

—Utate, ha hingi handi ma ga kuhu.

³⁹ Ne bi nank'ö bi zu ar ndöhi, ne bi 'ñemba ar ñhonthe:

—Ñhe, ntsaya.

Ne bi ntsaya ar ndöhi, ne gatho bi ñhetho.

⁴⁰ Ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Yo'ö xa gi ntsuhu. Hanja hingi ñ'emuihu.

⁴¹ Nu'mu xa bi zu n'ar mbidi, ne mi enga n'a ngu n'a'u:

—Togo'munu. Ar ndöhi ne ar ñhonthe öte te 'bepabi.

5

Ar ñ'oho me Gadara xki nthexkwi ya ts'ondöhi

(Mt. 8:28-34; Lk. 8:26-39)

¹ Bi 'rañ'u 'randi ar ñhonthe, bi zoñ'u ha yá hai ya me Gadara.

² Ne nu mi gö ar Hesu har motsa, dama ba e bi zu n'ar ñ'oho xki 'ñe ha ya t'agi, mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

³ Nunar ñ'ohonu mi 'bu ha ya t'agi, ne hinto mi tsa nda xot'e, himi öta ya nthöhibjö.

⁴ Ngetho hinga n'agitho xki nthöt'a ya nthöhibjö, ne nö'ö mi xeki ne mi kunt'a ya bojö, hinto mi tsa nda döhö.

⁵ Ne hyax'mu, parxui mi 'yo mi hexya mhafi ha ya t'oho ne ha ya t'agi, ne mi ju ya do xa mi ntsense.

⁶ Nu mi hyanda ar Hesu mi e yap'u, bi nixt'i ba e bi ndandihmö hár wa.

⁷ Ne mi mafi nts'edi mi enö:

—Te gi hongwa Hesu, ár T'u'i Jö bi 'bu mhets'i. Di et'a Jö, di a'i hingi 'raka ar mfei.

⁸ Ngetho ar Hesu mi embabi:

—Ts'ondöhi, hye nunar ñ'ohonu.

⁹ Ne bi 'yambabi:

—Temar hu'i.

Ne bi dödi bi 'ñenö:

—N'a mut'i, ngetho di nzeyehe.

¹⁰ Ne xa mi apa ar möte, hinge nda mehni nda ma ma'ra ya hai'u.

¹¹ Get'unu mi 'yonu nzeye ya ts'udi mi ñunga har ngwani.

¹² Gatho nuya ts'ondöhi mi apa ar möte ar Hesu mi embabi:

—Penkagihe ma ga kuthe ha ya ts'udiyu.

13 Ne ar Hesu bi umba ar seki. Nuya ts'ondöhi bi boni bi ma ba kut'a ha ya ts'udi. Nuyü mi tsü ngu n'atenthebe, ne gatho bi ñho har ma'ye, ma ba tso har ñhontho, bi jöt'a gatho.

14 Ne nu'u togo mi su ya ts'udi, bi nixt'i ma ba xipa ya jö'i mi 'bu har hnini ne har nthet'i. Ne bi bönga ya jö'i, ma ba handa te xki thohnu.

15 Ba e bi k'önga ar Hesu'u, ne bi hyant'u mi 'buhwinu nö'ö togo xki nthexkwi ár mut'i ya ts'ondöhi, mi huhnu xki hye ár dutu ne mi ja ár mfeni. Nu'mú, xa bi zu'u.

16 Ne nuya togo mi 'buhnu, ne bi hyanda tema xki ja nö'ö togo mi pe'sa ya ts'ondöhi ne ya ts'udi, mi petwa nu ma'ra.

17 Ne nuya jö'i bi ndui bi 'yapa ar möte ar Hesu nda manü nda zokwabinu yá hai.

18 Ne mi böxa ar Hesu har motsa, nö'ö ar ñ'oho xki nthexkwihmö ya ts'ondöhi, mi apa ar möte nda hyegi nda mewi.

19 Nö'ö himbi hyegi, ne bi ñembabi:

—Di ma ri ngu ne ba tsu ri mēni. Petwabi hangu ya döta nt'udi xi 'yot'a ar tsi Hmu, ne hanja xi mes'a ar nhwēki.

20 Ne bi ma, bi ndui bi metwanu Ndekapoli tengu ár döta ya nt'udi xki hwēkwa ar Hesu, ne gatho xa mi 'yotho.

*Ár t'inxu ar Hairo, ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu
(Mt. 9:18-26; Lk. 8:40-56)*

21 Bi 'raxa man'agi ar Hesu 'randi ar ñhontho ha n'ar motsa. Bi wat'a ra nzeye ya jö'i, ne nö'ö mi 'bata har ñontho.

22 Ne ba e n'ar ndö ha yá nijö ya xodyo mar thuhu ar Hairo, mi hyandi bi ndandihmö hár wa.

23 Ne xa mi apa ar möte mi embabi:

—Ma t'inxu ntsawi ar ndöte. Ba e gi hñuxa ri 'ye gi othe ne da nte.

24 Bi mewi 'mu. Ra nzeye ya jö'i mi teni, ne nuyü xa mi ts'its'i.

25 Ja mi panu n'ar 'behñö mi pe'sa 'ret'a ma yonjeje mi xot'wa ya ji.

26 Xa mi ñ'uda ár m'ui. Xki k'önga nzeye ya unga ñ'ethi, xki de gatho nö'ö mi pets'i ne hinte mañho xki dini, honse mi tsä'ye hyax'mu.

27 Nu mi 'yode mi nhonga ar Hesu, bi yut'a mameda ya jö'i, ne ba e hár xutha bi damba ár pat'i.

28 Ngetho mi ense: Nu'mu mödi honse ga thambahmö ár pat'i, da dixkagi.

29 Ne n'agitho bi k'u nuya ji, ne bi za hár ndo'yo xki hñoka nunar ugi'ö.

30 Ar Hesu dama bi za xki bönga ar ts'edi hár ndo'yo, bi ñegi bi hyanda ya jö'i, ne bi ñembabi:

—Togo xi damga ma he.

31 Nuyá maxte bi ñembabi:

—Gi handi ts'is'a gatho ya jö'i, ne gi enö: Togo xi dañ'a'i.

32 Ha nö'ö mi handa hár nthet'i mi honi togo xki 'yot'a njap'u.

33 Nu'mú nunar 'behñö, mi ntsu ne xa mi nhwöt'i, mi pö'ö tema xki mēfi, ba e bi ndandihmö hár wa'ö, ne bi datwa majöni.

34 Ha nö'ö bi ñembabi:

—Ma ts'i t'inxu, nuna ri jamfi xi max'i xi dix'i. Di ma ter entho, xi hñoka ri ugi.

35 Hinxki watho nda ñö, ba e 'ra xki 'ñe hár ngu ár ndö yá nijö ya xodyo, ne bi ñembabi:

—Yo gi hōkwa ár 'befi ar Utate. Xi du ri t'inxu.

36 Mi 'yog ar Hesu, bi 'ñemba ár ndö ar nijö:

—Yo gi ntsu. Hõnse ñ'emui.

³⁷ Ne hinto bi hyegi nda deni, hõnse ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa ár jödöp'u'ö.

³⁸ Ne bi ma hár ngu ar ndö'ö, ne bi hyanda ya jö'i xa mi nxint'i mi zoni ne mi mafi.

³⁹ Ne nu mi yut'i, bi ñembabi'u:

—Yo'ö xa gi nxinthu ne xa gi zoñhu. Nunar nxutsinu hinxi du, ötho.

⁴⁰ Ha nu'u togo mi 'buhnu mi thenthó. Nunu bi 'yenga gathó, ne hõnse bi hyegi nda yut'a habu mi 'bengar nxutsi ár dada, ár nõnõ ne nu'u mi ñ'owi.

⁴¹ Bi mipa ár 'ye ar nxutsi, ne bi ñembabi:

—Talita kumi —di boni da 'ñenõ: Nu'ge nxutsi, di xi'a'i gi nangi.

⁴² Ne dama bi nangi bi ñ'o. Nunar nxutsinu mi pe'sa 'ret'a ma yonjeye. Ne gathó nu'u bi hyandi, xa bi 'yothó.

⁴³ Ar Hesu xa bi hñu'mba yá mui, hinto nda metwabi nõ'ö xki thogi, ne nda t'umba te nda zi ar nxutsi.

6

Ar Hesu mi 'buhnu Nasare (Mt. 13:53-58; Lk. 4:16-30)

¹ Ar Hesu ba ponu bi ma ár hai, ne nuyá maxte mi teni.

² Mi zo ar pa ntsaya, bi ndui bi uta ya jö'i ha yá nijö. Ne nezeye mi 'yode, xa bi 'yothó, ne mi eñ'u:

—Ha xpa pöñhu gathó nõ'ö mö. Tema mfödi xi t'umbabinu. Hanja ot'a gathó nuya döta nt'udiyu.

³ Ha hinga gehnu ar hyenza, ár t'u ar Maria, ár jödö ar Hakobo, ar Huse, ar Huda ne ar Simu n'ehe. Ha hindi 'buhwihüwa yá nju.

Ne xa mi tsot'a yá mui.

⁴ Ha nunar Hesu mi embabi'u:

—N'ár m'ehni jö habu gathó nhumansu, ha nu hár haise hin'ö, ne hingi numansu yá mēni, ne hár nguse.

⁵ Ne himbi tsä bi 'yot'a nzeýe ya döta nt'udinü, hõnse bi othe 'ra ya dathi mi hñu'spa ár 'yeyu.

⁶ Ne xa mi 'yothó hanja himi ñ'emui'u. Ne mi 'yo ha ya t'ulo hnini har nthet'i, mi uta ya jö'i.

Bi 'behna nu'u 'ret'amayoho ya maxte (Mt. 10:5-15; Lk. 9:1-6)

⁷ M'efa ar Hesu bi zohna nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne 'rama yoho bi mehni nda ma'u, ne bi umba ar ts'edi nda 'yenga ya ts'ondöhi.

⁸ Ne bi xipabi hinte nda hñöxa nda ñ'o har 'ñu. Hinte nda hñöxa ar 'rozö, wa te nda zi. Hinge nda nxö'sa ar bojö ha yá ngut'i, hõnse n'ar ndqho nda hñöts'i.

⁹ Nda dit'a yá thiza, ne hinge nda hñöxa yomponi ar dutu.

¹⁰ Ne bi ñembabi'u:

—Nú'mu xki kuthu ha n'ar ngu, ka gi oxunu gathó ya pa gi 'buhunu har hnini'ö.

¹¹ Nu habu hinda t'a'ahu ar seki, ne hinda ne da 'yox'ahu, poñhunu ne hwöju ar fonthai xi wat'a ha ri wahu. Njap'u da bö'u hingi ho nõ'ö te pe'u. Xa majöni di xi'ahu, nunar pa ma da thö'spa majöni nõ'ö ar hnini'ö, ma da hñonga n'ar döta mfei, di töpa yá mfei ya hnini Sodoma ne Gomora.

¹² Ne mi boñ'u mi xipa ya jö'i nda 'yot'wa yá ntso'mi.

13 Mi eng'a nze^ye ya ts'ondöhi, mi koxa ar nziki nze^ye ya dathi, ne mi othe'u.

*Bi tho ar Xuwa Xixthe
(Mt. 14:1-12; Lk. 9:7-9)*

14 Ar ndö Erode bi zo á r gu gatho nö'ö mi ot'a ar Hesu, ngetho xki nunga ár thuhu gatho nuya hai'u. Ne mi enö:

—Ar Xuwa Xixthe xi mengi xi nte zëi, jange pe'sa nor ts'edi'ö.

15 Ha ma'ra mi enö mar Elia. Ne ma'ra mi enö már m'ehni Jö, ngu nu ma'ra ya m'ehni mi 'bu mam'et'o.

16 Nu mi 'yo njap'u ar Erode bi 'ñenö:

—Gehnu ar Xuwa togo da hekwa ár 'yuga xi mengi xi nte.

17 Ngetho gese ar Erode xki mehna togo nda gu ar Xuwa, xki döt'a ya bojö har fadi. Xki jap'u ngetho xki hñökwahmö hinge nda m'uhwi ar Erodia, ár 'behñö ar Lipe ár jödöp'u'ö, xki zimbabi ne mi 'buhwi.

18 Ngetho ar Xuwa xki 'ñemba ar Erode:

—Hing ho gi 'buhwi ár 'behñö ri jödö.

19 Ha nunar Erodia mi öthó, mi ne nda hyohmö, ha himi tsä.

20 Ngetho nunar Erode mi tsu ar Xuwa, mi pödi mar hogajö'i ne hinte ma ts'oki mi tu, jange mi fats'i nda k'ont'i. Ne nú'mu mi ox'a nö'ö mi möñ'ö, himi pödi te nda beni, ne mi johya mi ots'e.

21 Ha n'agi bi zo ar pa mi to'ma ar Erodia. Nú'mu mi da ár dango ar Erode, mi umba n'ar t'oxi yá maxte mi ndöwi, ya ndöndogu ne ya ndöngi me Ngalilea.

22 N'a mbi yut'atho ár t'inxu ar Erodia bi nei, ne bi numañho ar Erode ne gatho nu'u mi huhwi har mexa. N'a mbi 'ñembatho nunar nxutsi:

—'Yaka gatho nö'ö gi ne, ne ga 'ra'i.

23 Bi 'ñet'a made Jö bi 'ñembabi:

—Gatho nö'ö gi 'yakagi, ga 'ra'i. Di 'bui ga 'ra'a made ma ts'ut'wi di pets'i.

24 Mi bong'a nunar nxutsi, bi 'ñemba ár nönö:

—Te ga apa ar ndö.

Ne nunár nönö bi 'ñembabi:

—'Yapa da 'ra'a ár ñö ar Xuwa Xixthe.

25 Nu'mu dama bi yut'a habu mi 'bu ar ndö, ne bi 'ya njawa:

—Di ne gi 'raka n'agitho ha n'ar manza ár ñö ar Xuwa Xixthe.

26 Ne nunar ndö Erode xa bi zot'a ár mu. Ne himbi tsä bi ponga ár ne, ngetho xki 'ñet'a made Jö, ne xki 'yoxa gatho nu'u mi huhwinu har mexa.

27 Jange n'agitho bi mehna n'ar ndogu nda hömpa ár ñö ar Xuwa.

28 Ar ndogu bi ma ba hekwa ár ñö har fadi, ne ba hömpabi mi o ha n'ar döta manza. Ne bi datwa ar nxutsi, ha nuna bi thokwa ár nönö.

29 Nu mi 'yo yá maxte ar Xuwa tema xki thogi, ba e'u ne bi hñö'spa ár ndo'yo ma ba agi.

*Bi t'inga ngudminthebe ya jö'i
(Mt. 14:13-21; Lk. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

30 Nú'mu ba penga yá maxte ar Hesu, bi ma ba tsu'ö, ne bi metwabi gatho nö'ö xki me'u ne nö'ö xki utwa ya jö'i.

31 Ha nö'ö bi 'ñembabi:

—Möhö har t'ohö gi tsayahu n'a tsi tui habu hinto 'bui.

Xa nze^ye ya jö'i ndi ma ne ndi 'ñehe, himi hegi nda ñni.

32 Ne bi mase'u ha n'ar motsa, ndi ma habu hinto mi 'bui.

33 Ha nze^ye ya jö'i bi hyandi mi ma'u, ne bi bödi go mi ge'ö. Ba poñ'u ha ya hnini bi ma watho, ne bi döhö bi zoñ'u m'et'o habu ndi ma'u.

34 Ne nu mi gö ar Hesu har motsa, bi hyandi xa mi nzeye. Ne xa bi hwëki, ngetho mi ñehwi 'ra ya tsi deti hinte 'ñe ár ma'yo, ne bi mudi te gatho mi uti.

35 Nú'mu mi nde, bi wat'a yá maxte ne bi 'ñembabi:

—Hinte jawa ya ngu har t'ohq, ha bi nde.

36 Ñedi ma da hyonga te da ziyu har nthet'i ne ya t'ulo hnini, ngetho hinte höyu.

37 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Go gi umfu te da zi.

Bi dö'u:

—Habü ga tiñhe yonthebe mpa ar nthöhö ga tañhe ya thuhme, ne ga 'wiñheyu.

38 Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Hangu ya thuhme gi höhu. Dí ma ba nuhu.

Ne mi bödi bi 'ñeñ'u:

—Kut'a, ne yoho ya tsi hwö.

39 Bi möñ'ö nda nsipabi ya jö'i nda hñudi mut'itho har k'angdoni.

40 Ne bi hñu'u bi 'yot'a ya mut'i nthebe, ne ma'ra ngudmi.

41 Nu'mú ar Hesu bi gu nuya kut'a ya thuhme ne nuya yoho ya hwö, bi no'sa mhets'i bi jöpi. Bi heka ya thuhme, ne bi thokwa yá maxte bi hyemba ya jö'i. Ne bi jap'u nuya yoho ya hwö n'ehe.

42 Gatho ya jö'i bi ñuni ne xa bi niñö.

43 M'efa bi njo nuya xeni thuhme ne ya hwö bi bongi, bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bots'e.

44 Ha nu'u togo xki ñuni, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'ohq.

Ar Hesu mi 'yoda mañö ar dehe

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:15-21)

45 M'efa ar Hesu bi xipa yá maxte nda boxa har motsa, nda m'et'o ndi ma'u Betsaida, mi 'bu 'randi har ngwani. Ha nö'ö nda gohmö nda ñ'ehwi ya jö'i.

46 Ne mi wadi bi 'ñe'u, bi boxa har t'ohq ma ba apa Jö.

47 Nu mi nxui, ar motsa mi pa mada ar ñhonthé, ne nö'ö mi 'buse har t'ohq.

48 Mi hyanda yá maxte xa mar ñhemi nda ñ'o har dehe, ngetho ar ndöhi mi ntoxkw'i'u. Mi zo ngu ar hñumxudi, bi ma ba tsudi mi 'yoda mañö ar dehe, ne bi 'yot'e ngu mi ne nda thotho.

49 Mi hyant'u mi 'yo har dehe, bi beñ'u mar pite, ne xa bi ma'u.

50 Gatho bi hyandi ne xa bi ntsu. N'agitho bi zofa ne bi 'ñembabi:

—Go gekaga, yo gi ntsuhü.

51 Ne bi boxkw'i'u har motsa. Nu'mú bi nköt'a ar ndöhi, ne nu'u xa bi 'yotho, himi pödi te nda beni.

52 Ngetho hinxki zoda yá mfeni nú'mu mi japa ya thuhme bi xu, xa mar me yá mfeni.

Ar Hesu bi othe ya dathi núnu Genesare

(Mt. 14:34-36)

53 Mi zoñ'u 'randi ar dehe har hai Genesare, ka bi dötnu ar motsa.

54 Ne nu mi gö'u, n'agitho bi bö ya jö'i go mar Hesu.

55 Bi ne ya nguyu xoge har nthet'i nor hai'ö, ne bi ndui habü gatho mi ts'impa ya dathi mi kuxa ha ya fidi, habü nda nt'ode mi 'bu'ö.

56 Ne habü gatho mi kut'a ar Hesu ha ya t'ulo hnini, ha ya döhani ne ha xki font'a ya ngu, mi ts'i ya dathi ne nda 'bo ha ya dö'ñu. Ne nuyü honse mi adi nda thegi nda damba ár ñöni ár pat'i, ne gatho nu'u mi thambabi, mi thits'i.

7

Nö'ö japi da ts'okar jö'i
(Mt. 15:1-20)

¹ Nuya denga'be^upate ne 'ra ya böt'of^o xki 'ñe Herusalen, ba e bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu.

² Ne mi hyant'u 'ra yá ma^xte ar Hesu hince mi xu'ye nda ñuni, ne mi theñ'u.

³ Ngetho nuya denga'be^upate ne gatho ya xodyo xa mi tenga nunar nt'umbi xki zokwa yá pale, hince nda ñuni nu'mu hince nda nxu'ye xiñho.

⁴ Ne nú'mu nda menga har tai, m'et'o nda nxu'ye, ne ja nda ñuni. Hince honseñu, bi gu ma'ra ya nt'umbi nda mefi, ngu ar sut'at'eni, ar sut'bada, ar sut'at'enibojö, ne nda menga yá fidi.

⁵ Bi 'yambabi 'mu ya denga'be^upate ne ya böt'of^o:

—Yo'ö ri ma^xte hince temba yá nt'umbi ma palehu, ñuni hince nxu'ye m'et'o.

⁶ Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñembabi:

—Xa gar nemhñöhu. Majöni nö'ö bi 'yemp'ahu ar m'ehni Isaia xi t'ot'i njawa:

Nunar hnininu oxta mañö eñ'u eska ma nsu, ngetho himbi ponga ha yá mu.

⁷ Ter ñho'ö eska ma nsu, embabi ar hoga nt'uti nö'ö xi bense'u.

⁸ Ngetho xka hyehu ár 'be^upate Jö, ne xa gi ne gi temfu yá nt'umbi ya meximhai, ngu ar nsut'at'eni, ar nsut'bada, ne gatho nu ma'ra gi pehu njap'utho.

⁹ Mi embabi'u n'ehe:

—Hince gi nuthu ár 'be^upate Jö, gi teñhu nuya ri nt'umbihu.

¹⁰ Ngetho ar Moise bi 'ñenö: 'Ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nönö. Ne enö: Nö'ö togo da zanga ár dada wa ár nönö, hinda k'ont'i da tho.

¹¹ Ha nu'ahu gi eñhu xiñho togo da 'ñemba ár dada wa ár nönö: Hince tsa ga fax'i, ngetho nö'ö nga 'ra'ahmö, gehnu ar Korban (poni da 'ñenö ár m'oñho Jö).

¹² Ne njap'u hince hehu da ma^xa ár dada ne ár nönö.

¹³ Hince gi nuthu ár mhö Jö, gi hokse ri nt'umbihu, ne nzeye ma'ra ya 'befi nguyu gi othu.

¹⁴ Ne bi zo gatho nu'u mi 'buhnu, bi 'ñembabi'u:

—Gi gathohu, 'yohu ne dá zo ri guhu nö'ö ma ga xi'ahu.

¹⁵ Hiñ'otho te da yut'a hár mu ar jö'i ne da ts'okwabi. Nö'ö bi ponga mbo hö, go ts'ok'ö.

¹⁶ Nö'ö togo tu ár gu da 'yode, dá 'yoxa nö'ö te di mö.

¹⁷ Nú'mu mi zop'u ya jö'i, bi yut'a har ngu, nuyá ma^xte bi 'yambabi tema ndi bonga nö'ö xki mö.

¹⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hage nu'ahu n'ehe hince xi zo ri mfenihu. Ha hincka pöhu gatho nö'ö kut'a hár ne ar jö'i, hince tsa da ts'oki.

¹⁹ Ngetho hince tsinga hár mfeni, honse tho hár mu, ne da 'yei xta ñ'exjo.

Bi mö njap'u, ne mi ñ'udi gatho ya ñhuni xint'axi.

²⁰ Ne mi enö:

—Gatho nö'ö ponga hár mfeni, nö'ö hö, japi da ts'oka ar jö'i.

²¹ Ngetho ka bi ehnu ya ts'omfeni, ya ts'inga nthöti, ya m'engwi jö'i, ar ntho,

²² ar mfē, ar nhem'ets'i, ya ts'om'ui, ar nhemhñö, ar nhe'behñö, ar hyöke, ne da 'yomba ar 'bede ma'ra, ar ñ'ets'i, ne ar k'at'amfeni.

²³ Gatho nuya ts'okiyu, di bonga mbo, ne ts'oka ya jö'i.

Ár jamfi ar 'behñö mar mengu man'ar hai
(Mt. 15:21-28)

²⁴ Bi nangunü bi ma har hai Tiro ne Sidon. Mi zoni bi yut'a ha n'ar ngu, hinto mi ne nda bödi mi 'buhnü, honse himbi tsa bi ñ'öni.

²⁵ Ngut'a bi zo ár gu n'ar 'behñö mi 'ñe n'ár t'inxu xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Mi bödi mi 'buhnü, dama ba e bi ndandihmö hár wa.

²⁶ Nunar 'behñönu himar me Israel, xki m'ü har hai Sirofenisia. Ne mi apa ar möte ar Hesu nda 'yemba ar ts'ondöhi ár t'inxu.

²⁷ Har Hesu bi 'ñembabi:

—To'ma m'et'o da niñö ya bötsi, ngetho hingi ho da gumpa yá thuhme tsi'ü, ne da t'emba ya 'yo.

²⁸ Nunar 'behñö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö tsi Hmu, mödi njap'ü, nuya 'yo tsipa yá bone ya bötsi ta har mexa.

²⁹ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ngetho xka mönga nunar mhönu, di ma. Ar ts'ondöhi xi hyek'a ri t'inxu.

³⁰ Ne nu mi zonga ár ngu, bi dinga ár t'inxu mi 'benga har fidi, xki hye ar ts'ondöhi.

Ar Hesu bi othe n'ar gogu mar köne

³¹ Bi bonga ar Hesu har hai Tiro, bi thota har hai Sidon, ndi ma har ñhonthé Ngáliea, bi 'raxt'a ar hai Dékapolí.

³² Ne ba ts'impanü n'ar ñ'ohö mi gogu ne mar köne, bi t'apa ar möte nda hñu'spa ár 'ye.

³³ Nö'ö bi 'wekase, ne bi dint'wa yá xä ha yá gu'ö. Bi zoxa ár 'ye ne bi damba ár jöhne.

³⁴ Bi guxa ár da mhets'i, bi ngöts'i ne bi 'ñembabi:

—Efata —ne da 'ñenö: Dá xogi.

³⁵ Ne dama bi xo ár gu, ne bi tuka ár jöhne, bi ñö xiñho.

³⁶ Ar Hesu bi hñu'mba yá müi hinto nda xipabi'ü. Ha nú'mü mi xipabi'ü hinte nda mö, xa mi pe'ü.

³⁷ Ne xa mi 'yo'ü ne mi eñ'ü:

—Gatho nö'ö pefi, ot'e xiñho: nuya gogu xokwa yá gu, ha nuya gone japi da ñö.

8

Bi t'inga ngu yon'atenthebe ya jö'i
(Mt. 15:32-39)

¹ Nuya pa'ü xki wat'a ra nzeýe ya jö'i man'agi, ne hinte mi pe'sa te nda zi. Ar Hesu bi zohna yá maxte ne bi 'ñembabi:

² —Di hwéka nuya jö'i, ngetho pe'sa hñupa di ñ'ohü, ne hinte hö te da ziyü.

³ Ha nu'mü ga pehna yá ngu hinte xi zi, yo ma da went'a har 'ñü, 'ra xpa e yap'ü.

⁴ Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Ha di 'ñe gatho ar thuhme da japa da niñöwa har ot'at'ohö nuya jö'iyü.

⁵ Ha nö'ö bi 'yambabi'ü:

—Hangu ya thuhme gi pe'sü.

Ne bi 'ñeñ'ü:

—Yoto.

⁶ Ar Hesu bi 'bepa ya jö'i nda hñu har hai 'mu. Bi guxa nuya yoto ya thuhme, bi umba njamödi Jö. Bi heke ne bi hyemba yá maxte, ha nuyá maxte bi mokwa ya jö'i.

⁷ Mi pes'u n'ehe 'ra ya tsi hwö. Bi jöp'ö n'ehe, ne bi mehna nda m'okwa ya jö'i.

⁸ Bi ñuñ'u ne xa bi niñö. Bi njo nuya xeni xki bongi, ne bi ñuxa yoto m'ots'e.

⁹ Mi tsu ngu yon'atenthebe nu'u bi ñuni, ne ar Hesu bi 'ñedi bi mehni bi ma'u.

¹⁰ M'efa bi boxkwi yá maxte har motsa, ne bi ma'u har hai Dalmanuta.

Ar t'a nt'udi

(Mt. 16:1-4; Lk. 12:54-56)

¹¹ Ba e 'mu ya denga'bepate nda ntsahñökiwi, ne mi apa nda uta n'ar nt'udi ndi 'ñe mhets'i, ne njap'u nda tsati.

¹² Ar Hesu bi 'yents'a n'ar ngöts'i dumui, ne bi 'ñenö:

—Yo'ö a ya nt'udi nuya ts'ojö'i 'bupya. Xa majöni di xi'ahu, hinda ma da t'umbabi.

¹³ Bi zop'u'u, ne bi mengi bi yut'a har motsa, bi 'raxa 'randi ar ngwani.

Yá nt'uti ya denga'bepate

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Yá maxte bi pumhni nda hñöxa ya thuhme, ne honse n'a mi hö'u har motsa.

¹⁵ Har Hesu bi 'ñembabi'u:

—Zot'a ri dahü ne jamasubihü yá nt'usthuhme ya denga'bepate ne yá nt'usthuhme ar Érode.

¹⁶ Mi ñöxnatho n'a ngu n'a mi eñ'u:

—Xikagihü njap'u ngetho hinda höhu ya thuhme.

¹⁷ Mi böta ar Hesu, bi 'ñembabi'u:

—Hage xa gi ñöxnathohü gi noñhü hinte gi pe'su ar thuhme. Wa hinxi xota ri mfenihü, ne xi meda ri ñöhu.

¹⁸ Ha hingi zo ri dahü, wa hingi xo ri guhü, ne xka pumhnihü.

¹⁹ Nú'mu nda hembra kut'a thuhme ngudminthebe ya jö'i, hangu m'ots'e ya xeni ga ñu'su.

Bi dö'u ne bi 'ñenö:

—Ret'amayoho.

²⁰ —Ne nú'mu nda hembra yoto thuhme yon'atenthebe ya jö'i, hangu m'ots'e ya xeni ga ñu'su n'ehe.

Ne bi 'ñeñ'u:

—Yoto.

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u 'mu:

—Hanja hinxi zoda ri mfenihü.

N'ar goda bi t'othe númu Betsaida

²² M'efa ar Hesu ba e Betsaida, ne ka ba ts'impanü n'ar goda, ne mi t'apa ar möte nda hñu'spa ár 'ye.

²³ Bi mipa ár 'ye ar goda 'mu, ne bi guka nthi ar hnini. Bi zospa ár da, bi hñu'spa ár 'ye, ne bi 'yambabi ha mi handa n'a tsi tui.

²⁴ Nö'ö mi wadi bi hyandi bi 'ñenö:

—Di handa ya jö'i ñhehwi ya za, 'yo.

²⁵ Ne bi hñu'spa ár 'ye man'agi hár da, bi japi bi hyandi. Ne bi ho yá da, bi hyanda yap'u, ne bi hyanda gatho xiñho.

²⁶ Ar Hesu bi mehna ár ngu, ne bi hñu'mba ár mu bi 'ñembabi:

—Yo ma gi kut'a har hnini.

*Ar Pedro bi damajöni**(Mt. 16:13-20; Lk. 9:18-21)*

²⁷ Ar Hesu bi bongwi yá mǎxte, bi ma ha ya t'ulo hnini har hai Nsesarea Filipo. Ne nú'mu mi ne ar 'ñu, bi 'yambabi yá mǎxte:

—Togo engá ya jö'i go geke 'nô.

²⁸ Bi dö'u njawa:

—Ra enö gar Xuwa Xixthe, ma'ra gar m'ehni Elia, ha ma'ra enö go ge'e n'a nuya m'ehni mi 'bu mam'et'o.

²⁹ Nu'mú nö'ö bi 'ñembabi:

—Xi'ahu, togo gi eñhu go gekaga.

Bi dö ar Pedro ne bi 'ñenö:

—Nu'ge go gar Kristo xi 'ñex'a Jö.

³⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi hinto nda xipabi'u.

*Ar Hesu bi mö ma nda tho**(Mt. 16:21-28; Lk. 9:22-27)*

³¹ Ne bi ndui bi uti mi mahyoni nda tho nzeyé ya thogi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Ne nda utsa ya dönzandö, ya ndömöjö ne ya böt'ofö. Nda tho, ne ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

³² Mi ot'wa ar 'ñu xiñho. Nu'mú ar Pedro bi guki ne bi ndui bi hñu'mba ár muji hinga nda jap'u.

³³ Nunar Hesu bi ñhanda habu mi 'ba yá mǎxte, ne bi zu ar Pedro bi 'ñembabi:

—Di mawa, ts'ondöhi. Ngetho hinga tembá ár mfeni Jö, gi tembatho yá mfeni ya meximhai.

³⁴ Bi zohna ya jö'i ne yá mǎxte, bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo ne da dengagi, mahyoni da pumhnise ár te, ne da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

³⁵ Ngetho nö'ö togo ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö togo ent'i da unga ár te da dengagi ne da mönga ar hoga mhö, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

³⁶ Ngetho tema ñho da gukwa n'ar jö'i, da dö gatho nö'ö te jawa har ximhai ne da 'be ár pa.

³⁷ Tema tsá da unga n'ar jö'i da danga ár pa.

³⁸ Ngetho nö'ö togo da ntsá da datka majöni ha yá nhandi nuya ts'ojö'i 'bu nuya payu, ne da ntsá da mönga ma mhö, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da ntsá n'ehe xta ehe di hõmpa ár nsunda ár Dada, ne di ñ'owi ya hoga enxé.

9

¹ Bi 'ñembabi n'ehe:

—Xa majöni di xi'ahu, gi 'buhüwa 'rapya, hinga ma gi tuhu, m'et'o ma gi hyanthwu ár ts'ut'wi Jö da ehe, xa di nheki ár ts'edi.

*Bi mponga ár 'bai ar Hesu**(Mt. 17:1-13; Lk. 9:28-36)*

² Mi tho 'rato mpa ar Hesu bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa, bi boxaseyu ha n'ar t'ohö mar ñhets'i. Mi zoñ'u bi mponga ár 'bai ar Hesu hár nhandi'u.

³ Ne ár he xa mi hyats'i, bi t'axki ngu ar tsé. Hinjo'owa har ximhai n'ar meni da tsá da japi da t'axki njangu'ö.

⁴ N'a mbi hyandatho yá mǎxte mi 'bahnu ar Elia ne ar Moise mi ñöwi ar Hesu.

⁵ Nu'mú ar Pedro bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Utate'i, xiñho ga 'buhūwa. Te gi mö, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habu gi 'buke, n'a habu da m'ū ar Moise, ne man'a habu da m'ū ar Elia.

⁶ Ar Pedro mi mönga njap'ū, ngetho himi pōdi teme nda mö, xa xki zuyū.

⁷ N'a mba eta n'ar gui bi go'mtho, ne bi nhekinū n'ar mhö bi 'ñenö:

—Gehnu ma hmōka T'ū. 'Yohu nö'ö xi'ahu.

⁸ M'efa mi mengi bi hyant'ū man'agi, hōnse ar Hesu mi 'bahnu.

⁹ Ne mi gö'ū har t'ohö, bi hñu'mba yá mui'ū hinto nda xipabi nö'ö xki hyant'ū, nda dō'mi m'et'o nda mengi nda nte man'agi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

¹⁰ Bi kwatatho'ū nunar mhōnu, ne mi ñö'ū n'a ngu n'a teme ndi bōnga nö'ö xki mö, nda mengi nda nte man'agi.

¹¹ Ne bi 'yambabi'ū ar Hesu:

—Yo'ö engä ya böt'ofö, m'et'o ma da e ar Elia, ne ka da e ar Kristo.

¹² Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'ū:

—Xa majōni ar Elia da e m'et'o, ne da 'ñexa xiñho man'agi gatho te jawa. Xi'mu, yo'ö xi t'ot'a har T'ofö, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da tho ya thogi, ne hinte ma da nhu.

¹³ Ha di xi'ahu, ar Elia ba ehe, ne bi 'yot'wabi gatho nö'ö mi ne ya jö'i, ngu xki t'ot'i nda tho'ö.

Ar Hesu bi othe n'ar bötsi xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi

(Mt. 17:14-21; Lk. 9:37-43)

¹⁴ Nu mi zoñ'ö habu mi 'bu yá maxte, bi hyandi nzeÿe ya jö'i xa xki got'atho, ne mi ñöwi ya böt'ofö.

¹⁵ Ne mi zo'ö, gatho ya jö'i xa bi 'yötho, bi nixt'i ma ba tsüdi ne bi zengwa.

¹⁶ Nö'ö bi 'yambabi:

—Tema gi ñöwihu.

¹⁷ Bi dö n'a mi 'bu har mut'i, ne bi 'ñenö:

—Tsi Utate, da tsiñ'a ma t'ū nthexkwi n'ar ts'ondöhi japi da ngone.

¹⁸ Habu gatho da züdi xa hwöts'i, ne japi da 'yents'a ya fugi hár ne, xa guxt'a yá ts'i, ne 'ramtx'ü di 'yot'i. Da xipa nuya ri maxte nda 'yemhö, ne hinte bi japabi.

¹⁹ Bi dö'ö ne bi 'ñenö:

—Yá bötsi'ihu ya me'sku. Hangu ma ga 'buhwithohu ne ga pes'ahu ar ts'eti. Ba tsinjuwa ar metsi.

²⁰ Ne ba ts'impabi. Ha nunar ts'ondöhi mi hyanda ar Hesu, xa bi hwö'sa ar bötsi, mi zo har hai xa mi ntöni, ne xa mi ents'a ya fugi hár ne.

²¹ Ar Hesu bi 'yamba ár dada:

—Hangu pets'i njanu.

Ar dada bi dödi ne bi 'ñenö:

—Bi du'mbabi mi t'ulotho.

²² N'andi ent'a har tsibi ne har dehe, ne da hyohmö. Ha nu'mu da tsä te gi japi, pe'skagihe ar nhwëki ne faxkagihe.

²³ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mu da tsä gi ñ'emui hö, ngetho nö'ö togo ñ'emui, hinter ñhembibi.

²⁴ Ne n'agitho ár dada ar bötsi bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Di ñ'emui. Faxkagi da hñuxa ma ñ'emui.

²⁵ Nu mi hyanda ar Hesu ya jö'i mi ntuts'i mi kwat'i, bi zu ar ts'ondöhi ne bi 'ñembabi:

—Ts'ondöhi gone ne gogu, di 'bep'a'i gi hyehnu, ne hingi pengi gi kut'a man'agi.

²⁶ Nu'mu ar ts'ondöhi xa bi hyexa ar mhafi, ne xa bi nhwöste bi böni. Ne nunar bötsi bi gohnu wande xki du, jange nzeÿe mi enö:

—Xi du.

²⁷ Ha nunar Hesu bi mipa ár 'ye bi 'ñei, ne bi nangi.

²⁸ Nu mi yut'ò har ngu, yá m̄xte bi 'yambas̄:

—Yo'ò himbi ts̄a da eñhe.

²⁹ Har Hesu bi 'ñembabi:

—Nuya ts'ondōhiȳu xi ñhembabi da b̄oni, mahyoni ar nt'apa J̄o ne ar b̄eh̄e.

Ar Hesu bi mengi bi m̄o ma nda tho

(Mt. 17:22-23; Lk. 9:43-45)

³⁰ Ne mi b̄on̄u'u, bi ñ'o'u har hai Ngalilea, ne himi ne'ò togo nda b̄odi.

³¹ Ngetho mi uta yá m̄xte, ne mi embabi:

—N̄o'ò Togo ba e bi Nj̄o'i ma da ndatwa yá 'ye ya j̄o'i, ne ma da tho. Ne ár h̄ñupa da mengi da nte man'agi.

³² Ne nuyá m̄xte himi tso yá mfeni n̄o'ò mi xipabi'ò, ne mi tsu nda 'yambabi.

Togo t̄ote ár nsu

(Mt. 18:1-5; Lk. 9:46-48)

³³ Ne bi z̄onga Nkapernaum, mi yut'u har ngu, ar Hesu bi 'yambabi yá m̄xte:

—Te ngi mpeh̄u har 'ñu.

³⁴ Ha nu'u bi ñhetho, ngetho har 'ñu mi ñ̄oxhnatho'u, mi honi togo ma nda nt̄ote ár nsu.

³⁵ Nu'm̄u ar Hesu bi h̄ñudi, ne bi zohna nu'u 'ret'amayoho yá m̄xte, ne bi 'ñembabi'u:

—N̄o'ò togo ne da m'u m'et'o, mahyoni xa da m'efa, ne da m̄epa gatho nu ma'ra.

³⁶ Bi gu n'ar tsi b̄otsi ne bi 'ba'ma madetho, bi d̄ets'i, ne bi 'ñembabi'u:

³⁷ —N̄o'ò togo da potka ma thuhu japamasu n'ar tsi b̄otsi, jakamasugi. Ha n̄o'ò togo jakamasugi, go japamasu togo xpa penkagi.

Nu'u togo hingo ma ñ'unih̄u, go faxkagih̄u

(Lk. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Tsi Utate, xta hanthe n'a enḡa ya ts'ondōhi juñ'a ár ts'edi ri thuhu. Da h̄ojwe ngetho hindi ñ'owih̄u.

³⁹ Ha nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi h̄okwabihiȳu, ngetho hinjo'o n'a togo di ot'a ya nt'udi j̄unka ár ts'edi ma thuhu, ne m'efa da ñ̄omañ'ugi.

⁴⁰ Ngetho n̄o'ò togo hingo ma ñ'unih̄u, faxkagih̄u.

⁴¹ N̄o'ò togo da 'ra'ah̄u n'ar tsi 'bada ar dehe potka ma thuhu ngetho yá meti'ih̄u ar Kristo, xa maj̄oni di xi'ah̄u, hinda ma da 'be ár nth̄oh̄o.

Ga ntsuñ̄h̄u hinga othu ar ts'oki

(Mt. 18:6-9; Lk. 17:1-2)

⁴² N̄o'ò togo da japi da da n'a nuya tsi b̄otsi ñ'em̄ugi, xiñho da ts'utwa n'ar dojuni hár 'yuga n̄o'ò ar j̄o'i'ò, ne da t'ent'a har dehe.

⁴³ Nu'm̄u ri 'yeh̄u da ja'ah̄u gi tah̄u, h̄yeju. Xiñho gi k̄uth̄u mhets'i di k'at'a n'a ri 'yeh̄u, ne hingi m̄ewih̄u gatho yoho ri 'yeh̄u har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁴ Nun̄u hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁵ Ha nu'm̄u ri wah̄u ja'ah̄u gi tah̄u, h̄yeju. Xiñho gi k̄uth̄u mhets'i hinte di tu ri wah̄u, ne hinge gi m̄ewi ri wah̄u har tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁶ Nun̄u hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁷ Ha nu'mu ri dahu ja'ahu gi tahu, hñöhu. Xiñho gi kuthu hár ts'ut'wi Jö di k'at'a n'a ri dahu, ne hingi mewihu gatho yoho har tsibi.

⁴⁸ Nunu hingi the ya zu'we, ha nunar tsibi hiñham'u da hwet'i.

⁴⁹ Ngetho gatho ma da thoka har tsibi, jangu gatho ar m'oñho da t'u'sa ar u.

⁵⁰ Ar u xiñho, ha nu'mu da 'be á r ñ'uxi, hanja gi ko'sfu ár nkuhi. Di hñöx'ahu ar u, ne gi 'buhu n'ar hogam'ui n'a ngu n'a.

10

Ar Hesu bi nonga nu'u togo he yá nthöti

(Mt. 19:1-12; Lk. 16:18)

¹ Ar Hesu bi zohnu nor hai'ö, bi gu ar 'ñu bi ma har hai Nhudea 'randi ar döthe Hordan. Ya jö'i bi mengi bi mhunts'i, ne nö'ö bi uti ngu xki nzöñ'ö.

² Bi wat'a ya denga'be pate nda hyathmö, ne bi 'yambabi ha nda tsä nda hye ár 'behñö n'ar ñ'oho.

³ Nö'ö bi döti ne bi 'ñembabi:

—Te bi 'be p'ahu ar Moise.

⁴ Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ar Moise bi unga ar seki da t'unga n'ar he'mi ñhegi, ne nda hyep'u ár 'behñö.

⁵ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Bi 'yot'a njap'u nunar 'be patenu, ngetho xa xi me ri ñöhu.

⁶ Hár ndui, Jö bi hyoka ar ndo ne ar 'behñö.

⁷ Jange ar ñ'oho da zop'u ár dada ne ár nöñö, ne da m'uhwi ár 'behñö.

⁸ Ne nuya yohoyu da n'atho. Hindi yoho, n'ase.

⁹ Jange nö'ö xi junga Jö, hinda 'weka ar jö'i.

¹⁰ Nu mi zoñ'u har ngu, nuyá maxte bi mengi bi 'yambabi nö'ö xki wadi xki mö.

¹¹ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo da hye ár 'behñö ne da nthötwi man'a, n'ar tsinganthöti.

¹² Ha nu'mu ar 'behñö da hye ár döme ne da nthötwi man'a, n'ar tsinganthöti n'ehe.

Ar Hesu bi jöpa ya tsi bötsi

(Mt. 19:13-15; Lk. 18:15-17)

¹³ Ne mi ts'impa ya tsi bötsi nda hñuxyá 'ye, ha nuyá maxte mi tsui togo mi tsihi.

¹⁴ Mi hyanda ar Hesu, bi zot'a ár mu'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Hyehu ya tsi bötsi da e da zukagi, ne yo gi höjwu, ngetho gatho nu'u 'bu hár ts'ut'wi Jö, ñhehwi n'ar tsi bötsi.

¹⁵ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo hinda hñömba ár ts'ut'wi Jö ngu n'ar tsi bötsi, hinda ma da yutnu.

¹⁶ Ne mi thex'u, mi hu'spa yá 'ye ne mi jöpi.

N'ar ñ'oho xa mi the yá ñho bi ñöwi ar Hesu

(Mt. 19:16-30; Lk. 18:18-30)

¹⁷ Mi boñ'ö nda mengi nda gu ar 'ñu, ba e n'a mi nixt'i ne bi ndandihmö hár hár'ö, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi hoga Utate, tema ga pefi ne da t'aka ar te hinda göts'i.

¹⁸ Ar Hesu bi 'ñenö:

—Yo'ö gi engagi dar hogajö'i. Hönse Jö go ar hogajö'i'ö.

19 Gi pötwa yá 'bepate Jö: Yo gi tsimba ár nthöti ri ñ'ohu, yo gi ñhote, yo gi mpé, yo gi juxa ya nhemhñö, yo gi hate, 'ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nönö.

20 Bi dö nunar ñ'ohö ne bi 'ñenö:

—Utate, gathoyu xta ot'e ndi bötsitho.

21 Nu'mú ar Hesu bi k'öt'i xa mi mödi, ne bi 'ñembabi:

—'Beta n'a te gi pefi: di ma ba pa gatho nö'ö te gi pets'i, ne hyembabi ya hyoya, njap'u gi pe'sa ya ñhony mañö mhets'i. Ne gi 'yent'a ri te gi e gi tengagi.

22 Ha nö'ö mi 'yo nunar mhönu, xa bi du ár muí ne njap'u bi ma, ngetho xa mi the nzeye yá ñho.

23 Nu'mú ar Hesu bi hyanda hár nthet'i, ne bi 'ñemba yá maxte:

—Xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö n'ar jö'i hinte k'at'i.

24 Nuyá maxte xa bi 'yoða nö'ö te bi möñ'ö. Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi bötsi'ihu, xa xi ñhemi da yut'a hár ts'ut'wi Jö nu'u togo xi hñuxyá jamfi ha ya ñho.

25 Xi ñhemi da tho n'ar döta meti hár gu n'ar 'yomhni, ha töte ár ñhemi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jö.

26 Nu mi 'yo njap'u, bi hñuxa yá 'yo'u, ne bi 'ñeñ'u n'a ngu n'a:

—Togo da mpo 'mu.

27 Nu'mú ar Hesu bi k'öt'i, ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö hingi tsa da 'yot'a ya jö'i, Jö hö, tsa da 'yot'ö, ngetho Jö hinter ñhembibi da 'yot'e.

28 Nu'mú ar Pedro bi ndüi bi 'ñembabi:

—Nuje xta tsohe xoge xta teñ'ahe.

29 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, gatho nu'u togo xi zop'u ár ngu, yá jödö, yá nju, ár dada, ár nönö, ár 'behñö, yá bötsi, wa xpa tsop'u yá hai xi dengagi mönga ar hoga mhö,

30 ma da hñuxa n'anthebe ár nzeye nö'ö xi zop'u: yá ngu, yá jödö, yá nju, yá nönö, yá bötsi, yá hai, mödi da tho ya nt'utsa nuya payu, ne m'efa to'ma ar te hiñham'u da göts'i.

31 Nzeye nu'u 'bet'opya ma da m'efa, ha nu'u togo 'befapya ma da m'et'o'u.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 20:17-19; Lk. 18:31-34)

32 Mi 'yo ar 'ñu'u ndi ma Herusalen, ar Hesu mi 'bet'o, ha nuyá maxte xa mi 'yotho, mi teni mi ntsu'u. Nu'mú bi mengi bi 'weka nu'u 'ret'amayoho, ne bi müdi bi xipabi nuya thogi ma nda thogi. Bi 'ñenö:

33 —Nupya gar möhö har hnini Herusalen, ne Nö'ö Togo ba e bi Njö'i ma da t'ent'wa ha yá 'ye ya ndömöjö ne ya böt'ofö. Ma da 'yent'u da tho, ne da ndatwa ha yá 'ye nu'u hingya xodyo.

34 Ne ma da ts'ani, ma da n'wet'i, ma da ts'ots'i ne da tho, ha nu ár hñupa ma da mengi da nte man'agi.

Ár nt'adi ar Hakobo ne ar Xuwa

(Mt. 20:20-28)

35 Nu'mú ar Hakobo ne ar Xuwa yá t'u ar Sebedeo, bi wat'a habu mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Tsi Utate, di nehe gi ja ar möte gi 'raje nö'ö ma ga a'ahe.

36 Nö'ö bi 'ñembabi:

—Tema gi ne ga 'ra'ahu.

37 Bi 'ñeñ'u:

—'Rakagihe ar seki xka tsoñhe ha ri nsunda, n'a da hñuxa ha ri ñ'ei, ne man'a ha ri ngöhö.

³⁸ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hingi pöhu tema gi ahü. Ha gi hanthu gi tsethu ya thogi ngu ma ga tsetka.

³⁹ Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Hö ga tsethe.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Majöni ma gi thohü ya thogi ngu ma ga thoka.

⁴⁰ Mödi njap'u, nö'ö gi ne gi hñuxu ha ma ñ'ei ne ha ma ngöhö, hinda tsä ga unga. Ma da t'umba nu'u togo xi t'ekwabi.

⁴¹ Nu mi 'yo nu'u ma 'ret'a yá maxte, bi ndui bi mbo yá kwe, himi numañho ar Hakobo ne ar Xuwa.

⁴² Nu'mú ar Hesu bi zoñ'u ne bi 'ñembabi:

—Gi pöhu, nu'u togo xi t'exa ngu ar ndö ha n'ar hai, exyá nsu, ne nuya xi t'exa ngu ar ñöxhmu, xa memnda ya jö'i.

⁴³ Nu'ahu yo gi njahup'u. Nu'mu gi ne gi ndötahü, mahyoni gi pefu nu ma'ra.

⁴⁴ Ne nö'ö togo gi ne gi 'bet'ohü, mahyoni gi m'egohü n'ehe.

⁴⁵ Jahü ngu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nö'ö himba ehe honi togo da mepabi, ba ehe da m'ego, ne da unga ár te da gut'wa yá thai nzeye ya jö'i.

Ar goda Bartimeo bi tsä bi hyandi

(Mt. 20:29-34; Lk. 18:35-43)

⁴⁶ Ba e'u Nheriko, ne nú'mu mi 'yo ndi boni, mi ñ'owi yá maxte, ne nzeye ya jö'i mi teni. Ar goda Bartimeo, ár t'u ar Timeo, mi hu har 'ñu mi peti.

⁴⁷ Ne mi 'yode mar Hesu me Nasare nö'ö mi thohnü, bi ndui bi mafi mi enö:

—Hesu, ár t'u'i ar Dabi, hwëgagi.

⁴⁸ Nzeye mi tsui hinge nda mafi, ha nö'ö xa mi umbár muji mi mafi:

—Ár t'u'i ar Dabi, hwëgagi.

⁴⁹ Nu'mú ar Hesu bi m'ai ne bi mö nda ts'ohna ar goda, ne bi nsipabi njawa:

—Yo gi tu ri muji. Nangi ngut'a, zo'a'i gi ma 'nö.

⁵⁰ Nu'mú bi 'yemp'u ár pat'i, dama bi nangi ba e bi zu ar Hesu.

⁵¹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Te gi ne ga ja'a'i.

Ar goda bi 'ñenö:

—Tsi Utate, di ne da xo ma da.

⁵² Ar Hesu bi 'ñenö:

—Di ma, nuna ri ñ'emui xi max'a'i xka hñöni.

Ne n'agitho bi tsä bi hyandi, ne bi denga ar Hesu har 'ñu.

11

Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi

(Mt. 21:1-11; Lk. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nú'mu mi 'butho nda zonga har hnini Herusalen, mi pa'u get'u ha ya t'ulo hnini Betfage ne Betania, mi kuxa har t'oho Njömdöni. Ne ar Hesu bi mehna yoho yá maxte,

² ne bi 'ñembabi:

—Di möhu har t'ulo hnini gi hanthu 'buhnü, ne nu xki tsoñhu, ma gi tiñhu n'ar tsi t'ulo n'oge di thöt'i hinto xi ntoge. Gi xothu ne gi tsihu injawa.

³ Ha nu'mu togo da 'ñeñ'ahu: Yo'ö gi pehu njap'u, 'ñemfu: Ar tsi Hmu honi, ne m'efa da mengi da kos'a man'agi.

4 Bi ma'u ne bi dinga n'ar tsi n'oge mi thöt'a hár goxthi n'ar ngu mi 'buta hár ñöni ar 'ñu, ne bi xot'u.

5 Ne 'ra nu'u mi 'buhñu bi 'ñembabi:

—Te gi pehu gi xothu nunar tsi n'oge.

6 Nuya maxte bi 'ñemba ngu xki xipabi ar Hesu, ne bi hye'u.

7 Ne ba ts'impa ar tsi t'ulo n'oge ar Hesu, ne bi gö'spa yá pat'i'u, ne bi nto'ö.

8 Ne nze ye mi xi yá pat'i har 'ñu, ha ma'ra mi tokwa ya xiza ne mi pokwa habu nda thogi.

9 Nu'u mi 'bet'o ne nu'u mi 'befa mi ma'u ne mi enö:

—Xa nsunda Jö. Dá jöpa Jö ár m'ehni.

10 Dá jöpa Jö ár ts'ut'wi ma palehu ar Dabi xi 'ñep'u. Nsunda Jö bi 'bu mhets'i.

11 Ne bi yut'a ar Hesu núnu Herusalen ne har dönganijö. Ne mi wadi bi hyanda gatho ár nthet'i, bi menga Betania bi mewi yá maxte, ngetho mi fudi nda nxui.

Ar 'bai'iuxi bi ts'ui

(Mt. 21:18-19)

12 Nu ár hyax'ö mi boñ'u har hnini Betania, ar Hesu bi ntunthu.

13 Bi hyanda yap'u n'ar 'bai'iuxi xa mi heda yá xi, bi ma ba k'öni, xömhö nda dinga te nda zi. Nú'mu mi zöni hinte bi dini ngetho himyá pa ya iuxi.

14 Nu'mú bi 'ñemba ar 'bai'iuxi:

—Hinto man'a da zimp'a ri sofo.

Ne nuyá maxte bi 'yo tema xki mö.

Ar Hesu bi p'axt'a ar dönganijö

(Mt. 21:12-17; Lk. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Ba e'u Herusalen 'mu, ne mi yut'a ar Hesu hár thi ar dönganijö, bi mudu bi 'yenga nu'u togo mi mpa ne mi ntai. Ne bi puspa yá mexa ya patbojö, ne yá nthuts'i nu'u mi pa ya domtxu.

16 Ne hinto mi hegi nda na'sa ar nijö te mi muts'i.

17 Ne mi utwabi njawa:

—Ha hinxa nehü habu enö: Ma ngu n'ar ngu habu da mat'a Jö gatho ya hnini 'bu har nxidi ar ximhai. Ha nu'ahu xka jafu ngu n'ar oki habu ñ'önga ya bë.

18 Ne bi 'yo nuya böt'ofö ne nuya ndömöjö, mi hongha hanja nda hyohmö. Himi tsa te nda jap'u, mi tsu ya jö'i, ngetho xa mi numañho'u ár nt'uti mi udi.

19 Ha mi nxui ar Hesu bi zohnu ar hnini, bi ma.

Ar 'bai'iuxi xki ts'ui bi 'yot'i

(Mt. 21:18-22)

20 Ne mi thohnu man'agi ár hyax'ö, bi hyant'u xki 'yot'a ar iuxi xoge ár 'bai ne yá 'yu.

21 Nu'mú ar Pedro bi beni, ne bi 'ñembabi:

—Utate, ndi nunar 'bai'iuxi ga tsui, bi 'yot'i.

22 Bi dö ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ñ'emühü Jö.

23 Ngetho majöni di xi'ahu, nö'ö togo da xipa nunar t'ohönu: 'Bai di ma ba tso har ñhönthe, ne hindi yomi, ne kaxmbeni da njap'u, ma da thogi nö'ö xi beni.

24 Jange di xi'ahu, gatho nö'ö gi 'yafu Jö, kaxmbenihü ma gi hñöñhu.

25 Ne nú'mu gi afu Jö, pumbabihü ma'ra nu'mu ja te gi tsamañ'uhü, ne njap'u ri Dadahu bi 'bu mhets'i da pump'a'ihü ri ts'okihü n'ehe.

²⁶ Ngetho nu'mu hingi pumbabihu ma'ra, ri Dadahu bi 'bu mhets'i hinda pump'a'ihu ri ts'okihu n'ehe.

*Ar Hesu bi t'ambabi togo mi hõmpa ár ts'edi
(Mt. 21:23-27; Lk. 20:1-8)*

²⁷ Ba penk'u man'agi har hnini Herusalen, ne nu mi 'yo har dönganjö, ba e bi zu ya ndömöjö, ya böt'ofone ya dönziandö,

²⁸ ne bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hõmpa ár ts'edi, ne togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a nö'ö gi pefi.

²⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ma ga añ'ahu n'ar nt'ani n'ehe. Nu'mu gi thõhu, ma ga xi'ahu togo di hõmpa ár ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

³⁰ Nunár xixthe ar Xuwa, ha xki 'ñe mhets'i, wa xki mehnatho ya jö'i. Xikagihu.

³¹ Nu'u mi nõse mi eñ'u:

—Nu'mu ga xifu ndi 'ñe mhets'i, ma da 'ñengagihu 'mu: Yo'ö hinga ñ'emuibihu.

³² Ha nu'mu ga eñhu xki mehnatho ya jö'i, ma da mbo yá kweyu.

Mi tsu ya jö'i, ngetho mi nu'u ar Xuwa ngu ár m'ehni Jö.

³³ Jange bi dö'u ne bi 'ñembabi ar Hesu:

—Hindi pöhe.

Nu'mu bi dö'ö ne bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Njap'u nuga hinga xi'ahu togo xpa penkagi ga ot'a nö'ö di pefi.

12

*Ár 'bede ya ts'oñhandi
(Mt. 21:33-46; Lk. 20:9-19)*

¹ Nu'mu ar Hesu bi ndui mi utam'ede:

—N'ar ñ'oho bi 'ñet'a n'ar hwöhi'obxi, bi guxa n'ar jödo, ne bi 'ya'ma n'ar moto habu nda de'mi. Bi hyoka n'ar he'sangu nda hyanda xoge. M'efa bi umba ñhandi ma'ra nda su, ne bi ma yap'u.

² Mi zonga ar pa bi mehna n'ar 'bego ma nda k'ö'sa ya ñhandi, ne nda 'yapa ar sofo ndi 'ñepi nda hñöni.

³ Ha nu'u bi gu bi fenza ne bi kots'i, hõnse yá 'ye bi hñöts'i.

⁴ Nö'ö togo már meti ar hwöhi, bi mengi bi mēmpabi man'ar 'bego. Nuyu bi hyoxa ya nk'ahni, bi zēmba ár ñö ne bi kos'u n'ehe.

⁵ Bi mengi bi mehna man'a, ne nunu bi tho. Ne njap'u bi mengi bi mehna nzeye, 'ra mi fenza ne ma'ra mi ho.

⁶ Ár ngöts'i, mi 'ñe n'ar t'u xa mi mödi, bi mēmpabi n'ehe, mi eñ'ö: Numa t'u ma da numansu.

⁷ Nuya 'bego'u bi 'ñenga n'a ngu n'a: Gehnu togo ma da gohwi ya ñho. Ba ehü ga hohü ne ga kohwihu yá ñho.

⁸ Ne bi gu'u bi hyo, ne bi 'yeñ'u nthi har hwöhi.

⁹ Tema da mehmö nuna togo ár meti ar hwöhi 'mu. Ma da ehe ne da hyo ya ts'oñhandi, ne da thokwa ár 'befi ma'ra ya 'bego.

¹⁰ Ha hinxka nehü nunar t'ofonu engajawa:

Nö'ö ar do bi 'yēmp'uhmö ya guxjödo, nupa gehnu ar müdi do xi nju'spa ár nijö Jö.

¹¹ Gesē Jö xi 'yot'a njap'u, ne di hanthü nzatho nö'ö bi 'yot'e.

¹² Nuya ndö xa mi nemhö'u nda gu, ngetho bi zo yá mfeni go mi hox'u nunar 'bedenu. Hõse mi tsu nda mbo yá kwe ya jö'i mi 'buhnu, jange bi zohnu bi ma'u.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mt. 22:15-22; Lk. 20:20-26)

¹³ Ba 'bempabi 'ra ya denga'bepate ne 'ra yá ñ'owi ar Erode, xõmhö nda dinga te nda hyõxa ar Hesu.

¹⁴ Mi zo'u bi 'ñembabi:

—Utate, di põhe gi mõnga nõ'õ majõni, ne hinto gi tsu, ngetho hingi hwanta ya jö'i, majõni gi u ár ñ'u Jö. Hage xiñho ga umfe ar bojö jot'a ar Sesar. Ga uñhe wa hin'õ.

¹⁵ Ha nõ'õ bi bõtwa yá ts'omfeni, bi 'ñembabi'u:

—Yo'õ gi ne gi hyakagihu. Ba hõnkagihu n'ar bojö ga handi.

¹⁶ Nu'u ba hõmpa n'ar bojö, ne bi 'ñembabi'u:

—Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nõ'õ te mö.

Ne bi dö'u:

—Ár meti ar Sesar.

¹⁷ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Umfu ar Sesar nõ'õ ár meti'õ, ne umfu Jö nõ'õ ár meti'õ n'ehe.

Ne xa bi 'yo'u.

Ya dengamöjõ bi ñ'ani ar menga nte

(Mt. 22:23-33; Lk. 20:27-40)

¹⁸ Nu'mú ba ep'u ya dengamöjõ nu'u hingi ñ'emui da mengi da nte nu'u xi du, ne bi 'yambabi njawa:

¹⁹ —Utate, ar Moise bi zogagihu har t'ofu, nu'mú n'ar ñ'õho da du ne da zo ár 'behñõ hinte xi dinga ar bõtsi, nu ár jödõ da nthõtwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödõ man'agi.

²⁰ Gi numhö: Mi 'bu yoto ya ñ'õho mi njödõ. Nunar 'bet'o bi nthöti, ne bi du hinte bi zo ar bõtsi.

²¹ Ne nunár ñoho bi nthõtwi ar 'ranxu, ne bi du. Njap'unu himbi zokwa ar bõtsi, ne nunár hñu bi njap'u n'ehe.

²² Ne bi njap'u gathu yoto, ne hinte bi dinga ar bõtsi. Ár ngõts'i bi du ar 'behñõ n'ehe.

²³ Nú'mú xta zo ar menga nte, ne da nank'u, togo ár 'behñõnu 'mu, ngetho bi nthõtwi gathu yoto ya ñ'õho mi njödõ.

²⁴ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Xi ts'oka ri mfenihu, ngetho hingi põhu ar T'ofu, ne hingi põthwu ár ts'edi Jö.

²⁵ Ngetho nu xta mengi da nte ya jö'i man'agi, hinda ma da t'adi, ne hinda ma da nthöti, ngetho ma da ñehwi yá enxe Jö bi 'bu mhets'i.

²⁶ Ha nõ'õ nt'ani wa pengi da nte nu'u xi du wa hin'õ, ha hinxka nehü hár t'ofu ar Moise nú'mú mi zo Jö ha n'ar 'minza mi zo, ne bi 'ñembabi: Nuga ár Jögi ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob.

²⁷ Jö go ár Jö nu'u te, hinge nu'u xi du. Jange nu'ahu xa xka 'be ri mfenihu.

Ar döta 'bepate

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Bi wat'a n'ar bõt'ofu xki 'yode xki dödi xiñho, ne bi 'yambabi:

—Ndana ar 'bepate töpa ár nsu gathu nu ma'ra.

²⁹ Ar Hesu bi döti:

—Nunar 'bet'o 'bepate gehnu: Ha gi qhu, menguhu Israel. Ar tsi Hmu ma Jöhu, n'atho.

³⁰ Xa gi 'ñet'a ri mu, gi hñuxa ri mfeni, gi 'yent'a ri te ne ri ts'edi gi mö Jö ri Hmu. Gehnu ar 'bepate töte ár ts'edi.

³¹ Ne nor ñoho di hñöts'i: Gi mö ri mijö'iwi ngu gi mhöse. Hiñ'otho man'ar 'bepate di töte ár nsu.

³² Nu'mú nunar böt'ofu bi 'ñembabi:

—Xiño, Utate. Majöni nö'ö xka mö, n'adar Jö 'bui ne hinjo'o man'a.

³³ Ne nö'ö togo et'a ár mu, huxa ár mfeni, ent'a ár te ne ár ts'edi da mö Jö, ne da mö ár mijö'iwi ngu mhöse, töpa ár nsu gatho nuya m'oñho ne ya ñhöt'i.

³⁴ Ar Hesu nu mi hyandi mi ja ár mfödi, bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hingi 'yo yap'u gi kut'a hár ts'ut'wi Jö.
Ne hinto bi né bi 'yot'wa ma'ra ya nt'ani.

Yo'ö mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi

(Mt. 22:41-46; Lk. 20:41-44)

³⁵ Ar Hesu mi uta ya jö'i har dönganjö, ne mi enö:

—Yo'ö enga nuya böt'ofu ar Kristo ár t'u ar Dabi.

³⁶ Ngetho gese ar Dabi bi 'ñenö xki nzinga ár Hiñ Jö:

Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

³⁷ Gese ar Dabi embabi ár Hmu. Yo'ö mhö ár t'u 'mu.

Ne nzeje ya jö'i xa mi johya mi öts'e.

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya böt'ofu

(Mt. 23:1-36; Lk. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ar Hesu mi embabi ya jö'i ha yá nt'uti:

—Jamahu hinda ka'ahu ya böt'ofu, xa ne da ñ'o di he yá dutu ko'mba yá wa, ne xa ne da nzengwabi ya jö'i di 'benga nt'ek'ei nú'mu 'yo har tai.

³⁹ Xa ne da hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i ha ya nijö ne ha ya ñhuni.

⁴⁰ Nuyü tekwa yá ngu ya tsi 'ranxu, ne ot'a 'ra ya nsadi ra ma, ne da go'mahmö. Njap'u ma da hñönga n'a ra döta mfeiyu.

Ár m'oñho ar tsi hyoya 'ranxu

(Lk. 21:1-4)

⁴¹ Ar Hesu mi huhnu mi ñhandwitho ár nt'utm'oñho ar nijö. Mi handi hanja ya jö'i mi pa mi tsohnu yá m'oñho, ne nu'u mi pe'sa yá ñho xa mi ut'a nzeje.

⁴² Ne ba e n'ar tsi hyoya 'ranxu, bi 'yut'a yoho ya tsi bojö himar mhödi.

⁴³ Nu'mú ar Hesu bi mat'a yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'ahu, nunar tsi hyoya 'ranxunu, töte ár döta ár m'oñho, xi döta gatho nu ma'ra unga yá m'oñho n'ehe.

⁴⁴ Ngetho gatho xi unga nö'ö pongwabi. Ha nunu, mödi mi hyoya, bi unga gatho nö'ö mi pe'shmö nda zi.

13

Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganjö

(Mt. 24:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Mi bönga ar Hesu har dönganjö, n'a nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Utate, ndi, tengu ár nzatho ya do ne ár ñhets'i yá jödo ar nijö.

² Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ha gi handa nuya dōta jōdoyu. Gatho ma da thext'i, hinda ma da go n'ar do mañōr midowi.

Ya nt'udi di 'bet'o ne ka da e ar ngōts'i
(Mt. 24:3-28; Lk. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mi zonga ar Hesu har t'ohō Njōmdōni, bi hñudi mi fñhandwi ar dōnganijō. Ha nu ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ne ar Andre bi 'yambase:

⁴ —Xikagihe, ham'u ma da tho gathoyu. Tema nt'udi ma da nheki, ne da fōdi 'bap'utho da gōxa gathoyu.

⁵ Ar Hesu bi dōtwabi'u ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhu, yo ma gi fñhehu to da ka'ahu.

⁶ Ngetho ma da e nzeye togo da gumka ma thuhu da 'ñenō: Nuga go dar Kristo. Ne njap'u da ka nzeye ya jō'i.

⁷ Ha nū'mu xki 'yohu habu gatho di ja ya tuhni, ne ma'ra ma da ndui, yo gi tu ri muihu. Ngetho mahyoni da tho njap'u, mōdi hinxi zōta ar ngōts'i ar ximhai.

⁸ Ngetho ya hnini ma da ntukwi yá mihniniwi, ya ndō ma da ntunkwi yá mindōwi. Ne xa hagatho ma da nhwōnga ar hai, ne ma da nja ar thuhu, ne ya jō'i xa di muxmatho. Hōse ar nduinu ya ugi xi 'ñep'u.

⁹ Ha ntsunsehu, ngetho ma da ts'ix'ahu ha ya ts'ut'wi, ne da mfenza'ihu ha yá nijō ya xodyo. Ma da m'ap'ahu ha ya ts'ut'wi ne ya ndō ngetho gi tengagihu, njap'u da tsā gi dathu majōni xka pōkagihu.

¹⁰ Ne mahyoni m'et'o da mhōnga ar hoga mhō ha gatho ya hai jawa har ximhai, ne ka da e ar ngōts'i.

¹¹ Ha nu'ahu, nu xta ts'ix'ahu ma da ndat'ahu ha ya ndō, yo gi tu ri muihu tema gi mōñhu, ne hingi hyoñhu tema gi thōhu. Ge'mu ma da t'a'ahu tema gi mōñhu, ngetho hingo ge'ahu togo gi ñōhu, go ñō ar Hñō Jō 'bu ha ri muihu.

¹² Nuya njōdō ma da daṣe ar jōdō da tho. Ne nuya dada ma da daṣe yá bōtsi, ha nuya bōtsi ma da gu yá dada da hyo.

¹³ Ne gatho ma da utsa'ihu ngetho gi tengagihu. Nō'ō da zetatho, da dō'mi da gōxa xoge nuya thogiyu, go ma da mpo'ō.

¹⁴ Ha nū'mu xki hyanthu ar ts'oki xi nts'otho di 'bu habu hingi ho da m'ui, ngu bi 'yot'a ar m'ehni Dañe (nō'ō togo nehe, dá bōdi xiñho teme ne da mō), nu'u togo gi 'buhunu Nhudea, di ma ba ñ'ōñhu ha ya t'ohō.

¹⁵ Nu'u togo gi tohu mañō ar ngu, yo ma gi kuthu te gi juju. Nixt'i di mōhu.

¹⁶ Ha nu'u togo gi 'yohu har 'batha, yo ma gi penju gi juju ri pat'ihu.

¹⁷ Hwēkate nu'u ya 'behñō di ñ'u, ne nu'u di tsi yá bōtsi di tsuda nuya pa'u.

¹⁸ 'Yapabihu Jō, nunar pa gi nixt'ihu, hinda dat'a ya pa xi ntse.

¹⁹ Ngetho nuya pa'u xa ma da nja ya thogi ngu hinxka hyanthu man'a, nū'mu Jō bi hyoka ar ximhai, ne xta thogi hinda ma da nja man'a ngu'ō.

²⁰ Ha nu'mu ar tsi Dada hinda japi da gōxa nuya pa'u, hinto ma da bonk'mu. Ma da jōs'ō, ngetho ma da maṣa togo xi hwañ'ō.

²¹ Jange nu'mu da t'eñ'ahu: Ndi, ka bi 'bukwa ar Kristo, wa da t'eñ'ahu: Ndi, bi 'buhnu, yo ma gi jafumasu.

²² Ngetho ma da nja ya kate Kristo ne ya kate m'ehni. Ne ma da 'yot'a ya dōta nt'udi da hyat'a ya jō'i, ne nu'mu da tsahmō, da hyat'a nu'u xi hwahna ar tsi Dada.

²³ Ha nu'ahu, zot'a xiñho ri dahu, ngetho xta xi'ahu nō'ō ma da thogi.

Ár ño'gi 'ñehe Nō'ō Togo ba e bi Njō'i
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lk. 21:25-36)

²⁴ Nú'mu xta göxa nuya pa'u ñ'u'tho, ar hyadi ma da m'exui, ha nunar zönö hinda ma da unga ár hyats'i.

²⁵ Ne nuya tso ma da hyoi, ha nuya ts'edi bi 'bu mhets'i ma da nhwöt'i.

²⁶ Ne ma gi hyanthü 'mu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da nheki di e ha ya gui, di hö n'ar döta ts'edi ne n'ar döta nsunda.

²⁷ Ne ma da mehna yá enxe 'mu, da muspa gatho nu'u togo xi hwañ'ö xoge hár nxidi ar ximhai, ne habu di göxa mhets'i.

²⁸ Hyanthü ar 'bai'iuxi ne beñhu tema utkagihu: Nú'mu pöxa yá n'ogi ne k'onts'a yá xi, gi pöhu 'bap'u'tho ar pahyadi.

²⁹ Njap'u nu'ahu n'ehe, nu xki hyanthü da tho gatho nuya thogiyu, pöhu, 'bap'u'tho da göxa xoge.

³⁰ Xa majöni di xi'ahu, hinda theta nuya jö'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

³¹ Mödi da m'edi ar mhets'i ne ar ximhai, nuya mhö xta mönga, hinda ma da m'edi.

³² Nor pa ham'u ma da göxa xoge hinto pödi. Nuya enxe bi 'bu mhets'i hingi pöhmö n'ehe, ne ár T'u Jö hingi pödi, honse ar Dada go pö'ö.

³³ Zo'hu ri dahü, ndo'mhu ne 'yafu Jö, ngetho hingi pöhu ham'u da zo ar ngöts'i.

³⁴ Ñehwi n'ar ñ'oho bi ma yap'u, bi zo ár ngu ne bi umba ar ts'edi nuyá 'bego. Bi zokwa yá 'befi n'a ngu n'a, ne ar sugoxthi bi xipabi hinge nda ñ'öhö.

³⁵ Jange ndo'mhu, ngetho hingi pöhu tema xenimpa da ep'u togo ár meti ar ngu, wa xta nde, made nxui, hár mhafi ar boxi, wa xta hats'i.

³⁶ Nu'mu n'a nda ep'u'tho, hinda diñ'ahu gi öthu hingi to'mhu.

³⁷ Ne nö'ö di xi'ahu, get'ö di xipabi gatho: Ndo'mhu.

14

Ya ndöxodyo mi nkohi hanja nda gu ar Hesu

(Mt. 26:1-5; Lk. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ár yopap'u mar baxjwa ne ar dango mi ts'i ar thuhme himi jots'i, nuya ndömöjö ne ya böt'ofö mi hongá hanja nda gu ar Hesu ñ'ontho, ne nda hyo.

² Ne mi eñ'u:

—Hinda tsa ga juhü ha ya pa dango, ngetho da muxma ya jö'i.

Ar Hesu bi nhö'spa n'ar hogañuni núnu Betania

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nu mi 'buhnu Mbetania hár ngu ar Simu xki hye ar hñeni tsit'ando'yo, ne nú'mu mi hu har mexa, n'a mba ep'u'tho n'ar 'behñö mi hö n'ar xito t'axdo, mi po n'ar hogañuni xa mar mhödi. Bi tehma nunar xito ne bi nö'spa ár ño ar Hesu nunar hogañuninu.

⁴ Ja 'ra togo bi mbo yá kwe, ne mi eñ'u:

—Yo'ö xi t'emp'u'tho nunar hogañuninu.

⁵ Ngetho mi tsa xi 'ba ngu n'a njeje ár nthöhö n'ar jö'i, ne xi themba ya tsi hyoya.

Ne xa mi theñ'u nuna tsi 'behñö.

⁶ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hyehunu. Yo'ö gi theñhu. Nzatho nö'ö xi 'yotkagi.

⁷ Nuya hyoya hyax'mu ma gi 'buhwihu, ne da tsa gi 'yothwu ar ñho nu'mu gi nehü. Ha nuga hinge hyax'mu ma gi hyandgagihuwa.

⁸ Nunu xi umbár mui xi 'yot'a nö'ö mi tsá nda mefi. Ne nunar hogañuninü xi goxkagi, gehnü n'ar ñhoki di to'ma ha ma nt'agi.

⁹ Xa majöni di xi'ahü, habü gatho ma da mhönga nunar hoga mhönu xoge ár nxidi ar ximhai, ma da mhönga nö'ö xi 'yotnu ngu n'ar feni.

Ar Huda bi mö nda da ar Hesu

(Mt. 26:14-16; Lk. 22:3-6)

¹⁰ Ar Huda Iskariote 'mu, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, bi ma ba k'önga ya ndömöjö, mi ne nda datwa ar Hesu.

¹¹ Nú'mü mi 'yo'u xa bi njohya, ne bi ñöt'i nda umba ar bojö. Ha nunar Huda mi honi hanja nda tsá nda datwabi'u.

Ar tsi Hmu bi zogi nda ts'impa ár t'oxi

(Mt. 26:17-29; Lk. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Nö'ö ar pa bi ndüi ar dango ts'i ar thuhme hinxi jots'i, nú'mü mi tho ngu n'ar m'oñho ar ndöni mbaxjwa, nuyá maxte ar Hesu bi 'ñembabi:

—Habü gi ne ga hoje ar t'oximbaxjwa.

¹³ Ne bi mehna yoho yá maxte, bi 'ñembabi'u:

—Di möhu har hnini, ne nu xki nthewihu n'ar ñ'ohö muxa n'ar xöni ar dehe, teñhu.

¹⁴ Nu habü da yut'i, gi 'ñembabihu nö'ö togo ár mefi ar ngu: Ar Utate ba pehna ar nzengwa ga eñ'ahe njawa: Habü 'bu ar ngu di hoñhe ga tsi'be ar t'oximbaxjwa ma maxte.

¹⁵ Ne nö'ö ma da ut'ahü n'ar döta ngu di to mañö, xi thoki xiñho. Ka gi hyojunu ar t'oximbaxjwa ga tsihu.

¹⁶ Nuyá maxte mi zoñ'u har hnini, bi diñ'u ngu xki nsipabi, ne bi hyoknu ar t'oxi.

¹⁷ Nu mi nxui ar Hesu ba ehwi nu'u 'ret'amayoho yá maxte.

¹⁸ Nú'mü mi hñuhnu har mexa mi nt'oxi, ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahü, n'a di ñungwihu, ma gi dagagihu.

¹⁹ Nu'u xa bi du yá müi, ne bi ndüi bi 'yambabi'u n'a ngu n'a:

—Ha go geke.

Ne man'a mi embabi:

—Ha go nuga.

²⁰ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—N'a nu'u 'ret'amayoho togo n'adar mohi di thinthwu mahyegi ar thuhme.

²¹ Majöni Nö'ö Togo ba e bi Njö'i 'ba ar 'ñu da tho ngu xi t'ot'wabi, ne hwékate nö'ö togo ma da da'ö. Xiñhohmö hinxi zokwa har ximhai.

²² Ne nú'mü mi nt'ox'u, ar Hesu bi gu ar thuhme ne bi 'yapa Jö nda jöpi. Bi heke bi hembra yá maxte, ne bi 'ñembabi'u:

—Tsihu; gehnü ma ndo'yo.

²³ M'efa bi guxa ar t'eni mi po ar t'afi'obxi, bi umba njamödi Jö, bi thokwa yá maxte, ne gatho bi zi n'a tsi nts'iki.

²⁴ Ne bi 'ñembabi'u:

—Gehnü ma ji ma da nhö'mi da epa ár ñho nzeyey ya jö'i, ne njap'u da go ar 'ra'yo nkohi.

²⁵ Di xi'ahü, hinga pengi ga tsipa ár t'afi ar 'bai'obxi nuya payu. Ma ga to'mi ga tsi ma'ra'yo har ts'ut'wi Jö.

Ar Hesu bi mö nda kongar Pedro

(Mt. 26:30-35; Lk. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nu mi wadi bi ntu'u n'ar jöhñö, bi boñ'u ndi ma har t'ohö Njömdöni.

²⁷ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nunar nxuinu gatho ma gi hyegasegihu, ngetho xi t'ot'a har T'ofu, eno njawa: Ma ga ho ar ma'yo, ne da mfont'a xoge ya deti.

²⁸ Ha nu'mu xka pengi ga nte man'agi, ma ga 'bet'o gar nthehunu Ngalilea.

²⁹ Nu'mu ar Pedro bi 'nenö:

—Mödi gatho nu'u ma'ra da hvek'a'i, nuga hinga ma ga hek'ase.

³⁰ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nunar nxuinu hinxi zota ár ñoho ár mhafi ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñu'gi.

³¹ Ha nunar Pedro himi tsaya mi enö:

—Mödi ga tuga n'ehe, hinga koñ'a'i.

Ne gatho nu ma'ra mi mönga njap'u n'ehe.

Ar Hesu bi 'yapa Jö ár Dada núnu Getsemani
(Mt. 26:36-46; Lk. 22:39-46)

³² Ba e'u núnu habu t'embabi ar Getsemani, ne ar Hesu bi 'ñemba ya maxte: —Hñuhüwa. Nuga ma ga apats'u Jö ma Dada.

³³ Ne bi zixa ar Pedro, ar Hakobo, ne ar Xuwa, ne bi ndüi xa bi du ár müi.

³⁴ Bi 'ñembabi'u:

—'Butho ga tu ar dumüi. Kohüwa ne ndo'mhu, yo gi öhu.

³⁵ Bi tho man'a tsi tui ár yap'u ne ka bi ndandihmönu. Ne bi 'yapa Jö, nu'mu nda tsahmö, hinge nda zopabi nuya thogi ñ'utho mi ep'utho.

³⁶ Ne mi enö:

—Ma tsi Dada'i, nu'ge hinter ñhembabi'i. Hñöga nuya thogi xi 'ñep'u. Mödi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.

³⁷ M'efa ba ehe ne bi dinga nuya hñuyü mi öhö, ne bi 'ñemba ar Pedro:

—Simu, ha gi öhö. Ha himbi tsä ga nuta n'a tsi xenimpa.

³⁸ Zot'a ri dahü ne 'yafu Jö gi tsethu ya ts'othogi xta ep'u. Xa majöni ri hñöhu 'bui da tseti, ha nuna ri ndo'yohu k'at'a ár ts'edi.

³⁹ Bi ma ba apa Jö man'agi, ne bi mengi bi xipa nuya mhö xki xipa m'et'o.

⁴⁰ Nu mba pengi bi diñ'u mi öhö man'agi, ngetho nuyá da'u xa mi kö ya t'öhö, ne himi pö'u te nda dödi.

⁴¹ Ba e ár hñu'gi, ne bi 'ñembabi'u:

—Nupya hö, te ri t'öhöhu ne kö ri ndo'yohu. Xi zo ar pa xi thuts'i, ma da ndatwa ha ya 'ye ya 'yot'ats'oki Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

⁴² Nanju möhö, ba ehnu nö'ö togo ma da dagagi.

Ar Hesu bi njü
(Mt. 26:47-56; Lk. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Himi jwata nda ñö ar Hesu númu mba ep'u ar Huda, n'a nuya 'ret'amayoho ya maxte. Ne mi ñ'owi nzeye ya jö'i mi hö ya ndojwai ne ya za, xki mehna ya ndömöjö, ya böt'ofu, ne ya dönziandö.

⁴⁴ Ha nö'ö togo mi da, xki nkohwi ya jö'i ne xki 'ñembabi:

—Nö'ö togo gi hyanthu ga tsuspa ár hmi, gehnu gi hoñhu. Juhu ne xothu xiñho gi tsixu.

⁴⁵ Nu mi zoho, dama bi wat'a habu mi 'ba ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Utate.

Ne bi zuts'i.

⁴⁶ Nuya jö'i 'mu, dama bi wat'i ne bi gu ar Hesu.

⁴⁷ Ha n'a nu'u mi 'buhwinu, bi k'o'sa ár jwai, ne bi dakwa ár gu ár 'bego ar döngamöjö.

⁴⁸ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi ya jö'i:

—Hage dar bë xka ehü gi mikagihu, gi höhu ya jwai ne ya za.

49 Hyax'mu ndi 'buhwihu har donganijö, ne hinte ga jaju. Ne xi njanu, njap'u da tho ngu mönga har T'ofu.

50 Nu'mu gathu nuyá maxte bi zohnu bi nixt'i bi ma'u.

Ar bötsi bi nixt'i

51 Ha n'ar bötsi mi teni, honse xki mpaaxa n'ar dutu, ne nu mi nju,

52 dama bi zop'u ar dutu ne bi nixt'i ngotho.

Ar Hesu bi m'a'ma har mhunts'andö

(Mt. 26:57-68; Lk. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Ba ts'i ar Hesu bi m'amba ar dongamöjö, ne bi wat'a gathu ya ndömöjö, ya dönziandö ne ya bö't'ofu.

54 Ha nunar Pedro bi denda yap'u, ne bi zonga hár thi ar dongamöjö, bi hñuhwi ya ndogu mi mpat'a har tsibi.

55 Nuya ndömöjö ne gathu ar mhunts'andö, mi hongate nda hyoxa ar Hesu ne nda t'ent'i nda tho, hinte mi tiñ'u.

56 Ngetho nzeze mi hoxa ya nhemhñö, mödi himi nthexkwi nö'ö te mi möñ'u.

57 N'a mbi m'ata 'ra bi hyoxa ya nhemhñö, mi eñ'u:

58 —Nuje xta ohe xi 'ñenö: Nuga ma ga yot'a nunar nijönu xi hyoka ar jö'i, ne ár hñupa ga pengi ga juxa man'a, hinte ma jö'i xi hyoki.

59 Ha nuyü n'ehe himi nthé nö'ö mi möñ'u.

60 Nu'mu ar dongamöjö bi m'a made ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Ha hinte gi thödi. Te di bongate nö'ö thox'a'i.

61 Nö'ö mi ñhetho, hinte bi dödi. Ar dongamöjö bi mengi bi 'yani ne bi 'ñenö:

—Hage go ge'e ar Kristo, ár T'u nö'ö togo nsundabi.

62 Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö, go geke. Ne ma gi hanyu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i di hu hár ñ'e'i Jö togo pe'sa gathu ar ts'edi, ne di ehnu ha ya gui mhets'i.

63 Nu'mu ar dongamöjö bi xika ár he, ngetho mi beni ar Hesu xki ñömañ'ubi Jö, ne bi 'ñenö:

—Te ga jafu man'a te da hyots'e.

64 Xka 'yohu teme xi mö. Te gi möñhu.

Ne gathu bi hyox'u ndi 'ñepi nda tho.

65 Ne 'ra bi müdi mi tsots'i. Mi kotwa yá da ne xa mi umba ya mfei, ne mi embabi:

—Xije togo bi mep'a'i.

Ne nuya ndogu xa mi umba ya mpetgu.

Ar Pedro bi kongate ar Hesu

(Mt. 26:69-75; Lk. 22:55-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

66 Ar Pedro mi 'buhnu hai har thi, ne n'a mba ep'utho n'ar 'behñö mi pepa ar dongamöjö.

67 Ne mi hyanda ar Pedro mi mpat'a har tsibi, bi 'ñenö:

—Nu'ge n'ehe ngi ñ'owi ar Hesu me Nasare.

68 Ha nö'ö bi nkoni bi 'ñenö:

—Hindi pöka togo'ö. Hindi pöhmö tema gi mö.

Ne bi wat'a har goxthi. Ne ge'mu bi ma ar boxi.

69 Ne nunar 'behñönu mi hyanda man'agi, bi müdi bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

—Nunu go yá ñ'ohu'u.

⁷⁰ Ha nō'ō bi mengi bi nkonga man'agi. Ne hingar ya'ō nu'u mi 'buhnu bi mengi bi 'ñembabi ar Pedro:

—Majōni nu'ge go ár ñ'owi'u n'ehe, ngetho gar me Ngalilea, ne gi ñō mahyegi ngu ñō'u.

⁷¹ Nō'ō bi ndui bi ntsate ne mi et'a made Jō, mi enō:

—Hindi pōka togo ar ñ'ohō gi noñhu.

⁷² Ne ar boxi bi ma ár ño'gi. Nu'mú ar Pedro bi benga nō'ō te xki mōnga ar Hesu: Hinxi zōta ár ñoho ár mhafi ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñu'gi. Mi oda ár mfeni njap'u, xa mi zoni.

15

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lk. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ár hyax'ō ra n'itho, mi wadi bi nko'u ya ndömōjō, ya dōnzandō, ya bōt'ofō ne gatho ar mhunts'andō, bi zix'u ar Hesu xki nsot'e, ma ba ent'wa hár 'yē ar Pilato.

² Ar Pilato bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Hage go ge'e ár Ndō ya xodyo.

Nō'ō bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Hō, ngu xka mōnse.

³ Ne nuya ndömōjō xa te gatho mi hōts'e.

⁴ Man'agi ar Pilato bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñenō:

—Ha hinte gi thōdi. Ndimhō te gatho thox'a'i.

⁵ Ha nunar Hesu hinte bi dōdi, jange ar Pilato xa mi 'yōtho.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mt. 27:15-31; Lk. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Ar ndō xki nzōi nda hyekwa n'ar 'yofadi har dango nō'ō nda 'ya'u.

⁷ Ne mi onu n'a már thuhu Baraba, xki jot'wi yá ñ'ohu, ngetho xki ñhote nú'mu xki njuts'i nda ntukwi ar ndō.

⁸ Ne mba e gatho ya jō'i, bi ndui bi 'yapabi nda umba ngu xki nzōi mi umba tat'a dango.

⁹ Har Pilato bi dōtwabi'u njawa:

—Ha gi ne ga hek'ahu ár Ndō ya xodyo.

¹⁰ Mi pō'ō xki ndatwabi ngetho xki zot'wa yá mu nuya ndömōjō.

¹¹ Ha nuya ndöyū mi ka ya jō'i nda 'ya'u nda the ar Baraba.

¹² Ar Pilato bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Tema gi nehu ga japka nō'ō gi emfu ár Ndō ya xodyo 'mu.

¹³ Ne nu'u bi mengi bi mafi, mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i.

¹⁴ Ar Pilato mi embabi:

—Tema ts'oki xi 'yotnu.

Ha nu'u xa bi gahni bi mafi mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i.

¹⁵ Ha nu ar Pilato mi ne nda gohwi xiñho ya jō'i, jange bi xoka ar Baraba. Ha nu ar Hesu bi mō nda n'wext'i, ne bi datwa ya jō'i nda tsuta har pont'i.

¹⁶ Nu'mú, nuya ndogu bi zixa mbo hár thi ar dōta ts'ut'wi, ne bi ts'ohna gatho yá mindoguwi mi 'buhnu.

¹⁷ Ne bi gō'spabi'u n'ar thenga dutu, ne bi hñu'spabi n'ár ntsant'i ya 'mini xki m'e.

¹⁸ Bi muḍi bi zengwabi'u njawa:

—Xar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

¹⁹ Ne mi ju n'ar t'ò mi fëmba ár ñö, mi tsox'u, ne mi ndandihmö mi ndöñ'u emp'ò.

²⁰ Nu mi wadi bi t'ot'wa ar thede, bi thökwa ar thenga dutu xki njö'spabi, bi thetwa yá dutuse, ne bi njuki nda ts'uta har pont'i.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mt. 27:32-44; Lk. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Mi thohnu ar Simu me Sirene, ár dada ar Handro ne ar Rufo, xki 'ñe har hwöhi, bi njapi nda hñöxa ar pont'i habu nda ts'uta ar Hesu.

²² Ne bi ts'ixa habu mi t'embabi ar Golgota, di boni da 'ñenö Nñöxhundo'yo.

²³ Ne nunu bi t'umbabi ar ixkat'afi, mi nthöskwi n'ar bopo xi nju ár thuhu ar mira, ha nö'ò himbi ne bi zi.

²⁴ Nuya ndogu mi wadi bi tsüt'u har pont'i, bi ñhe'u yá dutu, mi ents'a ya nthöhö nda nu'u te nda hñöxa n'a ngu n'a'u.

²⁵ Mi tsu ngu n'ar guto xudi nú'mu mi ts'uti.

²⁶ Ne nunar xithe habu xki t'ot'a yo'ö xki ts'uti, mi enö: Gehnu ár Ndö ya xodyo.

²⁷ Bi ts'utwi ma yoho ya ñ'ohö ma ya bë, n'a hár ñ'ei ne man'a hár ngöhö.

²⁸ Njap'u bi thogi ngu xki t'ot'a har T'ofò habu enö: Bi nhu ngu n'ar ts'okte.

²⁹ Ha gatho nu'u mi thohnu, xa mi theni, ne mi hwöt'a yá ñö mi eñ'u:

—Xipyá, ngi enö ngi yot'wa ár nijö Jö, ne ar hñupa ngi pengi ngi juspa man'agi,

³⁰ mpose 'mu, ne kö habu gi zudi.

³¹ Mi njap'u nu'u ya ndömöjò n'ehe, mi theni. Ne ya böt'ofò mi mpehwi mi eñ'u n'a ngu n'a:

—Bi pò ma'ra, ne hingi tsa da mpose.

³² Nunar Kristo 'nò, ár Ndö ya me Israel, dá göpya har pont'i. Ga hanthe ne ga ñ'emüihe.

Ha nu'u togo xki ts'utwi mahyegi mi theni n'ehe.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Lk. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nu mi zonga madempa bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi wadi mi zot'a hñunde.

³⁴ Nu mi zonga hñunde, ar Hesu bi 'ñenö nts'edi:

—Eloi, Eloi lama sabaktani, —pontho da 'ñenö: Ma tsi Dada'i, ma tsi Dada'i, yo'ö xka hyegase.

³⁵ 'Ra nuya mi 'buhnu mi 'yode bi 'ñeñ'u:

—Hyanthu hanja zo ar Elia.

³⁶ Ne bi nixt'i n'a, ma ba po n'ar xi'yo har ixkat'afi. Bi tuta ha n'ar xithi ne bi kwatwa hár ne, ne bi 'ñeñ'ö:

—Hyehü, ma ga tq'mhü ha da e ar Elia da mats'i.

³⁷ Har Hesu bi mafi nts'edi, ne bi du.

³⁸ Nu'mú bi xita made ar dóta dutu mi naxa mbo har dönga nijö, mi kot'a habu xa mar nsunda, ba ndu mañö bi göxa hai.

³⁹ Ha nunar döndogu mi 'bahnu mi ñhandwi ar Hesu, mi hyandi bi du njap'u xki wadi bi mafi nts'edi, bi 'ñeñ'ö:

—Xa majöni nunar ñ'ohonü már T'u Jö.

⁴⁰ Mi 'buhnu 'ra ya 'behñö n'ehe mi handatho yap'u. Mi ñ'owi'u ar Maria me Magdala, ar Salome, ne ar Maria ár nönö ar 'befa Hakobo ne ar Huse.

⁴¹ Nu mi 'buhyu Ngalilea mi teni ne mi fāts'i, ne ma nze^ye xki deni mba e Herusale.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Lk. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Nú'mu 'butho nda yu ar hyadi nor pa'ö ar ñhoki, nunár hyax'öp'u mar pa ntsaya,

⁴³ nunar Huse me Arimatea mi 'buhwi ar mhunts'andö, ne xa mi nhu-mañho, mi to'mi nda hyandwa ár ts'ut'wi Jö n'ehe, bi zeta ár müi ne bi yut'i ma ba ñöwi ar Pilato, bi 'yapa nda umba ár ndo'yo ar Hesu.

⁴⁴ Ar Pilato xa bi 'yotho mi 'yode xki du. Bi zofö nda e ar döndogu nda 'yambabi ha majöni xki du.

⁴⁵ Ne mi wadi bi damajöni ar döndogu, bi t'umba ar Huse ár ndo'yo ar Hesu.

⁴⁶ Ar Huse bi danga n'ar t'axdutu, ne bi kö'mba ár ndo'yo har pont'i. Bi mats'i, ne bi 'yent'a ha n'ar t'agi xki nsa'ma ha n'ar ndodo, ne bi tōnga n'ar döta do bi gotwa ár goxthi ar t'agi.

⁴⁷ Ha nunar Maria me Magdala ne ar Maria ár nönö ar Huse mi hant'u habu bi t'agi.

16

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Lk. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nu mi tho ar pa ntsaya, ar Maria me Magdala, ar Maria ár nönö ar Hakobo, ne ar Salome, bi danga ya hogañuni ma nda go'spa ár ndo'yo ar Hesu.

² Ne ár hyax'ö ra n'itho ár ndui ar hñöto, ba e'u har t'agi, mi k'onts'a ar hyadi.

³ Nu mi 'yo har 'ñu, mi ense'u n'a ngu n'a:

—Xipya, togo da hñögagihuts'u ar do kot'a ar t'agi.

⁴ Ne mi hyant'u, bi nu'u xki thöka ar do. Nunar donu xa mar döta.

⁵ Ne nu mi yut'u har t'agi, bi hyant'u mi huhnu har ñ'ei n'ar bötsi, mi he n'ar t'axhe mi jut'atho. Ne xa bi zu'u.

⁶ Ne nunu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhu. Gi hoñhu ar Hesu me Nasare nö'ö togo bi ts'uta har pont'i. Bi mengi bi nte. Ndi, hyanthu habu bi 'begi, hinte jawa.

⁷ Jange di möhu ba xipabihu yá mæxte ne ar Pedro: Bi m'et'o di ma Ngalilea, ja gi hyanthunu ngu bi xi'ahu.

⁸ Ne xa bi nixt'i bi ma'u, ngetho xa xki zo ar mbidi yá müi. Ne hinto mi ñöwi'u, ngetho xa mi ntsu.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda ar Maria me Magdala

(Jn. 20:11-18)

⁹ Nu mi mengi bi nte ar Hesu n'itho har 'bet'o mpa ar hñöto, bi ñ'udi bi hyanda m'et'o ar Maria me Magdala, togo xki 'yemba yoto ya ts'ondöhi.

¹⁰ Nunar 'behñönu bi ma ba k'ōnga nu'u mi ñ'owi ar Hesu. Nuyü xa mi tu yá müi mi zoñ'u, ne nunar 'behñö bi xipabi xki hyant'ö.

¹¹ Nu mi 'yo'u mi tetho ne xki hyant'ö, himbi ñ'emüi.

Ar Hesu bi ñ'udi bi hyanda yoho nuya mi teni

(Lk. 24:13-35)

¹² M'efa bi ñ'udi n'añ'o, bi hyanda ma yoho nuya mi teni, mi 'yo ar 'ñu ndi ma har 'batha.

¹³ Nuyü n'ehe bi ma ba xipa nu'u ma'ra. Njap'utho himbi ñ'emüibi.

Ar Hesu bi mehna yá mpote
(Mt. 28:16-20; Lk. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ M'efa bi ñ'udi bi hyanda nu'ụ 'ret'aman'a yá mąxte, mi hu'ụ har mexa. Ne bi zu'ụ yo'ö himi ñ'emui, ne xa mar me yá ñö, ngetho hinxki ñ'emui nu'ụ togo xki hyandi xki mengi xki nte.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi'ụ:

–Di möhü xoge ár nxidi ar ximhai, ne xipabihü gatho ya jö'i ar hoga mhö.

¹⁶ Nö'ö togo da ñ'emui ne da nxixthe, ma da mpohö. Ha nö'ö togo hinda ñ'emui, ma da t'ent'i da hñömba ár mfei Jö.

¹⁷ Ne nuya nt'udiyü ma da 'yot'a nu'ụ togo da ñ'emui: Potka ma thuhu ma da 'yenga ya ts'ondöhi, ma da ñö ya 'ra'yo mhö,

¹⁸ ma da mita ya k'eñö, ne nu'mü da zi n'ar 'ñethi hote, hinte da japabi, da hñuxa yá 'ye ha ya dathi ne da dits'i.

Ar Hesu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i
(Lk. 24:50-53)

¹⁹ Mi wadi bi zo yá mąxte, ar tsi Hmu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i, ne bi hñuxa hár ñ'ei Jö.

²⁰ Ne nuyü bi boni hagatho, ma ba mönga ar hoga mhö. Ne ar tsi Hmu mi fats'i, ne mi umba ár ts'edi ár mhö ha ya nt'udi mi ot'ụ. Dá njap'ụ.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR LUKA

Ar t'ofo bi m'empabi ar Teoflo

¹ Ja nzeýe togo xi ne xi 'yotkagihü ar 'ñu gatho nö'ö xta thohüwa, ne di pöhu hö njap'u,

² njangu xi utkagihü nu'u hár ndui bi hyandase, ne bi ñ'o bi mömbabi'u ár mhö ar tsi Hmu.

³ Jange nuga n'ehe, Nda Teoflo, nu nda jwadi da ñ'ani xiñho hanja bi ndui ne hanja bi thohyu, xta beni ga ot'i ga peñ'a'i, ne njap'u ga o't'a ar 'ñu,

⁴ ne gi pö xiñho nuna majöni xi t'ut'a'i.

N'ar enxé ba e bi mömba ár m'ui ar Xuwa Xixthe

⁵ Nuya pa'u mar ndö ar Erode har hai Nhudea, ne ka mi 'buhnu n'ar möjö már thuhu ar Sakaria, mi 'bu har mhunts'i ár thuhu ar Abia. Ha nö'ö ár 'behñö már thuhu ar Sabe. Gatho yohoyu ma yá mengu ar m'et'o möjö Aron.

⁶ Ar Sakaria ne ár 'behñö xa mi 'bui xiñho hár nthandi Jö, ne mi otwa gatho yá 'bepate.

⁷ Hönse hinxki dinga ar bötsi, ngetho ar Sabe himi tsá nda ñ'onte, ne gatho yoho mi pe'sa nzeýe ya jeye.

⁸ Nu ar Sakaria ne ma'ra yá mimöjöwi nuya mi mpehwi, bi zot'ar pa nda yut'a har dönganijö nda mepa Jö.

⁹ Nuya möjö bi 'yents'a ar nthöhö ngu yá nt'umbi'u, togo nda yut'i nda tsöt'a ar githni. Ne bi zo ár thuhu ar Sakaria.

¹⁰ Ha nú'mü mi tsöt'a ar githni mbo har nijö, nzeýe ya jö'i mi 'ba nthi mi mat'a Jö.

¹¹ Ar Sakaria n'a mbi hyandwatho n'ár enxé Jö mi 'ba hár ñ'ei ar t'u'sgithni.

¹² Ha nú'mü mi hyandi xa bi zu, ne himi pödi teme nda mefi.

¹³ Ha nunar enxé bi 'ñembabi:

—Sakaria, yo gi ntsu, ngetho xta ehe ga xi'a'i, nuya ri nsadi xi 'yoxa Jö, ne xi numañho. Jange ar Sabe ri 'behñö ma da 'yomp'a'i n'a ri t'u, ne gi hñu'spabi ár thuhu ar Xuwa.

¹⁴ Nunü xa ma da ja'a'i gi njohya, ne nzeýe ya jö'i xa ma da njohya n'ehe xta m'ui.

¹⁵ Ngetho nunü xa ma da njár nsu hár nthandi Jö. Hinda za da zi ar ixkat'afi ne gatho nö'ö unga ar nti. Ne di oda nzit'ei, di hõmpa ár Hñö Jö.

¹⁶ Ma da zo ya me Israel, ne nzeýe ma da hyep'u yá ts'oki, ne da mengi da hyonga Jö ár Dada'u.

¹⁷ Gehnü di 'bet'o hokwa habu da tho ar tsi Hmu. Ma da t'umba ár ts'edi ngu nö'ö bi t'umba ar Elia, da xokwabi yá mfeni ya dada da mö yá bötsi, ne nuya me'sku da 'yöde nö'ö nsipabi. Njap'u da hyokwa yá m'ui ya jö'i, ne xta 'ñep'u ar tsi Hmu da 'yots'e.

¹⁸ Ha nuna ar Sakaria bi 'ñemba ar enxé:

—Hanja ga pödi ma da thogi ngu xka xikagi. Ngetho nuga xta ndönzia, ne nuna 'behñö xi ndötajö'i n'ehe.

¹⁹ Bi döta ar enxé ne bi 'ñembabi:

—Nuga dar Grabie, di 'bui habu bi 'bu Jö di pepabi. Jange go xpa penkagi ga xi'a'i nunar hoga mhö xta mö.

²⁰ Ha hinga ñ'emui, jange ma gi ngone, hinda za gi ñö gatho nuya payu hinx mi'uta ri bötsi. Ngetho ma da thogi gatho ngu xta mö xta zonga ar pa xi benga Jö.

²¹ Ha nu'u ya jö'i mi 'ba ntheni, mi to'mi nda bongar ar Sakaria. Ne himi pödi teme nda beni, ngetho mi ya'ö mi o mbo har nijö.

²² Ha nu mi böñ'ö, hinto mi tsa nda ñöwi ngetho mi gone. Njap'u bi böta ya jö'i xki hyanda n'a ngu ar t'i nünü mbo. Ne mi ja yá 'ye mi zo'u, ne bi gotho mi gone.

²³ Ha nu mi wa ya pa mi mpe har nijö, bi menga ár ngu.

²⁴ Hingar yapa ar Sabe ár 'behñö bi müdi bi ndathi, ne himbi bongar ngu kut'a nzönö. Ne mi enö:

²⁵ Nunár hwéki Jö xi hñögagi ma m'etsa himi tsa nga tingar bötsi.

N'ar enxe ma ba mö nda m'u ar tsi Hesu

²⁶ Mi tho 'rato nzönö, Jö ba pehna man'agi ar enxe Grabie, bi zonga har hnini Nasare har hai Ngaliela.

²⁷ Ba e bi k'ö'sa n'ar nxutsi már thuhu Maria. Nunar nxutsinu xki t'adi nda nthötwi n'ar ñ'ohö már thuhu ar Huse, n'a yá 'beto ar ndö Dabi.

²⁸ Mi yut'a ar enxe mbor ngu habu mi 'bu ar Maria, bi zengwa ne bi 'ñembabi:

—Njohya, xi hwék'a'i ár mhöte Jö. Gi 'buhwi ar tsi Hmu. Xa xi jöp'a'i gi töta gatho ma'ra ya 'behñö.

²⁹ Nu ar Maria mi hyanda ar enxe, bi 'yoda nuya mhö mi nsipabi, ne mi bense teme ndi bongar nunar nzengwanu.

³⁰ Nu'mú ar enxe bi 'ñembabi:

—Maria, yo gi ntsu, ngetho xka tsupa ár nhwéki Jö.

³¹ Ma gi ndathi ne ma da m'u n'a ri bötsi, ne gi hñu'spabi ár thuhu ar HESU.

³² Nö'ö xa ma da me'sa n'ar döta nsu, ne ma da t'embabi ár T'u Jö bi 'bu mhets'i. Ne Jö ar tsi Hmu ma da 'ñexa hár thuxandö, habu mi huxa ar ndö Dabi ár pale.

³³ Ne ma da ndö hár hnini yá 'beto ar Hakob gatho ya pa, ne nuna ár ts'ut'wi hinda ma da göts'i.

³⁴ Nu'mú ar Maria bi 'yambabi ar enxe:

—Hanja da za da thogi nö'ö xka mö. Hinxta 'bu'be n'ar ndo.

³⁵ Ar enxe bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ár Hñö Jö da zu'a'i, ne ár ts'edi ar tsi Dada 'bu mhets'i da gop'atho ár xudi. Jange nö'ö ri bötsi ma da m'ui xa nsunda, da t'embabi ár T'u Jö.

³⁶ Ne ar Sabe ri mēni, ngu gatho gi pöhu himi tsa nda dingya bötsi, nupya mödi xi ndötajö'i, pe'sa 'rato nzönö bi müdi bi ndathi.

³⁷ Ngetho Jö hinter ñhembibi da 'yot'e.

³⁸ Nu'mú ar Maria bi 'ñembabi ar enxe:

—Nuga dár 'begogi Jö. Da njap'u ngu xka xikagi.

Mi wa ar Maria bi mönga njap'u, ar enxe bi zop'u bi ma.

Ar Maria bi ma ba tsonga ar Sabe

³⁹ Nuya pa'u dama bi ma ar Maria, ma ba tsonga ha n'ar hnini mi 'bu ha ya t'ohö har hai Nhudea.

⁴⁰ Mi zoni bi yut'a hár ngu ar Sakaria, ne bi zengwa ar Sabe.

⁴¹ Nu mi 'yo ár nzengwa ar Maria, bi 'ñönga ár bötsi mbo hár müi, ne xa bi hñönga ár Hñö Jö.

⁴² Bi ñö nts'edi ne bi 'ñemba ar Maria:

—Jö xa xi jöp'a'i, gi töta gatho ma'ra ya 'behñö, ne xi jöp'a ri bötsi o nzit'ei.

43 Hanja xi t'akar seki da k'öskagi ár nönö ma tsi Hmuḥu.

44 Ngetho ngu da oxa ri nzenḡwa, numa bötsi bi njohya bi nsagi mbo ha ma mui.

45 Jö xi jöp'a'i, ngetho ga ñ'emui gatho ngu xi xi'a'i ar tsi Hmu nda thogi.

46 Nu'mú ar Maria bi 'ñenö:

Di ent'a ma mui di nsundabi ma tsi Hmu mhets'i.

47 Ne di ent'a ma ts'edi di johya di oxa nö'ö xi 'yotkagi Jö ma Pohote.

48 Ngetho xi ko ár mui xi hyandgagi ár tsi 'begogi.

Da ndu nunar panu di map'u, nuya jö'i di 'ñep'u da 'ñengagi, Jö xa xi jöp'a'i.

49 Ngetho Jö togo ár meṭi ar ts'edi, xa xi 'yotkagi ya döta 'befi.

Xa nsunda ár thuhu'ö.

50 Jö pe'spa ar nhwëki gatho nu'u ne da 'yot'a nö'ö möñ'ö, ne hingi thege, thota n'ar m'ui di ma man'ar m'ui.

51 Xi ñ'udi ngu nö'ö hinte k'at'a ár ts'edi.

Ne xi japi xi 'be yá tsá gatho nu'u xa exa yá nsu.

52 Xi hñöka nu'u mi ja yá ts'edi habu mi huts'i, ne nö'ö ar nsu mi pes'u, xi umba nu'u hinte mi pets'i.

53 Nu'u mi tu ar thuhu, xi umbabi xi niñö, ha nu'u mi pongwathobi, xi hñömbabi gatho.

54 Xi maḡa ár hnini Israel yá 'bego,

ne hinxi pumhni da me'spa ar nhwëki.

55 Xi 'yot'a ngu xki ñöt'wabi ma dadahu ar Abra, ne gatho yá 'beṭo ne yá mangu'beto;

hingē nda the ár nhwëki pe'spabi'u.

56 Ar Maria bi m'uhwi ar Sabe ngu hñu nzönö. M'efa bi menga ár ngu.

Ár m'ui ar Xuwa Xixthe

57 Mi zonga ar pa bi m'ui ár bötsi ar Sabe.

58 Ne mi bö gatho yá n'angu ne yá mēni hanja Jö xki hwëkwabi n'ar bötsi, ma ba k'öts'i bi njohyawí.

59 Ha nu ár hñöto mpa, ba e'u bi hñu'spabi ar nsegi hár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u. Mi ne nda thu'spabi ár thuhu ar Sakaria ngu ár dada.

60 Ha nunár nönö bi 'ñenö:

—Hin'ö, hinga hu'spabihü njap'u. Ma ga hu'spabihü ar Xuwa.

61 Nuyü bi dötwabi ar Sabe:

—Hanja ma da thu'spabi njap'u. Hinte gi 'ñe n'a ri mēni di pe'sa nunar thuhunü.

62 Nep'u bi ja yá 'ye bi t'amba ár dada tema thuhu nda thu'spabi.

63 Har Sakaria xki ngone, jange bi 'ya n'ar xithe, ne ka bi hñuxp'u: Ár thuhu ar Xuwa. Gatho nuya mi 'buhnu xa mi 'yoṭho.

64 Ge'mu bi mengi bi xo ár ne ar Sakaria, ne bi mudi bi nsundabi Jö.

65 Gatho nuya jö'i bi hyanda nu te xki thogi, mi 'yoṭho ne himi pödi te nda beni. Ne nunar 'bedenü bi nxanga xoge ya t'ohö Nhudea.

66 Gatho nu togo xki bödi, mi o yá mfeni, ne mi ense n'a ngu n'a:

—Tema nsu ma da t'umba nunar bötsinü.

Ngetho mi 'buhwi ár ts'edi Jö.

Ar Sakaria bi mö nö'ö mi umba Jö nda mö

67 Nu ar Sakaria ár dada ar bötsi, xa bi zinga ár Hñö Jö, ne bi ndui bi mönga nö'ö mi umba Jö nda mö, ne bi 'ñenö:

68 Xa nsunda Jö ma tsi Hmu mhets'i, ár Dada ya me Israel, ngetho xpa e da pokagihü yá hninigihü.

69 Xpa penkagihū n'ar Pōhote nō'ō hinda the ár ts'edi, xpa ponga ha yá m̄anga'betō ar ndō Dabi ár 'bego Jō.

70 Gehnū xki ñōtkagihū Jō, ngu bi mōnga yá hoga m'ehni mam'et'o.

71 Bi ñōtkagihū nda ñōngagihū, hinte nda jaju ma ñ'unihū ne nu'ū hingi ne da nugagihū.

72 Nda me'spa ar nhwēki ma palehū, ne hinge nda pumhni ár hoga nkohi bi nkohwi.

73 Nunár ñhōt'i Jō bi 'ñet'ase ár thuhu, bi xipa ar Abra ma palehū, nda 'rakagihū.

74 Bi xipabi nda ñōngagihū hinte nda jaju ma ñ'unihū, njap'ū nga pepabihū'ō, ne hinto nda pikagihū.

75 Ne nga 'yohū xiñho, nga 'buhū xint'axi hár nthandi Jō gatho ma tehū.

76 Ha nu'ge ma tsi bōtsi'i, ma da nsi'a'i ár m'ehni'i Jō 'bū mhets'i, ngetho ma gi 'bet'o gi paxt'wa ár 'ñu ar tsi Hmu.

77 Gi xipa ár hnini Jō ma da mpumbabi yá ts'oki, ne njap'ū da mpo'ū.

78 Ngetho Jō ma tsi Dadahū bi ko ár mui, bi ñ'udi ba penkagihū n'ar 'ra'yo hyats'i bi nheki mhets'i,

79 da yot'wabi yá mfeni gatho nu'ū 'bū har 'bexui, to'mda ar ndōte. Ne da yotkagihū ar 'ñu ga 'buhū n'ar hogam'ui.

80 Ne nuna ar bōtsi mi te ne mi xu ár ts'edi ár pa. Mi 'buse ha ya ot'at'ohō. Ba e bi ñ'udi nú'mū mi zonga ar pa bi ndui bi zo ya me Israel.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo bi zokwa har ximhai

(Mt. 1:18-25)

1 Nuya pa'ū ar dōngandō Augusto Sesar bi japi nda njuspa yá thuhu gatho ya jō'i.

2 Ge'mū mar ts'ut'wi ar Sirenio har hai Nsiria, nu mi nja ar m'et'o njuxthuhu.

3 Gatho ya jō'i mi penga ha yá hnini habū mi 'bū yá mengu, nda unga yá thuhu.

4 Jange ar Huse bi bonga har hnini Nasare har hai Ngalilea, bi ma har hnini Belen har hai Nhudea, ngetho mar mengunū ar ndō Dabi, ha nu ar Huse ka xki 'ñehnu ha yá mēni ar Dabi.

5 Bi ma nda unga yá thuhu, nō'ō ne ar Maria xki 'yađi nda nthōtwi, ha nuna mi ñ'ū.

6 Nú'mū mi 'buhnū har hnini Belen, bi wa yá pa nda m'ū ár bōtsi.

7 Ka bi m'uhnū ár 'bet'o bōtsi, bi maxa ya m'ant'i, ne bi gaxa habū mi ñunga ya meti, ngetho himi otho habū nda t'umba ar seki nda ñ'oxi.

'Ra ya ma'yo ma ba k'ō'sa ar tsi Hesu

8 Hingar yap'unū, 'ra ya ma'yo mi haxa har 'batha mi su yá deti.

9 N'a mbi dañ'ū bi hyandwa n'ár enxe ar tsi Dada, ne ár nsunda Jō bi yot'a gatho habū mi 'bū'ū, ne xa bi zu'ū.

10 Nunar enxe bi 'ñembabi'ū:

—Yo gi ntsuhū, ngetho xta ehe ga xi'ahū n'ar hoga mhō, xa gi njohyahū ne gatho nu ma'ra ya jō'i.

11 Ngetho nupya xi m'ū hár hnini ar ndō Dabi, n'a togo da po'ahū, ne go ge'ō ar Kristo ar tsi Hmu.

12 Gehnu n'ar nt'udi: Gi tiñhu ar bötsi 'baxa ya m'ant'i, di oxa habu ñunga ya meti.

13 Nu mi wadi bi mönga njap'u ar enxe, n'a mbi nhekitho n'a mut'i ya enxe mhets'i mi 'bahwi, ne mi nsundabi Jö mi eñ'u:

14 Dar nsunda Jö bi 'bu mhets'i,

ne da m'ui n'ar hogam'ui nuya meximhai hár mhöte'ö.

15 Nu mi menga mhets'i ya enxe, ya ma'yo mi enga n'a ngu n'a:
—Möhö Belen, ma ga k'ö'su nö'ö xi thogi ngu xi xikagihu ar tsi Dada.

16 Nep'u nuya ma'yo dama bi ma'u, ne bi dinga ar Huse ne ar Maria, ha nunár bötsi mi oxa habu mi ñunga ya meti.

17 Ha nu mi hyant'u ar bötsi, bi ndui bi möñ'u gatho nö'ö xki nsipabi mi nhonu.

18 Ne gatho nu'u togo mi ots'e, xa mi 'yoda nö'ö te mi möñ'u.

19 Ha nunar Maria mi kwatatho hár mfeni gatho te mi mhö, ne mi bense teme ndi bönga gathoyu.

20 Ha nuya ma'yo bi menga har 'batha, mi nsunda ne mi umba njamödi Jö, gatho nuya xki 'yode ne xki hyandi bi thogi ngu xki nsipabi.

Ar tsi Hesu mi leletho bi ts'ixa har dönganijö bi ndatwa hár 'ye Jö

21 Mi pe'sa hñoto mpa xki m'u ar bötsi, bi thu'spabi ar nsegi hár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u. Ne bi thu'spabi ár thuhu ar Hesu, gehnu ar thuhu xki mönga ar enxe nú'mu hinxki 'rotho.

22 Nu mi wa ya pa nda t'axk'u ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise, ar Huse ne ar Maria bi zixa ar bötsi har dönganijö Herusalen, nda ndatwabi hár 'ye ar tsi Dada.

23 Bi 'yot'a njap'u, ngetho njanu xki 'ot'a ha yá 'bepate ar tsi Dada: Gatho nuya 'bet'o bötsi da m'ui, nu'mu ar ts'unt'u, mahyoni nda t'ekwa ar tsi Dada.

24 Ne bi ma'u har dönganijö, bi hñö'spabi ár m'oñho Jö, ngu mönga ha yá 'bepate ar tsi Dada, enö: Nu'mu n'ar 'behñö nda m'u ár bötsi, mahyoni nda zixa yoho ya ngongo wa yoho ya domtxu, nda hñö'spabi Jö ngu ar m'oñho.

25 Nuya pa'u mi 'bu n'ar ñ'ohö núnu Herusalen már thuhu ar Simiu. Xa mi 'yo xiñho hár nthandi Jö, mi hõmpa ár Hñö Jö, ne mi to'ma nda hyanda ar Nõnte, nö'ö togo ma nda ñonga ya me Israel.

26 Go gehnu xki xipabi ár Hñö Jö, nda hyanda m'et'o nö'ö togo xki 'ñexa Jö nda ndö, ne ka nda du.

27 Nunu xki ma har nijö ngetho ár Hñö Jö xki zits'i. Nú'mu mi 'buhnu mbo, bi yut'a ar Huse ne ar Maria, mi tsi ar tsi Hesu nda ndatwa hár 'ye Jö, ngu mi mönga ha yá 'bepate ar Moise.

28 Nu'mu ar Simiu bi gu bi dets'i, ne bi nsunda Jö bi 'ñenö:

29 Jö ma Dada'i, da za gi hyongagi.

Xi hñu ma mu, ngetho xta handa ngu xka xikagi.

30 Xi hyanda ma da ar Pohote xka pehni,

31 ne xka hyokwa ár 'ñu ha yá nthandi gatho ya jö'i.

32 Nö'ö ngu n'ar ñot'i da yot'wa yá mfeni gatho nu'u hingya me Israel, ne njanu ma da t'e'spa ár nsu ri hnini Israel.

33 Ha nu ar Huse ne ar Maria ár nõnö ar Hesu, xa mi 'yotho gatho nö'ö mi mhö mi nhoñ'ö.

34 Nep'u nu ar Simiu bi 'yapa Jö nda jöp'u, ne bi 'ñembabi ar Maria ár nõnö ar Hesu:

—Nunar bötsinu xpa 'behni da pohö nzeze ya me Israel, ne ma'ra ma da m'edi. Gehnu n'ar nt'udi nzeze ma da doxta nö'ö te da möñ'ö.

35 Ne njap'u ma da nheki gatho nõ'ö te pe'sa ha yá mfeni ya jö'i. Ne nu'ge xa ma gi tho n'ar dumui, ngu n'ar ndojwai da nsus'a ri mui.

36 Mi 'buhnu n'ar 'behñö n'ehe már thuhu ar Ana, nunu mi ñö mi hõmpa ár ts'edi Jö. Gehnu már t'inxu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Fanuel, nuyá mengu ma yá 'beto ar Aser. Xki ndõtajö'inu, bi nthöti mi nxutsitho, ne xki m'uhwi ár döme yoto njeye.

37 Ha xki jwata gohon'ate ma goho njeye xki n'anxu. Himi ponga har nijö, ka mi 'buhnu parxui mi pepa Jö, mi bëhe ne xa mi apabi.

38 Nú'mu mi ñö ar Simiu, bi wat'a ar Ana n'ehe habu mi 'ba'u. Bi ndui bi umba njamödi Jö, ne mi nõnga ar tsi bötsi, mi xipa nu'u mi to'mi nda ñhõnga ar hnini Herusalen.

Ar Huse ne ar Maria bi menga har hnini Nasare

39 Nú'mu mi wadi ar Huse ne ar Maria bi 'yot'a gatho ngu mi huxa ha yá 'bepate ar tsi Dada, bi menga har hnini Nasare har hai Ngalilea.

40 Ha nunar bötsi mi te, ne mi huxa ár ts'edi. Xa mi te ár mfödi, ne ár nhwëki Jö mi ñ'owi hyax'mu.

Ar tsi bötsi Hesu mi 'bu har dönganjö

41 Tat'a jeye mi pa yá dada ar Hesu nda m'u har dango mbaxjwa núnu Herusalen.

42 Jange mi jwata 'ret'amayoho njeye ar Hesu, bi ma'u ar dango Herusalen ngu yá nt'umbi'u.

43 Nu mi wa ar dango, ba penga ar Huse ne ar Maria. Ha nu ar Hesu ba kohnu Herusalen, ne nuyá dada himbi bödi.

44 Nu'u mi hu yá mui mi nthöskwi ya jö'i nu'u mi pap'u ndi menga yá ngu. Bi ñ'o xoge n'apa. M'efa ka bi hyoñ'u ha mi ñ'owi yá mëni ne yá mpöhwi.

45 Ne himbi diñ'u, jange bi gu ar 'ñu bi menga Herusalen man'agi, ma nda hyoni.

46 Ne ár hñupa bi diñ'u mi 'buhnu mbo har dönganjö, mi huhnu mateda nu'u ya böt'ofu, mi ots'e ne mi ot'wabi ya nt'ani.

47 Ne gatho nu'u ya jö'i mi oxa nõ'ö te mi möñ'ö, xa mi 'yotho, ngetho xa mi jár mfödi, mi thödi xiñho gatho nõ'ö te mi t'ambabi.

48 Ne nu mi hyanda ár nõnö ne ar Huse mi huhwinu ya böt'ofu, himi pödi te nda beni. Ne ár nõnö bi 'ñembabi:

—Ma tsi t'u'i, yo'ö xka jakagihe njap'u. Ri dada ne nuga tu ma muihe di hoñ'ahe.

49 Ha nunar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi hongagihu. Ha hingi pöhu mahyoni ga mpe hár 'bëfi ma Dada.

50 Mödi nuyü himbi zo yá mfeni teme mi ne nda xipabi.

51 Ne bi mewi'u, bi menga Nasare, ne mi ota gatho nõ'ö mi xipabi'u. Ha ár nõnö mi kwatatho hár mfeni gatho nõ'ö te xki bödi.

52 Ne nu ar Hesu mi te ár mfeni ne ár ndo'yo, ne mi 'yo ndi hñuxa mi numañho Jö ne ya jö'i.

3

Ar Xuwa Xixthe mi mönga ar hoga mhö (Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

1 Xki m'u ngu ar döngandö ar Tiberio Sesar 'ret'amakut'a njeye, ha nu har hai Nhudea mar ndö ar Ponsio Pilato, har Erode mar ndö har hai Ngalilea.

Ha nunar Lipe ár jödöny, mar ndö har haj Iturea ne har haj Trakonite, ne ar Lisania mar ndö har haj Abilinia.

² Ge'mu ma ya döngamöjö ar Anas ne ar Kaifas. Nunar jeyeny Jö bi zohna ar Xuwa ár t'u ar Sakaria, mi 'bu ha ya ot'at'ohö, nda zo ya jö'i.

³ Nu'mú ar Xuwa bi ñ'o xoge ár ñöni ar döthe Hordan. Ne mi xipa ya jö'i nda 'yot'wa yá ntso'mi, ne nda nxixthe, njap'u nda mpumba yá ts'oki.

⁴ Bi thogi ngu xki 'yot'a ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

Ár mhafi n'a togo enga har ot'at'ohö:

Hyokwabihi ár 'ñu ar tsi Hmu,
jömfu habu da thogi.

⁵ Gatho ya hñe da ñhuts'i.

Da thext'a ya t'ohö ne ya ngwani,
da jönga ya 'ñu nu'u xi noni,
ne da ts'uka habu gatho xi ñ'ödi.

⁶ Ne gatho ya jö'i da hyanda ar mpohö unga Jö.

⁷ Nzeye ya jö'i mi pa mi k'ö'sa ar Xuwa mi ne nda nxixthe, ne nö'ö mi embabi:

—Yá bötsi'ihu ya k'eñö gi hātehü. Togo xi ut'ahu gi k'onthu ár kwe Jö xi 'ñep'u.

⁸ Mahyoni gi 'yothu nö'ö xiñho, njap'u da nheki xka 'yothwu ár ntso'mi. Yo ma gi 'ñexasé ri nsuhü gi 'ñeñhy: Ma dadahe ar Abra. Ngetho nuga dí xi'ahu, jö tsá da guxa nuya doyu, ne da 'ñexa ngu yá bötsi ar Abra.

⁹ Ne di xi'ahu n'ehe, Jö ngu ar tsenza hödar nts'enza hár 'ye da zeka ar za. Ha nunar za hinte mañho uni, da ts'eki ne da t'ent'a har tsibi.

¹⁰ Nu'mú nuya jö'i bi 'yani ne bi 'ñembabi:

—Xi'mu, teme ga peje.

¹¹ Ne ar Xuwa bi döti ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo pe'sa yoho yá pahni, da umba n'a nö'ö hinte köhö. Ha nö'ö togo pe'sa te da zi, da ñhehwi nö'ö hinte pets'i.

¹² Ne ba e 'ra ya njobojö nda nxixthe n'ehe, ne bi 'yamba ar Xuwa:

—Utate, xi nuje, te ga pehe.

¹³ Ar Xuwa bi dötwabi:

—Hönse jothu nö'ö xi nsi'ahu.

¹⁴ Nep'u ba e 'ra ya ndogu, ne bi 'yamba ar Xuwa:

—Xije, te ga peje.

Ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Yo gi hömfu yá bojö ya tsi jö'i. Yo gi pehu ya nhemhñö ne njap'u da jot'i.

Ñhogamüihu nö'ö ar bojö gi töhu.

¹⁵ Gatho ya jö'i mi oda yá mfeni ne mi ense'u: Xi nunar Xuwa, hage go gehnu ar Kristo 'mu.

¹⁶ Jange ar Xuwa bi 'ñembabi:

—Nuga dí xixthe'ihu har dehe, ha 'befa man'a togo ma da xixthe'ihu hár Hñö Jö ne ar tsibi. Xa tökagi ár ts'edi, ne nuga hindi 'ñepkagi ga xot'wats'u yá nthöt'i ár thiza.

¹⁷ Nö'ö xi ñhoki da mi'sa ar t'ei. Ma da paxt'a ár thi, ne da kwata ar t'ei hár t'u, ne nunar paxi da 'yu'sa har tsibi habu hiñham'u da wadi da nzo.

¹⁸ Njap'u ar Xuwa mi mönga nzeye ya mhö mi zohna ya jö'i, ne mi xipa ar hoga mhö.

¹⁹ N'agi bi zui ar ndö Erode, ngetho xki zimbabi ár 'behñö ár jödö már thuhu ar Lipe, ne xki 'yot'a ma nzeye ya ts'oki.

²⁰ Nunar Erode, bi hñu'sa man'ar ts'oki, bi gu ar Xuwa ne bi 'ñet'a har fadi.

*Ár nxixthe ar Hesu**(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)*

²¹ Nú'mu mi xixthe ya jö'i ar Xuwa, nuya pa'u ar Hesu bi nxixthe n'ehe. Ne nu mi 'yapa Jö, bi xo mhets'i,

²² ne ár Hñö Jö ba kôti ngu n'ar domtxu, ne bi zu'ö. Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñenö:

—Go ma hmöka T'u'i, gi jakagi ga njohya.

*Yá pale ar Heskristo**(Mt. 1:1-17)*

²³ Ar Hesu mi pe'sa ngu n'atema'ret'a njeje nú'mu mi du'ma ár 'befi. Ne nö'ö, ngu mi benga ya jö'i, már t'u ar Huse, ha nu ar Huse már t'u ar Eli.

²⁴ Ar Eli már t'u ar Matat, har Matat már t'u ar Lebi, ar Lebi már t'u ar Melki, ar Melki már t'u ar Hana, har Hana már t'u man'ar Huse.

²⁵ Ha nö'ö man'ar Huse már t'u ar Matatia, ar Matatia már t'u ar Amos, ar Amos már t'u ar Naum, ar Naum már t'u ar Esli, har Esli már t'u ar Nagai.

²⁶ Ar Nagai már t'u ar Mat, ar Mat már t'u man'ar Matatia, ha nö'ö man'ar Matatia már t'u ar Semei, ar Semei már t'u man'ar Huse, ha nö'ö man'ar Huse már t'u ar Huda.

²⁷ Ar Huda már t'u ar Hoana, ar Hoana már t'u ar Resa, ar Resa már t'u ar Sorobabel, ar Sorobabel már t'u ar Salatiel, har Salatiel már t'u ar Neri.

²⁸ Ar Neri már t'u man'ar Melki, ha nö'ö man'ar Melki már t'u ar Adi, ar Adi már t'u ar Kosam, ar Kosam már t'u ar Elmodam, har Elmodam már t'u ar Er.

²⁹ Ar Er már t'u ar Hosue, ar Hosue már t'u ar Elieser, ar Elieser már t'u ar Horim, har Horim már t'u man'ar Matat.

³⁰ Ha nö'ö man'ar Matat már t'u man'ar Lebi, ha nö'ö man'ar Lebi már t'u ar Simiu, ar Simiu már t'u man'ar Huda, ha nö'ö man'ar Huda már t'u man'ar Huse, ha nö'ö man'ar Huse már t'u ar Honan, har Honan már t'u ar Eliakim.

³¹ Ar Eliakim már t'u ar Melea, ar Melea már t'u ar Mainan, ar Mainan már t'u ar Matata, har Matata már t'u ar Natan.

³² Ar Natan már t'u ar Dabi, ar Dabi már t'u ar Isai, ar Isai már t'u ar Obed, ar Obed már t'u ar Bos, ar Bos már t'u ar Salmon, har Salmon már t'u ar Naso.

³³ Ar Naso már t'u ar Aminadab, ar Aminadab már t'u ar Aram, ar Aram már t'u ar Esrom, ar Esrom már t'u ar Fare, har Fare már t'u man'ar Huda.

³⁴ Ha nö'ö man'ar Huda már t'u ar Hakob, ar Hakob már t'u ar Isa, ar Isa már t'u ar Abra, ar Abra már t'u ar Tare, har Tare már t'u ar Nakor.

³⁵ Ar Nakor már t'u ar Serug, ar Serug már t'u ar Ragau, ar Ragau már t'u ar Peleg, ar Peleg már t'u ar Eber, har Eber már t'u ar Sala.

³⁶ Ar Sala már t'u ar Kainan, ar Kainan már t'u ar Arfaxad, ar Arfaxad már t'u ar Sem, ar Sem már t'u ar Noe, har Noe már t'u ar Lamek.

³⁷ Ar Lamek már t'u ar Matusale, ar Matusale már t'u ar Enok, ar Enok már t'u ar Hared, ar Hared már t'u ar Malalel, har Malalel már t'u man'ar Kainan.

³⁸ Ha nö'ö man'ar Kainan már t'u ar Enos, ar Enos már t'u ar Set, ar Set már t'u ar Adan, ha nu ar Adan már t'u Jö bi 'bu mhets'i.

4*Ar ts'ondöhi mi tsata ar Hesu**(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)*

¹ Mi wadi bi nxixthe ar Hesu, ne xki nzinga ár Hñö Jö, bi zohnu ar döthe Hordan, ne ár Hñö Jö bi zixa ha ya ot'at'ohö.

² Ne ka ba 'buhnu yon'ate mpa, ne mi ehnu ar ts'ondöhi mi tsati. Ha nu ar Hesu gatho nuya payu hinte xki zi, ne mi wahyu bi ntunthu.

³ Nu'mu ar ts'ondöhi bi 'ñembabi:

—Nu'mu ár T'u'i Jö, japa nunar do da nthuhme xö.

⁴Ha nu ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Huxa har T'ofu njawa: Hinge honse ar thuhme da umba ár te ar jö'i, mahyonibi ár mhö Jö n'ehe.

⁵Ne ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu ha n'ar t'ohö xa mar ñhets'i, ne bi utwabi gathu ya hnini 'bu har ximhai, ne bi nhekinu xogeyu.

⁶Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Ga ja'i gi ndö gathu nuya hniniyu, di pewi yá ñho, ngetho xi t'entk'a ha ma 'yeyu, ne da tsä ga umbabi togo di nega.

⁷Honse nu'mu gi ndandihmö ne gi nsundagi, gathu ga ent'a ha ri 'ye.

⁸Nu'mu ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Hyegagiwa ts'ondöhi. Ngetho huxa har T'ofu: Nsunda Jö ri Hmu, ne honse'ö gi pepabi.

⁹Nep'u ar ts'ondöhi bi zixa ar Hesu har hnini Herusalen, ne bi 'ñexa mañö hár ngöts'i ar dönganjö, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu go ár T'u'i Jö, 'yengar nsagi xö.

¹⁰Ngetho huxa har T'ofu:

Jö da mehna yá enxe da su'a'i.

¹¹Ne da mip'a ri 'ye,

hingi fama ri wa ha ya do.

¹²Nu'mu ar Hesu bi döti ne bi 'ñenö:

—Enga har T'ofu n'ehe: Yo ma gi tsata Jö ri Hmu.

¹³Nu'mu himi tini hanja nda tsati, ar ts'ondöhi bi 'wege 'ra ya pa.

Ar Hesu bi du'ma ár 'befi

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴Nep'u mi hõmpa ár ts'edi ár Hñö Jö, ar Hesu bi menga har hai Ngalilea. Gathu nu'u ya jö'i mi 'bu hár nthet'i bi 'yo mi nhoñ'ö.

¹⁵Ne nö'ö mi kut'a ha yá nijö'u mi uti. Ne gathu mi e'spa ár nsu.

Ar Hesu mi 'buhnu Nasare

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Nep'u ar Hesu bi menga har hnini Nasare habu xki te'ö. Bi zöta n'ar pa ntsaya, bi yut'a har nijö ngu ár nt'umbi'ö, ne bi m'ai nda né ar T'ofu.

¹⁷Bi t'umbabi nda ne ar t'ofu xki 'yot'a ar m'ehni Isaia, ne bi dinga nö'ö ar xeni enö njawa:

¹⁸Nu ár Hñö Jö xi gobgathu, ngetho xi hñuxkagi ga xipa ar hoga mhö ya hyoya.

Xpa penkagi ga hot'a nu'u tu yá mu, ga xipabi nu'u togo jot'i, xi zo ar pa da boni,

ga xokwabi yá da ya goda,

ga juxa nu'u xi thomahai.

¹⁹Ne ga xipabi gathu ya jö'i xi zo ar pa da hwëgagihu ár mhöte Jö.

²⁰Mi wa ar Hesu bi nepa ár T'ofu Jö, bi tani bi datwabi nö'ö mi faxte har nijö, ne bi hñudi. Ha gathu nu'u mi 'buhnu himi juxa yá da mi k'öt'i.

²¹Nö'ö bi ndui bi zofu, ne bi 'ñembabi'u:

—Ar pania xi tho gathu nö'ö xka 'yohu da nehe har T'ofu.

²²Ne gathu nu'u mi 'buhnu xa mi ñomañho, ne xa mi 'yoda ya nzathu mhö mi mönga ar Hesu, ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu ár t'u ar Huse.

²³Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

–Di pödi ma gi 'ñengagihy: Nu'mu xa majöni gi othe ma'ra, ñ'othese. Ne ma gi 'ñengagihy: 'Yot'wa ha ma hähü n'ehe, ngu xta ohe xka 'yotnu Nkapernaum.

²⁴ Ne bi 'ñenö n'ehe:

–Xa majöni di xi'ahü, hinjo'o n'ár m'ehni Jö da nhumañho hár haise.

²⁵ Di xi'ahü majöni, nú'mu mi 'bü ar m'ehni Elia, himi k'at'a ya 'ranxu har hai Israel, ge'mu hinxki 'wö hñu njeje made, ne hagatho mi jar thuhu.

²⁶ Ha Jö himbi mehna ar Elia nda t'inga ha yá ngu'u. Bi mehna ba 'winga n'ar 'ranxu me Sarepta, get'u ar hnini Sidon.

²⁷ Ne nuya pa mi 'bü ar m'ehni Eliseo n'ehe, himi k'at'a togo mi tsu ar tsit'ando'yo har hai Israel, ha hinto bi dixyu, honse ar Naman mar me Nsiria.

²⁸ Nu mi 'yox'u nö'ö mi mönga ar Hesu, gatho nuya jö'i xki mhunts'a mbo har nijö xa bi mbö yá kwe.

²⁹ Xa bi m'a'u, bi guka ar Hesu har hnini, bi zixa har nengama'ye habu mi huxa nunar hnininu, ne mi ne nda hyot'u.

³⁰ Ha nunar Hesu bi thota mateda ya jö'i, ne bi ma.

N'ar ñ'ohö mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi

(Mr. 1:21-28)

³¹ Nep'u ar Hesu bi ma Nkapernaum, n'ar hnini har hai Ngaleila, ne ha ya pa ntsaya mi uta ya jö'i.

³² Ne gatho nuya jö'i xa mi 'yotho tengu ár nt'uti, ngetho mi ñö ngu nö'ö togo pe'sa ar ts'edi.

³³ Ka mi 'buhnü har nijö n'ar ñ'ohö mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi. N'a mbi hyexta n'ar mhafi, ne bi 'ñenö:

³⁴ –Te gi hongwa. Hyegagihe, Hesu me Nasare. Hage xka e gi hwatkagihe. Di pödi togo'i, ár hoga T'u'i Jö.

³⁵ Ar Hesu bi zu ar ts'ondöhi, ne bi 'ñembabi:

–Kot'a ri ne, pöni hye nunar ñ'ohönu.

Nu'mu ar ts'ondöhi bi foma ar ñ'ohö mateda habu mi 'ba'u, bi hyegi ne hinte bi japi.

³⁶ Ne gathoyu xa bi zu, ne mi enga n'a ngu n'a:

–Tema mhö möny. Honse da 'bepabi ya ts'ondöhi da böni, ne nuyü öte.

³⁷ Ne gatho har hai'ö ne ár nthet'i bi nunga ár 'bede ar Hesu.

Ar Hesu bi othebi ár to ar Simu Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Nep'u mba ponga ar Hesu har nijö, bi ma hár ngu ar Simu. Ne ár to xa mi the ar mpat'i. Ne bi t'apabi ar Hesu nda nu.

³⁹ Ne nunu bi ñ'ani habu mi 'benga ar dathi, ne bi xipa ar mpat'i nda böni. Ne nunar mpat'i dama bi hyegi, ne nunar 'behñönu bi nangi bi umba te nda zi'u.

Ar Hesu bi othe nze ya dathi mi yu ar hyadi

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Nú'mu mi yu ar hyadi, gatho nu'u tsant'ö ar hñeni mi thogi, mi ts'ixa habu mi 'bü ar Hesu nda hñu'spa ár 'ye n'a ngu n'a, ne gatho mi othe.

⁴¹ Ne nzeje ya dathi nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi mi embabi, ne nu nda böñ'u, mi mafi mi enö:

–Go ge'e ár T'u Jö.

Ha nunar Hesu mi tsui, ne himi hegi nda ñö, ngetho nuyü mi pödi go mi gehnu ar Kristo.

*Ar Hesu bi ñ'o xoge har hai Ngalilea mi mönga ar hoga mhö
(Mr. 1:35-39)*

⁴² Ár hyax'ö n'itho ar Hesu bi bonga har hnini, bi ma ha n'ar hai habu hinto mi 'bui. Ha nuya jö'i xa bi ñ'o bi hyoni, ne mi zonga habu mi 'yo'ö, mi tsömi himi ne nda hyegi nda ma.

⁴³ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Mahyoni ga ma ma'ra ya hnini, ga mönga ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi jö, ngetho gehnu xpa 'benkagi ga e ga mönga'ö.

⁴⁴ Ne mi 'yo xoge Ngalilea, mi zo ya jö'i ha yá nijö.

5

*Ar njöpa njuxhwö
(Mt. 4:18-32; Mr. 1:16-20)*

¹ N'ar pa ar Hesu mi 'yo hár ñöni ar ñhonthé Genesare. Nor pa'ö xa bi wat'a ra nze ya jö'i, 'bu'ho nda 'yent'i, ngetho gatho mi ne nda 'yoxa ár mhö jö.

² Ar Hesu mi hyanda yoho ya motsa mi ku har ñonthé. Hinto mi 'yoni, ngetho nu togo yá meti xki göi, mi pet'a yá nt'ats'i.

³ Ne ar Hesu bi boxa n'a nuya motsa mi 'buhnu, már meti ar Simu. Ne bi 'yapa ar möte nda 'ñet'a n'ar tsi tui mbo ar dehe, ne ka bi hñuxnu mi uta gatho ya jö'i.

⁴ Ne mi wadi bi zofo, bi 'ñemba ar Simu:

—'Yet'a ar motsa habu xi ñhe, ne ka gi köthunu ri nt'ats'ihü.

⁵ Ha nu ar Simu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'i, xta mpehe gatho ar xui, ne hinte xta ju'xe. Mödi njap'u, nu'mü gi penje, ma ga köthe ar nt'ats'i zëi.

⁶ Ne nu mi 'yot'a ngu xki nsipabi, mi guxa nuya nt'ats'i xa mi ñuts'i, 'bu'ho nda xegi.

⁷ Jange bi guxa yá 'ye bi mat'a nu ma'ra yá ñ'ohü mi et'a man'ar motsa, nda e nda mats'i. Mba e'ü, bi ñu'sa gatho yoho ya motsa, 'bu'ho nda yui.

⁸ Ha nu mi hyanda ar Simu njap'u, bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu'i, hindi 'ñepkagi ga ñ'owi, ngetho dar ts'okte.

⁹ Bi 'ñenö njap'u ngetho ngu'ö ne nu ma'ra, xa xki zu, ne himi pödi te nda beni, xki hyanda gatho nuya hwö xki gux'u.

¹⁰ Njap'u nu ma'ra mi faxa ar Simu har nt'axhwö, ar Hakobo ne ar Xuwa nuyá t'ü ar Sebedeo, xa xki zo ar mbidi yá müi. Ha nunar Hesu bi 'ñemba ar Simu:

—Yo gi ntsu. Di ndü ar pania ma gi 'yaxa ya jö'i da e da dengagi.

¹¹ Nu'mü bi 'yet'a ya motsa hár ñöni ar dehe, ne bi zohnu gatho yá 'befi, bi denga ar Hesu bi mewi.

*Ar Hesu bi othe n'a mi tsu ar tsit'ando'yo
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)*

¹² N'agi ar Hesu mi 'bu ha n'ar hnini, ne ba e n'ar ñ'ohö nts'edi mi tsu ar tsit'ando'yo. Mi hyanda ar Hesu, bi wat'a habu mi 'ba'ö, bi ndandihmö, bi me ár hmi har hai. Ne mi äpa ar möte mi embabi:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mü gi ne, da tsä gi othegi.

¹³ Nu'mü ar Hesu bi maka ár 'ye, bi hñu'spabi ne bi 'ñembi:

—Hö, di ne ga othe'i. Dá dix'a'i.

Ne ar tsit'ando'yo dama bi hyegi.

¹⁴ Nu ar Hesu bi hñu'mba ár müi hinto nda xipabi, ne bi 'ñembabi:

—Hont'a di ma ba ñ'udi da hyant'a ar möjö. Ne gi hñöxa ri m'otñho gi jut'a ri nt'axki ngu bi mönga ar Moise, njap'u da bö'u xi dix'a'i.

¹⁵ Ha nunar 'bedenu bi nungi, bi zo yá gu ya jö'i nö'ö mi ot'a ar Hesu. Ne xa mi kwat'i nda 'yoxa nö'ö te mi mö, ne nda othebi yá hñeni.

¹⁶ Jange ar Hesu mi 'wege habu hinte mi 'bu ya jö'i, mi mat'a Jö ár Dada.

Ar Hesu bi othe n'ar dathi xki nza ár ndo'yo

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ N'ar pa ar Hesu mi uta ya jö'i, ne mi 'buhnu 'ra ya denga'bepate ne ya bö't'ofu, xki ñe Herusalen ne ma'ra ya hnini har hai Nhudea ne Ngallilea. Ne ar Hesu mi hömpa ár ts'edi Jö mi othe ya dathi.

¹⁸ Nep'u bi zo 'ra ya ñ'ohö mi tsi n'ar dathi xki 'yents'a ha n'ar fidi, ngetho xki nza ár ndo'yo. Ne nu'u togo mi tsihi, mi ne nda kut'a mbo habu mi 'bu ar Hesu nda othe.

¹⁹ Ha himi tsá nda yut'i, ngetho xa mi ja nze ya jö'i. Jange bi boxa mañö ar ngu, ne bi guka 'ra ya domhi. Njap'u bi tsá bi kö'ma ar dathi mi oxa ár fidi habu mi 'ba ar Hesu, mbo har ngu mateda ya jö'i.

²⁰ Har Hesu mi hyandwa yá jamfi nu'u ya ñ'ohö mi tsihi, bi 'ñembabi ar dathi:

—Ha gi ode, ndada. Xi mpump'a ri ts'oki.

²¹ Nu'mú nuya bö't'ofu ne ya denga'bepate mi ense'u njawa: Teme xi bengana nunar ñ'ohönu, ts'okwa Jö. Ngetho honse Jö tsá da pungya ts'oki.

²² Ar Hesu bi bötwatho yá mfeni, jange bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi beñhu njap'u.

²³ Tamar ñhemi ga xipkanu: Xi mpump'a ri ts'oki. Wa ga embabi: Nangi gi 'yo.

²⁴ Pöhüpya, Nö'ö Togo xpa e bi Njö'i pe'skwa ar ts'edi har ximhai da punga ya ts'oki, nuhu teme ma ga pefi.

Ne bi 'ñembabi ar dathi:

—Nu'ge di xi'a'i: Nangi, juxa ri fidi, di ma ri ngu.

²⁵ Nu'mú ar dathi bi nanga mateda ya jö'i, bi guxa ár fidi, ne bi ma ár ngu, mi umba njamödi Jö.

²⁶ Ne gatho ya jö'i bi hyandi xa bi 'yotho, mi e'spa ár nsu Jö, xa mi ntsu mi eñ'u:

—Ar pania xta hanthu ya döta nt'udi.

Ar Hesu bi zohna ar Lebi nda deni

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ M'efa ar Hesu bi boni bi ma, ne bi hyanda n'ar njotbojö már thuhu Lebi, mi huxa habu mi njut'ar bojö mi jot'a ya ndö. Ne bi 'ñembabi:

—Ba e gi tengagi.

²⁸ Nu'mú ar Lebi bi zop'u xoge, bi deni bi mewi.

²⁹ M'efa bi 'yot'wa n'ar dango ar Hesu hár ngu. Bi wat'a nzeje ma'ra yá minjotbojöwi, ne ma'ra ya jö'i bi hñuxkwiyu har mexa.

³⁰ Nep'u nuya bö't'ofu ne ya denga'bepate bi ndui bi ñömañ'u mi emba nu'u mi tenga ar Hesu, ne mi embabi'u:

—Hanja gi ñuñhu ne gi ntsixkwiñu ya njotbojö ne ya 'yot'ats'oki.

³¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u 'yomañho, hingi hongga togo da othe, ha nuya dathi hö, hoñ'u.

³² Nuga hinxta e ga zo ya hogajö'i. Xta e ga zo ya 'yot'ats'oki da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ar Hesu bi t'amba ar bēhē

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Bi t'ambabi ar Hesu, ne bi t'embabi:

—Yo'ö yá maxte ar Xuwa Xixthe ne yá maxte ya denga'be pate xa bēhē ne mat'a Jō. Ha nuya ri maxte ñuni ne tsithe.

³⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi ñenō:

—Hage da tsa gi jafu da bēhē nu'u togo xi ts'ohna ha n'ar ngo ne 'buhwi nö'ö togo nthōti. Njap'u ma maxte n'ehe.

³⁵ Ha ma da zo ya pa nú'mu xta ts'ixkagi. Nuya pa'u hö, xinda ne, da bēhyu.

³⁶ Ne bi xipa man'ar 'bede, enō njawa:

—Hinjo'o togo da hyenga n'ar 'ra'yo he da mo't'a n'ar ze dutu. Ngetho nu'mu da jap'u, hinge hont'a da ts'onga ar 'ra'yo he, ar gönga dutu da xegi xta yut'a nö'ö ar 'ra'yo m'ot'e.

³⁷ Ne hinto xit'a ar ut'afi ha ya ze ximhni, ngetho ar t'afi da foka ya ze ximhni, njap'u ya ximhni ne ar t'afi da m'edi.

³⁸ Jange mahyoni da nsit'a ar ut'afi ha ya 'ra'yo ximhni, ne njap'u hinte da jayu.

³⁹ Nö'ö togo tsi ar t'afi xi ñhegi, hingi ne da zi nö'ö xi ñ'utho, ngetho eñ'u, nö'ö xi ñhegi xiñho'ö.

6

Yá maxte ar Hesu bi doka ya ngöt'ei har pa ntsaya

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ N'ar pa ntsaya ar Hesu ne yá maxte bi tho ha ya hwöhi xki 'bot'a ya t'ei, ha nuyá maxte mi toka ya ngöt'ei, ne mi tōki mi tsa.

² Nu'mu 'ra ya denga'be pate mi hyandi, bi 'yani ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi othu nö'ö hingi ho da t'ot'a har pa ntsaya.

³ Ha nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Ha hinxka nehü nö'ö bi 'yot'a n'agi ar Dabi nú'mu mi zuhwi ar thuhu yá ñ'owi.

⁴ Bi yut'a hár nijö Jō, ne bi guka nuya thuhme xki 'bo'spa Jō. Nuya thuhmeyu, hinto mi tsa nda zi, hönse ya möjö. Mödi ar Dabi bi zi, ne bi umbabi gatho nu'u togo mi ñ'owi.

⁵ Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, gehnu ár Hmu ar pa ntsaya.

Ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Man'ar pa ntsaya ar Hesu bi yut'a ha yá nijö'u, ne bi du'mi mi uti. Ka mi 'buhnu n'ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye ñ'ei.

⁷ Ha nuya böt'ofone ya denga'be pate, mi öda ar Hesu mi handi ha nda othe ar ñ'oho har pa ntsaya, ne nda dinga te nda hyox'u.

⁸ Har Hesu mi pötwatho yá mfeni'u, ne bi 'ñemba ar ñ'oho xki 'yot'a ár 'ye:

—Nangi, 'ba madetho.

Ha nö'ö ar ñ'oho dama bi nangi, ne bi m'a madetho.

⁹ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi nuya böt'ofone ne nuya denga'be pate:

—Ma ga ot'ahu n'ar nt'ani: Terme xiñho da t'ot'e har pa ntsaya, ar ñho wa ar ts'om'ui. Da t'othe n'ar dathi, wa da thegi da du.

¹⁰ Ne bi k'öt'a gatho nu'u mi 'buhnu, ne bi 'ñembabi ar ñ'oho:

—Maka ri 'ye.

Ar ñ'oho bi maka ár 'ye, ne dama bi dits'i.

¹¹ Nuya denga' bepate ne ya böt' ofo xa bi mbö yá kwe, ne mi ñ'anga n'a ngu n'a teme nda jap'u ar Hesu.

Ar Hesu bi hwahna nu'u 'ret'amayoho yá mpote
(Mt. 10:1-4; Mr. 8:13-19)

¹² Nuya pa'u ar Hesu bi boxa ha n'ar t'ohö, ma ba apa Jö, ne gatho ar xui bi m'uññu mi ñöwi ar Dada.

¹³ Ar hyax'ö bi zohna gatho nu'u mi teni. Ne bi hwahna 'ret'amayoho yá maxte, ne bi ñ'embabi yá mpote n'ehe.

¹⁴ Go gehyu yá thuhu'u: ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro, ar Andre ar jödöp'u'ö, ar Hakobo ne ar Xuwa, ar Lipe, ne ar Bartolo,

¹⁵ ar Teo, ar Toma, ne nö'ö man'ar Hakobo ar t'u ar Alfeo, man'ar Simu togo mi t'embabi ar ñöngahni n'ehe,

¹⁶ ar Huda nö'ö ar jödö ar Hakobo, ne ar Huda Iskariote togo m'efa bi da ar Hesu.

Ar Hesu bi maxa nze ya jö'i
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ Nep'u ar Hesu ba kö har t'ohö, ba ñ'owi nu'u 'ret'amayoho yá maxte. Ne bi zoñ'u ha n'ar 'batha habu xki mhunts'a nzeze ya jö'i mi teni. Ne mi janu ma nzeze ya jö'i, ma ya me Herusalen ne ma'ra ya hnini har hai Nhudea, ma'ra xki ñe har hnini Tiro ne Sidon 'bu hár ñöni ar döta ñhonthé. Nuya jö'iyu ba ehe nda 'yoxa nö'ö mi mönga ar Hesu, ne nda othebi yá hñeni.

¹⁸ Nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi mi embabi.

¹⁹ Ne gatho ya jö'i xa mi ne nda danga ar Hesu, ngetho nu'u togo nda dani, mi ponga n'ar ts'edi mi hökwa gatho yá hñeni.

Ar Hesu bi mönga nu'u nzatho ne nu'u ñ'uda yá m'ui
(Mt. 5:1-12)

²⁰ Ar Hesu bi hyanda yá maxte, ne bi ñ'eno:

—Nzatho nuya gi hyoyahu, ngetho xi nhwëk'ahu ar ts'ut'wi Jö.

²¹ Nzatho nuya gi thohu ar thuhu, ngetho ma gi niñöhu.

Nzatho nuya gi zoñhupya, ngetho ma gi njohya gi nthehu.

²² Nzatho nu'mu xta utsa'ihu ya jö'i, xta gu'ahu, xta zañ'ahu, ne hinda ne da beñ'ahu ri thuhuhu ngu n'ar ts'ojö'i, ngetho gi teñhu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²³ Nuya pa xki thohu gatho nuya thogiyu, xa gi njohyahu, ngetho xa ma gi hñöñhu n'ar nthöhöñu mañö mhets'i. Beñhu mam'et'o, gatho nuyá m'ehni ar tsi Dada bi nt'utsa ngu'ahu n'ehe.

²⁴ Ha hwëkate nu'ahu te xka pe'suwa har ximhai. Xi göxa ri johyahu xka pe'su.

²⁵ Hwëkate nu'ahu hinxka thohu ar thuhu, ngetho m'efa xa ma da zit'ahu ar thuhu.

Hwëkate nu'ahu xa gi johyahupya, ngetho m'efa xa ma gi nzoñhu gi thohu ar dumu.

²⁶ Hwëkate'ihu nu'mu gatho ya jö'i es'ahu ri nsuhu, ngetho nuya jö'i mi 'bu mam'et'o, njap'u mi e'spa yá nsu nuyá m'ehnisse hinxki mehna Jö.

Möhu ri ñ'unihu
(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Ha nu'ahu gi oxu nö'ö teme di mö, möhu ri ñ'unihu, ne 'yot'wabihu ar ñho nu'u togo utsa'ihu.

²⁸ 'Yafu Jö da jöpa nu'u togo tsañ'ahu, ne mat'wabihu Jö nu'u togo ñömañ'uhü.

²⁹ Ha nu'mu togo da mep'a n'a ri hmiḥu, ñheḥu da mep'a nö'ö man'a n'ehe. Ha nu'mu da hñomp'a ri pat'ihu, hyeḥu da hñöxa ri pahniḥu n'ehe.

³⁰ Nu'mu togo te da 'ya'ahu, umbabiḥu. Ne nu'mu da hñöñ'ahu n'a te ri metihu, yo gi apabiḥu.

³¹ Nö'ö teme gi nehü da 'yot'ahu ya jö'i, 'yot'wabihu njap'u n'ehe.

³² Nu'mu honse gi möḥu togo mö'ahu, tema ñho gi oṭhu 'mu. Ha hingi jap'u yá ñ'ohu ya ts'okte n'ehe.

³³ Ne nu'mu honse gi ko'sfu ar ñho nu'u togo xi 'yot'ahu n'ehe, tema ñho gi oṭhu 'mu. Ngetho nuya ts'okte njap'utho n'ehe.

³⁴ Ha nu'mu gi hmifü ri bojöhü honse nu'u togo gi pöhü da gut'ahu, tema ñho gi oṭhu 'mu. Ngetho ya ts'okte njap'u'u, hmipa yá bojö nu'u togo pödi da ko'spabi.

³⁵ Nu'ahu möḥu ri ñ'unihu ne 'yot'wabihu ar ñho. Hmipabiḥu nö'ö da mi'ahu, ne yo gi to'mḥu da kos'ahu. Ngetho nu'mu gi 'yoṭhu njap'u, ma gi hñöñhu n'ar döta nthöhö, ne da nheki yá bötsi'ihu Jö bi 'bu mhets'i. Ngetho nö'ö pe'spa ar ts'eti ya ts'om'ui ne nu'u hiñ'otho yá njamödi.

³⁶ Jange nu'ahu pe'spabiḥu ar hwëki gatho ya jö'i, ngu ot'a Jö ri Dadahu.

Yo gi theñhu ri ñ'ohu

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Yo gi nthentehü, ne njap'u hinda nthet'ahu n'ehe. Yo gi ñöthü ar mfeï, ne hinda ñhö't'ahu ar mfeï n'ehe. Pumbabiḥu ma'ra, ne njap'u da mpump'ahu n'ehe.

³⁸ Uñhu, ne da t'a'ahu, n'ar hoga t'eni xi nhwöt'i ne xa di 'baxki. Ngu nö'ö ar t'eni gi eñhu, get'ar t'eni ma da t'eñ'ahu n'ehe.

³⁹ Nep'u nö'ö bi xipabi'u n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

—Hage da za n'ar goda da guhna man'ár migodawi. Hage hinda hyo gatho yoho har ots'i.

⁴⁰ Hinjo'o n'ar jö'i togo t'uti di töpa ár mfödi ár utate. Ha nu'mu da bödi xiñho, nu'mü hö, da ñhehwi ár utate.

⁴¹ Hanja gi handwa ár ts'oki ri ku, njangutho n'ar paxi o hár da'ö, ne hanja hingi jamasu nö'ö ri döta ts'oki ngu n'ar xoka za o ha ri dage.

⁴² Ne hanja da za gi 'ñembabi ri ku: To'mi ga höp'a ar paxi o ha ri da. Ne hanja hingi handa nö'ö ar xoka za o ha ri dage. Xa gar nemhñö. Hñö m'et'o nö'ö ar za o ha ri dage, ne njap'u da za gi hyanda xiñho, ne gi hñö'mba ar paxi o hár da ri ku.

Fötho tema za'ö xta födi te uni

(Mt. 7:15-20; 12:34-35)

⁴³ Hiñ'otho n'ar hoga 'baiza da unga nö'ö hingi ho da ts'i, wa n'ar ts'o'baj da unga nö'ö xiñho.

⁴⁴ Föta tema za'ö xta födi te uni. Ngetho nuya 'mini hinda tsa da nthukwa ya iuxi, ha nuya 'minza hinda tsa da njo ya obxi.

⁴⁵ Njap'utho n'ehe n'ar hogajö'i ot'a nö'ö xiñho, ngetho xi me'sa ar ñho hár mfeni. Ha nor ts'om'ui jö'i ot'a nö'ö hingi ho, ngetho hár mfeni hyaxtho benga nö'ö hingi ho. Nö'ö di pe'su ha ma mfenihu, ge'ö ponga ha ma nehü.

Yoho ya ñ'ohu bi hyo yá ngu

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ Hanja gi engagihu: Ma tsi Hmu'ihe, ma tsi Hmu'ihe, ne hingi ne gi 'yoṭhu nö'ö di xi'ahu.

⁴⁷ Nö'ö togo da e da zükagi, da 'yoxa nö'ö di mö ne da 'yot'e, ma ga xi'ahu te ñhehwi.

⁴⁸ Nō'ō ma ga hekwatho n'ar n̄'ohō ho n'ar ngu. Bi xa'ma habu da n̄'e ár ndui, bi zonga habu o ar medo, ne ka bi du'mnu bi guts'i. Ne nu mi zo ya dö'ye, ne bi gō ya nzothē, bi tho habu mi 'bu ar ngu. Nunar ngu'ō himbi n̄'ōni, ngetho ár ndui mi foxa har medo.

⁴⁹ Ha nō'ō togo da 'yoxa nō'ō di mō ne hinda 'yot'e, ma ga hekwatho n'ar n̄'ohō bi hyo ár ngu har 'baxka hai, himbi xa'mi nda hyokwa ár ndui. Ne mi zo ya nzothē, xa mar nzedi, ne bi text'a nor ngu'ō, ne xa bi hwata gatho.

7

Ar Hesu bi othebi n'ár 'bego n'ar ndōndogu me Nroma (Mt. 8:5-13)

¹ Mi wa ar Hesu bi zo ya jō'i, bi mengi bi yut'a man'agi har hnini Nkaper-naum.

² Ka mi 'buhnu n'ar dōndogu me Nroma, mi n̄'e n'ár 'bego xa mi mōdi, ne mi hñeni, xa mi nts'edi, 'butho nda du.

³ Nunar dōndogu mi 'yode mi nhonga ar Hesu, bi mehna 'ra ya ndōxodyo, nda 'yapa ar mōte nda e nda othebi ár 'bego.

⁴ Ha nu mi zoñ'u habu mi 'bu ar Hesu, xa bi 'yapa ar mōte nda ma, ne bi n̄'embabi'u:

—Nunar dōndogu ba penkagihe, di beñhe di n̄'epabi gi fats'i.

⁵ Ngetho mō ma jō'ihu, go gese bi mō nda thogagihe n'ar nijō.

⁶ Jange ar Hesu bi mewi. Ne nú'mu ma nda zonga hár ngu ar dōndogu, bi mehna 'ra yá n̄'ohu nda n̄'embabi:

—Yo gi tu ri mu, tsi Tata. Pengwatho, ngetho hindi n̄'epkagi gi kut'a ha ma ngu.

⁷ Jange hinda ne da mase ma nga tsi'a'i. Nō'ō di a'i, hōse gi mō ma 'bego da dits'i, nuga di n̄'emui da njap'u.

⁸ Ngetho nuga 'bu togo 'bepkagi, ha di pe'sa ya ndogu di 'bepabi n'ehe. Nu'mu ga emba n'a: Di ma, da ma. Nu'mu ga emba man'a: Ba ehe, da ehe. Ha nu'mu ga emba ma 'bego: 'Yot'a nunar 'befinu, da 'yot'e.

⁹ Nu mi 'yo ar Hesu njap'u, xa bi 'yotho. Ne bi n̄'handa habu mi 'bu ar mhuntsjō'i mi teni, ne bi n̄'embabi'u:

—Di xi'ahu, hinxta tinga n'ar me Israel di pe'sa n'ar jamfi ngu nunar n̄'ohonu.

¹⁰ Ha nu mi menga nu'u xki m'ehni hár ngu ar ndōndogu, bi hyandwa ár 'bego xki dits'i.

Ar Hesu bi ko'spa ár te ár t'u n'ar 'ranxu me Nain

¹¹ M'efa ar Hesu bi thogi bi ma man'ar hnini ár thuhu Nain, mi n̄'owi yá maxte, ne nze ye ya jō'i mi teni.

¹² Nú'mu mi 'bai nda yut'a har hnini, bi nthewi mi ponga n'ár mhunts'i ya jō'i, ndi ma nda 'ya ár t'u n'ar 'ranxu, ne hōsenu mi n̄'ehe.

¹³ Ar tsi Hmu mi hyanda ar tsi 'behñō, xa bi hwēki ne bi n̄'embabi:

—Yo gi zoni.

¹⁴ Nep'u bi wat'a habu mi pa'u, ne bi hñuxa ár 'ye har xithe habu mi oxa nō'ō xki du. Ha nuya mi muts'i bi m'ai, ne ar Hesu bi n̄'emba nō'ō xki du:

—Ts'unt'u, di xi'a'i gi nangi.

¹⁵ Nu'mu nō'ō xki du bi nangi bi hñudi, ne bi ndui bi n̄'ō. Ne ar Hesu bi datwabi ár nōnō.

¹⁶ Ha nu mi hyanda njap'u gatho ya jō'i, xa bi zu, ne bi ndui bi nsunda Jō mi eñ'u:

—N'ar dōta m'ehni Jō xi zokagihu. Jō xpa pēhni da maṁkagihu ár hmōka hninigihu.

¹⁷ Ne gatho har hai Nhudea, ne gatho nuya hnini mi 'bu hár nthet'i, bi zo yá gu nō'ō xki 'yot'a ar Hesu.

*Ar Xuwa Xixthe bi mēhna yoho yá maṁte ma ba k'ō'sa ar Hesu
(Mt. 11:2-19)*

¹⁸ Nuyá maṁte ar Xuwa Xixthe bi ma ba xipabi gatho nō'ō xki thogi. Ne ar Xuwa bi zohna yoho,

¹⁹ bi mēhna ma nda 'yanga ar Hesu: Ha go ge'e ár m'ehni Jō ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

²⁰ Nu'mú yá m'ehni ar Xuwa bi ma ba k'ō'sa ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ar Xuwa Xixthe ba penje ga eñ'ahe: Ha go ge'e ár m'ehni Jō ma nda ehe, wa ga to'mhe man'a.

²¹ Ha nú'mú mi zonga yá maṁte ar Xuwa, ar Hesu mi othe nzeye ya dathi, mi ena ya ts'ondōhi, ne mi othe nzeye ya goda.

²² Jange nō'ō bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Di mōhū ne ba xipabihu ar Xuwa nō'ō xka jwadi xka hyanthū ne xka 'yohū. Xipabihu nuya goda xo yá da, nuya dowa 'yo, ha nu'u tsu ar tsit'ando'yo thits'i. Nuya gogu ode, ne nuya xki du pengi da nte, ha nuya tsi hyoya xi nsipabi ar hoga mhō.

²³ Ne nzatho nō'ō togo hinda u ár mui xi zo ár gu nō'ō di pēfi.

²⁴ Ha nu mi menga yá maṁte ar Xuwa, ar Hesu bi ndui bi nonga ar Xuwa, ne bi 'ñemba ya jō'i:

—Togo ma ga hyanthū har ot'at'ohō. Hage ma ga hyanthū n'ar ñ'ohō mi otho ár ts'edi, ngu n'ar xithi mi hwōnda ar ndōhi. Hin'ō wain'ō.

²⁵ Xi'mú teme ga poñhū ma ga hyanthū. Hage n'ar ñ'ohō mi he ya dutu xi mhōdi. Hin'ō, ngetho nu'u kō ya nzatho dutu ne pe'sa gatho nō'ō ne, 'bu ha ya ngu ya ndō'u.

²⁶ Tema ga poñhū ga hyanthū 'mū. N'ár m'ehni Jō. Hō, ne di xi'ahū hinge honse n'ar m'ehni Jō, pe'sa man'ar dōta nsu.

²⁷ Gehnū xki nhonga mam'et'o har T'ofō habū enō:
Nuga di pēhna ma m'ehni da m'et'o,
da hyok'a ar 'ñu.

²⁸ Nuga di xi'ahū, hinxi m'u man'ár m'ehni Jō togo xi me'sa ár nsu ngu ar Xuwa Xixthe. Ha nu'u xi yut'a hár ts'ut'wi Jō, mōdi nheki hinte pe'sa yá nsu, tōpa ár nsu ar Xuwa.

²⁹ Gatho nu'u ya jō'i mi oxa nō'ō mi mōnga ar Xuwa, ne nu'u ya njotbojō bi hñōmbár xixthe, mi damajōni xiñho gatho nō'ō ot'a Jō.

³⁰ Ha nuya denga'bepate ne ya bōt'ofō, himbi numañho, ne himbi hñōnga nunar ñho mi ne nda 'yot'wa Jō. Jange himbi ne'u nda xixthe ar Xuwa.

³¹ Ne ar tsi Hmu bi 'ñenō:

—Togo ga hekwabi nuya jō'i 'bu nuya payu, ne togo di hñōts'i.

³² Nu'u di hñōxa ya bōtsi hu har tai ñ'eni, ne mat'a yá mibōtsiwi, enō: Da huxthe ma nthuzahe, ne hinga nehū. Da ntuhe ya thuhu dumui, ne hinga nzoñhū.

³³ Jange nu'ahū di hñōx'ahū nu'u ya bōtsi'u, gi hanthū gatho hingi ho. Ngetho ga hyanthū bi zo ar Xuwa, hinto mi ñungwi, hinto mi ntsixkwi, ne ngi emfū mi pe'sa ya ts'ondōhi.

³⁴ M'efa bi zo Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, ñungwi ne ntsixkwi ya jō'i, gi emfū xa tsu ar ts'o'yo ne ar nti, ár ñ'owi ya njotbojō ne ya 'yot'ats'oki.

35 Ha nö'ö togo pe'sa ar hoga mfödi, nhekitho ha yá hoga 'befi.

Ar Hesu mi 'bu hár ngu n'ar denga'bepate ár thuhu ar Simu

36 N'ar denga'bepate bi zohna ar Hesu hár ngu nda ñungwi. Ne nú'mu mi zoni bi yut'a har ngu ne bi hñuxa har mexa.

37 Mi 'buhnu n'ar ts'o'behñö har hnini'ö. Mi bödi xki zohnu ar Hesu hár ngu ar denga'bepate nda ñunu, bi ma ba k'öts'i. Ne bi hñöxa n'ar xito t'axdo, mi po n'ar ñuni xa mi yuni xiñho.

38 Mi zoni bi ndandihmö hár wa ar Hesu, xa bi hñu ár muí bi nzoni. Nuyá gida mi nö'mi, mi xukwa yá wa ar Hesu, ne mi ju yá xtö mi thukwabi. Xa mi tsuspabi, ne mi ko'spa nö'ö ar hogañuni mi hõ.

39 Nu mi hyanda ar denga'bepate xki zohna ar Hesu hár ngu, mi ense hár mfeni: Nu'mu majöni ár m'ehni Jö nunar ñ'ohönu, di pöhmö tema 'behñö thamba ár wa, ngetho n'ar ts'o'behñö.

40 Jange ar Hesu bi 'ñembabi ar denga'bepate:

—Ha gi ode Simu. Di ne ga xi'a'i n'ar 'bede.

Ar Simu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Xikagi, ma tsi Utate'i.

41 Ne bi 'ñenga ar Hesu:

—N'agi yoho ya ñ'ohö mi tupa n'ar hmibojö. N'a mi tu kut'anthebe ya t'axbojö, ha nö'ö man'a mi tu madenthebe.

42 Ha nu'u himi tsá nda gut'wa ár bojö nö'ö togo xki hmipabi. Jange nö'ö ar hmibojö, bi pumbabi yá thai. Xikagipya, nuya yoho ya ñ'ohoyu bi mpumbabi yá thai, togo mi tsit'a ár muí mi mö togo xki hmi ar bojö.

43 Nu'mú ar Simu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Za di enga nö'ö ar ñ'ohö mi tu nzeye.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö, xka thödi xiñho.

44 Nep'u bi ñhanda habu mi 'bu ar 'behñö, ne bi 'ñembabi ar Simu:

—Nu nda tsokwa ri ngu, hinxka 'rakats'u ar dehe ga xuka ma wa. Ha ndimhö, nunar 'behñönu, xi nö'ma yá gida xi xuga ma wa, ne xi gu yá xtö xi duki.

45 Nu'ge hinxka tsuski ngu ma nt'umbihu. Ha nunar 'behñönu, ja nda kut'atho, hingi tsaya tsuska ma wa.

46 Nu'ge hinga ko'ska ar nziki ma ñö, ha nunar tsi 'behñönu xi goska ma wa n'ar hogañuni.

47 Jange di xi'a'ipya, nunar 'behñönu xi mpumbabi gatho yá ts'oki, mödi nzeye xki 'yot'e, jange xa ja nzeye ár mhöte. Ha nö'ö hingi nzeye ár ts'oki xi mpumbabi, hingi nze ár mhöte.

48 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi ar 'behñö:

—Xta pump'a'i gatho ri ts'oki.

49 Ha gatho nu'u ma'ra ya jö'i mi huhwinu har mexa, bi ndui bi bense ha yá mfeni, ne mi eñ'u:

—Togopyanu, pumba yá ts'oki ya jö'i.

50 Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi ar 'behñö:

—Gi ñ'emui, jange xka mpohö, ha nupya di ma ter entho.

8

'Ra ya 'behñö mi faxa ar Hesu

¹ Mi tho gathoyu, ar Hesu bi ñ'o mi tsonga ya döhhni ne ya t'ulo hnini, mi zohna ya jö'i, ne mi xipabi'u ar hoga mhö nonga ár ts'ut'wi Jö. Ne mi ñ'owi nu'u 'ret'amayoho yá maxte.

² Mi tenga 'ra ya 'behñö n'ehe, nuya xki othebi yá hñeni, ne nuya xki 'yemba ya ts'ondöhi. N'a már thuhu ar Maria mi t'embabi me Magdala, nö'ö xki t'embabi yoto ya ts'ondöhi.

³ Mi teñ'u ar Huana, nö'ö már 'behñö n'ar ñ'ohö már thuhu ar Txusa, mar ndöngi mi pepa ar ndö Erode. Mi teñ'u n'ehe ar Txana, ne ma'ra ya 'behñö nu'u mi faxa ar Hesu, mi unga yá ñho mi pets'i.

Ár 'bede ar mot'i

(Mt. 13:1-15, 18-23; Mr. 4:1-20)

⁴ Mi mhunts'a nzeýe ya jö'i, ne ma'ra mi 'yo mi ponga ha yá hnini mi e mi k'öts'i, ar Hesu bi metwa n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

⁵ —N'ar pa n'ar mot'i bi ma nda mpot'a hár hwöhi. Númu mi mpont'ei, 'ra bi zo har 'ñu. Mi tho ya jö'i bi nets'i, ne ba e ya ts'int's'u bi go bi za.

⁶ Ha nu ma'ra bi zo ha ya do habu himi kóxa nze ar hai. Nu mi k'ont's'i, bi 'yot'atho, ngetho bi k'at'a ár xa ar hai.

⁷ Nu ma'ra bi zo habu mi ja ya 'mini. Nu mi k'ont's'i bi tewi mahyegi, bi xuhña ne bi ot'i.

⁸ Ha nu ma'ra bi zo habu mar ñho ar hai, ne nu mi ho'ya'u, xa bi unga n'ar hoga sofo, bi unga n'anthebe n'a ngu n'a ar 'bai.

Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi zo nts'edi ya jö'i, ne bi 'ñembabi:

—Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa nö'ö te di mö.

⁹ Yá maxte bi 'yamba ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Teme di bonga nunar 'bedenu.

¹⁰ Ha nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu xi ut'ahu Jö nö'ö hinxki fö mam'et'o tengu ár ts'ut'wi'ö. Ha nu ma'ra ya jö'i, di zofo m'ede. Da hyandi ne hinda bödi teme'ö, ne da 'yode ne hinda zo yá mfeni tema di boni.

¹¹ Nunar 'bedenu xka jwadi xka 'yohu, di boni da 'ñenö: Nö'ö te 'bot'i, gehnu ár mhö Jö.

¹² Ha nuya bi zo har 'ñu, jangu nu'u xi 'yo ár mhö Jö. Ne xta 'ñep'u ar ts'ondöhi da hñömba ar mhö xki zohmö ár mu, njap'u hinda ñ'emui ne hinda mpohö.

¹³ Ha nu ma'ra bi zo ha ya do, ñhehwi nu'u xi 'yo ár mhö Jö, ne johya höni, pontho hinxi nunga yá 'yu. Jamfi 'ra ya tsi pa, ne xta ep'u ya ts'othogi da 'wege.

¹⁴ Nuya bi zo ha ya 'mini, di hñöxa nu'u togo xi 'yo ár mhö Jö, ne tupár mu gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne ñhegi da ka ar bojö, ne umba gatho te ne ár te. Njap'u ramtx'u da 'bedi gatho nö'ö te xi 'yode, pontho hinte unga ar sofo.

¹⁵ Ha nu'u bi zo habu mar ñho ar hai, njangu nu'u togo ent'a yá mu da 'yotwa ár mhö Jö, ne da kwata xiñho nö'ö xi 'yode, to'mi da unga ar hoga sofo.

Gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ar Hesu bi 'ñenö n'ehe:

—Hinto tso n'ar ñot'i ne da go'ma ha n'ar ts'oi, wa da 'ñö ha n'ar fidi ne hinda yot'i. Nö'ö da mefi, da 'ñexa har mfox'yo, ne njap'u gatho nu'u da yut'i da tsa da hyandi.

¹⁷ Njap'utho n'ehe gatho nö'ö t'ot'a ñ'öntho, n'ar pa ma da födi, ne ma da boxa gatho nö'ö xi jo'mi, ne da födi xiñho.

¹⁸ Jange hyanthū xiñho tema gi oħu, ngetho nu'mu gi kwathū xiñho nō'ō nsi'ahū, ma da thus'ahū ár nzeýe. Ha nō'ō togo hingi kwati, da thōmba nō'ō mi beni mi pe'shmō.

Ár nōnō ne yá jödō ar Hesu
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ N'agi mi uta ya jō'i, n'a mbi zōta ár nōnō ne yá jödō, ha himbi zā bi yut'a habu mi 'bu'ō, ngetho xa xki wat'a nzeýe ya jō'i.

²⁰ Ne bi t'embabi ar Hesu:

—Bi zō ri nōnō ne ri jödō, top'a nthi gi ñōwi 'nō.

²¹ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Nu'u togo xi 'yō ár mhō Jō ne da 'yot'e, go gehyū ma nōnō ne ma jödō.

Ar Hesu bi japa ar 'yomndōhi bi ntsaya
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² N'ar pa ar Hesu bi boxa ha n'ar motsa bi mēwi yá mǎxte, ne bi 'ñembabi'u:
—Mōhō 'randi ar dehe.

Ne bi ma'u.

²³ Nu mi pa har dehe, ar Hesu bi ñ'ōhō. Ne mi dañ'u bi ñ'o n'ar 'yomndōhi, ne yá mfets'i ar dehe mi hexta ar motsa, 'butho nda yūi.

²⁴ Nu'mú nuyá mǎxte dama ba ā ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Útate'lhe, 'butho ga jōthū.

Ar Hesu bi nank'mū bi zū ar 'yomndōhi ne ar ñhonthē. Nu'mú dama bi ntsaya gatho, xa bi ñhetho.

²⁵ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi yá mǎxte:

—Te bi ja ri jamfihū.

Ha nu'u xa bi ntsu, mi 'yotho nō'ō bi 'yot'a ar Hesu, ne mi eñ'u n'a ngu n'a:

—Togonū 'mū. Ar 'yomndōhi ne ar dehe ote nō'ō 'bepabi.

N'ar ñ'ohō me Gadara xki nthexkwi ya ts'ondōhi
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Nu mi 'ranga ar dehe, ne bi zōnga har hai Gadara, mi 'bu hár ñōni ar ñhonthē, mi ñhandwitho ar hai Ngaliilea.

²⁷ Ha nu mi gō ar Hesu har motsa, n'a mba ep'utho bi zū n'ar ñ'ohō mar mengunū. Mi pe'sa nzeýe ya pa xki nthexkwi ya ts'ondōhi, hinte mi he ar dutu, himi 'bu hár ngu, mi haxa ha ya t'agi.

²⁸ Ne nu mi hyanda ar Hesu, ba e bi ndāndihmō hár wa, ne bi hyexa n'ar mhafi bi 'ñenō:

—Te gi hongwa, Hesu ár T'u'i Jō bi 'bu mhets'i. Xa di ā'a'i, yo ma gi 'raka ar mfei.

²⁹ Bi mōnga njap'u ngetho ar Hesu mi 'bepa ar ts'ondōhi nda bōni. Mi pe'sa nzeýe ya pa xki nthexkwi nunar ñ'ohonū, ne xa te gatho mi japi. Nuya jō'i nda gu ne nda dōt'a ya nthōhibojō, ha mi xektho. Ha nō'ō ar ts'ondōhi mi japi nda bōni nda ma ha ya ot'at'ohō.

³⁰ Ar Hesu bi 'yambabi ne bi 'ñenō:

—Temár hu'i.

Nō'ō bi dōdi ne bi 'ñenō:

—N'a mut'i.

Bi mōnga njap'u, ngetho xa xki yut'a nzeýe ya ts'ondōhi har ñ'ohō'ō.

³¹ Ha nu'u ya ts'ondōhi xa bi 'yapa ar Hesu hinge nda mēhna har 'bexui.

³² Xa mi 'yonu nzeýe ya ts'udi, mi ñunga har ngwani. Jange ya ts'ondōhi xa bi 'yapa ar Hesu nda umba ar seki nda yut'a ha ya ts'udiyū. Ne nō'ō bi umba ar seki.

³³ Jange ya ts'ondöhi dama bi hye ar ñ'ohö, bi ma ba kut'a ha ya ts'udi. Nuya ts'udiyü bi nixt'i ma ba ñhö har ma'ye, ba tso har dehe habü ba jöt'a xoge.

³⁴ Ne nu'u togo mi su ya ts'udi, mi hyandi xa bi ntsu, bi hye ar nhixt'i ma ba 'yonga ar 'bede har hnini ne gatho ár nthet'i.

³⁵ Gatho ya jö'i bi ma ba handase nö'ö xki nsipabi. Ne mi zoñ'u habü mi 'bü ar Hesu, ka bi zühnu nö'ö ar ñ'ohö xki t'embabi ya ts'ondöhi, mi huhnu hár wa, xki hye ár dutu, ne mi ja ár mfeni. Ne xa bi zu'u.

³⁶ Nep'u nu'u mi 'buhnu ne xki hyanda nö'ö xki thogi, mi xipabi'u hanja xki mengi xki m'ui xiñho nö'ö ar ñ'ohö'ö.

³⁷ Nu'mú gatho ya me Gadara bi 'yapa ar möte ar Hesu nda boni nda zokwabinü yá hai, ngetho xa mi ntsu'u. Jange ar Hesu bi boxa har motsa, ne bi mengi bi ma.

³⁸ Ha nö'ö ar ñ'ohö xki t'emba ya ts'ondöhi, xa mi apa ar Hesu nda umba ar seki nda deni. Nö'ö bi xipabi nda gohi, ne bi 'ñembabi:

³⁹ —Di ma ri ngu, ne gi xipabi gatho ya jö'i nu'u ya döta nt'udi xi hwék'a Jö. Jange bi mengi, ne bi ndui bi xipabi gatho ya jö'i tengu ar döta ya nt'udi xki hwékwa ar Hesu.

*Ár t'inxu ar Hairo, ne ar 'behñö bi damba ár pat'i ar Hesu
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)*

⁴⁰ Nú'mü mba penga ar Hesu 'randi ar dehe, ya jö'i xa bi njohya mi hyandi, ngetho mi to'mtho nda pengi.

⁴¹ N'a mba ep'utho n'ar ñ'ohö már thuhu ar Hairo, mar ndö hár nijö ya xodyonyü. Bi ndandihmö hár wa ar Hesu, ne bi 'yapa ar möte nda mewi hár ngu.

⁴² Ngetho ár t'inxu mi ntsawi ar ndöte. Hõnse ár t'inxunü mi 'ñehe, ne mi pe'sa 'ret'a ma yonjeye. Jange ar Hesu bi mewi. Ne nu mi ma, ra nze ya jö'i bi deni, xa mi ts'its'i.

⁴³ Nünü hár mhunts'i ya jö'i, ka mi panu n'ar 'behñö xki tho 'ret'a ma yonjeye xki xot'wa ya ji. Ne xa xki de gatho nö'ö mi pets'i mi honi nda ñ'othehmö, ne hinxki za nda dits'i.

⁴⁴ Nunar 'behñönyü bi wat'a hár xutha ar Hesu, bi damba ár ñöni ár pat'i. Ne dama bi dits'i, ne bi ntsaya nö'ö mi xot'wa ya ji.

⁴⁵ Nu'mú ar Hesu bi ñ'ani ne bi 'ñenö:

—Togo xi dangagi.

Gatho ya jö'i bi nkõni. Ha nu ar Pedro ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ma tsi Utate'ihe, gi nuse nzeye ya jö'i xa ts'is'i, ne 'butho da 'yent'a'i. Yo'ö gi ñ'ani togo xi dañ'a'i.

⁴⁶ Ha nu ar Hesu bi 'ñenö:

—Di pödi xi nthangagi, ngetho da tsa bi bonga ar ts'edi ha ma ndo'yo.

⁴⁷ Nu mi hyanda ar 'behñö xki böta ar Hesu xki thamba ár pat'i, ba e bi ndandihmö hár wa, ne xa mi nhwöt'i. Mada ya jö'i bi damajöni yo'ö xki dañ'ö, ne bi mö, nú'mü mi damba ár ñöni ár pat'i, dama bi ntsaya ar hñeni mi thogi.

⁴⁸ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ma tsi t'inxu'i, nuna ri jamfi xi max'i xi dix'i. Di ma ter entho.

⁴⁹ Mi ñöda ar Hesu, n'a mbi zöta n'ar ñ'ohö xki 'ñe hár ngu ar Hairo már ndö har nijö, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi hókwa ár 'befi ar Utate, ngetho xi du ri t'inxu.

⁵⁰ Ha nu mi 'yo njap'u ar Hesu, bi 'ñembabi ar Hairo:

—Yo gi tu ri müi, hõnse gi jamfi ne ri t'inxu da k'ont'i.

⁵¹ Nu mi zonga hár ngu ar Hairo, ar Hesu hinto ma'ra bi hyegi bi yut'i, honse ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ár dada ne ár nönö ar nxutsi.

⁵² Nzeýe ya jö'i xki mhunts'a nthi, xa mi zont'i ne mi mafí. Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo gi zoñhu, ngetho nunar nxutsi hinxi du, ötho.

⁵³ Ha nu'u bi dentho, ngetho mi pö'u xiñho xki du.

⁵⁴ Nep'u ar Hesu bi mipa ár 'ye ar nxutsi, ne bi mat'i nts'edi:

—Nangi nxutsi.

⁵⁵ Ar nxutsi bi menga ár pa, ne dama bi nangi. Nep'u ar Hesu bi mö nda t'umba te nda zi.

⁵⁶ Ha nu ár dada ne ár nönö xa mi 'yotho. Ne nu ar Hesu bi hñu'mba yá müj hinto nda xipabi nö'ö xki thogi.

9

Bi m'ehna nu'u 'ret'amayoho yá maxte

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Ha nu ar Hesu bi munts'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi umba ar ts'edi nda 'yenga gatho ya ts'ondöhi, ne nda othebi yá hñeni ya jö'i.

² Ne bi meñni nda xipa ár ts'ut'wi Jö ya jö'i, ne nda othebi yá hñeni.

³ Ne bi 'ñembabi'u:

—Yo te gi höxu nö'ö gi hoñhu har 'ñu. Yo gi höxu ri ndoñho, wa n'ar 'rozö, wa te gi tsihu, wa ar bojö, yo ma gi hñöxu yo mponi ar dutu.

⁴ Nor ngu habu ma gi tsoñhu, ka gi ponthonu nú'mu xki möhu.

⁵ Ne nö'ö ar hnini habu hinda ne da t'a'ahu ar seki gi kohu, poñhu, ne hwöju ár fonthai ri thizahu. Njap'u da bö'u hinda ma da k'ont'a ár kwé Jö, ngetho himbi ne bi 'yoxa nö'ö ga xifu.

⁶ Ne nu mi wadi bi xipa ar Hesu te nda 'yot'u, bi nxañ'u ha gatho ya hnini, mi mönga ar hoga mhö, ne mi othebi yá hñeni ya jö'i habu gatho mi tsoni.

Ár ndöte ar Xuwa Xixthe

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ar ndö Erode bi zo ár gu nö'ö mi ot'a ar Hesu, ne himi pödi te nda beni, ngetho n'añ'o mi mönga n'a ngu n'a. 'Ra mi enö ma ar Xuwa Xixthe xki mengi xki nte.

⁸ Ma'ra mi enö már m'ehni Jö Elia xki menga har ximhai. Ha nu ma'ra mi enö n'ár m'ehni Jö mi 'bu maham'u xki mengi xki nte.

⁹ Nu'mü ar ndö Erode mi ense:

—Ha hinge go gekase da 'bepa togo bi hyekwa ár ñö ar Xuwa. Togo di ode mhö ot'a ya döta 'befi 'mu.

Ne mi honi hanja nda tsá nda hyanda ar Hesu.

Bi t'inga ngudminthebe ya jö'i

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Yá maxte ar Hesu mba pengi mi petwabi gatho nö'ö xki 'yot'u. M'efa bi zixyu nda mewu habu hinte mi 'bu ya jö'i, get'u ar hnini Betsaida.

¹¹ Ha nu mi bö ya jö'i ndi manu, bi deni. Ne nu mi zoñ'u, ar Hesu himbi kots'i, bi metwabi ár ts'ut'wi Jö, ne bi othebi yá hñeni.

¹² Nu mi nde, bi wat'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Di za gi pehna ya jö'i da mfont'i, da ma ha ya t'ulo hnini ne ya ngu 'bu har nthet'i, ma da hyonga te da zi ne habu da ñ'oxi. Ngetho habu di 'buhu, teme da dingwa te da zi har t'ohö.

¹³ Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Go gi umfu te da ziyu.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Teme ga umfe. Hõnse kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö di höhe. Wa gi ne ga tamfe te da zi gathoyu.

¹⁴ Xa mi ra nzeýe ya jö'i, hõnse ya ñ'õhõ mi tsu ngu ngudminthebe. Ha nunar Hesu bi 'ñembabi yá mahte:

—Xifu da hñu madenthebe n'a ngu n'a ya mut'i.

¹⁵ Njap'u bi 'yot'u, ne bi japa gatho bi hñudi.

¹⁶ Ar Hesu bi hñõnga nu'u kut'a ya thuhme ne yoho ya tsi hwö, bi nõ'sa mhets'i, bi jöpi. Bi heke ne bi thokwa yá mahte, ne nuyü bi hyemba ya jö'i.

¹⁷ Gatho ya jö'i bi ñuni ne xa bi niñö. M'efa bi njo ya xeni thuhme xki bongi, ne bi ñhu'sa 'ret'amayoho ya 'bõts'e.

Ar Pedro bi damajöni

(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ N'agi ar Hesu mi 'buse ngetho xki ma nda 'yapa Jö, hõnse yá mahte mi ñ'owi. N'a mbi 'yambatho'u, ne bi 'ñembabi:

—Togo benga ya jö'i go geke 'nö.

¹⁹ Bi dö'u njawa:

—Ra enõ gar Xuwa Xixthe, ma'ra enõ gar m'ehni Elia, ne ma'ra enõ go ge'e n'a nuyá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o, xi mengi xi nte.

²⁰ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xi'ahu, togo gi eñhu go gekaga.

Ar Pedro bi dödi, ne bi 'ñenö:

—Nu'ge go gar Kristo xi 'ñex'a Jö.

Ar Hesu bi mö nda tho

(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31–9:1)

²¹ Nu'mú ar Hesu bi hñu'mba yá müi hinto nda xipabi togo'ö.

²² Ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, mahyoni nda tho nzeýe ya thogi. Nda utsa ya dönzandö, ya ndömöjõ ne ya böt'ofõ, ne nda tho. Ha nu ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

²³ M'efa bi zo gatho ya jö'i xki mhunts'i, ne bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo ne da dengagi, mahyoni da pumhnise ár te, ne hyax'mü da ñ'ent'atho ga ñ'o'be.

²⁴ Ngetho nö'ö togo ne da japi da k'ont'a ár te, ma da 'bedi. Ha nö'ö togo ent'i da unga ár te da dengagi, ma da dinga ar te hiñham'u da göts'i.

²⁵ Tema ñho da gukwa n'ar jö'i, da döhö gatho nö'ö te jawa har ximhai, ne da 'be ár pa.

²⁶ Nö'ö togo da ntsa da damajöni pökagi ne da mönga ma mhö, Nuga Xta e ga Njö'i ma ga ntsaga n'ehe xka ehe di nheki ma nsunda, ne ga hömpa ár nsunda ma Dada, ne gar ñ'o'be ya hoga enxë.

²⁷ Xa majöni di xi'ahu, 'ra gi 'buñuwa hinge ma gi tuhu, m'et'o gi hyand-wabihu ár ts'ut'wi Jö.

Bi mponga ár 'bai ar Hesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Mi tho ñhõto mpa xki wadi xki mönga ar Hesu njap'u, bi böxa ha n'ar t'õhõ nda ñöwi Jö ár Dada, ne bi zixa ar Pedro, ar Hakobo ne ar Xuwa.

²⁹ Nú'mü mi ñöwi Jö, bi mpaata ár hmi, ne ár he xa bi t'axki ne mi hyats'i.

³⁰ Ne bi nhekinu yoho ya ñ'õhõ mi 'bahwi mi ñöwi, mar Moise ne ar Elia.

³¹ Habu mi 'ba'u xki go'matho n'ar hyats'i. Mi noñ'u ár ndöte ar Hesu ma nda thohnu Herusalen.

³² Nu ar Pedro ne nu'u mi ñ'owi xa mi tsu n'ar t'öhö, ha himbi döhö. Ne bi hyanda ar nsunda mi nheki har Hesu ne nu'u yoho ya ñ'ohö mi 'bahwi.

³³ Nú'mu mi 'bai nda ñ'edi nuya ñ'ohoyu, ar Pedro bi 'ñenö:

—Ma tsi Utate'i, xiñho ga 'buhüwa. Te gi mö, ga hoje hñu ya m'et'e, n'a habu gi 'buke, n'a habu da m'u ar Moïse, ne man'a habu da m'u ar Elia.

Ngetho ar Pedro himi pödi teme mi mö.

³⁴ Himi jwadi nda mönga njap'u, n'a mbi nhekitho n'ar gui, xa bi go'matho'u, ne xa bi ntsu'u.

³⁵ Ne har gui bi nheki n'ar mhö, bi 'ñenö:

—Gehnu ma hmöka T'u. 'Yohu nö'ö xi'ahu.

³⁶ Mi ñhe nu ar mhö'ö, ka bi hyant'u mi honse ar Hesu mi 'bahnu. Ha nuyu hinte bi mö, ne hinto bi xipabi nuya pa'u nö'ö xki hyant'u.

Ar Hesu bi othe n'ar bötsi xki nthexkwi n'ar ts'ondöhi

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ár hyax'ö ba kö'u har t'ohö, ne ra nzeýe ya jö'i bi ma ba k'ö'snu ar Hesu.

³⁸ N'a mbi ñö nts'edi n'ar ñ'ohö madedda ya jö'i, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Tsi Utate, 'yotka ar möte gi e gi nutka ma t'u, ngetho honse'ö di 'ñiehe.

³⁹ Nthexkwi n'ar ts'ondöhi, ne nu xta umbabi japi da mafi. Xa hwöts'i, ne xa ents'a ya fugi hár ne. Xa fomi, 'bedi da hyegi.

⁴⁰ Xta apahmö nuya ri maxte da 'yeni, ne hinte xi japabi.

⁴¹ Nu'mü ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Yá bötsi'ihu ya me'sku ne gar ts'ojö'ihu. Hangu ma ga 'buhwithohu ne ga pes'ahu ar ts'eti. Ba tsinkawa ri t'u.

⁴² Nu mi ts'impabi ar Hesu nö'ö ar bötsi'ö, ar ts'ondöhi bi foma har hai, ne xa mi hwöts'i. Nu'mü ar Hesu bi 'yenga ar ts'ondöhi, bi othe ar bötsi, ne bi mengi bi datwa ár dada.

⁴³ Gatho ya jö'i xa mi 'yottho mi handwa ár ts'edi Jö.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nuya pa'u xa mi 'yöda ya jö'i gatho nö'ö xki 'yot'a ar Hesu. Nö'ö bi 'ñembabi yá maxte:

⁴⁴ —'Yohu xiñho nuna ma ga xi'ahu, yo ma gi pumhnihu: Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ma da ndatwa yá 'ye ya jö'i.

⁴⁵ Ha nuyá maxte himbi bödi tema ndi bönga nö'ö bi xipabi, ngetho himi nthegi nda zo yá mfeni'u. Ne mi ntsu nda 'yambabi tema ndi bönga nö'ö xki möñ'ö.

Togo töte ár nsu

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Nep'u nuyá maxte bi ndui bi ñöxhnatho n'a ngu n'a togo nda ntöte ár nsu.

⁴⁷ Nunar Hesu mi pötwatho yá mfeni'u. Jange ba tsi n'ar tsi bötsi, bi 'ba'ma habu mi 'bu'ö.

⁴⁸ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo potka ma thuhu da japamasu n'ar tsi bötsi ngunu, jakamasugi. Ne nö'ö togo jakamasugi, japamasu nö'ö togo ba penkagi. Ngetho nö'ö togo hingar ñ'ets'ihu, go töte ri nsuhu.

Nu'u togo hingoma ñ'unihu, go faxkagihu

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Nep'u ar Xuwa bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ma tsi Utate'i, xta hanthe n'ar ñ'ohō juñ'a ár ts'edi ri thuhu, ɛnga ya ts'ondōhi. Da hōjwe ngetho hindi ñ'ohū.

⁵⁰ Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi hōkwabihū, ngetho nö'ō togo hingo ma ñ'unihū, faxkagihū.

Ar Hesu bi zui ar Hakobo ne ar Xuwa

⁵¹ Nú'mú mi 'bap'utho nda zo ar pa nda menga ar Hesu mhets'i, n'a mbi zeta ár muí, bi gu ar 'ñu bi ma Herusalen.

⁵² Ne bi mehna 'ra togo bi m'et'o nda ma ha n'ar hnini har hai Nsamaria, nda hyoni habu ndi zoni.

⁵³ Ha nuya mengunū himbi ne bi umba nseki, ngetho mi 'yo ar 'ñu ndi ma Herusalen.

⁵⁴ Nu mi bö njap'u ar Hakobo ne ar Xuwa, yohō yá maxte, bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, ha hingi ne ga ahū da da ar tsibi mhets'i, da tsöt'a nunar hnininū, ngu bi 'yot'a ar Elia.

⁵⁵ Nu mi mōnga njap'u'u, ar Hesu bi 'bat'i bi k'öt'i, ne bi zui bi 'ñembabi:

—Nu'ahū, hingi pōhū tema mfeni gi pe'su gi mōñhū njap'u.

⁵⁶ Nö'ō Togo ba e bi Njō'i, hinxpa e da hñōkwa yá te ya jō'i, ba e da pohū.

Ne bi thogi bi mewi yá maxte man'ar t'ulo hnini.

Nu'u mi ne nda dengar ar Hesu

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nú'mú mi 'yo ar 'ñu, n'ar ñ'ohō bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, ga teñ'a'i habu gatho gi ma.

⁵⁸ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Nuya miñ'o pe'sa yá oki, ne nuya ts'int's'u pe'sa yá m'afi, ha Nö'ō Togo ba e bi Njō'i hiñ'otho habu da me ár ñō.

⁵⁹ Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba man'ar ñ'ohō:

—Ba e gi tengagi.

Ha nö'ō bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Hmu'i, di ne gi 'raka ar seki m'et'o ma ga a ma dada, ne xka pengi ga teñ'a'i.

⁶⁰ Nu'mú ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Hyep'u nu'u xi du da 'ya nu'u mahyegi xi duwi. Ne di mage ba mōmba ár ts'ut'wi Jō.

⁶¹ Nep'u man'ar ñ'ohō bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, nuga di ne ga teñ'a'i n'ehe. Hōnse 'raka ar seki m'et'o ma ga e ma mengu.

⁶² Ha nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mú n'ar wōhi heka n'ar the ne ñegi, nu ar the hinda ma njontho. Njap'utho nö'ō togo da ñ'ent'i da dengagi, ne da ñegi, hingar hoga 'bego hár ts'ut'wi Jō.

10

Ar Hesu bi mehna ma hñun'ate ma 'ret'a yá maxte

¹ Mi tho gathoyū, ar tsi Hmu bi hwahna ma hñun'ate ma 'ret'a ya ñ'ohō mi teni. Bi mehni 'ra ma yohō, nda m'et'o'u ha gatho ya hnini habu m'efa nda those'ō.

² Ne bi 'ñembabi'u:

—Majōni xa zzeyetho ar sofo, ha tx'utho ya 'bego. Jange 'yafu Jō togo ár meti ar sofo, da mehna ya 'bego da gu'spa ár sofo.

³ Di mōhū ne zot'a ri dahū, di peñ'ahū ngu ya tsi deti mateda ya miñ'o.

⁴ Yo te gi hōxū ar nt'utbojō, yo ma gi hyoju ri 'benihu, yo gi hōxū n'a mponi ri thizahu. Ne yo ma gi 'bahū gi zengwahu ya jō'i har 'ñu.

⁵ Nu xki kuthū ha n'ar ngu, gi zengwahu njawa: Jō da hwēk'ahu n'ar hogam'ui.

⁶ Ha nu'mū ya mengunu di 'bu n'ar hogam'ui, nu'mū Jō da hwēkwabi ngu xka xifu. Ha nu'mū hin'ō, da mengtho da zu'ahu ar hwēki.

⁷ Nu habū da t'a'ahu nseki, ka gi kohunu, ne gi tsihu nō'ō da t'a'ahu. Ngetho n'ar 'bego di 'ñepi da t'umbabi ar nthōhō. Ne ka gi 'buthunu, yo gi 'yo gi nehu ya ngu.

⁸ Nu'mū gi tsoñhu ha n'ar hnini ne da t'a'ahu ar seki, tsihu gatho nō'ō te da 'bos'ahu.

⁹ Othehu ya dathi nu'ū di 'buhnu, ne xifu nuya mengunu, ba ep'utho ar ts'ut'wi Jō.

¹⁰ Ha nu'mū gi tsoñhu ha n'ar hnini ne hinda t'a'ahu ar seki, 'bahū habū da 'yo'ahu ya jō'i, ne gi 'ñembabihu:

¹¹ Ma ga hwōthe ma wahe da hyo ar hai nuna hnininu xi m'at'i. Njap'ū gi pōhu dōta ri mfeihu ba ep'ū, ngetho hinga ñ'emuihu nō'ō xta xi'ahe. Pōhu xiñho, ba ep'utho ar ts'ut'wi Jō.

¹² Di xi'ahu, nunar pa da nthōxmajōni, xa ma da me'sa n'ar mfei nunar hnini'ō, ma da dōta ar hnini Sodoma nō'ō bi hwata Jō.

*Ar mfei ya hnini me'sku
(Mt. 11:20-24)*

¹³ Hwēkate nu'ahu gar menguhu Korasi, ne nu'ahu gar me Betsaidahu. Ngetho nu'mū ya me Tiro ne ya me Sidon xi hyanthmō nuya nt'udi xi t'ot'a ha ri haihu, nu'ū xi 'yot'wahmō yá ntso'mi. Ne xi hyehmō ya he dumui, ne xi nkoxhmō ya 'bospi ts'oni.

¹⁴ Ha nunar pa'ō xta thōsp'ahu majōni, ma da dōta ri mfeihu nō'ō ma da hñōnga ya me Tiro ne ya me Sidon.

¹⁵ Ha nu'ahu gar menguhu Nkapernaum, gi hu ri muihu ma da njux'ahu mañō mhets'i. Hin'ō. Ma da t'e'ahu har 'bexui.

¹⁶ Ne bi 'ñembabi yá maxte:

—Nō'ō togo da 'yoxa nō'ō gi xifu, go otkagi. Ne nō'ō togo hinda 'yoxa nō'ō gi xifu, hingi otkagi. Ha nō'ō togo hingi otkagi, hingi ota nō'ō togo xpa penkagi.

Nu'ū hñun'ate ma 'ret'a ya m'ehni ba pengi

¹⁷ Nú'mū mba penga nu'ū hñun'ate ma 'ret'a ya m'ehni, xa mi johya bi zohō, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'ihe, nuya ts'ondōhi himi tseta ar ts'edi ri thuhu. Nō'ō ndi 'befe, mi otkagihe.

¹⁸ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi'ū:

—Hō. Nuga ndi handa ar ts'ondōhi ba tã mhets'i ngu n'ar hwei.

¹⁹ Xta 'ra'ahu ar ts'edi gi nethu ya k'eñō ne ya penzu, ne gi tōhu gatho ar ts'edi ar ts'ondōhi, ne nō'ō hinte da za te da ja'ahu.

²⁰ Ha hints'ū gi njohyahu ngetho ya ts'ondōhi ot'a nō'ō gi xifu. M'et'o njohyahu ngetho ri thuhuhu xi nt'ot'a mhets'i.

*Ar Hesu xa bi njohya
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Nu'mū ar Hesu xa bi njohya hár ts'edi ar Hñō Jō, ne bi 'ñenō:

—Ma tsi Dada'i, go gar Hmu mhets'i ne gatho har ximhai. Di nsunda'i ngetho xka utwabi ri nt'uti nu'ū ngu ya tsi bōtsi hints'ū te pōdi, ne xka 'ñōkwa

nu'u ja yá mfödi ne ya nimfeni. Hö, ngetho njap'u xka numañhoge, ma tsi Dada'i.

²² Mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

—Ma Dada xi 'yentk'a gatho ha ma 'ye. Hinto pötka ma m'ui, nuga ár T'ugi Jö, hõse ma Dada. Ne hinto pötwa ár m'ui ma Dada, hõse ár T'ugi ne nu'u togo xta hwahni ga utwabi.

²³ Ne bi ñhanda habu mi 'bu yá maxte, ne bi 'ñembase'u:

—Njohyahü ngetho xi t'a'ahu ar seki gi hyanthü nõ'ö gi hanthüpya.

²⁴ Ngetho nuga di xi'ahu, nzeye yá m'ehni Jö ne ya nõö mi 'bu mam'et'o, mi nehmö xi hyanda nõ'ö gi hanthüpya, ne himbi za bi hyant'u. Ne mi nehmö xi 'yo nõ'ö gi ohupya, ne himbi za bi 'yo'u.

Ár 'bede n'ar me Nsamaria nõ'ö bi me'spa ar nhwëki ár mijö'iwi

²⁵ Nep'u n'ar böt'ofu ma ba k'ö'sa ar Hesu nda 'yot'wa n'ar nt'ani, ne nda tsati ha nda dödi xiñho, ne bi 'ñemba njawa:

—Ma Utate'i, tema mahyoni ga pefi ne ga pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Teme mönga ár t'ofu ar Moise. Tema gi het'i.

²⁷ Nu ar böt'ofu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ar t'ofu enö njawa: 'Net'a ri müi, 'yent'a ri te ne ri ts'edi, ne hñuxa ri mfeni gi mö Jö ri Hmu, ne gi mö ri mijö'iwi ngu gi mhõse.

²⁸ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'mú gi 'yot'a ngu xka mö, da tsá gi 'bu n'ar te hiñham'u da göts'i.

²⁹ Ha nunar böt'ofu himi ne to nda k'a'spa ár nt'ani. Jange bi mengi bi 'yani:

—Togo ma mijö'i'be ga mödi.

³⁰ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—N'agi n'ar ñ'ohö mi ne ar 'ñu, xki 'ñe Herusalen ndi ma har hnini Heriko. Bi ðaka 'ra ya ðakate, ne bi mokwabi yá dutu bi hñö'spa gatho nõ'ö te mi hö. Xa bi fenza, ne bi ts'ohnu 'butho nda du.

³¹ M'efa bi thop'utho har 'ñu'ö n'ar möjö, ne nu mi hyandi mi 'bemp'u har 'ñu, bi gaxa hár ñöni, ne bi thogi bi ma.

³² Nep'u bi thop'utho n'ar maxte har nijö. Nunu n'e, bi hyandatho ar ñ'ohö mi 'bemp'u, ne bi gaxa hár ñöni ar 'ñu, bi thogi bi ma.

³³ Ha n'ar me Nsamaria bi thop'utho har 'ñu'ö. Ne mi zonga get'u habu mi 'beñ'ö, mi hyandi, xa bi hwëki.

³⁴ Bi ma ba k'öts'i, ne bi go'spa ar nziki ha yá nts'eni, bi xi'spa ar ixkat'afi, ne bi dut'wabi. M'efa bi 'yents'a hár n'oge, bi zixa ha n'ar ngu t'ungar hats'i, ne ka bi sunu.

³⁵ Ár hyax'öp'u, nu mi 'ba ar 'ñu nda ma, bi hñö ar bojö, ne bi gut'wabi yopa ar 'befi nõ'ö ar unga hats'i. Ne bi 'ñembabi: Di tsok'ats'uwa nunar ñ'ohönu gi su, ne nu'mú da k'at'a ar bojö, nu xka pengi ga jut'a'i.

³⁶ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, bi 'yamba ar böt'ofu, ne bi 'ñembabi: —Nuya hñu ya ñ'ohoyu, togo gi beni ger mijö'iwi ar ñ'ohö xki thäki.

³⁷ Nu ar böt'ofu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nõ'ö togo bi me'spa ar nhwëki.

Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hö. Di ma ba jap'u n'ehe.

Ar Hesu bi zonga hár ngu ar Marta ne ar Maria

³⁸ Ar Hesu bi mengi bi ne ar 'ñu, ne bi zonga ha n'ar hnini. Ka mi 'buhnu n'ar 'beñhõ már thuhu ar Marta, togo bi umba ar seki hár ngu.

³⁹ Mi 'ñe n'ár juhwe már thuhu ar Maria, gehnu bi hñu hár wa ar Hesu mi oxa nõ'õ mi mõñ'õ.

⁴⁰ Ha nu ar Marta xa mi nxint'i mi ot'a ar 'befi har ngu. N'a mbi wat'atho habu mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, ha hingi handi numa juhwe tsoqagi gatho ar 'befi. Xipabi da e da maxkagi.

⁴¹ Nunar Hesu bi 'ñembabi:

—Marta, tsi Marta, xa gi xoni, ne xa gi tu ri mu, ngetho nzeze ar 'befi.

⁴² Hõnse n'ar 'befi mahyoni gi 'yot'e, ngu nunar hoga 'befi xi hwahna ar Maria. Hinjo'o togo da hñokwabi.

11

Ar Hesu bi uta yá maxte hanja nda t'apa Jö
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Bi zõta n'ar pa ar Hesu mi apabi Jö ár Dada, ne nu mi wa'õ, n'ár maxte bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, di ne gi utkagihe hanja ga afe Jö, ngu ar Xuwa mi utwabi yá maxte.

² Nu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu xki 'yafu Jö, gi 'ñeñhu njawa:

Ma tsi Dada'ihe gi 'bu mhets'i,

dár nsunda ri thuhu.

Dá ekwa ri ts'ut'wi,

ne da t'ot'a'iwa har ximhai ngu bi t'ot'a'ip'u mhets'i.

³ 'Rakagihe te ga tsihepya.

⁴ Ne pumgagihe ma ts'okihe, ngetho nuje n'ehe di pumfe togo xi ts'okagihe. Ne yo gi heje da dõje ar ts'ati, nõngagihe hinga othe nõ'õ xi nts'otho.

⁵ Ne ar Hesu bi 'ñemba yá maxte n'ehe:

—Ma ga mõñhu, n'ar jö'i ntsixkwi man'a n'anguthowi. Ne ngu made nxui ma da k'õnga hár ngu, ne da 'ñembabi: Xta ehe gi 'yotka ar mõte gi hmika hñu ya thuhme.

⁶ Ngetho ka di zõ man'ar ñ'õho di ntsix'be n'ehe, xpa e yap'u, ha hiñ'otho te ga umbi.

⁷ Ne nõ'õ da dõdi mbo hár ngu, ne da 'ñenõ: Hindi ne gi k'õskagipyä. Xta kot'a ma goxthi, ne di hwixa ma bötsi. Jange hinda tsä ga nangi ga 'ra'a nõ'õ teme gi adi.

⁸ Ha nuga di xi'ahu, hinda nangi da umbabi nõ'õ te adi mõdi ár mpõhwi. Da nangi da umba gatho nõ'õ k'at'i, njap'u da hyegi da 'yapa ár t'õhõ.

⁹ Jange di xi'ahu, 'yahü ne da t'a'ahu. Hyoñhu, ne gi tiñhu. Mathu, ne da nsok'ahu ar goxthi.

¹⁰ Ngetho nõ'õ togo da 'yadi, da t'umbabi. Nõ'õ togo da hyoni, da dini. Ne nõ'õ togo da mafi, da nsokwabi.

¹¹ Nú'ahu gar dadahu, nu'mu ri bötsihü da 'ya'ahu n'ar thuhme, hage gi umfu n'ar do. Xi'mu da 'ya'ahu n'ar hwõ, hage gi umfu n'ar k'eñõ.

¹² Xi'mu da 'ya'ahu n'ar t'axi, hage gi umfu n'ar penzu.

¹³ Nu'mu gar ts'oktehu, ne gi põhu gi umfu nõ'õ xiñho ri bötsihü, hanguhmõ ar Dada mhets'i xa da umbabi ár Hñõ Jö gatho nu'u togo da 'yapabi.

Da göxa yá mengu n'ar ngu nu'mu da ntunse
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

14 N'ar pa ar Hesu bi 'yemba n'ar ts'ondöhi n'ar ñ'ohö xki japi nda ngone. Nu mi bönga ar ts'ondöhi, ar gone bi za bi ñö. Ha nuya jö'i bi hyandi, xa bi 'yotho.

15 Ha 'ra mi eñ'u:

—Nunar ñ'ohönu engä ya ts'ondöhi, hömpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndö ya ts'ondöhi.

16 Ma'ra hont'a mi ne nda hyäthmö, mi apabi n'ar nt'udi ndi 'ñe mañö mhets'i.

17 Ar Hesu mi pötho tema mi beñ'u, jange bi 'ñembabi'u:

—Nu'mü n'ar hnini da ñhege ne da ntunse, ma da jö'sase'u gatho nö'ö xi 'yot'e. Ha nu'mü n'ar ngu da ntunse nuya mengu, da göts'i.

18 Njap'utho n'ehe, nu'mü ar ts'ondöhi da ntunkwi yá mits'ondöhiwi, hanja da me'sa ár ts'edi'ö. Nuga di xi'ahü njap'u, ngetho gi eñhu di engä ya ts'ondöhi di hömpa ár ts'edi ar Belsebu ár ndö ya ts'ondöhi.

19 Ha nu'mü njap'u ngu gi möñhu, xi nuya ri m'ehnihu 'mü, togo ár ts'edi hömpabi da 'yenga ya ts'ondöhi. Go da hñump'a ri hmih'u.

20 Ha nu'mü di engä ya ts'ondöhi di hömpa ár ts'edi Jö, pöhu 'mü, ár ts'ut'wi Jö xi zokwapyä habü gi 'buhü.

21 Nu'mü n'ar ñ'ohö jar ts'edi ne the ya bojö tsä da su ár ngu, 'be'sa xiñho gatho yá ñho 'mü.

22 Ha nu'mü da zo man'a di töte ár ts'edi, ne da döhö, da hñömba yá bojö the nda su ár ngu. Da hñö'spabi nö'ö mi pets'i, ne da hyemba yá ñ'ohü gatho nö'ö te janü.

23 Nö'ö togo hindi ñ'o'be, utsagi. Ne nö'ö togo hindi mus'be mahyegi, go font'i.

Ar ts'ondöhi bi pengi

(Mt. 12:43-45)

24 Nu'mü n'ar ts'ondöhi da bönga ha n'ar jö'i, da ñ'o ha ya ot'a hai, di hongä habü da ntsaya, ne hinte tini. Nu'mü da bense ne da 'ñenö: Xi'mü ga pengä ha ma ngu da poni.

25 Ha nu xta pengi da dinga nö'ö ár 'bet'o ngu habü mi 'bui, xi njoki, ne xi thoki xiñho.

26 Nu'mü nunar ts'ondöhi'ö, dama da hyonga ma yoto yá mits'ondöhiwi di töpa ár nts'o, ne da kut'i da m'uhwi. Ne nunar 'befam'ui nunar jö'i xki hyehmö ar ts'ondöhi, di töta ár nts'o, hinge ngu 'bet'o.

Nu'u xa töta ar jöpi xi hñöni

27 Nú'mü mi mönga njap'u ar Hesu, n'ar 'behñö mi 'buhnü har mhunts'i bi ñö nts'edi, ne bi 'ñenö:

—Xa xi jöpa Jö nö'ö ar 'behñö xi 'yoñ'a'i, ne xi tede'i.

28 Nu'mü ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Töta ar njöpi xi hñönga nu'u togo otwabi nö'ö mönga Jö.

Ya ts'ojö'i a n'ar nt'udi

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Mi 'yo mi mhunts'a ya jö'i hár nhet'i ar Hesu, ne nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Nuya jö'i 'bü nuya payü thota yá nts'o, ädi da hyanda n'ar nt'udi, ha hinda ma da t'umbabi. Hönsä da t'umba ár nt'udi ar m'ehni Honas.

30 Ngetho njangu ar Honas bi 'behni ngu ar nt'udi da hyanda ya me Ninibe, njap'utho Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, gehnü n'ar nt'udi da hyanda ya jö'i 'bü nuya payü.

³¹ Nunar 'behñö mar ndö ndi 'ñe mak'angi, ma da nanga har thöxamajöni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bu nuya payu. Ngetho nuna ba e har yap'u hai nda 'yo'spa ár mfödi ar Salomon. Ne gi 'buhwihüwa n'a xa töpa ár nsu ar Salomon.

³² Nuya me Ninibe ma da nanga har thöxamajöni, ne ma da hñu'mba yá hmi nuya jö'i 'bu nuya payu. Ngetho nu'u bi 'yot'wa ár ntso'mi nu mi zo ar Honas. Ne gi 'buhwihüwa n'a xa töpa ár nsu ar Honas.

Ár ñot'i ma ndo'yohu
(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Hinjo'o n'ar jö'i togo da tso n'ar ñot'i ne da 'ñögi, wa da go'ma ha n'ar ts'oi. Nö'ö da 'yot'e, da 'ñexa habu da tsá da yot'a gatho mbo har ngu, ne da hyanda nu'u togo da yut'i.

³⁴ Nuya ri dahü ngu 'ra yá ñot'i ri ndo'yohu. Nu'mu ri dahü xiñho, xoge ri ndo'yohu 'bu har hyats'i. Ha nu'mu ri dahü hingi ho, xoge ri ndo'yohu 'bu har 'bexui.

³⁵ Jange jamasuhu nö'ö ar ñot'i gi pe'su, da yot'a xiñho ri mfenihu, ne hingi 'buhu har 'bexui.

³⁶ Nu'mu gatho ri ndo'yohu 'bu har hyats'i, ne hinte ts'omp'a ri mfenihu, xa di kop'athohu ar hyats'i, ngu n'ar ñot'i es'ahu ár hyats'i.

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya denga'bepate ne ya böt'ofu
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 20:45-47)

³⁷ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, n'ar denga'bepate bi 'yapar möte nda mewi nda ñungwi har ngu. Bi yut'a ar Hesu, ne bi hñu har mexa.

³⁸ Ha nu ar denga'bepate xa bi 'yotho mi hyanda ar Hesu himbi nxu'ye m'et'o ne nda ñuni ngu yá nt'umbi'u.

³⁹ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Nu'ahu gar denga'bepatehu, gi njanguhu n'ar xut'bada ne ar xut'mohi, honse xut'a nthi, ha nu mbo xi nts'otho. Nu'ahu gi ne gi ponga ri hmihu ha yá nthandi ya jö'i, mödi gi pe'su ha ri mfenihu ar mfé ne ar ts'om'ui.

⁴⁰ Xa xka 'be ri mfenihu. Ha hingi pöhu, Jö ge'ö bi hyoka xoge ár 'bai ar jö'i, nthi ár ndo'yo ne mbo ár mfeni n'ehe.

⁴¹ Faxu ya hyoya hyemfu nö'ö gi pe'su, ne njap'u hö, da nt'axk'a'ihu xoge.

⁴² Hwëkate nu'ahu gar denga'bepatehu. Ngetho gi 'wekwabihu Jö n'a 'ret'a xeni ar xök'ni, ar ruda ne gatho nu ma'ra ya doni. Ha hinto gi ot'wabihu ar ñho, ne hingi möhu Jö. Xiñho gi 'wejwu ár meti Jö, ne hingi hyehu gi 'yot'wabihu ar ñho ma'ra, ne gi möhu Jö.

⁴³ Hwëkate nu'ahu gar denga'bepatehu. Ngetho gi ne gi hñuhu ha ya nthudi nsu ha ya nijö, ne gi nehu da nzengwa'ihu xa di 'benga nt'ek'e'i ha ya tai.

⁴⁴ Hwëkate nu'ahu gar böt'ofohu, ne gar denga'bepatehu, xa gar katehu. Gi ñhehwihu ya nt'agi hingi nheki, thotya jö'i mañö, ne hingi pö'u tengu ar nts'otho mbo.

⁴⁵ Nep'u bi dö n'ar böt'ofu, ne bi 'ñembabi ar Hesu:

—Ma Utate'ihe, nú'mu gi mönga njap'u, gi emgagihe dar böt'ofuhe n'ehe.

⁴⁶ Ha nunar Hesu bi 'ñenö:

—Hwëkate nu'ahu gar böt'ofohu n'ehe. Ngetho gi jafu ya jö'i da muxa ya 'beni nu'u hingi tsá da muts'i, ha nu'ahu hingi ne gi thañhuts'u.

⁴⁷ Hwëkate'ihu. Ngetho gi pengi gi hokwabihu yá nt'agi yá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o, nu'u bi hyose ri palehu.

⁴⁸ Njap'u nheki gi et'athohu ri xuthahu nö'ö bi 'yot'a ri palehu. Ngetho nu'u bi hyo ya m'ehni, ha nu'ahu go gi pengi gi hokwabihu yá nt'agi.

⁴⁹ Jange Jö xki 'ñense hár döta mfödi: Ma ga pempabi'u ma m'ehni ne ma mpote. 'Ra ma da tho, ne ma'ra xa ma da nt'utsa.

⁵⁰ Jange nuya jö'i 'bupya, Jö go ma da got'wabi gatho ár ji yá m'ehni xi nhö'mba di ndui nú'mu mi thoka ar ximhai.

⁵¹ Da ndu'ma nú'mu mi nhö'mba ár ji ar Abel, di göxa ár ji ar Sakaria nö'ö bi tho madedar m'oxm'oñho ne ar nijö. Jange di xi'ahu, Jö gatho ma da got'wa nuya jö'i 'bu nuya payu.

⁵² Hwëkate nu'ahu gar böt'ofohu. Ngetho hingi hehu da bötwa ár mhö Jö nu'u togo ne da bödi. Himbi zo ri mfenihu, ne hingi hehu ma'ra nda zo yá mfeni.

⁵³ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Hesu, nuya böt'ofone nuya denga'bepate, xa bi fats'i mi ot'wa nze ya nt'ani.

⁵⁴ Ngetho xa mi ne nda 'yo'u nda mönga nö'ö himi ho, ne njap'u nda dinga te nda hyots'e.

12

Jamasuhu yá ts'ont'uti ya denga'bepate

¹ Nep'u xa mi thota ár nzeze ya jö'i bi mhunts'i, ne mi ñ'ent'a n'a ngu n'a. Nu'mu ar Hesu bi ndui bi ñö, ne m'et'o bi 'ñemba yá maxte:

–Jamasuhu, yo ma gi tembabihu yá ts'om'ui ya denga'bepate, ngetho nu'u xa ot'a ñhogajö'i ne ya nemhñö, ne 'ramtx'u ts'omba yá mfeni ya jö'i.

² Hiñ'otho teme xi t'ögi ne hinda thini, wa teme xi t'ot'a ñ'öntho ne hinda födi.

³ Jange nuga di xi'ahu, gatho nö'ö gi möñhu ñ'öntho, m'efa ma da födi. Ne gatho nö'ö gi njont'anehu, ma da mhönga nts'edi gatho da 'yode.

Togo gi tsuhu (Mt. 10:28-31)

⁴ Ha nuga di eñ'ahu, ma tsi ñ'owi'ihu, yo gi tsuhu togo ne da hñök'ahu ri tehu, ne m'efa hinda tsa te man'a da ja'ahu.

⁵ Ma ga xi'ahu togo mahyoni gi tsuhu. Tsuhu nö'ö tsa da hñök'a ri tehu, ne pe'sa ar ts'edi da meñ'ahu har tsibi n'ehe. Hö, go gi tsuhunu.

⁶ Nuya tsi ts'int's'u hingi hmödi, t'unga kut'a ha n'ar tsi ngudmi. Ha Jö hinxi pumhni n'ayu.

⁷ Xi'ahuhmö. Gatho ri xtöhu Jö pödi hangu'u. Jange yo gi ntsuhu, ngetho gi töfu ár nsu pe'sa n'a mut'i ya ts'int's'u.

Nu'u togo da data majöni ya jö'i xi bökagi (Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Di xi'ahu, gatho nu'u togo da damajöni ha yá nhandi ya jö'i xi bökagi, Nuga xta e ga Njö'i, ma ga damajöni ha yá nhandi yá enxe Jö xta mpö'be'u.

⁹ Ha nu'u togo da kongagi ha yá nhandi ya jö'i, nuga n'e, ma ga kongha ha yá nhandi yá enxe Jö, ga enö hiñham'u xta mpö'be'u.

¹⁰ Nu'mu n'a da ñömañ'ubi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, da mpumbabi. Ha nö'ö togo da zanga ár Hñö Jö, hinda ma da mpumbabi.

¹¹ Nu xta ts'ix'ahu ha yá nijö ya xodyo, wa ha yá nhandi ya nzaya, wa ma'ra yá ndö ya hnini, yo gi tu ri muihu tema gi thöhu, yo gi beñhu m'et'o tema gi möñhu.

¹² Ngetho nu xki ñöhu, ár Hñö Jö ma da ut'ahu teme mahyoni gi möñhu.

Ár 'bede n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i himi bengana nö'ö xiñho

¹³ Nep'u n'ar ñ'ohö mi 'yo har mhuntsjö'i, bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma Utate'i, xipats'u ma jödö ga ñhe'be nö'ö bi zogagihe ndu ma dadahe.

¹⁴ Nunar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Xi'ge Ndada, togo xi hñuxkaga ngu ar nzaya ga hek'ahu ar hai.

¹⁵ Ne bi 'ñenö n'e:

—Jamasuhü hinge xa gi hyomfu yá ñho ar ximhai, ngetho ha ya ñho, hinge ja bi ehnu ar hogam'ui.

¹⁶ Ne bi xipa n'ar 'bede nu'u ya jö'i xki mhunts'i, ne bi 'ñembabi:

—Mi 'bu n'ar ñ'ohö xa mi pe'sa nzeýe ya ñho, ne nuyá hai xa bi unga n'ar hoga sofo.

¹⁷ Nu'mú nö'ö ar ñ'ohö'ö bi bense, ne bi 'ñenö: Te ga pepya. Hiñ'otho habu ga kwata gatho ma sofo.

¹⁸ N'a mbi 'ñense hár mfeni: Da beni tema ga pefi. Ma ga yot'a nuyü ma t'u, ne ma ga hoka ma'ra di töte ár döta. Ne ka ga utnu gatho ma sofo ne gatho nö'ö te di pets'i.

¹⁹ Nep'u ka jwadi ga kwata gatho ma sofo, ma ga embase ma te: Nupya hö, janu gatho nö'ö te di honi ga tsi nzeýe ya jeýe da 'ñep'u. Nupya da tsá ga tsaya, ga ñuni, ga ntsithe, ne xa ga njohya.

²⁰ Ha Jö bi 'ñembabi nö'ö ar ñ'ohö'ö: Xa xka 'be ri mfeni, ngetho ar nxuinu, ma gi tu, ne gatho nö'ö gi pets'i, hingi pödi togo ma da gohwi.

²¹ Njap'utho n'ehe, nö'ö togo xi munts'a nzeýe ya ñho ár metise, nu xta du, ma da ñhoya hár nthandi Jö.

Yo gi tu ri muihu tema di 'ñep'u

(Mt. 6:25-34)

²² Nep'u ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Nupya di xi'ahu, yo gi tu ri muihu tema gi tsihu, wa tema gi hyehu.

²³ Ngetho ri tehü töpa ár nsu ar ñhuni, ne ri ndo'yohü töpa ár nsu ar he.

²⁴ Hyanthu ya ka. Nu'u hingi pot'i, hingi xofo, ne hiñ'otho yá t'u. Jö go 'wiñ'u. Ne nu'ahu gi töfu ár nsu gatho ya zu'we nsani.

²⁵ Togo da hñu'sa ár ñhets'i xa di tu ár mu.

²⁶ Nu'mu hingi tsá gi 'yothu nö'ö hingi hembu, yo'ö tup'a ri muihu gatho nu ma'ra 'mu.

²⁷ Hyanthu hanja te ya doni. Hingi het'i, hingi pe man'ar 'befi. Ha di xi'ahu, nunar ndö Salomon, mödi xa mi pe'sa ár nsu, himbi za bi ñhe ngu ár nzatho'u.

²⁸ Nu'mu Jö heta ya doni da ndompya har 'batha, ne xudi da nk'uts'i da t'u'sa har tsibi, xi'ahu, tengu da thet'ahu 'mu. Yo'ö xa hinte gi pe'su ri jamfihu.

²⁹ Jange yo gi tu ri muihu tema gi tsihu ne tema gi hyehu, ne hindi oda ri mfenihu tema gi k'athu.

³⁰ Ngetho gatho nu'u ya jö'i hinxi ñ'emui, hyax'mu oda yá mfeni nö'ö te da zi ne te da hye. Ha nu'ahu, ri Dadahu bi 'bu mhets'i, pö'ö teme gi k'athu.

³¹ Jange hyoñhu m'et'o hanja gi 'buhu xiñho hár ts'ut'wi Jö, ne njap'u hö, hinda k'at'ahu gatho nö'ö gi hoñhu.

Pe'sa ri ñhohu núnu mhets'i

(Mt. 6:19-21)

³² Ma tsi t'ulo mhunts'i'ihu, yo gi ntsuhu, ngetho Jö ri Dadahu xi hwék'ahu gi 'buhu hár ts'ut'wi'ö.

³³ Jange pahu ri m'ets'ihu, ne hyembabihu ya hyoya. 'Yothu ri 'benihu hingi thege, ne ri m'ets'ihunu mhets'i hinda göts'i, habu hinda yut'a ya bë da bep'ahu, ne hinda de ar zu'we.

³⁴ Ngetho habu 'bu ri m'ets'ihu, ka 'buhnu ri mfenihu n'ehe.

Ar hoga 'bego ndo'mi

³⁵ Nhoju ne ndo'mhu, ngu 'ra ya hoga 'bego di zo ya ñot'i.

³⁶ Jahu ngu 'ra ya 'bego to'ma ya hmu xta menga n'ar ngo nthoti, ne nu xta gant'a ar goxthi, nu'u ngut'a da xokwabi.

³⁷ Xa ma da njohya nu'u ya 'bego di nuhu nu'mu xta zo ar hmu. Nuga di xi'ahu, nunar hmu'ö da mo ar mexa, ne da 'ñei da 'wini.

³⁸ Mödi da zo made ar muí, wa nu'mu 'buþho da hats'i, xa ma da njohya nu'u ya 'bego da ts'udi nuhu.

³⁹ Ne di xi'ahu, nu'mu n'ar jö'i di pöhmö ham'u da zo ar bê, nu ar jö'i'ö hinda ñ'öhö, da su ar ngu, hinda hye ar bê da yut'i da bêpabi.

⁴⁰ Jange nu'ahu ndo'mhu, ngetho nö'ö ar pa hingi beñhu, n'a ngi thañhutho, ma da mengi da ehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

Ar hoga 'bego ne ar ts'o'bego

(Mt. 24:45-51)

⁴¹ Nep'u ar Pedro bi 'yambar Hesu, ne bi 'ñembi:

—Ma tsi Hmu'i, xi nunar 'bede ga jwadi ga mö, hage honse ga xije, wa ga xipa gatho ya jö'i.

⁴² Ne ar tsi Hmu bi dödi:

—Xi'mu n'ar hmu da bongga ar ngu da ma, togo da zokwa ar 'befi da su ne da 'wimbabi gatho ya 'bego. Hage hinda zokwabi n'ar hoga 'bego di pödi te gatho mahyoni da mefi.

⁴³ Xa da njohya nö'ö ar 'bego nu xta zo ar hmu, ne da dini di ot'a gatho ngu nö'ö xki zokwabi nda mefi.

⁴⁴ Xa majöni di xi'ahu, nu ar hmu'ö ma da 'ñexa ar hoga 'bego'ö, da supa gatho nö'ö te pets'i.

⁴⁵ Ha nu'mu nö'ö ar 'bego togo bi ts'ogi nda supa ar 'befi ar hmu, da bengga hár mfeni, nunár hmu hinda nxöni da pengi. Ne da ndui da me ya ñ'ohö ne ya 'behñö nu'u ya mi'begowi, ne xa di ñuntho, ne di tsithetho, ne xa di ntitho.

⁴⁶ Ha nu'mu ar hmu da zohö nö'ö ar pa'ö hindi to'ma nor 'bego'ö, xa ma da t'umba n'ar döta mfeí, ne da 'ñet'a habu bi ky nu'u hingi ñ'emui.

⁴⁷ Nö'ö ar 'bego pödi xiñho tema xi 'bepa ar hmu, ne hinda 'yot'e, töte ar mfeí ma da t'umbabi'ö.

⁴⁸ Ha nö'ö ar 'bego hindi pödi xiñho teme xi 'bepa ar hmu ne hinda mefi xiñho, da t'umba ar mfeí, mödi hingar nzeýe ngu nö'ö man'a. Ngetho nö'ö togo da t'ent'wa nzeýe ar 'befi hár 'ye, njap'utho ma da thö'spa majöni n'ehe. Ne nö'ö togo da t'umbabi nzeýe da su, njap'utho ma da thö'spa majöni.

Ngetho xpa e ar Hesu, ma da ñhe ya jö'i

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ Nuga xta ekwa har ximhai ga u ar tsibi, ne xa di nehmö da ndui da nzo.

⁵⁰ Mahyoni ga tho nzeýe ya ugi ne ya dumui, ne xa di nehmö da ndui ga thogi.

⁵¹ Ha gi beñhu xta ekwa ga jö'sa ya tuhni har ximhai. Hin'ö, xta e ga exa ya jö'i da ntuhni.

⁵² Da ndu ar pania di map'u, nu'mu ha n'ar ngu di 'bu kut'a, ma da ñhehyu, hñu da utsa nu yoho, ne yoho da utsa nu hñu.

⁵³ Ya dada da utsa ya t'u, ha nuya t'u da doxa ya dada. Ya nöno da utsa ya t'inxu, ha nuya t'inxu da doxa ya nöno. Nuya ka da utsa ya ts'ihwe, ha nuya ts'ihwe da utsa ya ka.

Hanja hingi pōhu nuya pa gi 'buhū
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Ar Hesu bi 'ñembabi ya jō'i n'ehe:

—Nú'mū gi hanthū da njuxa ya gui núnū mampuni, gi eñhū ma da 'wōi, ne majōni da njap'u.

⁵⁵ Nu'mū da ndūi da ñ'o ar ndōhi, gi eñhū ma da zo ar pahyadi, ne majōni da njap'u.

⁵⁶ Nemhñōhū. Gi pōhū gi hyanthū ham'u mponga mhets'i ne ar ximhāi, hanja hingi pōhū mponga nuya payū gi 'buhū.

Kohwi n'ar nkohi ri ñ'unihi
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ Hanja hingi bensehū ndana'ō xiñho gi 'yothū, ne ndana'ō hingi ho.

⁵⁸ Nu'mū n'a da zix'ahū har ts'ut'wi, nu xki 'yohū har 'ñū, dama gi nkohwihū nú'mū gi 'yosehū, njap'u hinda zix'ahū har nzaya. Ngetho nú'mū xki tsoñhū har nzaya, nō'ō da dat'ahū ár mfats'i, ne nō'ō ár mfats'i da zix'ahū, ma da go'ahū har fadi.

⁵⁹ Di xi'ahū hinda za gi poñhū, ma gi 'buhunū gi k'othū gatho nō'ō gi tuhū.

13

'Yothwū ár ntso'mi, hyoñhū hingi m'ehū

¹ Nú'mū mi 'buhū 'ra ya jō'i bi metwabi ar Hesu hanja ar Pilato bi mehna togo nda hyo 'ra ya me Ngalilea. Ne bi nthōspabi ár jise'u ár ji ya meti m'oñho mi uñ'u har dōnganjō Herusalen.

² Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi beñhū nuya ñ'ohoyū bi t'ot'wa njap'u ngetho mi tōpa yá ts'oki gatho nu ma'ra ya me Ngalilea.

³ Di xi'ahū hin'ō. Ha nu'mū hingi 'yot'wabihū ár ntso'mi, ma gi m'ehū ngu bi m'e'u.

⁴ Xi nu'u 'ret'amahñōto ya jō'i bi ze'ma ar he'sjōdo Siloe nú'mū mi yot'e, ha gi hu ri muñhū mi tōpa yá ts'oki gatho nu ma'ra ya me Herusalen.

⁵ Di xi'ahū hin'ō. Ha nu'mū hingi 'yot'wabihū ár ntso'mi, ma gi m'ehū ngu bi m'e'u.

Ár 'bede n'ar 'baj'iuxi hinte mi tu

⁶ Ne ar Hesu bi xipa n'ar 'bede ya jō'i, ne bi 'ñembabi:

—N'ar ñ'ohō mi pe'sa n'ar 'baj'iuxi mi 'ba hár hwōhi. Ne n'ar pa bi ma ba k'ōts'i nda nu ha xki ndu, ne hinte bi dini.

⁷ Nep'u bi 'ñemba ár 'bego mi su ar hwōhi: Di ne gi tseka nunar 'baj'iuxi, ngetho hñū njeye xta ehe di handi ha da ndu, ne hinte xta tini. Jange te ga jafu, hōnsē hongā nze ar hai ne hinte uni.

⁸ Nu'mū bi 'ñenga ar 'bego: Ma tsi hmu'i, yo gi tsejmō. Ma ga hehū man'a njeye. Ma ga fomba ar hai ne ga ut'wa ar 'yai.

⁹ Xōmhō njap'u da ndu. Ha nu'mū hinda uni, nu'mū hō, da za gi tseki.

N'ar pa ntsayā ar Hesu bi othe n'ar 'behñō mar nk'oxtha

¹⁰ N'ar pa ntsayā ar Hesu mi 'bu ha n'ár nijō, mi uta ya jō'i.

¹¹ Ne mi 'buhū n'ar tsi 'behñō xki nk'oxtha. Xki tho 'ret'amahñōto njeye n'ar ts'ondōhi xki japi nda ñheni, himi hegī nda jōngā ár xūtha.

¹² Nu mi hyanda ar Hesu, bi zofo ne bi 'ñembabi:

—Nōnō, nupya xi hyek'a'i ri hñeni.

¹³ Nu'mú bi hñu'spa yá 'ye ar tsi 'behñö. Ne dama bi za bi jönga xiñho ár ndo'yo, ne bi müdi bi umba njamödi Jö.

¹⁴ Ne nö'ö mar ndöngi har nijö, bi mbo ár kwe, ngetho ar Hesu bi othe ar tsi 'behñö har pa ntsaya. Ne bi 'ñemba ya jö'i:

—Di pe'su 'rato mpa ga mpehu. Nu'mu tsu'ahu ya hñeni, ba ehü nuya pa'u da 'othe'ihu, hinge nuya pa ntsaya.

¹⁵ Ar tsi Hmu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nemhñöhü. Ha hingi xo'thu ri boihu wa ri n'ogehü gi tsíthü, mödi ar pa ntsaya.

¹⁶ Xi nunar tsi 'behñönu ár manga'beto ar Abra, xi 'we'sa ar ts'ondöhi 'ret'amahñöto njeje, hage hingi ho da sot'i mödi ar pa ntsaya.

¹⁷ Ne nu mi mönga njap'u ar Hesu, gatho nuyá ñ'uniwi mi 'buhny, bi 'be yá tsa. Ha nu ma'ra ya jö'i xa mi johya mi hyanda ya döta nt'udi mi ot'a ar Hesu.

Ár 'bede ar ndamurtasa bi 'bot'i

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Bi 'ñenga ar Hesu n'ehe:

—Tema ga emfü di hñöxa ár ts'ut'wi Jö, wa tema ga hekwabihu.

¹⁹ Njangu n'ar tsi ndamurtasa bi mot'a n'ar ñ'ohö hár hwöza. Ne xa bi te n'ar 'baiza, ne ya ts'int'sü ka köxhny yá m'afi.

Ár 'bede ar njoxthuhme

(Mt. 13:33)

²⁰ Bi 'ñenga ar Hesu n'ehe:

—Tema ga hekwabipyá ár ts'ut'wi Jö.

²¹ Ñhehwi ar njoxthuhme bi pant'a n'ar 'behñö ha guto hwada ar juni, ne bi dö'mi bi joxa xoge.

Ar goxthi xi nts'ixt'i

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Ar Hesu mi ne ar 'ñu ndi ma Herusalen, mi tho ha ya döta hnini ne ya t'ulo hnini, mi uta ya jö'i.

²³ Ne n'ar jö'i bi 'yani ne bi 'ñembi:

—Tsi Hmu'i, hage tsi tüi ya jö'i ma da mpohö.

Ha nö'ö bi 'ñembabi:

²⁴ —Umba ri müihu gi kuthü har goxthi xi nts'ixt'i. Nuga di xi'ahu, nzeje di nemhö da yutny, ne hinda tsa.

²⁵ Jangu xta got'a ar goxthi nö'ö togo ár meti ar ngu, njap'u nu'ahu m'efa xa ma gi mahmöhü ne gi 'ñeñhu: Ma tsi Hmu'ihe, xogagihe ar goxthi. Ha nö'ö ma da dödi ne da 'ñeñ'ahu: Hindi pödi habü xka 'ñehü.

²⁶ Nep'u nu'ahu ma gi 'ñembabihu: Hanja hingi pöje. Ndi ñuñhu ne ndi tsithehu, ne ha ma hninihe go ngi utkagihe ri 'ñu.

²⁷ Ha nö'ö ma da 'ñeñ'ahu: Di xi'ahu hindi pödi habü xka 'ñehü. 'Wehu, 'yot'ats'oki'ihu.

²⁸ Ne xa gi nzoñhny, ne xa ma da du ri müihu, nu xki hyanthü ndu ri müdi palehu ar Abra, ne ar Isa, ne ar Hakob, ne gatho yá m'ehni Jö di 'buhny hár ts'ut'wi Jö, ne nu'ahu hinda thek'ahu gi kuthü. Ma gi kohü nthi.

²⁹ Ne ma da e ya jö'i xoge ar ximhai, di du'ma mahyats'i, di göxa mampuni, ne mahwifí di göxa mak'angi. Ne ma da yut'u hár ts'ut'wi Jö, ma da hñuhny har mexa da ñuni.

³⁰ Ne nuya pa'u, nu'u 'bet'opya, ma da m'efa, ha nu'u 'befa, ma da m'et'o'u.

Ar Hesu bi zot'a ár mui bi hwēka ya me Herusalen
(Mt. 23:37-39)

³¹ Nunar pa'ò, bi zò 'ra ya denga'bepeate ha mi 'bu ar Hesu, ne bi 'ñembabi:
—Di ma, tsokwa nunar hainu, ngetho ar ndò Erode ek'atho da hyo'i.

³² Ha nu ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Di möhü ba xifu nö'ò ar hyate jō'i: Nupya ne xudi hinga tsaya ga engu ya ts'ondōhi, ne ga othe ya dathi, ne ndamōni ga jwata ma 'befiwa.

³³ Nupya ne xudi ne ndamōni, ga ne ma 'ñu gar ma Herusalen, ngetho habu xi thopa yá m'ehni Jō, mahyoni da thogaginu n'ehe.

³⁴ Nu'ahu gar menguhu Herusalen, gi hofu yá m'ehni Jō, ne gi k'ampabihu togo bi peñ'ahu. Hangu xta nehmo nga munts'ahu, ngu n'ar tsi oni munts'a yá t'u'ni da hwixa ha yá hwa, ne hinga nehü.

³⁵ Pöhu, Jō ma da hyek'ase ri nijöhu. Ne di xi'ahu, hinga ma gi hyandgagihu nuya payu. Gi to'mhu da zò ar pa gi 'ñeñhu: Nsunda nö'ò togo xpa peña Jō ma tsi Hmuhu.

14

Ar Hesu bi othe n'ar ñ'ohö mi neni

¹ N'ar pa ntsaya ar Hesu bi ma ba ñunga hár ngu n'ar ndò mar denga'bepeate, ne nuyá ñ'ohü mi öthó tema mi ot'ò.

² Ne ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohö mi ñhandwi xa mi neni.

³ Nep'u ar Hesu bi 'yambabi ya denga'bepeate ne ya böt'ofu, bi 'ñembabi'u:

—Hage ja ar seki da t'othe n'ar dathi har pa ntsaya, wa hin'ö.

⁴ Ha nu'u bi ñhetho, hinte bi dōdi. Nu'mú ar Hesu bi hñu'spa ár 'ye nö'ò ar ñ'ohö mi neni, bi othe ne bi mehni bi ma.

⁵ Nep'u bi 'ñembabi ya denga'bepeate ne ya böt'ofu:

—Nu'mu da zo n'a ri n'ogehu wa n'a ri boihu ha n'ar pothe, ha hinga dama gi hñöhu mödi ar pa ntsaya.

⁶ Ha nu'u himbi za te bi dōdi.

N'ár 'bede togo bi ts'ohna har ngo

⁷ Ar Hesu mi hyanda mi tso nu'u xki ts'ohna har ñhuni, ne mi hwañ'u ya 'bet'ò nthuts'i nda hñu har mexa. Bi xipabi'u n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

⁸ —Nú'mu xta ts'oñ'a'i ha n'ar ngo, yo ma gi hñuxa ha ya 'bet'ò nthuts'i. Xi'mu da zo man'a nö'ò xi ts'ohni ne töte ár nsu.

⁹ Nep'u nö'ò togo xi zoñ'a'i, da 'ñeñ'a'i: Tsokwap'u ar nthuts'i nuna man'a. Ge'mu n'ar m'etsa nu xki 'bai gi hñu har ngöts'i.

¹⁰ Jange nú'mu xta ts'oñ'a'i ha n'ar ñhuni, hñuxa har ngöts'i. Ne nu xta hyant'a togo xi zoñ'a'i, da 'ñeñ'a'i: Hanja ga hñuxkwa, ñö. Thogi di ma ba hñuxa ha ya 'bet'ò nthuts'i. Ne njap'u da hyanda nu'u ma'ra di huhnu har mexa, ne da t'es'a'i ri nsu.

¹¹ Nuga di xi'ahu, nö'ò togo da ñ'exase, ma da 'be ár tsa. Ha nö'ò togo hingar ñ'ets'i, da t'e'spabi ár nsu.

¹² Ne bi 'ñembabi nö'ò togo xki zohni:

—Nu'mu gi beni gi unga n'ar ñhuni wa n'ar nt'oxiwa ha ri ngu, yo gi zohna nuya ri mpodi, ri ku, nuya ri mēni, wa ri n'angu nu'u pe'sa ya bojö. Ngetho njap'u, nu'u n'ar pa ma da zoñ'a'i n'ehe, ne da kos'atho ngu xka 'yot'wabi.

¹³ Nú'mu xki 'yot'a n'ar ngo, zohna ya tsi hyoya, nu'u do'ye, nu'u dowu, nu'u ya tsi goda.

¹⁴ Nuya tsi jö'i'u, hinda ma da kos'a nö'ò gi otwabi'u. Ne m'efa har ñoho m'ui, nu xki pengi gi ntewi gatho nu ma'ra xi 'yot'a xiño, ma gi njohya gi hñönga ri nthöhö.

Ár 'bede n'ar ñ'ohò bi 'yot'a n'ar dōta ñhuni

15 Nu mi 'yò njap'u nu'u ya jò'i mi huhnu har mexa, n'a'u bi 'ñemba ar Hesu: —Tengu ár johya nõ'ò togo ma da hñudi da ñunga hár ts'ut'wi Jò.

16 Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—N'ar pa n'ar ñ'ohò bi 'yot'a n'ar dōta ñhuni, ne bi zohna nze ya jò'i nda ñungwi.

17 Nú'mu mi ñhoki nda ñuni, bi mehna yá 'bego nda xipa nuya jò'i xki zohni: Ba ehú, ngetho xi 'bòk'ahú ar mexa.

18 Ha gatho nu'u ya jò'i xki zohni, bi 'ya ar mpumbate, ngetho hinge nda ma. Nò'ò m'et'o bi 'ñenò: Gi pumgagi ngetho hingi tsà ga ma. Ka di jwadi di tanga n'ar hai, ne mahyoni ma ga k'òts'i.

19 Ha nõ'ò man'a bi 'ñenò: Xta tanga kut'a nt'ei ya boi. Jange di adi gi pumgi, hinda tsà ga ma, ngetho mahyoni ma ga nu ha mpefi xiñho.

20 Ha nõ'ò man'a bi 'ñenò: Ka di jwadi di nthöti, hinda tsà ga ma.

21 Mi menga ar 'bego, bi xipabi ár hmu hanja bi dö gatho nu'u xki zohni. Nu'mú ar hmu xa bi mbò ár kwe, ne bi 'ñemba ár 'bego: Di ma har tai ne ha ya 'ñu har hnini, ne ba tsinkawa gatho nu'u gi timp'u, ya tsi hyoya, ne nu'u do'ye, nu'u dowá, ne ya godá, ba tsihi ga ñum'e.

22 M'efa nu ar 'bego bi 'ñemba ár hmu: Xta ot'a ngu xka xikagi, ne pongda habú da hñuxa ma'ra.

23 Nep'u ar hmu bi 'ñembabi ár 'bego: Nupya di ma ha ya dö'ñu, ne hár nthet'i ár hnini. Ne gatho nu'u gi nthewi gi japi da ehe, ne da ñuxa ma ngu habú pongi.

24 Ngetho nuya da zohna m'et'o, di xi'ahú hinto ma da zipka ma ñhuni.

Hangu ar ñhembi da dengá n'a ar Hesu

25 Nzeye ya jò'i mi ñ'owi ar Hesu, ne nõ'ò bi ñhandwi ne bi 'ñembabi'u:

26 —Nò'ò togo ne da dengagi, mahyoni di tôte ar mhöte di pe'skagi, ne m'efa da mö ár dada, ár nõnò, ár 'behñö, yá bötsi, yá ku, ne ár tese. Ha nu'mú hindi njap'u, hinda tsà ga embabi ma maxte.

27 Ha nõ'ò togo hinda ñ'ent'a ár te da dengagi, hinda tsà ga embabi ma maxte.

28 Xi'mu n'ar jò'i beni da hyoka n'ar he'sjòdo, hage hinda hñudi m'et'o da nu ha jwa ar bojò, wa hinda zà da jwati.

29 Ha nu'mú hinda nu m'et'o, ne hõnse da du'mba ár wa ar jòdo, ne hinda zà da jwati, gatho nu'u ya jò'i bi hyandi, ma da deni.

30 Ne da 'ñeñ'u: Nunar ñ'ohõnu, hõnse bi du'ma ar 'befi, ne himbi zà bi jwati.

31 Xi'mu n'ar nõ'ò beni da doxa man'ár mindöwi togo pe'sa yonthebenthebe ya ndogu, hage hinda hñudi da nu m'et'o, ha da zà da dòhò hõnse di pe'sa nu'u n'anthebenthebe ya ndogu.

32 Ha nu'mú handi hinda ntöte, da mempa 'ra yá m'ehni ár mindöwi bi e yap'utho, da xipabi teme adi, ne da mengtho hinda ntunkwi.

33 Jange nuga di xi'ahú, nu'u togo hinda hyep'u gatho nõ'ò te pets'i, hinda tsà ga embabi ma maxte.

*Nu'mu ar u da 'bè ár ñ'uxi
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)*

34 Nu ar u xiñho, ha nu'mú da 'bè ár ñ'uxi, hanja da menga ár nkühi.

35 Hingi ho da t'ut'a har hwöhi, wa da jwata ngu ar 'yai. Hinte ár ñho, jange da t'emp'u. Nò'ò togo tu ár gu, dá 'yoxa nõ'ò te di mö.

15

Ár 'bede ar tsi deti xki m'edi
(Mt. 18:10-14)

¹ Nzeve ya njobojö ne ma'ra ya ts'ojö'i, bi ma ba tsu ar Hesu nda 'yoxa nö'ö mi mön'ö.

² Jange nuya denga'bepate ne nuya böt'ofö, mi ñömañ'u mi eñ'u:
—Nunar ñ'ohönu ñöwi ne ñungwi ya ts'ojö'i.

³ Nu'mü ar Hesu bi xipabi n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

⁴ —Xi'mü gi 'ñehu n'anthebe ya deti, ne gi 'behü n'a, ha hingi tsohu nuya gohon'ate ne 'ret'amaguto har 'batha, ne gi 'yohu xoge ar ngwani, gi hyoñhu nö'ö xka 'behü.

⁵ Ne xki tiñhu, gi 'yents'a ha ri xi'nxihu, ne xa gi njohyahu gi tsihu.

⁶ Ne xki tsohu ri nguhu, gi zoñhu gatho ri mpöhwihi ne ri n'anguhu, ne gi 'ñembabihi: Di ne ga njohyahu, ngetho xta tinga n'a ma deti xki m'edi.

⁷ Jange di xi'ahu, njap'utho n'ehe, nu'mü n'ar 'yot'ats'oki da 'yot'wa ár ntso'mi, xa töte ar johya mañö mhets'i, töta nu'u gohon'ate ne 'ret'amaguto ya hogajö'i beni himahyoni da 'yot'wa yá ntso'mi.

Ár 'bede ar bojö xki m'edi

⁸ Xi'mü n'ar 'behñö pe'sa 'ret'a ya bojö ne da 'be n'a, ha hinda tso ar ñot'i, ne 'ramtx'u da goka xoge ár ngu da hyoni.

⁹ Ne xta dini, da zohna gatho ya mpödi ne yá n'angu, ne da 'ñembi: Di ne ga njohyahu, ngetho xta tinga n'a ma bojö xki m'edi.

¹⁰ Jange di xi'ahu, njap'utho n'ehe, nu'mü n'ar 'yot'ats'oki da 'yot'wa ár ntso'mi, bi ja ar johya habu bi 'bui yá enxé Jö.

Ár 'bede ar 'ragit'u

¹¹ Ar Hesu bi 'ñenö n'e:

—N'ar ñ'ohö mi 'ñe yoho yá t'u.

¹² Nö'ö ar 'befat'u bi 'ñemba ár dada: Te gi mö dada, xi'mü gi 'raka nö'ö ar xeni ma gi tsogagi. Ha nu ár dada bi hyembabi yá t'u gatho nö'ö mi pets'i.

¹³ Xki tho 'ra ya tsi pa, nu ar 'befat'u bi munts'a gatho nö'ö te xki t'umbi. Ne bi bönga hár ngu, bi gü ar 'ñu bi hñöts'i, bi ma man'ar hai yap'u, habu ba emp'u ár bojö mi 'bu n'ar 'müi himar ñho.

¹⁴ Ha nu mi dege gatho nö'ö te mi hö, xa bi nja n'ar thuhu har hnininu habu mi 'bu'ö, hinte mi tini te nda zi.

¹⁵ Bi ma ba apa ar 'befi n'ar ñ'ohö mar mengunu, ne nunar ñ'ohö'ö bi mehna hár 'batha nda supa yá ts'udi.

¹⁶ Xa mi tsu n'ar thuhu, mi ne nda zipahmö nuyá ñhuni mi tsi ya ts'udi, ne hinto mi hwëki nda umbats'u te nda zi.

¹⁷ N'a mbi bense: Hangu yá 'bego ma dada pongwathobi te da zi, ha nuga di tuwa ar thuhu.

¹⁸ Ma ga penga hár ngu ma dada, ne ga embabi: Ma dada'i, xta ts'okwa Jö, ne nu'ge n'ehe.

¹⁹ Hindi 'ñepkagi gi 'ñengagi ri t'ugi. Hyandgagipya ngu n'a ri 'begotho.

²⁰ Ne bi gü ar 'ñu bi menga hár ngu ár dada.

'Butho nda zöni, bi hyanda ár dada, ne xa bi hwëki, bi nixt'i ba thödi. Mi nthewi bi hyufi, ne bi zu'tsi.

²¹ Ar t'u bi 'ñenö: Ma dada'i, xta ts'okwa Jö, ne nu'ge n'ehe. Hindi 'ñepkagi gi 'ñengagi ri t'ugi.

²² Ha nu ár dada bi 'ñembabi yá 'bego: Ba hömfu ar hoga he, ne hyethu. Tuthwu n'ar mfo'ye, ne tit'wabihu ya thiza.

²³ Ne ba tsihu ar nokaboi, ga hohu ne ga ñuñhu. Ma ga othu n'ar dango njohya.

²⁴ Ngetho numa t'u ndi humamui xki du, ha tetho. Xki m'edi ne da pengi da tini. Ne bi ndui ar dango njohya.

²⁵ M'efa bi zo ar 'bet'ot'u mi 'yo har hwöhi. Ha nu mi zonga get'u ar ngu, bi 'yode mi ja ya me'mda ne ya nhei.

²⁶ Bi mat'a n'ar 'bego, ne bi 'yani te mi ja har ngu.

²⁷ Nu ar 'bego bi 'ñembabi: Ri jödö ba pengi, jange ri dada xi mö nda tho ar nokaboi da njohya, ngetho xi zomaño.

²⁸ Nu'mú nunar 'bet'ojödö xa bi mbo ár kwe, himi ne nda yut'i. Ne ba ponga ár dada nda xipabi nda yut'i.

²⁹ Ha nunu bi 'ñemba ár dada: Gi pöse hangu ya jeye di 'buhwi, ne di pep'a'i. Xta ot'a gatho ngu xka xikagi, ne hinxka 'raka n'ar tsi t'öxi ga njohya'be ma mpödi.

³⁰ Ha nupya hö, xi zo ri t'u togo xpa emba ri bojö ya ts'o'behño. Nö'ö hö, gi hopa ar nokaboi.

³¹ Nunár dada bi 'ñembabi: Ma tsi t'u'i, nu'ge hyaxtho di 'buhwi, ne gatho nö'ö di pets'i ri meti n'ehe.

³² Hönse nupya mahyoni ga njohyahü, ne ga othu ar dango njohya. Ngetho ri jödö ndi humamui xki du, ne xpa pengi tetho. Xki m'edi, ne da pengi da tiñhu.

16

Ár 'bede n'ar 'bego mi ka ár hmu

¹ Ar Hesu bi 'ñembabi yá maxte n'ehe:

—Mi 'bu n'ar ñ'ohö xa hinte mi k'at'i. Ne mi 'ñe n'ar 'bego, xki nsipabi mi emba ár bojö.

² Jange ar hmu bi zohna ár 'bego, ne bi 'ñembabi: Xta oka 'ra ya 'bede nthox'a'i. Jange di ne gi datka majöni gatho ri 'befi, ngetho hindi ne gi pepkathogi.

³ Nep'u nö'ö ar 'bego'ö bi bense hár mfeni, ne bi 'ñenö: Xipya te ga pefi. Ma hmu da hñömgä ma 'befi, ha hiñ'otho ma ts'edi ga xa'mar hai, ha 'raka ar m'etsa ga mpeti.

⁴ Xta beni te ga pefi. Ma ga nu ha ga japi da 'rakar seki ha ya ngu nu'u togo tupabi ma hmu, nú'mu xta thögagi ma 'befi.

⁵ Ne bi zohna 'raman'a nu'u togo mi tupabi ár hmu. Nö'ö ar ndui bi 'yambabi: Hangu gi tupa ma hmu.

⁶ Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö: Di tupabi n'anthebe nts'oi ar nziki. Ha nö'ö ar 'bego bi 'ñembabi: 'Bukwa ar he'mi habu huts'i hangu gi tupa ma hmu. Dama hyoka man'a habu di mö, hönse madenthebe nts'oi gi tu.

⁷ Nep'u nö'ö man'a bi 'ñembabi: Xi'ge hangu gi tuge. Nö'ö bi 'ñenö: N'anthebe ndu ar t'ei. Nep'u nö'ö ar 'bego bi 'ñembabi: 'Bukwa ri he'mi habu huxa hangu gi tupa ma hmu. Hyoka man'a habu di mö, hönse gohon'ate gi tu.

⁸ Nep'u nu ár hmu bi 'ñe'spa ár nsu nö'ö ar ts'o'bego'ö, ngetho dama bi tita ár mfeni bi gohwi xiñho nu'u togo mi tu ya thai. Jange njap'u nuya meximhai, xa ka mbödi da zixkwi xiñho yá ñ'ohü nuyá 'befi'u, ha nu'u xi jamfi Jö hingi njap'u'u.

⁹ Ha nuga di xi'ahū, nunár bojō ar ts'oximhai gi pe'su, faxu ma'ra, ne njap'u gi ntsixkwihu. Ne nu xta the ri tehu, ne da the ar bojō, ma da t'a'ahū habū gi tsayahūnū mhets'i hiñham'u da göts'i.

¹⁰ Nō'ō togo su xiñho nō'ō n'a tsi tui t'umbabi, njap'utho nu'mu da t'umba nzeze. Ha nō'ō hingi su xiñho nō'ō tsi tui t'umbabi, nu'mu da t'umba nzeze, hinda su n'ehe.

¹¹ Njap'utho n'ehe, nu'mu hingi sufu xiñho ya ñho jawa har ximhai, togo da kaxmbeni'ihu da 'ra'ahū gi kwathū ya ñho hiñham'u da thege.

¹² Nu'mu hingi suhu xiñho nō'ō hingo ri metihu, togo da 'ra'ahū nō'ō ri metihu gi suhu.

¹³ N'ar 'bego hinda tsa da mepa yoho yá hmu, ngetho njap'u da utsa n'a, ne da mö man'a. Wa da mepa n'a, ne nō'ō man'a hin'ō. Njap'u n'ehe, hinda tsa gi pefu Jō ne di oda ri mfenihu ya ñho.

¹⁴ Ha nuya denga'bepeate mi 'buhnu mi o'ts'e, xa mi thentho'u, ngetho xa mi mö ya bojō.

¹⁵ Ha nu ar Hesu bi ñembabi'u:

—Nu'ahū honse gi ñu ri hmihu ya yá nthandi ya jō'i. Ha Jō pöt'atho'ihu ri mfenihu, ngetho nō'ō numaño ya jō'i, Jō handi xi nts'otho.

Yá 'bepate ar Moise ne ár ts'ut'wi Jō

¹⁶ Nú'mu himi tsota ar Xuwa Xixthe, ya ngi pe'sfu yá 'bepate ar Moise ngi 'yothu, ne nō'ō xki mōnga ma'ra yá m'ehni Jō. Ne nu mi zo ar Xuwa dinjawa, xka 'yohu xi nsi'ahū ar hoga mhō nonga ár ts'ut'wi Jō, ne nzeze xi umba yá mu da yut'a hár ts'ut'wi'ō.

¹⁷ Ar mhets'i ne ar ximhai hingi hembu da göts'i. Ha hiñ'otho n'ar t'ofu xi t'ot'a hár T'ofu Jō, hinda njap'utho. Ma da tho gathu ngu möñ'ō.

Ar Hesu bi nonga nu'u togo he yá nthōti

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Nu'mu n'ar ñ'ohu da hyep'u ár 'behñō ne da nthōtwi man'a, tsimbabi ár nthōti. Ne nō'ō togo da nthōtwi n'ar 'behñō xi hye ár dōme, tsimba ár nthōti n'ehe.

Ár 'bede n'ar ñ'ohu hinte mi k'at'i ne ar Lasaro

¹⁹ Mi 'bu n'ar ñ'ohu hinte mi k'at'i, ne xa mi ñhe xiñho, mi kō 'ra ya hoga dutu xa mar nzatho. Ne hyax'mu mi exa ár nsu mi ot'a ya dango.

²⁰ Ne mi 'bu n'ar tsi meti már thuhu ar Lasaro, hyax'mu mi huhnu hár goxthi ár ngu ar ñ'ohu hinte mi k'at'i. Nunar tsi metinu xa xki foxt'a xoge ar ndo'yo, ne mi po.

²¹ Mi e ya 'yo mi te'spabi habu xki 'ya. Ne nō'ō ar tsi ñ'ohu'ō, mi nemhō nda go nda zi nu'u ya xeni mi tã hár mexa ar ñ'ohu hinte mi k'at'i.

²² N'ar pa bi du ar tsi meti, ne ya enxe mhets'i ba e bi zits'i nda m'uhwi ar Abra. M'efa bi du nō'ō hinte mi k'at'i n'ehe, ne bi t'agi.

²³ Nu mi onu har 'bexui, xa mi tho n'ar ugi. Bi guxnu ár da, ne bi hyanda yap'u ar Abra ne ar Lasaro mi 'buhwinu.

²⁴ Bi mat'i ne bi ñembabi: Ma tsi dada'i Abra, pe'ska ar nhwēki. Ba pehna ar Lasaro da po n'ár xa ha n'ar tsi tui ar dehe, da e da tsetka ma jöhne. Ngetho xa di thokwa ya ugi ha ya faspí.

²⁵ Ha nu ar Abra bi ñembabi: Ma tsi t'ui, benga nú'mu ngi 'buhnu har ximhai, xa ngi 'bui xiñho, ha nu ar Lasaro mi ñ'uda ár m'ui mi hyoya. Ha nupya, nunu 'bukwa xiñho, ha nu'ge ñ'uda habu gi 'bui.

²⁶ Ha hinda tsa da map'u ar Lasaro, ngetho ja n'ar ma'ye madetho xa ra ñhe. Jange nu'u 'bukwa, hinda za da map'u, ha nu'u bi 'bup'u, hinda za di 'ñekwa.

²⁷ Ha nö'ö ar ñ'ohö'ö bi 'ñenö: Ma tsi dada'i Abra, nu'mú, di a'ar ar möte gi pehnats'u ar Lasaro hár ngu ma dada.

²⁸ Ngetho di 'ñe kut'a ma jödö, di ne da zofa ne hinda ekwa da tho ya ugi ngu di thoka.

²⁹ Ha nunar Abra bi 'ñembabi: Nu'u bi pe'spa nö'ö bi 'yot'a ar Moise ne nö'ö bi 'yot'a nu'u ma'ra yá m'ehni Jö. Go da 'yo'x'u.

³⁰ Nunar ñ'ohö'ö bi mengi bi 'ñenö: Hö, majöni nö'ö gi mö, ma dada'i Abra. Di beni, nu'mú gi pehna n'a nu'u xi du, da 'yots'e ne da 'yot'wa yá ntso'mi.

³¹ Ha nunar Abra bi mengi bi 'ñembabi: Nu'mú hingo ota nö'ö bi mönga ar Moise ne ma'ra yá m'ehni Jö, hinda ne da jamfi nö'ö da xipa n'a togo xi mengi xi nte.

17

*Ga ntsuñhu hinga jafu ma'ra da 'yot'a ya ts'oki
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)*

¹ Ar Hesu bi 'ñembabi yá maxte:

—Hyaxm'u ja togo da japa ya jö'i da nts'oki. Hwëkate nö'ö ar jö'i da 'yot'a njap'u.

² Xiñhohmö nö'ö ar jö'i'ö da ts'utwa n'ar dojuni hár 'yuga, ne da t'ent'a har dehe, ne njap'u hinda japi da da nu'u hinxi zeta yá ñ'emui.

³ Jange ntsuñhu. Nu'mú n'a ri kuhü da 'yot'ahu n'ar ts'om'ui, hñökwabihu. Nu'mú da 'yot'wa ár ntso'mi, pumbabihu.

⁴ Nu'mú da 'yot'ahu ar ts'om'ui yoto mpengi ar pa, ne yoto mpengi da ehe da 'ñeñ'ahu: Pungagi, pumbabihu.

Hñuska ma ñ'emuihe

⁵ Nuyá maxte ar Hesu bi 'ñembabi:

—Hñuska ma ñ'emuihe.

⁶ Nu'mú ar tsi Hmu Hesu bi 'ñenö:

—Nu'mú gi pe'suhmö ar ñ'emui ngu n'ar ndamurtasa ár döta, da za gi 'ñembabihu nunar döta 'baizanü: K'uxa habu gi 'bai, ne di ma ba kut'a har dehe. Ne nunar za'ö da 'yot'ahu ngetho gi ñ'emuihu.

Nö'ö di 'ñepi da 'yot'a n'ar 'bego

⁷ Ar Hesu bi 'ñembabi'u n'ehe:

—Nu'ahu gi 'ñehu n'ar 'bego, hage gi 'ñembabihu xta penga har hwöhi wa ar 'ba'yo: Thogi gi hñudi gi ñuni.

⁸ Hin'ö. Ma gi 'ñembabihu: M'et'o hogar t'oxi, ne gi 'raka te ga tsi. M'efa xka jwadi, ka gi hñudi gi ñunge n'ehe.

⁹ Ha gi umfu njamödi nö'ö ar 'bego bi 'yot'a nö'ö ga 'befu. Di enga hin'ö.

¹⁰ Njap'utho n'ehe, nu xki jwahu gi pefu ár 'befi Jö xi 'bep'ahu, mahyoni gi 'ñeñhu: Hindi 'ñepkagihe gi 'raje njamödi, ngetho dar 'begothohe, ne hõnse xta pehe nö'ö ndi 'ñepkagihe nga pehe.

Ar Hesu bi othe 'ret'a ya ñ'ohö mi tsu ar tsit'ando'yo

¹¹ Ar Hesu ndi ma Herusalen, ne bi 'ranga madaa yoho ya hai, n'ár thuhu Nsamaria, ha nö'ö man'a Ngalilea.

¹² Nú'mú mi zonga hár ñut'i n'ar hnini, bi bõnga 'ret'a ya ñ'ohö mi tsu ar tsit'ando'yo. Nuya ñ'ohoyü bi m'a yap'utho.

¹³ Bi ma'u nts'edi, ne bi 'ñeñ'u:

—Hesu, tsi Utate, hwëgagihe.

¹⁴ Ar Hesu nu mi hyant'u, bi 'ñembabi:

—Di möhü ba ñ'uhü da hyant'ahü ya möjö.

Ne nu mi ma'u, mi 'yo ar 'ñu bi dixá yá hñeni.

¹⁵ Ne n'ayü, mi zà xki dits'i, bi mengi xa bi ñö nts'edi, mi nsunda Jö.

¹⁶ Ne bi ndandihmò háw wa ar Hesu, bi me ár hmi har háj, bi umba njamödi ngetho xki othebi. Nö'ö ar ñ'ohö'ö mar me Nsamaria.

¹⁷ Nu'mú ar Hesu bi 'ñenö:

—Hage himi 'ret'a nu'u bi dits'i. Xö nu'u ma gütö 'mu.

¹⁸ Hage hönse nuna hingár me Israel ba pengi da nsunda Jö.

¹⁹ Ne bi 'ñemba nö'ö ar ñ'ohö'ö:

—'Bai di ma. Ya xka mpohö ngetho xka jamfigi.

Ár nzohö ár ts'ut'wi Jö

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nep'u nuya denga'bebate bi 'yamba ar Hesu ham'u nda zö ár ts'ut'wi Jö nuwa har ximháj. Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nu xta e ár ts'ut'wi Jö, hinda ma da thandi.

²¹ Hinda zà da t'eñ'ahü: Xi 'bukwa. Wa da t'eñ'ahü: Bi 'buhny. Nu ár ts'ut'wi Jö gi 'buhwihupya.

²² Nep'u bi 'ñembabi yá maxte:

—Nuya pa xi 'ñep'u, ma gi nehmöhü gi hyanthü mödi n'a pa di ndö Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ha hinda tsa.

²³ Ne ma da t'eñ'ahü: Ka 'bukwa. Wa da t'eñ'ahü: Ka bi 'buhny. Yo gi pahü gi k'ösü, ne yo gi teñhü nu'u togo da xi'ahü njap'u.

²⁴ Ngetho ngu gi hanthü n'ar hweji dama da yot'a n'ár ñöni mhets'i, ne da k'onga nö'ö man'ár ñöni, ma da njap'u nö'ö ar pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁵ Ne nunü mahyoni m'et'o da tho nzeýe ya thogi, ne xa ma da utsa ya jö'i 'bü nuya payü.

²⁶ Ngu bi tho nuya pa'u mi 'bü ar Noe, ma da njap'utho nuya pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁷ Nuya jö'i'u mi ñuntho, mi tsithetho, ne mi nthöta n'a ngu n'a. Mi dañ'u bi zö ar pa bi yut'a ar Noe har döta motsa, ne bi ñuxa ar dehe xöge ar ximháj, ne bi jöt'u gatho.

²⁸ Bi njap'u nuya pa mi 'bü ar Lot n'ehe. Ya jö'i mi ñuni, mi tsithe, mi mpa ne mi ntai, mi mpot'i ne mi ho ya ngu.

²⁹ Ha nunar pa bi bongá ar Lot har hnini Sodoma, bi 'wö ya tsibi mi nthöskwi ya k'axt'ado mi zö, ne gatho ya jö'i bi zöt'i.

³⁰ Ma da njap'u nö'ö ar pa xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i n'ehe.

³¹ Nu ar pa'ö, nu'mü n'a di to mañör ngu, yo ma da göi da yut'a háw ngu da guka te pets'i. Ne nö'ö togo di 'yo háw hwöhi, yo ma da mengár ngu.

³² Beñhü teme bi ja ár 'behñö ar Lot.

³³ Gatho nu'u da su ár te, da 'bedi. Ha nu'u togo xi 'yent'a ár te da thökwi, da dini.

³⁴ Di xi'ahü, nö'ö ar nxui'ö, yoho di 'bonga ha n'ar fidi, xta dañ'u n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'op'u.

³⁵ Yoho ya 'behñö di kunga mahyegi, xta dañ'u n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'op'u.

³⁶ Yoho ya ñ'ohö di 'yo ha n'ar hwöhi, n'a da ts'its'i, ha nö'ö man'a da ts'ogi.

³⁷ Nu mi 'yo njap'u yá maxte, bi 'yambabi ar Hesu ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihē, habu ma da nja nö'ö ga mö.

Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nünü habu di 'bēnga n'ar meti xi du, ka ma da watnu ya pada da za'u.

18

Ár 'bede n'ar 'ranxu ne n'ar ts'onzaya

¹ Ar Hesu bi xipa n'ar 'bede yá máxte, mi honi nda bö'u, mahyoni hinge nda ntsaya, ne hinda za'u nda 'yapa Jö.

² Ne bi 'ñembabi'u:

—Mi 'bu n'ar nzaya ha n'ar hnini, himi tsupa Jö, ne himi japamasu nö'ö nda mönga ya jö'i.

³ Ka mi 'buhnu har hnini'ö n'ar 'ranxu n'ehe. Xa mi doni mi k'ö'sa ar nzaya, ne mi embabi: 'Yotka ar ts'ut'wi, ñöngagi hinte da jakagi ma ñ'uni'be.

⁴ Bi tho 'ra ya pa nunar nzayanu himbi ne bi 'yot'wa ar ts'ut'wi. Ne n'a mbi bense, bi 'ñenö: Nuga hindi tsupa Jö, ne hindi japamasu nö'ö mönga ya jö'i.

⁵ Mödi njap'u, nunar 'ranxunu xa tsotka ma müi. Jange ma ga ot'wa ar ts'ut'wi, xi'mu hyaxtho da ehe, ne da 'betka ma tseti.

⁶ Nu'mü ar tsi Hmu Hesu bi 'ñenö:

—'Yohu nö'ö bi mönga ar ts'onzaya.

⁷ Xi Jö, hage hinda 'yot'wa ar ts'ut'wi nu'u togo xi hwahni, gehyu parxui apabi. Hage hinge ngut'a da mats'i.

⁸ Di xi'ahu hö, dama da 'yot'wa ar ts'ut'wi. Ha nu xta penga Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, hage da dinga n'a togo di ñ'emüi.

Ár 'bede n'ar denga'bepate ne n'ar njobtojö

⁹ Ar Hesu bi mönga man'ar 'bede, mi xipa nu'u mi beñ'u ma ya hogajö'i ne himi numañho yá ñ'ohu. Bi 'ñemba njawa:

¹⁰ —Yoho ya ñ'ohö bi ma ba apa Jö har dönganjö, n'a mar denga'bepate, ha nö'ö man'a mar njobtojö.

¹¹ Nu ar denga'bepate mi 'bai mi apase Jö, ne mi enö njawa: Ma tsi Dada'i, di jamödi ngetho nuga hindi ñe'be nu ma'ra ya jö'i, ya bë, ya ts'om'ui, ya zinga 'behño, ne hindi hñöxkagi nunar njobtojö 'bahnu.

¹² Nuga tat'a hñöto di bë yo'gi, ne di 'ra'a ár 'ret'a xeni ma nthöhö.

¹³ Ha nö'ö ar njobtojö mi 'bata yap'u, himi ne nda guxhmö ár da mhets'i. Xa mi et'a ár müi mi apa Jö, mi enö: Ma tsi Dada'i, hwégagi, dar 'yot'ats'oki.

¹⁴ Jange bi 'ñenga ar Hesu:

—Di xi'ahu, nö'ö ar njobtojö bi zu ár mpumbate yá ts'oki, ne bi menga ár ngu mi nhu hinte ma ts'oki mi tu. Ha nunar denga'bepate himbi zu ar mpumbate. Ngetho nö'ö togo da ñ'exase, ma da m'etwa ár tsä. Ha nö'ö togo hinda ñ'ets'i, m'efa da t'e'spa ár nsu.

Ar Hesu bi jöpa ya tsi bötsi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ Ba ts'impa ya tsi bötsi ar Hesu nda hñu'spa yá 'ye ne nda jöpabi'u. Ha nu mi hyanda yá máxte, bi zu nu'u togo mi tsihi.

¹⁶ Ha nunar Hesu bi mat'a ya bötsi nda wat'i, ne bi 'ñenö:

—Hyehu ya tsi bötsi da e da zükagi, yo gi hökwabihü. Ngetho gatho nu'u 'bu här ts'ut'wi Jö, ñehwi n'ar tsi bötsi.

¹⁷ Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo hinda hñömba ár ts'ut'wi Jö ngu n'ar tsi bötsi, hinda ma da yutnu.

N'ar ñ'ohò xa mi the yá ñho bi ñöwi ar Hesu

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 N'ar ndö bi 'yambabi ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hoga Utate, te ga pefi ne da t'aka ar te hiñham'u da göts'i.

19 Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi engagi dar hogajö'i. Hõnse Jö go ar hogajö'i'ö.

20 Gi pötwa yá 'bepate Jö: Yo gi tsimba ár nthöti ri ñ'ohu, yo gi ñhote, yo gi mpé, yo gi juxa ya nhemhñö, 'ñe'spa ár nsu ri dada ne ri nõnö.

21 Nö'ö ar ñ'ohò bi 'ñenö:

—Gatho xta otyu ndi bötsitho.

22 Ha nu mi 'yo ar Hesu njap'u, bi 'ñembabi:

—Beta n'a te gi pefi. Di ma ba pa gatho nö'ö gi pets'i, ne hyembabi ya hyoya. Njap'u gi pe'sa ri ñhonu mañö mhets'i. Ne ba e gi tengagi.

23 Nú'mu mi 'yo njap'u nö'ö ar ndö'ö, xa bi du ár mu, ngetho mi the nzeye yá ñho.

24 Nu mi hyanda ar Hesu xa xki du ár mu, bi 'ñenö:

—Xa xi ñhembabi da yut'a hár ts'ut'wi Jö n'ar jö'i hinte k'at'i.

25 Xi ñhembabi da tho n'ar döta meti hár gu n'ar 'yomhni, ha töte ár ñhembabi da yut'a n'a hinte k'at'i hár ts'ut'wi Jö.

26 Ha nu'u togo bi 'yode mi mönga njap'u, bi 'ñenö:

—Nu'mu njap'u, togo da za da mpohò 'mu.

27 Nu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nö'ö hingi tsá da 'yot'a ya jö'i, Jö hinter ñhembabi da 'yot'ö.

28 Ar Pedro bi 'ñembabi:

—Nuje xta tsohe gatho nö'ö ndi pe'shmöhe ne xta teñ'ahe.

29 Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo xi zop'u ár ngu, ár dada, ár nõnö, ár ku, ár 'behñö, wa yá bötsi, ngetho xi hñömba ár ts'ut'wi Jö,

30 ma da thu'spabi ár nzeye nö'ö da hñöngwa nuya payu, ne m'efa ma da hñönga ar te hiñham'u da göts'i.

Ar Hesu bi mengi bi mö ma nda tho

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Ar Hesu bi 'weka n'amp'u nu'u 'ret'amayoho yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Nupya gar möhö Herusalén, habu ma da tho gatho ngu xi 'yot'a yá m'ehni Jö, bi möñ'u te gatho nda t'ot'wa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

32 Ma da t'ent'wa yá 'ye ya jö'i nu'u hingyá xodyo. Ha nu'u ma da zani, te gatho da thots'e, ne ma da ts'ots'i.

33 Xa ma da n'wet'i, nep'u da tho. Ne ár hñupa ma da mengi da nte man'agi.

34 Ha nuyá maxte himi tso yá mfeni nö'ö mi xipa ar Hesu, ne himi tsá nda bö'u te ndi bönga nö'ö mi möñ'ö.

N'ar goda me Heriko bi tsá bi hyandi

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Nu mi zonga ar Hesu hár ñut'i ar hnini Heriko, ka bi nthewinu n'ar tsi goda mi huhnu har 'ñu, mi peti.

36 Ha nu mi 'yode mi thohnu nzeye ya jö'i, bi ñ'ani teme mi thohnu.

37 Ne bi nsipabi mi thohnu ar Hesu me Nasare.

38 Bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Nu'ge Hesu, ár T'u'i ar ndö Dabi, pe'ska ar nhwëki.

39 Nuya jö'i mi 'bet'o mi tsui, ne mi xipabi nda ñhe. Ha nö'ö xa mi umba ár mu mi mafi mi enö:

—Ár T'u'i ar Dabi, hwëgagi.

⁴⁰ Nu mu' ar Hesu bi m'ai, ne bi mehna togo nda tsihi. Mi zonga habu mi 'ba'ö, bi 'yani,

⁴¹ ne bi 'ñembabi:

—Te gi ne ga ja'a'i.

Ha nu ar goda bi dödi:

—Ma tsi Hmu'i, di ne da xo ma da.

⁴² Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nupya dá njap'u ngu gi ne. Ga ñ'emui, jange xka hñöni.

⁴³ Nu mu' ar goda bi za bi hyandi, ne bi denga ar Hesu, mi umba njamödi jö. Ne gatho nu'u ya jö'i bi hyandi, mi nsunda jö n'ehe.

19

Ar Hesu ne ar Sakeo

¹ Nu mi zonga ar Hesu har hnini Heriko, bi thota mada ar hnini.

² Ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohö hinte mi k'at'i, már ndö ya njobjö.

³ Xa mi ne nda hyanda ar Hesu, ne himi tsä, ngetho xki got'atho nzeze ya jö'i, ne nö'ö himar ñhets'i.

⁴ Jange bi m'et'o, ne bi boxa ha n'ar za habu ma nda tho ar Hesu, ne njap'u nda tsä nda hyandi.

⁵ Nu mi thop'u ar Hesu habu mi toge, bi nots'e ne bi 'ñembabi:

—Sakeo, ngut'a ba köi, ngetho mahyoni ga oxa ar pania ha ri ngu.

⁶ Nö'ö dama bi göi, ne xa mi johya bi zixa ar Hesu här ngu.

⁷ Nuya jö'i mi hyandi xa bi nthente, mi nöñ'u ar Hesu xki yut'a här ngu n'ar ts'okte.

⁸ Nunar Sakeo bi m'ai, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, ma ga hembra ya hyoya made nuya ñho di pets'i, ha nu'mu togo xta pëpa n'a, ga ko'spa goho.

⁹ Ha nu ar Hesu bi 'ñenö:

—Ár pania xi zo ar mpohö har ngunu, ngetho nunu ár mangan'betö ar Abra n'ehe.

¹⁰ Nö'ö Togo bi Njö'i, ba e da hyoni ne da pohö nu'u togo xi m'edi.

Ár 'bede 'ret'a ya bojö

¹¹ Ya jö'i mi oxa nö'ö mi mönga ar Hesu. Ne nö'ö bi xipa n'ar 'bede, ngetho 'butho nda zonga Herusalen, ne nuya jö'i mi hu yá mu' ma nda nheki n'agitho ár ts'ut'wi Jö.

¹² Jange ar Hesu bi 'ñembabi:

—Mi 'bu n'ar ñ'ohö már mēni n'ar ndö. Bi ma ha n'ar hai yap'u, ma nda t'ets'i ngu ar ndö här haise, ne m'efa nda pengi.

¹³ Ha m'et'o, bi zohna 'ret'a yá 'bego, bi umba n'ar bojö. 'Rangutho bi umbabi, ne bi 'ñembabi'u: Jafu da mpe da xu nö'ö ar bojö xta 'ra'ahu, ne gi 'raju xka pengi. Ne bi gu ar 'ñu bi ma'ö.

¹⁴ Ha nuya mengunu xa mi utsa, ne bi mehna 'ra togo nda deni, ma nda mö njawa: Hindi nehe ngu ma ndöhenü.

¹⁵ Mödi njap'u, bi t'ets'i ngu ar ndö. Ne mba penga ár hai, bi zohna gatho nu'u xki umbabi ar bojö, mi ne nda bödi hangu xki dö n'a ngu n'a.

¹⁶ M'et'o ba e n'a, ne bi 'ñenö: Ma ndö'i, nuri bojö ga 'rakagi, da japi bi xu ma 'ret'a ár nzeze.

¹⁷ Xa bi njohya ar ndö, ne bi 'ñembabi: Di za nö'ö xka pefi. Xka japi bi xu nö'ö tsi tui da 'ra'i. Ma ga ex'a'i gi ndö 'ret'a ya hnini.

18 Ba ep'u man'ar 'bego, ne bi 'ñembabi: Ma ndö'i, nuri bojö ga 'rakagi, da japi bi döhö ma kut'a ár nzeje.

19 Nu'mú ar ndö bi 'ñembabi: Nu'ge n'ehe, ma ga ex'a'i gi ndö kut'a ya hnini.

20 Ne bi zo man'a nu'u ya 'ret'a xki t'umbabi ar bojö, ne bi 'ñenö: Ma ndö'i, xta höñ'a ri bojö, hont'a da paxa ha n'ar nthu'mxi.

21 Da tsu da mbö ri kwe, ngetho hingi pe'sa ar hwëki. Gi hōnga nö'ö hingi töhö, ne gi xofo nö'ö hingi pot'i.

22 Nu'mú ar ndö bi 'ñembabi: Ts'o'bego, nuna xka mö, bi ts'ok'a'i. Nu'mu ngi pödi hiñ'otho ma nhwëki, di hōnga nö'ö hinxta töhö, ne di xo nö'ö hinxta pot'i,

23 yo'ö hinga tsokwa ma bojö ya njwatbojö 'mu, ne nú'mu nga pengi, nda njoska ma bojö ne yá nthöhö.

24 Nep'u bi 'ñembabi nu ma'ra yá 'bego mi 'buhnu: Hñömfu ar bojö, ne umbabihu nö'ö togo bi dö ma 'ret'a.

25 Nu'mú nu'u bi 'ñembabi: Ma tsi ndö'ahe, nö'ö ya pe'sa 'ret'a ya bojö.

26 Ha nunar ndö bi dödi ne bi 'ñenö: Di xi'ahu, nu'u togo pe'sa nzeje, da t'umbabi. Ha nu'u togo pe'sa tx'utho, da thömbabi.

27 Ha nuya ma ñ'uni himi ne nda nugagi ngu yá ndö'u, ba tsihuwa ga handi gi hyohu.

*Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)*

28 Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi gu ar 'ñu mi 'bet'o ndi boxa Herusalen.

29 Nú'mu mi zonga get'u ar hnini Betfage ne ar hnini Betania kuxa har t'ohö Njömđoni, bi mehna yoho yá maxte,

30 ne bi 'ñembabi:

—Di möhu har t'ulo hnini gi hanthü 'buhnu, ne nu xki tsoñhu, ma gi tiñhu n'ar tsi n'oge di thötnu, hinto xi ntoge. Gi xothu ne gi tsihu injawa.

31 Nu'mu togo da 'yañ'ahu yo'ö gi xothu, gi 'ñembabihu: Ar tsi Hmu honi.

32 Nu'mú nuya yoho yá maxte bi ma ne bi dini ngu xki xipabi'ö.

33 Ka mi xot'a ar n'oge, ba ep'u nu'u togo yá meti, ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi xothu.

34 Nuyü bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Ar tsi Hmu honi.

35 Ne ba tsimpabi ar Hesu, bi gö'spa yá pat'i, ne bi ntoge.

36 Xoge har 'ñu habu mi thogi, ya jö'i mi xi'mbabi yá pat'i.

37 Ne nu mi donts'a har t'ohö Njömđoni nda göi, gatho nu'u mi teni bi ndui bi mafi mi johya'u. Ne mi nsunda Jö mi handa gatho nö'ö xki 'yot'a ar Hesu.

38 Ne mi eñ'u:

—Njopa ar Ndö xpa e pota Jö. Xa enda ár m'ui Jö, ne xa nsunda núnu mhets'i.

39 Nu'mú nuya denga'beplate mi panu n'ehe, bi 'ñembabi ar Hesu:

—Utate, hñökwabi nuyü teñ'a'i hinda mafi.

40 Nu'mú ar Hesu bi dötwabi:

—Di xi'ahu, nu'mu da ñheyü, ya do da mafi.

41 Nu mi zonga get'u ar hnini Herusalen, mi hyandi, xa bi hwëki ne bi nzoni.

42 Ne bi 'ñenö:

—Nu'mu xi zohmö ri muihu togo tsä da 'ra'ahu ar hogam'ui. Nö'ö bi zohö ngi pöhmöhu, ne hinxi za xka hyanthü, ngetho xi njot'a ri dahü.

43 Ma da zo ya pa ñ'utho, ngetho ri ñ'unihu ma da ehe, xa da go'athohu gatho ar nthet'i, ne hinda tsä gi poñhu, xa ma da tsi's'ahu.

⁴⁴ Ma da thext'a ri jödohu, hinda go n'ar do mañör midowi. Ma da tho'a gatho ri jö'ihu 'bu har hnini, ngetho hinga ne ga hñöñhu ar mpohö xpa peñ'ahu jö.

Ar Hesu bi paxt'a ar dönganijö

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Nep'u ar Hesu bi yut'a hár thi ar dönganijö, ne bi ndui bi 'yenga gatho nu'u mi mpa ne mi ntai.

⁴⁶ Ne bi 'ñembabi:

—Enga hár T'ofö Jö: Ma ngu, ar ngu mhat'ajö. Ha nu'ahu xka jafu ngu n'ar oki habu ñ'önga ya bë.

⁴⁷ Hyax'mu ar Hesu mi uta ya jö'i har nijö. Ha nuya ndömöjö, nuya böt'ofö, ne ya ndöxodyo, mi honi hanja nda hyo.

⁴⁸ Ha himi tini handa japi, ngetho gatho ya jö'i xa mi oxa nö'ö mi möñ'ö.

20

Ar Hesu togo mi hõmpa ár ts'edi

(Mt. 21:3-27; Mr. 11:27-33)

¹ N'ar pa ar Hesu mi 'bu har dönganijö mi uta ya jö'i, ne mi xipa ar hoga mhö. N'a mbi zota ya ndömöjö, ya böt'ofö, ne ya dönzandö.

² Ne bi 'ñembabi'u:

—Di ne gi xije, togo xpa peñ'a'i gi 'yot'a nuya te gi pefi, ne togo xi 'ra'a ar ts'edi.

³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nuga ma ga añ'ahu n'ar nt'ani n'ehe. Di ne gi thöhu:

⁴ Togo xki mehna ar Xuwa mi xixthe. Hage Jö, wa ya jö'i.

⁵ Nu'mu nu'u bi ndui bi ñ'ani n'a ngu n'a, ne mi eñ'u:

—Te ga thöhupya. Nu'mu ga emfu Jö ba pehni, ma da 'ñengagihu: Yo'ö hinga jamfihu.

⁶ Ha nu'mu ga emfu ba pehna ya jö'i, da mbo yá kweyu, ne da hyoju nk'ahni, ngetho beñ'u ar Xuwa xi mehna jö.

⁷ Nu'u bi dödi himi pödi togo xki mehni.

⁸ Jange ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Njap'u nuga, hinga xi'ahu n'ehe togo xi 'raka ar ts'edi ga ot'a nö'ö di pefi.

Ár 'bede ya ts'oñhandi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Nep'u ar Hesu bi du'mi bi xipa ya jö'i n'ar 'bede, ne bi 'ñembabi:

—Mí 'bu n'ar ñ'ohö bi 'ñet'a n'ar hwöhi'obxi. Bi umba ñhandi 'ra ya jö'i, ne bi ma yap'u nzeyé ya pa.

¹⁰ Nu mi zo ar sofo, bi mehna n'ar 'bego ma nda nu ya ñhandi, ne nda 'yapa nö'ö ndi 'ñepabi'ö. Ha nuya ñhandi bi gu ar 'bego bi meí, ne bi kots'i, honse yá 'ye bi hñöts'i.

¹¹ Ha nö'ö togo már meí ar hwöhi, bi mengi bi mehna man'ar 'bego. Nö'ö n'ehe bi mfeí, bi ts'ani, ne bi njui hinte bi t'ent'wa hár 'ye.

¹² Nep'u bi mehna man'a. Ha nuya ñhandi bi gu bi fenza, ne xa bi zení, ne bi gui bi ma.

¹³ Nep'u nö'ö togo már meí ar hwöhi bi bense hár mfeni, ne bi 'ñenö: Xipya, te ga pepya. Ma ga pehna ma hmöka t'u. Xömhö xta hyant'u, da numansu.

14 Ha nuya ts'oñhandi, mi hyandi bi zo ár t'u nõ'ö togo már meti ar hwöhi, bi 'ñeñ'u: Gehnu togo ma da gohwi yá hai ár dada. Ma ga hohu ne ga tsömfu yá hai.

15 Jange nu'u bi gumpa ár t'u, bi guka har hwöhi, ne bi hyo.

Nu'mu ar Hesu bi 'yambabi ya jö'i, ne bi 'ñembi:

—Xi nõ'ö togo már meti ar hwöhi, tema gi beñhu da japa nuya ts'oñhandi.

16 Ma da e da hyo gatho'u, ne da umba ár hwöhi ma'ra ya ñhandi.

Nu mi 'yo njap'u ya jö'i, bi 'ñeñ'u:

—Hinda ne jö ga njahup'u.

17 Nu'mu ar Hesu bi hyant'u, ne bi 'ñembabi:

—Tema di bongga nõ'ö huxa hár T'ofu Jö, habu enö njawa:

Nõ'ö ar do bi 'yemp'uhmó ya guxjodo,

nupya gehnu ar mudido xi nju'spa ár nijö Jö.

18 Nõ'ö togo da ntoxkwi nõ'ö ar do'ö, da 'waka yá ndo'yo. Ha nõ'ö togo da ze'mi, da kunt'i.

Ar Hesu bi nonga ar bojö jot'a ya ndö

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Ya ndömöjö ne ya böt'ofu xa mi nehmö ge'mu nda gu ar Hesu, ngetho bi tsot'wa yá muñ nunar 'bede xki 'yembabi'u. Mödi mi tsu nda mbo yá kwe ya jö'i.

20 Jange bi mehna 'ra ya 'ñöxte nu'u mi ot'a ngu ya hogajö'i, xömhö nda 'yo ar Hesu nda ñömañ'u, ne nda dini te nda hyots'e, ne nda 'yent'wa ár 'ye ar ts'ut'wi.

21 Nuya 'ñöxteyu bi 'yot'wa n'ar nt'ani, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'ihe, di pöhe gi mö ne gi uta nõ'ö xiñho, ne hingi hwahna togo gi ot'wa ar ñho, ngetho gi utkagihe ár 'ñu jö majöni.

22 Di ne gi xikagihe, hage xiñho ga juthe ar bojö jot'a ar Sesar, wa hin'ö.

23 Nunar Hesu bi böt'watho yá ts'omfeni'u, ne bi 'ñembabi:

—Yo'ö gi ne gi hyaju.

24 Utju n'ar bojö. Togo ár meti ar hmi huxkwa ne nõ'ö te mö.

Bi dö'u ne bi 'ñembabi:

—Ár hmi ar ndö Sesar.

25 Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Umfu ar Sesar nõ'ö ár meti'ö, ne umfu jö nõ'ö ár meti'ö n'ehe.

26 Ne hinte bi za bi dimp'u te nda hyots'e nõ'ö mi möñ'ö ha yá nhandi ya jö'i. Go bi 'yose'u nõ'ö bi dödi, ne hinte bi za te bi möñ'u.

Ya dengamöjö bi ñ'ani ar menga nte

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 M'efa mi zo 'ra ya dengamöjö nu'u hingi ñ'emui da mengi da nte nu'u xi du. Ne bi 'yambabi'u,

28 bi 'ñenö:

—Utate, ar Moise bi zogagihu har t'ofu, nu'mu n'ar ñ'ohö da du ne da zop'u ár 'behñö hinte bi dinga ar bötsi, ár jödöp'u'ö da nthötwi ar 'ranxu, ne da gu'spa ár thuhu ár jödö man'agi.

29 Gi nuhmö, mi 'bu yoto ya ñ'ohö mi njödö. Nunar 'bet'o bi nthöti, ne bi du hinte bi zo ar bötsi.

30 Ne nunár jödö mi ntongwi bi mengi bi nthötwi ar 'ranxu. Bi du'ö n'ehe, ne hinte bi zokwa ar bötsi.

31 Bi nthötwi ár hñu n'ehe, ne bi njap'u gatho yoto, hinte bi zokwa ar bötsi.

32 Ar göts'i bi du ar 'behñö n'ehe.

³³ Jange xi xta mengi da nte, togo ár 'behñõnu mhets'i 'mu. Ngetho gatho yoto ya jödö bi nthötwi.

³⁴ Nep'u ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nuwa har ximhai ya jö'i nthöti ne nt'adi.

³⁵ Ha nu xta mengi da nte'u, ne xta m'uhnu mhets'i nu'u di 'ñepi da m'uhnu, hinda ma da t'adi, ne hinda ma da nthöti.

³⁶ Ngetho hinda tsa da mengi da du. Ma da ñhëhwi ya enxë, ne yá bötsi Jö gatho nu'u xi mengi xi nte.

³⁷ Ha nu'mu gi ne gi pöhu ar menga nte, gesë ar Moise bi udi har T'ofö, ma da mengi da nte nu'u xi du. Nu habu nõnga ar 'minza mi zo, ka bi nõmp'utho: Gehnu ár Jö ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob.

³⁸ Ngetho Jö, ár Jö nu'u te, hinge nu'u xi du. Hár nthandi'ö, gatho ya jö'i ja yá te.

³⁹ Nep'u 'ra ya böt'ofö bi 'ñembabi:

—Utate, majöni nõ'ö xka mö.

⁴⁰ Ne bi ntsaya hinte bi ne te bi 'yambabi.

Yo'ö mhö ar Kristo ár t'u ar Dabi

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hanja t'enö ar Kristo ár t'u ar Dabi.

⁴² Ne ar Dabi ense njawa hár T'ofö Jö ha ya Dönga Nsadi:

Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

⁴³ to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

⁴⁴ Nu'mu ar Dabi embabi ár Hmu, hanja ár t'u 'mu.

Ar Hesu bi nomba yá ts'o'befi ya böt'ofö

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54)

⁴⁵ Nu mi oxta gatho ya jö'i, ar Hesu bi xipa yá maxte njawa:

⁴⁶ —Jamasuhu hinda ka'ahu ya böt'ofö. Xa ne da ñ'o ko ya he xi ma jut'atho, honi da t'e'spa yá nsu. Ne xa ne da zengwabi ya jö'i di 'benga nt'ek'ei nú'mu 'yo ha ya tai. Ne xa ne da hñuxa ha ya 'bet'o nthuts'i ha ya nijö ne ha ya ñhuni.

⁴⁷ Ne tekwa yá ngu ya tsi 'ranxu, ne xa ot'a 'ra ya nsadi ra ma, honi da go'mahmö. Nuyü xa ma da hñönga n'a ra döta mfei.

21

Ár m'oñho ar tsi hyoya 'ranxu

(Mr. 12:41-44)

¹ Ar Hesu mi handa gatho nu'u hinte mi k'at'i, mi ut'a yá bojö hár nt'ut'm'oñho ar nijö.

² Ne bi hyanda n'ar tsi 'ranxu, xa mi hyoya, bi 'yentnu yoho ya tsi bojö.

³ Ne ar Hesu bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahu, nunar tsi hyoya 'ranxu xi unga nzeye, töta gatho nu ma'ra.

⁴ Ngetho gatho nu ma'ra xi 'yut'a hár nt'ut'm'oñho Jö nõ'ö pongwathobi. Ha nunu, mödi mi hyoya, bi unga gatho nõ'ö mi pe'shmö nda zi.

Ar Hesu bi mö nda nhwata ar dönganjö

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵ 'Ra nu'u mi 'buhnu mi mpede mi nõñ'u ar dönganjö. Mi möñ'u mi nheki nzatho ya hoga do xki thoki, ne xa xki thutnu nu'u tema xki t'uni ngu ya m'oñho. Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi'u:

6 —Gatho nö'ö te gi hanthū, ma da zō ar pa da thext'i, ne hinda ma da go n'ar do mañō ár midowi.

Ya nt'udi di 'bet'o, ne ka da e ar ngöts'i

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

7 Nep'u nuyá maxte bi 'yani ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Utate'ihe, ham'u da tho nö'ö xka mö. Tema nt'udi ma da nheki ne da födi 'bap'utho da tho gathoyu.

8 Nu'mú ar Hesu bi 'ñenö:

—Jamasuhu, yo ma gi ñhehu togo da ka'ahu. Ngetho ma da ep'u nzeye togo da gumka ma thuhu, ne da 'ñeñ'u: Nuga go dar Kristo. Ne da 'ñenö n'ehe: Xi zō ar pa ma da mhunts'a xoge. Yo ma gi teñhu.

9 Ne nu xki 'yohu hagatho di ja ya tuhni, ne habu gatho ya jö'i di toxa ya ts'ut'wi, yo gi ntsuhu. Ngetho m'et'o mahyoni da tho gathoyu, mödi hinda dama göxta ar ximhai.

10 Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nuya hnini ma da ntunkwi yá mihniniwi, ha nuya ndö da ntunkwi yá mindöwi.

11 Ne xa ma da nja ya nhwöni di nts'edi, ne hagatho xa ma da nja ar thuhu ne ya texteheni. Ha nu mañō mhets'i, ma da nheki 'ra ya döta nt'udi nu'u xa ma da japi da bit'a ya jö'i.

12 Ma da tho gatho nö'ö di xi'ahu. Ha m'et'o ma da t'utsa'ihu, ma da ts'ix'ahu da m'ap'ahu ha yá nijö, ne da jo'ahu har fadi. Ma da ts'ix'ahu ha ya ndö ne ha ya ts'ut'wi ngetho gi tengagihu.

13 Ne ka da tsā gi dahunu majöni xka pökagihu.

14 Umba ri muihu hingi beñhu hanja gi thöthwu ya ts'ut'wi gi ñönga ri tehu.

15 Ngetho nuga go ma ga 'ra'ahu nö'ö tema gi möñhu ne ar mfödi. Njap'u nuya ri ñ'unihu hinda za te da dö't'ahu, ne hinda za da dö'ahu.

16 Nuri dadasehu, ri kuhu, ri mēnihu, ne ri mpöhu, go ma da da'ahu, ne 'ra ma da thök'a ri tehu.

17 Ne gatho ya jö'i ma da utsa'ihu ngetho gi jamfigihu.

18 Mödi njap'u, hinda ma da m'e n'ase ri xtöhu, gatho da gotho.

19 Ne nu'mu gi tsethu gatho nö'ö da t'ot'ahu, ma gi tsuhu ar te hiñham'u da göts'i.

20 Nu xki hyanthu ár nthet'i ar hnini Herusalen di ñuxa ya ndogu, pöhu, bi zō ar pa da nhwati.

21 Gatho nu'u di 'bu har hai Nhudea, dá nixt'i ma da ñ'önga ha ya t'ohö. Nu'u togo di 'bu mbo har hnini Herusalen, dama da boni. Ha nu'u togo di 'yo har 'batha, yo ma da mengi da yut'i.

22 Ngetho nuya pa'u ma da nheki ár kwē Jö, ne ma da tho gatho ngu mönga hár T'ofö Jö.

23 Hwëkate nu'u ya 'behñö di ñ'u, ne nu'u di tsuta yá bötsi nuya pa'u. Ngetho xa ma da nja n'ar döta ugi ha nunar hainu, ne ma da thi'sa ár kwē Jö ha nunar hnininu.

24 Ngetho ma da tho ndojwai 'ra, ha ma'ra ma da ts'ixa yap'u da nxanga ha ya hai. Ne nuya nzohö jö'i ma da ndö har hnini Herusalen. Ma da njap'u gatho ya pa da umba ar seki Jö.

Ár ñögi ñ'ehe Nö'ö Togo ba e bi Njö'i

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 Nuya pa'u ma da nheki ya nt'udi har hyadi, har zönö ne ha ya tso. Ne gatho ya jö'i xoge har ximhai xa di ntsu, ne händi pödi te da beni nu xta hida ar döta ñhonthé xa di mpunts'i.

²⁶ Ha nuya jö'i ma da k'at'a yá ts'edi xa di ntsu, ne di ndo'mtho te da thokwa har ximhai, ngetho nuya ts'edi janu mhets'i ma da nhwöt'i.

²⁷ Ne gatho ma da hyanda Nö'ö Togo ba e bi Njö'i xta pengi, di e har gui di 'ñu ár döta ts'edi ne ár döta nusunda.

²⁸ Nu xki hyanthu da ndui da nheki nö'ö di xi'ahu, yo gi ntsuhu. Juxa ri dahü mhets'i, ngetho 'bap'utho da zo togo ma da ñöñ'ahu.

²⁹ Ne bi xipabi'u n'ar 'bede, bi 'ñenö:

—Hyanthu ár 'bai ar iuxi ne ma'ra ya za.

³⁰ Nu xta ndui da k'onts'a yá xi, gi pöhu xi 'ñep'utho ar pahyadi.

³¹ Njap'u n'ehe, nu xki hyanthu da thogi ngu xta xi'ahu, pöhu xi 'ñep'utho ár ts'ut'wi Jö.

³² Xa majöni di xi'ahu, hinda ma da theta nuya jö'i 'bu nuya payu, ne xi wadi xi tho gatho nuya thogiyu.

³³ Mödi da m'edi mhets'i ne ar ximhai, nuya mhö xta mö hinda ma da m'edi.

³⁴ Ntsuñhu, yo gi ñhehu da me ri mfenihu har ts'o'yo, har nti, ne ha ya 'befi jawa har ximhai, yo ma da zu'ahu nunar pa hinge ngi to'mhu.

³⁵ Ngetho ma da njap'u gatho nu'u 'bu hár nxidi ar ximhai, xta dani da zo ar pa, njangu n'ár xögu ar nthöhi bi thuts'i, himi to'mi.

³⁶ Jange ndo'mhu hyax'mu, ne xa gi 'yafu Jö da tsá gi k'onthu gatho nuya thogi xi 'ñep'u, ne njap'u da za da nhu'ahu xiñho hár nthandi Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

³⁷ Ar Hesu mi uta ya jö'i har dönganjö 'bu mpa, ha nu'mu xui mi pa har t'ohö Njömdöni.

³⁸ Ne gatho ya jö'i hyax'mu mi e n'itho har dönganjö, mi öxa nö'ö mi möñ'ö.

22

Ya ndöxodyo bi nkohi hanja nda hyo ar Hesu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ma nda dat'a ar dango mbaxjwa nú'mu mi ts'i ar thuhme himi jots'i.

² Ya ndömöjö ne ya böt'ofö mi hongá hanja nda hyo ar Hesu, ne himi pödi hanja nda gu, ngetho mi tsu ya jö'i.

³ Nep'u ar ts'ondöhi bi yut'a hár mfeni ar Huda, nö'ö mi t'embabi ar Iskariote, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte ar Hesu.

⁴ Ne bi ma ba k'ö'sa ya ndömöjö ne yá ndö ya sunijö, ma ba ñöwi hanja nda za nda datwa ar Hesu ha yá 'ye'u.

⁵ Nu'u xa bi njohya, ne bi nkohi nda umba ar bojö.

⁶ Ha nunar Huda mi hongá hanja nda tsá nda datwa ar Hesu ha yá 'ye'u, ne mi hwahna ha'mu hindi njo'o nze ya jö'i habu mi 'bu'ö.

Ár t'oxi ar tsi Hmu

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Bi dat'a ar dango nú'mu mi ts'i ar thuhme hinxki jots'i, ge'mu mi mahyoni nda tho ngu n'ar m'öñho ar ndöni mbaxjwa.

⁸ Nu'mu ar Hesu bi mehna ar Pedro ne ar Xuwa, ne bi 'ñembabi'u:

—Bet'o di möhu ba hoyoju ar t'oxi mbaxjwa ga tsihu.

⁹ Ne nu'u bi ñ'ani ne bi 'ñembabi:

—Habü gi ne ga hoje.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu xki kuthu har hnini, gi nthewihunu n'ar ñ'oho di muxa n'ar xoni ar dehe. Teñhu habu di yut'ö.

¹¹ Ne gi 'ñembabihu nõ'ö togo ár meti ar ngu: Ar Utate ba pehna ar nzengwa ga eñ'ahe njawa: Habu 'bu ar ngu di hoñhe ga tsi'be ar t'oxi mbaxjwa ma maxte.

¹² Ne nõ'ö ma da ut'ahu n'ar döta ngu di to mañö, xi thoki xiñho, ne ka gi hojunu ar t'oxi mbaxjwa.

¹³ Mi ma'u, bi thogi gatho ngu xki xipa ar Hesu. Ne ka bi hyoknu ar t'oxi.

¹⁴ Ne nu mi hñu'u nda ñuni, ar Hesu bi hñuhwi yá maxte har mexa.

¹⁵ Ne bi 'ñembabi'u:

—Hangu xta to'mi ga tsiwihu mahyegi nunar t'oxinu mbaxjwa m'et'o, ne ka ga tho ar thogi.

¹⁶ Ngetho di xi'ahu, xta wadi da tho xoge nõ'ö tema mi ne nda boni, ma ga pengi ga tsi man'agi hár ts'ut'wi Jö.

¹⁷ Nep'u bi gu n'ar t'eni, bi umba njamödi Jö, ne bi 'ñembabi'u:

—Hñöñhu, mfaxu tsihu n'ar tsi ntsiki n'a ngu n'a.

¹⁸ Ngetho di xi'ahu, hinga pengi ga tsipa ár t'afi ar 'bai'obxi nuya payu. Ma ga to'mi ga tsi man'agi xta e ár ts'ut'wi Jö.

¹⁹ M'efa bi gu n'ar thuhme, bi umba njamödi Jö, bi hekwabi'u ne bi 'ñembabi':

—Gehnu ma ndo'yo ma ga uni di homp'a ri ñhohu. 'Yothu njanu gi bengagihu.

²⁰ Mi wadi bi nt'oxi, bi jap'utho bi gu ar t'eni, ne bi 'ñembabi'u:

—Nunar t'afi'obxinu, pontho n'ar nt'udi nõnga ar 'ra'yo nkohi, ma da gohi xta nhö'ma ma ji, di homp'a ri ñhohu.

²¹ Ha n'a gi huhuwa har mexa, ma gi dagagihu.

²² Majöni Nö'ö Togo ba e bi Njõ'i, 'ba ar 'ñu da tho gatho ngu xi thu'spabi, ha hwékate nõ'ö togo ma da da.

²³ Nep'u nu'u yá maxte bi ndui bi ñ'anga n'a ngu n'a togo nda 'yot'a nunar ts'okinu.

Togo pe'sa ár nsu

²⁴ Nuyá maxte mi ñ'ani n'a ngu n'a, mi ne nda bö'u togo mi töte ár nsu.

²⁵ Nunar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ya ndö tsixa ya hnini me'ma nu ma'ra, ne nu'u pe'sa yá nsu nsipabi ot'a n'ar ñho.

²⁶ Ha nu'ahu, yo gi njahup'u. Nö'ö togo di pe'sa ár nsu, mahyoni da nts'a'mi. Ha nõ'ö togo di ja ár ts'edi, mahyoni da njangu n'ar 'bego.

²⁷ Togo töte ár nsu. Hage nõ'ö huxa har mexa, wa nõ'ö togo pepabi. Hage hinge nõ'ö huxa har mexa. Hö njap'u, mödi nuga di 'bukwa ngu n'a ri 'begogihu.

²⁸ Ha nu'ahu hinxka hyegasegihu, xta thohwihu gatho ya thogi xta thoka.

²⁹ Jange nuga ma ga 'ra'ahu ri nsuhu ngu ar ndö, ngu ma Dada xi 'rakagi.

³⁰ Ma ga 'buhwihu ha ma ts'ut'wi, ga ñuñhu, ga tsithehu, ne ga ex'ahunu ha ri thuxandöhu, gi hñö'sfu majöni nu'u 'ret'amayoho yá m'ui ya me Israel.

Ar Hesu bi mö ma nda kongar Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Ar tsi Hmu Hesu bi 'ñemba ar Simu Pedro:

—Simu, ar ts'ondöhi xpa adi da ja'ahu ngu ar t'ei nú'mu thöke.

³² Ha nuga xta apa Jö ma Dada hinda the ri ñ'emui. Ne nu xta mengi da xu ri jamfi man'agi, faxa nu'u ma'ra ri ku da zeta yá ñ'emui n'ehe.

³³ Ha nu ar Simu bi 'ñembabi':

—Ma tsi Hmu'i, nuga di 'bui ga teñ'a'i teme gatho gi thogi. Nu'mu har fadi, ga maga n'e. Ha nu'mu da tho'i, da thogagi n'ehe.

³⁴ Ha nu ar Hesu bi 'ñembabi'ö:

—Nuga di xi'a'i Pedro, nuna nxuinu, hindi mata ar boxi, ha nu'ge xka kongagi hñu'gi.

Ar nt'utbojõ, ar 'beni ne ar jwai

³⁵ Ar Hesu bi 'yamba yá maxte, ne bi 'ñembabi:

—Nú'mu nda peñ'ahu, hinga hñõxu ar nt'utbojõ, hinga hñõxu ri 'benihu, wa n'ar mponi ya thiza, hage te ga k'athu.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö.

³⁶ Nep'u nö'ö bi 'ñembabi:

—Nupya hö di xi'ahu, nu'u togo pe'sa ar nt'utbojõ, dá hñõts'i, ne dá hyoka ár 'beni. Ha nö'ö hinte hö ár jwai, dá ma ár pat'i da danga n'a.

³⁷ Ngetho nuga di xi'ahu, mahyoni ga tho ngu mönga ár T'ofu Jõ, habu enö: Bi theta ya 'yot'ats'oki. Ngetho gatho nö'ö xi t'otkagi, mahyoni da thogi.

³⁸ Nu'mu bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, 'bukwa yoho ya jwai.

Nö'ö bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Di za, hõnse'u.

Ar Hesu bi 'yapa Jõ ár Dada nunu Getsemani

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Nep'u ar Hesu bi boni bi ma har t'õho Njõmdõni ngu xki nzõi. Ne nuyá maxte bi ðeni.

⁴⁰ Ha nu mi zoñ'u, bi 'ñenö:

—'Yafu Jõ gi tsethu ya thogi xta 'ñep'u.

⁴¹ Nep'u bi 'wege ngu ar yap'u tsõnga n'ar nk'ahni, ne bi ndandihmõ ba apa Jõ ár Dada.

⁴² Ne mi enö:

—Ma Dada'i, nu'mu gi nehmõ, da thota nunar t'eni xi 'ñep'u ne hinda zukagi. Mõdi hindi ne gi 'yot'a ngu di nega, 'yot'a ngu gi nege.

⁴³ Ne nunu habu mi apa Jõ, bi zõhnu n'ar enxe xki 'ñe mhets'i mi umba ar ts'edi.

⁴⁴ Ha nu ar Hesu xa mi döta ár dumu, xa mi ent'a ar ts'edi mi apa Jõ. Xa mi xanthe, ne nunár xanthe mi tu har hai, mi ñehwi n'ár döta tui ar ji.

⁴⁵ Nu mi wadi bi 'yapa Jõ, ba penga habu xki zo yá maxte, ne bi diñ'u mi õhõ, ngetho xki went'i mi tu yá mu.

⁴⁶ Ne bi 'ñembabi'u:

—Hanja xka õhu. Nanju ne 'yafu Jõ gi tsethu ya thogi xta 'ñep'u.

Ar Hesu bi nju

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Himi jwatho nda ñõ ar Hesu, n'a mbi zota nzeyu ya jõ'i. Ne ar Huda, n'a nu'u 'ret'amayoho yá maxte, mi 'bet'o, ne dama bi wat'i bi zu'sa ar Hesu.

⁴⁸ Har Hesu bi 'ñembabi:

—Huda, hage har ntsuts'inu gi da Nõ'õ Togo ba e bi Njõ'i.

⁴⁹ Nuyá maxte mi ñ'owi ar Hesu, mi hyandi tema nda thogi, bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, ha gi ne ga juje ya jwai ga ñõñ'ahe.

⁵⁰ N'a'u bi k'o'sa ar jwai, ne bi dakwa ár gu ñ'ei n'ár 'bego ar döngamõjõ.

⁵¹ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hyeñu'u, yo te gi jafu.

Ne bi hñuxa ár 'yē hár gu ar 'bēgo, ne bi othebi.

⁵² Nep'u bi 'ñemba ya ndömöjō, ya ndō sunijō, ne ya dōnziandō nu'u xki 'ñe nda zits'i:

—Hage dar bēga xka ehū gi mikagihū, gi hōhū ya za ne ya ndojwai.

⁵³ Hyax'mu ndi 'buhwihū har dōnganijō, hinte ga jajū. Ha nupya hō, ja ri ts'ēdihū, ne ja ár ts'ēdi ar 'bexui.

Ar Pedro bi konga ar Hesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nep'u bi nju ar Hesu, ne bi ts'ixa hár ngu ar dōngamōjō. Ha nu ar Pedro mi 'bēfa yap'u'utho, mi teni.

⁵⁵ Ne mi zonga hár ngu ar dōngamōjō, xki t'u n'ar tsibi har thi, ka mi huhnu 'ra ya jō'i mi mpat'i, ne ar Pedro ka bi hñuhwinu'u.

⁵⁶ N'a mba ep'u'utho n'ar nxutsi mi m'ego. Nu mi hyanda ar Pedro mi huhnu har tsibi, xa bi k'ōt'i, ne bi 'ñenō:

—Nunar ñ'ohonū mi ñ'owi ar Hesu n'ehe.

⁵⁷ Ha nō'ō bi nkōni, ne bi 'ñenō:

—Nōnō, hindi pōdi togo'ō.

⁵⁸ Hingar ya'ō bi hyanda man'ar jō'i, ne bi 'ñembabi:

—Ha hingo ngi ñ'owi ar Hesu n'ehe.

Ha nu ar Pedro bi mengi bi nkōni, bi 'ñenō:

—Tata, hinge ndi ñ'o'bega'ō.

⁵⁹ M'efa xki tho n'a tsi tui, man'a bi 'ñenō:

—Majōni nunar ñ'ohonū go mi ñ'owi ar Hesu, ngetho fōtho ar me Ngalilea.

⁶⁰ Ne ar Pedro bi 'ñenō:

—Tata, hindi pōdi teme gi mō.

Himi jwata nda mōnga njap'u, n'a mbi ma ar boxi.

⁶¹ Nu'mu bi 'bat'a ar tsi Hmu bi hyanda ar Pedro. Ha nu ar Pedro dama bi bēga nō'ō xki xipabi m'et'o, nú'mu xki 'ñembabi: Hindi mata ar boxi, ha nu'ge ya xka kongagi hñu'gi.

⁶² Jange ar Pedro bi bonga nthi, xa bi hyu ár ñō bi nzoni.

Ar Hesu mi t'ot'wa ar thede ne mi mfei

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Nuya jō'i mi su ar Hesu, xa mi ot'wa ar thede, ne xa mi fei.

⁶⁴ Bi gu n'ar dutu bi dut'wa yá da, mi umba ya mpetgu, ne mi embabi'u:

—Xijexō, togo bi mep'a'i.

⁶⁵ Ne xa ra nts'otho nō'ō te mi xipabi'u, mi tsani.

Ar Hesu bi m'a'ma har mhunts'andō

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Ár hyax'ō bi mhunts'a ya dōnziandō, ya ndömöjō, ne ya bōt'ofō, ne bi ts'ixa ar Hesu habū xki mhunts'u. Ka bi t'ambabinu, ne bi t'embabi:

⁶⁷ —Xije, ha go ge'e ar Kristo xi 'ñexa Jō.

Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu ga xi'ahu go geke, hingi ñ'emugihū.

⁶⁸ Ha nu'mu ga ot'ahu ya nt'ani, hingi thōhū, ne hingi hyegagihū.

⁶⁹ Gi numhōhū nuya pa xi 'ñep'u, Nō'ō Togo ba e bi Njō'i ma da hñu hár ñ'ei Jō togo pē'sa gatho ar ts'ēdi.

⁷⁰ Nep'u gatho'u bi 'yambabi'ō, ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu ha go ár T'u'i Jō.

Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi'u:

—Hō, njap'u ngu xka mōnsehū.

⁷¹ Nu'mú bi 'ñeñ'u:

—Te ga jafu ma'ra te da hyots'e. Xta oşehü nō'ö xi wadi xi mö.

23

Ar Hesu ba m'amba ar Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Dama bi nanga gatho nu'u mi 'bu har mhunts'i, bi gu ar Hesu bi zi'spa ar Pilato.

² Ne nunu te gatho bi ndui bi hox'u, ne bi 'ñeñ'u:

—Xta tiñhe nunar ñ'ohonu mi 'yonu mi ts'okwa yá mfeni ya jö'i, ne mi ut'i hinda gut'a yá njut'i a ar ndö Sesar. Ne xi 'ñense gehnu ar Kristo xi 'ñexa Jö ngu n'ar ndö 'nö.

³ Jange ar Pilato bi 'ñembabi:

—Ha go ge'e ár Ndö ya xodyo.

Nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö, ngu xka mönse.

⁴ Ha nu ar Pilato bi 'ñemba ya ndömöjö ne gatho ya jö'i:

—Hinte ma ts'oki di timba nunar ñ'ohonu.

⁵ Ha nu'u xa himi tsaya mi apabi ne mi eñ'u:

—Gehnu xa hagatho 'yo, utya jö'iwa har hai Nhudea, ba du'ma har hai Ngalilea, ne xi gö'skwa Herusalen.

Ar Hesu bi ts'ixa ma ba m'amba ar Erode

⁶ Nu mi 'yo ar Pilato mi nhonga Ngalilea, bi ñ'ani hage már me Ngalilea ar Hesu.

⁷ Jange nu mi bö ar Pilato már mengu habu már ndö ar Erode, dama bi mempabi, ngetho nuya pa'u xki zoho mi 'buhnu Herusalen.

⁸ Ar Erode, nu mi hyanda ar Hesu, xa bi njohya. Nzeye ya pa mi ne nda hyandi, ngetho xa xki 'yode mi nhoni. Ne xki dö'mi nda nu nda 'yot'a n'ar nt'udi.

⁹ Bi 'yamba nzeye ya nt'ani, mödi ar Hesu hinte bi dödi.

¹⁰ Ka mi 'buhnu ya ndömöjö ne ya böt'ofö, xa mi umba yá müi te gatho mi hox'u.

¹¹ Nep'u ar Erode ne yá ndogu mi nu'u hinter me'ö, xa mi ot'wa ar thede, bi gö'spa n'ar hoga he nzatho, ne bi mengi bi mempa ar Pilato man'agi.

¹² Nor pa'ö, ar Pilato ne ar Erode bi ñhogamui, ngetho himi ntsix'u.

Ar Hesu bi t'ent'i nda tho

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:38-19:16)

¹³ Nep'u ar Pilato bi zohna ya ndömöjö, nuya ts'ut'wi, ne gatho nu ma'ra ya jö'i.

¹⁴ Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu xka tsinkagihüwa nunar ñ'ohonu, gi eñhu ut'a ya jö'i. Nuga xta ot'wa ya nt'ani ha ri nthandihü, ne xka 'yosehü hinte ma ts'oki xta timbabi ngu gi hoxu.

¹⁵ Nunar ndö Erode hinxpa timba n'ar ts'oki, jange ba pehna man'agi injawa. Pöhu 'mu, nunu hinte ma ts'oki xi 'yot'e gi 'ñeñhu di 'ñepi da tho.

¹⁶ Jange nuga, honse ma ga japi nda n'wext'i, ne ga hegi da ma.

¹⁷ Ar Pilato mi mahyoni nda hye n'ar 'yofadi tat'a dango mbaxjwa, ngetho njap'u ma yá nt'umbi'u.

¹⁸ Ha gatho nu'u ya jö'i mi 'buhnu, bi ndui bi n'amamafi, ne bi 'ñeñ'u:

—Hñöka made nunar ñ'ohonu. Hye ar Baraba.

19 Nu ar Baraba xki njot'a har fadi, ngetho xki guxa ya jö'i nda ntunkwi ya ndö har hnini, ne xki ñhote.

20 Ha nunar Pilato mi ne nda hye ar Hesu, jange bi mengi bi zo ya jö'i.

21 Nuyu bi ndui bi n'amamafi man'agi, mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i, tsuta har pont'i.

22 Nu ar Pilato bi hñu'gi bi 'ñembabi'u:

—Te ma ts'oki xi 'yotnu. Nuga hinte ma ts'oki di timbabinu di 'ñepi da tho. Ma ga japi da n'wext'i, nep'u ga hegi.

23 Ha nuya jö'i xa bi gahni bi mafi, mi adi nda tsuta har pont'i. Ne nuyá mhafi'u, ne yá mhafi ya ndömöjö, bi japi nda t'umba nö'ö mi ne'u.

24 Jange ar Pilato bi 'yent'a ar Hesu nda t'ot'wa nö'ö mi a'u.

25 Bi hye nö'ö ar ñ'ohö xki 'ya ya jö'i, már thuhu Baraba, xki njot'a har fadi ngetho xki guxa ya jö'i nda ntuhni, ne xki ñhote. Ha nu ar Hesu bi ndati nda tho ngu mi beñ'u.

*Ár nts'uti ar Hesu har pont'i
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)*

26 Mi pa mi ts'ixa ar Hesu ma nda tsuta har pont'i, bi nthewi n'ar ñ'ohö mar me Sirene, már thuhu ar Simu, xki 'ñe har 'batha. Bi njapi bi du'spa ár pont'i, mi 'befa mi tenga ar Hesu.

27 Ne mi tenga ra nzeye ya jö'i, ne nzeye ya 'behñö mi zont'i.

28 Nunar Hesu bi ñegi bi hyant'u, ne bi 'ñembabi:

—Behñöhü gar menguhü Herusalen, yo gi zontkagihü, nzoñhusehü ne zonthu ri bötsihü.

29 Ngetho ma da zo ar pa ma da 'ñenga ya jö'i: Mat'a Jö nu'u togo hinxi dinga ar bötsi, ne hinto xi tede.

30 Nuya pa'u nuya jö'i ma da 'ñemba ya t'ohö: Tseb'gagihe. Ha nuya ngwani da 'ñembabi'u: Kobgagihe.

31 Xa majöni ma da ep'u ya thogi, ngetho nu'mu hinte nhu ar k'aza, teme da dö'ma ar 'yonza.

32 Bi ts'ixkwi ar Hesu ma yoho ya ñ'ohö xki t'ent'i nda tho n'ehe, ngetho ma ya 'yot'ats'oki.

33 Ha nu mi zonga habu mi t'embabi Nñöxhmundo'yo, ka bi ts'utnu har pont'i ar Hesu ne nu'u ma yoho ya ñ'ohö, n'a bi ts'uta há' ñ'eji, ha nö'ö man'a há' ngöhö.

34 Nu mi zuhnü ar Hesu har pont'i, bi 'ñenö:

—Ma Dada'i, pumbabi nö'ö otka nuya jö'iyu, ngetho hingi pöhyu nö'ö te pefi.

Ha nuya ndogu mi 'buhnü, bi 'yents'a ar nthöhö togo nda hñö'spa yá dutu ar Hesu.

35 Ya jö'i mi 'bahnu mi handi, ya ndöxodyo mi 'bahnu n'ehe, xa mi theñ'u mi enö:

—Nunu mi po ma'ra, ha nu'mu xa majöni go gehnu ar Kristo xi 'ñexa Jö, di ne ga hanthu da mposepya xö.

36 Nuya ndogu xa mi theni n'ehe, bi wat'i mi umba ar ixkat'afi.

37 Ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu xa majöni ár Ndö'i ya xodyo, mpose xö.

38 Ne xki thutwa n'ar xithe har pont'i mañö há' ñö, mi mö yo'ö xki ts'uti. Xki t'ot'i har griego, har lati, har ebreo, ne mi enö njawa: Go gehnu ár Ndö ya xodyo.

³⁹ Nep'u n'a nuya 'yot'ats'oki mi zuhwinu mahyegi, bi ñömañ'ubi, ne bi 'ñenö:

—Nu'mu majöni go ge'e ar Kristo, mpose ne pokagihe n'ehe.

⁴⁰ Ha nö'ö man'a ar 'yot'ats'oki xki ts'uti, mi tsui ne mi embabi:

—Ha hingi tsupke Jö, yo'ö gi mönga njap'u. 'Butho gi tuge n'ehe.

⁴¹ Nuju majöni di 'ñepkagihu nö'ö di thohu, ngetho di juthu ma ts'okihu xta othu. Ha nunar ñ'ohonu hinte ma ts'oki xi 'yot'e.

⁴² Nep'u bi 'ñembabi ar Hesu:

—Bengagi nú'mu xki hñuxa ha ri thuxandö.

⁴³ Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi:

—Nuga di xi'a'i, ár pania ma ga 'buhwinu mhets'i.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Ngu made mpa bi ndüi bi m'exui xoge ar ximhai, ne bi göxa ngu hñunde,

⁴⁵ ngetho ar hyadi himbi yot'i. Ha nu ar döta dutu mi naxa mbo har dönganjö, bi xi madetho.

⁴⁶ Nep'u ar Hesu bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Ma Dada'i, di dat'a ha ri 'ye ma hñö.

Ne mi wadi bi mönga njap'u, bi du.

⁴⁷ Nu mi hyanda ar döndogu nö'ö xki thogi, bi nsunda Jö, ne bi 'ñenö:

—Majöni nunar ñ'ohonu xa mar hogajö'i.

⁴⁸ Gatho nu'u ya jö'i xki wat'i, mi hyanda tema xki thogi, bi du yá müi bi mudi bi mfont'i.

⁴⁹ Ha gatho nuyá mpödi ar Hesu, ne nuya 'behñö xki deni xki ndu har hai Ngalilea, bi gohi tsi yap'utho, mi handa gatho nö'ö te mi thogi.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Huse, már mengu ar hnini Arimatea har hai Nhudea, xa mi ot'a xiñho ne mar hogajö'i. Mi 'bu hár mhunts'andö ya xodyo n'ehe.

⁵¹ Ha mi to'mi nda hyandwa ár ts'ut'wi Jö, ne hinxki 'ñet'a ár xutha nö'ö mi ot'a ya mindöwi, ne nö'ö xki nko'u har mhunts'i.

⁵² Ne bi manu ma ba k'ö'sa ar Pilato nda 'yapa ár ndo'yo ar Hesu.

⁵³ Ne bi kö'ma har pont'i, bi máxa n'ar dutu, ne ba ent'a ha n'ar 'ra'yo t'agi xki nsa'ma ha n'ar ndodo. Nunar t'aginu hinto xki 'ra'yo.

⁵⁴ Ha nor pa'ö már pa ar ñhoki, mi thota nde, 'butho nda yut'a ar pa ntsaya.

⁵⁵ Nuya 'behñö xki denga ar Hesu har hai Ngalilea, mi 'befa nda hyanda habu xki t'a ar Hesu, ne hanja xki 'bekwa ár ndo'yo.

⁵⁶ Ha nu mi menga habu mi 'bu'u, bi hyoka 'ra ya hogañuni ne 'ra ya njots'i nda go'spa ár ndo'yo ar Hesu. Ne bi ntsaya'u ar pa ntsaya ngu mi mönga ar 'bepate.

24

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ár hyax'ö ra n'itho ár m'et'o mpa ar hñöto, nuya 'behñö bi menga habu xki t'a ar Hesu, mi hö'u nö'ö ar hogañuni xki hyoki. Ne bi mewi ma'ra yá mi'behñöwi.

² Mi zoñ'u har t'agi, bi hyandi xki thöka nunar do mi kothmö.

3 Nu mi yut'u, himbi dimba ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesu.

4 Himi pödi te nda beñ'u. N'a mbi dañ'u, bi hyandi mi 'bahnu yoho ya ñ'ohö, nuyá he xa mi hyats'i.

5 Ha nuya 'behñö bi ntsu bi nts'a'mtho'u, himi juxyá da. Ne nuya ñ'ohö bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi hoñhuwa har t'agi nö'ö te.

6 Hinjo'owa, xi mengi xi nte. Beñhu te bi xi'ahu nú'mu ngi 'buhu Ngalilea.

7 Mi eñ'ahu, Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, mi mahyoni nda ndatwa ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki, ne nda ts'uta har pont'i. Ne ár hñupa nda mengi nda nte.

8 Nuya 'behñö ka bi beñ'u 'mu nö'ö teme xki xipa ar Hesu.

9 Nu mba penk'u har t'agi, bi mudí bi metwa nu'u 'ret'aman'a yá maxte ne nu ma'ra mi tenga ar Hesu, gatho nö'ö xki hyant'u.

10 Gehyu ya 'behñö togo bi ma ba xipa ya maxte: Ar Maria me Magdala, ar Huana, ar Maria ár nöñö ar Hakobo, ne ma'ra ya 'behñö.

11 Ha nuya maxte himi ñ'emui, mi beñ'u xki 'be yá mfeni nuya 'behñöyu.

12 Ha nunar Pedro bi nixt'i ma ba k'ö'sa ar t'agi. Mi zoñ'ö bi hyanda mbo, ne honse bi hyanda ya dutu xki m'axa ar Hesu mi 'bomp'u. Nep'u bi menga habu mi 'bu'u, xa mi 'yotho, himi pödi te nda beni teme xki thogi.

Nö'ö bi thohnu har 'ñu di ma Emaus

(Mr. 16:12-13)

13 Get'ö ar pa'ö yoho ya ñ'ohö mi temhö ar Hesu, mi ne ar 'ñu ndi ma har t'ulo hñini Emaus, mi pe'sa ngu madempa ar 'ñu nda ñ'o nda zonga Herusalen.

14 Mi 'yo ar 'ñu, mi mpe'u te gatho xki tho nuya pa'u.

15 Ha nú'mu mi mpe'u, gese ar Hesu bi zudi, ne bi mewi mahyegi.

16 Mödi mi ñ'owitho, himi tsá nda bödi togo'ö, ngetho xki njot'a yá da.

17 Ha nu ar Hesu bi 'yambabi njawa:

—Tema gi 'yo ar 'ñu gi möñhu. Hanja xa gi tu ri muihu.

18 N'a mar thuhu ar Kleofa, bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Gatho ya jö'i pödi tema xi thohnu Herusalen nuya payu. Hanja hinte gi pöke.

19 Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi:

—Teme xi thogi.

Ne nu'u bi dödi:

—Ha hinxka 'yo xi nhonga ar Hesu me Nasare, gehnu már m'ehni Jö. Mi nheki ár ts'edi ha ya mhö mi mö, ne ha ya nt'udi mi ot'a ha yá nthandi ya jö'i ne hár nthandi Jö.

20 Ha nuya ndömöjö, ne nu'u ma'ra ma ndöhu, bi gu bi t'ent'i nda tho, ne bi ts'uta ha n'ar pont'i.

21 Nuje ndi beñhe go mi ge'ö nö'ö ma nda ñönju ya me Israel. Ha nupya ya pe'sa hñupa xi du.

22 Hinge honse'ö, 'ra ya 'behñö ma ñ'owihe, bi ma manxudi ra n'itho har t'agi. Ne pikagihe,

23 enö himbi dimba ár ndo'yo ar Hesu. Ne mi eñ'u n'ehe, xki hyanda 'ra ya enxe ngu n'ar t'i. Nuyü bi xipabi ar Hesu xki mengi xki nte.

24 Nep'u bi ma 'ra ma ñ'owihe, ma ba k'ö'sa ar t'agi. Ne eñ'u bi dinga ngu xki mönga ya 'behñö. Nuyü n'ehe himbi dimba ár ndo'yo ar Hesu.

25 Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö xa xi me ri ñöhu, ne xi ñhemi gi jamfihu nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö.

26 Ha hingi pöhü mi mahyoni nda tho njap'u ar Kristo, nep'u nda mengi nda nte, ne nda hñuxa hár nsunda.

27 Ne bi ndüi bi 'yot'wa ar 'ñu gatho ngu mönga ár T'ofu Jö habu nõñ'ö. Bi ndü hár t'ofu ar Moise, ne gatho nõ'ö bi mönga ma'ra yá m'ehni Jö.

28 Ha nu mi zonga har hnini habu ndi ma'u, ar Hesu bi 'yot'e ngu ma nda thotho.

29 Nuyü bi zömi nda ñ'oxhnu, ne bi 'ñembabi:

—Kohi, ngetho bi nde, ne tx'utho 'bedi da nxui.

Jange ar Hesu bi yut'a ha yá ngu'u nda gohnu.

30 Nu mi hñu har mexa nda nt'oxi, ar Hesu bi gu ar thuhme, bi umba njamödi Jö, ne bi heke bi umbabi'u.

31 Dama bi xo yá da'u, ne bi bö'u mar Hesu. Ha nunu bi m'etho.

32 Ne bi 'ñense'u:

—Xa majöni ndi tsahü n'ar johya ha ma müihü nú'mü mi utkagihü ár T'ofu Jö ndi 'yohü har 'ñu.

33 Nu'mü dama bi menk'u Herusalen. Ne ka bi dinu nu'u 'ret'aman'a yá maxte xki mhunts'i, ne ma'ra yá ñ'ohu.

34 Ne bi 'ñeñ'u:

—Xa majöni xi mengi xi nte ma tsi Hmuhü. Ar Simu xi hyandi.

35 Nep'u nuya yohu'ü bi metwabi'u n'ehe gatho nõ'ö xki tho har 'ñu, ne hanja bi bö'u mar Hesu nú'mü mi hyeka ar thuhme.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda yá maxte

36 Himi tsä nda watho nda mönga nõ'ö xki hyant'u ne nõ'ö xki thogi, n'a mbi nhekitho ar Hesu mada da habu mi 'bu'u, ne bi 'ñenö:

—'Buhü ter entho.

37 Ha nu'u xa bi ntsu, ne mi beni xki handwa ár pa n'ar jö'i.

38 Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hanja gi ntsuhü. Yo'ö gi yomihü.

39 Hyandgagihü ma 'ye ne ma wa, go gekaga. Thangagihü ne hyandgagihü xiñho, ngetho ár pa n'ar jö'i hinte pe'sa ár ngo, hingi pe'sa ár ndo'yo ngu gi hanthu di pe'ska.

40 Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi utwabi yá 'ye ne yá wa.

41 Ha himi tsä nda ñ'emui'u, ngetho xa mi johya ne mi 'yo'u. Jange himi hegi nda bödi ha majöni nõ'ö mi hant'u. Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ha gi pe'suwa te da ts'i.

42 Ne bi t'umba n'ar xeni ar hwö xki nthöxi, ne n'a xeni ar t'afi sefi.

43 Ar Hesu bi hñöni, ne bi za ha yá nthandi'u.

44 Nep'u bi 'ñembabi:

—Xta thogi nõ'ö da xi'ahu nú'mü ndi 'buhwithohü. Ngetho mi mahyoni nda tho gatho nõ'ö xi t'otka hár t'ofu ar Moise, ne nõ'ö xi 'yotka ma'ra yá m'ehni Jö, ne nõ'ö mönga ha ya Dönga Nsädi.

45 Nep'u nõ'ö bi xokwa yá da nda zo yá mfeni nõ'ö mönga hár T'ofu Jö.

46 Ne bi 'ñembabi:

—Njap'u xi nt'ot'i, ar Kristo mi mahyoni nda du, ne ár hñupa nda mengi nda nte man'agi.

47 Ne bi 'ñenö n'ehe, ma da njumpa ár ts'edi ár thuhu'ö, da nhonga xoge ár nxidi ar ximhai, da ndu'mnu Herusalen. Da nsipabi ya jö'i da 'yot'wa yá ntso'mi ne da mpumba yá ts'oki.

48 Ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Nu'ahu ma gi dahü majöni nõ'ö xka hyanthu.

⁴⁹ Ne nuga ma ga peñ'ahü nö'ö xi ñöt'ahü ma Dada. Jange ka gi kohüwa Herusalen, to'mhü m'et'o gi hñöñhü ar ts'edi di 'ñe mhets'i.

Ar Hesu bi njuts'i bi ts'ixa mhets'i

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Nep'ü ar Hesu bi zixa yá mǎxte get'ü har t'ulo hnini Betania. Ne nunü bi guxa yá 'ye bi jöpabi'ü.

⁵¹ Ne nú'mü mi jöpi, bi ñ'o bi m'edi bi ts'ixa mhets'i.

⁵² Nuyá mǎxte mi wadi bi nsundabi bi menk'ü Herusalen, xa mi pes'ü n'ar döta johya.

⁵³ Ne hyax'mü mi 'bühnü har nijö, mi nsunda Jö. Dá njap'ü.

Ar hoga mhö bi 'yot'a AR XUWA

Nö'ö ar mhö mi 'buhwi Jö ba e bi njö'i

¹ Har ndui nú'mu hinte mi jawa har ximhai, hinte mi janu mhets'i, Nö'ö Togo mar Mhö mi 'bu'ö, mi 'buhwi Jö, ne go gese Jö n'ehe.

² Har ndui, Nö'ö Togo mar Mhö, mi 'buhwi Jö.

³ Ne gatho nö'ö te ja go bi hyok'ö. Nu'mu hinte xi hyoki, hinte di jamhö 'mu.

⁴ Ge'ö hör te, ne nunar tenu gehnu ar ñot'i yot'wa yá mfeni ya jö'i.

⁵ Nunar ñot'inu yot'a har 'bexui, ne nunar 'bexui hinxi za xi döhö.

⁶ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Xuwa, xki mehna Jö.

⁷ Ba 'behni ngu n'ar ndamajöni. Nunu bi damajöni togo ar ñot'i, ne njap'u nda ñ'emui gatho ya jö'i.

⁸ Ar Xuwa hingo mi ge'ö ar ñot'i, honse ba ehe nda damajöni togo mar ñot'i.

⁹ Nuna togo mar ñot'i majöni, ne yot'wa yá mfeni ya jö'i, ndi 'nekwa har ximhai.

¹⁰ Gese bi hyoka ar ximhai, ha nú'mu mba ekwa har ximhai bi m'ui, nuya jö'i himbi bödi togo'ö.

¹¹ Ba e hár haise, ha nuya mengunu himbi numansu.

¹² Ha nu'u togo bi numansu, ne bi ñ'emuiibi ár thuhu, bi t'umba ar ts'edi bi mbötsi Jö.

¹³ Nuyu hinto hömpa ár ji, ne hinto di hñö'spa ár ndo'yo, hinxi m'ui ngetho xi ne n'ar ñ'ohö, honse Jö xi jap'u yá bötsi.

¹⁴ Nö'ö Togo mar Mhö ba e bi njö'i, ne da 'buhwihüwa. Xa mi ko ár nhwëki, ne himi tsaya mi mönga nö'ö majöni. Da handwabihe ár nsunda, ngu ár nsunda nö'ö n'ase ár T'u ar Dada bi 'bu mhets'i.

¹⁵ Ar Xuwa bi damajöni togo'ö, mi ñö nts'edi mi enö:

—Gehnu togo ndi xi'ahu ndi 'ñep'u m'efa. Ne nunu xa töka ár nsu, ngetho nú'mu hinge ndi m'ukatho, ha mi 'bu'ö.

¹⁶ Gathogihu xa di hömfu yá ñho, ne hiñham'u di k'athu ár nhwëki'ö.

¹⁷ Nuya 'bepate ba 'behna ar Moise bi utkagihu. Ha nupya xpa 'behna ar tsi Hmu Hesukristo, xpa hönju ar nhwëki ne nö'ö majöni.

¹⁸ Hinto xi hyanda Jö ar Dada. Nö'ö n'ase ár T'u bi 'buhwi ar Dada, gehnu xi utkagihu ár m'ui'ö.

Ar Xuwa Xixthe bi damajöni

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lk. 3:15-17)

¹⁹ Gehnu ar mhö bi damajöni ar Xuwa Xixthe, nú'mu ya xodyo bi mehna ya möjö ne yá maxte xki 'ñe Herusalen, nda t'ambabi mi togo'ö.

²⁰ Himbi nkoni bi damajöni bi 'ñenö:

—Nuga hendar Kristo.

²¹ Nu'u bi 'yambabi ne bi 'ñeñ'u:

—Xi'mu, togo'i. Hage gar m'ehni Elia.

Ar Xuwa bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, hingo geke.

Bi mengi bi t'ambabi ne bi t'embabi:

—Hage go ge'e ár döta m'ehni Jö ma nda ehe.

Bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö.

22 Bi mengi bi 'ñembabi'u:

—Xi'mu, togo'i. Xikagihe tema gi mönse go ge'a'i. Ne ga hö'sfe ar mhö nu'u togo xpa penkagihe ga k'ós'ahe.

23 Ar Xuwa bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga go geke nö'ö bi mönga ar m'ehni Isaia: Ár mhafi n'a togo enga har ot'at'ohö: Jömfu ár 'ñu ar tsi Hmu.

24 Nuya jö'i xki m'ehni ma yá ñ'ohu ya denga'beplate.

25 Bi mengi bi 'yamba man'agi ar Xuwa ne bi 'ñeñ'u:

—Xi'mu, yo'ö gi xixthe nu'mu hingar Kristo, hingar Elia, hingar döta m'ehni Jö nda ehe.

26 Ar Xuwa bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga di xixthe'ihu har dehe, ha gi 'buhwihuwa n'a hingi pöhu togo'ö.

27 Gehnu ndi enga nda 'ñep'u m'efa. Nunu xa töka ár nsu, hindi 'ñepkagi ga xot'wats'u ár nthöt'i yá thiza.

28 Gathoyu ba tho núnu Betabara 'randi ar döthe Hordan, habu mi xixthe ar Xuwa.

Ar tsi Ntxöndöni ba pèhna Jö

29 Nu ár hyax'öp'u, ar Xuwa mi hyanda ar Hesu ndi 'ñe nda zudi, bi 'ñenö:

—Ndi, ba ehnu togo xpa pèhna Jö ngu n'ar tsi Ntxöndöni, da t'uni ngu ar m'öñho, ne da hñökwa yá ts'oki ya meximhai.

30 Go gehnu togo ndi xi'ahu: 'Befa n'ar ñ'ohö xa töka ár nsu. Nú'mu hinge ndi m'ukatho, mi 'bu'ö.

31 Nuga hinge ndi pödi togo'ö. Di xixthega ya jö'i har dehe, ne njap'u nda bö ya me Israel nú'mu nda e'ö.

32 Ne ar Xuwa bi damajöni bi 'ñenö:

—Nuga da handwa ár Hñö Jö ba kö mhets'i ngu n'ar tsi domtxu, ba e bi zuhnu.

33 Nuga hinge ndi pöhmö togo'ö. Nö'ö togo ba penkagi ga xixthe'ihu har dehe bi 'ñengagi: Ma gi hyandwa ár Hñö Jö da gö mhets'i, ne da zu n'ar ñ'ohö da m'uhwi. Gehnu ma da xixthe'ihu ne gi hñömfu ár Hñö Jö.

34 Nuga da handi, jange di damajöni go gehnu ár T'u Jö mhets'i.

Yá 'bet'o maxte ar Hesu

35 Ár hyax'ö man'agi mi 'bahwinu ar Xuwa yoho yá maxte.

36 Mi hyanda ar Hesu mi thohnu bi 'ñenö:

—Ndi ba ehnu togo xpa pèhna Jö ngu n'ar tsi Ntxöndöni, ma da t'uni ngu ar m'öñho.

37 Nuya yoho yá maxte ar Xuwa mi 'yo njap'u, dama bi denga ar Hesu.

38 Ar Hesu mi ñegi bi hyandi mi tenga nuya yohoyu, bi 'ñenö:

—Te gi hoñhu.

Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Rabi (pontho da 'ñenö Utate), habu gi 'bu.

39 Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Möhö gi hyanthu.

Bi ma'u ne bi bödi habu mi 'bu'ö. Ne bi m'uhwinu gatho nor pa'ö, ngetho mi tsu ngu n'ar goho nde.

40 Nu'u yoho yá maxte ar Xuwa bi 'yoxa nö'ö xki mö ne bi denga ar Hesu, n'a'u már thuhu ar Andre ár jödö ar Simu nö'ö bi t'embabi ar Pedro.

41 Nu mi ma'ö, m'et'o bi nthewi ar Simu ár jödö, ne bi 'ñembabi:

—Xta nthehe ar Mesia (ne da 'ñenö ar Kristo).

42 Nep'u bi zi'spa ar Hesu. Ha nú'mu mi zöni, ar Hesu bi k'öt'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge gar Simu ár t'u'i ar Honas. Nupya di hus'a'i gar Sefa (ne da 'ñenö ar Pedro).

Ar Hesu bi zohna ar Lipe ne ar Natanael ngu yá maxte

⁴³ Ár hyax'ö bi benga ar Hesu nda ma har haj Ngalilea, ne nu mi ma, bi nthewi ar Lipe ne bi 'ñembabi:

—Ba e gi tengagi.

⁴⁴ Ar Lipe mar me Betsaida, ja ma ya mengunü ar Andre ne ar Pedro n'ehe.

⁴⁵ Ar Lipe bi nthewi ar Natanael ne bi 'ñembabi:

—Xta nthēhe nö'ö togo xi nonga ar Moise hár t'ofu, ne ngu bi 'yot'a nu ma'ra yá m'ehni Jö. Gehnü ar Hesu ár t'u ar Huse me Nasare.

⁴⁶ Ar Natanael bi 'ñenö:

—Hage da tsä di 'ñe n'ar ñhony har hnini Nasare.

Nu'mü ar Lipe bi 'ñembabi:

—Ba e gi hyandase.

⁴⁷ Ar Hesu mi hyanda ar Natanael ndi 'ñe nda zudi, bi 'ñenö:

—Hyanthu, xi 'ñekwa n'ar me Israel hingar nemhñö.

⁴⁸ Nu'mü ar Natanael bi 'ñemba ar Hesu:

—Hanja gi pökagi.

Ha nu ar Hesu bi dötwati:

—Nü'mü hinxki zo'atho ar Lipe ngi e ngi k'öskagi, da hant'a'i ngi 'ba hár wa ar 'bai'iuxi.

⁴⁹ Ar Natanael bi dödi ne bi 'ñenö:

—Utate, nu'ge go ár T'u'i Jö, ne go ge'e ár Ndö ya me Israel.

⁵⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Hage ga ñ'emüi nú'mü honse da xi'a'i da hant'a'i ngi 'ba hár wa ar 'bai'iuxi. Nuya pa xi 'ñep'u ma gi hyanda ma'ra ya döta nt'udi.

⁵¹ Ne bi 'ñembabi:

—Xa majöni di xi'a'i, nunar panü ne nuya di 'ñep'u, ma gi hyanda mhets'i di xogi, ne gi hyandwa yá enxé Jö di pots'e ne di köi da zü Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

2

N'ar nthöti núnu har hnini Nkana

¹ Ár hñupa bi nja n'ar nthöti núnu Nkana har haj Ngalilea. Ka mi 'buhnu ár nöñö ar Hesu n'ehe.

² Ar Hesu ne yá maxte bi nsipabi nda ma har ngo n'ehe.

³ Nú'mü mi k'at'a ar ixkat'afi, ár nöñö ar Hesu bi 'ñembabi:

—Bi the ar ixkat'afi.

⁴ Ha nu ar Hesu bi 'ñenö:

—Yo'ö gi xikagiga, tsi 'beññö. Hinxi zöta ar pa da nheki ma ts'edi.

⁵ Nep'u ár nöñö bi 'ñemba nu'u mi faxte har ngo:

—'Yothu gatho nö'ö da xi'ahu.

⁶ Ne mi tihnu 'rato ya döta moto mi sit'a ar dehe, ngu yá nt'umbi ya xodyo ja mi nt'axkunu. Mi ñ'enga ngu hñu wa goho xoni ar dehe n'a ngu n'a ya motoyu.

⁷ Ar Hesu bi 'ñemba ya 'bego:

—Ñu'su ar dehe nuya motoyu.

Ne nu'u bi ñuts'i xiñho, xa bi 'baxki.

⁸ M'efa bi 'ñembabi n'ehe:

—'Yathu ne hñö'spabihu ár ndö nunar ngonu.

Nu'u bi hñö'spabi'ö.

⁹ Nunár ndö ar ngo mi za ar dehe xki ñ'ixkat'afi, himi pöhnü habü xki ñehe. Honse nuya 'begoyü mi pö'u xki 'yat'u har dehehmö. Nunar ndö 'mü bi ma ba zo nö'ö togo xki nthöti.

¹⁰ Ne bi ñembabi:

—Gatho nu'u togo ot'a n'ar ngo, m'et'o unga ar hoga ixkat'afi, ne nú'mü xi nithe nu'u xi ts'ohni, unga nö'ö hints'u ho. Ha nu'ge xka kwata nö'ö xiñho, ne ja xka umpya.

¹¹ Gehnu ar 'bet'o dötant'udi bi 'yot'a ar Hesu núny Nkana har hai Ngalilea. Bi ñ'u ár nsunda ne nuyá mašte bi ñ'emüibi.

¹² Nep'u ar Hesu bi ma Nkapernaum, bi mewi ár nönö, yá jödö ne yá mašte. Ka ba 'bühnü 'ra ya tsi pa.

Ar Hesu bi paxt'a ar dönganjö

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lk. 19:45-46)

¹³ Nú'mü mi 'bap'ütho ar baxjwa ár dango ya xodyo, ar Hesu bi boš'te bi ma Herusalen.

¹⁴ Mi zonu bi hyanda 'ra mi 'bühnü hár thi ar dönganjö mi pa ya boi, ya deti, ya domtxu, ne mi huhnü ya patbojö.

¹⁵ Ar Hesu bi hyoka n'ar nk'énxi nthöhi, ne bi 'yenga nuya ma, mahyegiwi yá deti ne yá boi mi 'bü har nijö. Bi font'wa yá bojö ya patbojö ne bi puspa yá mexa.

¹⁶ Ne bi ñemba nu'u togo mi pa ya domtxu:

—Jujüwayü, yo gi jafü ár ngu ma Dada n'ar tai.

¹⁷ Nu'mü, nuyá mašte bi beñ'u xki t'ot'a hár T'ofö Jö habü enö: Di tuse di sup'a ri ngu.

¹⁸ Nuya ndöxodyo bi ñemba ar Hesu:

—Tema dötant'udi gi utkagihe, njap'u ga pöhe togo xi 'ra'a ar ts'edi gi 'yot'a njap'u.

¹⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Hwathü nunar nijönu, ne ár hñupa ga pengi ga juxa man'agi.

²⁰ Nu'mü nuya xodyo bi ñeñ'u:

—Yon'atema'rato njeje bi njuxa nunar nijönu. Hage hñupatho gi juxa man'agi.

²¹ Nunar nijö mi nonga ar Hesu gehnü ár ndo'yose.

²² Ha nú'mü mi mengi bi nte man'agi ar Hesu, nuyá mašte bi beñ'u xki mönga njap'u, ne bi ñ'emüi'u gatho nö'ö xki t'ot'a hár T'ofö Jö, ne nö'ö mi mönga ar Hesu.

Ar Hesu pöwatho yá mfeni ya jö'i

²³ Nu mi 'bühnü Herusalen har dango mbaxjwa, nzeje ya jö'i bi ñ'emüi ar Hesu, mi hyanda ya nt'udi mi ot'ö.

²⁴ Ha nö'ö himi ñhetho, ngetho mi pöwatho yá mfeni'u.

²⁵ Ne himi hoñ'ö togo nda xipabi tengu yá m'üi ya jö'i, ngetho nö'ö mi pötho tema mi benga n'a ngu n'a'u.

3

Ar Hesu ne ar Nikodemo

¹ Mi 'bü n'ar ñ'ohö mar dengabepate már thuhu Nikodemo, mar ndö mada yá mixodyowi.

² Nunü ba e nxui bi k'önga ar Hesu ne bi ñembabi:

—Utate, di pöhe xpa peñ'a Jö ngu ár utate, ngetho hingi tsa to da 'yot'a nuya nt'udi gi otge nu'mü hingi 'bühwi'ö.

³ Ar Hesu bi dōti ne bi 'ñembabi:

—Xa majōni di xi'a'i, nō'ō togo hinda mengi da m'u man'agi, hinda tsā da hyandwa ár ts'ut'wi Jō.

⁴ Ar Nikodemo bi 'ñembabi:

—Hanja tsā da mengi da m'u man'agi n'ar ñ'ohō xi ndōnzia. Hage tsā da yut'a hár mui ár nōnō man'agi, ne da mengi da m'ui.

⁵ Bi dōtwa ar Hesu:

—Xa majōni di xi'a'i, nō'ō togo hinda m'u har dehe ne hár Hñō Jō, hinda tsā da yut'a hár ts'ut'wi Jō.

⁶ Nu'u to gatho xi'yonga n'ar jō'i, ar jō'i n'ehe. Ha nu'u xi umba ár te ár Hñō Jō, ar hñō n'ehe.

⁷ Yo gi 'yo nu'mu di xi'a'i, mahyoni gi pengi gi m'u man'agi.

⁸ Ar ndōhi habu gatho 'yo ne gi ode bu, ha hingi pōdi habu xpa ehe, wa habu di ma. Njap'u nu'u xi m'u man'agi xi nzinga ár Hñō Jō.

⁹ Ar Nikodemo bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Hanja tsā da tho njap'u.

¹⁰ Ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñenō:

—Ár utate'i ya me Israel, yo'ō hingi pōhyu.

¹¹ Xa majōni di xi'a'i, nō'ō di pōhe di xi'ahu, ne nō'ō xta hanthe di dāhe majōni, ha nu'ahu hingi ñ'emuihu nō'ō di xi'aehe.

¹² Nu'mu hingi ñ'emuihu nō'ō di xi'ahu di hekwa nō'ō te jawa har ximhai, hanja ma gi ñ'emuihu nu'mu ga xi'ahu nu'u te janu mhets'i.

¹³ Hinto xi boxa mañō mhets'i, gese'ō ba kō mhets'i, gehnu Togo ba e bi Njō'i, ar mengunū.

¹⁴ Ne njangu ar Moise bi tsuta n'ar k'eñō ha n'ar za, nú'mu mi 'yo ya me Israel ha ya ot'at'ohō, ma da njap'u Nō'ō Togo ba e bi Njō'i, mahyoni da ts'uta ha n'ar za n'ehe.

¹⁵ Ne gatho nu'u togo da ñ'emui, hinda m'edi, ma da mes'u ar te hiñham'u da gōts'i.

Jō xa bi mō ya meximhai

¹⁶ Jō xa bi mō ya meximhai, jange bi unga nō'ō n'ase ár T'u, ne njap'u gatho nu'u togo da ñ'emui, hinda m'edi, ma da me'sa ar te hiñham'u da gōts'i.

¹⁷ Ngetho Jō hinxpa pehna ár T'u har ximhai da mehna har 'bexui ya meximhai. Xpa pehni da pohyu.

¹⁸ Nō'ō togo da ñ'emui'ō, hinda ma da 'behna har 'bexui. Ha nō'ō togo hinda ñ'emui, xi t'ekwabi da 'behna har 'bexui, ngetho himbi ñ'emui'ō nō'ō n'ase ár T'u Jō.

¹⁹ Nu'u ma da me'hna har 'bexui, ngetho ar hyats'i ba ekwa har ximhai, ha nu'u xa bi mō ar 'bexui, ngetho himi ot'u nō'ō xiñho.

²⁰ Gatho nu'u togo ot'a nō'ō hingi ho, utsa ar hyats'i, ne hingi kwat'i, njap'u hinda nheki hingi ho nō'ō ot'e.

²¹ Ha nō'ō togo ot'a nō'ō majōni, kwat'a har hyats'i, honi da nheki nō'ō ot'e, ngetho ot'e jumpa ár ts'edi Jō.

Ár 'yate ar ñ'ohō nthōti

²² M'efa ar Hesu bi mewi yá maxte har hai Nhudea, ne ka ba 'buhnu 'ra ya pa, mi xixthe ya jō'i.

²³ Ar Xuwa n'ehe mi xixthe núnu Enon get'u ar hnini Salim, ngetho mi janu nzeje ar dehe. Jange ya jō'i mi panu nda nxixthe'u.

²⁴ Gathoyu bi thogi númu hinxki t'et'atho ar fadi ar Xuwa.

²⁵ Nu'mú yá m̄axte ar Xuwa bi ntsah̄ñōkiwi yá mixodyowi, mi noñ'u ar xixthe nt'axki.

²⁶ Bi ma ba k'ò'sa ar Xuwa, ne bi ñembabi:

—Utate, nunar ñ'oh̄o ga nthewi 'randi ar dōthe Hordan, nō'ò ga damajōninu, xixthe n'ehe, ne gatho ya jò'i pa bi tsudi.

²⁷ Ar Xuwa bi dōdi ne bi ñenō:

—Hinto ts̄a te da me'sas̄e nu'mu hingo xi umba Jō.

²⁸ Nu'ah̄u xka 'yoseh̄u nú'mu nda enō: Nuga hinda Kristo. Hōnse xpa 'benkagi ga 'bet'o.

²⁹ Njangu n'ar ñ'oh̄o ma da nthōti, go ma da zixa ar 'behñ'ò, ha nō'ò ar 'yate ñ'ow̄i, ɔxa nō'ò te mō ne xa johya. Di njagap'u n'ehe, di johya di ɔ nō'ò te thogi.

³⁰ Ngetho mahyoni da hñuxa ár nsu'ò, ne nuga da the ma nsu.

Nō'ò ba e mhets'i

³¹ Nō'ò xpa e mhets'i tōpa ár nsu nuya 'bukwa har ximhai. Ha nuya meximhai ár mēti ar ximhai, ne hōnse mōnga nō'ò te jawa. Hō, tōte ár nsu nō'ò togo xpa e mhets'i.

³² Nunu xipa ya jò'i te xpa ɔde ne xpa handnu, mōdi njap'u hinto ñ'emui nō'ò mōñ'ò.

³³ Nu'u togo hōmba ár mhō, ñ'u njap'u majōni nō'ò mōnga Jō.

³⁴ Nō'ò togo xpa p̄ehna Jō, mōmba ár mhō'ò, ngetho Jō hingi embatho ár Hñō umbabi.

³⁵ Jō ar Dada xa mō ár T'u, jange xi 'yent'wa gatho hár 'ye.

³⁶ Nō'ò togo ñ'emui ar T'u, p̄e'sa ar te hiñham'u da gōts'i. Ha nō'ò hingi ne da ñ'emui ar T'u, hinda ma da me'sa nunar teny, hōnse ár kwe Jō ma da nthexkwi'ò.

4

Ar Hesu ne ar 'behñō me Nsamaria

¹ Nú'mu mi bō ar tsi Hmu xki zo yá gu ya denga'bepate nō'ò mi pe ya jò'i, mi eñ'u: Ar Hesu xa xixthe nz̄eȳe ya jò'i, tōta ar Xuwa Xixthe

² (mōdi ar Hesu hingo mi xixthe'ò, yá m̄axte go mi ɔt'u).

³ Ne bi bonga har hai Nhudea, bi menga man'agi har hai Ngalilea.

⁴ Mi mahyoni nda thota har hai Nsamaria.

⁵ Jange mi thohnu Nsamaria, ba e ha n'ar hnini ár thuhu Sikar, get'u habu 'bu ár hai ar Hakob xki zokwa ar Huse ár t'u.

⁶ Ka mi 'buhnu n'ar pothe, mi t'embabi ár pothe ar Hakob. Nu mi thohnu ar Hesu, xki zabi mi ne ar 'ñu, bi ma ba huhnu habu mi 'bu ar pothe, mi tsu ngu made mpa.

⁷ Ba e har pothe n'ar 'behñō me Nsamaria nda 'yat'a ar dehe, ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Raka n'a tsi tui ar dehe ga tsi.

⁸ Ha nuyá m̄axte xki ma har hnini, ma nda d̄anga te nda zi'u.

⁹ Nunar 'behñō me Nsamaria bi 'ñemba ar Hesu:

—Hanja gi akar dehe, ngetho gar xodyo, ha nuga dar me Nsamaria.

Bi mōnga njap'u ngetho nuya xodyo himi ne nda ntsixkwi ya me Nsamaria.

¹⁰ Nu'mú ar Hesu bi dōdi ne bi 'ñembabi:

—Nu'mu gi pōtwahm̄o ár nt'uni Jō, ne nu'mu gi pōhmō togo a'a ar dehe, go xka 'yakagi mu, ne nuga xta 'ra'a ar dehe unga ar te.

¹¹ Ne nunar 'behñō bi 'ñenō:

—Tsi Tata, nunar pothe xi ñhe, ne hinte gi hõ te gi 'ya't'i. Habu ma gi hõ ar dehe unga ar te 'mu.

¹² Hage gi töpke ár nsu ma palehe ar Hakob togo bi zogagihe nunar pothenu. Ka mi tsithewa'õ, yá t'u ne gatho yá meti.

¹³ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nu'u togo da zi nunar dehenu, ma da mengi da ntuthe.

¹⁴ Ha nö'õ togo da zi nunar dehe di unga, hinda ma da mengi da ntuthe. Ngetho nunar dehe ga umbabi, ma da njangu n'ar pothe hár mu, unga ar dehe hiñham'u da xa.

¹⁵ Nu'mú nunar 'behñõ bi 'ñembabi:

—Tsi Tata, 'raka nö'õ ar dehe'õ. Njap'u hinga pengi ga ntuthe, ne hinga e ga hõxa ar dehe.

¹⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Di ma ba tsi ri döme, ne gi penga injawa.

¹⁷ Ar 'behñõ bi dödi ne bi 'ñenõ:

—Hinte ma döme di 'ñehe.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Majõni nö'õ xka mö, hinte gi 'ñe ri döme.

¹⁸ Ngetho kut'a ya ndõ xka 'ñehe, nö'õ gi 'buhwipya hingo ri döme. Jange majõni nö'õ xka mö, hinte ma döme gi 'ñehe.

¹⁹ Nu'mú bi 'ñemba ar 'behñõ:

—Tsi Tata, gar m'ehni Jõ ngubeni.

²⁰ Numa palehe bi ndõnga Jõ núnu har t'õhõnu. Ha nu'ahu gar xodyohu, gi eñhu mahyoni da ndõnga Jõ núnu Herusalen.

²¹ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ma ga xi'a'i, nõnõ, ma da zo ar pa nú'mu gatho nu'u togo ne da ndõnga Jõ ar Dada, hinda ma da ekwa har t'õhõnu, ne hinda manü Nherusalen.

²² Nu'ahu gi ndõñhu nö'õ hingi põhu, ha nuje hõ, di põhe togo di ndõñhe, ngetho ar mpõhõ bi e ha ya xodyo.

²³ Xi 'ñep'u ar pa ne xi zopya, nú'mu togo majõni ndõnga Jõ ar Dada, da 'yot'e di ponga hár mu ne ngu nö'õ majõni, ngetho ar Dada hongá togo da ndõnga njap'u.

²⁴ Jõ ar hñõ, ne hingi nheki. Jange nu'u togo da ndõni, mahyoni di ponga hár mu ne ngu nö'õ majõni.

²⁵ Bi 'ñenga ar 'behñõ:

—Di pödi ma da e ar Mesia nö'õ t'embabi ar Kristo, ne nú'mu xta e'õ, ma da 'yotkagihe xiñho ar 'ñu.

²⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Go geke togo di ñõwipya.

²⁷ Ge'mu bi zo yá maxte, ne nu'u xa bi 'yõtho bi hyant'u ar Hesu mi ñõwi n'ar 'behñõ, mödi hinto bi 'ñani tema mi ambabi, wa tema mi mpe'u.

²⁸ Nu'mú nunar 'behñõ dama bi zop'u ár xõni, bi nixt'i bi ma har hnini, ne bi 'ñemba gatho ya jõ'i:

²⁹ —Ba ehü gi hyanthu n'ar ñ'õhõ xi xikagi gatho nö'õ xta ot'e. Ha hinga gehnu ar Kristo 'mu.

³⁰ Nu'mú nzeýe ya jõ'i ba ponga har hnini, ba e bi k'õts'i.

³¹ Nu mi ma ar 'behñõ, nuyá maxte mi pëmbabi'u ar Hesu mi embabi:

—Utate, ba e gi ñuni.

³² Ha nö'õ bi 'ñembabi'u:

—Di pe'ska n'ar ñhuni di tsi, nö'õ hingi põhu.

³³ Nuyá maxte mi enga n'a ngu n'a:

—Hage to xpa hõmpa te da zi 'mũ.

³⁴ Ar Hesu bi 'ñembabi'ũ:

—Numa ñhuniga, ga ot'wa ngu ne nõ'õ togo xpa penkagi, ne ga jwata gatho nõ'õ xi 'bepkagi.

³⁵ Nu'ahũ gi eñhũ, 'beta goho nzõnõ da zõ ar sofo. Ha nuga di xi'ahũ: Ndi, hyanthũ ya 'bot'i xi ñõts'i da nsofo.

³⁶ Nuya xathe hõnga ar nthõhõ ne juxa ya sofo hiñham'ũ thege, jange nuya xofõ njohyawi ya mot'i.

³⁷ Xa majõni nõ'õ engar jõ'i: N'añ'o togo pot'i ne man'a togo xofõ.

³⁸ Nuga di peñ'ahũ gi munsũ ya jõ'i, ngu n'ar xofõ nõ'õ hinxka mpehũ. Ma'ra togo xi mpot'i, ne nu'ahũ go xka johũ ar sofo.

³⁹ Ne nzeyẽ ya mengu ar hnini'õ har hai Nsamaria, bi ñ'emũ mi 'yo'ũ nõ'õ mi ðamajõni nunar 'behñõny, mi enõ: Xi xikagi gatho nõ'õ xta ot'e.

⁴⁰ Nú'mũ mi zõnga ya me Nsamaria habũ mi 'bũ ar Hesu, bi 'yapa ar mõte nda gohnũ, ne bi gohnũ yopa.

⁴¹ Ne ma nzeyẽ bi ñ'emũ mi 'yo nõ'õ te mi mõñ'õ.

⁴² Ne mi embabi'ũ ar 'behñõ:

—Nupya di ñ'emũihe hĩnge hõnsẽ da õhe nõ'õ ga xikagihe. Xta õsehe nõ'õ mõ, ne di põhe xiñho go gehnũ ar Kristo togo xpa 'behni da põ ya meximhai.

Ar Hesu bi õthebi ár t'ũ ár mąxte n'ar ndõ

⁴³ Ár yopa bi gũ ar 'ñũ man'agi ndi ma Ngalilea.

⁴⁴ Ngetho ar Hesu xki ðasẽ majõni bi 'ñenõ, n'ár m'ehni Jõ hĩngi t'e'spa ár nsu hár haise.

⁴⁵ Mi zõnga Ngalilea, nuya mengunũ bi numañho, ngetho xki hyanda gatho nõ'õ xki 'yot'a nũnũ Herusalen har ðango. Nuya pa'ũ ka mi 'bũhnũ'ũ n'ehẽ.

⁴⁶ M'efa ar Hesu bi ma man'agi nũnũ Nkana har hai Ngalilea, habũ xki japa ar dehe xki ñ'ixkat'afi. Nũnũ Nkapernaum ka mi 'bũhnũ n'ár mąxte ar ndõ togo mi hĩnga ár bõtsi.

⁴⁷ Nu mi 'yohnũ ar Hesu ba tsop'ũ Nhudea, ba e Ngalilea, bi ma ba apabi nda e nda hyandwa ár bõtsi, ngetho mi tx'ũda ár te.

⁴⁸ Ne ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'ahũ, nu'mũ hĩngi hyanthũ ya ðõtant'udi, hĩngi ñ'emũihũ.

⁴⁹ Nunár mąxte ar ndõ bi 'ñenõ:

—Tsi Hmu, ba e ngut'a, 'bũtho da du ma t'ũ.

⁵⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Di ma, ri t'ũ 'bũ xiñho.

Ne nunar ñ'õhõnũ bi ñ'emũ nõ'õ bi nsipabi, bi gũ ár 'ñũ bi ma.

⁵¹ Nú'mũ mi 'yo ar 'ñũ ndi ma ár ngu, nuyá 'bego ba e bi ðõdi, ne bi 'ñeñ'ũ:

—Ri t'ũ 'bũ xiñho.

⁵² Nõ'õ bi 'yambabi ham'ũ bi ndũi bi m'ũ xiñho. Nu'ũ bi 'ñembabi:

—Mande, ngu n'ar nde bi hỹ ar mpat'i.

⁵³ Nunár dada ar bõtsi bi beni ge'mũ xki xipa ar Hesu mi 'bũ xiñho ár t'ũ, ne bi ñ'emũiwi gatho yá mẽni.

⁵⁴ Go gehnũ ár ñho ar ðõta nt'udi bi 'yot'a ar Hesu nũnũ Ngalilea nú'mũ mba penga Nhudea.

5

Ar ñ'õhõ xki nza ár ndõyo nũnũ Betesda

¹ M'efa bi dat'a n'ár dango ya xodyo núnu Herusalen, ne ar Hesu bi manu n'ehe.

² Núnu Herusalen ka 'buhnu n'ar pothe t'embabi Betesda har hñó ebreo, ne pe'sa kut'a ya m'et'e, 'bu get'u ar goxthi t'embabi ar Goxthideti.

³ Ka mi 'bonu nzeze ya dathi, ya goda, ya dowá ne nu'u xki nza yá ndo'yo, gathoyu mi to'mi nda mfe'sa ar dehe.

⁴ Ngetho mi jar pa mi kó n'ár enxe Jö mi wönt'a ar dehe, ne nö'ö togo nda ntöte nda yut'a m'et'o har dehe, nö'ö nda dixá tsant'ö ar hñeni mi thogi.

⁵ Ne mi 'buhnu n'ar ñ'ohö mi pe'sa n'atema'ret'a ne hñöto njeze mi hñeni.

⁶ Ar Hesu bi hyandi mi 'benu, mi bödi mi pe'sa nzeze ya jeze mi njap'u, bi ñembabi:

—Ha gi ne da dix'a'i.

⁷ Ar dathi bi dödi ne bi ñembabi:

—Tsi Tata, hinto di ñe togo da maxkagi ga kut'a har dehe nú'mu xta mfets'i, ngetho nú'mu di pahmó ga kut'i, man'a tókagi da yut'a m'et'o.

⁸ Ar Hesu bi ñembabi:

—Nangi, juxa ri fidi ne 'yo.

⁹ Ne nunar ñ'ohönu dama bi dits'i, bi guxa ár fidi ne bi ñ'o. Ha nor pa'ö mar pa ntsaya.

¹⁰ Jange nuya ndöxodyo bi ñembabi nunar ñ'ohö xki t'öthe:

—Ar pa ntsayapya, hingi ho gi hñöxa ri fidi.

¹¹ Nunar ñ'ohö xki dits'i bi ñembabi'u:

—Nö'ö togo bi öthegi, gese'ö bi ñengagi: Juxa ri fidi gi 'yo.

¹² Ne nu'u bi 'yambabi:

—Togo bi xi'a'i gi juxa ri fidi gi 'yo.

¹³ Ha nunar ñ'ohö xki dits'i, himbi bödi togo xki öthe, ngetho mi 'buhnu nzeze ya jö'i, ha nunar Hesu xki ma.

¹⁴ M'efa ar Hesu bi nthewi har nijö nunar ñ'ohönu mi hñemhö, ne bi ñembabi:

—Ha gi öde, nu'ge bi dix'a'i. Yo ma gi pengi gi 'yot'a ar ts'oki, yo ma da ñep'a'i n'ar thogi di töte ár döta.

¹⁵ Nep'u nunar ñ'ohönu bi ma ba k'ö'sa ya ndöxodyo, bi xipabi'u ar Hesu go xki öthe'ö.

¹⁶ Jange nuya ndöxodyo xa mi utsa ar Hesu, ne xa mi nemhö'u nda hyo, ngetho mi ot'a ya döta nt'udi har pa ntsaya.

¹⁷ Nu'mú ar Hesu bi ñembabi'u:

—Ma Dada hinxi ntsaya mpefi, di njagap'u n'ehe.

¹⁸ Mi 'yoxa nuya mhöyu, nuya ndöxodyo xa bi hñuxa yá kwe. Ne mi ne nda hyo'u, ngetho himi ot'a nö'ö mönga har t'ofö habu nonga ar pa ntsaya, ne mi embase Jö go már Dada, njap'u mi ñhuxkwi.

Ar ts'edi pe'sa ár T'u Jö

¹⁹ Nu'mú ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, hinte tsa te da 'yot'ase ár T'u Jö. Tenda nö'ö ot'a ár Dada, ngetho gathö nö'ö ot'a ar Dada, ot'a ar T'u n'ehe.

²⁰ Jö ar Dada xa mö ár T'u jange uta gathö nö'ö te ot'ö. Ne ma da uta ma'ra xa di thota ár döta, ne xki hyanthu xa gi 'yohu.

²¹ Jö ar Dada ko'spa yá te nu'u xi du, njap'u ár T'u n'ehe umba ár te nu'u togo da ne'ö.

²² Jö ar Dada hinto hö'spa majöni, ngetho gathö bi 'yent'wa hár 'ye ár T'u, go da hñöxa majöni'ö.

23 Ne njap'u gatho ya jö'i da ñe'spa ár nsu ar T'u, ngu t'e'spa ár nsu Jö ar Dada. Nö'ö togo hingi e'spa ár nsu ar T'u, hingi e'spa ár nsu ar Dada togo xpa peñni.

24 Xa majöni di xi'ahü, nö'ö togo jamasu nö'ö di mö, ne ñ'emüi Jö togo xpa penkagi, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ne hinda 'beñna har 'bexui, ngetho 'butho xki du, ne bi mengi bi me'sa n'ar 'ra'yo te.

25 Xa majöni di xi'ahü, xi 'ñep'u ar pa, ne xi zopya, nú'mü nu'u xi du ma da 'yo ár mhö ár T'u Jö, ne nu'u togo da 'ñet'a ár müi, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

26 Ngetho jangu Jö ar Dada höse ar te, njap'u xi umba ar ts'edi ár T'u da hñöse ar te n'ehe.

27 Ne xi 'yent'wa hár 'ye ár T'u da hñö'spa majöni gatho ya jö'i, ngetho go ba e bi njö'i'ö.

28 Yo gi 'yohü nu'mü di xi'ahü njap'u, ngetho ma da zö ar pa, nu'u to gatho xi t'agi ma da 'yo'spa ár mhö ár T'u Jö.

29 Ne nu'u togo xi 'yot'a nö'ö xiñho, ma da nangi da me'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nu'u togo xi 'yot'a nö'ö xiñho, ma da nangi da 'beñna har 'bexui.

Nu'u ñamajöni togo ar Hesu

30 Nuga hingi tsä te ga ot'ase. Ngu di ode xika ma Dada, njap'u di ot'a ar ts'ut'wi. Ne ma ts'ut'wi xiñho, ngetho hindi ot'a ngu di nega, di ot'e ngu ne ma Dada togo xpa penkagi.

31 Nu'mü ga mönse togogi, hinter me nö'ö di mö.

32 'Bui n'a togo ñamajöni togogi, ne di pödi pe'sa ár nsu nö'ö möñ'ö.

33 Nu'ahü ga peñhu 'ra togo ma ba aamba ar Xuwa togogi, ne nö'ö bi ñamajöni togogi.

34 Ha nuga hindi hongä da ñamajöni n'ar jö'i. Nu'mü xta xi'ahü njap'u, di honi gi mpohü.

35 Ar Xuwa mi ñehwi n'ar ñot'i. Nö'ö mi xi'ahü mi yot'a ri mfenihü, ne ga njohyahü 'ra ya tsi pa ngi oxu.

36 Ha nuya 'befi di pefi töpa ár ts'edi ar Xuwa da ñamajöni togogi. Ngetho di pe ar 'befi ba penkagi Jö ga jwati, ne nuya 'befiyu ñamajöni ge'ö xpa penkagi.

37 Ma Dada togo ba penkagi go ñamajöni n'ehe togogi, mödi hinxka 'yohü xi ñö, ne hinxka hyanthü tengu'ö.

38 Hingi pe'sfü ár mhö ha ri müihü, ngetho hinga ñ'emüihü togo ba peñ'ö.

39 Hñethwü ár T'ofö Jö, ngetho gi kañmbenihü ka gi tiñhunü ar te hiñham'u da göts'i. Hinxi zoda ri mfenihü ka ñongaginü.

40 Ne hingi ne gi ñ'emüigihü, ne gi pe'sü ar te hiñham'u da göts'i.

41 Nuga hindi honi da 'ñeska ma nsu ya jö'i.

42 Di pötho nu'ahü hingi pe'sfü ár mhöte Jö.

43 Nuga xta e di pöta Jö ar Dada, ne hingi numañhogihü. Nu'mü da ehmö n'ar jö'i di e di ñonse ár thuhuse, nu'mü hõ, gi numansuhü.

44 Hingi tsä gi ñ'emüihü, ngetho m'et'o gi hoñhu da t'es'ahü ri nsuhü n'a ngu n'a, ne hingi hoñhu da 'ñes'ahü ri nsuhü nö'ö n'ase Jö.

45 Yo gi beñhu ma ga ñat'a'ihü hár nthandi Jö ma Dada. Nö'ö togo ma da ñat'ahü, gese ar Moise togo gi kañmbenihü ma da ñöñ'ahü.

46 Ngetho nu'mü gi ñ'emüihmöhü ar Moise, gi ñ'emüigihü 'mü, ngetho ar Moise bi 'yot'a ar t'ofö ñongagi.

47 Ha nu'mü hingi ñ'emüihü nö'ö bi 'yot'ö, hinda tsä gi ñ'emüihü nö'ö di mönga.

6

Ar Hesu bi 'winga tho ngudminthebe ya jö'i
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lk. 9:10-17)

¹ M'efa ar Hesu bi 'ranga 'randi ar dehe habu ár thuhu Ngalilea, get'ö ar ñhonthé Tiberia.

² Ha nzeýe ya jö'i bi deni, ngetho xki hyanda ya nt'udi mi ot'e, nú'mu mi othe ya dathi.

³ Nu'mú ar Hesu bi boxa mañö ar t'ohö ne ka ba huxkwinu yá máxte.

⁴ Mi 'bap'utho ar baxjwa ár dango ya xodyo.

⁵ Ar Hesu mi hyanda ra nzeýe ya jö'i xki 'ñe nda zudi, bi 'ñemba ar Lipe:

—Habú ga tañhu ya thuhme ga 'wiñhu gatho nuya jö'iyu.

⁶ Bi xipa njap'u mi ne nda tsáta ar Lipe, ngetho ar Hesu mi pödi teme nda mefi.

⁷ Ar Lipe bi dödi ne bi 'ñembabi:

—Nunar nthöhö hönga yonthebe ya jö'i n'a pa, hinda wadi ga tañhu ar thuhme ga hemfu n'a tsi xeni n'a ngu n'ayu.

⁸ N'a mbi döta n'ár máxte ár thuhu ar Andre, ár jödö ar Simu nö'ö mi t'embabi ar Pedro, ne bi 'ñenö:

⁹ —'Bukwa n'ar bötsi hö kut'a ya tsi thuhmesebada ne yoho ya tsi hwö. Te di nombabiyu.

¹⁰ Nu'mú ar Hesu bi 'ñemba yá máxte:

—Xifu ya jö'i da hñudi.

Xa mi janu ya doni ne ka bi hñuhnu, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'ohö.

¹¹ Ne ar Hesu bi hñönga nu'u ya tsi thuhme, bi umba njamödi jö, ne bi hyemba yá máxte. Nuyu bi umba nu'u mi hudi, ne bi jap'u ya hwö n'ehe, mi t'umba gatho nö'ö mi ne'u.

¹² Nú'mu mi niñö gatho ya jö'i, ar Hesu bi 'bepa yá máxte, ne bi 'ñembabi:

—Johu nuya xeni bi bongi ne hinte da m'edi.

¹³ Bi go'u ne bi ñu'sa 'ret'amayoho m'ots'e ya xeni thuhme bi bongwabi nu'u xki ñuni.

¹⁴ Nuya ñ'ohö'u mi hyanda nuna döta nt'udinü bi 'yot'a ar Hesu, bi 'ñeñ'u:

—Xa majöni go gehnu ár m'ehni jö ma nda e har ximhai.

¹⁵ Ar Hesu mi pötho mi ne nda zix'u nda 'ñexa ngu yá ndö. Jange nö'ö bi mengi bi ma ba 'buse har t'ohö.

Ar Hesu mi 'yo har dehe

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nu mi nxui ba kö yá máxte, bi ma hár ñöni ar ñhonthé.

¹⁷ Ne bi yut'u ha n'ar motsa ndi ma'u Nkapernaum. Nú'mu mi 'yo'u har dehe, xki m'exui, har Hesu hinxki zöta habu mi 'bu'u.

¹⁸ Ne bi ñ'o n'ar 'yomndöhi, xa mi japi nda mpunsa ar dehe.

¹⁹ Nú'mu xki 'yet'u ar motsa ngu yon'atenthebe ya weni ár yap'u, bi hyant'u ar Hesu mi pap'u mi 'yo har dehe, ndi wat'a har motsa, ne xa bi zu'u.

²⁰ Ha nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Yo gi ntsuhü, go geke.

²¹ Nu'mú nuyu xa bi njohya bi po'sa ar Hesu har motsa, ne dama bi zoñ'u hár ñöni ar dehe.

Ya jö'i bi hyonga ar Hesu

²² Nu ár hyax'öp'u, nuya jö'i xki go 'randi ar dehe, xki hyant'u n'adar motsa mi 'buhnu, ne ka xki manü yá máxte, ha nu ar Hesu hinxki mewi'u.

²³ Nu'mú bi zò ma'ra ya motsa xki 'ñe Tiberia, bi zoñ'u get'u habu ar tsi Hmu xki umba njamödi Jö, ne xki 'winga gatho ya jö'i.

²⁴ Nu mi hyanda ya jö'i himi 'buhnu ar Hesu ne yá maḁte, bi boxa ha ya motsa, ne bi ma'u Nkapernaum ma ba honi.

Ar Hesu, ar thuhme unga ar te

²⁵ Nu mi dinga ar Hesu mi 'yo 'randi ar dehe, bi 'ñeñ'u:

—Utate, ham'u ga tsokwa.

²⁶ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, gi hongagihu ngetho da 'ra'ahu ga tsihu ar thuhme ne ga niñöhu, hinge gi honju ngetho ga hyanthu ya döta nt'udi.

²⁷ Yo gi umba ri muihu gi hoñhu ar ñhuni ngut'a da thege. Umba ri muihu gi hyoñhu ar ñhuni unga ar te hiñham'u da göts'i, da 'ra'ahu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, ngetho go xi hñuxa Jö ár Dada da uñ'ö.

²⁸ Nu'mú bi 'ñeñ'u:

—Tema mahyoni ga pehe, ne njap'u ga pehe nö'ö ne Jö ga othe.

²⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Gehnu ar 'befi ne Jö gi 'yothu, gi ñ'emuihu nö'ö togo xpa peñ'ö.

³⁰ Bi 'ñeñ'u 'mu:

—Tema nt'udi gi ot'e ga hanthe ne ga ñ'emui'ihe. Tema döta 'befi gi pefi.

³¹ Numa palehu bi zi ar thuhme mi ta mahets'i núnu ha ya ot'at'ohö, ngu enga har t'ofö: Bi umba ar thuhme ndi 'ñe mhets'i nda zi'u.

³² Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahu, ar Moise himbi 'ra'ahu ar thuhme ndi 'ñe mhets'i. Ha numa Dada hö, 'ra'ahu ar thuhme majöni di 'ñe mhets'i.

³³ Ngetho ar thuhme unga Jö, gehnu nuna ba kö mhets'i, ne umba ár te ya meximhai.

³⁴ Nu'u bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, 'raje hyax'mu nunar thuhme'ö.

³⁵ Ne ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nuga go dar thuhme ungar te. Gatho nu'u togo da e da hyongagi, hiñham'u ma da ntunthu, ha nu'u togo da ñ'emui'gi, hiñham'u ma da ntuthe.

³⁶ Ngu xta xi'ahu, mödi xka hyandgagihu, hingi ñ'emuihu.

³⁷ Gatho nu'u togo xi 'raka Jö ma Dada, ma da e da hyongagi. Ha gatho nu'u togo da e da zükagi, hinga kots'i.

³⁸ Ngetho nuga xta kö mhets'i, hinxta ehe ga ot'a nö'ö di nesega, xta e ga ot'a gatho nö'ö ne togo xpa penkagi.

³⁹ Gehnu ne ma Dada togo xpa penkagi, gatho nu'u togo xi 'yentk'a ha ma 'ye hinga 'bedi, ne nuya ngöxapa, ma ga ko'spa yá te hiñham'u da göts'i.

⁴⁰ Nö'ö togo xpa penkagi, ne'ö gatho nu'u togo da hñuxa yá da ár T'ugi Jö, ne da ñ'emui'gi, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, ne nuga ga ko'spa yá te ha ya ngöxapa.

⁴¹ Nu'mú nuya xodyo mi njont'ane n'a ngu n'a, ngetho xki 'ñeñ'ö: Nuga go dar thuhme xta kö mhets'i.

⁴² Ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu ar Hesu ár t'u ar Huse, di pöthwu togo yá dada. Hanja em'u xpa kö mhets'i.

⁴³ Ar Hesu bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Yo'ö gi ñöxnathohu.

⁴⁴ Ngetho hinto tsa da e da hyongagi nu'mu hinda zopa ár mfeni Jö ma Dada togo xpa penkagi. Ne nuga ga ko'spa ár te ha ya ngöxapa, ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁴⁵ Njawa xi 'yot'a yá m'ehni Jö har t'ofo: Jö ma da uta gatho ya jö'i. Jange gatho nu'u togo xi 'yoxa nö'ö mönga ma Dada, ne xi zo hár mfeni, da e da hyongagi.

⁴⁶ Hingi 'bu n'a togo xi hyanda Jö ar Dada, hõnse nö'ö togo xpa pehni. Nö'ö hö, go xi hyanda ar Dada.

⁴⁷ Xa majöni di xi'ahü, nu togo ñ'emügi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁴⁸ Nuga go dar thuhme ungar te.

⁴⁹ Nuya ri palehü mam'et'o bi zi ar thuhme mi ta mhets'i ha ya ot'at'ohö, ne bi du'u.

⁵⁰ Nunar thuhme di xi'ahü, hingi njap'u. Nunü di 'ñe mhets'i, ne gatho nu'u togo da zi, hinda ma da du.

⁵¹ Nuga go dar thuhme ungar te xpa e mhets'i. Nö'ö togo da zi nuna thuhmenu, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i. Nunar thuhme di xi'ahü, gehnü ma ndo'yose ga da, ne njap'u ya meximhai da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

⁵² Nuya xodyo mi ntsahñöki n'a ngu n'a mi eñ'u:

—Hanja da tsä da 'rakagihü ga tsafu ár ndo'yosenü.

⁵³ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahü, nu'mü hingi tsafu ár ndo'yo ne hingi tsifu ár ji Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, hinda nja ri tehü hiñham'u thege.

⁵⁴ Nö'ö togo tsaka ma ndo'yo ne tsika ma ji, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i, ne ga ko'spa ár te hár ngöts'i ar ximhai.

⁵⁵ Ngetho ma ndo'yo gehnü ar ñhuni majöni, ne ma ji ar ts'ithe majöni. Gehyü unga ar te hiñham'u da göts'i.

⁵⁶ Nö'ö togo tsaka ma ndo'yo ne tsika ma ji, ma ga 'bu'be'ö.

⁵⁷ Njangu Jö ar Dada togo ba penkagi hö ar te, nuga di te ngetho di 'bu'bega'ö. Ha nu'u togo da zaka ma ndo'yo, da nte n'ehe ngetho di 'bu'bega'u.

⁵⁸ Go gehnü ar thuhme di xi'ahü ba kö mhets'i. Nö'ö togo da zi, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i, hinga njangu ri palehü bi zi ar thuhme mi ta mhets'i, ne bi du'u.

⁵⁹ Nuya mhöyü bi mönga ar Hesu nú'mü mi uta ya jö'i ha yá nijö'u núnu Nkapernaum.

Ya mhö ungar te hiñham'u da göts'i

⁶⁰ Nzeye nu'u togo mi teni, mi 'yoxa njap'u mi eñ'u:

—Xi ñhembí nö'ö teme mö. Togo tsä da 'yot'e.

⁶¹ Ar Hesu mi pötho tema mi njont'ane, ne bi 'ñembabi'u:

—Hage tsot'a ri müihü nö'ö di xi'ahü.

⁶² Tema gi beñhü nu'mü gi hyanthü Nö'ö Togo ba e bi Njö'i, da mengi da boxa mhets'i habü mi 'bu'ö m'et'o.

⁶³ Ar hñö go unga ar te, ha nö'ö bi e har ndo'yo hinte fäts'i. Nuya mhö xta xi'ahü nõnga ar hñö ne unga ar te.

⁶⁴ Hõnse, 'ra hingi ñ'emüihü.

Ngetho ar Hesu hár ndüi mi pötho togo himi ñ'emüibi, ne togo ma nda da.

⁶⁵ Ne bi 'ñenö:

—Jange da eñ'ahü, hinto tsä da e da hyongagi nu'mü hinda zo ma Dada.

⁶⁶ M'efa nzeye nu'u togo mi teni, bi hyep'u ne himi ñ'owi.

⁶⁷ Jange ar Hesu bi 'ñemba nu'u 'ret'amayoho yá mañte xki hwahni:

—Hage gi ne gi möhü n'ehe.

⁶⁸ Ar Simu Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Tsi Hmu, togo man'a ga teñhe. Hõnse'i gi mõnga ya mhõ ungar te hiñham'u da göts'i.

⁶⁹ Ha nuje xta ñ'emuihe ne xta põhe go gar Kristo ár T'u'i Jõ togo hõse ar te.

⁷⁰ Ar Hesu bi dödi:

—Nuga da hwañ'ahü gi 'ret'amayohohü. Mödi njap'u, n'a di hñõx'ahü ar ts'ondõhi.

⁷¹ Nõ'õ mi nõnga ar Huda Iskariote ár t'u ar Simu, ngetho go ma nda da'õ, ne mi n'a nu'u 'ret'amayoho yá mañte.

7

Nuyá jödö ar Hesu himi ñ'emui már m'ehni Jõ

¹ M'efa ar Hesu mi 'yo har hai Ngalilea, himi ne nda m'uñnu Nhudea ngetho ya xodyo mi honi nda hyo.

² Mi 'bap'utho ár dango ya xodyo nõ'õ ár thuhu, ar dango nguxiza.

³ Nuyá jödö bi 'ñemba ar Hesu:

—Põni di ma Nhudea, ne nu'u togo teñ'a'i da hyanda nuya döta nt'udi gi ot'e.

⁴ Ngetho nu'mu n'ar jö'i ne da ñ'udi, hingi ot'a ar 'befi ñ'õntho. Nu'ge gi ot'a nuya döta nt'udiyu, ñ'udi habu gatho da hyant'a'i.

⁵ Mi mõnga njap'u ngetho mödi ma yá jödö, himi ñ'emui'u xki 'ñexa Jõ.

⁶ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Hingi tsada ga manü, ha nu'ahü tsada ham'u gi ne gi möhu.

⁷ Nuya jö'i hingi tsä da utsa'ihu, ha nuga hõ utsagi, ngetho di xipa yá ts'o'befi pe'u.

⁸ Di möhu ar dango. Nuga hingi tsada ga ma.

⁹ Hõnse bi xipabi njap'u, ne bi gohnu Ngalilea.

Ar Hesu bi ma ar dango nguxiza

¹⁰ Nu mi wadi bi ma yá jödö, ar Hesu bi ma har dango n'ehe, mödi bi ma ngu ñ'õntho, himi ñ'udi.

¹¹ Nuya ndõxodyo mi hongar har dango, ne mi eñ'u:

—Habü bi 'yo'õ mu.

¹² Ne nzeýe nuya mi 'buhnu mi nõnga ar Hesu, 'ra mi enõ: Nunü ar hogajö'i, ne ma'ra mi enõ: Hingar hogajö'i, ngetho ka ya jö'i.

¹³ Txi 'ramtx'u mi ñö'u, ngetho mi tsu nuya ndõxodyo.

¹⁴ Xki tho ngu made ar dango, mi yut'a ar Hesu har dönganijö ne mi uta ya jö'i.

¹⁵ Nuya ndõxodyo xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Hanja pe'sa nzeýe ar mfödinu, hiñhabu xi ma xpa t'uti.

¹⁶ Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñenõ:

—Nõ'õ te di udi hingi di mõnsega, go ár meti togo xpa penkagi.

¹⁷ Nu'u togo ne da 'yot'a nõ'õ ne jö, da bö'u di utwa ár mhõ Jõ, hinge nõ'õ di bensega.

¹⁸ Nõ'õ togo bense nõ'õ mö, hõnse ne da t'e'spa ár nsu. Ha nõ'õ togo ne da t'e'spa ár nsu togo xpa peñni, ge'õ mõnga majõni ne hingar kate.

¹⁹ Ar Moise bi 'ra'ahü ar t'ofõ. Hinto xka 'yothu ngu mõnga har t'ofõnu. Yo'õ gi ne gi hyogagihu mu.

²⁰ Nuya jö'i xki mhunts'i bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Gi pe'sa ar ts'ondõhi. Togo ne da hyo'a'i.

²¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Hõnse n'ar 'befi da ot'e, ne xa gi 'yõhu.

²² Ar Moise bi 'ra'ahũ ar nsegi gi huxũ ha ri ndo'yõhu, mödi hingo mar meti'õ, már meti ya pale. Ha nu'ahũ gi huxũ ar nsegi mödi ar pa ntsaya.

²³ Nú'mũ gi hu'sfũ ar nsegi ri bötsihũ, mödi ar pa ntsaya, hingi nehũ gi ts'okwabihũ ár t'ofõ ar Moise. Xi'mũ hanja gi mbõ ri kwẽhu ngetho da õthebi gathõ ár ndo'yo n'ar ñ'õho har pa ntsaya.

²⁴ Beñhu xiñho hanja gi nthentehu, wa njap'ũ wa hin'õ. Yo ma gi nthentehu hõnse gi hanthũ nõ'õ oxa mañõ.

Nuya jõ'i mi enõ: Ha go gehnũ ar Kristo

²⁵ 'Ra ya me Herusalen mi eñ'ũ:

—Ha hinga gehnũ togo thoni da tho.

²⁶ Hyanthũ 'bahnũ mameda ya jõ'i uti, ne hinte nsipabi. Hage xi ñ'emũ ma ndõhũ go gehnũ ar Kristo 'mũ.

²⁷ Ngetho di põhũ habũ xpa ehũ, ha nu xta e ar Kristo, hinto ma da bödi habũ di 'ñehe.

²⁸ Nú'mũ mi 'yo njap'ũ ar Hesu, mi 'bahnũ mi uta ya jõ'i har dönganijõ, bi ñõ nts'edi ne bi 'ñenõ:

—Gi pökagihũ ne gi põhũ habũ dar mengu. Ha hinxta esega, xpa penkagi nõ'õ togo majõni, ne nu'ahũ hingi põhũ togo'õ.

²⁹ Nuga hõ di põdi, ngetho ka xta ehũ, ne ba penkagi ga ehe.

³⁰ Nuya ndõxodyo mi 'yõxa njap'ũ, xa mi ne nda guhmõ'ũ. Ne hinte bi japabi, ngetho hinxki zõta ár pa.

³¹ Ha nzeye ya jõ'i mi 'buhnũ bi ñ'emũibi, ne mi eñ'ũ:

—Xi nu xta e ar Kristo, hage ma da döho da 'yõt'a ya nt'udi ngu nuya xi 'yõtnũ 'mũ.

Ya denga'bepate bi meñna togo nda guhmõ ar Hesu

³² Nuya denga'bepate bi bödi mi nõnga ar Hesu ya jõ'i, nuyũ ne ya ndõmõjõ bi meñ'ũ ya nsunijõ ma nda guhmõ.

³³ Jange ar Hesu bi 'ñenõ:

—Hõnse ma'ra ya tsi pa ga 'buhwihũ, ne ga penga habũ bi 'bũ togo ba penkagi.

³⁴ Ma gi hyongagihũ ne hingi tingagihũ. Nu habũ gar maga, hinda tsã gi möhũ.

³⁵ Nu'mũ, nuya ndõxodyo mi 'buhnũ mi enga n'a ngu n'a'ũ:

—Habũ di manũ 'mũ, enõ hinda tsã ga tiñhũ. Hage ma da zũ nu'ũ xi mfont'a ha yã hai nu'ũ hingya xodyo, ne da ut'ũ.

³⁶ Tema di bõnga nõ'õ bi 'ñenõ: Ma gi hyongagihũ ne hingi tingagihũ, ne nu habũ gar maga, hinda tsã gi möhũ.

Ngu n'ar döthe ar dehe unga ar te

³⁷ Nõ'õ ar pa mar nsu ár ngõts'i ar dangõ, ar Hesu bi m'ai ne bi ñõ nts'edi bi 'ñenõ:

—Nu'mũ ja togo tsũ ar duthe, da e da hyongagi da ntsithe.

³⁸ Nõ'õ togo ñ'emũigi, ma da bõnga hár mui ngu ya döthe ar dehe unga ar te, ngu mönga har T'ofõ.

³⁹ Ar Hesu mi nõnga ár Hñõ Jõ, nõ'õ ma nda hñõnga nu'ũ togo nda ñ'emũibi'õ. Ha nunár Hñõ Jõ hinxki etho, ngetho ar Hesu hinxki mengda hár nsunda mhets'i.

Ya jõ'i bi ñhege

⁴⁰ Nu mi 'yõxa njap'ũ ya jõ'i, 'ra mi eñ'ũ:

—Xa majöni gehnu ár m'ehni Jö.

⁴¹ Ma'ra mi enö:

—Gehnu ar Kristo.

Ha ma'ra mi eñ'u:

—Hage di 'ñe Ngalilea ar Kristo 'mu.

⁴² Hin'ö, ngetho har T'ofö enö, ar Kristo ma nda e ha yá 'beto ar Dabi mar mengu Belen.

⁴³ Mi n'añ'o n'a ngu n'a yá mfeni mi nonga ar Hesu, jange ya jö'i bi ñhege.

⁴⁴ 'Ra mi ne nda gumhö, ne hinte bi japabi.

Nuya ñ'ohoyu mi eñ'u: Hinto man'a xi ñö njanu

⁴⁵ Nu'u togo xki m'ehni nda guhmö ar Hesu, bi mengi ma ba k'ö'sa ya ndömöjö ne ya denga'bepeate. Ne nuya ndöyü bi 'ñeñ'u:

—Yo'ö hinga tsihu.

⁴⁶ Nu'u xki 'behni bi dödi:

—Hinda tsihe, ngetho da ohe nö'ö bi mö, ngu hinto man'a xi mönga njap'u.

⁴⁷ Nu'mü nuya denga'bepeate bi döti ne bi 'ñembabi'u:

—Hage xi ka'ahu n'ehe.

⁴⁸ Gi pöhu xiñho, hinjo'o n'ar ndömöjö, wa n'ar denga'bepeate xi ñ'emüi.

⁴⁹ Nu'u togo xi ñ'emüi, gehyu nu'u hingi pö ar t'ofö, ne xi theke da m'edi.

⁵⁰ Ar Nikodemo, nö'ö togo xki ma nxui ma ba k'önga ar Hesu, mar denga'bepeate n'ehe, bi 'ñemba nu'u mi 'buhnu:

⁵¹ —Gi pöhu numa t'ofohu, hingi hoxa ár ts'oki n'ar jö'i nu'mü hinxi 'yot'se m'et'o, ne xi bödi teme xi 'yot'e.

⁵² Nuya ndömöjö ne ya mi denga'bepeatewi bi 'ñembabi:

—Hage gar me Ngalilea n'ehe. Hñet'a xiñho ar T'ofö, ne gi pödi hinxpa ehnu Ngalilea n'ár m'ehni Jö.

⁵³ Mi wa ar dangö, n'a ngu n'a bi menga yá ngu.

8

Ar zinganthöti 'behñö

¹ Ha nu ar Hesu bi ma har t'ohö Njömöni.

² Nu ár hyax'ö n'itho, ba penga man'agi har dönganijö, ne bi wat'a ra nzeye ya jö'i, bi hñuhnu bi uti.

³ N'a mba ep'uho ya böt'ofö ne ya denga'bepeate, mi tsimpa n'ar 'behñö xki ts'udi mi 'bengwi n'ar ñ'ohö himár döme. Bi m'a'ma madetho,

⁴ ne bi 'ñembabi'u:

—Utate, nunar 'behñönu xi ts'udi mi 'bengwi n'ar ñ'ohö himár döme.

⁵ Ar Moise 'bepkagihu hár t'ofö ga hohu nk'ahni nuya 'behñö njanu. Wa te gi mönge.

⁶ Nu'u bi mönga njap'u mi honi nda hyathmö, mi ne nda dimbabi teme nda hyots'e. Ha nunar Hesu bi ñ'ani, bi ja ár 'ye mi ot'a har hai.

⁷ Ha nu'u himi tsaya mi ambabi. Nu'mü ar Hesu bi m'ai ne bi 'ñembabi'u:

—Nö'ö togo hinte ma ts'oki tu, dá du'mi da unga ar nk'ahni.

⁸ Ne bi mengi bi ñ'ani mi ot'a har hai man'agi.

⁹ Nu mi 'yo njap'u, ba e ha yá mfenise nuyá ts'oki xki 'yot'u, ne 'raman'a bi boni bi ma'u, m'et'o bi bonga nu'u ya dönzia, m'efa nu ma'ra mi bötsitho. Hönse bi gohnu ar 'behñö mi 'ba made, ne ar Hesu.

¹⁰ Mi mengi bi m'a ar Hesu, hinto bi hyandi, hönse ar 'behñö mi 'bahnu, ne bi 'ñembabi:

—Habūima nu'u togo mi hox'a'i. Hage hinto bi ne bi k'añ'a'i.

¹¹ Bi 'ñeñ'ö:

—Hinjo'o, tsi Tata.

Nu'mú ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nuga n'e, hinte di hox'a'i. Di ma, ne yo ma gi pengi gi 'yot'a ar ts'oki.

Ar Hesu gehnu ár ñot'i ya meximhai

¹² Ar Hesu bi mengi bi zo ya jö'i ne bi 'ñembabi'u:

—Nuga go dar ñot'iga di yot'wa ya meximhai. Nö'ö togo da dengagi, hinda ma da ñ'o har 'bexui, ngetho da yot'wabi ar ñot'i unga ar te.

¹³ Nu'mú nuya denga'hepate bi 'ñembabi'ö:

—Gi mönse togo'i, jange hinga majöni nö'ö gi mö.

¹⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Mödi di mönse togogi, majöni nuna di mö, ngetho nuga di pödi habu xta ehe ne habu gar ma. Nu'ahu hingi pöhu habu xta ehe wa habu gar ma.

¹⁵ Nu'ahu gi hoxu majöni ngu ri mfenisehu, ha nuga hinto di hö'spa majöni.

¹⁶ Ha nu'mu togo di hö'spa majöni, nö'ö di mö majöni 'mu, ngetho hindi höxase, di höx'be ma Dada togo xpa penkagi.

¹⁷ Nu ha ri t'ofohu enö: Nu'mu yoho ya jö'i n'at'wu mö, majöni.

¹⁸ Nuga di damajöni togogi, ma Dada togo ba penkagi damajöni togogi n'ehe.

¹⁹ Bi 'yambabi'u:

—Habu bi 'bu ri Dada.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hingi pökagihu, ne hingi pöhu ma Dada. Nu'mu gi pökagihuhmö, gi pöhmöhu togo ma Dada n'ehe.

²⁰ Ar Hesu bi mönga njap'u nú'mu mi uta ya jö'i núnu habu mi 'bu ar m'esbojö har dönganijö. Ne hinto bi tsä bi gu, ngetho hinxki zöta ar pa nda jwata ár 'befi.

Habu gar maga, nu'ahu hinda tsä gi möhu

²¹ Ar Hesu bi mengi bi 'ñembabi'u:

—Ma ga maga, ne nu'ahu gi hyongagihuhmö. Ha ma gi tuwi ri ts'okihu, ne hinda tsä gi möhu habu gar maga.

²² Nuya ndöxodyo mi ense'u:

—Hage ma da ñhose 'mu. Hanja enö: Habu gar maga, hinda tsä gi möhu.

²³ Nep'u ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu ja gar menguhüwa, ha nuga xta e mañö mhets'i. Nu'ahu ár meti'ihu ar ximhai, ha nuga hingo ár metigi.

²⁴ Jange da xi'ahu ma gi tuwi ri ts'okihu, ngetho nu'mu hingi ñ'emuihu go geke, ma gi tuhu gi tuxta ri ts'okihu.

²⁵ Nep'u nu'u bi 'ñembabi'ö:

—Xi'ge togo'i 'mu.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñembabi'u:

—Get'ö ngu da xi'ahu har ndui.

²⁶ Nuga mödi di pe'sa ma'ra teme ga xi'ahu, ne ga hö'sa majöni ri m'uihu, hönse di xi'ahu nö'ö xi xikagi togo xpa penkagi. Gehnu di mönga har ximhai, ne majöni nö'ö möñ'ö.

²⁷ Ha nu'u togo mi ots'e, himbi bö'u mi nonga Jö ár Dada.

²⁸ Jange ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nú'mu xki tsuthu Nö'ö Togo ba e bi Njö'i gi hyohu, ma gi pöhu 'mu togo xa majöni go geke. Ne gi pöhu n'ehe hinte di ot'ase. Nö'ö ba utka ma Dada, gehnu di xi'ahu.

²⁹ Numa Dada togo ba penkagi hinxi hyegase, hyax'mu di 'bu'be, ngetho nuga di ot'a nö'ö numañho'ö.

³⁰ Nú'mu mi mönga njap'u ar Hesu, nzeye ya jö'i bi ñ'emui.

Nö'ö majöni xi xogagihu xki gogagihu ar ts'oki

³¹ Ar Hesu bi ñ'emba nu'u ya xodyo xki ñ'emui:

—Nu'mu gi ñet'a xiñho ri muihu ma mhö, xa majöni ma ñ'owi'ihu 'mu.

³² Ne ma gi pöhu nö'ö majöni, ha nu'mu gi pöhu nö'ö majöni, gehnu da xok'ahu.

³³ Nu'u bi dödi ne bi ñ'embabi:

—Nuje yá 'betogihe ar Abra. Hiñham'u xi jokagihe ngu togo yá metigihe. Hanja gi enö da sogagihe.

³⁴ Ar Hesu bi dödi ne bi ñ'enö:

—Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo ot'a ar ts'oki, nunu xi got'atho ar ts'oki.

³⁵ Nu'u togo m'egotho, hinda ma da go har ngu gatho ya pa. Ha nu ar t'u hö, da gohnu.

³⁶ Njap'utho n'ehe, nu'mu ar T'u Jö da guk'ahu har ts'oki, majöni xka poñhu, ne hinte ko'ahu.

³⁷ Di pödi yá 'beto'ihu ar Abra. Mödi njap'u gi ne gi hyogagihu, ngetho gi tsamañ'uhu nö'ö di xi'ahu.

³⁸ Nuga di mönga nö'ö xi utkagi ma Dada, ha nu'ahu gi othu nö'ö xi mönga ri dadahu.

³⁹ Nu'u bi dödi ne bi ñ'embabi:

—Ma palehe ar Abra.

Ar Hesu bi ñ'embabi'u:

—Nu'mu yá 'beto'ihu ar Abra, gi tembahmöhü ar 'befi'ö 'mu.

⁴⁰ Ha nu'ahu mödi xta xi'ahu nö'ö majöni xi xika Jö, gi ne gi hyogagihu. Ar Abra himbi 'yot'a njap'u.

⁴¹ Nu'ahu gi othu ngu ot'a ri dadahu.

Nu'mu nu'u bi ñ'emba ar Hesu:

—Nuje hinge togatho di emfe ma dadahe. Hõnse n'a ma Dada di ñ'ehe, gehnu Jö.

⁴² Nu'mu ar Hesu bi ñ'embabi'u:

—Nu'mu ri Dadahumö Jö, gi mökagihu, ngetho xta e habu bi 'bu'ö. Hinda ese, go ba penkagi.

⁴³ Hanja hingi tso ri mfenihu nö'ö di xi'ahu. Hingi tso, ngetho xi njot'a ri muihu.

⁴⁴ Ar ts'ondöhi go ri dadahu'ö, ne gi ne gi 'yothwu nö'ö ne'ö. Hár nduitho mar hyote ne ar hyate, hiñham'u mönga nö'ö majöni. Nú'mu mönga ya nhemhñö, go bense, ngetho ar nemhñö, ne go bi du'ma ar nhemhñö'ö.

⁴⁵ Nu'ahu hingi ñ'emui'ihu, ngetho di mönga nö'ö majöni.

⁴⁶ Hinjo'ö togo da tsá te gi hyoxkagihu n'ar ts'oki. Nu'mu di mönga nö'ö majöni, yo'ö hingi ñ'emui'ihu.

⁴⁷ Nu'u togo yá meti Jö, otwa ar mhö. Hingi ne gi 'yo'spabihu, ngetho hingo yá meti'ihu'ö.

Nú'mu hinxki m'uta ar Abra, nunar Hesu mi 'bu'ö

⁴⁸ Nep'u nuya xodyo bi dödi ne bi ñ'embabi:

—Hage hinge majöni nö'ö di xi'ahe, gar me Nsamaria ne xka nthexkwi n'ar ts'ondöhi.

49 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hindi nthex'bega n'ar ts'ondöhi. Nuga di numansu ma Dada, ha nu'ahü hingi numansugihü.

50 Nuga hindi mönga njap'u di honi gi 'ñeskagihü ma nsu. Ngetho 'bu n'a togo eskagi, ne go ma da hñöxmajöni'ö.

51 Xa majöni di xi'ahü, nö'ö togo ot'a nö'ö di mö, hiñham'u da du.

52 Nu'mü ya xodyo bi 'ñembabi:

—Nupya hö, di pöhe gi nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Ngetho ar Abra bi du, nuyá m'ehni jö bi du'u n'ehe. Hanja gi enö, nö'ö togo da 'yot'a nö'ö gi mö, hiñham'u da du.

53 Hage ri nsu töpa ár nsu ar Abra 'mü. Ngetho bi du'ö ne yá m'ehni jö bi du'u n'ehe. Tema nsu gi beni gi pe'ske 'mü.

54 Ha nu ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nu'mü ga exaxé ma nsu, pontho hinter me'ö. Numa Dada go eska ma nsu, nö'ö togo gi emfü ri Jöhu.

55 Ha nu'ahü hingi pöhu togo'ö. Nuga hö di pödi. Nu'mü ga enö hindi pödi, gar nemhñöhmö ngu'ahü, ngetho di pödi ne di otwa ár mhö.

56 Ri palehü ar Abra xa mi johya, mi to'ma nda zonga ar pa nga 'bukwa har ximhai, ne bi njohya bi hyandi.

57 Nuya xodyo bi 'ñembabi'ö:

—Hinxa jwata madenthebe njeje. Hanja tsá xka hyanda ar Abra.

58 Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Xa majöni di xi'ahü, ndi 'buka mam'et'o nú'mü hinxki m'uta ar Abra.

59 Jange nu'u bi guxya do nda k'ahmö. Ha nunar Hesu bi ñ'öni, bi bönga har nijö bi thota madetho bi ma.

9

Ar Hesu bi xokwa yá da n'ar ñ'ohö xki m'ui himi handi

1 Nu mi panü ar Hesu, bi hyandi mi 'buhnü n'ar ñ'ohö xki m'ui mi godá.

2 Nuyá maxte bi 'yambabi'ö ne bi 'ñeñ'u:

—Utate, togo bi 'yot'a ar ts'oki ne bi m'ui godá, gesenü wa yá dada.

3 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hingo ár ts'okinü, ne hingo ár ts'oki yá dada n'ehe. Ngetho njanü nda nheki ár döta 'befi jö hár te'ö.

4 Núpya mpa, mahyoni ga pepa ár 'befi nö'ö togo ba penkagi. Ba ep'u ar xui nú'mü hinto tsá da mpefi.

5 Núpya di 'bukwa har ximhai, go dar ñot'iga di yot'wa ya meximhai.

6 Mi wadi bi mönga njap'u, bi ntsojni har hai, bi 'ñöt'a ar böhai. Ne bi go'spa ha yá da ar ñ'ohö mi godá.

7 Ne bi 'ñembabi:

—Di ma ba peka ri da har pöthe Siloe (nunar thuhu'ö pöni da 'ñenö, xi m'ehni).

Bi ma'ö ma ba peka ár da, ne mba pengi mi tsá nda hyandi.

8 Nu'mü nuyá n'angu ne nuya jö'i xki hyandi mi godá, mi eñ'u:

—Hage hinga gehnü togo mi hudí mi peti.

9 'Ra mi enö mi ge'ö, ma'ra mi enö ndi hñöts'i. Nö'ö mi ense:

—Go geke.

10 Ne bi t'embabi:

—Hanja xi xo ri da.

11 Nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nu ar ñ'ohò ár thuhu ar Hesu, bi ñ'öt'a ar bohaj, bi goska ma da, ne bi ñ'engagi: Di ma har pothe Siloe ba peka ri da. Nuga da ma da peke, ne bi tsä da handi.

¹² Nu'ü bi 'yambabi:

—Habü bi 'bu'ö.

Bi dö'ö ne bi ñ'enenö:

—Hindi pödi.

Ya denga'bepate bi hñö'spa majöni ar ñ'ohö mi godahmö

¹³ Ya jö'i bi zi'spa ya denga'bepate nö'ö mar godahmö.

¹⁴ Ha nö'ö ar pa xki ñ'öt'a ar bohaj ar Hesu, ne xki xokwa ár da ar ñ'ohö mi goda, mar pa ntsaya.

¹⁵ Nuya denga'bepate bi 'yambabi n'ehe hanja xki dixa ár da. Nö'ö bi dödi ne bi ñ'enenö:

—Bi goska ar bohaj ha ma da, da ma da peke, ne bi za da handi.

¹⁶ Ra ya denga'bepate mi eñ'u:

—Nunar ñ'ohonü hinxpa pehna Jö, ngetho hingi japamasu ar pa ntsaya.

Ha ma'ra mi enö:

—Nu'mü n'ar 'yot'ats'okihmö, hage da tsä da 'yot'a nuya döta nt'udiyü.

Ne njap'ü bi ñhe'u.

¹⁷ Nep'ü bi mengi bi t'embabi ar ñ'ohö mi godahmö:

—Xi'ge, tema gi enge togo bi xok'a ri da.

Nö'ö bi dödi ne bi ñ'enenö:

—Gehnü n'ár m'ehni Jö.

¹⁸ Ha nuya ndöxodyo himi ñ'emüi mar goda ne xki xo yá da, jange bi zompabi ár dada ne ár nöndö.

¹⁹ Ne bi ñ'añ'u:

—Hage go gehnü ri t'uñu gi eñhu bi m'üi mi goda. Xi'mü, hanja hantya.

²⁰ Nuyá dada bi ñ'eñ'u:

—Di pöhe xiñho, go gehnü ma t'uhe bi m'üi mi goda.

²¹ Nuje hindi pöhe hanja hantya, wa togo bi xokwabi ár da. Pe'sa yá jeye, 'yambabihu'ö, tsä da döse.

²² Bi mönga njap'ü yá dada, ngetho mi tsu ya ndöxodyo, hinge nda hyegi nda yut'a ha yá nijö'u. Ngetho nuya ndö xki 'yot'a n'ar nkohi'u, mi enö, nö'ö togo nda ñ'emba ar Hesu mar Mesia, mi to'mi nda t'enga har nijö.

²³ Jange bi ñ'enga yá dada: Pe'sa yá jeye, 'yambasehu'ö.

²⁴ Nu'mü bi mengi bi ts'ohna nunar ñ'ohö mar godahmö ne bi t'embabi:

—Umba njamödi Jö. Di pöhe xiñho, nunar ñ'ohö togo bi xok'a ri da, n'ar 'yot'ats'oki.

²⁵ Nö'ö bi dödi ne bi ñ'enenö:

—Hindi pöka hage ar 'yot'ats'oki wa hin'ö. Hönse di pöka ndar goda, ha nupya di handi.

²⁶ Bi mengi bi t'ambabi man'agi:

—Tema bi ja'a'i. Hanja bi xok'a ri da.

²⁷ Nö'ö bi dödi ne bi ñ'embabü'u:

—Xta xi'ahu, mödi hinxka ne xka 'yoxu. Yo'ö gi ne gi 'yohü man'agi. Ha gi ne gi teñhu n'ehe.

²⁸ Nu'ü bi zani ne bi ñ'embabü:

—Nu'ge go gi teenge. Di teñje ar Moise.

²⁹ Di pöhe Jö bi zo ar Moise, ha nunar ñ'ohonü hindi pöhe habü xpa ehe.

³⁰ Nunar ñ'ohö mar godahmö bi dödi ne bi ñ'enenö:

—Tengu'ö, nu'ahu hingi pöhu habü xpa ehe, ha nuga bi xoga ma da.

³¹ Di pōhū xiñho, Jō hingi ɔxa ya 'yot'ats'oki. Ha nu'u togo tsupi ne ɔt'a ngu ne'ō, hō ɔts'e.

³² Hiñham'u xta ɔhū n'a togo xi xokwa yá dā n'a xi m'u goda.

³³ Nu'mū hinxpā pēhna Jō nunar ñ'ɔhɔnū, hinte xi tsahmō xi 'yot'a nō'ō xi 'yot'mū.

³⁴ Ha nu'u bi dōdi ne bi ñembabi:

—Nu'ge gā m'uhwi ar ts'oki. Tema da zā gi utkagihe.

Ne bi 'yeñ'u har nijō.

Mi jotyá da nu'u mi humamūi mi 'bui xiñho

³⁵ Ar Hesu bi 'yode xki t'enga har nijō nō'ō mar godahmō. Bi ma ba honi, ne nu mi dini bi ñembabi:

—Ha gi ñ'emūibi ár T'u Jō.

³⁶ Nō'ō bi dōdi ne bi ñenō:

—Ndada, togo'ō ne ga ñ'emūibi.

³⁷ Ne bi ñenga ar Hesu:

—Xka hyandi. Nō'ō togo gi ñōwipya go ge'ō.

³⁸ Nō'ō mar godahmō bi ñenō:

—Tsi Hmu, di ñ'emūi'i.

Ne bi ndandihmō bi nsunda.

³⁹ Ar Hesu bi ñenō:

—Nuga xta ekwa har ximhai ga ɔt'a ar ts'ut'wi. Njap'u nu'u godā da xo yá dā, ha nu'u xo yá dā da ngodā.

⁴⁰ Nu'mū 'ra ya denga'bepe mi 'buhnu, bi 'yo nō'ō bi mōñ'ō ne bi ñembabi:

—Xi nuje, hage dar godahe n'ehe.

⁴¹ Ar Hesu bi ñembabi'u:

—Nu'mū gar godahmō, hinte ma ts'oki gi tuhū. Ngetho gi eñhū gi hanthū, jange gi tuda ri ts'okihū.

10

Ár 'bede ar ma'yo

¹ Xa majōni di xi'ahū, nō'ō togo hingi kut'a hár goxthi ár nguñ'o ya dēti, ne pɔxta har jōdo, n'ar bē ne ar dākate.

² Ha nō'ō togo kut'a har goxthi, gehnū ar ma'yo.

³ Ar sugoxthi xokwabi, ne ya dēti pōtwa ár mhō ar ma'yo. Ne nunū da zopá yá thuhu n'a ngu n'a, ne da gūki.

⁴ Nu xta bonga nthi gatho yá meti, da m'et'o ar ma'yo, ne nuya dēti teni, ngetho pōtwa ár mhō.

⁵ Ne nuyá dēti hingi tēnga ya n'añ'o ma'yo, da nixt'i ngetho hingi pō ya n'añ'o mhō.

⁶ Nunar 'bedenū bi xipabi'u ar Hesu, mōdi himbi bö'u teme mi ne nda xipabi.

Ar Hesu ar hoga ma'yo

⁷ Jange ar Hesu bi mengi bi xipabi'u:

—Xa majōni di xi'ahū, nuga go dar goxthigi habū kut'a ya dēti.

⁸ Gatho nu'u togo xi zo m'et'o, nú'mū hinge ndi tsotka, ma ya bē ne ya dākate, ne nuya dēti himbi 'yote.

⁹ Nuga go dar goxthi. Nō'ō togo da yut'a har goxthi'ō da mpohō, di kut'i ne di poni, ne xta bōni da dinga te da zī.

¹⁰ N'ar bē hōñse bi ehe da mpē, da ñhote ne da hwati. Ha nuga xta ehe ga unga ar te, hinge n'ar tetho, n'ar hoga te hiñham'u da gōts'i.

11 Nuga go dar hoga ma'yo. Ar hoga ma'yo ent'a ár te da ñõnga yá deti.

12 Ha nõ'õ togo m'egotho ne hingar ma'yo'õ, hingo yá meti ya deti, xta hyandi da e ar miñ'o, da nixt'i da zop'u ya deti. Ha nunar miñ'o da font'i habu gatho da ma.

13 Njap'u nõ'õ togo m'egotho, da nixt'i da ma, ngetho ger 'bego hingi tupa ár muí te da ja ya deti.

14 Nuga go dar hoga ma'yo, ne di pödi togo ma deti, ne numa deti pökagi n'ehe.

15 Jangutho ar Dada pökagi, ne nuga di pöka'õ, ne di ent'a ma te ga ñõnga ma deti.

16 Ne 'bu ma'ra ma deti nu'u hingya mengu nunar nguñ'onu. Nu'u n'ehe ma ga tsihi, ma da 'yo ma mhõ. N'adar mhunts'i ma da nja, ne n'adar ma'yo.

17 Jö ar Dada xa mökagi ngetho di unga ma te, ne ga pengi ga hõnga man'agi.

18 Hinto da hñõmga ma te, nuga go di unse. Di pe'sa ar ts'edi ga uni, ne di pe'sa ar ts'edi ga hõnga man'agi. Njap'u bi 'bepkagi ma Dada.

19 Nuya xodyo bi mengi bi ñõxhnatho ngetho bi 'yoxa nõ'õ bi mönga ar Hesu.

20 Nzeye mi eñ'u:

—Nthexkwi n'ar ts'ondöhi ne xi 'be ár mfeni. Yo'õ gi japamasuhu gi oxu.

21 Ha ma'ra mi enõ:

—Nuya te mö, hinda tsá da mönga n'a togo di nthexkwi n'ar ts'ondöhi. Ha n'ar ts'ondöhi hinda tsá da xokwa yá da ya goda.

Nuyá ndõ ya xodyo bi utsal tsi Hmu Hesu

22 Nunu Herusalen mi tat'a n'ar dango mfeni, mi fenga ar pa xki mengi xki n'a'yo man'agi ar nijö, ne nuya pa'u mar ntse.

23 Ha nu ar Hesu mi 'yonu hár m'et'e ar dönganijö, t'embabi ár m'et'e ar Salomon.

24 Nuya ndõxodyo xa bi got'atho ne bi 'ñembabi:

—Ham'u ma gi hyegagihe gi jaje di yomihe. Nu'mu xa majöni go gar Kristo, xikagihe n'agitho.

25 Ar Hesu bi dödi:

—Xta xi'ahu, ne hingi ne gi ñ'emuihu. Nuya 'befi di pefi di pota ma Dada, ka nhekip'u togogi, ngu xta xi'ahu.

26 Ne ngu xta xi'ahu, nu'ahu hingi ñ'emuihu, ngetho hingo ma deti'ihu.

27 Nuya ma deti oxa ma mhõ. Di pöka'u, ha nu'u tengagi.

28 Ne di umba ar te hiñham'u da göts'i, hiñham'u ma da m'edi, ne hinto tsá da zimga ha ma 'ye.

29 Numa Dada togo bi 'rakagi, xa döta ár ts'edi, ne hinto tsá da zimba hár 'ye'õ.

30 Nuga ne ma Dada di n'atho'be.

31 Mi 'yoxa njap'u ya ndõxodyo, bi mengi bi guxya do, mi ne nda hyoxya nk'ahni.

32 Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Nzeye ya hoga 'befi xta ot'e bi pehna ma Dada. Tema 'befi'õ hingi hanthu xiñho, ngetho gi ne gi k'ankagihu.

33 Nu'u bi dödi ne bi 'ñenõ:

—Hindi ne ga k'añ'ah ngetho gi ot'a ya hoga 'befi. Di ne ga othe ngetho gi hökwa ár nsu Jö. Gar jö'i nguje, ne gi ñhuxkwi Jö.

34 Ar Hesu bi dõt'wabi'u:

—Ha hingi enga njawa ha ri t'ofohu: Nuga da enõ: Nu'ahu gar jöhu.

³⁵ Nu'mu bi hñu'spabi ya jö nu'u togo bi umba ár mhö, ha nunar T'ofö bi zoju Jö hinto tsa da 'ñenö hinga majöni,

³⁶ nuga togo xpa entk'agi ne xpa penkagi Jö ar Dada, hanja gi engagihu di hökwa ár nsu, honse da mönga ár T'ugi Jö.

³⁷ Nu'mu hindi ot'wa ár 'befi ma Dada, yo gi ñ'emugihiu.

³⁸ Ha nu'mu di ot'wabi, mödi hingi ñ'emugihiu, ñ'emugihiu nuya 'befi di ot'e, ne njap'u gi 'ñet'a ri muhiu gi pöhu di 'bu'be Jö ar Dada.

³⁹ Man'agi ya ndöxodyo mi nehmö nda gu, ha bi k'ot'i bi ma.

⁴⁰ Nep'u ar Hesu bi mengi bi ma 'randi ar döthe Hordan, habu m'et'o mi xixthehmö ar Xuwa, ne ka ba kohnu'ö.

⁴¹ Ne nzeze ya jö'i mi pa mi tsudi, ne mi eñ'u:

—Majöni nunar Xuwa hinte ma nt'udi bi 'yot'e. Mödi njap'u, gatho nö'ö bi xikagihu mi nonga ar Hesu, xi tho njap'u.

⁴² Ne nzeze ya jö'i bi ñ'emuinu.

11

Ár ndöte ar Lasaro

¹ Mi hñenga n'ar ñ'ohö már thuhu Lasaro me Betania, ar t'ulo hnini habu mar mengu ar Maria, ne ár juhwe ár thuhu ar Marta.

² Ar Lasaro nö'ö mi hñeni, már indö ar Maria, togo xki go'spa ar hogañuni hár wa ar Hesu, ne mi ju yá xtö mi thukwabi.

³ Nuya 'behñö mi njuhwe bi mempa ar mhö nda nsipa ar Hesu njawa:

—Tsi Hmu, nö'ö togo xa gi mödi hñeni.

⁴ Mi nsipa ar Hesu njap'u ne bi 'ñeñ'ö:

—Nunar hñeninü hingar ndöte. Njap'u ma da nheki ár nsunda Jö, ne njap'u da nsundabi ár T'u Jö n'ehe.

⁵ Ha nu ar Hesu xa mi mö ar Marta, ár juhwe ne ár jödö Lasaro, nuya hñuyi mi nku.

⁶ Ne nu'mu mi 'yo mi hñenga ar Lasaro, bi gohnu ma yopa habu mi 'bu.

⁷ Mi tho nuya yopa, ar Hesu bi 'ñemba yá maxte:

—Möhö Nhudea man'agi.

⁸ Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Utate, hingar yapa nuya ndöxodyo mi ne nda hyo'a nk'ahnitho. Yo'ö gi ne gi penga injanu man'agi.

⁹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hage hingi pöhu, nunar pa pe'sa 'ret'amayoho xenimpa. Nu'u togo 'yo 'bu mpa, hingi nthewi ya mfets'e, ngetho yot'wa ar ñot'i yot'a ar ximhai.

¹⁰ Ha nö'ö togo 'yo 'bu xui, da nthewi ya mfets'e, ngetho hiñ'othobi ar ñot'i.

¹¹ Mi wadi bi xipabi njap'u, bi 'ñembabi n'ehe:

—Ma tsi ñ'ohu Lasaro öhö. Ma ga a.

¹² Nuyá maxte bi 'ñem'u:

—Tsi Hmu, nu'mu ötho, da dix'mu.

¹³ Nunar Hesu mi nomba ár ndöte ar Lasaro, ha nu'u mi hu yá mu di t'öhötho.

¹⁴ Nu'mu ar Hesu bi 'ñembabi xiñho:

—Ar Lasaro xi du.

¹⁵ Di johya hinda 'buhnu nú'mu mi hñeni. Gehnu ri ñhohu, ngetho njanu da te ri ñ'emugihiu. Möhö ma ga k'ö'su.

¹⁶ Nu'mu bi 'ñemba ar Toma nö'ö mi t'embabi ar Didimo ngetho xki m'uhwi man'ár ku, bi 'ñemba nuyá mimaxtewi:

—Möhö n'ehe, ga tuwihu mahyegi'ö.

Ar Hesu juxa nu'u xi du ne unga ar te

17 Mi zonga ar Hesu habu mi 'bu ar Lasaro, bi nsipabi mi pe'sa goho mpa xki t'agi.

18 Ar hnini Betania 'bu get'u ar hnini Herusalen, ngu n'atenthebe ya weni ar yap'u.

19 Ne nzeze ya xodyo xki ma ba k'o'sa ar Marta ne ar Maria, nda hnu'mba ya mu ngetho xki du ya indö.

20 Nu mi 'yo ar Marta ndi 'ne ar Hesu har ngu, bi ma ba thödi. Ha nunar Maria bi gofa har ngu.

21 Ne ar Marta bi 'namba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mu xka 'buhmowa, ma indö hinxi duhmö.

22 Mödi di popya n'ehe, gatho nö'ö te gi 'yapa Jö da 'ra'i.

23 Ha ar Hesu bi 'nembabi:

—Ri indö ma da mengi da nte man'agi.

24 Nep'u ar Marta bi 'nembabi:

—Di pödi, har ngöxpä ma da mengi da ntenu, xta mengi da nte gatho nu'u xi du.

25 Ar Hesu bi 'nembabi:

—Nuga di juxa nu'u xi du, ne di unga ar te. Nu'u togo n'emugi, mödi xi du, da mengi da nte.

26 Nu'u togo 'bui ne n'emugi, hiñham'u da du. Ha gi n'emui nö'ö di xi'a'i.

27 Ar Marta bi 'nembabi:

—Hö tsi Hmu'i, di n'emui go gar Kristo ar T'u Jö, ndi to'mhe nda ekwa har ximhai.

Ar Hesu bi nzonga har t'agi ar Lasaro

28 Ngu mi wadi bi mönga njap'u ar Marta, dama ba xipa ar Maria ar juhwe, txi 'ramtx'u bi 'nembabi:

—Xi zokwa ar Utate ne top'a'i.

29 Nu mi 'yo'ö, dama bi m'ai ma ba k'öts'i.

30 Ar Hesu hinxi yut'atho har hnini, ka xki gohnutho habu ma ba thö ar Marta.

31 Ha nuya xodyo mi 'buhnü har ngu ar Maria mi hu'mba ar mu, mi hyant'u dama bi nangi bi bönga har ngu, bi deñ'u, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Di ma da nzonga har t'agi ar indö.

32 Ar Maria nu mi zonga habu mi 'bu ar Hesu, mi hyandi bi ndandihmö har wa, ne bi 'nenö:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mu xka 'bukwa, hinxi duhmö ma indö.

33 Nu mi hyanda ar Hesu xa mi zonga ar Maria, ne nuya xodyo mi n'owi xa mi zoñ'u n'ehe, xa bi ko ar mu ne xa bi zamañ'u.

34 Ne bi 'neñ'ö:

—Habu ga 'yahü.

Nu'u bi 'nembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, ba e gi hyandi.

35 Ne ar Hesu bi nzoni.

36 Nuya xodyo bi 'ñenga n'a ngu n'a:

—Hyanthu tengu mi mödi.

37 'Ra bi 'neñ'u:

—Gehnu togo bi xokwa ar da ar goda. Hage hinge mi tsä te nda mefi ne hinxi duhmö ar Lasaro.

Ar Lasaro bi mengi bi nte

38 Ar Hesu xa bi zamañ'u man'agi, bi ma ba k'ò'spa ár t'agi, mi 'bu ha n'ar oki, ne mi kota n'ar dōta dō.

39 Bi 'ñenga ar Hesu:

—Hñöjü ar do.

Ha nu ar Marta ár nju nö'ö xki du, bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, xi xöt'i, ngetho pe'sa goho mpa xi du.

40 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ha hinxta xi'i, nu'mü gi ñ'emüi ma gi hyandwa ár nsunda Jö.

41 Nep'u nuya jö'i bi hñöka nö'ö ar do mi kot'a ár goxthi habu xki t'a ar Lasaro, ne ar Hesu bi no'sa mhets'i ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Dada'i, di jamödi xka 'yoxa nö'ö xta a'a'i.

42 Di pödi hyax'mü gi oxkagi. Nú'mü da mönga njap'u, di hongá nuya nze ya jö'i xi mhunts'i, da ñ'emüi go xka penkagi.

43 Mi wadi bi mönga njap'u, bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Lasaro, ponga nthi.

44 Ne nö'ö xki duhmö, ba poni mi sot'a ya xuni dutu yá 'ye ne yá wa, ne mi 'baxa n'ar nthu'mxi ár ñö. Ar Hesu bi 'ñemba ya jö'i:

—Xothwü ya dutu, hyehu da ma.

Ya ndöxodyo bi nkohi hanja nda hyo ar Hesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lk. 22:1-2)

45 Nzeye ya xodyo nu'u ma ba hu'mba ár müi ar Maria, mi hyant'u nö'ö bi 'yot'a ar Hesu, bi ñ'emüi.

46 Ha ma'ra bi ma ba xipa ya denga'bepate nö'ö xki 'yot'a ar Hesu.

47 Nu'mü nuya ndömöjö ne ya denga'bepate bi 'yot'a n'ar mhunts'andö, ne bi 'ñeñ'u:

—Te ga pehüpya. Ngetho nunar ñ'ohonü ot'a nze ye ya nt'udi.

48 Nu'mü ga hehütho njap'u, gatho ya jö'i ma da ñ'emüi. M'efa da e ya me Nroma da hwata ma nijöhu ne ma hninihu.

49 Nu ar Kaifas n'a nuya möjö mar döngamöjö nor jeye'ö, bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahü hinte gi pöhu.

50 Hinxka beñhu, xiñho n'ar ñ'ohö da unga ár te da pöta gatho ar hnini, ne njap'u gatho ma haihu hinda m'edi.

51 Himbi bense nö'ö bi möñ'ö. Ngetho mar döngamöjö nunar jeye'ö, jange jö bi umba nö'ö bi mö. Mi enö, nunar Hesu ma nda unga ár te nda pöta ya mengu nunar hai'ö.

52 Ne hinge honse nor haiñu, gatho yá bötsi Jö habu gatho xi nxani, da munts'a n'atho.

53 Jange nor pa'ö nuya ndöyü bi nkohi nda hyo.

54 Nu'mü ar Hesu bi hyegi mi 'yo ha yá nthandi ya ndöxodyo. Bi ma get'u ha ya ot'at'ohö ha n'ar hnini ár thuhu Efrain, ne ka bi gohwinü yá maxte.

55 Mi 'bap'utho ar baxjwa, n'ár dango ya xodyo. Nzeye ya jö'i ha yá hai'u bi m'et'o bi ma'u har hnini Herusalén, ma ba nt'axki.

56 Nú'mü mi 'buhñu har dönganjö mi hongá ar Hesu, ne mi enga n'a ngu n'a:

—Te gi beñhu. Hage hinda e ar dangopya 'mü.

57 Ha nuya ndömöjö ne ya denga'bepate xki xipabi ya jö'i, nö'ö togo nda bödi habu ndi 'büi, nda da ne nda nju nda njot'i.

12

Ar Hesu bi njo'spabi n'ar hogañuni núnu Betania (Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Nú'mu mi 'be 'rato mpa nda zo ar baxjwa, ar Hesu ba e har hnini Betania, habu mi 'bu ar Lasaro nõ'ö xki duhmö ne bi mengi bi ko'spa ár te man'agi.

² Ne ka bi t'ot'wabinu n'ar t'oxi. Ar Marta go mi poxa ar mexa, ne ar Lasaro mi huhwinu har mexa n'ehe.

³ Ar Maria n'a mbi hñö n'ar xito, mi ñ'enga ngu made nt'eni n'ar hogañuni xa mar mhödi, ne bi go'spa ár wa ar Hesu. Ne bi gu yá xtö mi thukwabi, ne xoge ar ngu bi ñuxa nor hogañuni'ö.

⁴ Ne bi ñ'enga ar Huda Iskariote ár t'u ar Simu, n'a nuyá maxte togo ma nda da m'efa:

⁵ —Yo'ö himbi 'ba nunar hogañuninu, xi t'a n'a njeje ár nthöhö n'ar jö'i, ne xi themba ya tsi hyoya.

⁶ Ar Huda bi mönga njap'u, hinge mi tupa ár muí ya hyoya. Bi mö ngetho már bê, ha go mi hö'ö ar 'rozöbojö, ne mi ju nõ'ö mi ne'ö.

⁷ Ha nunar Hesu bi ñembabi:

—Hyehnu. Xi goxka ar hogañuni xki kwati to'ma ár pa ma nt'agi.

⁸ Ngetho nuya hyoya hyax'mu ma gi 'buhwihu, ha nuga hinge hyax'mu ma ga 'buhwihu.

Ar nkohi nda tho ar Lasaro

⁹ Nzeje ya xodyo bi bödi ar Hesu mi 'buhnu Betania, ba e'u ma ba k'öni. Ne hinge honse'ö, mi ne nda nu'u n'ehe ar Lasaro togo xki mengi xki nte man'agi.

¹⁰ Nu'mu nuya ndömöjö bi nko'u nda hyo ar Lasaro n'ehe.

¹¹ Ngetho nõ'ö xki t'ot'wabinu, bi japa nzeje ya xodyo xki 'wege ne xki ñ'emui ar Hesu.

Ar Hesu bi yut'a Herusalen ngu n'ar ndö mi tho'mi (Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lk. 19:28-40)

¹² Ar hyax'ö nzeje ya jö'i xki 'ñe ar dango. Mi 'yo'u ndi 'ñe ar Hesu Herusalen,

¹³ bi doka ya denti, ne bi ma ba thödi xa mi mafi mi eñ'u:

—Xa nsunda Jö. Njöpa ár m'ehni Jö, gehnu ár ndö ya me Israel.

¹⁴ Ar Hesu bi dinga n'ar tsi n'oge ne bi ntoge, njap'u nda tho ngu mönga har T'ofu habu enö:

¹⁵ Yo gi ntsuhu, menguhu Sion;
hyanthu ba ehnu ri Ndöhu,
nto n'ar tsi n'oge.

¹⁶ Nuyá maxte himbi zo yá mfeni n'agitho yo'ö xki thogi njap'u. Nú'mu mi menga hár nsunda ar Hesu, ka bi beñ'u xki t'ot'a gatho nuna tema xki njapi.

¹⁷ Ne mi damajöni nuya mi 'buhwi hár t'agi ar Lasaro, nú'mu mi mat'i ne bi ko'spa ár te xki du.

¹⁸ Jange nuya jö'i ba e bi dödi, ngetho xki 'yo'u xki 'yot'a ar Hesu nunar nt'udinü.

¹⁹ Ha nuya denga'be pate bi 'ñense n'a ngu n'a:

—Hinte xi za te xka pehu. Hyanthuhmö gatho ya jö'i di ma teni.

'Ra ya me Gresia mi hongar Hesu

²⁰ 'Ra ya me Gresia mi 'buhnu, xki ma nda ndönga Jö har dango n'ehe.

²¹ Ne nuyu bi wat'a habu mi 'ba ar Lipe ar me Betsaida har hai Ngalea, ne bi 'yapa ar möte bi 'ñeñ'u:

—Tata, di ne ga hanthe ar Hesu.

²² Ar Lipe bi ma ba xipa ar Andre, ne bi ma ba xipabi'u ar Hesu.

²³ Ar Hesu bi dötwati'u ne bi 'ñenö:

—Xi zò ar pa da hñönga ár nsunda mhets'i Nö'ö Togo ba e bi Njö'i.

²⁴ Xa majöni di xi'ahu, nu'mu n'ar ndat'ei hinda zo har hwöhi ne da du, da gose. Ha nu'mu da du, da unga nzeýe ar sofo.

²⁵ Nö'ö togo xa mö ár te, da 'bedi. Ha nö'ö togo da utsa ár tewa har ximhai, ma da me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Nö'ö togo ne da mepkagi, dá dengagi, ne habu ga 'buka ka da m'uhnu n'ehe. Nu'u togo da mepkagi, ma Dada da 'ñe'spa ár nsu.

Ar Hesu bi mö ma nda tho

²⁷ Nupya xa di tu ma müi. Te ga apa Jö ma Dada. Hage ga embabi: Nöngagi hinga tho nunar thogi ba ep'u. Hinda tsa, ngetho xta e ga tho'ö.

²⁸ Ma Dada'i, japa da nsunda ri thuhu.

Bi nheki 'mu n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i mi enö:

—Xa xta japi xi nsunda, ne ga japi da nsunda man'agi.

²⁹ Mi 'buhnu nzeýe ya jö'i nu'u bi 'yoxa nunar mhönu. 'Ra mi enö xki t'o n'ar ñuni, ma'ra mi enö n'ar enxe xki zo ar Hesu.

³⁰ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinge ma ñhoga nunar mhö xpa ehnu mhets'i, xpa hoñ'a ri ñhohu.

³¹ Xi zò ar pa ya meximhai ma da thö'spa majöni, ne ar ts'ondöhi ár ndö nunar ximhaiñu, ma da thömba ár ts'edi.

³² Nuga, nú'mu xta njuxka har hai ne da ts'utkagi, ma ga tsigase gatho da hyongagi.

³³ Bi mönga njap'u, ne nda födi hanja nda du.

³⁴ Ya jö'i bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuje xta pöhe enga har t'ofu, nunar Kristo hinda ma da göxa ár m'ui. Yo'ö gi enö ma da njuxa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Togo Nuna ba e bi Njö'i 'mu.

³⁵ Ar Hesu bi 'ñembabi 'mu:

—Hõnse ma'ra ya tsi pa ma gi 'buhwihu ar ñot'i. 'Yohu nupya gi pe'su ar ñot'i, yo ma da zu'ahu ar 'bexui. Ngetho nu'u 'yo har 'bexui hingi handi habu di ma.

³⁶ Jange nupya gi 'buhwihu ar ñot'i, ñ'emuibihu ne gi mbötsihu ar ñot'i.

Njap'u bi mönga ar Hesu. M'efa bi ma ba ñ'öni habu hinge nda hyant'u.

Ya xodyo himbi ñ'emuibu ar Hesu

³⁷ Mödi ar Hesu xki 'yot'a nzeýe ya nt'udi ha yá hmi ya xodyo, nu'u himi ñ'emui.

³⁸ Bi njanu ne nda tho ngu xki mönga ar m'ehni Isaia nú'mu bi 'ñenö:

Tsi Hmu'i, hinto xi jamfi nö'ö di möñhu.

Hinto xi ñ'emui nuya döta nt'udi xka 'yot'e.

³⁹ Himi tsa nda ñ'emui'u, ngetho bi 'ñenga ar Isaia n'ehe:

⁴⁰ Jö bi gotwa yá da, ne bi japi bi me yá mfeni,

Njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda kwata ha yá müi,

ha nuga da tsa ga umba ar nzaki.

⁴¹ Ar Isaia bi mönga njap'u nú'mu mi hyandwa ár nsunda, ne bi damajöni togonu.

⁴² Mödi njap'u, nzeýe ya xodyo bi ñ'emuibu ar Hesu, mödi himi damajöni, ngetho mi tsu ya denga'bebepate nda 'yenga ha yá nijö.

⁴³ Ngetho mi honi nda 'ñe'spa yá nsu ya jö'i, hinge Jö.

Ya jö'i ma da duxa yá ts'oki ngetho himbi ñ'emuijü nö'ö bi mönga ar Hesu

⁴⁴ Ar Hesu bi ñö nts'edi bi 'ñenö:

—Nö'ö togo ñ'emuiji, hinga honse ñ'emuiji, ñ'emuijü togo xpa penkagi n'ehe.

⁴⁵ Ne nö'ö togo handgagi ma m'ui, handwa ár m'ui nö'ö togo ba penkagi.

⁴⁶ Nuga go dar ñot'i, xta ekwa har ximhai. Gatho nu'u togo da ñ'emuiji, hinda m'u har 'bexui.

⁴⁷ Nö'ö togo xi 'yoxa nö'ö xta mö ne hinda 'yot'e, hingo ma ga ent'wa ár mfei. Ngetho hinxta eka ga ent'wa ár mfei ya meximhai, xta e ga poka'u.

⁴⁸ Nö'ö togo utsagi ne hingi ne da ñ'emuijü nö'ö di mö, ñe togo da 'yent'wa ár mfei, gehnu ar mhö xta xi'ahü, go da 'yent'wa ár mfei'ö har ngöxapa.

⁴⁹ Ngetho hinxta bense nö'ö xta mö. Ma Dada togo ba penkagi, bi xikagi teme ga mö ne ga xipa ya jö'i.

⁵⁰ Ne di pödi, nö'ö te xi 'bepkagi, gehnu da xi'ahü, ne da 'ra'ahü ar te hiñham'u da göts'i. Jange nö'ö di mö di tendä ngu xi xikagi ma Dada.

13

Ar Hesu bi xukwa yá wa yá maxte

¹ Mi 'bap'utho ar dango mbaxjwa. Ar Hesu mi pödi xki zo ar pa nda zokwa ar ximhai, ne nda menga habu bi 'bu ár Dada. Nö'ö bi mödi nu'u mi 'bukwa har ximhai mi teni, xa bi mö'u gatho ya pa bi m'ukwa.

² Ha nú'mü mi nt'ox'u, ar ts'ondöhi xki wadi xki 'yent'wa hár müjü ar Huda Iskariote, ár t'u ar Simu, nda da ar Hesu.

³ Mi pö ar Hesu ár Dada xki 'yent'wa gatho hár 'ye, ne xki 'ñe habu mi 'bu'ö, ne ma nda mengnu man'agi,

⁴ jange mi nt'oxi, n'a mbi nangtho, bi mo ár pat'i, bi gu n'ar dutu bi böti.

⁵ Nep'u bi xit'a ar dehe ha n'ar döngmohi, ne bi ndui bi xukwa yá wa yá maxte. Ne mi ju ar dutu mi böti, mi thukwabi.

⁶ Ha nú'mü ma nda xukwabi yá wa ar Pedro, bi 'ñeñ'ö:

—Ma tsi Hmu'i, hage ma gi xuga ma wa.

⁷ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nö'ö tema di pepya hingi tso ri mfeni, ne m'efa ma gi pödi.

⁸ Ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hinga ñhegi gi xuga ma wa.

Ar Hesu bi döti:

—Nu'mü hinga xuk'a'i, hinte ma njawi.

⁹ Ne bi 'ñenga ar Simu Pedro:

—Ma tsi Hmu'i, nu'mü, hinga honse gi xuga ma wa, xuga ma 'ye ne ma ñö.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nö'ö togo xi wadi xi nxaha, xi nt'axki, honse mahyoni da xuka yá wa. Ne nu'ahü xi nt'axk'a'ihü, mödi hingi gathohü.

¹¹ Ngetho mi pö'ö togo ma nda da, jange bi 'ñenö: Hinga gatho xi nt'axk'a'ihü.

¹² Nú'mü mi wadi bi xukwa yá wa yá maxte, bi gu bi mat'a ár pat'i, ne bi mengi bi hñu har mexa, bi 'ñembabi'u:

—Ha gi pöhu tema di bönga nö'ö xta ja'ahü.

¹³ Nu'ahü gi engagihü dar Utate ne dar Hmu. Majöni nö'ö gi xiju, ngetho hö njap'u.

¹⁴ Ngu xka möñhu, nuga dar Hmu ne dar Utate xta xuk'ahü ri wahü. Nu'ahü n'ehe mahyoni gi xukwabihü yá wa n'a ngu n'a ri ñohü.

¹⁵ Nuga xta ut'ahü gi tenthü ngu xta otka, njap'u gi 'yothü n'ehe.

16 Xa majöni di xi'ahü, n'ar 'bëgo hingi töpa ár nsu ár Hmu, ngu n'ar m'ëhni hingi töpa ár nsu togo xi mëhni.

17 Nu'ahü gi pöhu nö'ö di xi'ahü, ne nu'mü gi 'yothü, xa xi njöp'ahü.

18 Hinga gatho'ihü di noñ'ahü, di pöka togo xta hwañ'ahü. Hõsë mahyoni da thogi ngu mõnga har T'ofõ habü enõ: Nõ'ö togo di ñhe'be ar thuhme, bi guxa ár 'yë bi doxkagi.

19 Di xi'ahupya hingi thotho, ne nú'mü xta thogi, gi ñ'emüihü go geke.

20 Xa majöni di xi'ahü, nö'ö togo numansu ma m'ëhni, numansugi. Ha nö'ö togo numansugi, numansu togo ba penkagi.

Ar Hesu bi mö nda da ar Huda

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lk. 22:21-23)

21 Mi wadi bi mõnga njap'ü ar Hesu, xa bi du ár müi, ne bi 'yot'wa ar 'ñu yá maxte tema ndi bönga nuya mhö, ne bi 'ñenö:

—Xa majöni di xi'ahü, n'a gi 'buhüwa ma gi dagagihü.

22 Nuyá maxte mi nk'öt'a n'a ngu n'a, himi pö'u togo mi noni.

23 N'ár maxte togo ar Hesu xa mi mödi, mi huhwi get'ü.

24 Jange ar Pedro bi ja ár 'yë nda 'yambabi togo mi noni.

25 Nu'mü, nunar maxtenu bi njwaxa hár tiñö ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, togo'ö.

26 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nõ'ö togo ma ga umba ar thuhme xi mobo, go ge'ö.

Bi mo ar thuhme ne bi umba ar Huda Iskariote ár t'ü ar Simu.

27 Mi wa ar Huda bi zi nunar xenithuhmenu, ar ts'ondöhi bi yut'a hár mfeni. Nu'mü ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nõ'ö ma gi pëfi, 'yot'a ngut'a.

28 Nu'ü mi huhnü har mexa, hinto bi bödi yo'ö mi xipabi njap'ü.

29 'Ra mi beni mi emba ar Hesu: Di ma ba tanga tema di hoñhü har dango. Wa mi embabi nda ma nda umba n'a tui ar bojõ ya hyoya, ngetho ar Huda go mi kwata ar bojõ.

30 Nú'mü mi wadi bi zi ar xenithuhme, dama bi böni bi ma. Mar m'ëxui 'mü.

Ar 'ra'yo 'bepate

31 Nu mi böñ'ö, ar Hesu bi 'ñenö:

—Nupya ma da nheki ár nsunda Togo ba e bi Njö'i, ne ma da ñ'u ár nsunda Jö xta tho ya thogi.

32 Nú'mü xta ñ'u ár nsunda Jö, Jö ma da ñ'u ár nsunda'ö n'ehe, ne ngut'a ma da njap'ü.

33 Ma tsi bötsi'ihü, hinga ma ga 'buhwihü nzeye ya pa. Ma gi hyongagihü, ne ngu xta xipabi ya xodyo, di xi'ahü n'ehe: Habü gar maga, hinda tsä gi möhu.

34 Di 'bep'ahü n'ar 'ra'yo 'bepate, gi mhöhu n'a ngu n'a. Ngu xta mö'ahü, njap'ü gi mhöhu n'ehe.

35 Nu'mü xa majöni gi mhöhu n'a ngu n'a, njap'ü gatho ya jö'i ma da bödi ma maxte'ihü.

Ar Hesu bi mö ma nda konga ar Pedro

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lk. 22:31-34)

36 Ar Simu Pedro bi 'ñembabi:

—Tsi Hmu, habü gi ma.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Habü gar maga, hinda tsä gi tengagipya, mödi m'ëfa hö, gi tengagi.

37 Ar Pedro bi ñembabi:

—Ma tsi Hmu'i, yo'ö hingi tsa ga teñ'apya. Di 'bu'i ga unga ma te ga teñ'a'i.

38 Ar Hesu bi döti:

—Hage gi 'bu'i gi unga ri te. Xa majöni di xi'a'i, m'et'o ma gi kongagi hñu'gi, ne ka da ma ar boxi.

14

Ar Hesu ger 'ñu'ö di ma n'a habu bi 'bu ar Dada

1 Yo gi tu ri mu'ihu. Gi ñ'emuihu Jö, ñ'emui'ihu n'ehe.

2 Núnyu habu bi 'bu ma Dada, bi ja nzeye ya ngu. Nu'mu hindi njap'u, xta xi'ahu n'agitho. Gar manu 'mu, ma ga hok'ahu habu gi 'buhu.

3 Ne xka ma ga hok'ahu habu gi 'buhu, ma ga pengase ga tsix'ahu, ne njap'u mahyegi ga 'buhuihu, ne habu ga 'buka ka gi 'buhunu n'ehe.

4 Gi pöhu habu gar ma, ne gi pöhu ar 'ñu.

5 Ar Toma bi ñembabi:

—Tsi Hmu, hindi pöhe habu gi ma. Hanja ma ga pöhe ar 'ñu.

6 Ar Hesu bi ñembabi:

—Nuga dar 'ñu, dar majöni ne dar te. Hinjo'o togo da zonga habu bi 'bu ma Dada nu'mu hindi tengagi.

7 Nu'mu gi pökahmögihu, gi pöhmöhu ma Dada n'ehe. Di ndu ar pania, xka pöhu ne xka hyanthu.

8 Ha ar Lipe bi ñembabi:

—Tsi Hmu, honse di nehe gi utkagihe ar Dada.

9 Nu'mu ar Hesu bi ñenö:

—Xta 'buhwihu nzeye ya pa. Hanja hinxka pökagi, Lipe. Nö'ö togo xi hyandgagi, xi hyanda ma Dada. Hanja gi enge: Utkagihe ar Dada.

10 Hage hingi ñ'emui di n'at'be ar Dada. Nuya mhö di xi'ahu, hinxta bense, ngetho ar Dada togo di 'bu'be go ot'a ar 'befi'ö.

11 Ñ'emuihu nuga di n'at'be ar Dada. Nu'mu hingi ñ'emui'ihu nö'ö di mö, ñ'emui'ihu ngetho di ot'a nuya 'befiyu.

12 Xa majöni di xi'ahu, nö'ö togo ñ'emui'igi ma da 'yot'a nuya 'befi di otka n'ehe, ne da dökagi da 'yot'e, ngetho gar maga habu bi 'bu ma Dada.

13 Ne gatho nö'ö tema gi 'yafu ma Dada gi thötju ma thuhuga, nuga ma ga ot'ahu, ne njap'u nuga ar T'ugi ga e'spa ar nsu ar Dada.

14 Nu'mu tema gi 'yafu Jö gi thötju ma thuhu, ga otga.

Ar Hesu bi mö nda mehna ar Hñö Jö

15 Nu'mu gi mökagihu, 'yothu nö'ö di 'bep'ahu.

16 Ne nuga ma ga apa Jö ma Dada da meñ'ahu man'a togo da hup'a ri mu'ihu, ne ma gi 'buhwihu gatho ya pa.

17 Ge'ö ar Hñö Jö togo mönga majöni. Ne nuya jö'i hingya gamfi hinda tsa da hñöñ'ö, ngetho hingi handi, ne hingi pö'u togo'ö. Ha nu'ahu hö, gi pöhu, ngetho gi 'buhwihu, ne ma da m'u ha ri mu'ihu.

18 Hinga ma ga hek'asehu. Ga pengi ga 'buhwihu man'agi.

19 Ma'ra ya tsi patho, ne nuya jö'i hinda ma da hyandgagi, ha nu'ahu ma gi hyandgagihu. Ngetho nuga di te, nu'ahu n'ehe ma gi ntehu.

20 Nuya pa'u ma gi pöhu di n'atho'be ma Dada, ne gi n'at'wihu ma m'ui, ne di n'at'wi ri m'uihu.

21 Nö'ö togo ot'a nö'ö di 'bepabi, go mökagi. Ne nö'ö togo mökagi, ma Dada ma da mödi n'ehe, ne nuga ma ga mödi, ne ma ga ñ'udi da hyandga ma m'ui.

22 Nu'mu ar Huda (hinge ar Iskariote) bi ñemba ar Hesu:

—Ma tsi Hmu'i, yo'ö hõnse ma gi ñ'udi ga hant'ahe ri m'ui, ha nu ma'ra ya jö'i hin'ö.

²³ Ar Hesu bi dödi ne bi ñembabi:

—Nö'ö togo mökagi, da 'yot'a nö'ö di mö. Ne ma Dada da mödi, ne ga e'be ga 'buhe n'at'wu'ö.

²⁴ Nö'ö togo hingi mökagi, hingi ot'a nö'ö te di mö. Ha nö'ö ar mhö xka 'yohu, hingo xta mönse, ár meti ma Dada togo xpa penkagi.

²⁵ Xta xi'ahuyü núpya di 'buhwihü.

²⁶ Ha nunár Hñö Jö togo ar Humamui, ma da mehna ma Dada potka ma thuhu, go da ut'ahü ne da beñ'ahü gatho te xta xi'ahü.

²⁷ Di tsok'ahü gi 'buhü n'ar hogam'ui ngu di 'buka, hinge ngu nunar m'ui unga ar ximhai. Jange yo gi tu ri muihu, yo gi ntsuhu.

²⁸ Ngu xka 'yohü xta xi'ahü, ma ga ma, ne ga pengi ga 'buhwihü. Nu'mu gi mökhmöhü, xka njohyahü nú'mü nda xi'ahü: Gar ma habü 'bü ma Dada. Ngetho töpka ma nsu.

²⁹ Di xi'ahüpya nö'ö hinxi thotho, ne nú'mü xta njap'ü gi ñ'emuihu.

³⁰ Hinga ma ga ñöwihu nzeze ya pa, ngetho ba ep'ü ár ndö nunar ximhaiñü, ne nö'ö hinte di nja'be.

³¹ Di ne da bö ya meximhai di mö ar Dada, jange di ot'a ngu 'bepkagi'ö. Nanju, möhö ga poñhüwa.

15

Ar 'bai'obxi ne yá 'ye

¹ Nep'ü ar Hesu bi ñembabi yá maxte:

—Nuga go dar 'bai'obxi majöni, ne ma Dada gehnü togo su.

² Nu'ü togo di 'bu'be, jangu yá 'ye ar 'bai'obxi. Nu'ü yá 'ye uni, nö'ö togo su da hoki xiñho, honi xa da du. Ha nu'mü hinte uni, da meki.

³ Nu'ahü xi hok'ahü xiñho nuya mhö xta xi'ahü.

⁴ Kwathü ga 'buhwihü. Jangu ar 'yeza hingi tsä te da uni nu'mü hingi thöt'a hár 'bai, njap'ütho'ihu n'ehe, nu'mü hindi 'buhwihü, hinte mañho gi uñhu.

⁵ Nuga go dar 'bai'obxi, ha nu'ahü yá 'ye. Nö'ö togo di 'bu'be, nunu xa unga ar ñho. Ha nu'mü hindi 'bu'be, hinte tsä te da mefi.

⁶ Nö'ö togo hindi 'bu'be, ma da t'enga har ñöni ngu n'ar 'yeza, ne da 'yot'i. Nep'ü da njo, ne da t'ü'sa har tsibi habü da nzo.

⁷ Nu'mü xa gi umba ri muihu ga 'buhwihü, ne di oda ri mfenihu ma mhö, 'yahü gatho nö'ö gi nehü ne da t'a'ahü.

⁸ Nu'mü xa gi uñhu ar ñho, njap'ü nheki ár nsunda ma Dada, ne njap'ü gi 'ñuhü go ma maxte'ihu.

⁹ Ngu xi mökagi ar Dada, njap'ü di mö'ahü n'ehe. Yo ma gi 'wehu, 'buhü ha ma mhöte.

¹⁰ Nu'mü gi 'yothü nö'ö xta 'bep'ahü, gi 'buhü ha ma mhöte 'mü, jangu xta ot'a nö'ö xpa 'bepkagi ma Dada, ne di 'bü hár mhöte'ö.

¹¹ Di xi'ahü njap'ü ne ga thok'ahü ma johya, ne da nxoge ri johyahü.

¹² Gehnü ma 'bepate: Gi mhöhü n'a ngu n'a ngu xta mö'ahü.

¹³ Hiñ'otho man'ar mhöte di tōpa ár nsu, da unga ár te da po yá ñ'ohü.

¹⁴ Nu'ahü go ma ñ'ohü nu'mü gi 'yothü nö'ö di 'bep'ahü.

¹⁵ Nupya hindi nu'ahü ngu n'ar 'bego, ngetho n'ar 'bego hingi pödi tema pe ár hmu. Ha nu'ahü ma ñ'ohü, ngetho gatho nö'ö xta ode xi mönga ma Dada, xta xi'ahü n'ehe.

16 Nu'ahụ hinga hwankagihu, nuga go da hwañ'ahụ, ne xta ex'ahụ gi möhü, ne da nheki ri hoga 'befihü hiñham'u da thege. Njap'u gatho nö'ö gi 'yafu ma Dada gi potju ma thuhu, da 'ra'ahü.

17 Nö'ö di 'bep'ahü: Mhöhü n'a ngu n'a.

Nu'u hingya gamfi ma da utsalihu

18 Nú'mü xta utsalihu ya jö'i, beñhü bi utsagiga m'et'o.

19 Nu'mü ár meti'ihuhmö ar ximhai, nuya meximhai da mö'ahü ngu mö yá mi meximhaiwi. Ha nu'ahü hingyá meti'ihu, ngetho nuga nú'mü nda hwañ'ahü, da zoñ'ahü madaa ya meximhai, jange utsalihu.

20 Beñhü nö'ö xta xi'ahü, ar 'bego hingi tópa ár nsu ár hmu. Nö'ö togo xi utsagi, ma da utsalihu n'ehe. Ha nu'mü xi 'yot'a nö'ö xta mö, ma da 'yot'ahü nö'ö gi xipabihu n'ehe.

21 Ha nu'u togo da utsalihu, ma da jap'u ngetho xka ñ'emüigihu, ne hingi pö'u togo xpa penkagi.

22 Nu'mü hinxta ekahmö ne hinxta zohmö nuya jö'iyü, hinte ma ts'oki di tuhmöyü. Ha xta ehe xta xipabi, jange hiñ'otho te da dö'u.

23 Nö'ö togo utsagi, pontho utsal ma Dada n'ehe.

24 Nu'mü hinxta ñ'uhmö ya nt'udi nö'ö hinto man'a xi za xi 'yot'e, hinte ma ts'oki di tuhmö'u. Ha xi hyandya nt'udi, ne xi utsagi mahyegi'be ma Dada.

25 Xi njap'u ne nda tho ngu mönga ha yá t'ofu habu enö: Xi utsagi mödi hinte xta japabi'u.

26 Ne ma ga peñ'ahü ar Humamü, gehnü ár Hñö Jö mönga majöni, di 'ñe habu bi 'bu ma Dada. Nunü da dat'ahü majöni togogi.

27 Nu'ahü n'ehe ma gi dathwü majöni ma'ra togogi, ngetho har nduitho ndi 'buhwihu.

16

1 Di xi'ahü njap'u, ne hingi 'wehü xta 'ñep'u ya nt'utsa.

2 Ma da t'eñ'ahü ha ya nijö, ne ma da zo ya pa nú'mü togo ma da hyo'ahü, njap'u pepa Jö emp'ö.

3 Nu'u ma da 'yot'ahü njap'u, ngetho hingi pö'u togo ma Dada, ne hingi pö'u togogi.

4 Xta xi'ahü nuya mhöyü, ne nú'mü xta tho njap'u, gi beñhü xta xi'ahü m'et'o.

Ár 'befi ár Hñö Jö

Hinda xi'ahü njap'u ár ndui, ngetho ndi 'buhwithohü.

5 Ha nupya ma ga penga habu bi 'bu togo ba penkagi. Ne hinto xka 'yangagihü habu gar ma.

6 Hönse xa gi tu ri müihu ngetho xta xi'ahü njap'u.

7 Majöni di xi'ahü, gi to'mhü ri ñhohü nu'mü gar maga. Nu'mü hinga ma, hinda e ar Humamü. Ha nu'mü ga ma, ma ga pemp'ahü gi 'buhwihu.

8 Nu xta zo'ö, ma da hñu'mba yá hmi ya jö'i, da bö'u xa tu yá ts'oki, hanja da m'u xiñho, ne Jö ma da hñö'spa majöni.

9 Ma da utwabi'u xa tu ya ts'oki, ngetho hingi ñ'emüigi.

10 Ma da utwabi hanja da m'ui xiñho, ngetho nuga ma ga penga man'agi habu bi 'bu ma Dada, ne hinga ma gi hyandgagihu.

11 Ne da utwabi ar thöxamajöni, ngetho nö'ö togo ndöwa har ximhai, xi wadi xi thu'spa ár mfei.

12 Di pe'sta ma nzēye tema ga xi'ahu, ha nupya hinda tsa ga ut'ahu, ngetho hinda tsa da zo ri mfenihu xoge.

13 Nu xta ep'u ar Hñö Jö nö'ö mönga majöni, ma da 'yot'ahu xiñho ar 'ñu nö'ö majöni. Ngetho hinda ma da mönga nö'ö bense, ma da mönga nö'ö xi 'yode, ne da xi'ahu nö'ö tema da tho m'efa.

14 Ma da ñeska ma nsu, ngetho ma da gunka ma mēti ne da ut'ahu.

15 Gatho nö'ö ar mēti ma Dada ma mēti n'ehe, jange xta xi'ahu da gunka ma mēti ne da ut'ahu.

Ma da the ar dumui, ma da zo ar johya

16 'Be 'ra ya tsi pa, ne hinge ma gi hyandgagihu. Ne da tho ma'ra ya tsi pa, ne ma gi hyandgagihu man'agi, ngetho gar ma habu bi 'bu ma Dada.

17 Nu'mu 'ra ya maxte mi enga n'a ngu n'a:

—Tema di bonga nö'ö te mö enö: 'Be 'ra ya tsi pa, ne hinge ma gi hyandgagihu. Ma da tho ma'ra ya tsi pa, ne gi pengi gi hyandgagihu, ngetho gar ma habu bi 'bu ma Dada.

18 Mi eñ'u:

—Tema di bonga nö'ö eñ'ö: 'Be 'ra ya tsi pa. Hindi pöhu tema ne da mö.

19 Ar Hesu bi bötho tema mi ne nda 'yambabi'u, jange bi 'ñembabi'ö:

—Yo'ö gi ñ'añhu n'a ngu n'a nö'ö te xta xi'ahu: 'Be 'ra ya tsi pa, ne hingi hyandgagihu. Ne ma da tho ma'ra ya tsi pa, ne gi hyandgagihu man'agi.

20 Xa majöni di xi'ahu, xa ma gi nzoñhu ne ma gi thohu ar dumui, ha nuya meximhai ma da njohya. M'efa nuna ri dumuihu ma da thege, ne ma da e ar johya.

21 Ma gi njahu ngu n'ar 'behñö tho ya ugi ngetho xi zo ya pa da m'u ar bötsi. Ha nu xta wadi da m'u ar bötsi, da pumhnitho ar ugi bi thogi, di töte ar johya pets'i, ngetho xi zokwa n'ar bötsi har ximhai.

22 Gi njahupya, xa gi tu ri muihu. Ha nu'mu xka pengi ga hant'ahu, xa ma gi njohyahu, ne hinto ma da hñöñ'ahu nunar johyanu.

23 Nuya pa'u hinte ma nt'ani gi 'yangagihu. Xa majöni di xi'ahu, gatho nö'ö gi 'yapabihu ma Dada gi nonju ma thuhu, go da 'ra'ahu'ö.

24 Hinte xka 'yapathohu gi nonju ma thuhu. 'Yafu ne da t'a'ahu, njap'u da nxoge ri johyahu.

Ar Hesu bi dö ar ximhai

25 Nö'ö xta xi'ahu xta mönga m'ede. Ma da zo ar pa hinga zo'ahu njap'u. Ma ga xi'ahu n'agitho togo ma Dada, ne njap'u da zo xiñho ri mfenihu.

26 Nuya pa'u ma gi 'yapabihu ma Dada gi nonju ma thuhu. Di xi'ahu hinge mahyoni ga apa ma Dada da 'yot'ahu.

27 Gēse ma Dada mö'ahu, ngetho xka mökagihu, ne xka ñ'emuihu xta e habu bi 'bu'ö.

28 Ndi 'bu habu bi 'bu ma Dada, ne xta ekwa har ximhai. Ma ga tsokwa ar ximhai, ne ga penga man'agi habu bi 'bu ma Dada.

29 Nuyá maxte bi 'ñembabi:

—Nupya gi ñö xiñho, ne hinte ma 'bede gi mö.

30 Xi zo ma mfenihepya gi pö gatho, hinge mahyoni te da t'añ'a'i. Jange di ñ'emuihe xka e habu bi 'bu Jö.

31 Ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñenö:

—Hage gi ñ'emuihupya.

32 Pöhu ma da ep'u ar pa, ne di xi'ahu, 'bap'utho nu'mu ma gi mfonthu. N'a ngu n'a ma gi juhu ri 'ñuhu, ne ma gi hyegasehu. Mödi hinga ma ga 'buse, ma ga 'bu'be ma Dada.

33 Xta xi'ahū njap'u, gehnu da ja'ahū gi 'buhū ter entho ga 'buhwihū. Nuwa har ximhai ma gi thohū ya thogi. Yo gi tu ri muhiū, ngetho nuga xta tō ar ximhai.

17

Ar Hesu apa ár Dada da ma'spa yá maxte

1 Mi wadi bi mōnga njap'u, ar Hesu bi no'sa mhets'i ne bi ñenō:

—Ma Dada'i, xi zo ar pa da göxkwa nō'ō xka 'bepkagi ga ot'e. 'Ñe'spa ár nsu ri T'ugi, ne nuga ga es'a ri nsuge n'ehe.

2 Ngetho xka 'raka ar ts'edi tōpa gatho ya meximhai, ga umba ar te hiñham'u da göts'i nu'u togo xka datka ha ma 'ye.

3 Gehnu ar te hiñham'u da göts'i: da bō'a'i honse'i gar Jō majōni, ne da bōkagi dar Hesukristo togo xka penkagi.

4 Nuga xta jwata ma 'befi xka 'rakagi, njap'u xta ñ'u ri nsundawa har ximhai.

5 Ma tsi Dada'i, koska ma nsunda ga 'buhwi habu gi 'bui, ne njap'u da nheki ma nsu, ngu nunar nsu ndi pe'skwi nú'mu hinxki thoktho ar ximhai.

6 Xta utwabi togo'i nuyū xka hwahna har ximhai, ne xka 'yentk'a ha ma 'ye. Go ma ri meti ne xka 'rakagipya. Nuyū xi 'yot'a gatho ngu xka penkagi ga xipi.

7 Nupya pōhyu, gatho nō'ō di pefi, go xka 'bepkagi.

8 Ngetho xta xipa nō'ō xka xikagi, ne nuyū xi hñōni. Ne xi bōhyu majōni xta ehe habu ndi 'buhwi, ne xi ñ'emui go xka penkagi.

9 Nuga di a'i gi suyu. Hinge di a'i gi su nu'u hingya gamfi, di a'i gi su nuyū togo xka 'rakagi, ngetho go ri meti n'ehe.

10 Gatho nō'ō ma meti go ri meti n'ehe, ne nō'ō ri metige go ma meti n'e. Gehyu xa japabi xi nheki ma nsunda.

11 Ma ga hegi di 'buka har ximhai, ngetho gar map'u habu gi 'bui. Ha nuyū ma da m'ukwatho har ximhai. Ma tsi Dada'i xa xint'axi'i, nuya xka 'rakagi, suyu hár ts'edi ri thuhu, ne da n'athoyu, nguju di n'athowi.

12 Nú'mu ndi 'bu'bewa har ximhai, go ndi suga hár ts'edi ri thuhu hinge nda 'wege. Nu'u ga 'rakagi ndi su, hinto bi m'edi, honse nō'ō xki t'ent'i nda m'edi, ne nda tho ngu huxa har T'ofu.

13 Nupya ma ga map'u habu gi 'bui. Nú'mu di 'bukwatho har ximhai di mōnga nuya mhōyu, njap'u ga thokwabi ma johya ne da nxoge yá johyayu.

14 Xta umbabi ri mhōyu. Ne ar ximhai bi utsa, ngetho hingyá meti ar ximhai, nguga hingo ár metigi ar ximhai.

15 Hindi a'i gi juka har ximhai, honse di a'i gi ñōni hinte da japa ar ts'ondōhi.

16 Nuyū hingyá meti ar ximhai, nguga hingar metigi ar ximhai.

17 Di a'i gi utwabi nō'ō majōni, ne da 'yent'a yá te da mep'a'i. Nuna ri mhō gehnu majōni.

18 Jangu xka penkagi har ximhai, njap'u xta penkayu har ximhai n'ehe.

19 Nuga di homba yá ñhoyu. Gesegi di ent'a ma te ha ri 'befi, ne njap'u nuyū n'ehe da 'yentyá te ha ri 'befi, ngetho pōhyu nō'ō majōni.

20 Hinge honse di a'a'i gi faxyu. Faxats'u nu'u togo ma da ñ'emuiigi n'ehe xta 'yo yá mhō damajōniyu.

21 Ne da n'athoyu ngu di n'athowi, ma tsi Dada'i, ngetho nu'ge ne nuga di 'buhwi mahyegi. Ne ga n'at'wihuyu n'ehe, ne njap'u ya meximhai da ñ'emui go xka penkagi.

²² Ngu nö'ö ar nsunda xka 'rakagi, njap'u ga thokwabiyu n'ehe, ne da n'athoyu ngu di n'athowi.

²³ Nuga ma ga 'bu'beyu, ne nu'ge di 'buhwi. Njap'u di n'athoyu, ne ya meximhai da bödi xka penkagi, ne xa gi möhyu ngu xka mökagi.

²⁴ Ma tsi Dada'i, nuyu xka 'yentk'a ha ma 'ye, di ne da m'u habu di 'buka, ne da hyanda nö'ö ar nsunda xka 'rakagi; ngetho ngi möki nú'mu hinxki thoktho ar ximhai.

²⁵ Ma tsi hoga Dada'i, nuya jö'i hingya gamfi hinxi bö'i. Ha nuga di pö'i, ne nuyu xka 'rakagi pöhyu n'ehe go xka penkagi.

²⁶ Xta utwabiyu togo'i ne tengu ri m'ui, ne hinga ma ga tsaya ga utwabi. Ne njangu xka mökagi, nuyu n'ehe da me'sa nunar mhöte'ö ha ya müi, ne ma ga 'bu'begayu.

18

Ar Hesu bi mhihi

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lk. 22:47-53)

¹ Ar Hesu mi wadi bi mönga njap'u, bi mewi ya maxte bi 'rañ'u ar hñe ár thuhu Nsedro. Mi 'buhnu n'ar hwöza, ne ka bi yutnu.

² Ha nu ar Huda, togo bi da ar Hesu, mi pödi habu mi 'bu nunar hwöhinu, ngetho nzeze ya pa ar Hesu xki mewinu ya maxte.

³ Jange ar Huda bi zixa n'a mut'i ya ndogu xki 'ñe har ts'ut'wi, ne 'ra ya ndogu mi su ar nijö, xki mehna ya ndömöjö ne ya denga'bepeate, bi mayu mi hö ya ñot'i, ya tunza, ya za ne ya jwai.

⁴ Ar Hesu mi pötho tema nda 'ñepabi, jange bi m'et'o ma ba thödi, ne bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hoñhu.

⁵ Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Di hoñhe ar Hesu me Nasare.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Go geke.

Ne mi ñ'owi'u n'ehe ar Huda togo mi da.

⁶ Nú'mu mi 'ñembabi'u: Go geke, nu'mu bi nthixtha ne bi hwank'u.

⁷ Ar Hesu bi mengi bi 'ñembabi'u:

—Togo gi hoñhu.

Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ar Hesu me Nasare.

⁸ Ar Hesu bi dötwabi:

—Xta xi'ahu, go geke. Nu'mu gi hongagihu, hyehu da ma nuyu di ñ'o'be.

⁹ Bi njap'u ne bi tho ngu xki möñ'ö xki 'ñenö: Gatho nu'u xka 'rakagi, di pe'stho, hinto xta 'bedi.

¹⁰ Nu'mu ar Simu Pedro n'a mbi k'osta n'ar ndojwai mi nxöts'i, ne bi dakwa ar gu här ñ'ei ár 'bego ar ndömöjö. Nor 'bego'ö már thuhu ar Malko.

¹¹ Ar Hesu bi 'ñemba ar Pedro 'mu:

—Kwata nor ndojwai här nt'o. Ngetho nunar nt'eni xinju xi hñuska ma Dada, hage ga hep'u hinga tsi 'mu.

Ar Hesu bi ts'ixa ma ba m'amba ar ndömöjö

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lk. 22:54)

¹² Nep'u nunar mut'inu ya ndogu mi ñ'owi ya ndö, ne ya ndogu mi su ar nijö xki mehna ya dönziandö, bi gu ar Hesu ne bi xot'e.

¹³ M'et'o bi ts'i'spa ar Anas, ngetho már ndöñhö ar Kaifas togo mar döngamöjö nor jey'e'ö.

14 Nunar Kaifasnu gehnu togo xki xipa ya ndöxodyo mar ñho nda duse n'ar ñ'ohö, hinge gathö ya jö'i.

Ar Pedro mi 'bu hár thi ár ngu ar Anas
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lk. 22:55-57)

15 Ha nu ar Simu Pedro ne nö'ö man'a ár mimaxtewi mi teñ'u ar Hesu mi nju. Nö'ö man'ar maxte már mpödi ar döngamöjö, jange bi yut'a hár thi ar ngu.

16 Har Pedro xki go nthi har goxthi. Jange ba e nö'ö man'ar maxte mi mpöhi ar döngamöjö, bi xipa ar 'behñö mi su ar goxthi, nda hye ar Pedro nda yut'i.

17 Nu'mú nor 'behñö mi su ar goxthi bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha hingo ngi ñ'owi nor ñ'ohönu n'ehe.

Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, nuga hin'ö.

18 Nuya 'bego ne nuya sunijö xki 'ñu'u n'ar tsibi ngetho mar ntse, mi 'bahnu mi mpat'u. Ar Pedro mi 'bahnu n'ehe.

Ar Anas bi 'yot'wa ya nt'ani ar Hesu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lk. 22:66-71)

19 Ha nu ar döngamöjö bi 'yamba ar Hesu tema xki ja yá maxte ne ár nt'uti.

20 Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga hinte xta otká ñ'ontho. Nö'ö di mö xta mönga ha ya t'ulo nijö ne har dönganijö habu tsonga gathö ya xodyo.

21 Yo'ö gi angagihü. 'Yambabihü nu'u togo xi 'yoxxagi, go pö'u tema xta mö.

22 Nu mi mönga njap'u ar Hesu, n'ar sunijö bi umba n'ar mpetgu ne bi 'ñenö:

—Hage njap'u gi thöta ar döngamöjö.

23 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Gi enö xta ñömañ'u. Hage da za gi hñubga ma hmi. Ha nu'mu xta ñö xiñho, yo'ö xka febgagi 'mu.

24 Nu'mú ar Anas bi mehna ar Hesu xki nsot'e, nda ts'ixa habu mi 'bu ar Kaifas togo mar döngamöjö.

Ar Pedro bi kongá ar Hesu
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lk. 22:58-62)

25 Ar Pedro mi 'ba get'u ar tsibi mi mpat'i, ne bi t'embabi:

—Hage hinga ge'e n'ár maxte n'ehe.

Nö'ö bi nkoni ne bi 'ñenö:

—Hin'ö, nuga hin'ö.

26 N'ár 'bego ar döngamöjö már mēni nö'ö togo bi hyekwa ár gu ar Pedro, bi 'ñembabi:

—Hage hinda hant'a'i ngi 'bahwi'ö har hwöza.

27 Ar Pedro bi mengi bi nkoni, ne bi ma ar boxi.

Ar Hesu ma ba m'amba ar Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lk. 23:1-5, 13-25)

28 Mi takxuditho nú'mu mi njuka ar Hesu hár ngu ar Kaifas, ne bi ts'ixa har döta ngu habu mi 'bu ya ndö me Nroma. Nuya ndöxodyo himbi ne bi yut'u, himi ne nda jaxt'a yá m'ui, ne nda tsá nda zi ar baxjwa.

29 Nu'mú, ba ponga ar Pilato ne bi 'ñembabi'u:

—Tema gi hoxxu nunar ñ'ohönu.

30 Nu'u bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Nu'mu hinte ma ts'oki xi 'yothmö, hinxta tsiñ'ahe 'mu.

31 Ar Pilato bi dötwabi'u:

—Tsixu ne 'yothwu ar ts'ut'wi ngu mönga ri t'ofohu.

Ha nuya xodyo bi 'ñembabi:

—Nuje hingi thegagihe togo ga hohe.

³² Bi njap'u ne nda thogi ngu xki mönga ar Hesu, nú'mu xki mönga hanja nda du.

³³ Ar Pilato bi mengi bi yut'a har döta ngu, ne bi zohna ar Hesu, ne bi 'ñembabi:

—Hage gar ndöge ya xodyo.

³⁴ Ar Hesu bi dötwabi njawa:

—Nö'ö xka mö, ha gi mönse, wa togo xi xi'a'i.

³⁵ Ar Pilato bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hindar xodyoga. Nuya ri mixodyowi ne ya ndömöjō go xpa tsi'a'i ha ma ts'ut'wi. Te xka 'yot'e.

³⁶ Ha nu ar Hesu bi dödi:

—Numa ts'ut'wiga hinga gekwa har ximhai. Nu'mu di njap'uhmō, nu'u togo tengagi xi ntuhni ne xi ñöngagi, hinxi ndat'kagi ya ndöxodyo. Ngetho numa ts'ut'wiga hingar menguwa.

³⁷ Ar Pilato bi 'ñembabi 'mu:

—Hage gar ndöge 'mu.

Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö, ngu xka mö dar ndö. Jange da m'ui ne xta ekwa har ximhai ga mönga nö'ö majöni. Gatho nu'u tenga nö'ö majöni, oxa nö'ö di mö.

³⁸ Ar Pilato bi 'ñenö:

—Teme nö'ö majöni.

Mi wadi bi mönga njap'u, bi bonga nthi ma ba k'önga ya xodyo man'agi, ne bi 'ñembabi'u:

—Hinte ma ts'oki di timbabinu.

³⁹ Nu'ahu gi pe'su n'ar nt'umbi di hek'ahu n'ar 'yofadi har dango mbaxjwa. Ha gi nehü ga hek'ahu ri Ndöxodyohü.

⁴⁰ Nu'mu gatho bi mengi bi ma'u ne bi 'ñeñ'u:

—Hindi nehe gi hyehnu. Hye ar Baraba.

Ha nu ar Baraba mar bë.

19

¹ Nu'mu ar Pilato bi japi nda n'wext'a ar Hesu.

² Ne nuya ndogu bi me n'ar ntsant'i ya 'mini ne bi hñu'spabi. M'efa bi gö'spa n'ar thenga dutu xa xki zi.

³ Ne bi 'ñeñ'u:

—Xa ar tsi te, ár Ndö'i ya xodyo.

Ne mi umba ya mpetgu.

⁴ M'efa ar Pilato bi bonga man'agi ne bi 'ñemba ya xodyo:

—Hyanthu di tsiñ'ahuwa nunar ñ'ohonu. Nusehu hinte ma ts'oki xta timbabi.

⁵ Nu mi bonga ar Hesu mi hu'sa ya 'mini xki m'e, ne mi he ar thenga dutu, bi 'ñenga ar Pilato:

—Xi 'bukwa nunar ñ'ohonu.

⁶ Mi hyanda nuya ndömöjō ne ya sunijō, bi ndui bi mafi ne mi eñ'u:

—Tsuta har pont'i, tsuta har pont'i.

Bi 'ñenga ar Pilato:

—Tsixu ba suthu har pont'i ngu xka möñhu, ngetho nuga hinte ma ts'oki di timbabinu.

⁷ Nuya xodyo bi dötwabi ne bi 'ñeñ'u:

—Nunu xi 'ñense ár T'ú Jö, jange mahyoni da tho, ngetho njap'ú engá ha ma t'oföhe.

⁸ Nu mi 'yo njap'ú ar Pilato bi hñuxa ár ntsu.

⁹ Ne bi mengi bi yut'a har döta ngu, ne bi 'ñemba ar Hesu:

—Habú gar mengu.

Ar Hesu hinte bi döti.

¹⁰ Jange ar Pilato bi 'ñembabi:

—Ha hingi ne gi thödi. Wa hingi pödi di pe'sa ar ts'edi ga ja'a'i da ts'ut'a har pont'i, wa da tsá ga hek'a'i gi ma n'ehe.

¹¹ Ar Hesu bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinte ma ts'edi gi pe'shmö nu'mu hinte xi 'ra'a Jö. Jange nö'ö togo xi 'yentk'agi ha ri 'ye, go töte ár ts'oki tux'ö.

¹² Mi wa ar Hesu bi mönga njap'ú, ar Pilato xa bi umba ár müi mi honi hanja nda hyegi. Ha nuya ndöxodyo xa mi mafi mi eñ'ú:

—Nu'mu gi hye nunar ñ'ohönu, hingár ñ'owi ar Sesar. Ngetho gatho nu'ú ñ'exase ngu n'ar ndö, gehyü yá ñ'uniwi'ö.

¹³ Nu mi 'yo njap'ú ar Pilato bi gúka ar Hesu. Ne bi hñuxa hár nthuts'i habu höxa majöni, mi 'bu har Gabata har mhö ebreo, di böni da 'ñenö har Nt'ut'ado.

¹⁴ Mi 'be n'apa nda zo ar dango mbaxjwa, ngu made mpa nú'mu ar Pilato bi 'ñemba ya ndöxodyo:

—Ndi, 'bukwa ri ndöhu.

¹⁵ Ha nuya ndöxodyo bi ma'ú ne bi 'ñeñ'ú:

—Tsits'i ba tsuta har pont'i.

Ha nu ar Pilato bi 'ñembabi'ú:

—Hage gi nehü ga tsut'a ri ndöhu.

Nuya ndömöjö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hönsé ar Sesar di 'ñehe ngu ar ndö, hinto man'a.

¹⁶ Jange bi datwa ha yá 'ye'ú nda tsut'ú har pont'i, ne nuya ndöxodyo bi gu ar Hesu bi zix'ú.

Ár nts'uti ar Hesu har pont'i

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lk. 23:26-43)

¹⁷ Ar Hesu bi böni mi muxa ár pont'i habu ma nda ts'uti, ndi ma har Nñöxhmundo'yo, har hñö ebreo t'embabi Golgota.

¹⁸ Ne ka bi ts'utnu har pont'i. Ne bi ts'utnu ma yoho n'ehe, har Hesu bi go madetho.

¹⁹ Ar Pilato bi 'yot'a n'ar döta thuhu, ne bi hñuxa mañö ar pont'i, mi enö njawa: Gehnu ar Hesu me Nasare, ár Ndö ya xodyo.

²⁰ Nunar thuhunu bi ne nzeye ya xodyo; ngetho habu xki ts'uti mi get'ú ar hnini, ne mi huxa har hñö ebreo, ar griego ne ar latin.

²¹ Nuya ndöxodyo bi 'ñemba ar Pilato:

—Yo gi ot'a: Ár Ndö ya xodyo. Di nehe gi 'yot'a njawa: Go mi eñ'ö ár Ndö ya xodyo.

²² Ar Pilato bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nö'ö xta ot'i, njap'ú da gohi.

²³ Nuya ndogu mi wadi bi tsuta ar Hesu, bi gumpa yá dutu nda 'yot'a goho xeni, ne nda hñöxa n'a xeni n'a ngu n'a. Bi gumpa ár pat'i n'ehe, nunu mi n'adar m'e xki t'ot'e xki ndu mañö ndi göxa hāi.

²⁴ N'a mbi benthö ne bi 'ñeñ'ú:

—Hinga xeju. Ma ga ensu n'ar nthöhö ga nuhu togo da hñöts'i.

Gathoyu bi njap'ú, ne bi tho ngu mi engá har T'ofo habu huts'i njawa: Bi ñhe'ú ma dutu,

Ne bi 'yensa ar nthöhö nda nu togo nda hñöska ma he.

Ne bi jap'u ya ndogu.

²⁵ Get'u har pont'i habu xki ts'uta ar Hesu, ka mi 'bahnu ár nönö ne ár juhwep'u'ö, ar Maria ár 'behñö ar Kleofa, ne ar Maria me Magdala.

²⁶ Ar Hesu mi hyanda ár nönö ne ár maxte togo xa mi mödi mi 'bahnu n'ehe, bi 'ñemba ár nönö:

—Nönö, xi 'bap'u ri t'u.

²⁷ Nep'u bi 'ñemba ár maxte togo xa mi mödi:

—Hyandi, xi 'bahnu ri nönö.

Ne nor pa'ö nunar maxtenu bi zixa hár ngu bi su.

Ar Hesu bi du

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lk. 23:44-49)

²⁸ M'efa mi bö ar Hesu xki jwata xoge, bi 'ñenö:

—Di tuthe.

Njap'u bi tho ngu mönga har T'ofu.

²⁹ Mi 'buhnu n'ar mohi mi po ar ixkat'afi. Bi nju n'ar xi'yo bi mpobo, bi nthuta ha n'ar t'o ne bi njwatwa hár ne.

³⁰ Ar Hesu mi wadi bi zi ar ixkat'afi bi 'ñenö:

—Xi göxa xoge.

Ne bi ts'a'ma ár ñö, bi da ár hñö bi du.

Ar Hesu bi nsu'spa ár 'bots'e

³¹ Mi 'be n'apa nda dat'a ar dango mbaxjwa. Jange ya ndöxodyo ma ba apa ar möte ar Pilato nda n'wakwabi yá wa nu'u xki ts'uti. Ne nda njömba yá ndo'yo, hinge nda gop'u har pont'i nö'ö ar pa ntsaya. Nunar panu mar nts'upi.

³² Jange ba e 'mu ya ndogu, ne bi 'wakwa yá wa nö'ö ar 'bet'o ne nö'ö ár ñ'owi xki ts'uti.

³³ Ha nú'mu mi zonga habu mi zu ar Hesu, himbi 'wakwa yá wa, ngetho bi hyant'u xki du.

³⁴ Ne n'a nuya ndogu bi gu n'ar maza, bi su'spa ár 'bots'e, ne bi k'onts'a ar ji ner dehe.

³⁵ Ha nö'ö togo bi hyandi go damajöni, jange pödi xiñho majöni nö'ö te mö. Ne pet'ahu, njap'u gi ñ'emuihu n'ehe.

³⁶ Bi njap'u ne nda tho ngu mönga har T'ofu habu enö: Hinte ma ndo'yo nda n'wakwabi.

³⁷ Man'ár xeni ar T'ofu enö njawa n'ehe: Ya jö'i da hyanda nö'ö togo bi sunse'u.

Ár nt'agi ar Hesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lk. 23:50-56)

³⁸ Mi wa xogeyu, ar Huse me Arimatea, togo mi tenga ar Hesu n'ehe, mödi ñ'ontho ngetho mi tsu yá mi ndöxodyowi, bi ma ba apa ar Pilato nda umba ar seki nda hñö'spa ár ndo'yo ar Hesu. Ne ar Pilato bi umbabi, jange bi ma ba hñompabi.

³⁹ Ar Nikodemo n'ehe togo ba e mi nxui bi k'onga n'agi ar Hesu, ba hö ar bopo ár thuhu ar mira, mi nthöskwi man'ar hogañuni ár thuhu aloe, mi tho ngu n'atema'ret'a ya nts'uti ár ñhu.

⁴⁰ Jange bi gu'u ár ndo'yo ar Hesu, bi go'spa ya hogañuni, ne bi maxa ya dutu, ngu yá nt'umbi ya xodyo mi a yá jö'i.

⁴¹ Get'unu habu xki ts'uta ar Hesu mi 'buhnu n'ar hwöza, ne har hwöza mi 'buhnu n'ar 'ra'yo t'agi hinto xki t'agi.

42 Jange ka bi t'ahnu'ö, ngetho mi get'u'tho, ne ma nda ndu ar pa ntsaya.

20

Ar Hesu bi mengi bi nte

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lk. 24:1-12)

1 Ar m'et'o mpa ar hñöto, ar Maria me Magdala bi ma ra n'itho mi nxuitho har t'agi, ne bi hyandi xki thöka ar do mi kothm'ö.

2 Nu'mú, dama bi nixt'i ma ba xipa ar Simu Pedro ne nö'ö man'ar maxte xa mi mö ar Hesu, bi 'ñembabi'u:

—Xi thö'spa ár ndo'yo ar tsi Hmu mi 'bu har t'agi, ne hindi pöhe habu xpa 'bokwe.

3 Dama bi bongar Pedro ne nö'ö man'ar maxte, bi ma'u har t'agi.

4 Xa bi hye ar nhixt'i gatho yoho, ha nö'ö man'ar maxte bi ntöte ár nihi, jange bi zonga m'et'o.

5 Bi kaka ár ñö ne bi hyanda ya xuni dutu mi 'buhnu, ha himbi yut'i.

6 Ne mi zo ar Simu Pedro n'ehe mi 'befa, dama bi yut'i ne bi hyanda ya xuni dutu mi 'bonu.

7 Ne bi hyanda nunar nthu'mxi xki 'ba'spahm'ö ár ñö ar Hesu, himi nthöskwi nu ma'ra ya xuni dutu, mi 'buse xki ntot'i xiñho.

8 Bi yut'a nö'ö man'a xki zo m'et'o, ne bi hyanda gatho nö'ö te mi ja mbo, ne bi ñ'emui.

9 Nuya pa'u hinxki zoda yá mfeni nö'ö mönga har T'ofu, mi enö mi mahyoni ar Kristo nda mengi nda nte man'agi.

10 Ne bi menk'u habu mi 'bu yá ñ'owi.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda ar Maria me Magdala

(Mr. 16:9-11)

11 Nunar Maria me Magdala mi 'ba nthi hár goxthi ar t'agi mi zoni, bi kaka ár ñö bi hyanda mbo.

12 Ne bi hyanda yoho ya enxé mi he ya t'axdutu, mi huhnu habu xki 'bokwa ár ndo'yo ar Hesu, n'a habu xki gohm'ö ár ñö, ne man'a habu xki gohm'ö yá wa.

13 Ne bi 'ñenga nuya yohoyu:

—Ha gi ode nönö. Yo'ö gi zoni.

Nö'ö bi dödi:

—Di zoni ngetho xi thö'spa ár ndo'yo ma tsi Hmu, ne hindi pödi habu xpa ts'ogi.

14 Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi ñegi ne bi hyanda ar Hesu mi 'bahnu, ne himbi bödi ha go mi ge'ö.

15 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, nönö. Yo'ö gi zoni. Togo gi honi.

Nunar 'behñö mi beni mar suhwöhiza, jange bi 'ñembabi:

—Tata, nu'mu xka hñö'spa ár ndo'yo ma tsi Hmu, xikagi habu xka tsogi, ne ma ga hö.

16 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Maria.

Nu'mu ar Maria bi 'bat'i ne bi 'ñembabi:

—Raboni (di boni da 'ñenö, Utate).

17 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Yo gi thangagi, ngetho hinxta mada habu bi 'bu ma Dada. Di ma ba xipa ma ku gar ma habu bi 'bu ma Dada ne ri Dadahu, ma Jö ne ri Jöhu.

18 Ar Maria me Magdala bi ma ba xipa yá məxte xki hyanda ar Hesu, ne bi metwa nö'ö xki nsip'ö.

Ar Hesu bi ñ'udi nda hyanda yá məxte
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lk. 24:36-49)

19 Nu mi nxui nor 'bet'o pa'ö, nuyá məxte xki got'a gatho ya goxthi habu xki mhus'u ngetho mi tsu ya xodyo, ba e ar Hesu bi m'a madetho, ne bi 'ñembabi'u:

—'Buhü ter entho.

20 Nu mi xipa njap'u, bi utwa yá 'ye ne ár 'bòts'e, ne nuyá məxte xa bi njohya bi hyanda ar tsi Hmu.

21 Ar Hesu bi 'ñemba man'agi 'mü:

—'Buhü ter entho. Ngu bi menka ma Dada, njap'u di peñ'ahü n'ehe.

22 Nu mi wadi bi xipa njap'u, bi hwifi ne bi 'ñembabi'u:

—Hñöñhü ár Hñö Jö.

23 Nu'u togo gi pumbabihü yá ts'oki, da mpumbabi. Ha nu'u hingi pumbabihü, ma da duxta yá ts'oki.

Ar Toma himbi ñ'emüi

24 Nunar Toma n'a yá məxte ar Hesu, mi t'embabi ar Didimo ngetho xki m'uñwi mahyegi man'ár ku, himi 'buhnu nú'mü mi zo ar Hesu.

25 Bi 'ñemba nuyá mi məxtewi:

—Xta hanthe ar tsi Hmu.

Nö'ö bi 'ñenö:

—Nu'mü hinga handwase yá 'ye habu bi mfo'spa ya bojö, ne ga fota ma xa, m'efa ga fota ma 'ye hár 'bòts'e, nu'mü hin'ö, hinga ñ'emüi.

26 Ár hñötop'u man'agi mi 'bu yá məxte mbo ar ngu, ne ar Toma n'ehe. Bi yut'a ar Hesu nú'mü mi jot'a ya goxthi, bi m'a madetho ne bi 'ñembabi'u:

—'Buhü ter entho.

27 Ne bi 'ñemba ar Toma:

—Xö ri xa, hyandga xiñho ma 'ye. Höwa ri 'ye, fota ha ma 'bòts'e. Yo gi yomi, ñ'emüigi.

28 Ar Toma bi dödi ne bi 'ñembabi 'mü:

—Ma tsi Hmu'i, ma Jö'i.

29 Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Toma, ga hyandgagi jange ga ñ'emüi. Ha nzatho nu'u hinxi hyandgagi ne xi ñ'emüigi.

Yo'ö bi t'ot'a nunar he'minu

30 Ar Hesu bi 'yot'a ma nzeye ya nt'udi hár nthandi yá məxte, ne hingi huxkwa har t'ofonu.

31 Nuyü xi t'ot'i, ne da tsa gi ñ'emüihü nunar Hesu gehnu ar Kristo ár T'u Jö, ne xki ñ'emüihü gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

21

Ar Hesu bi ñ'udi bi hyanda yoto yá məxte

1 Mi wadi bi tho gathoyu, ar Hesu bi ñ'udi man'agi nda hyanda yá məxte núnu hár ñöni ar ñhönthe Tiberia. Njanu bi ñ'udi:

2 Mi 'yo mahyegi ar Simu Pedro, ar Toma togo mi nsipabi ar Didimo ngetho xki m'uñwi man'a, ar Natanael ar mengu Kana har hai Ngalilea, nuyá t'u ar Sebedeo, ne ma yoho ya məxte.

3 Ar Simu Pedro bi 'ñemba nu ma'ra:

—Gar ma ar njuxhwö.

Bi dö'u:

—Ga teñ'ahe n'ehe.

Bi ma'u, bi boxa ha n'ar motsa, ne nor nxui'ö hinte bi gux'u.

⁴ Nú'mu 'butho nda hats'i, bi nheki ar Hesu mi 'ba har ñönthe, ha himi pö'u ha go mi ge'ö wa hin'ö.

⁵ Nö'ö bi 'ñembabi'u:

—Ñ'ohu, ha hinte xka juxu n'ar hwö ga tsahu.

Bi dö'u:

—Hin'ö.

⁶ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Köthu ar nt'ats'i há r ñ'ei ar motsa, ne gi juxu.

Bi göt'u, ne himi tsá nda guts'i, ngetho xa mi nzeye ya hwö.

⁷ Nu'mu nö'ö ar maxte xa mi mö ar Hesu bi 'ñemba ar Pedro:

—Gehnu ar tsi Hmu.

Nu mi 'yo njap'u ar Pedro, dama bi hye ár dutu ngetho xki moge, ne bi 'yenga ar nsagi har dehe bi bongá ñ'anthe.

⁸ Nu ma'ra ba e mi e ar motsa, mi jut'a ar nt'ats'i mi ku ya hwö, ngetho himar yap'u ar ñönthe, ngu n'anthebe ya ñhufi ár yap'u.

⁹ Ha nu mi gö'u har ñönthe, bi hyant'u mi janu ya despi habu mi oxa n'ar hwö, ne mi janu ya tuhme n'ehe.

¹⁰ Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba höhuwa 'ra ya hwö ja xka juxu.

¹¹ Bi boxa ar Simu Pedro har motsa, ne bi gut'a ar nt'ats'i bi guka har ñöni. Xa mi ñuxa ya hwö, mi tsu n'anthebe ne ngudmihñu ya döta hwö. Mödi mi nzeye himbi xe ar nt'ats'i.

¹² Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Ba ehü gi nzimxudihü.

Gatho mi tsu, hinto bi 'yambabi, togo'i. Mi pö'u mar tsi Hmu.

¹³ Ba e ar Hesu bi gu ar tuhme ne bi umbabi'u, ne bi jap'u'tho ar hwö n'ehe.

¹⁴ M'efa xki mengi xki nte man'agi ar Hesu, ár hñu'ginu mi ñ'udi nda hyanda ya maxte.

Suka ma deti

¹⁵ Nú'mu mi wadi bi ñuñ'u, ar Hesu bi 'ñemba ar Simu Pedro:

—Nu'ge Simu, ár T'u'i ar Honas, hage m'et'o gi mökagi, ne ka gi möhyu.

Bi do'ö ne bi 'ñenö:

—Hö ma tsi Hmu'i, gi pöke di mö'a'i.

Ar Hesu bi 'ñembabi'u:

—Suka ma belo.

¹⁶ Bi mengi bi xipa ár ño'gi:

—Simu, ár t'u'i ar Honas, ha gi mökagi.

Ar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö ma tsi Hmu'i, gi pöke di mö'a'i.

Nö'ö bi 'ñembabi:

—Taga ma deti.

¹⁷ Bi 'ñemba ár hñu'gi:

—Simu, ár T'u'i ar Honas, ha gi mökagi.

Ar Pedro bi zot'a ár mu'i xki xipa ár hñu'gi, ha gi mökagi. Ne bi döti:

—Ma tsi Hmu'i, gi pöke xiñho gatho. Gi pödi di mö'a'i.

Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Suka ma deti.

¹⁸ Xa majöni di xi'a'i, nú'muŋgi bötsi, ngi ngut'ase ri böt'i, ne ngi ma habuŋgi nege. Ha nú'muŋgi xki ndönzia, gi juxa ri 'ye, man'a da dut'a ri böt'i, ne da ts'ix'a habuŋgingi nege.

¹⁹ Bi 'ñenga njap'u mi xipa ar Pedro hanja nda du ne nda nsundabi Jö, ne bi 'ñembabi n'ehe:

—Tengagi.

Ar maxte xa mi mhödi

²⁰ Nep'u ar Pedro bi ñegi, ne bi hyanda nunar maxte xa mi mö ar Hesu. Get'ö togo xki njwaxa hár tiñö ar Hesu nu ar nxui mi tsi ar t'oxi, ne xki 'ñembabi: Tsi Hmu, togo ma da da'a'i.

²¹ Ar Pedro nu mi hyant'ö, bi 'yamba ar Hesu:

—Tsi Hmu, xipyanu.

²² Ar Hesu bi 'ñembabi:

—Nu'muŋgi di nega da m'utho nú'muŋgi xka pengi, tema gi ñ'ange. Nu'ge tengagi.

²³ Nunar 'bedenu bi nunga ha gatho ya gamfi, mi mhö nunar maxtenu hinga ma nda du. Himbi 'ñembabi hinga nda du'ö, honse bi 'ñenö: Nu'muŋgi di nega da m'utho nú'muŋgi xka pengi, tema gi ñ'ange.

²⁴ Gehnu ar maxte ar Hesu togo damajöni te bi thogi, ne bi 'yot'i, ne di pöhu majöni nö'ö möñ'ö.

²⁵ Ja ma nzeye ya 'befi bi 'yot'a ar Hesu. Nu'muŋgi togo da 'yot'a n'a ngu n'a, di beni gatho ar ximhai hinda ñ'enga ya he'mi'u. Dá njap'u.

YA 'BEFI mi pe yá mpote ar tsi Hmu Hesukristo

Ár Hñö Jö xki ñhótkagihu nda m'enkagihu

¹ Nuga dar Luka, nõ'ö ar 'bet'o t'ofo da ot'i ne da peñ'a 'mu, nu'ge nda Teofilo, ja mömp'u gatho te bi ndui bi 'yot'e ne te mi uta ar tsi Hmu Hesu,

² ne di göxa nú'mu bi mengi bi ma mhets'i. M'et'o bi zohna yá mpote xki wahni, ne mi hõmpa ár ts'edi ár Hñö Jö, bi xipabi tema nda 'yot'u.

³ Ar tsi Hmu mi wadi bi tho ne bi mengi bi nte man'agi, bi ñ'udi yon'ate mpa nda hyanda yá maxte ne nda ñ'emui'u, ne himi tsaya mi petwabi'u ár ts'ut'wi Jö.

⁴ Nú'mu mi 'buhwiyu, bi 'ñembabi:

—Yo ma gi poñhu har hnini Herusalen. To'mhu gi hñöñhu nõ'ö xi ñöt'ahu Jö ar Dada, ne ngu xta xi'ahu ma gi hñöñhu.

⁵ Majöni ar Xuwa mi xixthe'ihu har dehe. 'Bap'utho ar pa ma gi nixithehu gi hñöñhu ár Hñö Jö.

Ar tsi Hmu Hesu bi menga mhets'i

⁶ Nú'mu mi ñöwi yá maxte xki mhunts'i, n'a mbi 'yambatho'u ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi Hmu'ihe, hage nuya payu ma gi umba man'agi ár ts'edi ar hnini Israel da nõ'ö ngu mam'et'o.

⁷ Nu'mu ar Hesu bi dötwabi'u ne bi 'ñembabi:

—Hingo di 'ñep'ahu gi pöhu ham'u ma da 'yot'a Jö ar Dada nõ'ö o hár 'ye da 'yot'ö.

⁸ Ha nu xta e da zu'ahu ár Hñö Jö, ma gi hñömfu ár ts'edi, ne ma gi dahü majöni togogi nuwa Herusalen, gathowa Nhudea, núnu Nsamaria, ne gatho ár nxidi ar ximhai.

⁹ Nu mi wadi bi mönga njap'u, bi njuxa mañö mhets'i nú'mu mi handa yá mpote, ha n'ar gui bi go'matho, ne himbi tsá bi hyant'u.

¹⁰ Nu'u xa mi nõ'sa mañö mi handa ar Hesu bi ma mhets'i, n'a mbi dañ'u mi 'bahwi yoho ya enxé mi he ya t'axdutu.

¹¹ Ne nuya enxé bi 'ñembabi nu'u yá maxtehmö:

—Me Ngalileahu, tema gi nõ'su mañö. Nu ar Hesu xka hyanthupya xi ma mhets'i, go gehnu'ho ma da mengi da ehe ngu xka hyanthu bi ma.

Bi thahna ar Matia nda pöta ar Huda

¹² M'efa nuyá maxte ar Hesu, ba kö har t'ohö Njömdöni, bi menga har hnini Herusalen. Mi get'utho, bi ñ'o ngu hñöthonthebe ya weni ár yap'u, ngu ár yap'u mi tsá nda ñ'o har pa ntsaya.

¹³ Nu mi zoñ'u har hnini, bi box'u har tongu habu mi ko'u. Ka mi 'buhnu ar Pedro, ar Hakobo, ar Xuwa, ar Andre, ar Lipe, ar Toma, ar Bartolo, ar Teo, man'a ar Hakobo ár t'u ar Alfeo, ar Simu nõ'ö mi t'embabi ar ñöngahnini, ne ar Huda ár jödö ar Hakobo.

¹⁴ Gathoyu hyax'mu mi mhunts'i, mi pes'u n'adar mfeni mi apa Jö. Mi 'buhwi'u mahyegi yá jödö ar Hesu, ar Maria ár nõn'ö, ne ma'ra ya 'behñö.

¹⁵ Ha nuya pa'u bi mhushnu ngu n'anthebe ne n'ate ya ku. Nu'mu ar Pedro bi m'a madetho ne bi 'ñembabi'u.

¹⁶ —Ma tsi kuhu, mi mahyoni nda njap'u ngu nö'ö xki mönga ar Dabi har T'ofu, nu mi 'yot'i ngu xki xipabi ár Hñö Jö. Bi nonga ar Huda nö'ö togo bi zixa ya jö'i ba ju ar Hesu.

¹⁷ Ne nuju ndi pöhu mi gehnu n'ár maxte ar Hesu, ne mahyegi ndi pefu.

¹⁸ Bi ma'ö ar tsi Hmu Hesu, ne nunar bojö bi t'umbabi, bi danga n'a xeni ar hai. Ka gehnu habu bi dagi nzit'ei, ne bi fo ár müi, gathu ya xefo bi nxani.

¹⁹ Ne gathu ya me Herusalen bi bö nö'ö bi thogi, jange bi thu'spabi nor hai'ö ha ya hñö'u: Aseldama, di boni da 'ñenö, ar Haiji.

²⁰ Bi njap'u ngu xi t'ot'a hár T'ofu Jö ne ha ya Dönga Nsadi habu enö:

Nda nhwata ár ngu'ö,
hinto ma da m'uhnu.

Ne enö n'e:

Nunár 'befihmö, man'ar jö'i da mefi.

²¹ Jange mahyoni ga hwañhupya n'a togo ndi ñ'ohu nuya pa'u ndi 'buhwihu ma tsi Hmuhu Hesu.

²² Bi du'mi da ñ'ohu nú'mu mi xixthe ar Xuwa ne hiñham'u bi 'wege, bi zonga ar pa mi ts'ixa ar tsi Hmu mhets'i. Nö'ö togo ma ga hwañhu go ma da maxkagihu ga dahu majöni, nuna ma tsi Hmuhu Hesu xi mengi xi nte man'agi.

²³ Bi hwañ'u yoho ya ku, n'a már thuhu ar Huse nö'ö xki thu'spabi ar Barsaba, ne mi t'embabi ar 'Yomañho, ne bi nhwahna man'a ár thuhu ar Matia.

²⁴ Nep'u bi 'yapabi'u Jö ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Dada'ihe, gi pötka ma mfenihe, utkagihe nuya yoho ya ku 'bukwa, togo xka hwahni.

²⁵ Nu'ge go gi pödi togo xka hwahni da mep'a'i. Ne gi 'ñets'i ngu ri mpote, da pöta ar Huda nö'ö togo bi nts'oki, ne bi 'wege bi gu ar 'ñu habu ndi 'ñepi nda ma.

²⁶ Ne nu'u bi 'yents'a n'ar nthöhö, ne bi bönga ár thuhu ar Matia. Jange bi m'ede ngu n'a nu'u 'ret'amayoho ya maxte ar tsi Hmu Hesu.

2

Ár Hñö Jö bi zokwa

¹ Nu mi zo ar dangu ár thuhu Pentekoste, gathu ya ku xki mhunts'a ha n'adar ngu, ne n'adar mfeni mi pes'u.

² N'a mbi nhekitho n'ar döta ñuni ndi 'ñe mhets'i ngu n'ar 'yomndöhi, ne xa bi fat'a mbo ar ngu.

³ Ne bi nheki 'ra ngu ya jöhne faspi xki ñhege mi 'ba ha ya ñö n'a ngu n'a nu'u mi 'buhnu.

⁴ Ne gathu'u bi hñömba ár nzini ár Hñö Jö, ne bi ndui bi ñö ma'ra ya hñö n'a ngu n'a, ngu mi japabi ár Hñö Jö nda ñö'u.

⁵ Nuya pa'u mi 'buhnu Herusalen 'ra ya xodyo, habu gathu ár nxidi ar ximhai xki 'ñehe, gehyu mi ndönga Jö.

⁶ Ne nú'mu mi nt'ode ar döta ñuni, nzeye ya jö'i xa dama bi mhunts'i habu mi 'bu ya ku, ne bi 'yotho ngetho mi oxa ya hñö n'a ngu n'ayu.

⁷ Ne himi pödi te nda beni, mi eñ'u:

—Hage hingya me Ngalilea nuyu di öhu ñö.

⁸ Nu'mú, hanja di öhu n'a ngu n'a ma hñöhü di ñöhü har hai xta m'uhü.

⁹ Ngetho 'ra dar menguhu Partia ne Media, Elam, Mesopotamia, Nhudea, Kapadosia, Mponto, ne Asia.

10 Ma'ra ya me Frigia, Panfilia, Ehipto, ne 'ra ya hnini Afrika tho ár yap'u ar hai Sirene. Ne ma'ra ya me Nroma, 'ra majóni ya xodyo, ha nu ma'ra xi nxodyo ngetho temga ma nt'umbihu.

11 Ya me Kreta ne Arabia n'ehe, gatho di ohu ma hñöhu ñöyü ngu di ñöhu n'a ngu n'a, ne xikagihu yá döta 'befi Jö.

12 Nuya jö'i himi pödi te nda beni, ne xa mi 'yotho mi enga n'a ngu n'a:
—Xipya, te di bompyanu.

13 Ha ma'ra mi thentho mi eñ'u:
—Xi ntiyu zëi.

Ar Pedro bi ndui bi zo ya jö'i

14 Nu'mú ar Pedro bi m'ahwi nu'u ma 'ret'aman'a yá mi maxtewi. Bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Nu'ahü me Nhudea, ne gatho nu'ahü gi 'buhüwa Herusalen, 'yoxu xiñho nö'ö ma ga mö.

15 Nuya togo gi ohu ñö, hinxi nti ngu xka beñhu, ngetho jar guto xudi.

16 Nö'ö gi hanthu xi thopya, gehnu xki mönga ar m'ehni Hoel ma nda njap'u. Xki 'yot'a njawa:

17 Jö bi 'ñenö: Nuya pa xi 'ñep'u,
ma ga pempa ma Hñö gatho ya meximhai.
Nuya ri t'uñu ne ri t'inxuhu ma da ñö di hõmpa ár ts'edi'ö.
Nuya bötsi ma da hyanda ya nhandi,
nuya dönzia ma da 'wi ya t'i.

18 Xa majóni nuya pa'u, nuya ñ'ohö ne ya 'behñö di pepkagi, xa ma ga umba ma Hñö.

Gehnu da umba tema da möñ'u.

19 Ne ma ga ut'wa'u 'ra ya döta nt'udi mañö mhets'i
ne nuwa har ximhai,
ár nt'udi ar ji, ar tsibi, ne ar 'bifi.

20 Ma da nheki da boka ar hyadi.
Ar zönö ma da thenga ngu ar ji.
M'efa da zo ar pa da e ar tsi Hmu.

Ge'ö ar pa ma da nheki ár döta ts'edi'ö.

21 Ne gatho nu'u da matwa ár thuhu ar tsi Hmu, da mpohö.

22 Nu'ahü gar menguhu Israel, 'yohü nö'ö tema ga xi'ahü: Gi pöhu ar Hesu me Nasare, gatho nu'u ya döta nt'udi bi 'yot'e ga hyanthu, bi 'yot'e mi hõmpa ár ts'edi Jö, ne njap'u mi ñ'u Jö go xki meñ'ö.

23 Ha nu'ahü ga juhu, ne ga dathu ha yá 'ye ya 'yot'ats'oki, ne bi hyo'u ha n'ar pont'i. Gatho nö'ö bi thogi, bi njap'u ngetho Jö go xki bense nda jap'u ngu mi ne'ö.

24 Ne gese Jö bi japi bi nte man'agi. Njap'u bi guka har ugi mi 'bui xki du, ngetho ar ndöte himi pe'sa ar ts'edi nda zöm'ö.

25 Ar ndö Dabi xki nõñ'ö nú'mü bi 'ñenö:
Ndi handga Jö hyax'mü ndi 'bu'be,
'ba ha ma ñ'ei, hinga ntsu.

26 Jange nuga xa di johya ne di petwa ma'ra nor johya'ö.
Ne di to'mi nú'mü xka tu, ma ga pengi ga nte.

27 Ngetho nu'ge, ma tsi Dada'i, hinge ma gi tsohnu ma te habu bi ku gatho nu'u xi du.

Ne hinga ma gi hye ma ndo'yo da 'ya har hai, ngetho go ri hoga 'begogi.

28 Xka utka ar 'ñu tsixka har te,
ne ma gi 'raka n'ar döta johya nu xka 'buhwipu mhets'i.

29 Nu'ahū ma tsi kuhū xka mhunshūwa, ngu xka pōhū, ma palehū ar Dabi bi du, bi t'agi, ne nuya payū di handwathobihū 'bukwa ár t'agi.

30 Ha nunar Dabi már m'ehni Jö mi mönga nö'ö ma nda thogi. Ne mi pödi ma nda m'u n'ár t'u togo nda pot'ö, ngetho njap'u xki ñöt'wa Jö. Ne nór t'u'ö gehnu ar Kristo xki ñhöt'wabi nda m'ehni nda ndö.

31 Jange ar Dabi xki t'utwa nö'ö m'efa bi thogi. Ne bi 'yot'i ma nda mengi nda nte ar Kristo, ne hinge nda gohnu ár te habū kú nu'u xi du, ne hinge nda 'yanū ár ndo'yo har hai.

32 Nuje di dahe majöni, Jö bi japi bi nte man'agi nunar Hesunū di noñhe.

33 Jange nupya xi t'exa hár ñ'ei Jö, bi njuxa mhets'i ba huxkwi ár Dada. Ne bi umba ár Hñö Jö xki ñhöt'kagihū. Gehnu ba penkagihū, ne xi tho nö'ö xka hyanthū ne xka 'yohūpya.

34 Ar ndö Dabi himbi njuxa mhets'i, ha go bi 'ñeñ'ö:
Jö ar Dada bi 'ñemba ma tsi Hmu:

Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,

35 to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

36 Nupya, mahyoni da bö gatho ya me Israel, hinto di yomi: Jö ar Dada xi hñuxa ar Hesu ngu ar Hmu ne ar Ndö, ngetho gehnu ar Kristo xpa peñ'ö, togo ga tsuthū har pont'i ga hyohū.

37 Ha nu mi 'yode nö'ö bi mönga ar Pedro, nuya jö'i mi 'buhnu xa bi du yá müi, ne bi 'yamba ar Pedro ne nu'u ma'ra yá mpöte ar tsi Hmu mi 'buhnu, ne bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi kuhū, xi'mü tema mahyoni ga pehepya.

38 Nu'mü ar Pedro bi 'ñembabi:

—'Yothu ár ntso'mi, ne gi nxixthehū gatho hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Njap'u da pump'ahū ri ts'okihū, ne gi hñöñhū ár Hñö Jö da m'u ha ri müihū.

39 Ngetho nuna ar ñhöt'inū go xi t'aju ne ma bötsihū, ne gatho nuya ma'ra ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai, nu'u da zohna Jö ma Hmuhū.

40 Ar Pedro xa mi zo ya jö'i, ne mi xipa nzeye ya mhö, ne mi embabi'u:

—Mpohū, ne hinda zu'ahū ár mfei to'ma nuya ts'ojö'i 'bu nuya payū.

41 Gatho nu'u togo bi 'ñet'a yá müi nö'ö te mi möñ'ö, bi nxixthe. Jange nu ar pa'ö bi hñuxa ngu n'a'tema'ret'anthebe ya gamfi.

42 Ne nuyū mi tēnda nö'ö mi xipa yá maxte ar tsi Hmu, ne n'adar mfeni mi pes'u. Ne hyax'mü mi nt'oxi mahyegi ne mi tsipa ár t'oxi ar tsi Hmu, ne mi mat'a Jö.

Njanū mi 'bu ya 'bet'o ku

43 Gatho ya mengunū xa bi ntsu, ngetho xki hyandwa yá maxte ar tsi Hmu mi ot'a nzeye ya döta nt'udi, ne ya 'befi xa mi 'yot'u.

44 Ne gatho ya gamfi mi mpe mahyegi, ne mi mfaña n'a ngu n'a, njap'u hinte nda k'at'i.

45 Ne mi pa'u nö'ö te mi pes'u, ne mi thekwabi nö'ö te mi k'at'a n'a ngu n'a.

46 Ne hyaxtho mi mhunts'a har dönganijö, mi pes'u n'adar mfeni. Ne mi tsi'u ár t'oxi ar tsi Hmu ha yá ngu'u, ne xa mi johya mi ñuñ'u mahyegi, ne mi pes'u n'ar hogamū.

47 Ne mi nsunda Jö mahyegi. Ne ma'ra ya jö'i mi handa te mi pe'u, mi numañho'u. Ne hyax'mü ar tsi Hmu mi hu'sa ya gamfi, hyaxtho mi ñ'emüi ma'ra ne nda mpohö.

3

Bi t'othe n'ar tsi dowā

¹ N'ar pa ar Pedro ne ar Xuwa yá mǎxtehmö ar Hesu, ndi ma har dönganijö ngu hñu nde, ge'mu mi jar mhat'a Jö.

² Ne nu hár goxthi ar dönganijö ár thuhu Nzátho, ka mi huhnu n'ar ñ'ohö xki m'ui mi dowā. Hyaxtho mi t'ehnu mi apa ar tsi bojö gatho nu'u mi thohnu ndi yut'a har nijö.

³ Nunar tsi downu n'a mbi hyandatho ar Pedro ne ar Xuwa, ma nda yut'a har nijö, bi 'yapa n'ar tsi bojö.

⁴ Nu'mú ar Pedro ne ar Xuwa bi m'ai, bi ñhanda habu mi hu ar tsi metí, ne ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hyandgagihe.

⁵ Nu ar tsi dowā xa bi gohi mi k'öt'a nuya yohoyu, mi to'mi te nda hwëkwabi.

⁶ Nu'mú ar Pedro bi 'ñembabi:

—Hinte di hö ar t'axbojö wa ar k'axtbojö ga 'ra'i. Hönse nö'ö di pets'i, ge'ö ga 'ra'i. Hár thuhu ar Hesukristo mar me Nasare, di xi'a'i, nangi gi 'yo.

⁷ Ne bi mipa ár ñ'ei, bi 'ba'mi, ne bi me'sa ár ts'edi yá wa ne yá bosndo'yo.

⁸ Dama bi 'yenga n'ar nsagi bi m'ai xiñho, ne bi ñ'o. Bi mewiyu bi yut'a mbo ar nijö, mi 'yo ne xa mi sagi mi mat'a Jö.

⁹ Ne gatho ya jö'i bi hyanda ar dowā mi tsá nda ñ'o ne mi mat'a Jö.

¹⁰ Dama bi bö'tu go mi gehnu togo mi dowahmö, mi hu hár goxthi ar nijö ár thuhu Nzátho, mi a ar tsi bojö. Xa bi 'yotho ne xa bi zu'u nö'ö xki thogi.

Ar Pedro bi mömba ár mhö Jö ha ya m'et'e xki thu'spa ár thuhu ar Salomon

¹¹ Nö'ö ar ñ'ohö mar dowahmö himi ne nda hye ar Pedro ne ar Xuwa. Ne gatho ya jö'i xa mi 'yoda nö'ö mi handi, jange dama bi mhunts'a ha ya m'et'e ár thuhu ar Salomon, habu mi 'bu'u.

¹² Ar Pedro mi hyanda xki mhunts'a ya jö'i, bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu gar me Israelhu, hanja xa gi 'yothu ne xa gi k'ötkagihe. Ha gi beñhu ma ts'edishe, wa xa di 'buhe xiñho, jange xta jafe xi ñ'o nunar ñ'ohönu.

¹³ Jö togo mi ndönga ar Abra ne ar Isa ne ar Hakob, ne gatho nu'u ma'ra ma palehu xi du, get'ö ar Jö togo bi japi bi ñ'o nunar ñ'ohönu, ne bi 'ñe'spa ár nsu ar Hesukristo ár T'u'ö. Gehnu togo ga dathu ya ndö, ne ga xifu ar Pilato hinga nda hyegi, mödi mi nemhö nda hye'ö.

¹⁴ Ha nu'ahu hinga nehü, mödi gehnu ár hoga T'u Jö hinte ma ts'oki xki 'yot'e. Ne ga 'yahü nda the n'ar hyote.

¹⁵ Ne njap'u ga hyohu togo hö ar te. Ha Jö bi japi bi nte man'agi. Go da hanthe, jange di dahe majöni.

¹⁶ Go di ñ'emüibihe'ö, jange nunar ñ'ohönu gi hanthu ne gi pöhu, xi dits'i, ne njap'u xi ñ'u ár ts'edi'ö. Xi othe nunar ñ'ohö gi hanthupya. Xi njap'u ngetho di ñ'emüibihe.

¹⁷ Tsi kuhü, di pöhe xiñho ga dahu ar Hesu ngetho hinte ngi pöhu, ngu nu'u ma ndöhu himbi zo yá mfeni n'ehe teme bi 'yot'u.

¹⁸ Njap'u Jö bi japi nda thogi ngu xki xipabi yá m'ehni maham'u, xki 'yot'u mi mahyöni ar Kristo nda tho ya ugi, ne nda du.

¹⁹ Jange 'yothwu ár ntso'mi ne penju gi hyoñhu Jö, ne da pump'ahu ri ts'okihu. Njap'u hö, da 'ra'ahu n'ar hogam'ui, ter entho gi 'buhü.

²⁰ Ne da mengi da meñ'ahu ar tsi Hmu Hesukristo xki thuxa mam'et'o nda mehni.

²¹ Ne xa majöni bi böxnu mhets'i, bi 'buhnu to'mda ar pa Jö da hoka ma'ra'yo gatho, ngu xki xipa maham'u yá hoga m'ehni nda möñ'u.

²² Ngu bi mönga ar Moise, bi xipa ma palehu ne bi 'ñembabi'u: Jö ma tsi Hmuhu ma da hñux'a n'a'ahu ngu ár m'ehni'ö, njangu xi hñuxkagi n'ehe, ne ma gi 'yothu nö'ö da xi'ahu'ö.

²³ Ne gatho nu'u hinda ne da 'yota nö'ö ar m'ehni'ö, ma da 'weka har hnini.

²⁴ Di ndu ar Samuel injawa, gatho nuyá m'ehni Jö xi nonga nuya pa di 'buhupa.

²⁵ Ne gatho nu'u ya ñhöt'i bi mönga nuya m'ehni'u, go xi'ahu. Ne nu'u ya njöpi bi nkohwi Jö ma palehu, xi zok'ahu n'ehe. Jange Jö bi 'ñembabi ar Abra: Ha n'a ri n'ogi ma da e m'efa, ma ga jöpa xoge ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai.

²⁶ Ne nu'ahu go gar 'bet'ohu ba peñ'ahu ár T'u Jö, bi jöp'ahu gi hyehup'u ri ts'okihu.

4

Ar Pedro ne ar Xuwa bi m'a'ma hár mhunts'a ndö ya xodyo

¹ Ar Pedro ne ar Xuwa mi 'buhnu har dönganijö mi zo ya jö'i. N'a mbi zohnu 'ra ya möjö mi ñ'owi ár ndö ya sunijö, ne ya dengamöjö nu'u himi ñ'emui nda mengi nda nte nu'u xi du.

² Xa bi mbö yá kwe mi bö'u ar Pedro ne ar Xuwa mi uta ya jö'i nda mengi da nte nu'u xi du, ngu bi mengi bi nte ar Hesu.

³ Nu'mú bi nju ar Pedro ne ar Xuwa, ne bi ts'its'i ba njot'a har fadi. Ne ka bi gohnu nor nxuinu, ngetho xki nde nor pa'ö.

⁴ Ha nu'u togo xki 'yode nö'ö mi mönga ar Pedro, nzeye bi ñ'emui, mi tsu ngu ngudminthebe ya ñ'oho.

⁵ Nu ár hyax'ö bi mhuntsnu Herusalen yá dönzandö ya xodyo, ya böt'ofu, ne gatho nu ma'ra yá ndö ya xodyo.

⁶ Gathoyu bi mhuskwi mahyegi ar Anas, gehnu mar döngamöjö. Ka mi 'buhnu ar Kaifas, ar Xuwa ne ar Handro, ne gatho nuyá mēni ya döngamöjö.

⁷ Nep'u bi ts'ixnu ar Pedro ne ar Xuwa, bi m'a'ma madetho ne bi t'ambabi njawa:

—Togo yá m'ehni'ihu, ne togo ár ts'edi gi hömfu gi pehu njap'u.

⁸ Nu'mú ar Pedro xki nzinga ár Hñö Jö bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu gár ndöhu ha ma hninihu Israel.

⁹ Ngetho gi ñ'anihu nö'ö ar ñho bi t'ot'wa nunar tsi ñ'ohonu mi dowā, ne gi ne gi pöhu hanja bi dits'i,

¹⁰ ma ga xi'ahe hanja bi za bi dixhnu, ne njap'u gi pöhu ne gatho nu'u ma'ra ya ne Israel. Nunar ñ'oho gi hanthü 'bahnu, nunu bi dits'i bi mhömba ár thuhu ar Hesukristo mar me Nasare, nö'ö ga tsuthü ha n'ar pont'i, ne Jö bi japi bi mengi bi nte man'agi.

¹¹ Gehnu ar Hesu ga utsahu, gi ñhehwihu n'ar guxjödo bi 'yemp'utho ar müdi do nö'ö ma nda hyoka ár nijö Jö. Ha nupya gehnu ar müdi do xi nju'spa ár nijö Jö.

¹² Hinjo'o man'a togo da 'raju ar ts'edi ga mpohu, honse ma tsi Hmuhu Hesu. Ngetho hinjo'o man'a xi t'umba nunar ts'edinu ne da thokwa ya meximhai.

¹³ Nu'mú nuya ndö mi 'buhnu xa mi 'yotho, ngetho bi hyanda ar Pedro ne ar Xuwa himi ntsu. Ne mi pö'u himya ñ'oho mi pe'sa ar döta mfödi, gehyu ma ya hyoya jö'i. Njap'u bi bö'u xki ñ'owi ar Hesu.

¹⁴ Ne himbi za te bi dötwabi'u, ngetho bi hyandi mi 'bahwi'u nö'ö ar tsi dowā xki dits'i.

¹⁵ Nu'mú nuya ndö'u bi 'bepabi nda bonga har mhunts'i, ne bi gohnutho'u mi ñö'u.

¹⁶ Ne mi eñ'u:

—Xipya, te ga jafu nuya ñ'ohoyu. Ngetho xi 'yot'a n'ar döta nt'udi, pö gatho ya jö'wa ha ma hninihu Herusalen, ne hinda tsa ga koñhu.

¹⁷ Hindi nehü da nungar 'bede. Ma ga zoñhu ne ga pihü, ne njap'u hinto ma da zofo hár thuhu ar Hesu.

¹⁸ Nep'u bi ts'ohna man'agi ar Pedro ne ar Xuwa, bi pidi, ne bi nsipabi hinte nda möñ'u, ne hinto nda zofo hár thuhu ar Hesu.

¹⁹ Nu'mú ar Pedro ne ar Xuwa bi dödi ne bi 'ñeni:

—Beñhu, hage da 'ñet'a mañho ár müi Jö ga ot'ahe m'et'o ne m'efa'ö.

²⁰ Ngetho hinda tsa ga hehe ga möñhe nö'ö xta hanthe ne xta ohe.

²¹ Nu'mú nuya ndö bi hñu'spar pidi, njap'u hinte nda xipabi ya jö'i, ne bi hyegi bi ma'u. Himbi tsa te bi japabi, ngetho mi tsu ya jö'i nda mbö yá kwë. Gatho xa mi umba njamödi Jö nö'ö bi 'yot'u.

²² Ngetho nö'ö ar ñ'ohö xki t'ot'wa ar nt'udi xki dits'i, mi tho yon'ate njeye xki m'ui.

Ya gamfi apa Jö da hu'mba yá müi ne da umbar ts'edi

²³ Nu mi nthe ar Pedro ne ar Xuwa, bi ma ba k'ö'sa nu'u ma'ra ya gamfi, ne bi metwabi nö'ö xki xipabi ya ndömöjö ne yá dönzandö ya xodyo.

²⁴ Ha nu mi 'yo ya ku, n'adar mfeni bi umba njamödi Jö, ne bi 'ñeñ'u:

—Ma tsi Hmu'ihe, ge ge'e ar Jö togo ga hoka mhets'i ne ar ximhai, ar dehe ne gatho nö'ö te janü.

²⁵ Nu'ge ga xipa ri 'bego ar Dabi nda mönga njawa:

Yo'ö ya jö'i bi mhunts'i bi ñ'ut'u hanja nda 'yot'a ar ts'om'ui, ne nuya hnini te gatho bentho da 'yot'e.

²⁶ Bi mhunts'a gatho yá ndö ya hnini

ne yá maxte 'bü har ximhai,

ne n'at'wu bi ñ'ut'u nda utsa Jö ne ár Kristo togo xi hñux'ö da ndö.

²⁷ Ngetho xa majöni har hniniu, bi mhunts'a ar ndö Erode ne ar Ponsio Pilato, ya me Israel ne nu'u himya me Israel, bi utsa ri hoga T'u ar Hesu togo xka 'ñets'i da ndö.

²⁸ Ne bi 'yot'u ngu nö'ö xka beni, ne xka mönga mam'et'o nda thogi.

²⁹ Ha nupya ma tsi Hmu'ihe, hyanda hanja hu'sje ya jö'i. Ne faxkagihe hinga ntsuhe ga möñhe ri mhö, ngetho go ri 'begogihe.

³⁰ Ne hñuxke ri 'ye ha ya dathi da dix'u. Ne gi 'yot'a nzeýe ya döta nt'udi hár thuhu ri hoga T'u Hesu.

³¹ Ngu mi wa'u bi ñöwi Jö, bi nhwönga ar ngu habu xki mhunts'i. Ne gatho nu'u mi 'buhnu bi nthexkwi ár nzini ár Hñö Jö, ne himbi ntsu'u bi mömba ár mhö Jö.

N'at'wu yá meti gatho nö'ö mi pe'sa ya gamfi

³² Ne gatho nu'u xki ñ'emui ár mhö Jö, mi pe'sa n'ada ar mfeni, ne n'ada yá mhöte'u. Gatho nö'ö mi pes'u, mahyegi mar meti'u. Himi njo'o n'ar ku mi enö te mi pets'i mar metise.

³³ Ne xa mi pes'u ar ts'edi yá mpöte ar tsi Hmu Hesu, mi damajöni xki mengi xki nte'ö, ne Jö xa mi hwëkwabi'u ár mfats'i.

³⁴ Ha hinto mi tho'u ar k'at'i, ngetho gatho nu'u mi pe'sa yá hai ne yá ngu mi pa'u, ne mi hö gatho nö'ö mi njut'wabi,

³⁵ ne mi umba yá mpöte ar tsi Hmu. Ha nuyü mi hekwabi n'a ngu n'a ya gamfi, ngu nö'ö mi ot'wa ar 'bedi, njap'u mi t'umbabi n'ehe.

³⁶ Ne mi 'buhnu n'ar ku már thuhu ar Huse me Txipre, xki 'ñe ha yá 'beto ar Lebi. Ha nuyá mpote ar tsi Hmu bi hñu'spabi ar Berhnabe, di boni da 'ñenö, nö'ö hu'mba yá muì ma'ra.

³⁷ Nö'ö mi pe'sa n'a xeni ar hai, bi gu bi ma, ne gatho ar bojö bi njut'wi ba hö bi datwa yá mpote ar tsi Hmu.

5

Ar Anania ne ar Safira

¹ Mi 'bu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Anania, ha nunár 'behñö már thuhu ar Safira. Nuyü bi ma n'a xeni ar hai mar meti'u.

² Ne bi zöma n'a xeni ar bojö xki njut'wabi ar hai, ne ár 'behñö bi bödi n'ehe. Nö'ö man'ar xeni bi ma ba datwa yá mpote ar tsi Hmu.

³ Nu'mú ar Pedro bi ñembabi:

—Anania, hanja xka hye ar ts'ondöhi xi hya'a'i. Yo'ö xka ne ngi hyat'a ár Hñö Jö. Ngetho hinga unga gatho ar bojö bi njut'a ri hai ga pa.

⁴ Nu'mú xka tsöma ri hai go ma ri meti, ne nö'ö ar bojö bi njut'a'i go ma ri meti n'ehe. Yo'ö ga beni ga jap'u. Hinge go xka kakagihe, xka beni gi ka Jö.

⁵ Nu mi 'yo njap'u ar Anania, bi hwangi xki du. Ne gatho nu'u ma'ra bi bö nö'ö xki thogi, xa bi zu'u.

⁶ Nep'u nuya bötsi mi 'buhnu bi gu bi mats'i, ne bi guki ma ba agi.

⁷ Xki tho ngu hñu xenimpa, bi yutnu ár 'behñö n'ehe. Ha nunu hinte mi pödi te xki thogi.

⁸ Ne ar Pedro bi ñembabi:

—Ha gi ode. Xikagi, hage bi njut'ahu njanu ar hai ga pahü.

Nu'mú nö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hö, njap'u.

⁹ Nu'mú ar Pedro bi ñembabi:

—Yo'ö ga nkohwi n'ada ar nkohi ri döme, ne ngi hyathmöhu ár Hñö ma tsi Hmuhu. Xi 'ñehnu har goxthi nu'u togo xpa pengi ba ak'a ri döme, ha nupya xpa ehe da dux'a'i ma da 'yak'a'i n'ehe.

¹⁰ Nu'mú ar Safira bi hwangi xki du ha yá wa ar Pedro. Ne mi yut'a nu'u ya bötsi, bi hyandi xki du'ö n'ehe, dama bi duts'i bi ma ba agi habu mi o ár döme, ka bi t'ap'utho n'ehe.

¹¹ Nep'u gatho nuya ku bi bödi tema bi jayu, xa bi ntsu, ngu gatho nuya bi zo yá gu.

Bi nheki nzeyé ya döta nt'udi

¹² Nuyá mpote ar tsi Hmu mi ot'a nzeyé ya döta nt'udi mi handa ya jö'i. Ne gathoyu mi pes'u n'ada ar mfeni mi mhunts'a ha ya m'et'e mi t'embabi ár thuhu Salomon.

¹³ Gatho nu'u himya ku mi ntsu nda mhunskwi'u, mödi mi numañho gatho nö'ö mi ot'e.

¹⁴ Ne mi 'yo mi ñ'emuy ar tsi Hmu nzeyé ya jö'i, ya ñ'ohö ne ya 'behñö.

¹⁵ Ne 'yo mi födi nuya nt'udi mi ot'u. Jange mi njuka ya dathi nthi ha ya 'ñu, ne mi 'be ha ya fidi, ne nú'mu nda thohnu ar Pedro, mödi nda zühmö honse ár xudi, nda dixa ya dathi.

¹⁶ Nzeyé ya jö'i mi 'bu ha ya hnini get'u Herusalen, mi pa mi tsixa ya dathi ne nu'u mi nthexkwi ya ts'ondöhi, gathoyu mi thits'i.

Ar Pedro ne ar Xuwa bi nt'utsa

¹⁷ Nep'u bi njuxa ar döngamöjö ne ya dengamöjö mi mfax'u, ngetho xki zot'a yá muì, hinto mi ne nda hñömba yá nsu.

18 Ne bi njumpa yá mpote ar tsi Hmu, bi njot'a har fadi.

19 Ha nunar nxui'ö, n'ár enxe Jö bi xokwa ár goxthi ar fadi, bi guka nuyá mpote ar tsi Hmu, ne bi 'ñembabi'u:

20 —Di ma ba 'bahü har dönganijö, ba zohü ya jö'i, ne xipabihü ar hoga mhö nonga ar 'ra'yo te.

21 Jange ár hyax'ö ra n'itho, bi ma'u har dönganijö, ngu xki xipabi ár enxe Jö. Ne nu mi zoñ'u, bi yut'a mbo bi zofo ya jö'i. Nú'mü mi 'buhnu mi zohyu, ar döngamöjö ne yá maxte bi zohnu yá mindöwi me Israel nda me'sa n'ar mhunts'i. Ne bi mehna togo nda tsi nu'u ya mpote mi jot'a har fadi.

22 Ha nu mi zonga ya gujö'i har fadi, himi njo'onu ya 'yofadi. Nu'mü, dama ba penk'u bi mö,

23 ne bi 'ñeñ'u:

—Da tiñhe ar fadi mi jot'i xiñho, ne nuya sufadi ka mi 'bahnu har goxthi. Ha nú'mü nda kütthe, hinto da tiñhenu mbo.

24 Nu mi 'yo njap'u ar döngamöjö, ne ár ndö ya sunijö, ne ma'ra ya ndömöjö, himi pödi te nda beni, ne mi eñ'u:

—Xípya, te di bompyanu.

25 N'a mbi zota n'ar jö'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u ya ñ'ohö ga kothuhmö har fadi, bi 'bu har dönganijö bi zo ya jö'i man'agi.

26 Nu'mü ár ndö ya sunijö bi mewu ya gujö'i, ne bi mengi bi gu ya mpote. Ba ju'u ne hinte bi japabi, ngetho mi tsu nda mbo yá kwe ya jö'i, ne nda umba ya nk'ahni.

27 Nep'u bi zixa hár mhunts'i ya ndöxodyo, ne bi 'ba'ma madetho. Ne ar döngamöjö bi 'yambabi:

28 —Hage hinda xi'ahe hinge ngi zohü ya jö'i, ne hingi nomfu ár thuhu ar Hesu. Nu'mü, hanja hinxka 'yohu. Gatho ya me Herusalen xka xifu ri jamfihu. Ne gi ne gi hyoxkagihe da hoje nö'ö ar ñ'ohö'ö.

29 Nu'mü ar Pedro ne gatho nu ma'ra ya mpote, bi dödi ne bi 'ñeñ'u:

—Nuje mahyoni m'et'o ga othe Jö, ne m'efa ya meximhai.

30 Jö togo mi ndönga ma palehu, go bi japi bi nte man'agi ar Hesu, gehnu ga tsuthu ha n'ar za, ne ga hyohu.

31 Ne nupya Jö xi 'ñe hár ñ'ei da ndöwi ne da mpohote, njap'u da 'yot'wa yá ntso'mi ya me Israel, ne da mpumba yá ts'oki.

32 Nuje di dāhe majöni togonu, ne ár Hñö Jö damajöni n'ehe, ha Jö xi umba ár Hñö gatho nu'u togo ote.

33 Ha nu mi 'yo njap'u ya ndö, xa bi mbo yá kwe, xa mi nehmo nda hyo ya mpote.

34 Bi nank'mü n'ar ñ'ohö mi 'buhnu har mhunts'i mar denga'beplate, már thuhu ar Gamalie, n'ar böt'ofö, ne gatho ya jö'i xa mi numañho'ö. Bi m'ai ne bi mö nda t'enga n'a tsi tui ya mpote.

35 Nep'u bi 'ñembabi gatho ya jö'i xki mhunsnu:

—Ha gi ohu ndadahü. Hyanthu xiñho nö'ö te gi jafu nuya ñ'ohoyu.

36 Beñhu hingar yapa bi nanga n'ar ñ'ohö mar thuhu Teuda, mi humamü mi pe'sa n'ar nsu, ne bi denga ngu gohonthebe ya ñ'ohö. Bi tho'ö, ne gatho nu'u mi ñ'owi bi mfont'i, ne hinte ponk'u.

37 M'efa ba e man'ar ñ'ohö már thuhu ar Huda, mar me Ngalilea, nú'mü mi nja ar nthuxthuhu. Nö'ö bi gut'a nzeye ya jö'i bi deni. Bi tho'ö n'ehe, ne bi mfont'a gatho ya jö'i mi ñ'owi.

³⁸ Jange nuga di xi'ahū, hyehup'u nuya ñ'ohoyu. Nu'mu nō'ö te pehyu go xi bense'u, ma da göxtho.

³⁹ Ha nu'mu ár meṭi Jö nō'ö te pehyu, hinda za gi hñökwabihu. Ngetho nu'mu gi jahup'u, pontho gi ntunkwihū Jö.

⁴⁰ Ne nu'u mi 'buhnū har mhunts'i, bi 'yoxa nō'ö te bi mōñ'ö. Jange bi mengi bi kut'a ya mpöte, bi 'wext'u. Ne bi xipabi'u nda hyegi nda mömba ár thuhu ar Hesu, ne bi hyegi bi ma'u.

⁴¹ Ne mi boñ'u har mhunts'i, xa mi johya'u, ngetho Jö xki 'ñet'amañho ár muṭi nda tho n'ar m'etsa ngetho mi nomba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

⁴² Ne hyax'mu himi tsaya mi zofa ne mi uta ya jö'i har dönganjö, ne mi 'yo ha ya ngu mi mömba ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

6

Bi t'exa yoto ya maxte

¹ Nuya pa'u xa mi xönda ya ku. Ne nu'u ya ku mi ñö ar griego bi ñömañ'ubi ya ku mi ñö ar ebreo. Ne mi eñ'u, nuyá 'ranxu himi t'umba mahyegi ar ñhuni mi thekwabi hyax'mu, ngu nu ma'ra ma ya ebreo.

² Nu'mu nu'u 'ret'amayoho ya mpöte bi zohna gatho ya ku ha n'ar mhunts'i, ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi kuhū, nuje di 'buhe ga mömfe ár mhö Jö, hanja ma ga tsayahe ga hemfe te da zi nu'u hingi jwadi.

³ Jange hwañhu yoto'ihu nu'u xka hyanthū 'bui xiñho, xi nzimba ár Hñö Jö, ne xa di ja ár mfödi. Nu'u go ma da me'sa nuna ar 'befinu.

⁴ Nuje hinga ma ga tsayahe ga afe Jö, ne ga mömfe ár mhö'ö.

⁵ Ha nu mi 'yoxa nō'ö xki nsipabi, gatho bi numañho njap'u. Ne bi nhwahna ar Teba nō'ö mi pe'sa n'ar döta ñ'emui, ne xki nzimba ár Hñö Jö, ar Lipe, ar Prokoro, ar Nikanor, ar Timon, ar Parmena, ne ar Nikola mar me Antiokia, xki nxodyo ngetho xki demba yá nt'umbi'u.

⁶ Ne bi ts'ixa habu mi 'bu ya mpöte, ne nuyu bi tet'wa Jö'u, mi huspa yá 'ye.

⁷ Ne njap'u dama mi nxanga ár mhö Jö, ne ya ku hyax'mu xa mi xu nünü Herusalen, ne nzeḃe ya möjö bi gamfi n'ehe.

Ar ku Teba bi mhihi

⁸ Ha nu ar ku Teba xa mi pe'spa ár ts'edi Jö ne ár nthekate. Mi ot'a ya döta nt'udi ha yá nthandi ya jö'i.

⁹ Ne nünü ha yá nijö ya xodyo, nō'ö mar thuhu Nu'u xi Thegi, bi njuxa 'ra ya ñ'ohö, ne bi mfaxkwi 'ra ya me Sirene, ma'ra ya me Alejandria, ya me Nsilisia, ne ya me Asia. Gatho'u bi ntsahñökiwi ar Teba.

¹⁰ Himi tsa te nda döt'u, ngetho nō'ö mi pe'sa ar hoga mfödi, ne mi hōmpa ár ts'edi ár Hñö Jö mi ñö.

¹¹ Nep'u nuya jö'i'u bi 'yut'a 'ra ya ñ'ohö, ne bi gu'twabi nda mönga ya nhemñö, ne nda 'ñeñ'u, xki 'yo'u mi tsanga ar Moise, ne mi tsanga Jö n'ehe.

¹² Njap'u bi pompa yá kwe ya jö'i, yá dönzandö ya xodyo, ne ya bö't'ofa. Nep'u bi nju ar ku Teba, ne ntukitho bi ts'ixa hár mhunts'a ndö ya xodyo.

¹³ Ne bi njapabi 'ra ya jö'i nda hyoxa ya nhemñö ar ku Teba, ne bi 'ñeñ'u:

—Nuna ar ñ'ohönu hingi tsaya tsanga nuna ar jöpa nijönu ne ár t'ofa ar Moise.

¹⁴ Nuje go xta ohe teme xi mö, xi 'ñeñö, nunar Hesu mar me Nasare ma da hwata nunar nijönu, ne ma da paṭa ma nt'umbihu nu'u bi utkagihu ar Moise ga othu.

15 Nu'mú gatho nu'u togo mi 'buhnu har mhunts'i, nú'mu mi k'ót'a ar ku Teba, bi hyandwabi ár hmi mi ñhēhwi ár hmi n'ár enxe Jö.

7

Ar ku Teba bi ñö har mhunts'andö, nep'u bi tho

1 Nep'u ar döngamöjö bi 'yamba ar Teba, ne bi 'ñembabi:

—Hage majöni nö'ö nthox'a'i.

2 Nu'mú ar Teba bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ma tsi ku'ahü, ne ma tsi ndadahü, 'yohü nö'ö tema ga xi'ahü. Jö nö'ö xar sunda, bi zo ma palehü ar Abra nú'mu mi 'buhnuþho Mesopotamia, hinxki nada har hai Aran.

3 Ne bi 'ñembabi: Poni, tsokwa nunar hainu, ne tsop'u nu'u te ri njawi. Di ma man'ar hai habu ma ga ut'a'i, ne ka ma gi 'buhnu.

4 Nunar Abra 'mu, bi bongahabu mi 'buhmö núnu ha yá hai ya kaldeo, ne bi ma ba 'bu har hai Aran. Ne nu mi du ár dada, Jö ba tsi injawa habu di 'buhupya, ka bi m'ukwa n'ehe.

5 Ha Jö himbi umba n'a xeni ar hai nda 'ñenö már meti. Bi ñö'twabi m'efa nda umbabinu ne gatho yá 'beto nda m'ui. Nunar ñhö'tinu bi nsipabi nú'mu hinte mi 'ñeta ar bötsi.

6 Ne Jö bi 'ñembabinu: Nuya ri 'beto ma da m'u ha n'ar hai ngu ya nzohotho habu hingya meti. Ne ka ma da m'uhnü ngu gohonthebe njeye di m'ego, ne xa ma da mfei.

7 Ne bi 'ñenö n'ehe: Nuga ma ga ko'spár mfei nunar hnininu habu ma da m'ego'u. Ne m'efa ma nda bonu nda ndöngagiwa.

8 Nep'u Jö bi gohwi n'ar nkohi ar Abra, bi xipabi gatho nuyá 'beto nda thu'spa n'ar nsegi ha yá ndo'yo. Jange nu mi m'u ár t'u ar Abra mar thuhu ar Isa, ár hñoto mpa bi hñu'spa ar nsegi xki gohwi Jö. Ne njap'u bi 'yot'wa ar Isa ár t'u, már thuhu ar Hakob. Ne bi jap'u'ö n'ehe, bi tutwa nor nsegi'ö nu'u 'ret'amayoho yá t'u, go gehyu ma palehü habu xta ehü.

9 M'efa nuyá t'uyu xa bi utsa n'ár jödö már thuhu ar Huse. Bi mayu, har Huse bi ts'ixa Ehipto. Ha Jö himbi hyese.

10 Bi maþa ha ya thogi bi tho'ö. Ne bi umba n'ar döta mfödi, ne bi hwëkwabi nda numañho ar faraon togo már ndö Ehipto. Ne nunu bi 'ñexa ngu ár maþte xoge har hai Ehipto, ne nda supra ár ngu ar ndö n'ehe.

11 M'efa xa bi nja n'ar thuhu xoge Ehipto ne Kanan, ne xa mi ñ'uda yá m'ui'u. Numa palehü hinte mi tini te nda zi'u.

12 Nep'u ar Hakob bi 'yode mi ja ar t'ei núnu Ehipto, jange bi mehna yá t'u, gehyu ma dadahü, ka bi ndup'u ndi ma Ehipto.

13 Nep'u ar ño'gi mi ma'u, ar Huse bi ñ'udi togo'ö, njap'u bi bö'u már jödö'u. Ne bi bö ar faraon togo yá mëni ar Huse.

14 M'efa ar Huse bi mempar nzengwa ár dada nda e nda m'uhwi, nunu ne gatho yá mëni, mi tsu ngu hñun'ate ne 'ret'amakut'a.

15 Njanu bi ma'u Ehipto. Ne ka ba tunu ar Hakob ne yá t'u, nu'u ma palehü.

16 M'efa mi du'u, ba njukwa yá ndo'yonu, bi thöxa Sikem, ne ba t'a hár nt'agi ar Abra xki damba yá t'u ar Hamor.

17 Nú'mu mi 'bap'uþho nda tho ngu ár ñhö'ti Jö xki gohwi ar Abra, xa xki xönda nuyá 'beto har hai Ehipto.

18 Ne bi yut'a man'ar ndö himi pödi togo mar Huse.

19 Nunar ndö'ö bi kadi ne bi 'yot'war ts'om'ui nuya ma palehü. Ne bi japabi nda guka nthi yá tsi bötsi mi leleþho nda du'u, ne hinge nda nxöndi.

20 Ha nuya pa'u bi m'u ar Moise, ne xa bi numañho Jö. Bi tede yá dada hõnse hñu nzõnõ ha yá ngu'u.

21 Nu mi tho nu'u hñu nzõnõ, bi guka nthi nda duhmö. Ge'mu ár t'inxu ar faraon ba juts'i, ne bi tede ngu ár bõtsi'ö.

22 Jange ar Moise bi t'utwa gatho yá mfödi ya me Ehipto, ne mi pe'sa ar ts'edi te nda mö ne te nda 'yot'e.

23 Nu mi jwata yon'ate njeye, bi zopa ár mfeni nda ma nda k'ö'sa yá ku, ya me Israel, ne nda nu tengu yá m'ui'u.

24 Nu mi zonga habu mi 'bu'u, bi hyanda n'ar me Ehipto mi net'wa n'a yá ku'u. Bi ma ba ñõni, jange ar Moise bi hyo nõ'ö ar me Ehipto, ne njap'u bi ko'spa ár ñõni.

25 Nu ar Moise mi beni nda zo yá mfeni yá mi me Israelwi gehnu xki meñ'ö Jö nda ñõñ'u, ha nu'u himbi benga njap'u.

26 Ne ár hyax'öp'u bi mengi bi thohnu ar Moise man'agi, bi hyanda yoho ya me Israel mi ntuñ'u. Bi ma nda hyek'u, ne bi 'ñembabi: Nu'ahu gi nkuhu, yo'ö gi ntuñhu.

27 Nu'mú nõ'ö togo mi net'a ár ñ'ohu, bi umba n'ar ntuki ar Moise, ne bi 'ñembabi: Togo xi hñux'age ngu ar ts'ut'wi wa ngu ar ndö, ne da tsä gi hñögagihe nõ'ö te di pehe.

28 Wa gi ne gi hyogagi ngu ga hyo ar me Ehipto mande.

29 Nu mi 'yo njap'u ar Moise, bi ma ba ñ'õnga har hai ár thuhu Madian. Ka ba 'buhnu ngu n'ar nzohõ, ne ka ba tinu yoho yá t'u.

30 Nu mi tho yon'ate njeye, bi hyanda n'ar enxë Jö bi ñ'udi mi 'ba mateda n'ar 'minza mi fagi, mi 'buhnu har ot'at'ohõ ár thuhu Sinai.

31 Nu mi hyanda ar Moise, xa bi 'yotho. Bi wat'a har faspì nda hyanda te mar me'ö, bi 'yoxa ár mhö Jö, mi embabi:

32 Nuga dár Jö ri pale ar Abra, ar Isa, ne ar Hakob. Nu'mú ar Moise xa bi ntsu mi nhwöt'i, ne himi nemhö nda hyanda nõ'ö ar faspì'ö.

33 Ha bi 'ñemba ar tsi Hmu: K'ot'a ri thiza, ngetho nuwa habu gi nets'i, n'ar jöpa hai xint'axi.

34 Xa majõni xta handa ya dumu thohnu Ehipto ma bõtsi. Xta õxa yá ts'oni, ne xta e ga ñõni. Jange nupya ba e ga peñ'a gi penga Ehipto.

35 Nunar Moisenu xki nt'utsabi ár mfats'i ne xki t'embabi: Togo xi hñux'age ngu ar ts'ut'wi wa ngu ar ndö, ne da tsä gi hñögagihe nõ'ö te di pehe. Gehnu togo bi 'ñexa Jö ngu ar ndö, ne nda maça yá ku nda bõnga Ehipto, ngu xki mehna ár enxë nda mö, xki ñ'udi har 'minza mi zo.

36 Gehnu ar Moise ba tsinga gatho ya me Israel mi 'buhnu Ehipto. Ka ba otnu nezeye ya döta nt'udi, ne har Thenga Ñhõnthe, ne núnu ha ya ot'at'ohõ habu ba 'yo'u yon'ate njeye.

37 Nõ'ö ar Moise'ö go bi xipa ma jö'ihu ya me Israel, ne bi 'ñembabi: Jö ma tsi Hmuhu ma da 'ñexa n'a'ahu ngu ár m'ehni'ö, njangu xi hñuxkagi n'ehe. Ne ma gi 'yothu nõ'ö da xi'ahu'ö.

38 Getnu ar Moise mi 'yo har mhunts'i ndu ma palehu nú'mu mi 'yo ha ya ot'at'ohõ. Ne ka ba 'buhwinu ár enxë Jö mi ñõwi har t'ohõ Sinai. Ne bi hñõnga ya mhö ungar te, ne bi thogagihu.

39 Ha nu'u ndu ma palehu himbi ne bi 'yote, bi zantho, ne yá mfeni mi 'yoda Ehipto.

40 Nu'mú bi 'ñembabi'u ar Aron: Di nehe gi hogagihe 'ra ma tsitahe ga teñhe. Ngetho nunar Moise ba jugagihe Ehipto, hindi pöhe teme xi ja'ö.

41 Jange bi hyok'u n'ar boi bojö, ne bi 'bo'spabi yá m'oñho. Ne xa bi njohya'u bi ndönga nö'ö bi hyokase'u.

42 Nu'mú Jö bi 'wege, ne bi hyep'u nda nsunda'u ya tso, ar zönö, ne ar hyadi, ngu xi t'ot'a ha yá t'ofó yá m'ehni Jö, ha enö njawa: Me Israelhu, ham'u ga 'rakagihu n'ar m'oñho nú'mu ga 'yohu yon'ate njeje ha ya ot'at'ohö.

43 Hinga jahup'u, ngetho nö'ö ngi othu ngi mu'sfu ár ngu ar Molok, ne ngi juthwu ár tso ri tsitahu ar Renfán. Gehyu ya tsita ga hyoju ngi ndöñhu.

Jange ma ga thok'ahu da ts'ix'ahu injanu har hai Mbabilonia.

44 Núnu har ot'at'ohö habu bi 'ranga ndu ma palehu, ka xki thoknu n'ar ngudutu, habu mi ndönga Jö. Nunar ngudutu'ö xki thoki ngu xki utwa Jö, ne xki xipa ar Moise nda hyoki.

45 M'efa nunar ngudutu'ö bi gohwi ndu ma palehu. Ne ba hö injawa'u mi ñ'owi ar Hosue, nú'mu bi hñömba yá hai nu'u himya me Israel. Jö go bi 'yeñ'u mi zokwa ndu ma palehu. Ge'mu bi ndu'u bi nsundabiwa Jö. Mi jap'utho'u nuya pa mi 'bu ar Dabi.

46 Nunar ñ'ohönu xa bi numañho Jö. Mi nemhö nda hyokwa n'ar ngu habu nda nsundabi nö'ö ar Jö mi ndönga ndu ma palehu ar Hakob.

47 Ha n'ár t'u'ö hö, nö'ö már thuhu Salomon, go bi hyokwa ár ngu Jö nö'ö mi bemhö nda hyoka ár dada.

48 Mödi Jö bi 'bu mañö mhets'i, hingi 'bu ha n'ar ngu xi hyoka ár 'ye ar jö'i, ngu bi 'ñenga ár m'ehni Jö, mi enö njawa:

49 Mhets'i go ma thuxandö, har ximhai habu di exa ma wa. Tema ngu da tsá gi hyogagihu 'mu, enga ar tsi Hmu. Wa habu ga tsaya.

50 Hage hinxta hokaga gathoyu.

51 Xa xi me ri ñöhu, hinti tuka ri muihu, ne gar me'skuhu. Xa hingi ne gi 'yothu ár Hñö Jö, gi njanguthohu ndu ma palehu.

52 Hangu yá m'ehni Jö himbi 'yot'wa ar ts'om'ui ri palehu. Ne bi hyo nu'u togo mi nomba ár 'ñehe ar Hogañ'ohö, gehnu ga dahu ne ga hyohu nuya payu.

53 Nu'ahu ga hñöñhuhmö ar t'ofó bi zok'ahu yá enxé Jö, ne hinga 'yothu.

54 Nu mi 'yo njap'u nuya jö'i xa mi ntsinsé yá kwe, ne xa mi guxt'u yá ts'i.

55 Ha nunar ku Teba xa bi nzinga ár Hñö Jö, bi no'sa mhets'i, ne bi hyandwa ár nsunda Jö ne ar tsi Hmu Hesu mi huhnu hár ñ'ei Jö.

56 Ne bi 'ñenö:

—'Yohu. Di handa mhets'i xogi, ne di handa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i bi huhnu hár ñ'ei Jö.

57 Nu'mú, gatho nu'u ya jö'i xa bi mafi ne bi got'a yá gu, bi mfats'i bi gu ar Teba.

58 Nep'u bi njuka har hnini bi nk'ahni. Nuya jö'i bi mo yá dutu hár wa n'ar ñ'ohö mi bötsitho ár thuhu ar Saulo.

59 Ne nú'mu mi thoxa ya nk'ahni ar Teba, mi mat'a Jö, mi mi enö:

—Ma tsi Hmu Hesu, ha ri 'ye di ent'a ma hñö.

60 Bi ndandihmö, ne bi 'ñenga nts'edi:

—Ma tsi Hmu'i, yo ma gi hñö'spa majöni nunar ts'okinu.

Ne ngu mi wadi bi mönga njap'u, bi hyoñ'a Jö.

8

Ar Saulo xa mi e n'ar m'ui ya ku

¹ Nunar Saulo xki 'ñet'atho ár xutha nú'mu bi tho ar ku Teba.

Nor pa'ò bi ndui bi nt'utsa ya ku núnu Herusalen. Hagatho bi mfont'a nuya gamfi har h̄ai Nhudea ne Nsamaria. Hõnse yá mpote ar tsi Hmu himbi mfont'u.

² 'Raya hogaj'ò bi gu'spa ár ndo'yo ar Teba bi 'yagi, ne xa bi zont'u.

³ Ar Saulo xa mi e n'ar m'ui ya gamfi, 'raman'ar ngu mi kut'i mi júka ya ñ'ohõ ne ya 'behñõ nda zixa nda got'ar fadi.

Bi mhõnga ar hoga mhõ núnu Nsamaria

⁴ Ha nu ma'ra ya gamfi xki njui ne xki mfont'i, habu gatho mi thogi, mi mönga ar hoga mhõ.

⁵ Ha nõ'ò már thuhu ar Lipe, bi ma har hnini Nsamaria, ma ba xipa ya jö'to go ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ne nuya jö'i n'at'wu mi huxa ma su nõ'ò mi mönga ar Lipe, ne mi hant'u nu'u ya nt'udi mi ot'ò.

⁷ Ngetho nzeýe ya jö'i nu'u xki nthexkwi ya ts'ondõhi mi embabi, ha nuya ts'ondõhi xa mi hexa ya mhafi nda boni. Ne nzeýe ya dathi xki nza yá ndo'yo, ne ya dowa mi thits'i.

⁸ Ne njap'u xa mi pe'sa n'ar döta johya nuya mengu nor hnini'ò.

⁹ Ka mi 'buhnu n'ar ñ'ohõ már thuhu ar Simu, mar ñ'ete har hnini'ò. Xki hyat'a nzeýe ya me Nsamaria, ne xa mi ot'a ndöta.

¹⁰ Ne gatho ya mengunu, ya döta ne ya tx'ulo, xa mi jamasu mi oxa nõ'ò te mi mönga nõ'ò ar ñ'ete'ò, ne mi eñ'u:

—Nunar ñ'ohõnu hömpa ár döta ts'edi Jö.

¹¹ Gatho ya jö'i xa mi japamasu, ngetho ya maham'u xki hyat'u mi uta ya nt'ete.

¹² Ha nu mi zonga ar ku Lipe har hnini'ò, bi mönga ar hoga mhõ nõmba ár ts'ut'wi Jö, ne ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nzeýe ya ñ'ohõ ne ya 'behñõ mi ñ'emui ne mi nxixthe'u.

¹³ Geşe ar Simu bi jamfi ne bi nxixthe. Ne hyax'mu mi ñ'owi ar Lipe, mi handa tengu ya döta nt'udi mi ot'e, ne xa mi 'yotho.

¹⁴ Nu mi bö ya mpote mi 'bu Herusalen, nuya me Nsamaria xki hñõmba ár mhõ Jö n'ehe, jange dama bi mehna ar Pedro ne ar Xuwa bi ma injanu.

¹⁵ Nu mi zoñ'u, bi 'yapa Jö nda hñõñ'u ár Hñõ Jö.

¹⁶ Ngetho hinto xki m'empatho ár Hñõ Jö, hõnse xki nxixthe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁷ Jange ar Pedro ne ar Xuwa bi hñu'spa yá 'ye ya gamfi, ne bi hñõmbabi'u ár Hñõ Jö.

¹⁸ Nu mi hyanda njap'u ar Simu nõ'ò mar ñ'etehmõ, mi hömba ár Hñõ Jö nu'u togo mi hñu'spa yá 'ye ya mpote, jange bi xipabi nda umba ar bojõ,

¹⁹ ne bi 'ñembabi:

—Raju n'a tu ar ts'edi gi höhu. Njap'u to gatho ga huxa ma 'ye da hñõmba ár Hñõ Jö n'ehe.

²⁰ Nu'mu ar Pedro bi döti ne bi 'ñembabi:

—M'ehwi ri bojõ. Yo'ò xka beni da tsã da thanga ár ts'edi Jö.

²¹ Hingi pe'sa ar seki, ne hindi 'ñep'a'i gi pe nunar 'beñinu, ngetho Jö hingi nunañho nõ'ò xka beni.

²² Jange mahyoni gi 'yot'wa ár ntso'mi ri ts'oki xka beni, ne 'yapa Jö, xõmhõ da pump'a nõ'ò ga tsã ha ri mu.

²³ Ngetho nuga di handi xa tsot'a ri mui, ne xi gop'atho ar ts'oki.

²⁴ Nu'mú ar Simu bi dödi ne bi 'ñenö:

—'Yap'kagihuts'u Jö, hinda zükagi nö'ö xka möñhu.

²⁵ Ne nu'u ya mpote bi damajöni togo ma tsi Hmuhu Hesu, bi mömba ár mhö Jö. M'efa bi menga Herusalen, ne hagatho ya hnini Nsamaria mi thogi, mi mönga ar hoga mhö.

Ar ku Lipe bi xixthe n'ar me Etiopia

²⁶ M'efa n'ár enxe Jö bi zo ar ku Lipe, ne bi 'ñembabi:

—Lipe, xta e ga peñ'a'i gi ma mak'angi, ju ar 'ñu kö Herusalen, di ma har hnini ár thuhu Gasa, thota ha ya ot'at'ohö.

²⁷ Nu'mú ar Lipe dama bi gu ar 'ñu bi ma. Ne nú'mu mi 'yo ar 'ñu, bi nthewi n'ar ñ'ohö már me Etiopia, ár maxte ar ndö'behñö ár thuhu Kandase mar ndönu Etiopia. Nor ñ'ohö'ö már mesbojö ar ndö'behñö, xki mengi ma ba ndönga núnu Herusalen.

²⁸ Mi huxa har tönza ndi menga ár hai, ne mi ne ar t'ofö xki 'yot'a ar m'ehni Isaia.

²⁹ Nu'mú ár Hñö Jö bi 'ñemba ar Lipe:

—Di ma ba tsu nunar tönza xi manu, ne mewi.

³⁰ Ar Lipe xa bi ntihi bi ma ba tsu ar tönza. Ne bi 'yoxa nö'ö ar ñ'ohö'ö mi ne ár t'ofö ar m'ehni Isaia, ne bi 'ñembabi:

—Hage gi pödi tema di bönga nö'ö gi nehe.

³¹ Ha nor ñ'ohö'ö bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hanja da za ga pödi te di böni nu'mu hinto da utkagi.

Ne bi 'yapa ar Lipe nda böts'e ne nda hñuhwi.

³² Nö'ö ar xeni ár T'ofö Jö habu mi nehe, enö njawa:

Nö'ö bi ñhetho ngu n'ar tsi deti ts'its'i da tho.

Ngu n'a tsi ndöni da ngone nú'mu da t'öxi,

njap'u himbi mafi.

³³ Mi ñ'enda ya jö'i, ne hinto bi 'yot'wa ar ts'ut'wi.

Ne nuyá mēni, hinto tsä da metwabi,

ngetho bi thökwa ár tewa har ximhai.

³⁴ Nep'u nor me Etiopia bi 'ñembabi ar Lipe:

—Jakar möte gi xikagi togo nõnga ár m'ehni Jö. Hage mi nõnga ár m'uise, wa mi nõnga man'a.

³⁵ Nu'mú ar Lipe bi gu nunar xeni ar T'ofö mi ne ar me Etiopia, ne bi ndui bi xipabi ar hoga mhö nõnga ar tsi Hmu Hesu.

³⁶ Nú'mu mi 'yo ar 'ñu'u, bi zonga habu mi jar dehe, ne bi 'ñenga nö'ö ar me Etiopia:

—Jawa ar dehe. Hage hinda tsä ga nxixthega 'mu.

³⁷ Ha nor Lipe bi 'ñembabi:

—Nu'mu xa gi ñ'emui ne xi zo ri mui, hö da tsä.

Nor me Etiopia bi 'ñenö:

—Hö, di ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár T'u Jö.

³⁸ Nunu bi mö nda m'a'ma ar tönza, ne bi göi bi yut'u har dehe gatho yoho. Ne ar Lipe bi xixthe ar me Etiopia.

³⁹ Ha nu mi böx'u har dehe, ar Lipe bi m'etho, ngetho ár Hñö Jö bi zits'i. Ne ar me Etiopia himbi mengi bi hyandi, ne xa bi njohya'ö bi gu ar 'ñu bi ma.

⁴⁰ Ha nunar Lipe bi zonu Asoto. Ha nú'mu mi thohnu, bi ndui bi mönga ar hoga mhö ha ya hnini mi ja har 'ñu ndi ma Nsesarea.

9

*Ar Saulo bi ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Ha nuya pa'u ar Saulo mi hu'sa nda hyo gatho nu'u mi ñ'emui ar tsi Hmu. Ne bi ma ba k'ò'sa ar döngamöjō,

² ma ba apa ya he'mi nda hñö'spa yá nijö ya xodyo núnu Ndamasko. Njap'u nú'mu nda dinga 'ra nu'u mi temba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesu, ya ñ'ohö wa ya 'behñö, gatho nda tsi Herusalen, ne nda got'a har fadi.

³ Ha nú'mu mi 'yo ar 'ñu, 'butho nda zonga Ndamasko, n'a mbi hyexta n'ar hyats'i ndi 'ñe mhets'i.

⁴ Bi hwank'mu, ne bi 'yo n'ar mhö mi enö:

—Saulo, Saulo, yo'ö gi utsagi.

⁵ Nu'mu ar Saulo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ndada, togo'i.

Nö'ö bi dödi:

—Nuga dar Hesu, togo gi utsa. Go xka nts'okse, ngu n'ar boi punga ar maza.

⁶ Ne ar Saulo xa mi ntsu mi nhwöt'i, ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, teme gi ne ga pepya.

Nu'mu ar tsi Hmu bi 'ñembabi:

—Nangi, di ma ba kut'a har hnini, ka ma da nsi'anu tema gi pefi.

⁷ Ne nu'u ya ñ'ohö mi ñ'owi ar Saulo, bi m'a'u himi pödi te nda beñ'u, ngetho bi 'yo'u ar mhö n'ehe, ha hinto bi hyandi togo mi ñö.

⁸ Nep'u ar Saulo bi nangi bi m'ai, ne bi zotyá da, mödi himbi za te bi hyandi. Jange bi nguhni bi ts'ixa har hnini Ndamasko.

⁹ Ne ka ba 'buhnu hñupa himi handi. Ne nuya hñupayu hinte bi zi.

¹⁰ Núnu Ndamasko ka mi 'buhnu n'ar gamfi már thuhu ar Anania. Nunu bi zo ar tsi Hmu ngu n'ar t'i, ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ode, Anania.

Nö'ö bi dötwabi:

—Te gi jaki, tsi Hmu.

¹¹ Ha nu ar tsi Hmu bi 'ñembabi:

—Nangi di ma har 'ñu ár thuhu Njöntho, ne ba hong'a n'ar ñ'ohö ár thuhu ar Saulo me Tarso, 'bu hár ngu ar Huda. Nu xki tsonu ma gi tini mat'a Jö.

¹² Nö'ö xta utwabi ngu n'ar t'i, ma da zonga n'ar ñ'ohö ár thuhu ar Anania, ne da hñu'spa yá 'ye, njap'u da mengi da hyandi.

¹³ Nu mi 'yo njap'u ar ku Anania, bi dödi ne bi 'ñenö:

—Ma tsi Hmu'i, nzeye togo xi xikagi nunar ñ'ohonu xa xi 'ñe ar m'ui nu'u teñ'a'i 'buhnu Herusalen.

¹⁴ Ha xi umba nseki ya ndömöjō da e da gu gatho nu'u mat'a ri thuhuwa n'ehe.

¹⁵ Nu'mu ar tsi Hmu bi 'ñemba ar Anania:

—Di ma gi 'yot'a nö'ö di xi'a'i. Ngetho go ger ñ'ohonu xta hwahni da mepkagi, ne da utka ma thuhu nu'u ya me Israel, nu'u hingya me Israel ne yá ndö.

¹⁶ Ne go ma ga utka hangu ma da thogi ngetho datka ma thuhu.

¹⁷ Nu'mu ar Anania bi ma, ba kut'a har ngu habu mi 'bu ar Saulo, bi hñu'spa yá 'ye, ne bi 'ñembabi:

—Ku Saulo, ar tsi Hmu Hesu nö'ö ga hyanda har 'ñu ngi 'ñekwa, gehnu xpa penkagi ga hus'a ma 'ye ne da mengi gi hyandi, ne gi nzinga ár Hñö Jö.

¹⁸ Nu'mu bi hyo 'ra ngu yá koto ya hwö mi kotwa yá da ar Saulo, ne dama bi mengi bi hyandi, ne bi m'ai bi ma ba nxixthe.

¹⁹ Nu mi ñuni bi menga ár ts'edi, ne bi m'uhwinu ya ku Ndamasko 'ra ya pa.

Ar ku Saulo bi mömba ár mhö Jö har hnini Ndamasko

²⁰ Nep'u ngut'a bi ma ba damajöni ar tsi Hmu Hesukristo ha yá nijö ya xodyo, mi xipabi'u ar Hesu gehnu ár T'u Jö.

²¹ Ne gatho nu'u togo mi oxa nö'ö mi möñ'ö, xa mi 'yotho ne mi eñ'u:

—Ha hinga gehnu togo mi ju mi net'a nu'u togo mi mat'wa ár thuhu ar Hesu núnu Herusalen. Wa hinga gehnu xki 'ñehe nda xotya gamfi, ne nda zi'spa ya ndömöjö.

²² Ha nunar ku Saulo hyax'mu mi huxa ár ts'edi nda xipa yá mixodyowi nunar Hesu gehnu ar Kristo. Ne nuya xodyo mi 'buhnu Ndamasko himi pödi te nda beni.

Ar Saulo bi k'ot'a ha yá 'ye ya xodyo

²³ Bi tho yapa, ne ya xodyo bi nko nda hyo'u ar Saulo.

²⁴ Bi nsipabi ar Saulo nö'ö mi beñ'u nda 'yot'e. Parxui mi supa gatho yá goxthi ar hnini, mi ne nda hyohmö.

²⁵ Jange nuya ku bi maxa ar Saulo nda bongha har hnini, bi njö'mtho har jödo mi kot'a ar hnini, bi t'ent'a ha n'ar 'bots'e mi nxui.

Ar Saulo mi 'buhnu Herusalen

²⁶ Nu mi zonu Herusalen ar Saulo, mi nemhö nda ñ'owi ya ku. Ha nuyu xa mi ntsu, himi ñ'emui'u xki gamfi n'ehe.

²⁷ Nunar ku Berhnabe bi zixa habu mi 'bu ya mpote, ne bi metwabi'u hanja xki hyanda ar tsi Hmu har 'ñu, ne xki ñöwi, ne himbi ntsu bi data majöni ár thuhu ar tsi Hmu Hesu núnu Ndamasko.

²⁸ Ne njap'u bi za bi mpehwi ya gamfinu Herusalen habu gatho mi 'yo'u.

²⁹ Himi ntsunu nda mömba ár thuhu ar tsi Hmu, ne mi ntsahñökiwi nuya xodyo mi ñö ar griego, jange nuyu n'e, mi nehmo nda hyo.

³⁰ Ha nu mi bö ya ku nö'ö xki t'ekwabi, bi zix'u Nsesarea, nep'u bi meñ'u nda ma Tarso.

³¹ Nu'mu gatho ya gamfi mi pe'sa n'ar hogam'uinu Nhudea, Ngalaria ne Nsamaria. Ne ndi hñuxa yá jamfi, ne mi 'yo'u mi tsupa Jö, ne ár Hñö Jö mi fax'u nda xu ya gamfi.

Ar Enea bi dits'i

³² Har ku Pedro mi 'yo mi tsonga gatho ya gamfi, ne bi ma ba k'ö'sa ya ku mi 'buhnu Lida.

³³ Ne ka bi nthewinu n'ar ñ'ohö ár thuhu ar Enea, mi pe'sa hñöto njeje mi 'bengar t'oxi, xki nza ár ndo'yo.

³⁴ Ne bi 'ñemba ar Pedro:

—Ha gi ode Enea, ar tsi Hmu Hesukristo xi othe'i. Nangi, juxa ri fidi. Ne nö'ö dama bi nangi.

³⁵ Ne gatho ya mengunu Lida ne ya me Saron, mi hyant'u, bi ñ'emui ar tsi Hmu.

Ar Dorka bi jo'spa ár te

³⁶ Núnu har hnini Nhope mi 'buhnu n'ar 'behñö mar gamfi, mar thuhu ar Tabita, har griego t'embabi Dorka. Nunu himi tsaya mi ot'a ya ñho ne mi faxa ya hyoya.

³⁷ Ha nuya pa'u bi zu n'ar hñeni ne bi du. Nep'u bi nsukwa ár ndo'yo ngu yá nt'umbi'u, ne ba 'be ha n'ar ngu mi to mañö.

³⁸ Get'u Nhope 'bu ar hnini Lida. Ne nuya gamfi me Nhope xki 'yode mi 'buhnu Nlida ar ku Pedro. Jange bi m'ehna yoho togo ma nda tsihi, ne nda 'ñembabi:

—Di a'ahē gi jar möte ga möhö ngut'a Nhope.

³⁹ Dama bi nanga ar Pedro bi mewi. Ne nu mi zoni, bi ts'ixa har ngu mi to mañö, habu xki mhunts'a nzeýe ya 'ranxu xa mi zont'a togo bi du. Ne ar Pedro bi got'atho, ne bi t'utwabi nuya pahni ne ma'ra ya he xki hyoka ar Dorka nú'mu mi tetho.

⁴⁰ Nu'mu ar Pedro bi 'bepa nda bonga nthi gatho nu'u mi 'buhnu, ne bi ndandihmō, bi 'yapa Jō. Nep'u bi ñhanda habu mi 'benga nö'ö xki du, ne bi 'ñembabi:

—Tabita, nangi.

Ne nö'ö dama bi zot'a yá da, ne nu mi hyanda ar Pedro, bi nangi bi hñudi.

⁴¹ Ne ar Pedro bi mipa ár 'ye, ne bi 'ba'mi. Nep'u bi zohna ya 'ranxu ne nu ma'ra ya ku, ne bi utwabi xki mengi xki nte.

⁴² Ne xoge har hnini Nhope bi nxanga nö'ö teme xki thogi, ne nzeýe ya jö'i bi ñ'emui ar tsi Hmu Hesu.

⁴³ Har Pedro bi gohnu Nhope nzeýe ya pa hár ngu n'ar ku ár thuhu ar Simu, ar hokaximhni.

10

Ar Pedro ne ar Kornelio

¹ Mi 'buhnu Nsesarea n'ar ñ'ohō már thuhu ar Kornelio. Nunū mar döndogu har mhunts'a ndogu mi t'embabi ya me Italia.

² Nunū xa mar hogajö'i, ne mi tsupa Jō, mahyegiwi gatho nu'u mi 'bu hár ngu. Ne mi faxa nu'u ma ya hyoya, ne hyax'mu mi mat'a Jō.

³ Zota n'ar pa ngu n'ar hñu nde, bi hyanda xiñho n'ar enxē Jō ngu n'ar t'i, bi wat'a habu mi 'bu'ö, ne bi 'ñembabi:

—Kornelio.

⁴ Nu mi hyandi xa bi k'öt'i ne xa bi ntsu, bi 'ñenö:

—Tsi Hmu, te gi jaki.

Ha nunar enxē bi 'ñembabi:

—Nuya ri nt'apa Jō, ne nuya ri hoga 'befi xka 'yot'e, xi hyant'a Jō ne hinxi pumhni.

⁵ Jange nupya pehna 'ra ya m'ehni har hnini Nhope, ma da tsi ar Simu nö'ö xi thu'spabi ar Pedro.

⁶ Nö'ö bi 'bu hár ngu man'ar Simu nö'ö hoka ya ximhni, 'bu har ñönthe. Nunar Pedronū go ma da xi'a'i te di 'ñep'a'i gi 'yot'e.

⁷ Ne nu mi ma nor enxē mi ñöwi ar Kornelio, nunū bi zohna yoho yá 'bego ne n'ar ndogu xa mi hongā Jō n'ehe, gehnu mi pepabi xiñho.

⁸ Bi metwabi gatho nö'ö te xki thogi, ne bi mehna har hnini Nhope.

⁹ Ha nu ár hyax'ö mi 'yo ar 'ñu'u, ne tx'utho mi 'bedi nda zonga har hnini Nhope, ge'mu ar Pedro bi boxa mañö ár njo'mi ar ngu nda 'yapa Jō, ngu mi made mpa.

¹⁰ Ne xa mi tsu n'ar thuhu, xa mi nemhö nda ñuni. Ha nú'mu mi thokwabi te nda zi, bi hyanda n'ar nt'udi ngu n'ar t'i.

¹¹ Bi hyandi bi xo mhets'i, ne ba jö'ma har hai ngu n'ar döta dutu mi thu'sa gatho goho yá ñöni.

¹² Ne har dutu'ö, mi kuxa gatho ya zu'we tu goho yá wa, nu'u nju't'a har hai, ne nu'u nsanga har ndöhi.

¹³ Ne bi 'yo n'ar mhö mi enö:

—Pedro, nangi, hyo ya zu'we gi tsa.

14 Ha nunar Pedro bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinda nejö, tsi Hmu, ngetho hiñham'u xta tsi nö'ö hindi 'ñepki ga tsi ne hingi t'axi.

15 Bi mengi bi nheki nuna ar mhö man'agi:

—Yo gi xipa hindi 'ñep'a'i gi tsi nö'ö xi xuka Jö ne xi t'axki.

16 Hñu'gi bi nt'ode, ne bi njuxa mhets'i man'agi nö'ö ar dutu'ö.

17 Nunar Pedro mi 'buhnu xa mi 'yonga ár mfeni, mi ne nda bödi te ndi bongga nö'ö ngu ar t'i xki hyandi. Ja bi zo 'mu har goxthi yá m'ehni ar Kornelio, mi ñ'ani habu mi 'bu ár ngu ar Simu mi hoka ya ximhni.

18 Ne bi ñ'añ'u nts'edi, ha mi 'buhnu ar Simu nö'ö xki thu'spabi ar Pedro n'ehe.

19 Ar Pedro mi benda nö'ö ngu ar t'i xki hyandi, ge'mu bi 'ñembabi ár Hñö Jö:

—Bi zo hñu ya ñ'ohö hoñ'a'i.

20 'Baí, ne koi gi mewi. Yo gi yomi, ngetho go xta penkayu.

21 Nu'mú ar Pedro bi göi bi ma habu mi 'ba nu'u yá m'ehni ar Kornelio, ne bi 'ñembabi'u:

—Go geke togo gi hoñhu. Tema xka 'ñehu.

22 Nuyü bi dödi ne bi 'ñenö:

—Xpa penje ma döndoguhe ar Kornelio, n'ar hoga ñ'ohö tsupa Jö, ne gatho ya xodyo ñömañhobi. Ha n'ár enxé Jö bi xipabi nda mehna togo nda e nda zix'a ár ngu'ö, da 'yoxa nö'ö gi xipabi.

23 Ar Pedro bi thoki bi umba nseki bi ñ'ox'u nö'ö ar nxui'ö habu mi 'bu'ö. Ne ár hyax'ö ar Pedro bi nangi bi mewi'u, ne bi denga ma'ra ya ku ma ya mengunu Nhope.

24 Ár yopa bi zoñ'u Nsesarea habu mi 'bu ar Kornelio mi to'mi. Ne xki zohna gatho yá mēni, ne nu'u yá ñ'owi mi ntsixkwi xiñho.

25 Nu mi zonga ar Pedro hár ngu ar Kornelio, nunu bi boni bi dödi, ne bi ndandihmō ha yá wa mi ne nda ndōni.

26 Ha nunar Pedro bi 'ba'mi, ne bi 'ñembabi:

—Nangi, ngetho nuga dar ñ'ohö ngu nu ma'ra.

27 Nú'mu mi ñöwi, bi yut'u mbor ngu. Ka mi 'buhnu nzeye ya jö'i xki mhunts'i.

28 Ne ar Pedro bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahü gi pöhu dar xodyohe, ne ha ma nt'umbihe hōgagihe ga nthōskwihe nu'ahü hingar xodyohu, ne hingi tsa ga kuthe ha ri nugu. Mödi njap'u, Jö xi utkagi hinto ga embabi hindi 'ñepi ga ñö'be, ne hinga xipi hingi t'axi.

29 Jange mi xikagi ri m'ehni nga ekwa, hinda ot'a ma 'ñöngi, ngut'a da ehe. Xikagihu te gi jajü.

30 Nu'mú ar Kornelio bi döti ne bi 'ñembabi:

—Pe'sa goho mpa ngu ar xenimpanu, ndi 'bukwa ha ma ngu, ndi behē ne ndi mat'a Jö ngu di nzöi di ot'e. Ngur hñu nde, n'a nda handatho n'ar ñ'ohö mi he n'ar dutu xa mi hwexki, mi 'bahnu ndi ñhant'be.

31 Ne bi 'ñengagi: Kornelio, Jö xi 'yoxa nö'ö xka 'yapabi, ne xi hyanda nö'ö ar ñho xka 'yot'wa ya hyoya.

32 Pehna togo da ma har hnini Nhope, ma da tsiñ'a ar Simu, nö'ö t'embabi ar Pedro n'ehe. 'Bu hár ngu man'a ar Simu ar hokaximhni, 'bu har ñönthe. Ne nu xta zo'ö, ma da xi'a te gi pefi.

33 Jange ngut'a da pemp'u togo ba hoñ'a'i, ne xka 'yot'a xiñho xka ekwa. Ngu gi nu, gatho di 'buhewa hár nthandi Jö, ne di ne ga ohe nö'ö xi 'ra'i gi xije.

³⁴ Nu'mú ar Pedro bi dú'mi bi ñö, ne bi 'ñenö:

—Nupya hö, xta pödi majöni Jö handa mahyetho gatho ya jö'i.

³⁵ Numañho'ö gatho nu'ü togo 'yo hár nsu'ö ne ot'a nö'ö xiñho, mödi habu gatho ya mengu'ü.

³⁶ Jö ba pempa ár mhö ya me Israel, ar hoga mhö nonga ar hogam'üi unga ar Hesukristo, gehnu ár Hmu gatho ya meximhai.

³⁷ Ngu xka 'yosehu gatho nö'ö xi tho ha ma haihe nuje dar xodyohe, bi ndu Ngalilea nú'mú ar Xuwa xki wadi mi nonga ar xixthe, ne bi nunga gatho har hai Nhudea.

³⁸ Gi pöhu n'e, Jö bi umba ár Hñö ar Hesu me Nasare. Bi me'sa ar ts'edi bi ñ'o bi 'yot'a ya ñho, ne bi ot'hebi ya hñeni gatho nu'ü togo xki dënt'a ar ts'ondöhi. Bi tsá bi 'yot'a njap'ü, ngetho mi 'buhwi Jö.

³⁹ Ne nuje di dahe majöni gatho nö'ö bi 'yot'a ar Hesu har hnini Herusalen ne xoge har hai Nhudea. M'efa nunu bi ts'uta ha n'ar za bi tho.

⁴⁰ Gehnu'tho togo Jö bi japi bi nte man'agi ár hñupa, ne bi ñ'udi da hanthe.

⁴¹ Himbi ñ'udi bi hyanda gatho ya jö'i. Hõnsegihe da hanthe, ngetho hár nduitho, Jö xki hwankagihe nga dathwe majöni. Nuje da ñum'ehe ne da tsithehe mahyegi nú'mú mi mengi bi nte.

⁴² Ne bi menkagihe ga xife ya jö'i, ne ga dahe majöni gehnu xi hñuxa Jö ngu ar ts'ut'wi, ne da hñö'spa majöni nu'ü tetho ne nu'ü xi du.

⁴³ Ne gatho yá m'ehni Jö mi 'bu mam'et'o, bi damajöni bi 'ñeñ'ü, gatho nu'ü da ñ'emüibi ár thuhu, da mpumbabi yá ts'oki.

⁴⁴ Ar Pedro himi jwatho nda mönga nuya mhöyü, ba kö ár Hñö Jö, ne bi zu gatho nu'ü mi oxa nö'ö mi mönga ar Pedro.

⁴⁵ Ha nuya xodyo ma ya gamfi ba ñ'owi ar Pedro, xa mi 'yotho, ngetho xki hñömba ár Hñö Jö n'ehe nu'ü himya xodyo.

⁴⁶ Bi 'yode mi ñö ma'ra ya mhö nu'ü himi pö'ü, ne mi umba njamödi Jö.

⁴⁷ Nu'mú ar Pedro bi 'ñenö:

—Togo da za da hñökwabi da nxixtheyü. Nuyü xi hñömba ár Hñö Jö mahyegi ngu xta höñhu n'ehe.

⁴⁸ Ne bi 'bepabi'ü nda nxixthe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Ha nuyü bi 'yapa ar Pedro nda gohwinu ma'ra ya pa.

11

Ar Pedro bi metwa ya ku me Herusalen nö'ö xki 'yot'a Jö

¹ Bi 'yo ya mpote ne ma'ra ya gamfi mi 'bu Nhudea, nuya himya xodyo xki hñömba ár mhö Jö n'ehe.

² Ne mi menga ar ku Pedro Herusalen, ka ba tsuhnu nuyá mixodyowi ma ya gamfi ne mi tenda ya nt'umbi'ü.

³ Ne bi 'ñembabi:

—Hanja xka kut'a ha ya ngu ya ñ'ohö hingya xodyo, ne xka ñungwi.

⁴ Nu'mú ar Pedro bi müdi bi 'yot'wa ar 'ñu gatho nö'ö xki thogi, ne bi 'ñembabi'ü:

⁵ —Nuga ndi 'buhnu ndi apa Jö har hnini Nhope, ne da handa n'ar nt'udi ngu ar t'i. Ba jö'ma mhets'i n'ar döta dutu mi thu'sa gatho goho yá ñöni, ne bi jö'ma habu ndi 'bui.

⁶ Ne nu nda k'öt'i, da handi mi ku gatho ya zu'we tu goho yá wa, ya zate, ya zu'we njut'a har hai, ne nu'ü nsanga har ndöhi.

⁷ N'a nda öta n'ar mhö bi 'ñengagi: Pedro, nangi gi hyo gi tsa.

⁸ Ne da embabi: Hinda nejö, tsi Hmu, ngetho hiñham'u xta tsiga nö'ö hindi 'ñepki ga tsi hingi t'axi.

⁹ Nu'mú, nö'ö ar mhö mi e mhets'i bi mengi bi zokagi, ne bi 'ñengagi: Yo gi xipabi hindi 'ñep'a'i gi tsi nö'ö xi xuka Jö, ne xi t'axki.

¹⁰ Bi nheki ar hñu'gi, ne bi njuxa mhets'i nö'ö ar dutu'ö.

¹¹ N'a mbi zonda hñu ya ñ'ohö har ngu habu ndi 'buka, xki 'ñe Nsesarea xki 'behni nda zixkagi.

¹² Ne ár Hñö Jö bi xikagi hinge nga yomi nga me'be'u. Ne da me'be nuyu ma 'rato ya kuyu. Nda tsoñhe da kuthe hár ngu nö'ö togo xki mehna yá m'ehni nda zixkagi.

¹³ Ha nor ñ'ohö'ö bi xije hanja xki hyandnu hár ngu n'ár enxe Jö mi 'bahnu, ne bi 'ñembabi 'nö: Pehna 'ra ya m'ehni har hnini Nhope, ma da tsi ar Simu nö'ö xi thu'spabi ar Pedro.

¹⁴ Nunu ma da xi'a'i ya mhö da max'a'i gi mpohö, ne gatho ya mengu ri ngu.

¹⁵ Ha nu nda du'mi da ñö, bi hñöñ'u ár Hñö Jö ngu da höñhu ar ndui n'ehe.

¹⁶ Da bem'u nö'ö xki mönga ma tsi Hmuhu nú'mú bi 'ñenö: Ar Xuwa mi xixthe har dehe, ha nu'ahu ma gi nxixthehu gi nziñhu ár Hñö Jö.

¹⁷ Nu'mú Jö bi ne bi hwëkwabi ár Hñö mahyegi nguju di ñ'emuihu ma tsi Hmuhu Hesukristo, ter m'ekagiga ga hökwa ár 'befi Jö.

¹⁸ Nu mi 'yö njap'u nuya ku mi 'buhnu Herusalen, bi ñhetho, ne bi nsunda Jö, bi 'ñeñ'u:

—Njap'utho xi hwëkwa Jö nu'u hingya xodyo da 'yot'wár ntso'mi, ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i nguju.

Nu'u xi jamfi 'bu har nijö Antiokia

¹⁹ Nu'u ya ku xki nt'utsa xki mfont'i nu'u ya pa mi tho ar ku Teba, 'ra ba tsonga har hai Fenisia, ma'ra Txipre, ha ma'ra Antiokia. Ne habu gatho mi tho'u, hinto ma'ra mi xipa ár mhö Jö, hõnse yá mixodyowi.

²⁰ Ha mi ñ'owi 'ra ya ku ma ya me Txipre, ne ma'ra ya me Sirene. Nu mi zoñ'u har hnini Antiokia, bi metwabi'u ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesu nu'u ya jö'i himya xodyo n'ehe.

²¹ Jö bi umba ar ts'edi'u, ne nzeye ya jö'i bi ñ'emui, ne bi demba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesu.

²² Nu mi bö ya ku mi 'buhnu Herusalen nö'ö mi thohnu Antiokia, bi meñ'u injanu ar ku Berhnabe.

²³ Ne mi zoñ'ö, bi hyandi teme xki hwëkwabi Jö'u, ne xa bi njohya. Ne bi xipa gatho nu'u xki ñ'emuinu, hinge nda hyep'u nunar jamfinu, ne nda umba yá miu nda hyonga Jö.

²⁴ Ar Berhnabe xa mar hoga ku, ne xki nzinga ár Hñö Jö, xa mi tse ár jamfi. Njap'u nzeye ya jö'i bi ñ'emui ar tsi Hmu.

²⁵ Nep'u ar Berhnabe bi ma Tarso, ba hongá ar Saulo, ne mba tini bi zixa Antiokia.

²⁶ Ne ka bi m'uhnu n'a njeye nuya yohoyu, mi mhunskwi ya gamfi, ne mi utwa ár mhö Jö nzeye ya jö'i. Ka gehnu Antiokia habu bi ndui bi nsipabi ya gamfi ma ya mepa Kristo.

²⁷ Nuya pa'u ba ponga Herusalen 'ra yá m'ehni Jö, bi ma Antiokia.

²⁸ N'a'u már thuhu ar Agabo, bi m'a mateda habu xki mhunts'a ya ku. Ne bi nzinga ár Hñö Jö, bi 'ñenö ma nda nja n'ar döta thuhu xoge ár nxidi ar ximhai. Ne hö, bi tho ngu xki möñ'ö nuya pa mar dönga ndö Nroma ar Klaudio.

²⁹ Nep'u nuya gamfi me Antiokia bi beñ'u nda mēmpa n'ar mfats'i nu'u ma'ra ya gamfi mi 'buhnu Nhudea. N'a ngu n'a bi unga nö'ö mi tsupa yá ts'edi.

³⁰ Ne nunar mfats'i bi uñ'u, bi mēmpa nuyá ndö ar nijö Nhudea, ne go bi hñöxa ar Berhnabe, bi mēwi ar Saulo.

12

Ar Hakobo bi tho, ne ar Pedro bi nju bi jot'i

¹ Nuya pa'u ar ndö Erode bi ndui bi utsa ya gamfi, mi honi hanja nda hyo.

² Ne ndojwaitho bi tho ar Hakobo ár jödö ar Xuwa.

³ Ha nu mi bödi mi numañho ya xodyo, bi mehna nda nju ar Pedro n'ehe. Bi nju ha n'ár ngo ya xodyo nú'mu mi ts'i ar thuhme himi jots'i.

⁴ Ha nu mi nju'ö, bi jot'a har fadi. Ne bi t'ent'wa ha yá 'ye 'ret'ama'rato ya ndogu, xki ñhege goho n'a ngu n'a nda su'ö. Ngetho ar Érode mi beni ngu nda wata ár ngo ar baxjwa, nda njuka har fadi nda m'a'ma nts'ut'wi mateda ya jö'i.

⁵ Nu'mú ar Pedro, xa mi nsu xiñho har fadi. Ha nuya ku himi tsaya mi mat'wa Jö.

Ar Pedro bi njuka har fadi

⁶ N'apatho mi 'bedi nda guka har fadi ar Erode, nor nxui'ö ar Pedro mi öhö mateda yoho ya ndogu, mi thöt'a ya nthöhibojö, ne nu ma'ra ya ndogu mi 'ba hár goxthi ar fadi mi su.

⁷ Mi dani bi m'ahnú n'ár enxé Jö, ne xa bi yot'a mbo har fadi. Nunar enxé bi dambár 'botts'e ar Pedro ne bi 'ya, ne bi 'ñembabi:
—Nxoni nangi.

Nu'mú, dama bi hyota ya bojö ha yá 'ye ar Pedro.

⁸ Nep'u bi 'ñemba ar enxé:

—Dut'a ri ngut'i ne thöt'a ri thiza.

Ne nö'ö dama bi 'yot'a ngu xki m'epabi. Bi 'ñemba ar enxé n'ehe:

—Pat'a ri pat'i, ne tēngagi.

⁹ Nu'mú ar Pedro bi boni mi tenga ar enxé, mödi himi ñ'emui mi majöni nö'ö mi thogi, ngetho mi beñ'ö mi 'wi'thö.

¹⁰ Bi tho habu mi 'ba ar 'bet'o nsute. Nep'u bi tho habu mi 'ba man'a, ne bi zonga har döta goxthibojö mi tsonga nthi. Nunar goxthinu bi xose. Ne bi boñ'u bi 'rañ'u n'ar 'ñu. Ne n'a mbi 'weta ar enxé.

¹¹ Nu'mú ar Pedro bi nja ár mfeni, ne bi 'ñense:

—Nupya hö, di pödi xpa pēhna ár enxé Jö, bi ñōngagi da k'ont'a hár 'ye ar Erode, ne gatho nö'ö mi ne nda jaka ya xodyo.

¹² Mi wadi bi zo ár mfeni njap'u, bi már ngu ar Maria ár nōnō ar Xuwa, nö'ö xki thu'spabi ar Mörko n'ehe. Ne ka mi 'buhnu nzeyē ya ku mi apa Jö.

¹³ Mi zoni bi ma har goxthi, ne n'ar nxutsi már thuhu ar Rode, bi ma ba nu togo mi 'ba har goxthi.

¹⁴ Nö'ö ar nxutsi bi bōtwatho ár mhö ar Pedro. Xa bi njohya'ö, jange himbi beni bi xokwa ar goxthi. Bi nixt'i bi ma ba xipa nu'u ma'ra ya ku mi 'ba ar Pedro nthi.

¹⁵ Nu'u bi 'ñembabi:

—Xka 'be ri mfeni.

Ha nö'ö xa mi hu'mba yá mui go mi ge'ö ar Pedro. Jange nuya ku bi 'ñeñ'u:

—Hingo ge'ö, zage ár enxé xpa ehe.

¹⁶ Ha nunar Pedro himi tsaya mi mafi. Ne nu mi soka ar goxthi, ka bi hyant'u mi ge'ö, ne himi pödi te nda beñ'u.

17 Ar Pedro bi ja ár 'ye bi xipabi nda ñhe'u, ne bi metwabi hanja xki guka Jö har fadi. Ne bi 'ñembabi'u:

—Xifu ar ku Hakobo ne gatho nu ma'ra ya ku teme xi thogi.
Ne bi ßoni bi ma.

18 Ár hyax'ö nuya ndogu xa mi nxint'i, himi pödi te xki ja ar Pedro.

19 Nu'mú ar ndö Erode bi mehna nda mengi nda thoni, ne hinto bi dini. Jange bi zohna ya sufadi bi hñö'spa majöni, ne bi mö nda tho. Ne bi ßonga núnu Nhudea, bi ma ba 'bu har hnini Nsesarea.

Ar ndö Erode bi du

20 Ar ndö Erode xki pompa ár kwe ya me Tiro ne Sido. Nuyú xki nkohi ma nda k'ö'sa ar Erode. Ha m'et'o bi umbar bojö ar Blasto nö'ö mi supa ár ngu, mi ne nda mats'i nda ñöwi, ne nda 'yapar hogam'úi. Ngetho gatho nö'ö te mi tsi'u, mi hö habu mar ndö ar Erode.

21 Nu mi zo ar pa xki zohna ya me Tiro ne ya me Sido, ar Erode bi hye yá he ngu ar ndö, bi hñuxa har nthuts'i habu mi ot'a ar ts'ut'wi, ne bi ndui bi zo'u.

22 Nu'mú nuya jö'i xa mi hexa ya mhafi mi eñ'u:

—Nö'ö togo xta oxu xi ñö, hingar jö'i, gehnu n'ar jö.

23 N'ár enxe Jö dama bi umba ar mfeí ar Erode, ngetho himbi 'ñe'spa ár nsu Jö. Jange bi du xki deta ya zu'we.

24 Ha nuya pa'u xa bi ñ'o bi nxangár mhö Jö hagatho ya hnini.

25 Nu mi wa ar 'befi ar Berhnabe ne ar Saulo núnu Herusalen, bi ßoni bi menga Antiokia. Ne bi zix'u ar ku Xuwa nö'ö mi t'embabi ar Mörko n'ehe.

13

Ar ku Berhnabe ne ar ku Pablo bi du'ma yá 'befi nda hñö'spa ár mhö Jö

1 Mi 'buhnu har nijö Antiokia 'ra yá m'ehni Jö ne 'ra ya utate: Ar Berhnabe, ar Simu nö'ö mi t'embabi ar 'Bojö'i, ar Lusio nö'ö mar me Sirene, ar Saulo, ne ar Manaen nö'ö bi tewi mahyegi ar ndö Erode.

2 N'ar pa xki mhunts'i mi ndönga Jö, ne xki bë'u. Ár Hñö Jö bi 'ñembabi'u:

—Wegagihu ar Berhnabe ne ar Saulo da 'yot'a ar 'befi xta hu'spabi nda mehü.

3 Jange mi wadi bi bë'u ne bi 'yapa Jö, bi hñu'spa yá 'ye'u, ne bi ñ'ehwi bi ma.

Yá mpote ar tsi Hmu bi mömba ár mhö Jö núnu har xenihqi Txipre

4 Nu'mú ár Hñö Jö bi mehna ar Berhnabe ne ar Saulo har hnini Seleusia. Ne mi zonu bi yut'a ha n'ar motsa, ne bi ma'u ha n'ar hai oda mateda ar dehe, ár thuhu ar Txipre.

5 Ne nu mi zoñ'u har hnini Salamina, bi du'mi bi mömba ár mhö Jö mbo ha yá nijö yá mixodyowi. Mi ñ'owi'u ar Xuwa mi faxte n'ehe.

6 Bi tho'u xoge ar hai Txipre, ne bi zonga ha n'ar hnini már thuhu Pafos. Ka bi nthewinu n'ar xodyo már thuhu Barhesus, mar ñ'ete ne mi hatya jö'i, mi embabi már m'ehnihmö Jö.

7 Hyax'mü mi ñ'owi ar ndö Sergio Paulo togo xaka mbödi te da mefi. Nunar ndönu bi zohna ar Berhnabe ne ar Saulo, ngetho mi ne nda 'yotwa ár mhö Jö.

8 Nunar ñ'etenu mi t'embabi ar Elima (di ßoni da 'ñenö 'ñete), mi ne nda hñökwahmö ar ndö hinge nda ñ'emüibi ár mhö Jö.

9 Nu'mú ar Saulo nö'ö már thuhu ar Pablo n'ehe, xki nzimba ár Hñö Jö, xa bi k'öt'a nö'ö ar ñ'ete.

10 Ne bi 'ñembabi:

—Nu'ge xa gar nemhñö ne gar 'yot'ats'oki, ár böts'i ar ts'ondöhi, gi utsa gatho nö'ö xiñho. Ham'u gi hyep'u gi ts'okwa yá mfeni ya jö'i hinda hyomba ár ñu ar tsi Hmu mhets'i.

¹¹ Ha gi ode, ma gi tsapa ár 'ye Jö. Nupya ma gi ngoda ne hinda tsa gi hyanda ar hyadi 'ra ya pa.

Dama bi zoxa n'ar 'bexui ár da. Himi tsa nda hyandi, ne mi hongá togo nda guhni nda ñ'o.

¹² Ar ndö mi hyanda nö'ö xki thogi, bi ñ'emüibi ár mhö Jö, ngetho xa bi 'yoda nö'ö xki 'yots'e.

Ar Pablo ne ar Berhnabe mi 'bu har hnini Antiokia har hai Pisidia

¹³ Ar Pablo ne nu'u ma'ra yá ñ'ohu, bi gunu Pafos n'ar motsa, bi ma'u har hnini Perge har hai Panfilia. Ha nunar Xuwa bi 'wege bi menga Herusalen.

¹⁴ Nu mi zoñ'u Perge, bi gu ar ñu bi tho'u har hnini Antiokia har hai Pisidia. Ne n'ar pa ntsaya bi yut'u ha yá nijö yá mixodyowi, ne bi thogi bi hñuhnu.

¹⁵ Nu mi wadi bi nhehe ár t'ofö Jö bi 'yot'a ar Moise ne nu ma'ra yá m'ehni Jö, nu'mü nuyá ndö ar nijö bi zohna ar Pablo ne ar Berhnabe, ne bi ñembabi: —Tsi kuhu, nu'mü gi pe'su teme gi möñhu gi hñu'mfü yá müi ya jö'i, möñhupya.

¹⁶ Nu'mü ar Pablo bi m'ai, ne bi jar 'ye bi xipabi nda ñhe gatho, ne bi ñembabi'u:

—Nu'ahu ma ñ'owihu gar me Israelhu, ne gatho'ihu gi tsufu Jö, 'yohu nö'ö ma ga xi'ahu:

¹⁷ Jö togo ndönga ya me Israel bi hwahna ma palehu, ne bi japi bi xu nú'mü ma ya nzohotho har hai Ehipto, ne bi ñ'u ár döta ts'edi mi guknu.

¹⁸ Ne bi me'spa ar ts'eti yon'ate njeje mi 'yo ha ya ot'at'ohö.

¹⁹ Nep'u Jö bi hwata yoto ya hnini har hai Kanan, ne bi hembra ma palehu nuya haiyu, ne ja bi m'uhnu'u.

²⁰ M'efa Jö bi hñuxa ya nzaya nda ñöni. Bi m'u njap'u ngu gohonthebe ne ngudmi njeje, ne ka bi m'u ár m'ehni Jö ár thuhu ar Samuel.

²¹ Nep'u ma palehu bi 'ya'u n'ar ndö nda 'yot'wa ar ts'ut'wi. Jö bi umba ar Saul már t'u ar Sis, n'a yá manga'бето ar Benjamin, bi ndö yon'ate njeje.

²² M'efa bi thöka ar Saul ngu ar ndö, ne bi thuxa ar Dabi. Ne Jö bi ñenö mi noñ'ö: Nunar Dabinu ár t'u ar Isai, pe'sa n'ar hogam'ui jakagi ga njohya, ne nunu da 'yotkagi gatho nö'ö di nega.

²³ Ha n'ar manga'бето ar Dabi, ka ba ehnu ar Hesu, ba e bi po ya me Israel ngu xki ñöt'wabi'u.

²⁴ Himi du'mda ár 'befi ar Hesu nú'mü ar Xuwa mi xipa gatho ya me Israel nda 'yot'wa yá ntso'mi, ne nda nxixthe'u.

²⁵ Ne nú'mü ma nda wa ár 'befi ar Xuwa, bi ñenö: Togo gi beñhu go geke. Nuga hingo geke togo gi to'mhu. Ja togo 'befa, hindi ñepkagi ga xot'wats'u ár thiza há wa'ö.

²⁶ 'Yohu ma mixodyowihu, yá manga'бетogihu ar Abra, ne nu'ahu gi tsufu Jö, go xpa 'benkagihu nunar mhönü nonga ar mpohö.

²⁷ Nuya me Herusalen ne yá ndö, himi pödi togo'ö ar Hesu. Hinxki zo yá mfeni teme ndi bonga nö'ö xki 'yot'a maham'u yá m'ehni Jö, mödi mi ne'u gatho ya pa ntsaya. Ne nú'mü mi 'yent'u bi tho, bi thogi ngu xki t'ot'a maham'u.

²⁸ Himbi thimba n'ar ts'oki xki 'yot'ö ndi ñepi nda thomhö. Mödi bi bö'u njap'u, bi 'yapa ar Pilato nda hyo.

29 Ne nu mi wadi bi 'yot'wabi'u gatho ngu xki t'ot'wabi, bi göm'u har pont'i ma ba a'u.

30 Ha Jö bi ko'spa ár te.

31 Nu'u togo xki ñ'owi nú'mu ba ponga har hai Ngalilea ba e Herusalén, go gehyü togo bi hyanda nzeýe ya pa nú'mu xki wadi xki mengi xki nte. Ne nupya gehyü togo datwa majöni ya jö'i ha ma hninihu.

32 Nuje n'ehe di xi'ahe ar hoga mhö, bi tho ngu xki ñhöt'wabi ma palehu maham'u.

33 Ne nupya Jö xi 'yotkagihu ngu xki mö, yá 'betogihu nu'u togo xki ñhöt'wabi. Bi njap'u nú'mu mi ko'spa ár te ar tsi Hmu Hesu, ngu xi t'ot'a hár ñoho ar Dönga Nsadi, habu enö njawa: Go ma t'u'i, ne nupya di ñ'udi go ri Dadagi.

34 Jö bi ko'spa ár te, hiñham'u nda ts'onga ár ndo'yo har hai. Gehnu xki mö bi 'ñenö: Ga 'ra'ahu gatho ya ñhö'ti da ñöt'a ar Dabi nga umbabi.

35 Ha man'ar Dönga Nsadi bi 'ñenga ar Dabi n'ehe: Hinge ma gi hye ri hoga 'begogi da ts'onga ár ndo'yo har hai.

36 Xa majöni ar Dabi bi mempa yá mijö'iwi mi 'bu nuya pa'u ngu mi ne Jö. Nep'u bi du ne bi t'agi, ha ár ndo'yo bi ts'onga har hai, ngu gatho nu ma'ra ndu ma palehu.

37 Ha nö'ö togo bi ko'spa ár te Jö, nö'ö himbi ts'onga ár ndo'yo har hai.

38 Ndadahu, dá zo ri mfenihu nö'ö di xi'ahu: Nuna bi 'yot'a ar tsi Hmu, gehnu bi pumgagihu gatho ma ts'okihu.

39 Gatho nö'ö himbi tsá da othu ndi teñhu yá 'bepate ar Moise, ne njap'u nda nhugagihu hinte ma ts'oki ndi tuhu, nupya hö da tsá, nu'mu ga ñ'emübihu'ö.

40 Jange jamasuhu hinda zu'ahu nö'ö xi mönga yá m'ehni Jö nú'mu bi 'ñenö njawa:

41 Yohu, nu'ahu gi tsañhu nö'ö majöni, xa ma gi 'yohu ne ma gi nhwathu.

Ngetho nuya pa gi 'buhu, xa ma ga ot'a ya döta nt'udi.

Nu xta nsi'ahu nuya nt'udiyu, hingi ma gi ñ'emüihu.

42 Ar Pablo ne yá ñ'ohu, nú'mu mi ponga ha yá nijö ya xodyo, bi t'apa ar möte nda mengi nda xipabi'u nor mhö'ö ár hñöto man'agi.

43 Ne mi wadi bi boñ'u, nzeýe ya xodyo ne ma'ra ya jö'i xki demba yá nt'umbi ya xodyo ne mi ndönga Jö, bi denga ar Pablo ne ar Berhnabe. Ne nuyü mi ñöwi ne mi hu'mba yá müi nda tsunga nö'ö xki hwékwa Jö.

44 Ar hñötop'u har pa ntsaya, tx'u'utho mi 'bedi nda mhunsa xoge ar hnini nda 'yo'spa ár mhö Jö.

45 Ha nuya xodyo mi hyanda ra nzeýe ya jö'i, xa bi zot'a yá müi ne mi k'a'spa nö'ö mi mönga ar Pablo, ne xa mi ñömañ'u.

46 Nu'mu ar Pablo ne ar Berhnabe himbi ntsu bi 'ñeñ'u:

–Da du'mhe da xi'ahe ár mhö Jö, nu'ahu gar xodyohu, ngetho mi mahyoni nga jahep'u. Ha hinga ne ga hñöñhu, ne njap'u gi ñ'uhü hindi 'ñep'ahu ar te hiñham'u da göts'i. Jange nupya ma ga zohe nu'u hingya xodyo.

47 Ngetho njawa xi 'bemkagihe ar tsi Dada:

Xta hux'ahu ngu n'ar ñot'i gi yot'wahü gatho nu'u hingya xodyo, ne gi xipabihu ar mhö nonga ar mpohö xoge ár nxidi ar ximhai.

48 Nu mi 'yo njap'u nu'u himya xodyo, xa bi njohya, ne xa mi ñömañhobi ár mhö Jö. Ne bi jamfi gatho nu'u xki thahni nda me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

49 Ne ár mhö ar tsi Hmu bi mhömba xoge nor hai'ö.

⁵⁰ Nu'mú nuya xodyo bi ɔtya hoga 'behñö mi nhumañho, ne ya ñ'ohö mi pe'sa yá nsu har hnini, ne bi nt'ɔtsa ar Pablo ne ar Berhnabe, ne bi t'enga ha yá hnini'u.

⁵¹ Nu'mú ar Pablo ne ar Berhnabe bi hwöka ar hai mi tu ha yá wa, ne bi gu yá 'ñu'u bi ma har hnini Ikonio.

⁵² Ha nu'u xki ñ'emui ba kohnu, xa mi johya'u, ne xa xki nziñ'u ár Hñö Jö.

14

Ar Pablo ne ar Berhnabe bi zonu Ikonio

¹ Ar Pablo ne ar Berhnabe, mi zonga har hnini Ikonio, bi yut'a ha yá nijö ya mixodyowi, mi xipa ya jö'i ár mhö Jö. Ne mi hyanda hanja mi ñö'u, bi ñ'emui nzeyé ya xodyo ne nu'u himya xodyo.

² Ha nuya xodyo himbi ne bi jamfi, bi ɔt'a nu'u himya xodyo ne bi ts'okwa yá mfeni nda ɔtsa ya ku.

³ Jange ar Pablo ne ar Berhnabe bi gohnu nzeyé ya pa. Ne himi ntsu'u nda mömba ár mhö Jö, ngetho mi pö'u mi faxa Jö, ne mi umbar ts'edi nda 'yot'a ya döt'a nt'udi. Njap'u bi ñ'udi gehnu ar mhö nonga ar nhwéki nö'ö mi möñ'u.

⁴ Nuya mengunu xki ñhege. 'Ra mi tanga ya xodyo, ha ma'ra mi temba yá mpote ar tsi Hmu.

⁵ Ha 'ra ya xodyo ne 'ra nu'u himya xodyo, bi mfaxkwi yá ndö'u nda me, mi ne nda gu nk'ahni ya mpote.

⁶ Ha nunar Pablo ne ar Berhnabe mi bödi nö'ö mi ne nda njapabi'u, bi boni bi ma'u har hnini Litra ne har hnini Derbe, yá hnini ar hai Likaonia, ne bi ñ'o'u gathö ár nthet'i nö'ö ar hai'ö.

⁷ Ne ka ba möñ'unu ar hoga mhö.

Ya me Litra bi gu nk'ahni ar Pablo

⁸ Har hnini Litra mi 'buhnu n'ar ñ'ohö himi tsá nda ñ'o, ngetho xki m'ui njap'u, ne hiñham'u xki ñ'o, hyax'mu mi huhnuho.

⁹ Nor ñ'ohö'ö mi ɔxa nö'ö mi mönga ar Pablo, ha nunar ku bi k'öt'i, ne bi hyandi mi pe'sa ar ñ'emui nda dits'i.

¹⁰ Jange bi 'ñenga ra nts'edi:

—Nangi gi 'bai njontho.

Nor ñ'ohö'ö n'a nsagitho bi nangi bi ñ'o.

¹¹ Nu'mú nuya jö'i'u mi hyanda nö'ö xki 'yot'a ar Pablo, bi 'ñenga nts'edi ha yá hñöse'u:

—Ya jö xi ñehwi ya jö'i, xpa kökwa xi k'öskagihu.

¹² Jange ar Berhnabe bi t'embabi mar jö Hupiter, ha nu ar Pablo ar jö Merkurio, ngetho go mi hoxa ar mhö, ngu yá 'befi yá jö'u ya me Likaonia.

¹³ Nu'mú ár möjö ar Hupiter, mi pe'sa ár nijö hár fut'i ar hnini, ba tsi ya boi ne ba hö ya doni, nda zo har goxthi. Ne gathö ya jö'i mi ne nda ungui mahyegi ar m'ohö nda ndömba ya ku.

¹⁴ Nu mi hyanda njap'u ar Berhnabe ne ar Pablo, bi xika yá dutu, ne bi nixt'i bi yut'a har mhunts'i.

¹⁵ Mi enö njawa:

—Ñ'ohöhu, yo'ö gi pehu njanu. Nuje dar jö'ihe ngu'ahu n'ehe. Xta ehe ga xi'ahe gi hyehu ya njöt'i gi ndöñhu hinter me'u. Ne pefu Jö togo te, ne xi hyoka mhets'i, ar ximhai, ar ñhontho, ne gathö nu'u te janu.

¹⁶ Ma'ra ya m'ui maham'u Jö xi hye ya jö'i xi 'yot'a gathö nö'ö xi beñ'u.

¹⁷ Ha hinxi hyegi n'agitho. Hyax'mu xi n'udi nu'mu 'raju ar 'ye bi e mhets'i. 'Raju ya hoga sofo, 'raju te ga tsihu, ne 'raju ar johya ha ma muihu.

¹⁸ Modi ar Pablo ne ar Berhnabe mi xipa njap'u, ne hinga nda hyompa ya meti m'oñho, xa mar ñhei nda hñökwabi'u.

¹⁹ Bi zo 'mu 'ra ya xodyo xki 'ñe'u har hnini Antiokia ne Ikonio. Mi zohyu bi utya jö'i bi k'ahna ar Pablo, ne bi guka hár ñöni ar hnini ba ei, mi hu yá mu xki du.

²⁰ Ha nu'mu xki mhunts'a ya gamfi har nthet'i habu mi 'beñ'ö, bi m'ai ne bi mengi bi yut'a har hnini. Ne ár hyax'ö bi mewi ar Berhnabe, bi ma'u man'ar hnini ár thuhu Derbe.

²¹ Bi möñ'unu ar hoga mhö, bi uta ya mengunu, ne bi guxa nzeýe ya gamfi. Ne mi wa'u, bi menk'u har hnini Listra, ne bi tho Ikonio, nep'u bi ma'u Antiokia.

²² Ha ya hniyü mi faxa ya ku nda zeta yá ñ'emüi, ne mi hu'mba yá müi hinga nda hyep'u ar 'ñu. Njanu mi embabi'u:

—Mahyoni ga thohu nzeýe ya thogi, ne njap'u ga kuthu hár ts'ut'wi Jö.

²³ Ne bi t'exa 'ra ya ku, mi t'ent'wa ha yá 'ye'u ar nijö mi 'bu ha ya hnini mi tho'u. Nep'u bi b'e'u ne bi t'ent'wa ha yá 'ye Jö togo xki gamfi'u.

Ar Pablo ne ar Berhnabe bi menga har hnini Antiokia har hai Nsiria

²⁴ Bi thot'u har hai Pisidia, bi zoñ'u har hai Panfilia.

²⁵ Ne mi wadi bi mömba ár mhö Jö har hnini Perge, bi thogi imanü har hnini Atalia.

²⁶ Mi zonu'u, bi gu ar motsa bi 'raxa ar ñhonthe, bi menga Antiokia habu xki t'ent'wa ár 'ye Jö, nda hwëkwa ár mfats'i har 'befi xki wadi xki me'u.

²⁷ Nu mi zoñ'u, bi munts'a gatho ya ku, ne bi metwabi'u ya döta nt'udi xki 'yot'a Jö ha yá 'befi'u, ne hanja Jö xki xoka ar goxthi nda ñ'emüi nu'u himya xodyo.

²⁸ Ar Pablo ne ar Berhnabe ka bi gohwinu ya gamfi nzeýe ya pa.

15

Ar mhunts'andö bi t'otnu Herusalen

¹ Nuya pa'u 'ra ya ku xki 'ñe har hai Nhudea, bi du'mi bi uta ya ku, nu'mu hinga nda thu'spa ar nsegi ha yá ndo'yo, ngu ar nt'umbi bi unga ar Moise, hinga nda mpo'u.

² Jange ar Pablo ne ar Berhnabe xa bi ntsahñökiwi'u. Bi nko'u nda 'behna ar Pablo ne ar Berhnabe ne ma'ra ya ku, ma nda k'onga ya mpote ne yá ndö ar nijö Herusalen, ne nda mhunts'i nda nonga nö'ö mi thohnu.

³ Nuya gamfi bi ñ'ehwi ne bi 'ñet'ar 'ñu ya ku xki m'ehni. Ha nuyu bi thot'u har hai Fenisia ne Nsamaria, mi petwa ya ku habu mi tho'u, nuyu himya xodyo mi ñ'emüi ár mhö Jö n'ehe. Njap'u nuya ku xa mi johya mi oxa nö'ö mi nsipabi.

⁴ Nu mi zoñ'u Herusalen, bi döta ya mpote, yá ndö ar nijö, ne ma'ra ya ku mi 'buhnü. Ha nu ar Pablo ne nu'u mi ñ'owi, bi metwabi'u gatho nö'ö xki 'yot'a Jö ha yá 'ye'u.

⁵ Ra ya denga 'bepate xki jamfi mi 'buhnü n'ehe, bi m'ai ne bi 'ñenö:

—Mahyoni da thu'spa ar nsegi hár ndo'yo ya gamfi nu'u hingya xodyo, ne da 'bepabi da 'yot'a gatho ngu bi t'ot'a hár t'ofö ar Moise.

⁶ Nep'u nuya mpote ne yá ndö ar nijö bi mhunts'i nda ñö'u hanja nda jap'u nö'ö mi thohnu.

⁷ Nú'mu ya xa xki ñö'u, ar Pedro bi m'ai ne bi 'ñembabi'u:

—Ma tsi kuhu, ngu gi pösehu, ya maham'u Jö bi hwankagi ga xipabi nu'u hingya xodyo ar hoga mhö ne nda ñ'emui'u n'ehe.

⁸ Ha Jö togo pötwa yá mfeni ya jö'i, bi ñ'amajöni xki ñ'emui'u mi umba ár Hñö Jö, jangu xi 'rakagihu n'ehe.

⁹ Ne bi nu mahyegigihu, ngetho mi ñ'emui'u, gese Jö bi xukwabi yá mui.

¹⁰ Nu'mú, yo'ö gi ne gi tsöthwü ár mui Jö. Yo'ö gi jafu ya ku da 'yot'a nö'ö hinxi tsá dá othu, ne himbi tsá bi 'yot'a ma palehu.

¹¹ Nuju di ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo bi hwëgathohu ar mpöho, ne njap'u gatho nu'u ma'ra n'ehe.

¹² Nu'mú gatho nu'u mi 'buhnu, bi ñhe'u bi 'yoxa nö'ö mi mönga ar Berhnabe ne ar Pablo. Bi metwabi'u hanja mi hõmpa ár ts'edi Jö mi ot'a ya döta nt'udi ha yá nthandi nu'u himya xodyo

¹³ Nu mi wadi bi ñö'u, ar Hakobo bi ñenö:

—Tsi kuhu, 'yohu nö'ö ma ga xi'ahu n'ehe.

¹⁴ Ar Simu Pedro xi metkagihu hanja Jö bi ndui bi jöpa nu'u hingya xodyo, ne bi hwahna 'ra'u da 'yot'a ár hnini'ö.

¹⁵ Njangu bi mönga yá m'ehni Jö habu bi 'yot'a njanu:

¹⁶ M'efa ma ga pengi,

ga ko'spabi ár ts'ut'wi ar Dabi, ga juxa ngu n'ar ngu xki nhwati.

Ga pengi ga hoka man'agi ngu ar ndui,

ga juxa habu xi yot'e.

¹⁷ Ne njap'u gatho nu'u ma'ra ya jö'i da hyongagi dar Hmu,

da njap'u gatho nu'u hingya xodyo matka ma thuhu.

¹⁸ Mönga njap'u ar tsi Hmu nö'ö togo maham'u mi ñ'udi nda thogi.

¹⁹ Jange di enga, hinga k'asfu nu'u hingya xodyo da e da ñ'emui Jö.

²⁰ Hõse ma ga pemfu n'ar he'mi, ga xifu hinda zipa yá ñhuni ya tsita emp'ö, hinda m'engwi nö'ö hingo ár nthöti, hinda za n'ar meti hinxi mpõmba ár ji, hinda zi ar ji.

²¹ Ngetho maham'u hagatho ya hnini, ja togo mömba ár t'ofu ar Moise nö'ö nhehe tat'a pa ntsaya ha yá nijö ya xodyo.

²² Nu'mú nuya mpote, yá ndö ar nijö ne gatho ya gamfi, bi numañho. Jange ma nda nhwahna 'ra'u nda 'behna Antiokia, da mewi ar Pablo ne ar Berhnabe. Bi thahna yoho, n'a már thuhu ar Huda nö'ö mi t'embabi ar Barsaba, ne ar Sila. Nuyu mi pe'sa yá nsu har nijö mi 'buhnu.

²³ Ne bi 'yot'a n'ar he'mi bi hñö'spa ya ku, mi enga njawa:

Nuje dar mpotehe, dar ndöhe har nijö, ne gatho ya ku di 'buhewa, di peñ'ahe nuna he'minu, tsi kuhu hingya xodyohu, gi 'buhu Antiokia har hai Nsiria ne Nsilisia. Gatho'ihu di zengwa'ihe.

²⁴ Xta pöhe 'ra ya ku xi bongwa hinxta peñhe. Xi map'u, ma xpa tup'a ri muihu, ne xi xi'ahu 'ra ya mhö xi ts'omp'a ri mfenihu. Xi 'bep'ahu gi tuthu ar nsegi ha ri ndo'yohu, ne gi 'yothu gatho nö'ö bi mönga ar Moise har t'ofu.

²⁵ Jange gathogihe xta beñhe xiñho ga hwañhe 'ra ya ñ'ohö di 'buhewa, ga peñhe da k'ös'ahu, ne da mengwi ma tsi kuhu Berhnabe ne ar Pablo.

²⁶ Nuya m'ehniyu xi 'yent'a yá te da mömba ár thuhu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

²⁷ Di peñ'ahe ar ku Huda ne ar ku Sila, go ma da zo'ase'ihu nuna xta ñöhe n'ehe.

²⁸ Ár Hñö Jö ne nuje xta beñhe xiñho hinga 'bep'ahe gi 'yothu nzeze ya 'bepate. Hõse ga 'bep'ahe gi 'yothu nuyu mahyoni:

²⁹ Nu'mú, yo ma gi tsifu yá ñhuni ya tsita emp'ö, hingi ma gi tsihu ya ji, yo ma gi tsahu n'ar meti hinxi mpomba ár ji, hingi 'bengwi nö'ö hinga ri nthöhü. Nu'mu gi 'yothuyu, gi pehu xiñho. Jó da max'ahu.

³⁰ Jange nu'u xki m'ehni, bi ma Antiokia. Bi mhunts'a gatho ya gamfi ne bi umba ar he'mi.

³¹ Nu mi wadi bi ne'u, xa bi njohya'u ngetho xa mi hu'mbabi yá müi.

³² Ar Huda ne ar Sila ma yá m'ehni Jó n'ehe, jange xa mi pes'u te nda möñ'u, mi zo ya ku, ne mi hu'mba yá müi nda hñuxa yá ñ'emüi.

³³ Ka bi gohwinu ya ku nzeye ya pa. M'efa bi t'umba n'ar hoga nt'edi nda menga Herusalen habu xki m'ehni.

³⁴ Ha nunar Sila bi beni mar ñho nda gohnu Antiokia.

³⁵ Ar Pablo ne ar Berhnabe ka bi gohnu n'ehe, mi mfaxkwi ma'ra ya ku, mi ut'u ár mhö Jó, ne mi mömba ár hoga mhö ar tsi Hmu, mi xipa nzeye ma'ra.

Ar Pablo bi ñhehwi ar Berhnabe, ne bi mengi bi ñ'o bi mömba ár mhö Jó

³⁶ Nú'mu xki tho 'ra ya pa, ar Pablo bi 'ñemba ar Berhnabe:

—Möhö man'agi, ma ga k'ó'su ya ku ha gatho ya hnini da thohu da mömfu ár mhö Jó, ma ga nuhu tengu yá m'üi.

³⁷ Ar Berhnabe mi ne nda zixa ar Xuwa nö'ö mi t'embabi ar Mörko n'ehe.

³⁸ Ha nunar Pablo himbi numañho nda zix'u, ngetho mam'et'o mi 'ñowi, ne nünü Panfilia bi 'wege, ne himbi ne nda mewitho nda mömba ár mhö Jó.

³⁹ Njap'u xa bi ntsahñökiwi ar Pablo ne ar Berhnabe, jange bi ma n'amp'u n'a ngu n'a. Ar Berhnabe bi zixa ar Mörko, bi gu ar motsa bi 'raxa ñhonthe ndi ma Txipre.

⁴⁰ Nor Pablo bi hwahna ar Sila nda mewi. Ne nuya ku bi 'yent'wa ár 'ye Jó ne nda hwékwa ár mfa'tsi.

⁴¹ Ne bi gu yá 'ñu bi ma har hai Nsiria, bi 'randa Nsilisia mi hu'mba yá müi ya ku, njap'u nda hñuxa yá ñ'emüi.

16

Ar Timoteo bi mewi ar Pablo ne ar Sila

¹ Mi zonga ar Pablo ne ar Sila har hnini Derbe, ne bi tho'u bi ma har hnini Litra, habu ba nthewi n'ar gamfi ár thuhu Timoteo. Ár nönö mar xodyo ne mar gamfi, ha nu ár dada mar me Gresia.

² Nuya ku mi 'bu Litra ne Ikonio, xa mi ñömañhobi ar ku Timoteo.

³ Ar Pablo bi beni mar ñho nda zits'i. Hönse m'et'o bi hñu'spa ar nsegi hár ndo'yo, ne hinge nda bo yá kwé nu'u ya xodyo mi 'buhnu, ngetho gatho mi pödi már me Gresia ár dada.

⁴ Ne bi gu ar 'ñu bi ma'u, ne ha gatho ya hnini mi thogi, mi xipabi ya gamfi nö'ö xki nko ya mpote ne yá ndö ar nijö Herusalen, tema nda 'yot'e.

⁵ Njap'u xa mi huxa yá jamfi ya ku, ne hyax'mü mi xu'u ár nzeye.

Ar Pablo bi hyanda n'ar ñ'ohö me Nmasedonia ngu n'ar t'i

⁶ Ne bi mengi bi gu yá 'ñu'u, bi gaxta Frigia ne Galasia, ngetho ár Hñö Jó himbi hyegi nda tho'u har hai Asia nda mömba ár mhö Jó.

⁷ Nu mi zonga har hai Misia, mi nehmö nda tho'u Bitinia, nunár Hñö Jó himbi hyegi.

⁸ Jange bi thota Misia, bi ma'u har hnini Ntroa.

⁹ Mi nxui ar Pablo bi hyanda nt'i n'ar ñ'ohö me Nmasedonia, mi 'bahnu, mi apa ar möte, ne mi embabi: Di a'i gi ekwa Nmasedonia gi faxkagihe.

10 Nu mi wa ar Pablo bi hyanda nö'ö ngu ar t'i, dama da hoñhe hanja nga möhe har hai Nmasedonia, ngetho ndi põhe xiñho gesë Jö mi penkagihe ma nga mömfenu ar hoga mhö.

Ar Pablo ne ar Sila bi t'et'ar fadi nünü Nfilipo

11 M'efa da poñhenu Ntroa, da 'raxe njontho har ñhontho, da tsoñhe har hai Samotrasia. Ar hyax'öp'u da tsoñhe har hnini Neapolis.

12 Da thohenu da möhe Nfilipo n'ár hnini ya me Nroma, ne gehnu n'ar döta hnini har hai Nmasedonia. Ka da 'buhenu 'ra ya pa.

13 N'ar pa ntsaya, da poñhe har hnini da möhe har döthe, habu xki nzöngya jö'i mi apa Jö. Ka da huhenu habu xki mhunts'a 'ra ya 'behñö, ne da du'mhe da xife ar mhö Jö.

14 Mi 'buhnu n'ar 'behñö mar thuhu Lidia, me Tiatira. Mi pa ya hoga dutu xki njöt'a theni, ne xa mi hongä Jö. Mi 'yo nö'ö mi mönga ar Pablo, Jö bi xokwa ar mfeni nda jamasu nö'ö mi möñ'ö.

15 Nu mi wadi bi nxixthe'ö ne gatho nu'u mi 'bu hár ngu, bi ñhengagihe:
—Nu'mu gi hanthu xa majöni xta ñ'emui ar tsi Hmu, di ne gi möhu ma gi haxu ha ma ngu.

Njap'u bi jaje da kohenu.

16 N'ar pa ngar möhe habu xki nzöi mi t'apa Jö, har 'ñu da nthöhe n'ar nxutsi mi nthexkwi n'ar ts'ondöhi mi japi nda bödi. Nuyá hmu xa mi tö nze ar bojö har 'befi mi pe ngu ar bödi.

17 Nunar nxutsinu mi tengagihe, ne xa mi mafi mi enö:

—Nuya ñ'ohoyu yá 'bego Jö bi 'bu mhets'i, ne ut'ahu ar 'ñu hanja gi mpohu.

18 Hyax'mu mi njap'u nzeye ya pa mi tengagihe. Ar Pablo bi the ár ts'eti mi ots'e hyax'mu. Nu'mu, bi mengi ne bi xipa nö'ö ar ts'ondöhi mi pe'sa ar nxutsi:

—Hár thuhu ar Hesukristo di 'bep'a'i gi ponga har nxutsinu.

Nu'mu, dama bi bongä ar ts'ondöhi.

19 Ha nu mi hyanda yá hmu hinge nda dö ar bojö, bi gu ar Pablo ne ar Sila, bi zi'spa yá nö mi 'buhnu har tai.

20 Mi m'a'ma ha ya nzaya, bi t'embabi:

—Nuya xodyoyu, xpa ekwa hönse da japa da munsa ya jö'i.

21 Utkagihu yá nt'umbi nu'u hingi ho ga höñhu ga othu, ngetho dar me Nromahu.

22 Gatho nuya jö'i xki mhunts'i, bi wat'i nda me'i. Ha nuya nzaya bi mokwa yá dutu, ne bi 'bepa nda thuxt'a ya t'o.

23 Mi wadi xa bi n'wext'i, bi t'et'a har fadi, ne bi nsipa ar sufadi nda su xiñho.

24 Mi 'yo njap'u ar sufadi, bi got'a ya mbo ar fadi, ne bi ze'mba yá wa ha n'ar za, ne njap'u hinge nda za nda xot'i.

25 Ha nu made ar xui, ar Pablo ne ar Sila mi mat'a Jö, mi tutwa ya thuhu, ne gatho nu ma'ra ya 'yofadi mi oxtho.

26 N'a mbi dañ'u bi nja n'ar döta nhwöni. Xa mi nhwönga ya jödo, ne bi xo gatho ya goxthi, ha nuya bojö mi thöt'a yá 'ye ya 'yofadi bi xot'u.

27 Bi nu ar sufadi, ne mi hyandwa yá goxthi ar fadi mi xotho, bi gu ar ndojwai nda ñhose, ngetho mi humamui xki bongä gatho ya 'yofadi.

28 Nunar Pablo bi mat'i, ne bi ñembabi:

—Yo ma gi ñho. Di 'buthewa gatho.

29 Nu'mu ar sufadi bi 'ya n'ar ñot'i, bi nixt'i bi yut'a mbor fadi, ne xa mi nhwöt'ar ntsu. Ngut'a bi ndandihmó ha yá wa ar Pablo ne ar Sila.

30 Nep'u bi guka nthi, ne bi 'yambabi njawa:

—Ñ'ohohu, tema mahyoni ga pefi ne da za ga mpohu.

31 Nuya ku bi 'ñembabi:

—Ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo ne gi mpohu, nu'ge ne gatho nu'u 'bu ha ri ngu.

32 Ne bi xipabi ár mhö Jö ar sufadi ne gatho nu'u mi 'buhnu hár ngu.

33 Nú'mu mi nxuitho, ar sufadi bi xukwabi habu xki nthewi ya mfei. Ne hingar ya'ö bi nxixthewi gatho bi meni.

34 Nep'u bi zixa hár ngu, ba umba te nda zi'u. Ne xa bi njohyawu gatho nu'u mi 'bu hár ngu, ngetho xki ñ'emui bi Jö.

35 Ár hyax'ö, ya nzaya bi mehna yá mfats'i, ma nda 'ñemba ar sufadi:

—Hyé nuya ñ'ohoyu.

36 Ar sufadi bi 'ñemba ar Pablo:

—Xpa 'benka ár mhö ya ndö ga hek'ahu. Da za gi poñhu, di möhu ter entho.

37 Nunar Pablo bi 'ñembabi nu'u togo ba hö ar mhö:

—Xi mfebtagihe ha ya nthandi ya jö'i, hinxi thimgagihe yo'ö, ha dar me Nromahe n'ehe, ne xi jokagihe har fadi. Ha nupya hö, ne da thegagihe ñ'ontho, hingi ne to da bödi. 'Ñembabihu ya ndö da ese da gugagihe.

38 Nuyá mfats'i ya nzaya bi mengi, ma ba xipabi nö'ö bi möñ'ö. Nú'mu mi bödi ma ya me Nroma, xa bi ntsu.

39 Jange nuya ndö bi ma ba apa ar mpumbate ya ku, bi guka har fadi, ne bi 'yapabi nda bongha har hnini.

40 Nu mi bongha ya ku har fadi, bi ma hár ngu ar Lidia, habu ba hu'mbabi yá mui ya ku. Nep'u bi boni bi ma'u.

17

Ya me Ntesalonika xa bi ñöxnatho

1 Ar Pablo ne ar Sila bi thota ha ya hnini Anfipoli ne Apolonia, ne bi zoñ'u har hnini Ntesalonika. Ka mi 'buhnu n'ár nijö ya xodyo.

2 Ar Pablo ngu xki nzöñ'ö bi yut'a har nijö, mi ñöwi ya xodyo hñu ya pa ntsaya.

3 Mi xipabi ne mi ut'u ngu mi mönga ár T'ofu Jö. Mi enö mi mahyoni nda tho nze ye ya ugi ar Kristo, nda du, ne nda mengi nda nte. Ne mi enö n'ehe:

—Nuna ar Hesu di xi'ahu, gehnu ar Kristo.

4 'Raya xodyo bi ñ'emui, ne bi denga ar Pablo ne ar Sila. Bi ñ'emui nze ye ya me Gresia n'ehe nu'u mi hongu Jö, ne nze ye ya 'behñö nu'u mi numañho ar hnini.

5 Jange ya xodyo nu'u himya gamfi, xa bi mbö yá kwe, ne bi ma ba munts'a 'ra ya ts'ojö'i mi 'yo döñetho. Bi guxa ya jö'i ne bi zixa hár ngu ar Hason, ma nda gujhmö ar Pablo ne ar Sila, ne nda 'yent'wa ha ya 'ye ya jö'i.

6 Ne himbi dini, jange bi guka ar Hason ne ma'ra ya ku, bi zixa ha yá ndö ar hnini, ne xa mi mafi mi eñ'u:

—Nuya jö'i ne da pongar ximhai, xi zokwa n'ehe.

7 Ha nunar Hason xi umbar seki hár ngu. Gathoyu hingi ota nö'ö xi möngar Sesar ma ndöhu Nroma, ngetho eñ'u 'bu man'ar ndö ár thuhu ar Hesu.

8 Nu mi 'yo njap'u ya jö'i ne yá ndö ar hnini, bi mbö yá kwe ne xa mi ñöxnatho.

9 Nunar Hason ne nu ma'ra mi ñ'owi, bi unga ar bojö mi t'apabi, ne bi nthegi bi ma.

Ar Pablo ne ar Sila mi 'bu har hnini Berea

10 Ngu mi nxuitho, ya ku mi 'buhnu dama bi mehna ar Pablo ne ar Sila nda ma har hnini Berea. Nu mi zoñ'u, bi yut'a ha ya nijö ya xodyo.

11 Nuya xodyo me Berea xa ma ya hogajö'i, hinga ngu nuya me Ntesalonika. Jange xa bi njohya bi 'yo'spa ár mhö Jö, ne hyaxtho mi hongha har T'ofö, mi heki ha majöni mi njap'u nö'ö mi möñ'u.

12 Ne nzeýe ya xodyo bi ñ'emui, njap'utho n'ehe 'ra ya 'behñö me Gresia mi nhumahño. Ne nzeýe ya ñ'ohö ya mengunü bi ñ'emui n'ehe.

13 Ha nu mi 'yo ya xodyo me Ntesalonika xki zonga ar ku Pablo Berea, mi mömba ár mhö Jö nu n'ehe, nuyü bi ma ba japa ya jö'i bi muxmatho.

14 Ne nuya ku ngut'a bi guka ar Pablo bi mehna har ñonthe, ha nunar Sila ne ar Timoteo bi gohnu'u Berea.

15 Nu'u togo bi zixa ar Pablo, bi mewi ba tso har hnini Atena. Nu mba penk'u, ba hõmpa ar nzengwa nda xipa ar Sila ne ar Timoteo nda ma ngut'a ma nda nthewinu.

Ar Pablo mi 'bu har hnini Atena

16 Nu mi 'buhnu Atena ar Pablo, mi to'ma ar Sila ne ar Timoteo, xa mi tsot'a ár müi, ngetho bi hyandi xa mi janu nzeýe ya tsita emp'ö mi ndõnga ya jö'i.

17 Jange mi ñöwi ya xodyo ha ya nijö, ne gatho nu ma'ra mi hongha Jö, ne hyaxtho mi 'yonu har tai mi zo ya jö'i.

18 Bi ntsahñökiwi 'ra ya utate te gatho benthö. 'Ra mi enö da t'umba gatho nö'ö ne ár ndo'yo, ma'ra mi enö nunar mfödi da jakagihü ga 'buhu xiñho. Ne mi eñ'u:

—Tema ne da xiju nunar ñ'ohö xa te gatho mö.

Ha ma'ra mi enö:

—Atho nõnga ma'ra ya 'ra'yo jö.

Mi mönga njap'u ngetho ar Pablo mi xipabi ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesu, ne ar menga nte.

19 Nep'u bi ts'ixa ar Pablo ha n'ar mhunts'i mi t'ot'a har n'ar tsi t'ohö xki thu'spa ár thuhu ya jö'u Ares. Ne bi t'embabi:

—Hage da tsä gi 'yotkagihe ar 'ñu nunar 'ra'yo nt'uti gi 'yo gi mö.

20 Ngetho gi xikagihe nö'ö hinxta ohe. Di ne ga pöhe te di bõnga nuya mhö gi mö.

21 Bi mönga njap'u ngetho gatho ya me Atena ne nuya nzohö mi 'buhnu, xki nzöi nda mhunts'i hõnse nda mpede tema xki bödi ma'ra'yo.

22 Nu'mü ar Pablo bi m'a mameda ar mhunts'i har tsi t'ohö Ares, ne bi 'ñenö:

—Nu'ahu gar me Atenahu, xta pödi xa gi pehu ngu mönga ri nt'umbihü.

23 Ndi tho ha ri nijohü habü gi ndõñhu, da handa habü gi exü ri johü, mi tu n'ar nt'ofö enö: Ka 'bukwa nö'ö ar Jö hinga födi. Nunar Jö gi ndõñhu ne hinga pöhu, get'ö nö'ö xta e ga xi'ahu.

24 Nö'ö ar Jö togo bi hyoka ar ximhai ne gatho te jawa, go ge'ö ar ndö mhets'i ne ar ximhai, hinga 'bu ha ya nijö xi hyoka ya jö'i.

25 Hinga japar 'bedi nö'ö te da mo'spa ya jö'i, ngetho ge'ö togo hö ar te, ne 'raju ar ndöhi ga joxa ma hñöhu, ne 'raju gatho nö'ö di hoñhu.

26 Ha n'adar jö'i bi japi bi bõnga gatho ya meximhai, ne bi xanga xoge ár nxidi ar ximhai. Xi hñu'spa hangu njeýe da m'ui, ne habü tsonga ár meti.

27 Bi jap'u ne nga hoñhu Jö, xõmhö ga tiñhu, xa majöni hinga yap'u di 'buhu.

28 Ngetho di 'buhwihü'ö, di 'ñõñhu, ne go gekagihü ngu ne'ö. Jangu bi 'ñenga 'ra ri duhuu: Nuju go ya bötsigihü Jö.

²⁹ Jange nu'mu yá bötsigihü Jö, hinga ma ga möñhü ñhēhwi Jö n'ar tsita xi thoka ar k'axt'abojö, wa ar t'axbojö, wa ar do, ngu xi bense xi hyoka ya jö'i.

³⁰ Nuya pa xi thogi, Jö himbi jamasu nuna tema bi 'yot'a ya jö'i himi pö'ö. Ha nupya hö, ne gatho ya jö'i da 'yot'wa yá ntso'mi.

³¹ Ngetho Jö xi hñuxa n'ar pa ham'u ma da hñö'spa majöni gatho nuya jö'i xi m'ukwa har ximhai, ma da 'yot'a har hoga ts'ut'wi. Ha nö'ö togo xi hñuts'i da hñöxa majöni, get'ö togo bi ñ'u'ö nú'mu mi ko'spa ár te.

³² Nu mi 'yot'u da mengi da nte nu'u xi du, 'ra mi thentho ne ma'ra mi enö: —Man'ar pa gi pengi gi zokagihe nö'ö gi mö.

³³ Nu'mu ar Pablo bi ma bi zop'u habu mi 'bu'u.

³⁴ Ha 'ra bi ñ'emui ne mi ñ'owi, n'a már thuhu ar Nisio mar ndö n'ehe har mhunts'inu, n'ar 'behñö már thuhu Damari, ne ma'ra ya mengunu.

18

Ar Pablo mi 'bu Nkorinto

¹ M'efa ar Pablo bi bongga Atena, bi ma har hnini Nkorinto.

² Ka bi nthewinu n'ar xodyo már thuhu Akila, mar me Ponto. Ja xki 'ñe har hai Italia, mi ñ'owi ár 'behñö, ár thuhu Prisila. Xki boñ'u har hnini Nroma, ngetho ar ndö Klaudio bi mö nda t'enga gatho ya xodyo mi 'buhnu. Ar Pablo bi ma ba tsu'u.

³ Bi ma ba 'buhwi'u, ngetho n'adar 'befi mi pe'u, ma ya hoka ngudutu n'a ngu n'a'u.

⁴ Gatho ya pa ntsaya, ar Pablo mi pa ha yá nijö ya xodyo mi ñöwi. Ne mi umbár mu mi nehmö nda ñ'emui ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

⁵ Mi zo ar Sila ne ar Timoteo, xki 'ñe Nmasedonia. Nu mi nthewi ar Pablo, xa mi umbár mu mi xipabi ar hoga mhö ya xodyo, mi embabi'u nunar Hesu gehnu ar Kristo.

⁶ Ha nuya xodyo bi doxtho ne mi tsani. Nu'mu ar Pablo bi hwöt'a ár he, ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'ahu go xka nts'oksehu. Nuga hinte ma thai di tuga. Nupya di map'u ma ga zo nu'u hingya xodyo.

⁷ Ar Pablo bi boni bi ma hár ngu n'ar ñ'ohö már thuhu ar Husto, xa mi hongga Jö. Nor ngu'ö mi 'bu get'u ár nijö ya xodyo.

⁸ Nep'u n'ar ñ'ohö már thuhu ar Krispo, már ndö ha yá nijö ya xodyo, bi ñ'emui ar tsi Hmu Hesu, nunu ne gatho nu'u mi 'bu hár ngu. Ne nzeye ya me Nkorinto bi 'yotwa ár mhö Jö, bi ñ'emui'u, ne bi nxixthe.

⁹ N'ar nxui ar tsi Hmu bi zo ar Pablo ngu n'ar t'i, ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ntsu, mönga ar mhö, yo ma gi ñhe.

¹⁰ Ngetho nuga di 'buhwi, hinjo'o togo da guxa ár 'ye da 'yot'ar ts'om'ui. Ha nunar hnininu 'bu nzeye ya jö'i xta hwahni da ñ'emui gi.

¹¹ Jange ar Pablo bi gohnu n'a njeye made har hnini Nkorinto, mi utwa ya jö'i ár mhö Jö.

¹² Bi zöta n'ar pa ya xodyo bi me'sa n'adar nkohi bi gu ar Pablo, ne bi zi'spa ar ts'ut'wi. Nuya pa'u ar Galio mar ndö núnu har hai Akaya.

¹³ Ne bi 'ñenga ya xodyo:

—Nunar ñ'ohonu ut'a ya jö'i hinda ndönga Jö ngu mönga ár t'ofu ar Moise.

¹⁴ Ar Pablo mi fudi nda ñömhö, ha nunar ndö Galio bi 'ñemba ya xodyo:

—Nu'mu tema xi ja'ahu, wa nu'mu xi 'yot'a n'ar döta ts'oki, nu'mu hö, da tsa ga ot'ahu, nu'ahu gar xodyohu.

¹⁵ Ha nu'mu hõse gi nõñhu ya mhõ, ya thuhu, ne yá 'befi ri t'ofohu, nuhu tema gi pehu. Hindi ne gi jugagihu ngu ar ts'ut'wi.

¹⁶ Ne bi t'enga hár ts'ut'wi.

¹⁷ Nu'mu nu'u himya xodyo bi gu ar Sostene, ár ndõ ár nijõ ya xodyo mi 'bu har hnini'õ, xa bi fenza hár nthandi ar ndõ Galio, ha nunu himbi dupa ár mui.

¹⁸ Ar Pablo bi gohnu ma nzeye ya pa. M'efa bi 'ñe ya ku, bi mewi ar Akila ne ar Prisila, bi 'raxa ar ñhõthe bi ma har hai Nsiria. Nu mi 'yo ar 'ñu, ar Pablo bi 'ñõxa ár xtõ núnu Nsenkrea, ngetho xki ñõt'wa Jõ.

¹⁹ Nu mi zonga Efeso, ka bi hyehnu ar Akila ne ar Prisila, ne nõ'õ bi yut'a ha yá nijõ yá mixodyowi mi ñõwi.

²⁰ Nuya mengunu mi apar möte nda gohnu 'ra ya pa, ha nunar Pablo himbi ne.

²¹ Jange bi ñ'ehwi, ne bi ñ'embabi:

—Mahyoni ga 'bu Herusalen, ma ga thohnu ar dango ba ep'u. M'efa ga pengi ga k'õs'ahu, nu'mu njap'u ne Jõ.

Ne bi gu ar motsa ba ponu Efeso.

Ar Pablo bi menga Antiokia, ne bi du'ma ár hñu m'at'i mi mömba ár mhõ Jõ

²² Nu mi zonga Nsesarea, bi thogi ndi ma Herusalen, ma ba zengwa ya ku. Nep'u bi gu ar 'ñu bi ma Antiokia.

²³ Ka bi gohnu 'ra ya pa. Ne bi mengi bi boni, ma ba k'õ'sa n'a ngu n'a ya hnini har hai Galasia, ne har hai Frigia. Mi xipa ya ku hyax'mu nda zeta yá ñ'emui, nda umbyá mui nda mpefi.

Ar Apolo bi mömba ár mhõ Jõ núnu Efeso

²⁴ Nuya pa'u n'ar xodyo már thuhu Apolo bi zonga Efeso. Mar me Alejandria, xaka mbõdi te nda mö, ne mi põtwa xiñho ár T'ofõ Jõ.

²⁵ Nunu xki 'tut'wabi ár 'ñu ar tsi Hmu, xa mi umba ár mui mi mömba ár mhõ ar tsi Hmu, ne njap'u mi uta ma'ra, mödi hõse mi põtwa ár xixthe ar Xuwa.

²⁶ Bi ndui bi zo ya xodyo ha yá nijõ'u, hinto mi tsu. Ha nu mi 'yõxa ar Prisila ne ar Akila, bi zixyu n'amp'u, bi utwabi xiñho ár 'ñu Jõ.

²⁷ Nunu mi ne nda ma Akaya, ne nuya ku me Efeso bi hñu'mba ár mui. Ne bi mempa n'ar he'mi nuya ku mi 'buhnu Akaya nda numañho númu nda zõho. Nu mi zõñ'õ, xa bi mæxa gatho nu'u xki hwëkwa Jõ nda ñ'emui.

²⁸ Ngetho xa mi umba ár mui mi kotwa yá ne ya xodyo mateda ya jõ'i, ne mi ot'wa ar 'ñu hár T'ofõ Jõ, nda bö'u ar Hesu gehnu ar Kristo.

19

Ar Pablo mi 'bu har hnini Efeso

¹ Númu mi 'buhnu Nkorinto ar Apolo, ar Pablo bi thota ar 'ñu tho ha ya t'õho ba tsonga Efeso. Ka bi nthewinu 'ra ya gamfi.

² Ne bi 'yambabi:

—Ha ga hñõñhu ár Hñõ Jõ númu nga ñ'emuihu.

Bi dö'u:

—Hin'õ, hindi põhe teme ár Hñõ Jõ.

³ Nu'mu ar Pablo bi 'yambabi'u:

—Tema xixthe xka hñõñhu 'mu.

Nu'u bi 'ñeñ'u:

—Ár xixthe ar Xuwa.

4 Ar Pablo bi 'ñembabi'u:

—Ar Xuwa mi xixthe ya jö'i xki 'yot'wa ár ntso'mi yá ts'oki. Ne bi xipabi mi mahyoni nda ñ'emui togo nda 'ñep'u m'efa. Mi nõnga ar Hesu togo ar Kristo.

5 Nu mi 'yo njap'u, bi nrixthe'u hár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

6 Nep'u ar Pablo bi hñu'spa ár 'ye ya ku, ne bi hñõñ'u ár Hñõ Jõ. Bi ndui bi ñõ ma'ra ya hñõ, ne mi ñõ'u ngu mi xipa ár Hñõ Jõ nda möñ'u.

7 Nuya mi 'buhnu mi tsu ngu 'ret'amayoho ya ñ'ohõ.

8 Ar Pablo mi kut'a ha yá nijõ ya xodyo. Mi ñõwi ne himi ntsu mi mömba ár mhõ Jõ, ne mi umba ár mui mi utyu ár ts'ut'wi Jõ. Hñu nzõnõ bi jap'u.

9 'Ra bi got'a yá mfeni, himbi ne bi jamfi, ne mameda ya jö'i, mi tsamba ár 'ñu Jõ. Jange ar Pablo bi 'weka ya gamfi, ne hyax'mu mi uta ha n'ar ngu nt'uti, már meti n'ar utate már thuhu ar Tirano, mar mengunu.

10 Yo njeje bi jap'u, ne gathu nu'u mi 'bu har hai Asia bi 'yotwa ár mhõ ar tsi Hmu Hesu, ngu ya xodyo ne nu'u himya xodyo.

11 Ar Pablo bi 'yot'a nzeje ya dõta nt'udi mi hõmpa ár ts'edi Jõ.

12 N'andi hõse mi thõ'spa yá nthu'mxi ne ma'ra yá dutu xki hye ar Pablo, ne nda thõ'spa habu mi 'bu ya dathi, mi thits'i, ne ya ts'ondõhi mi poni mi he'u.

13 Ne 'ra ya xodyo ma ya guka ndõhi, habu gathu mi 'yo mi juka ya ts'ondõhi, n'a mbi beñ'u nda 'yenga ya ts'ondõhi nda nõmba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu n'ehe. Njanu mi embabi ya ts'ondõhi:

—Di nõñhe ár thuhu ar Hesu nõ'õ nõnga ar Pablo, di xi'ahe gi poñhu.

14 Mi pe njanu nu'u yoto yá t'u n'ar ñ'ohõ már thuhu ar Seba, mar xodyo ne már nõõ ya möjõ.

15 Ha nú'mu mi enga n'ar ts'ondõhi, nunu bi dõdi ne bi 'ñenõ:

—Nuga di põdi togo ar Hesu, ne di põdi togo ar Pablo. Xi nu'ahu, togo'ihu.

16 Nõ'õ ar ñ'ohõ xki nthexkwi ar ts'ondõhi, bi 'yengar nsagi ne bi 'yent'a nuya ñ'ohoyu. Bi ntõte, ne nuya ñ'ohõ nú'mu mi bõnga nhixt'itho har ngu, mi nthemfotho, ne xa xki nts'eni.

17 Gathu ya me Efeso, ya xodyo ne nu'u himya xodyo, bi 'yoxa nõ'õ xki thogi, jange xa bi zu'u, ne xa mi t'e'spár nsu ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

18 Nzeje nu'u xki ñ'emui mi e mameda gathu ya ku mi ñamajõni nõ'õ xki 'yot'u.

19 Nzeje ya ku ma ya ñ'ete bi hñõxa yá he'mi bi ts'õt'a habu xki mhunts'a gathu. Nu mi nu'u hangu xki 'bep'u, mi tsu ngu kut'anthebe ya nthebe ya t'axbojõ.

20 Njap'u xa mi ntunga ár mhõ ar tsi Hmu ne mi nheki ár ts'edi.

21 Mi wadi da tho gathoyu, ar Pablo bi beni nda tho Nmasedonia ne Akaya, ne nda zõnga Herusalen. Ne mi enõ:

—Xka jwadi ga 'buhnu Herusalen, mahyoni ga ma Nroma n'ehe.

22 Ne bi mehna yoho yá maxte bi ma Nmasedonia, ar Timoteo ne ar Erasto. Ha nõ'õ bi gohnu Asia ma'ra ya pa.

Ar muxmajõ'i núnu Efeso

23 Nuya pa'u bi muxma ya me Efeso, ngetho mi mhõmba ár 'ñu Jõ.

24 Mi 'buhnu n'ar ñ'ohõ mar thuhu ar Demetrio. Már 'befi'õ mi hoka ya tsita ma ya t'axbojõ. Mi k'o'spabi ár nijõ yá tsita ar Diana, mi papa ya jö'i. Njap'u nu'u togo mi mpe nor 'befinu, mi tõ nzeje ya bojõ.

25 Ar Demetrio mi munts'a gathu nu'u mi pe nunar 'befinu, ne bi 'fiembabi'u:

—Ha gi õhu ñ'ohõhu. Gi põhu xiñho, nunar 'befinu faxju di tõhu nzeje ar bojõ.

²⁶ Xka 'yohu ne xka hyanthu ar Pablo, 'yo xipa ya jö'i nuya tsita hoka ya ñ'ohö, hingya jö'u. Ut'a ya jö'i, ne nezeyé xi 'weke teñ'ö, hinge honsewa Efeso, xi jap'u xoge har hai Asia.

²⁷ Nunar ts'okinü, hinge hont'a da hwata ma 'befihu. Da tsä da m'e ár nsu ár nijö ma tsi nönöhü Diana, ne da m'e ár nsunda nuna togo ndönga gathö ya jö'iwa me Asia, ne gathö ya meximhai.

²⁸ Mi 'yoxa gathö nu'u mi pe nunar 'befinu, xa bi mbo yá kwe, ne mi hexa ya mhafi, mi eñ'u:

—Döta ar tsita Diana, ár meti ya me Efeso.

²⁹ Gathö ya mengunu himi pödi te nda beñ'u, ne n'a mfenitho bi nixt'i bi ma habu xki nzöi mi t'ot'a ya mhunts'i. Ne bi nju ar ku Gayo ne ar ku Aristarko, ya me Nmasedonia, yá ñ'ohu ar Pablo.

³⁰ Ar Pablo mi nehmö nda yut'i nda zo ya jö'i, ha nuya ku mi 'buhnu himbi hyegi.

³¹ Ra ya ndö me Asia mi ntsixkwi ar Pablo, bi mempa ar nzengwa hinge nda ma har döta mhunts'i.

³² Nu har mhunts'i, ra mi mafi mi mönga n'ar mhö, ma'ra mi mönga man'a, ngetho ya jö'i himi pödi tema nda beni, ne ma'ra himi pödi yo'ö xki mhunts'i.

³³ Nuya xodyo bi guka ar Handro nda zohmö ya jö'i. Bi jar 'ye bi xipa ya jö'i nda ñhe, ne nda tsä nda ñönga yá mixodyowi.

³⁴ Nú'mü mi bö ya jö'i mar xodyo n'e, bi ndui n'at'wu bi mafi nts'edi ngu yo xenimpa, mi eñ'u:

—Döta ar tsita Diana ár meti ya me Efeso.

³⁵ Nep'u n'ár maxte ár ndö ar hnini, nú'mü mi wadi bi japi bi ñhe ya jö'i, bi ñembabi:

—Ndadahü gar menguhüwa Efeso, togo hingi pödi nuya me Efeso supa ár nijö ma tsitahu Diana, ne ár njöt'i ba kö mhets'i.

³⁶ Nu'mü hinjo'o togo da tsä da koni, xiñho gi ñhe'u ne hinge dama gi juxa ri 'yehu.

³⁷ Xka tsihüwa nuya ñ'ohoyu hinte xi bë har nijö, ne hinxi ñömañ'u ma tsitahu.

³⁸ Nu'mü ar Demetrio ne nuyá ñ'owi ja te da ga'spa ya nzaya, 'bu'u da 'yots'e. Jange 'bu nuya ts'ut'wiyu, dá ngaxte n'a ngu n'a.

³⁹ Ha nu'mü ja man'a te gi ngaxtehu, ma ga enthu n'ar mhunts'i habu da tsä da hogi.

⁴⁰ Ma ga ntsuñhu hinda thoxkagihu di juxu ya jö'i xta bö'u nö'ö xi thopya, ngetho nu'mü da t'angagihu, tema ga thöhu.

⁴¹ Nu mi wadi bi mönga njap'u ár maxte ar ndö, bi font'a ya jö'i.

20

Ar Pablo bi ñ'onu Nmasedonia ne Gresia

¹ Nu mi wa ar müxmajö'i, ar Pablo bi zohna gathö ya ku, bi hñu'mba yá müi, bi hyufi, ne bi ñ'edi bi boni bi ma Nmasedonia.

² Bi mengi bi thota habu xki tho m'et'o mi tsonga ya ku, ne xa mi zofö mi hu'mba yá müi. Bi jap'u gathö ar 'ñu ndi ma Gresia.

³ Ka bi m'uhnu hñu nzönö, mi ñhoki ndi ma Nsiria. Ha bi zo ár gu nuya xodyo xki hñuts'i nda hyo nú'mü nda gu ar motsa ndi manü, jange bi beni nda gaxta har hai Nmasedonia man'agi.

⁴ Bi mewi ndi ma Asia ar Sopate me Berea, ar Aristarko ne ar Segundo ya me Ntesalonika, ar Gayo me Derbe, ar Tikiko ne ar Trofimo ya me Asia, ne ar Timoteo.

⁵ Nuya kuyū bi m'et'o, ma ba tobgagihe Ntroa. Ka dá nthēhenū.

⁶ Nuje da to'mhe bi tho ar dango nú'mū tsi' ar thuhme hingi jots'i. M'efa da poñhenū Mfilipo, da 'rañhe ar ñhonthē. Kut'a mpa da 'yohe har dehe, ne da tsoñhe Ntroa. Dá nthēhenū ya ku xki m'et'o, ne da kohenu ma yoto mpa.

Ar Pablo bi mhunskwi ya ku núny Ntroa ne bi ñ'ehwi

⁷ Nō'ō ár 'bet'o mpa ar hñōto, bi mhunts'a gatho ya gamfi nda zipa ár t'oxi ar tsi Hmu. Ar Pablo mi uti, mi zonga made nxui himi tsayatho, ngetho ma nda bonga ár hyax'ō.

⁸ Nunar ngu habū xki mhunts'i, mi to mañō, ne xki tso nzeýe ya ñot'i.

⁹ N'ar ts'unt'u már thuhu Eutiko, mi huhnu ha n'ar kut'ahyats'i. Bi zopar t'öhō, ngetho ar Pablo bi ñō ya'ō. Mi mit'ar t'öhō bi da har hñu ntongu. Ha bi njuts'i, xki du.

¹⁰ Nu'mū ar Pablo bi göi, bi 'yoxa nö'ō ar bötsi ne bi hyūfi. Ne bi ñembabi ya ku:

—Yo gi ntsuhū, tetho.

¹¹ Bi boxa man'agi habū xki mhunts'i. Bi heka ar thuhme, bi zi'u ár t'oxi ar tsi Hmu bi ñañ'u. M'efa ar Pablo bi mengi bi ñō ya'ō, ne mi nthengxudi bi gur 'ñu bi ma.

¹² Ha nu mi ts'ixa nö'ō ar ts'unt'u xki dagi mi tetho, gatho ya ku xa bi hñu yá müi.

Ar Pablo bi bonga Ntroa ndi ma Mileto

¹³ Nuje da juhe ar motsa da 'bet'ohe, da möhe har hnini N'ason, ka nga nthēhenū ar Pablo ngu dá möñhe, ngetho mi ne'ō nda ma watho.

¹⁴ Nda nthēhenū N'ason, da tsixe har motsa ndi ehe, da möhe mahyegi har hnini Mitilene.

¹⁵ Da poñhenū, ne ár hyax'ō da tsoñhe get'u har xeni hai Kio. Ár yopa da tsoñhe ha man'a xeni ár thuhu Nsamo, ne da kohe habū ár thuhu Trogilio. Ár hñupa da tsoñhe har hnini Mileto.

¹⁶ Ar Pablo xki beni hinge nda tho har hnini Efeso, ngetho himi ne nda m'u nzeýe ya pa har hai Asia. Mi xoni nda zonga har hnini Herusalen, ma nda m'u har dango Pentekoste, nu'mū nda zamhö nda zoni.

Ar Pablo bi ñ'ehwi ya ku me Efeso núny Mileto

¹⁷ Nu mi 'buhnu Mileto, ar Pablo bi mempa ar nzengwa yá ndō ar nijō Efeso, bi ñembi mi to'mnu Mileto.

—Nu mi zoñ'u habū mi 'bu ar Pablo, bi ñembabi'u:

—Nu'ahū gi pōhū xiñho tengu ma m'ui nú'mū ndi 'buhwihū nuya pa xi thogi, nda tsokwa har hai Asia.

¹⁹ Xta pepa ma tsi Hmuhū, hinxta ñ'ets'i. Xta nö'ma ma gidā, xta tho ya ts'om'ui nu'u xi 'yotka ya xodyo, hu'skathogi da hyogagi'u.

²⁰ Mödi njap'u, hinte xta ögi nö'ō gi hoñhū da ja'ahū ar ñho. Gatho xta ut'ahū ha ya mhunts'i wa ha ri nguhu.

²¹ Nu'ahū gar xodyohū ne nu'u hingya xodyohū, xta zo'ahū gi ehū hár nthandi Jō gi 'yothwū ár ntso'mi, ne gi ñ'emūihū ma tsi Hmuhū Hesukristo.

²² Ha nupya tsixka ár Hñō Jō gar ma Herusalen, mödi hindi pōdi teme bi tobgaginū.

²³ Hõnse di pödi xi xikagi ár Hñõ Jõ ha gatho ya hnini di thogi, bi tobgagi ar fadi ne ya thogi.

²⁴ Ha nuyu, hindi japamasu, ne hindi japa ma te da mepkase. Nõ'õ di nega, ga johya ga jwata nunar 'befi bi 'raka ar tsi Hmu Hesu. Nor 'befi'õ, ga mömba ár hoga mhõ nõnga teme xi hwëgagihy Jõ.

²⁵ Ha di pöpya xiñho, nu'ahy xtá thop'u xta xi'ahy ár ts'ut'wi Jõ, hingi ma gi penju gi hyandagihy man'agi.

²⁶ Jange di xi'ahy, hingo 'ba ma ñõni nú'my gi m'ehupya.

²⁷ Ngetho nuga hinte xta õgi. Gatho nõ'õ xi utka Jõ, xta ut'ahy n'ehe.

²⁸ Di xi'ahy, ntsuñhy, ne suhy gatho ya gamfi xi 'yent'ahy ri 'yehy ár Hñõ Jõ, ngu n'ar ma'yo su yá tsi deti. Gese'õ xi 'ñex'ahy gi sufuy ár nijõ ar tsi Hmu xi unga ár ji xi dai.

²⁹ Nuga di pödi n'ehe, nu xka magawa, ma da ep'u 'ra ya ts'ojõ'i, da ne da hwatwa gatho ár nijõ Jõ, ngu n'ar miñ'o hinte ma deti egi.

³⁰ Hinge honse'u, 'ra da bonga mameda ri mhunts'ihy, ma gi möñhy 'ra ya nt'uti hinga majõni, ne gi 'weju ya ku gi tsixu.

³¹ Jange ntsuñhy, ne beñhy nu'u hñu njeye parxui hinge ndi tsaya ndi nõ'ma ma gida, xa ndi hup'a ri muhy n'a ngu n'a.

³² Nupya tsi kuhy, di tet'ahy Jõ ne ár mhõ mönga teme xi hwëk'ahy. Gehny pe'sa ar ts'edi da zet'a ri jamfihy, ne gi hñõñhy gatho nõ'õ xi ñhõt'wa nu'u xi t'axka yá m'ui.

³³ Nuga hinto xta hyokwabi ár bojõ wa ár he.

³⁴ Ngetho nuga ngu gi pösehy, nuya 'yeyu xi maxkagi xta mpefi xta tõ nõ'õ ndi honse ne nõ'õ hongu nu'u di ñ'o'be.

³⁵ Hyax'my xta ut'ahy ga mpehy njap'u, ne da tsá ga faxu nu'u hinte pets'i. Ne ga beñhy nõ'õ bi mönga ar tsi Hmu Hesu, nú'my bi 'ñenõ: Tõte ár nzatho ga uñhy, hinge nõ'õ ga hõñhy.

³⁶ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Pablo, bi ndandihmõwi gatho ya ku, ne mahyegi bi 'yapa Jõ'u.

³⁷ Gatho ya ku xa mi zoni, mi dõta ár dumuy'u. Mi hy ar Pablo ne mi tsu'spa ár hmi.

³⁸ Ngetho xa mi tu yá muy mi 'yoxa nõ'õ bi mönga ar Pablo, hinge nda mengi nda hyandi. Bi ma ba exa har motsa, bi ñ'ehwi bi ma.

21

Ar Pablo bi ma Herusalen

¹ Nu nda ñ'ehe ya ku, da juhe ar motsa da möhe njõntho har xeni hai ár thuhu Kos. Ár hyax'õp'u da tsoñhe man'ar xeni hai ár thuhu Roda. M'efa da möhe har hnini ár thuhu Patara.

² Núny Patara da tiñhe n'ar motsa ndi ma Fenisia, dá poxeny ne da möhe.

³ Nu ndi pahe har dehe, da hanthe ha ma ngõhõhe ar xeni hai Txipre. Da thothe da möhe har hai Nsiria, ngetho nõ'õ ar motsa ka ma nda zohny nõ'õ te mi hõ har hnini Tiro 'by har ñõntho, ne ka da koheny.

⁴ Ma da tsuheny ya ku, ne da 'buhwiheny yoto mpa. Nuya ku xki nzinga ár Hñõ Jõ mi xipabi ar Pablo hinge nda ma Herusalen.

⁵ Mi wa ya yoto mpa, bi dengagihy gatho ya gamfi, yá 'behñõ ne yá bõtsi. Da poñhe har hnini ma ba tsogagihy har motsa, ne ka da ndandihmõheny har ñõntho da apabihe Jõ.

6 Nu nda ehe ya ku, da ñhũhe n'a ngu n'a, ne da pɔxe har motsa, ha nu'u bi mengi bi ma yá ngu.

7 Núnu Tiro bi góxa ar 'ñu ndi 'yohe har dehe, ne da möhe har hnini Tolemaida. Da zengwahe ya ku, ne da kohwihenu n'a pa.

8 Ár hyax'ö ar Pablo ne nu'u ndi ñ'ohe, da poñhe da möhe har hnini Nsesarea. Ne da haxe hár ngu ar Lipe nö'ö mi mömba ár mhö Jö, mi n'a nu'u yoto ya maxte xki thahna har nijö Herusalen.

9 Ar Lipe mi 'ñe goho yá t'inxu himi nthöti, ne mi möñ'u nö'ö mi xipa ár Hñö Jö.

10 Da 'buhenu 'ra ya pa, ne bi zohnu n'ár m'ehni Jö xki 'ñe Nhudea, már thuhu Agabo.

11 Ba e bi k'öskagihe, bi hñömba ár böt'i ar Pablo, ne bi dut'a yá 'ye ne yá wa, ne bi 'ñenö:

—Ár Hñö Jö mö ma da dut'a njawa ya xodyo 'bu Herusalen nö'ö togo ár meti nuna ar böt'inu, ne da datwa ha yá 'ye nu'u ya jö'i hingya xodyo.

12 Nda ohe njap'u, nuya ku ma ya mengunu ne nuje, da tsahmöhe nga hökwe hinge nda má Herusalen.

13 Ha nunar Pablo bi 'ñenö:

—Yo'ö gi zoñhu ne gi tsotju ma müi. Nuga hinge honse di 'bui da nsotkaginu Herusalen, di 'bui ga unga ma te di ñömba ár thuhu ar tsi Hmu Hesu.

14 Nda nuhe hinge nda tsá nga hökwabihe hinge nda manü. Hinte da xife, honse da eñhe:

—Da 'yot'a ngu ne ar tsi Dada.

15 M'efa nu mi tho nuya pa'u, da ñhoje da möhe Herusalen.

16 Ba tengagihe 'ra ya ku mi 'buhnu Nsesarea, n'a már thuhu Naso me Txipre. Mi pe'sa nzeýe ya jeye xki ñ'emüi ar tsi Hmu Hesu. Gehnu bi 'rakagihe ar seki hár gunu Herusalen.

Ar Pablo bi nju har dönganjö

17 Nú'mü nda tsoñhe Herusalen, ya ku xa bi njohya bi zengwagihe.

18 Ar hyax'ö da me'behe ar Pablo ma da k'öse ar Hakobo, ne ka xki mhushnu gatho ya ku ma ya ndö har nijö.

19 Ar Pablo bi zengwa'u, ne bi metwabi gatho nö'ö xki 'yot'a Jö hár 'befi xki t'umbabi, nda hñö'spa ár mhö nu'u hingya xodyo.

20 Nu mi 'yo'u njap'u, bi nsundabi Jö, ne bi 'ñemba ar Pablo:

—Tsi ku, gi pödi hangu ár nzeýe ya xodyo xi jamfibi ár mhö ar tsi Hmu Hesu, ne xa umba yá müiyu temba yá 'bepate ar Moise.

21 Xi nsipabi'u gi uta ya xodyo bi 'bu ha ma'ra ya hai, hinda demba ár t'ofu ar Moise. Enö gi hökwabi da hñu'spabi ar nsegi yá bötsi, ne hinda denga ma nt'umbihu.

22 Xipya, te ga pehu 'mü. Ngetho nu xta böhyu gi 'bukwa, ma da mhunts'a gatho'u.

23 Jange di xi'ahe gi 'yot'a njawa: 'Bukwa goho ya ku ma da 'yot'a n'ar ñhöt'i xi ñót'wa Jö.

24 Tsits'i mewi, ma gi nxuju ngu ma nt'umbihu, ne jut'i da ñ'öxyu. Ne njap'u da hyanda gatho ma mixodyohü gi ot'a ngu mönga har t'ofu, ne hinga majöni nö'ö xi 'yo'u.

25 Ha nuya gamfi hingya xodyo, xta xipabihe hinga mahyoni da 'yot'a ngu ma nt'umbihu. Honse mahyoni hinda zi ya ñhuni xi ñhöt'wa ya tsita emp'ö, hinda zipa yá ji ya meti, hinda za ya meti hinxi pomba ár ji, ne hinda m'engwi man'a nö'ö hingo ár nthöti.

²⁶ Nu'mú ár hyax'öp'u, ar Pablo bi zixa nu'u goho ya ñ'ohö, ne mahyegiwi bi nxük'u ngu yá nt'umbi'u. M'efa bi yut'u har dönganjö, ma ba mö ham'u nda wa ya pa nda nt'axki, ne ham'u nda zo ar pa nda unga yá m'oñho n'a ngu n'a.

²⁷ Ne nú'mü ma nda wa nu'u yoto mpa nt'axki, 'ra ya xodyo ya me Asia bi hyanda ar Pablo mi 'bu har dönganjö, bi 'yut'a ya jö'i bi mbo yá kwe, ne bi gu ar Pablo.

²⁸ Xa mi ma'u nts'edi mi eñ'u:

—Me Israelhu, faxje. Go gehnu ar ñ'ohö habu gatho 'yo uta ya jö'i da ñömañ'u ma hninihu, ma 'bepatehu ne ma nijöhu. Ne xi kut'a 'ra ya jö'i hingya xodyo, hõse ts'onga ma jöpa nijöhu.

²⁹ Mi möñ'u njap'u, ngetho xki hyanda ar Pablo har hnini mi ñ'owi ar Trofimo ar me Efeso, mi hu yá müi'u ar Pablo xki zixa har nijö.

³⁰ Jange gatho ar hnini bi muxmatho, ne xa mi ma'u. Bi wat'u bi mi ar Pablo, ne bi gut'i bi guka har nijö, ne dama bi njot'a ya goxthi.

³¹ Mi ne nda hyo'u, ne bi nsipabi ar ndöndogu, gatho ar hnini Herusalen mi muxmatho.

³² Nu'mú, bi musnu gatho ya ndogu ne yá ndö, bi nixt'i bi ma habu xki mhunts'a ya jö'i. Nu mi hyant'u mi ep'u ya ndogu ne yá ndö, bi hyep'u ar Pablo.

³³ Mi zonga ar ndöndogu, bi gu ar Pablo, ne bi xipa togo nda xot'a yoho ya nthöhibojö, ne bi ñ'ani togo'ö ne te xki 'yot'e.

³⁴ Ha nuya jö'i xa mi ñöxhnatho, n'añ'o mi mönga n'a ngu n'a. Hinte bi zo ár mfeni ar ndöndogu, jange bi beni mar ñho nda zixa habu mi 'bu ya ndogu.

³⁵ Nu mi zonga ha ya 'rendo ár goxthi yá ngu'u, ya ndogu bi guxta ar Pablo, ngetho ya jö'i xa mi ne nda net'i.

³⁶ Ya jö'i mi 'befa xa mi mafi mi eñ'u:

—Dá du nö'ö ar ñ'ohö'ö.

Ar Pablo bi hñu'mba yá hmi ya jö'i

³⁷ Nú'mü ma nda t'et'a habu mi ku ya ndogu, ar Pablo bi 'ñemba yá ndö'u:

—Ha da tsá ga ñö n'a tsi tui.

Bi döhmü ne bi 'ñenö:

—Atho gi ñö ar griego.

³⁸ Hinga ge'e nö'ö ar me Ehipto bi guxa ya jö'i nda ntuhni pe'sa 'ra ya pa, ne bi zixa ha ya ot'at'ohö nu'u yon'atenthebe ya hyote.

³⁹ Ar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hin'ö. Nuga dar xodyo me Tarso n'ar döta hnini har hai Nsilisia. Di a'ar möte gi 'raka ar seki ga zo nuya jö'iyu.

⁴⁰ Ar Pablo mi t'umba ar seki nda ñö, bi m'a ha ya 'rendo ne bi jár 'ye bi xipya jö'i nda ñhe. Nú'mü hinto mi ñö, bi ndui bi ñö ebreo, ne bi 'ñenö:

22

1—Ha gi ohu ndadahü di nkuhu, ne nu'ahü tatahu. 'Yohu ma ga xi'ahü nö'ö xta ot'e.

² Nuya jö'i mi 'yo ar Pablo mi ñö ar hñö ebreo, gatho dama bi ñhetho. Nu'mü ar Pablo bi 'ñenö:

³ —Nuga dar xodyo, da m'u har hnini Tarso har hai Nsilisia, da tewa Herusalen. Bi utkagi ar utate ár thuhu ar Gamalie. Bi t'utkagi xiñho teme di bongar t'ofu bi zogagihu ma palehu. Ne xa ndi umba ma müi ndi ne nga pepa Jö, ngu gi othu gatho'ihu ar pania.

⁴ Nuga n'ehe da ʊtsa nu'u togo mi tɛnga nunar 'Nunu, ndi nehmo nga ho. Ndi ju nda njot'a har fadi, hinga ndi jamasu ha ma ya ndo wa ma ya 'behno.

⁵ Nunar dongamöjö ne gatho ya donzandö, da tsa da damajöni bi 'raka ya he'mi nga ho'spa ma kuhu. Ne da ma Ndamasko, ma nga ju nu'u mi tɛnga nunar 'Nunu, ne nga tsi Herusalen nda mfei.

Ar Pablo bi damajöni hanja bi n'emui

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Nu'mu ndi ne ar 'nu tx'utho mi 'bedi nga kut'a Ndamasko, ngu made mpa, n'a nda thani bi gobgatho n'a ra döta hyats'i ba e mhets'i.

⁷ Da hwangi, ne da o n'ar mhö mi enö: Saulo, Saulo, yo'ö gi utsagi.

⁸ Nuga da thöti ne da embabi: Ndada, togo'i. Nö'ö bi dötkagi: Nuga dar Hesu me Nasare, togo gi ʊtsa.

⁹ Nu'u ndi n'o'be bi hyanda ar hyats'i, ne xa bi ntsu, mödi himbi 'yo'u nö'ö ar mhö mi zokagi.

¹⁰ Nuga da ani ne da embabi: Ma tsi Hmu'i, tema gi ne ga pepya. Nö'ö bi 'ñengagi: Nangi di ma Ndamasko, ka gehnu ma da nsi'a'i gatho nö'ö xta beni gi pefi.

¹¹ Nunar hyats'i'ö xa mi nts'edi, jange da ngoda, ne nu'u ndi n'o'be bi gunkagi bi zicka Ndamasko.

¹² Nu'mu n'ar n'ohö mär thuhu Anania, xa mi ot'a xiñho mi temba ya 'bepate ar Moise, ne gatho ya xodyo mi 'buhnu xa mi ñomañhobi.

¹³ Bi ma ba k'öskagi, ne mi zonga habu ndi 'bui, bi 'ñengagi: Ma tsi ku Saulo, hñonga ri nhandi. Ne bi tsa da handa togo mi k'öskagi.

¹⁴ Nep'u bi 'ñengagi: Jö togo mi ndonga ma palehu, xi hwañ'a'i ngi pö teme beni da 'yot'e, ne gi hyandwa ar ts'edi, ne gi 'yo'spa ar mhö Nö'ö Togo ar Hogajö'i.

¹⁵ Ngetho ma da meñ'a'i gi datwa majöni gatho ya jö'i nö'ö xka hyandi ne xka 'yode.

¹⁶ Nu'mu, tema gi to'mi. Nangi, möhö ma gi nixthe, ne gi xuka ri ts'oki, gi mat'wa ar thuhu ar tsi Hmu.

Ar Pablo bi mö hanja bi m'ehni ma nda zo nu'u hingya xodyo

¹⁷ Nep'u da penga Herusalen, nda tsoho da kut'a har donganijö ma nga ndonga Jö, n'a nda handatho n'a ngur t'i.

¹⁸ Da handa ar tsi Hmu, mi engagi: Ngut'a pongwa Herusalen, ngetho nuya jö'i 'bukwa, hinda ma da n'emui nö'ö ma gi datwa majöni gi nongagi.

¹⁹ Ha nuga da embabi: Ma tsi Hmu'i, pö'u xiñho ndi kut'a ha ya nijö, ndi ju nga et'a ar fadi ne ndi fe nu'u togo mi n'emui'i.

²⁰ Nu'mu mi nhö'mba ar ji ar Teba togo mi damajöni'i, ka ndi 'buhnu n'ehe. Hinda hokwa nu'u mi k'ahni, nuga go da supa ya dutu ya hyote.

²¹ Ha nunar tsi Hmu bi 'ñengagi: Di ma, di peñ'a'i ma gi zo nu'u hingya xodyo.

Ar Pablo mi o här 'ye ar ndöndogu

²² Nu mi mönga njap'u ar Pablo, ya jö'i himbi ne bi 'yots'e. Bi ndui bi ñöxnatho, ne mi eñ'u:

—Hñökwa ar te nunar n'ohonu, ngetho hindi 'ñepi di tetho.

²³ Xa mi hexa ya mhafi, mi fota ya dutu ne mi pönsa ya hai.

²⁴ Nu'mu ar ndöndogu bi mö nda thoka ar Pablo mbo ha ya ngu'u nda mfei, ne njap'u nda mö tema xki 'yot'e, hanja ya jö'i xa xki mbo ya kwe.

²⁵ Nú'mú mi nsot'e nda mfeì, ar Pablo bi 'ñemba n'ar döndogu mi 'bahnu:
—Hage da tsa gi fehu n'ar ñ'ohò me Nroma, hingi pòhu wa xi 'yot'a n'ar ts'oki wa hin'ò.

²⁶ Nu mi 'yo njap'u ar döndogu, dama ba xipa ár ndöp'u n'ehe, ne bi 'ñembabi:
—Te ma gi japa nunar ñ'ohonü, ngetho ar me Nroma.

²⁷ Nu'mú ar ndöndogu bi ma ba k'ò'sa ar Pablo ne bi 'yambabi:
—Hage gar me Nroma.

Ar Pablo bi dödi:

—Hö, majöni.

²⁸ Nu'mú nunu bi 'ñembabi:

—Nuga da jut'a nzeýe ar bojö, njap'u bi t'exkagi ngu ar me Nroma.

Ar Pablo bi 'ñenö:

—Ha nuga dar mengunü nda m'utho.

²⁹ Nu mi 'yo njap'u nu'u ma nda hyuxt'i, dama bi zop'u. Gesë ar ndöndogu bi zu n'ehe nú'mú mi bödi mar me Nroma, ngetho xki 'bepa yá maxte nda xot'e.

Ar Pablo bi ñö hár mhunts'andö ya xodyo

³⁰ Ár hyax'öp'u ar ndöndogu mi ne nda bödi tema xki 'yot'e, bi mö nda thökwa ya bojö xki sot'e. Ne bi zohna ya ndömöjö ne gatho yá ndö ya xodyo, bi 'yot'a n'ar mhunts'i, ne bi gukwa ar Pablo habü mi 'bu'u.

23

¹ Nu'mú ar Pablo bi k'öt'a yá ndö ya xodyo, ne bi 'ñembabi:

—Ma tsi kuhü, nuga gatho ya pa xta 'büi hinte xta tsamañ'u hár nthandi Jö.

² Ge'mú ar Anania togo mar döngamöjö, bi 'bepa nu'u mi 'ba get'u habü mi 'ba ar Pablo nda met'wa ár ne.

³ Nu'mú ar Pablo bi 'ñembabi:

—Jö ma da 'ra'a ri mfeì, nemhñö jö'i. Xka hñup'u gi hñöska majöni ngu huxa har t'ofò bi 'yot'a ar Moise. Hanja gi ts'oka nunar t'ofò 'mu, xka 'bepa togo xi mebgagi.

⁴ Nu ma'ra ya jö'i mi 'buhnu bi 'ñembabi:

—Hage njap'u gi thöta ar döngamöjö pepa Jö.

⁵ Nu'mú ar Pablo bi dödi:

—Tsi kuhü, nuga hinge ndi pödi ha go mi gehnu ar döngamöjö, ngetho xi t'ot'a njawa: Yo ma gi tsanga n'ár ndö ri hnini.

⁶ Ar Pablo mi nu mi 'buhnu made ya dengamöjö ne made ya denga'bepate, bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Ma kuhü, nuga dar denga'bepate ngu gatho ma pale n'ehe. Xi m'abgagiwa hár nthandi ya ndö, ngetho di jamfi da mengi da nte nu'u xi du.

⁷ Nu mi mönga njap'u ar Pablo, ya denga'bepate ne ya dengamöjö bi ndüi bi ntsahñöki n'a ngu n'a, ne njap'u bi ñhe ar mhunts'i.

⁸ Ngetho nuya dengamöjö eñ'u, nu'u togo xi du, hinda mengi da nte, ne hingi ñ'emui'u 'bü ya enxe, hingi 'bü yá pa ya jö'i 'nò. Ha nuya denga'bepate hö, eñ'u da mengi da nte n'a, 'bü ya enxe, ne 'bü yá pa ya jö'i.

⁹ Ne gatho xa mi ñöxhnatho. N'a mbi m'a 'ra ya böt'ofò ma ya denga'bepate, ne bi 'ñeñ'u:

—Nunar ñ'ohonü hinte ma ts'oki di timfe. Nu'mú xi zo n'ár pa n'ar jö'i, wa n'ar enxe, ma ga othu Jö.

¹⁰ Xa bi gahni ar tuhni. Jange ar ndöndogu, mi tsu nda nxenga ar Pablo, bi zohna yá ndogu nda e nda zixnu nda 'ñet'a habü mi 'bu'u.

11 Nu mi nxui ar tsi Hmu bi zo ar Pablo ne bi 'ñembabi:

—Pablo, yo gi tu ri muì, ngetho ngu xka datka majõniwa Herusalen, njap'u ma gi datka majõninu Nroma n'ehe.

Yá ñ'uni ar Pablo mi hongja hanja nda hyo

12 Ár hyax'ò 'ra ya xodyo bi mhunts'i nda hyonga hanja nda hyo ar Pablo. Bi 'ñet'u made Jõ hinte nda zi'u, m'et'o nda 'yot'a nõ'ò xki beñ'u. Nu'mu hin'ò, ndá zutwa ár mfei Jõ.

13 Mi tho yon'ate nuya ñ'ohõ mi mõnga njap'u.

14 Nuya ñ'ohõyü bi ma ba k'õ'sa ya ndõmõjõ ne ya dönziandõ, bi 'ñeñ'u:

—Nuje xta ethe made Jõ hinte ga tsihe, m'et'o ga hohe ar Pablo. Nu'mu hin'ò, dá zuje ár mfei Jõ.

15 Jange nu'ahü ne gatho ya ndõ, 'yafü ar ndõndogu da tsiñ'ahü xudi ha ri mhunts'ihü. Gi 'ñemfü gi ne gi põhü xiñho nõ'ò te xi 'yot'e. Ne nuje ma ga taje har 'ñu ga hohe, hinga hehe da zõkwa.

16 Bi 'yõ n'ár t'u ár nju ar Pablo nõ'ò xki t'ekwabi. Ngut'a bi ma ba k'õ'sa ha yá ngu ya ndogu ne bi xipabi.

17 Nu'mu ar Pablo bi zohna n'ar dõndogu, ne bi 'ñembabi:

—Tsi'spa ri ndõ nunar ts'unt'unu, ngetho ne da xipa 'ra ya mhõ.

18 Nunar dõndogunü bi zixa habü mi 'bü ár ndõ, ne bi 'ñeñ'u:

—Nõ'ò ar 'yofadi ár thuhu Pablo, bi 'yaka ar möte nga tsiñ'a nunar ts'unt'unu, ngetho hõñ'a n'ar mhõ'nõ.

19 Nõ'ò ar ndõndogu bi mipa ár 'ye ar bõtsi, ne bi zixa habü bi 'yambase:

—Tema gi ne gi xikagi.

20 Ar ts'unt'u bi 'ñembabi:

—Ya xodyo xi 'yot'a n'ar nkohi, ma da e da 'ya'a ar möte gi tsi'spa ar Pablo xudi ha yá mhunts'andõ, ngetho eñ'u ne da bõdi xiñho tema xi 'yot'e.

21 Yo ma gi 'yote, ngetho ngu yon'ate ya ñ'ohõ ma da 'ñõthõ. Xi 'ñet'a made Jõ hinte ma da zi'u, m'et'o da hyo ar Pablo. Nu'mu hin'ò, dá zutwa ár mfei Jõ. Hont'a to'matho tema gi mõnge.

22 Ne ar ndõndogu bi 'ñemba ar bõtsi nda ma, ne hinto nda xipabi xki metwabi nõ'ò ma nda thogi.

Ar Pablo bi 'bempa ar ndõ Feli

23 Nõ'ò ar ndõndogu bi zohna yoho ya dõndogu, bi 'bepabi nda japi nda ñhoka yonthebe ya ndogu watho, ne ngudmi ma n'ate ya toge, ne ma yonthebe ya ndogu hõ ya maza, nda ma'u har hnini Nsesarea ngu ar guto nxui.

24 Ne bi 'ya 'ra ya fani nda ntõ ar Pablo, ne nda ts'i'spa ar ndõ Feli. Bi 'bepabi nda su xiñho, hinte nda njapabi.

25 Ne bi 'yot'a n'ar he'mi bi mempa ar ndõ Feli, mi enõ njawa:

26 Nuga dar Klaudio Lisia, di zengwa'i ma hoga ndõ'i Feli.

27 Nunar ñ'ohõnyü ár thuhu ar Pablo, bi gu ya xodyo 'butho nda hyo. Ha nuga nda põdi mar me Nroma, da tsixa ma ndogu, ma da ñõni.

28 Ha ndi ne nga põdi tema mi hõx'u, jange da tsi'spa ha yá mhunts'andõ.

29 Da põdi mi thõxa xki ts'okwa yá t'ofose'u, ha hinte xki 'yot'e ndi 'ñepi nda tho, hinga ndi 'ñepi nda t'et'a har fadi.

30 Ha nuga bi nsikagi xki mhunts'a ya xodyo mi õthõ nda hyo. Jange ngut'a dá peñ'a'i, ne da xipabi nu'u yá ngaxte, go da gax'a'i nõ'ò teme hõts'e. Di ne gi 'bü xiñho.

31 Nep'u nuya ndogu, ngu xki m'epabi, bi zixa ar Pablo mi nxui har hnini Antipatri.

³² Ár hyax'ò nuya ndogu mi 'yotho bi menk'u habu mi 'bu'u. Hõnse nuya toge bi zixa ar Pablo.

³³ Nu mi zoñ'u Nsesarea, bi umba ar he'mi xki m'empa ar ndö Feli, ne bi t'ent'wa ha yá 'ye ar Pablo.

³⁴ Nu mi wadi bi ne ar he'mi ar ndö Feli, bi 'yani habu mar mengu. Ne nu mi bödi mar me Nsilisia,

³⁵ bi 'ñembabi:

—Ga ox'a'i nu xta 'ñep'u ri ngaxte.

Nep'u bi 'bepa togo nda su xiñho habu mar nguhmò ar Erode.

24

Ar Pablo bi hñu'mba yá hmi yá ngaxte hár nthandi ar ndö Feli

¹ Nu mi tho kut'a mpa mi 'buhnu ar Pablo Nsesarea, bi zonga ar döngamöjò már thuhu Anania, mi ñ'owi 'ra ya dönziandö, ne n'ar ñ'ohö már thuhu Tertulo mi faxa ya jö'i ha ya ts'ut'wi. Bi zoñ'u ma nda hyoxhya nhemhñö ar Pablo hár nthandi ar Feli.

² Nep'u bi ts'ohna ar Pablo, ne nu mi zo habu mi 'bu'u, ar Tertulo bi müdi bi ñö te gatho mi hots'e, ne bi 'ñemba ar Feli:

—Di jamödihe, hoga ndö, ngetho xta pe'se n'ar hogam'ui, ne t'ot'a xiñho ar ts'ut'wi ha ma hninihe, xaka mbödi gi ndö.

³ Hoga ndö Feli, di top'ahe gatho ya pa habu gatho gi ma, ga 'ra'ahe njamödi nuya ñho xka 'yot'e.

⁴ Hindi ne ga hök'ahe ri 'befi. Di a'ahe gi jar möte gi 'yoxkagihe n'a tsi tui nö'ö ma ga xi'ahe.

⁵ Xta tiñhe nunar ñ'ohõnu, ñhehwi n'ar hñeni 'yo habu gatho 'bu ya xodyo ut'i. Di pöhe go gehnu ár ñöxhmu 'ra ya jö'i tenga n'ar me Nasare.

⁶ Nunu mi ne nda ts'oka ma dönganjöhe. Jange nuje da juhe ndi ne nga hö'sfe majöni ngu mönga ma t'oföhe.

⁷ Ha nunar ndöndogu ár thuhu Lisia, ba ehe bi zimgagihe nunar ñ'ohõnu.

⁸ Nep'u bi 'ñenö, nu'mu togo mi ne nda ngaxte, nda e nda gax'a'i. Ne nú'mu xki hñö'spa majöni, ma gi pöse ha majöni nö'ö di xi'ahe.

⁹ Gatho nuya xodyo mi 'buhnu, bi 'ñeñ'u majöni nö'ö mi mönga ar Tertulo.

¹⁰ Ar ndö Feli bi jar 'ye bi umba ar seki ar Pablo nda ñö, jange nunu bi ndui bi 'ñenö:

—Di pödi pe'sa nzeye ya jeye gar ndö ha nunar hnininu, hinga ntsu ga thöta nuya ma ngaxte.

¹¹ Da tsá gi ñ'ani ne gi pödi xiñho, ja pe'sa 'ret'amayoho mpa xta tsonga Herusalen ma nga ndönga Jö.

¹² Hinto xi zukagi di ntsa'be man'a. Hinxi ts'ukagi di ut'a ya jö'i har dönganjö, ha ya t'ulo nijö, wa har hnini.

¹³ Nuya jö'iyu hinda tsá da hñubga ma hmi nö'ö te hoxkagi.

¹⁴ Nuga di damajöni di tenga nunar 'Ñunu, ne njap'u di pepa Jö mi ndönga ma pale, mödi nuyu enö n'ar ts'ont'uti. Di jamfi gatho nö'ö xi mhönga hár t'ofö ar Moise, ne gatho nö'ö xi 'yot'a yá m'ehni Jö.

¹⁵ Nuga di ndö'mi ngu mi ndom'u n'ehe, Jö ma da guxa man'agi nu'u xi du, ya hogajö'i ne ya ts'ojö'i.

¹⁶ Jange hyax'mu di umba ma müi ga pe'sa n'ar hogam'ui, hinte ga tsamañ'u hár nthandi Jö ne ya jö'i.

¹⁷ Mi tho 'ra ya jeye ndi 'yo yap'u, da pengi nga umba ma ñhöt'i Jö, ne nga hömpa n'ar mfats'i nu'u ma mixodyo'be hyoya.

¹⁸ Go ndi ot'ö har nijö nú'mu mi hyangagi 'ra ya xodyo me Asia. Bi zükagi ndi nxuki ngu ma nt'umbihe, himbi ts'ükagi ndi ut'a nzeýe ya jö'i, ne himi muxhyu.

¹⁹ Go di 'bukwa'u, da gax'a'i nu'mu pe'sa tema da hyoxkagi.

²⁰ Dá mönga nuyü 'bukwa nu'mu xi dimgagi n'ar ts'oki nú'mu bi ts'ixkagi hár mhunts'i ya ndöxodyo.

²¹ Hõnse nõ'ö da mönga nts'edi ha yá mhunts'i, nú'mu nda enö: Ngi zonkagihü ngetho di jamfi da mengi da nte nu'u xi du.

²² Nú'mu mi wadi bi 'yoxa gatho ar ndö Feli, ngetho mi pöñnu ár m'ui nu'u togo mi temba ár 'Ñu ar tsi Hmu, bi 'yent'a man'ar pa, ne bi 'ñembabi'u:

—Nu xta zö ar ndöndogu Lisia, ka ga othu n'ar ñhandi, ne ga pö xiñho nõ'ö gi xikagihü.

²³ Ne bi 'bepa n'ar döndogu nda su xiñho ar Pablo, nda thets'u nda boni, ne nda t'umba ar seki nu'u togo mi ne nda k'öts'i nda hñö'spa te mi honi.

²⁴ Mi tho 'ra ya pa, ba e ar ndö Feli, mi ñ'owi ár 'behñö ár thuhu Drusila mar xodyo. Bi 'bepa togo nda zixa ar Pablo, bi 'yoxa ár jamfi 'be'spabi ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁵ Ha nú'mu mi ndu ar Pablo bi mönga nõ'ö xiñho ga othu, ne ga ntsuñhu hinga othu ya ts'oki, ne jö ma da hñöxa majöni ar ngöts'i, nu'mu ar Feli bi zu, ne bi 'ñembabi:

—Di za nõ'ö xka xikagi. Nu xta bongagi, ga zoñ'a'i man'agi.

²⁶ Ar ndö Feli mi to'mi nda umbar bojö nda hyegi, jange himi tsaya mi zohni nda ñöwi.

²⁷ Mi wa yo njeýe bi bongar ar Feli ngu ar ndö, ne bi go ar Porsio Festo ngúr mponi. Ar Feli mi ne nda gohwi xiñho ya xodyo, jange himbi hye ar Pablo.

25

Ar Pablo bi 'yadi nda datwa majöni ar Sesar

¹ Ar Festo bi zonü Nsesarea, bi boxa ngur ndöñu. Nep'u ár hñupa bi ma ba tsonga Herusalen.

² Nunü ya ndömjö ne ma'ra ya ndöxodyo, bi ma ba k'öts'i nda gaxa nõ'ö xki 'yot'a ar Pablo.

³ Bi 'yapa ar möte nda ts'i Herusalen, mi beñ'u nda 'ñöthó ne nda ðaki nda hyo.

⁴ Nunar Festo bi 'ñembabi'u bi jot'a ar Pablo har fadi Nsesarea, ha nõ'ö ngut'a ma nda menga injanu.

⁵ Bi 'ñembabi'u:

—Nu'mu togo tsá da ma, möhö, ne nu'mu ja te gi hyoxu, ka gi ngaxtehunu.

⁶ Ar Festo bi m'uhñu Herusalen hõnse ngu ma hñöto wa 'ret'a mpa, ne bi menga Nsesarea. Ár hyax'öp'u bi hñu habu mi ot'a ar ts'ut'wi, ne bi 'bepa togo nda tsi ar Pablo.

⁷ Nu mi yut'a ar Pablo, nuya xodyo xki 'ñe Herusalen xa bi got'atho, ne te gatho mi hox'u, mödi hinte mi tsá nda hñu'mbár hmi.

⁸ Nu ar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Nuga hinto xta ts'okwabi. Hinxta ts'okwa ár t'ofö ya xodyo, ma dönganjöhe, wa ar Sesar ma ndöñu Nroma.

⁹ Ha nunar Festo mi ne nda gohwi xiñho ya xodyo, jange bi 'yamba ar Pablo ne bi 'ñembabi:

—Ha gi ne ga möhö Herusalen ga ot'a ar ts'ut'winu.

¹⁰ Nu'mu ar Pablo bi dödi njawa:

—Di 'bukwa har ts'ut'wi ya me Nroma, ka di 'ñepki ga ñhant'bewa ma ngaxte nu'u togo hoxxkagi. Ngu gi pöke xiñho, hinte ma ts'oki xta ot'wa ma mixodyo'be.

¹¹ Nu'mu xta ot'a n'ar döta ts'oki ne di 'ñepkagi da thogi, hindi ot'a ma 'ñöngi. Ha nu'mu hinge majöni nu'u thoxxkagi, hinto pe'sa ar seki da t'entkagi ha ya 'ye ya xodyo. Jange nuga di adi ma ga damajöniñu Nroma har nthandi ar ndö Sesar.

¹² Nu'mu ar Festo bi ñöwi ya maxte, nep'u bi 'ñembabi ar Pablo:

—Nu'ge xka 'yadi ma gi datwa majöni ar ndö Sesar. Jange nupya, dá njap'u ngu xka möñse.

Ar Pablo bi ts'ixa har nthandi ar ndö Agripa ne ar Berenise

¹³ Bi tho 'ra ya pa, ne bi zöññu Nsesarea ar ndö Agripa ne ar 'behñö ár thuhu Berenise, bá e bi zengwa'u ar ndö Festo.

¹⁴ Bi m'uññu nzeye ya pa, jange ar Festo bi metwabi ár thogi ar Pablo, ne bi 'ñembabi:

—Nuwa har fadi 'bukwa n'ar ñ'ohö bi zo ar Feli.

¹⁵ Nda 'buhñu Herusalen bá k'öskagi ya ndömöjö ne ya döñziandö ya xodyo, mi hoxxa ar Pablo 'ra ya ts'oki, ne mi adi nga ent'i nda tho.

¹⁶ Ha nuga da xipabi'u ar ts'ut'wi Nroma hinxi nzöi ho ya jö'i n'agitho. M'et'o da ñhandwi ya ngaxte da hñu'mba ya hmi.

¹⁷ Jange ngu mi zokwa'u, ár hyax'öp'u n'agitho da huxa ha ma ts'ut'wi, ne da 'bepa togo nda tsinka nö'ö ar ñ'ohö'ö.

¹⁸ Ka mi 'buhñu gatho nu'u mi hoxx'e, mödi hinte bi hyox'u ngu nuya ndi benga.

¹⁹ Höñse mi hoxx'u tema mi jamfi'u, ne mi noñ'u n'ar ñ'ohö már thuhu ar Hesu xki du, ha nunar Pablo mi mö mi tetho.

²⁰ Ha nuga hinte ndi pödi te nga thöti, jange da emba ar Pablo, hage mi ne nda ma Herusalen nda t'ot'wa ar ts'ut'winu.

²¹ Ha nö'ö bi 'yadi nda hñö'spa majöni ar döngandö Augusto. Jange da 'bepa togo da su xiñho ne ga pempabinu.

²² Nu'mu ar ndö Agripa bi 'ñembabi ar Festo:

—Nuga n'e di ne ga oxa nö'ö te mönga nö'ö ar ñ'ohö'ö.

Ar Festo bi dödi:

—Xudi gi 'yots'e.

²³ Jange ár hyax'ö ar Agripa ne ar Berenise bi zohö ne bi yut'u xa xki ñhe nda ñ'u ya nsu. Bi mhuskwi ya döngandogu, ne bi yut'u mahyegi ma'ra ya ndö har hnini. Ne ba ts'i ar Pablo ngu xki mönga ar Festo.

²⁴ Ne ar Festo bi 'ñenö:

—Ndö Agripa, ne gatho nu'u gi 'buhüwa. 'Bakwa nunar ñ'ohöñu, togo xi hyoxya xodyo núñu Herusalen ne nuwa Nsesarea, ne hingi tsaya'u mafi enö mahyoni da tho.

²⁵ Ha nuga hinte ma ts'oki xta timbabi da tsä da tho. Ne nunu xi 'yase da ma da datwa majöni ar ndö Augusto Sesar, jange xta ent'i ga pempabi.

²⁶ Nuga hinte di pets'i te ga xipa ar ndö Nroma. Jange xta tsin'a'i, nu'ge ndö Agripa, ne gatho nuya gi 'buhüwa, xki jwahü gi ñöwihü, ga pets'i tema ga ot'wabi ma ndöhü.

²⁷ Ngetho di enga, hingi ho ga pempa n'ar 'yofadi ma ndöhü Sesar, ne hinga xipabi tema ts'oki thots'e.

¹ Nep'u ar ndö Agripa bi 'ñembabi ar Pablo:

—Di 'ra'a ar seki gi ñönga ri te.

Nu'mú ar Pablo bi guxa ár 'ye, ne bi ndui bi ñhu'mba yá hmi hinte mi njap'u nõ'ö bi thots'e, bi 'ñenö:

²—Hoga ndö Agripa, di johya ma ga ñhönse ha ri nthandi, ne ga ot'ar 'ñu te gatho hoxkagi ma mixodyo'be.

³ Döta ma johya ngetho gi pötwa xiñho yá nt'umbi ya xodyo, ne tema thohnu. Jange nuga di a'ar möte gi pe'ska ar ts'eti gi 'yoxa nõ'ö ma ga mö.

Ar Pablo bi damajöni hanja mi 'bu mam'et'o

⁴ Gatho ya xodyo pötka ma m'ui, di ndu nú'mu ndi bötsi ndi 'bu ha ma hai, ne nú'mu nda e Herusalen.

⁵ Go pö'u n'ehe, nu'mu ne da mömhö, nda ndui xta temba yá nt'umbi ya denga'bepate. Ngu gi pöse go töte umba yá mui ot'wa yá 'bepate ar Moise.

⁶ Ha nupya, ngetho di pe'sa n'a ndo'mi ma da mengi da nte nu'u xi du, ngu xi ñot'wa Jö ma palehe, xi jaxkagi ar ts'ut'wi.

⁷ Gatho ma mixodyo'be, yá 'betogihe nu'u 'ret'amayoho ya pale mi 'bu mam'et'o, to'mi da hñonga ár ñhöt'i Jö, jange parxui pepabi. Ngu gi numhö, hoga ndö Agripa, ngetho di pe'sa nunar ndo'minu, nuya ma mixodyo'be xi 'babgagi ha ya ts'ut'wi.

⁸ Xi'mu, wa hingi ñ'emuihu, Jö tsä da guxa nu'u xi du.

Ar Pablo bi mö hanja mi ts'okwa ya ku

⁹ Nuga n'ehe har ndui, ndi beni mar ñho te gatho nga ot'wa nu'u togo mi nomba ár thuhu ar Hesu me Nasare.

¹⁰ Njap'u da otnu Herusalen. Xki 'raka ya he'mi ya ndömöjö nda tsä nga ju ya gamfi. Nzeye ndi kot'a ha ya fadi, ne ndi et'atho ma xutha nú'mu mi tho.

¹¹ Hinge ndi tsaya ndi ot'wa nõ'ö ndi ne ha yá nijö ya xodyo, ndi ne nga japi nda konga ar tsi Hmu. Xa xki zukar kwe, ndi pa ma'ra ya hai ndi honi ne nga ot'wa ar ts'om'ui.

Ar Pablo damajöni hanja bi ñ'emui

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² Jange ngar mamhö Ndamasko, xki 'raka ar ts'edi ne xki menkagi ya ndömöjö nga ju ya gamfi, nga et'a ar fadi.

¹³ Ha ngu made mpa, tsi ndö'i di xi'a'i, ndi 'yohe ar 'ñu, n'a nda handatho n'ar hyats'i mi töta ár hyats'i ar hyadi, bi gobgathogihe, nuga ne gatho nu'u ndi ñ'o'be.

¹⁴ Dama da hwanje gathogihe, ne da o n'ar mhö mi ñö ebreo, bi 'ñengagi: Saulo, Saulo, yo'ö gi utsagi. Go gi nts'okse, ngu n'ar boi punse ar maza.

¹⁵ Nu'mú nuga da embabi: Ndada, togo'i. Har tsi Hmu bi 'ñengagi: Nuga dar Hesu, togo gi utsa.

¹⁶ Ha nupya nangi gi 'bai, ngetho xta ñ'upya ga hux'a'i gi pepkagi, ne gi damajöni nõ'ö xka hyandi ne nõ'ö ma ga ut'a m'efa.

¹⁷ Nuga ga ñöñ'a'i hinte da ja'a'i nuyü ri mixodyowi, ne nu'u hingya xodyo habu gatho ma ga peñ'a'i.

¹⁸ Ka ma gi zohnu ya jö'i, gi xokwa yá da da bonga har 'bexui, ne da e da m'u har hyats'i. Da k'ot'a ha yá 'ye ar ts'ondöhi, ne da e da zu Jö. Da ñ'emuiigi, ne njap'u ga pumbabi yá ts'oki, ne da hñonga gatho nõ'ö xa ñhöt'wa nu'u xi nt'axkwabi yá m'ui.

Ar Pablo bi yota ár mhö ar tsi Dada bi hyanda ngur t'i

¹⁹ Jange, nu'ge ndö Agripa, nuga da ota nõ'ö ngur t'i ndi 'ñe mhets'i.

²⁰ Ne da du'ma Ndamasko da zo ya jö'i, nep'u Herusalen ne gatho ma'ra ya hnini Nhudea. M'efa da ma habu mi 'bu nu'u hingya xodyo, da zofo nda 'yot'wa ya ntso'mi ne da n'emui Jö. Ne da 'yot'u nö'ö xiñho, njap'u da n'udi xi 'yot'wa ya ntso'mi.

²¹ Gehnu ndi pefi, jange bi mikagi ya xodyo har dönganijö, 'butho nda hyogagi.

²² Ha Jö bi maxkagi, jange di 'bukwatho ga zo ya jö'i, wa nu'u pe'sa ya nsu ne nu'u hinte pets'i. Hinte di huts'i, honse di mönga ngu bi 'yot'a ar Moise ne ma'ra ya m'ehni Jö ma nda thogi.

²³ Bi möñ'u, nunar Kristo ma nda tho nzeye ya ugi ne nda tho. Ha m'efa gehnu ar 'bet'o nda mengi nda nte, ne nda utwa ar hyats'i ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

Ar Pablo hñu'mba ar mui ar ndö Agripa nda n'emui

²⁴ Nu mi mönga njap'u ar Pablo mi ñönga ar te, ar ndö Festo bi ñö nts'edi ne bi 'ñenö:

—Pablo, nuya nzeye ya he'mi xka nehe xi ts'omp'a ri mfeni.

²⁵ Ha nunar Pablo bi dödi ne bi 'ñenö:

—Hinxta 'be ma mfeniga, hoga ndö Festo, ngetho di mönga nö'ö majöni, ne di pödi yo'ö.

²⁶ Nunar ndö Agripa pödi xiñho tema di mö, jange hindi ntsu ga ñö hár nthandinu. Di pödi nunu, xi zo ar gu nö'ö di mö, ngetho hinxi tho ñ'ontho.

²⁷ Ndö Agripa, ha gi n'emui nö'ö xi mönga ya m'ehni Jö. Di pödi hö, gi jamfi.

²⁸ Nu'mu ar ndö Agripa bi dödi ne bi 'ñenö:

—Tx'utho bi 'bedi ngi jaki nga n'emui ar Hesukristo n'ehe.

²⁹ Jange ar Pablo bi 'ñembabi:

—Tx'utho bi 'bedi wa nzeye, dá nemhö Jö da njap'u. Hinge honse'i, gatho nuyu xi 'yoxa nö'ö xta mö, di ne da n'emuiyu ngu xta n'emui ga n'ehe. Honse hindi ne da nthöt'a ya nthöhöbö ngu di thötka.

³⁰ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Pablo, ar ndö Agripa ne ar Festo, ar Berenise ne gatho nu'u mi 'buhnu, bi m'a'u.

³¹ Mi ma'u n'amp'use, bi 'ñembabi n'a ngu n'a:

—Hinte xi 'yot'a nunar n'ohönu di 'ñepi da tho, wa da t'et'ar faäi.

³² Ar ndö Agripa bi 'ñemba ar Festo:

—Nunar n'ohönu xi za xi thehmö nu'mu hinxi 'yaäi ma da m'a hár nthandi ma ndöhu Sesar.

27

Ar Pablo bi ts'ixa Nroma

¹ Nu mi beñ'u nda 'benkagihe ga 'yohe ar dehe gár möhe har hai Italia, ar Pablo ne ma'ra ya 'yofädi bi t'ent'wár 'ye n'ar döndogu már thuhu Hulio, ya ndogu ar Augusto Sesar.

² Da poxe ne da möhe ha n'ar döta motsa xki 'ñe har hnini Adramitio, ne nda mengi nda thota ha ya hnini 'bu har ñönthe har hai Asia. Mi panu ndi n'öhe n'ehe ar Aristarko me Ntesalonika har hai Nmasedonia.

³ Ar hyax'ö da tsoñhe har hnini Sidon. Ar Hulio xa bi ñhogajö'i bi hye ar Pablo nda k'ö'sa ya mpödi mi 'buhnu, ne nda t'umba nö'ö mi k'at'i.

⁴ Da poñhenü Sidon, da thothe habu mi tagagihe ar ndöhi ar xenihaäi Txipre, ngetho ndi ntöxkwihe.

⁵ Da 'ranthe njöntho har dehe, da thothe get'u ar hai Nsilisia ne Panfilia, da tsoñhe har hnini Mira har hai Lisia.

⁶Ar döndogú ka bi dinú n'ar motsa mar me Alejandria, ndi ma har háj Italia. Ka bi 'ñexkagihenu.

⁷Dá 'yohe 'ramtx'u nzeýe ya pa, xa n'ar döta 'befi'ö dá tsoñhe 'randitho ar hnini Gnido. Xa mi nts'edi ar 'yomndöhi, ne himi hegagihe nga 'yohe, da thothe har xenihaí Kreta habu mi tagagihe ar ndöhi get'u ar xenihaí Salmon.

⁸Da katathohe ar xenihaí Kreta, 'ramtx'u ndi 'yohe ndi ntoxkwihe ar 'yomndöhi. Da tsoñhe ha n'ar ñonthe xki thu'spabi Ya Hoga Goxthi get'u ar hnini Lasea.

⁹Xki tho nzeýe ya pa ndi 'yohe har dehe, ne mar ñhembí, ngetho xki tho ar ndöbêhé ne xki zo ya tse. Jange ar Pablo mi xipabi'u:

¹⁰—Ha gi ohu, ndadahú. Di handi ma ga thohu nzeýe ya thogi har 'ñu. Da tsá ga 'behú ar motsa ne gatho nö'ö hö. Hinge honse'ö, tsá ga jóthu n'ehe.

¹¹Ha nunar döndogú himbi japamasu nö'ö mi mönga ar Pablo. Mi tenda nö'ö mi mönga togo mi et'a ar motsa ne togo már meti.

¹²Ngetho hints'u mar ñho nda gohnu ar motsa ha Ya Hoga Goxthi nuya pa mar ntse. Jange nzeýe nu'u mi panu bi beñ'u mar ñho nda bonu, xömhö nda tsá nda zonga har hnini ñhanda mahyats'i ár thuhu Fenise har xenihaí Kreta, ne nda thohnu ya tse.

Ar 'yomndöhi har dehe

¹³N'a mbi ñ'oda n'ar ndöhi ndi 'ñe mak'angi, jange bi beñ'u gehnu mi hoñ'u. Dama bi guxa ya bojö mi to'sa ar motsa, ne da katathohe ár ñonthe ar xenihaí Kreta.

¹⁴Hingar ya'ö bi zuje n'ar 'yomndöhi xa mi nts'edi, ndi 'ñe mahwifí ne mahyats'i.

¹⁵Nor 'yomndöhi xa mi ts'edi bi duxa ar motsa, da tsahmöhe nga ñhanthwe, ne himbi tsá. Jange da hehe bi duts'i.

¹⁶Da thothe get'u n'ar xenihaí ár thuhu Klauda habu mi tagagihe ar ndöhi. Xa da othe ar ts'edi da juxenu ár t'ulo motsa mi jut'i.

¹⁷Da jwahe da juxe ar t'ulo motsa, bi xot'u nor döta, hinge nda nhwati. Nu'u togo mi et'a ar motsa, mi tsu nda nthexkwi ya bo'sa'bomu ja mbo ar dehe ya thuhu Sirte. Jange bi gö'ma ya dutu nu'u tuxa ar motsa nda ñ'o, ne bi hye'u nda ñ'ose.

¹⁸Ár hyax'öp'u mi ntoxkwitho ar 'yomndöhi, jange bi ndui bi 'yenga har dehe gatho nö'ö mi tu ar motsa.

¹⁹Ár hñupap'u, man'agi bi menk'u bi 'yut'a har dehe nuya tema pongwa ar motsa.

²⁰Bi tho nzeýe ya pa himbi nheki ar hyadi wa ya tso, ngetho xa mi 'yo ar 'yomndöhi. Honse ndi to'mthohe ar ndöte.

²¹Xki tho nzeýe ya pa hinte ndi tsihe, jange ar Pablo bi m'a madetho, ne bi 'ñengagihe:

—Ha gi ohu, ndadahú. Nu'mu xka jahmöhumasu nö'ö da xi'ahu, ne xta kohmöhunu Nkreta, hinxta thohmöhu nuna di thohupya, ne hinxta 'behmöhü gatho nö'ö xka hyothu har dehe.

²²Ha nupya di xi'ahu, yo gi tu ri muihu, ngetho hinto ma ga tuhu, honse ar motsa ma da m'edi.

²³Ngetho manxui bi zokagi n'ár enxe Jö, togo ár metigi ne di pepabi.

²⁴Ne bi 'ñengagi: Pablo, yo gi ntsu, ngetho mahyoni gi 'bahnu hár nthandi ar ndö Sesar. Ne hinge honse'i, Jö xi hwék'a'i da k'ont'a gatho nu'u gi ñ'owi.

²⁵Jange nupya di xi'ahu, ndadahú, yo gi tu ri muihu, ngetho nuga di ñ'emui Jö, ne ma da 'yot'a ngu xi xikagi.

²⁶Mödi ar ndöhi ma da 'yengagihu ha n'ar xenihaí.

²⁷ Nu mi zo ár 'ret'amagoho mpa ndi 'yohe njap'u, mi tuxkagihe ar ndöhi har ñhonthé ár thuhu Adriatico. Ngu made ar xui, nu'u togo mi e ar motsa mi beni ma nga tsoñhe ha n'ar hai.

²⁸ Ne bi ndui bi 'yenga hangu ár ñhe ar dehe. Mi pe'sa n'ate ñhufi ár ñhe. Da thohe man'a tsí tui, bi mengi bi 'yeni man'agi. Hõnse mi pe'sa 'ret'amakut'a ñhufi ár ñhe.

²⁹ Mi ntsu'u nda ntoxkwi ya do ar motsa, jange bi kö'ma goho ya bojõ mote ar motsa nu'u tsonga har hai, tsõma ar motsa. Gathogihe xa ndi nehe ngut'a nda hats'i.

³⁰ Nu'u togo mi et'a ar motsa, mi ne nda göi nda zop'u. Jange bi mengi bi 'yent'a har dehe ar t'ulo motsa, mi ot'u ngu mi ent'a ma'ra ya bojõ hár ñõ ar motsa.

³¹ Ha nunar Pablo dama bi xipabi ar döndogu ne yá ndogu, bi 'ñembabi'u:
—Nu'mu hinda gokwayu, hinto ma gi k'onthu.

³² Jange ya ndogu dama bi hyeka ya nthöhi habu mi zu ar t'ulo motsa, ne bi nthoge bi ma.

³³ Nu mi hats'i, ar Pablo mi xikagihe gatho nga nzimxudihe, ne bi 'ñenje:
—Pe'sa 'retkut'a hinxka õhu ngi ndo'mhu, hinte xka tsihu.

³⁴ Jahu ar mote gi ñuñhu. Mahyoni gi pe'su ar ts'edi, ngetho di xi'ahu hinto gi 'behmõhu n'ar xtõ.

³⁵ Mi mönga njap'u ar Pablo, bi gu n'ar thuhme, bi umba njamödi Jõ ha yá nthandi'u. Ne bi xeka n'a xeni bi ndui bi zi.

³⁶ Nu'mu gatho bi hñu yá mu, ne bi ñuñ'u n'ehe.

³⁷ Nu'u ndi pahe har motsa, yonthebe hñun'atema'ret'a ne 'rato ya jõ'i.

³⁸ Nu mi niñõ'u, bi 'yut'a har dehe ya t'ei, ne njap'u nda göt'a ár ñhu ar motsa.

Ar motsa bi mfoxa har 'bomu ne bi nhwati

³⁹ Nu mi hats'i, nu'u togo mi et'a ar motsa bi hyanda n'ar hai, mödi himi pödi tema hai'õ. Mi pe'sa n'ar ñut'i har ñõnthe habu mi nheki ar 'bomu. Bi beñ'u xõmhõ nda tsã nda 'ba'mnu ar motsa.

⁴⁰ Bi hyeka ya nthöhi mi thõt'a ya bojõ mi tsõma ar motsa, ne bi zop'u har ñhonthé. Bi nsot'wa yá nthöhi nõ'õ ar za et'a ar motsa. Nep'u bi po'sa nu'u ya dutu hár ñõ ar motsa, ne njap'u ar ndöhi bi 'yet'a har ñõnthe.

⁴¹ Ha nú'mu mi zonga habu mi pe'sa yoho ya ts'edi ar dehe, ar motsa bi nthewi ar 'bomu, ne bi mfoxa ár ñõ, ne himbi tsã bi ñ'õ. Ha nu mote mi nhwati xa mi fe'sa ar dehe.

⁴² Nu'mu nuya ndogu bi beni mar ñho nda hyo gatho ya 'yofadi, ne hinge nda hyat'i nda ma'u ñ'anthe.

⁴³ Nunar döndogu himi ne nda tho ar Pablo, jange himbi hyegi nda 'yot'u. Ne bi 'bepa nda 'yengar nsagi m'et'o gatho nu'u mi pödi nda ñ'anthe, ne nda bongga har ñõnthe.

⁴⁴ Ha nu ma'ra himi pödi nda ñ'anthe, bi 'bepabi nda gu 'ra ya xithe ne 'ra yá xeni ar motsa. Ne njap'u hinto bi du, gatho da tsoñhe har ñõnthe.

28

Ar Pablo mi 'buhnu har xenihaí ár thuhu Malta

¹ Nu nda jwadi da poñhe har dehe, da pöhe nunar xenihaínu már thuhu Malta.

² Nuya mengunu xa bi numañhogihe. Bi 'ñutkagihe n'ar tsibi nga mpathe, ngetho mi ra ntse mi 'wõi.

³ Ar Pablo bi guxa 'ra ya t'o nda 'yu'sa har tsibi. Ka mi op'u n'ar k'eñö, mi za á rmpa ar tsibi, bi boni ne bi m'at'a hár 'ye ar Pablo.

⁴ Nu mi hyanda nuya mengunú mi zuta ar k'eñö hár 'ye ar Pablo, mi eñ'u n'a ngu n'a:

—Xar ts'okte nunar ñ'ohonu, ngetho bi k'onthmö nda jöt'a har dehe, ha nunár ts'ut'wi Jö hingi hegi da m'ui.

⁵ Ha nunar Pablo bi hwöt'a ár 'ye har tsibi nda da ar k'eñö, ne hinte bi ja.

⁶ Nuya mengunú mi to'mtho ham'u nda neni, wa nda hwangi xi du. Xa bi do'mi ne hinte bi ja. Nu mi hyanda njap'u bi pongyá mfeni, mi eñ'u nunar Pablo mi n'ar jö.

⁷ Habu da tsoñhe, ka mi thenu 'ra yá hai n'ar ñ'oho már thuhu Publio, togo mar ndö gatho ar hai'ö. Xa mar hogajö'i, bi 'raje nseki hñupa hár ngu.

⁸ Nór dada'ö mi oxar t'oxi, mi umbar mpat'i ne ar 'biji. Ar Pablo bi ma ba k'öts'i, ne mi 'yapa Jö bi hñuxpa yá 'ye, ne dama bi dits'i.

⁹ Njap'u, gatho nu'u ma'ra ya mengunú har hai'ö mi hñeni, mi e nda k'öts'i ne mi thits'i.

¹⁰ Xa bi numansugihe, bi 'raje n'ar hoga tsaya. Ne nda poñhenú, bá tutkagihe gatho nö'ö nga hoñhe har 'ñu.

Ar Pablo bi zonga Nroma

¹¹ Da 'buhenu hñu nzönö. Nep'u da juhenu n'ar motsa mar me Alejandria, xki thohnu ya tse n'ehe. Mi tu hár ñö ar motsa yoho yá jat'i yá jö'u, n'a már thuhu Kasto, ha nö'ö man'a már thuhu Polu.

¹² Nep'u da tsoñhe ha n'ar hnini ár thuhu Sirakusa, ka da 'buhenu hñupa.

¹³ Da katathohe nor xeniha'i, ne da möhe har hnini Regio. Ha nu ár hyax'ö bi ñ'o ar ndöhi ndi 'ñe mak'angi, jange ár yopa da tsoñhe har hnini Puteoli.

¹⁴ Ka da nthehenu 'ra ya ku, bi 'yakagihe nga kohenu yoto mpa. Ne ka da poñhe da möhe har hnini Nroma.

¹⁵ Nuya ku me Nroma, xki 'yo'u ma nga tsoñhe, bi boñ'u ma ba thöje har dö'ñu get'u ar tai ár thuhu Apio, ne ma'ra har hnini Hñu Ngu. Ar Pablo mi hyanda ya ku, bi umba njamödi jö, ne bi zeta ár muí.

¹⁶ Nu nda tsoñhe Nroma, ar döndogu bi 'yent'wa ár 'ye ar ndösufadi nu'u ya 'yofadi mi tsi'ö. Ha nunar Pablo bi t'umba nseki bi m'u n'amp'u, mi su n'ar ndogu.

Ar Pablo bi mömba ár mhö Jö núnu Nroma

¹⁷ Mi tho hñupa xki zonga ar Pablo Nroma, bi zohna gatho ya ndöxodyo mi 'buhnu. Nu mi wat'u, bi 'ñembabi'u:

—Ndadahú di nkuhu, di ne gi pöhu hinte ma ts'oki xta ot'wa ma jö'ihu, hinxta ts'okwa ma nt'umbihu xi zoju ma palehu. Mödi hinte xta ot'e, bi ts'onkaginu Herusalen, ne bi t'entk'agi ha yá 'ye ya me Nroma.

¹⁸ Ha nu mi thö'ska majöni, hinte ma ts'oki bi thimgagi ndi 'ñepki nda hyogagi'u, jange mi ne nda hyegahmö'u.

¹⁹ Ha numa mixodyohu, himbi ne'u, jange da adi nda hñöska majöni ar ndö Sesar. Mödi hinte di ne te ga hoza ma mixodyohu.

²⁰ Jange xta zoñ'ahu ga hant'ahu ne ga ñöhu. Ngetho di pe'spa ár ndo'mi ya me Israel, xi nthötkagi nuya nthöhibojöyü.

²¹ Nu'mú nuya ndö xodyo bi 'ñembabi:

—Nuje hinte ma he'mi xta hoñhe xpa ehnu Nhudea, hinxi zohnu n'ar ku xpa ehnu xi ñömañ'u'i.

²² Ndi to'mhe ngi xikagihe nö'ö gi beni, ngetho honse di pöhe habu gatho ya jö'i ñömañ'u nuna ar 'ra'yo 'ñunu.

²³ Nep'u bi nko'u ham'u nda penk'u. Bi zo ar pa, bi zohnu nzeze habu mi 'bu ar Pablo. Gatho ar pa mi zofo ne mi datwa majöni ár ts'ut'wi Jö. Mi ot'wa ar 'ñu ár t'ofö ar Moise ne nö'ö bi 'yot'a yá m'ehni Jö maham'u, mi ne'ö nda ñ'emui'u ar tsi Hmu Hesu.

²⁴ Ra mi ñ'emui nö'ö mi mönga ar Pablo, ha ma'ra himi ne nda jamfi.

²⁵ Ne himi n'at'wu mi ñ'emui, jange mi ma'u bi 'ñenga ar Pablo:

—Majöni nö'ö bi mönga ar m'ehni Isايا xki nzinga ár Hñö Jö, nú'mu bi mehni nda 'ñemba njawa ma palehu:

²⁶ Di ma ba zo nuya jö'iyu, ne gi 'ñembabi:

Ma gi 'yohu, ne hinte da zo ri mfenihu.

Ma gi hyanthu, ha hingi pöhu tema di bongga nö'ö gi hanthu.

²⁷ Ngetho nuya jö'iyu xi japi xi më yá ñö, hingi ne da 'yoxa nö'ö ode.

Xi ts'ant'a yá da,

njap'u hinda xo yá da da hyandi,

ne hinda zo yá gu,

hinda kwata ha yá mu,

ne da hñuxka yá da,

ha nuga da tsá ga umba ár nzaki.

²⁸ Jange pöhu 'mu, nuna ar mpohonu unga Jö, ma da t'umbabi nu'u hingya xodyo, ngetho nu'u ma da 'yots'e ne da ñ'emui.

²⁹ Nu mi wadi bi mönga njap'u ar Pablo, ya xodyo bi ma'u, xa mi ñöxhnatho n'a ngu n'a.

³⁰ Ha nor Pablo bi m'uhnü xo yo njeze ha n'ar ngu njut'i, ne mi thöta gatho nu'u mi tsoho nda ñöwi.

³¹ Mi xipabi ya jö'i ár ts'ut'wi Jö, ne mi utwabi'u togo ar tsi Hmu Hesu krito. Himi ntsu nda ñö, ne hinto bi hñökwabi.

AR ROMANU

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mēpa ya me Nroma

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo. Xi ts'onkagi ngu ár mpote, ne xi t'exkagi ga mōmba ár hoga mhō Jō.

² Nuna xki ñōtkagihū mam'et'o ha yá jōpa T'ofō bi 'yot'a yá m'e'hni'ō.

³ Ja nōmp'u ár T'u, nuna ma tsi Hmuhū Hesukristo. Bi m'u ngu n'ar jō'i ndi 'ñe ha yá mǎnga'betō ar Dabi.

⁴ Ne ár Hñō Jō xint'axi bi ñ'u gehnu ár T'u Jō pe'sa ár ts'edi, nú'mu mi menga ár te man'agi xki wadi xki du.

⁵ Gese xi hwēgagihū ga pothu ga zohu ya jō'i 'bu ha ya hai gatho ár nxidi ar ximhai, ne da ñ'emui da deni, njap'u da t'e'spa ár nsu ár thuhu.

⁶ Jange gi nthōskwihuyū n'ehe, xi ts'oñ'ahū ngu yá meti'ihū ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di peñ'ahū nunar he'minu gatho nu'ahū gi 'buhū Nroma, xa mō'ahū Jō ne xi zo'ahū gi 'buhū xint'axi. Jō ma Dadahū ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahū n'ar hogam'ui, ne da hwēk'ahū yá ñho.

Ar Pablo ne da ntsonte Nroma

⁸ Di ne ga xi'ahū m'et'o, di umba njamōdi Jō hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, xka ñ'emuihū xiñho, ne hagatho nhōni gar gamfihū.

⁹ Ar tsi Dada togo xa di umba ma mui di pepabi, di mōmba ár hoga mhō nōnga ár T'u, gehnu pōdi hindi tsaya di mat'ahū Jō.

¹⁰ Di apa Jō da ne'ō da 'rakar seki ga tsoñ'ahū, ngetho pe'sa ya pa di to'mi ga map'u.

¹¹ Ngetho di ne ga hant'ahū ne ga fax'ahū gi hñōñhu n'ar ñho di 'ñe mhets'i, ne njap'u da zeta ri ñ'emuihū.

¹² Njanu mahyegi da te ma ñ'emuihū, ngetho n'adar jamfi di pe'su.

¹³ Tsi kuhū, di ne gi pōhū, hinge n'agitho xta ne xta map'u, ne hinxi k'at'i te xi k'aski. Di ne ga fax'ahū da te ri ñ'emuihū, ngu xta faxa ma'ra hingya xodyo n'ehe.

¹⁴ Di beni gatho di tupabi ma ga zofo, ya bōt'ofō ne hingya bōt'ofō, nu'u xa te gatho pōdi, ne nu'u hinte pōdi.

¹⁵ Jange xa di nemhō ma ga k'ōs'ahū gar me Nromahū, ne ga xi'ahū ar hoga mhō n'ehe.

Ár ts'edi ar hoga mhō

¹⁶ Hindi ntsaga ga mōnga ar hoga mhō, ngetho ka nhekinu ár ts'edi Jō da po gatho nu'u da ñ'emui, m'et'o ya xodyo, m'efa nu'u hingya xodyo n'ehe.

¹⁷ Ngetho har hoga mhō, ka nhekip'u hanja ga 'buhwihū xiñho Jō ngetho di ñ'emuibihū. Ne ga 'buhū di ñ'emuihū, ngu engu har T'ofō: Nō'ō togo ñ'emui, 'bui xiñho hár nthandi Jō, ne pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

Ya ts'oki xi duxa ya meximhai

¹⁸ Jō ñ'u ár kwe di 'ñe mhets'i, da umba ár mfei ya ts'ojō'i. Nuyá ts'o'muiyu k'a'sa nō'ō majōni.

¹⁹ Nuyū xi bō nō'ō tsā da fōtwa Jō, ngetho Jō xi utwabiyyu.

²⁰ Ngetho nö'ö hingi tsa ga handwabiḥu, ngu ár ts'edi hingi thege ne ár nsunda, bi nheki nú'mu bi hyokar ximhai, ha gathoyu födi togo'ö. Jange hiñ'otho te da dödi.

²¹ Bi bö'u Jö, ha himbi nsundabi ngu ndi 'ñepi, himbi ump'u njamödi. Te gatho bi bent'u ne bi me'sku, jange bi ts'oka yá mfeni.

²² Mi ot'u xa mi pödi, bi 'be yá mfeni'u.

²³ Bi hyegi bi nsunda Jö hiñham'u da göxa ár te. Ne bi ndui bi nsundabi ár 'bai ya jö'i the yá te, ya ts'int's'u, ya meṭi ne ya zu'we jut'a yá müi.

²⁴ Jange Jö bi hyegi bi 'yot'a gatho nuya ts'oki mi ne'u. Njap'u bi 'betwa ár tsa yá ndo'yose'u.

²⁵ Ngetho bi hye'u nö'ö majöni xi zogagihu Jö, ne bi denga nö'ö hinga majöni. Bi ndönga m'et'o ya nthojtho, hinge nö'ö togo bi hyoki, togo di 'ñepi hinda the ar nsunda t'umbabi. Dá njap'u.

²⁶ Jange Jö bi hyegi bi 'yot'a gatho nuya ts'omfeni ndi 'ñepabi. Njap'u bi 'bese yá tsa. Nuya 'behñö bi hye nö'ö ngu xki t'umbabi nda 'yot'e, ne bi 'yot'a nö'ö hinxi t'umbabi nda 'yot'e.

²⁷ Njap'uṭho ya ñ'ohö n'ehe, bi hyep'u yá 'behñö, bi nhese yá mindöwi, ne bi 'yot'u nö'ö ar m'etsa. Jange bi hñöñ'u ár njut'i yá ts'oki ha yá ndo'yose.

²⁸ Ne himbi ne bi beñ'u Jö. Jange Jö bi hyegi nda ts'oka yá mfeni, ne nda 'yot'a gatho nö'ö xi nts'otho.

²⁹ Xa bi ñ'ent'i nda nts'ojö'i, ya m'engwi jö'i, ya ts'om'ui, ya ne m'ets'i, ya ñö ts'ate. 'Bentebi yá meṭi ma'ra, ya hyote, ya tuhni, ya nemhñö, ya ts'okte;

³⁰ ya ñömañ'u, hingi ne da 'yode, utsa Jö, ya tsate, ya ñ'ets'i, ya gese, nu'u togo honi hanja da nts'okte, hingi ota yá dada;

³¹ ya me'sku, hingi ot'a nö'ö möñ'u, hinte ja yá mhöte, hinto hwéki.

³² Nuya jö'iyu pötwabi tengu ár njut'i Jö, pö'u nu'u togo ot'a njap'u di 'ñepi da du. Mödi pöhyu, hinge hönse ot'e, johya da hyanda togo ot'e.

2

Ár hoga ts'ut'wi Jö

¹ Jange nu'ahu gi 'yomfu ár 'bede ma'ra, hinda tsa gi k'onthu. Ngetho nu'mu gi mömfu ár mfei di 'ñepabi, gi kut'asehu har tsibi, ngetho gi njahup'u n'ehe.

² Ne di pöhu ot'a n'ar hoga ts'ut'wi Jö, nú'mu xta umba yá mfei togo ot'a nuya ts'okiyu.

³ Nu'ahu gi theñhu nu'u togo hingi ot'a xiñho, ha gi beni gi k'onthu hinda zu'ahu ár kwe Jö gi ñhexkwihü n'ehe.

⁴ Yo'ö gi utsabihü ár döta ñhogajö'i Jö, ár ts'eti, ne ár mhöte. Ha hingi pöhu, gehnu ár ñhogajö'i da max'ahu gi 'yothwu ár ntso'mi.

⁵ Ngetho xa gar me'skuḥu, hinxka ne xka 'yothwu ár ntso'mi. Njap'u xka hñ'su ár mfei ma da t'ahu nor pa da ñ'u ár döta kwe ne ár hoga ts'ut'wi Jö.

⁶ Gehnu ma da umba ár njut'i n'a ngu n'a ngu yá 'befi xi 'yot'e.

⁷ Ma da t'umba ar te hinda göts'i nu'u xi umba yá müi xi 'yot'a nö'ö xiñho, xi hyonga da m'u hár nsunda Jö, ne da t'e'spa ár nsu, ne xi hyonga nö'ö di 'ñe mhets'i.

⁸ Ha ma da ntöxkwi ár kwe ne ár nzot'amui Jö nu'u ya hyonga tuhni, ne hingi ne da denga nö'ö majöni. Hönse ne da 'yot'a nö'ö hingi ho.

⁹ Ma da mfei ne da tho ar ts'oni gatho nu'u bi 'yot'a nö'ö xi nts'otho, ya xodyo m'et'o, ne m'efa nu'u hingya xodyo.

10 Ha ma da m'u nsunda, da t'e'spa ár nsu, ne da m'u n'ar hogam'ui gatho nu'u togo da 'yot'a ar ñho, ya xodyo m'et'o, m'efa nu'u hingya xodyo.

11 Ngetho Jö handa gatho ya jö'i mahyetho.

12 Gatho nu'u togo himi pötwa yá 'bepate ar Moise, ne bi 'yot'a ya ts'oki, nú'mu xta thö'spa majöni, hinda ma nda nhomba ya 'bepate. Ha nu'u togo mi pötwa yá 'bepate ar Moise, ne bi 'yot'a ya ts'oki, nú'mu xta thö'spa majöni, ma da t'apa ngu mönga ya 'bepate.

13 Hingi 'buhwi xiñho Jö nu'u togo honse xi 'yo'spa ya 'bepate, mahyoni da 'yot'a ngu möñ'u. Gehyu ma da nhu hinte ma ts'oki tu'u.

14 Ngetho nu'mu nu'u hingya xodyo ot'a ngu mönga ya 'bepate, mödi hingi pödi teme'u, ot'a njap'u ngetho gese'u pödi tema xiñho ne tema hingi ho.

15 Njap'u nheki ot'a ya hoga 'befi huxa ha ya 'bepate ne xi thu'spa ha yá müi, ne nu'mu da hñudi da beni wa ja te tsupa yá mfeni, wa hinte tsui.

16 Njap'utho nu xta hñöxa majöni Jö hár 'ye ar tsi Hmu Hesukristo, ma da xet'wa yá mfeni nu'u togo xi kwati honse pö'u. Njap'u mönga ar hoga mhö di mönga.

Ya xodyo ne yá 'bepate ar Moise

17 Ha nu'ahu, xi thus'ahu gar xodyohu, ne gi hu ri müihu gi 'buhu xiñho, ngetho gi pe'sfu yá 'bepate ar Moise. Xa gi exa ri nsuhu gi ndöñhu ri Jöhu.

18 Gi pöhu teme ne'ö, ne xi t'ut'ahu ha ya 'bepate, gi 'ñethu ri müihu nö'ö xiñho.

19 Gi kaxmbenihu gar guhnihu ya goda, ne yá ñot'i nu'u togo 'bu har 'bexui.

20 Gi hu ri müihu gi uthu nu'u hinte pödi, gar utatehu ya bötsi, xka hñuxa ri mfenihu har mfödi majöni mönga ha ya 'bepate.

21 Nu'ahu gi uthu ma'ra, yo'ö hingi ñ'utasehu. Gi uthu ma'ra hinda mpë, yo'ö gi mpëhu.

22 Gi möñhu hingi ho da ts'imba ár nthöti ma'ra, yo'ö gar tsinganthötihu. Gi utsahu ya tsita, yo'ö gi pëfu yá nijö 'mu.

23 Nu'ahu gi exu ri nsuhu gi pe'sfu yá 'bepate ar Moise, yo'ö gi ts'ojwu Jö, hingi othu nö'ö mönga ha ya 'bepate 'mu.

24 Ngetho ngu enga hár t'ofö Jö: Go ri ts'okihu tsamba ár thuhu Jö nu'u hingya xodyo.

25 Nunar nsegi gi tuthu ri ndo'yohu, fax'ahu nu'mu gi 'yothu ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise. Ha nu'mu hingi 'yothu, pontho hinte ma nsegi gi pe'su.

26 Ha nu'mu togo hinxi thu'spa ar nsegi, ne da 'yot'a ngu mönga ha yá 'bepate ar Moise, ma da nhu'mbabi wande xi thu'spabi.

27 Nö'ö togo hinxi thu'spa ar nsegi hár ndo'yo ne ot'a ngu mönga yá 'bepate ar Moise, ma da xi'a ri mfeihu. Ngetho gi pe'su ya 'bepate nt'ot'i ne ar nsegi, ha hingi teñhu.

28 Hinge gehnu ar xodyo majöni nö'ö oxta mañö, wa nunar nsegi thutwa hár ndo'yo.

29 Majöni ar xodyo togo di ñe mbo hár müi. Ne ar hoga nsegi nö'ö 'be'sa hár müi unga ár Hñö Jö, hinge ar t'ofö. Ne nunar nsu go eskagihu Jö, hinge ya jö'i.

3

1 Nu'mu, hage töte ár mfats'i pe'sa n'ar xodyo. Wa tema ñho japabi da tuta ar nsegi hár ndo'yo.

² Nzeye ya mfats'i pe'sa ya xodyo, ne tôte ár hño. Gehyü m'et'o bi t'ent'wa ha yá 'ye ár mhö Jö.

³ Nu'mü 'rayü hinxi ñ'emüi, hage njap'u Jö hinda 'yot'a nö'ö xi mö.

⁴ Hö, da 'yot'e. Mödi gatho ya jö'i da mönga ya nhemhñö, Jö hin'ö. Ngu eng a har t'ofö:

Ma da födi gi mönge majöni,

ne ma gi ntöte nú'mü theñ'a ya jö'i.

⁵ Nu'mü ma ts'okihü japi da nheki ár hogajö'i Jö, hage hingi njap'u nö'ö ot'a Jö 'rakagihü ar mfe'i 'mü. (Di tenda nö'ö mönga ya jö'i.)

⁶ Hin'ö, hinda njap'u. Ngetho hanja da hñö'spa majöni ya meximhai 'mü.

⁷ Tsä da 'ñenga ya jö'i n'ehe, nu'mü ma nhemhñö japi da nheki nö'ö majöni mönga Jö, ne njap'u da t'e'spa ár nsu, yo'ö ma da t'aka ar mfe'i ngu n'ar 'yot'ats'oki 'mü.

⁸ Ha nu'mü njap'u, yo'ö hinga eñhu 'mü n'ehe: Ma ga othu ar ts'oki ga to'mhu ar ñho, ngu hoxkagihe 'ra, thengagihe eñ'u di uthe njap'u. Nuya xi mönga njap'u, to'ma yá mfe'i di 'ñepabi.

Gatho dar ts'oktehu

⁹ Te ga möñhüpya. Hage nuju dar xodyohü di tötehu di 'buhü xiñho. Hin'ö, hingi njap'u, ngetho xta möñhu, mahyegi di ohü hár 'ye ar ts'oki, ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

¹⁰ Ngu eng a har t'ofö:

Hinjo'o n'ar hogajö'i, hinjo'o n'amhö.

¹¹ Hinjo'o togo ode,
hinjo'o togo hong a Jö.

¹² Gatho bi hyep'u ar hoga 'ñu, n'at'wü bi nts'oki.

Hinjo'o togo da 'yot'a ar ñho, hinjo'o n'amhö.

¹³ Ngu n'ar t'agi xoxtho, njap'u yá ne'u.

Nuyá jöhne kate, ha yá ne thente, ñhehwi ár ngi n'ar k'eñö po ha yá ne.

¹⁴ Nuyá ne odar ts'ate ne ar tsot'amüi.

¹⁵ Nuyá wa ntih i ma da xangar ji.

¹⁶ Habu gatho thogi, tso ar dumüi ne ar ts'oni;

¹⁷ ne hinxi bö'u teng u ar hogam'ui.

¹⁸ Hingi tsupa Jö.

¹⁹ Ne di pöhu, gatho nö'ö mönga yá 'bepate ar Moise, xipa nu'u togo teni. Njap'u gatho hinte da tsä te da dödi nú'mü xta thö'spa majöni.

²⁰ Hinto tsä da t'embabi, hinte ma ts'oki tu hár nthandi Jö ngetho ot'a ngu mönga yá 'bepate ar Moise. Nuya 'bepate hönse jakagihü ga pöhu ma ts'okihü.

Di 'buhwihü xiñho Jö ngetho di ñ'emüihu

²¹ Ha nupya xi t'utkagihü hanja ga 'buhwihü xiñho Jö. Hinge ga 'buhü ga othwü yá 'bepate ar Moise, mödi ja mönu, ne ha ya he'mi bi 'yot'a ma'ra yá m'ehni Jö.

²² Gatho nu'u xi ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo, 'bui xiñho hár nthandi Jö. Nö'ö handgagihü mahyegi di gathohü.

²³ Ngetho gatho xi nts'okte ne hindi 'ñepi da hyandwa ár nsunda Jö.

²⁴ Ha Jö xi ñ'u ár nhwëki, ne bi nhugagihü hinte ma ts'oki di tuhu. Gehnu bi t'akthogihü, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo bi zimgagihü ha yá 'ye ar ts'oki.

²⁵ Gehnu Jö bi 'yent'a ngu n'ar m'oñho, da gut'wa yá ts'oki ya meximhai nu'mu da jamfibi ár ñho ungár ji bi nö'mi. Njap'u bi ñ'u ár ñhogajö'i ne ár ts'eti, himbi umbár mfei ya jö'i xki 'yot'a ya ts'oki mam'et'o.

²⁶ Xki beñ'ö nda ñ'udi nuya payu ár hoga ts'ut'wi. Njap'u xi nheki ár hogajö'inu, ne embabi hinte ma ts'oki tu gatho nu'u ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁷ Hage da tsá ga ñ'exu 'mu handgagihu xiño Jö ngetho xta othu ya hoga 'befi. Hin'ö, hinda tsá. Jö numañhogihu, honse nuya xta ñ'emuihu.

²⁸ Jange di pöhu, nunar meximhai nhu hinte ma ts'oki tu ngetho ñ'emui. Hingi nhumaño ngetho temba yá 'bepate ar Moise.

²⁹ Hage Jö honse ár Jö ya xodyo. Hage hinge ár Jö nu'u togo hingya xodyo n'ehe. Hö, majöni yá meti nu'u hingya xodyo n'ehe.

³⁰ Ngetho Jö n'ase, ne ma da nu hinte ma ts'oki tu nu'u togo pe'sa ar nsegi ne ñ'emui. Njap'utho ma da numañho nu'u hinte pe'sa ar nsegi ne da ñ'emui n'ehe.

³¹ Hage nu'mu di ñ'emuihu, hinte di nuhu ya 'bepate. Hin'ö, di ñ'uhü pe'sa yá nsu.

4

Tema ne da utkagihu ar Abra

¹ Te ga beñhu bi dinga ar Abra 'mu, ma palehu mi 'bu mam'et'o.

² Nu'mu ar Abra bi nhu hinte ma ts'oki mi tu ngetho bi 'yot'a ya hoga 'befi, tsá da 'ñexhmö ár nsu, ha nunu hingi tsá te da netebi Jö.

³ Ngetho te mönga har T'ofu. Ar Abra bi ñ'emui bi Jö, ne njap'u bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

⁴ Ha nu'u togo ot'a ya hoga 'befi, nunar nthöhö t'umbabi, hinge nt'untho 'mu, ngetho xi döhö, ne da njut'wabi ngu n'ar thai.

⁵ Ha nu'u togo ñ'emui bi Jö togo hókwa yá ts'oki ya ts'okte, nunar ñ'emui nu'u ma da japi da nhu hinte ma ts'oki tu, mödi hinte ma hoga 'befi xi 'yot'e.

⁶ Jangu ar Dabi bi nonga yá nzathom'ui nu'u bi numañhobi Jö, mödi hinte ma hoga 'befi xi 'yot'e.

⁷ Bi ñenö njawa:

Nzathom'ui pe'sa nu'u togo xi mpumbabi yá ts'oki, ne xi njut'wabi yá ts'om'ui.

⁸ Nzatho nu'u togo ar tsi Hmu hinte ma ts'oki hots'e.

⁹ Hage nunar nzathom'uinu honse xi t'ekwa ya xodyo togo xi thu'spa ar nsegi, wa da tsá da hñonga nu ma'ra hingya xodyo n'ehe. Jangu xta eñhu, ar Abra bi ñ'emui bi Jö, jange bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

¹⁰ Hanja bi nhumaño 'mu. Hage bi nhumaño ngetho xki thu'spa ar nsegi wa hin'ö. Bi nhumaño hinxki thu'spatho.

¹¹ Ar Abra m'et'o bi gamfi, m'efa bi hñonga ar nsegi. Gehnu n'ar nt'udi damajöni xki nhu hinte ma ts'oki mi tu ngetho xki ñ'emui nú'mu hinxki thu'spatho ar nsegi. Njap'u ar Abra bi t'embabi ár dada gatho nu'u hinxki thu'spa ar nsegi xta ñ'emui, ne nunar ñ'emui nu'u japi da nhu hinte ma ts'oki tu n'ehe.

¹² Njap'u ár dada n'ehe gatho nu'u hinge honse xi thu'spa ar nsegi, temba ár m'ui xa mi ñ'emui ndu ma dadahu ar Abra nú'mu hinxki thu'spathobi ar nsegi.

Ga hñhu ar ñhöt'i nú'mu ga ñ'emuihu

13 Himbi ñhöt'wabi ar Abra ne yá 'beto nda hñönga ar ximhai nu'mu nda denga ya 'bepate. Bi ñhöt'wabi nú'mu mi nhumañhobi ár ñ'emui.

14 Ngetho nu'mu ma da t'umba ar ximhai nu'u tanga ya 'bepate, hinter me'ö ar ñ'emui 'mu, ne xi 'be ár ts'edi ár ñhöt'i Jö.

15 Nu habu ja ya 'bepate, ja bi ehnu ár kwe Jö. Ne habu hiñ'otho ya 'bepate, hiñ'otho hanja da me'sku.

16 Jange gatho nu'u togo ñ'emui, ma da t'umba nö'ö xi hwëkwa Jö, ne njap'u gatho ya 'beto ar Abra da zu ar ñhöt'i. Nunar ñhöt'inu ma da hñönga nu'u yá 'beto tanga ya 'bepate, ne nu'u temba ár ñ'emui ar Abra togo ár dada n'a ne man'a.

17 Ngu xi nt'ot'i: Nuga xta ex'a'i ngu ár dada nzeje ya jö'i. Jange nuju yá bötsigihu ar Abra hár nthandi Jö togo bi ñ'emui'ö. Gehnu juxa nu'u xi du, ne handa nö'ö hinxi thoktho wande xi thoki.

18 Mödi mar ñhembu nda ñ'emui, ar Abra bi do'mi nda tho ngu xki ñhöt'wabi. Njap'u bi thuts'i ár dada nzeje ya jö'i. Bi t'embabi: Ma da njap'u ár nzeje ri 'beto.

19 Ne himbi went'a ár ñ'emui nú'mu mi hyandi bi za ár ndo'yo, mi pe'sa ngu n'anthebe nzeje, ne mi pödi himi tsa nda ñ'onte ar Sara.

20 Himbi ts'oka ár mfeni nda 'ñenö hinge nda 'yot'a Jö ngu xki ñöt'wabi. Nö'ö bi me'ö, bi noxa ár ñ'emui, ne njap'u bi nsundabi Jö.

21 Xa xki zo hár mu xiñho, mi pe'sa ar ts'edi Jö nda 'yot'a gatho nö'ö xki ñöt'wabi.

22 Jange bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho mi pe'sa nunar ñ'emuihu.

23 Hinge honse nda zu ar Abra nö'ö xi t'ot'i bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

24 Da nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu n'ehe, nú'mu di ñ'emuihu togo bi ko'spa ár te ar Hesu ma tsi Hmuhu.

25 Gehnu bi nda, ne njap'u bi gut'a ma ts'okihu. Ne bi mengi bi nte, njap'u bi nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu.

5

Tema to'mi nu'u thandi hinte ma ts'oki tu

1 Xi nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu ngetho di ñ'emuihu. Jange di 'buhwihu xiñho Jö, ngetho bi m'a made ma tsi Hmuhu Hesukristo.

2 Nú'mu nda ñ'emuihu, ba tsigagihu nda zukagihu ár nhwëki Jö. Ne xa xta m'athu, ne di johyahü di to'mhu ga 'buhu hár nsunda.

3 Hinge honse'ö. Di johyahü nú'mu di thohu ya thogi n'ehe, ngetho di pöhu ar thogi faxkagihu ga pe'su ar ts'eti.

4 Ar ts'eti faxkagihu ga thohu xiñho xta ts'atkagihu, ha nunar ts'ati faxkagihu ga pe'su ar ndo'mi.

5 Ha nunar ndo'mi hinda 'betka ma tsahu, ngetho ár Hñö Jö xi t'akagihu xi ñuska ma muihu ár mhöte Jö.

6 Ar tsi Hmu Hesukristo nú'mu xki wentkathogihu, mi zonga ar pa bi unga ár te bi pokagihu ndar ts'oktehu.

7 Xi ñhembu da thinga n'a togo ne da unga ár te da pöta n'ar jö'i 'bui xiñho. Ha nu'mu di 'buhmö n'a di ñ'ent'i da ne da pöta n'a xa dar hogajö'i.

8 Ha Jö bi ñ'use hangu mökagihu, ngetho nú'mu ndar ts'oktehu, ar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te bi pokagihu.

9 Xipyahmö, xi nhugagihu hinte ma ts'oki di tuhu ngetho bi nö'ma ár ji, ne gatho nö'ö bi mefi da jaju ga k'onthu ár kwe Jö xi 'ñep'u.

¹⁰ Ngetho nú'mu ndar ñ'uniḥ Jö, bi ñhogamuḡiḡiḥu ár T'u nú'mu mi du. Xipyahmö, xta jwahu xta ñhogamuḡiwihü, hage hinda pokagihü ár te.

¹¹ Hinge honse'ö, di johyahu di 'buhwihü Jö. Numa tsi Hmuhü Hesukristo go bi m'a made'ö, ne njap'u da ñhogamuḡiwihü.

Ar Adan ne ar Kristo

¹² Nu'mu, n'adar ñ'ohö bi kut'a ar ts'oki har ximḡai, ne har ts'oki bi yut'a ar ndöte. Ne ar ndöte bi nexa gatho ya jö'i, ngetho gatho bi nts'okte.

¹³ Núm'u hinxki t'unda ya 'bepate ar Moise, mi jar ts'oki har ximḡai. Honse nu habu hiñ'otho ya 'bepate, hinte ma ts'oki thoḡa n'a.

¹⁴ Mödi njap'u, ar ndöte xki ntöte mi tsixa gatho nu'u xki nts'okte, mödi nuyü hinxki dembahmö ár mhe'sku ar Adan. Bi ndüi nuya pa mi 'bu ar Adan, ne mi njap'utho nuya pa mi 'bu ar Moise. Ha nunar Adan nu, gehnu ngu n'ar nt'udi nö'ö togo ma nda e m'efa.

¹⁵ Nuna ár mhe'sku ar Adan himi tsä nda ñhuxkwi ár nt'uni hwägagihü Jö. Ngetho ár njut'i ar mhe'sku, ba e ar ndöte bi zu nzeḡe. Ha nunár nhwëki ne ár nt'uni Jö bi hyexa nuya nzeḡeyü, gehnu ár nhwëki nuna n'adar ñ'ohönu, ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁶ Nunár ts'oki n'adar ñ'ohö, hingi tsä da ñhexkwi ár nhwëki Jö. Ngetho nunar n'adar ts'okinü, ba tsimpar mfeḡi bi zu ya meximḡai. Ha nuna ár nhwëki Jö ba e bi zu ya meximḡai, ne bi t'embi hinte ma ts'oki tu, mödi xi 'yot'a nzeḡe ya ts'oki.

¹⁷ Nunár ts'oki nuna n'adar ñ'ohö, bi japi bi ntöte ar ndöte. Ha nunár 'befi nuna man'a n'ase ar ñ'ohö, japi da m'u xiñho ya meximḡai, nu'u togo xi hyexa ár nhwëki Jö ne ár nt'uni, gehyü xi numañho Jö. Nuna n'ase ar ñ'ohönu, gehnu ar Hesukristo.

¹⁸ Nunár ts'oki n'adar ñ'ohö bi kut'a ar mfeḡi, bi zu gatho ya meximḡai. Njap'utho n'ehe, nunár hogam'ui n'adar ñ'ohö, nda nhu hinte ma ts'oki tu gatho ya meximḡai n'ehe, ne da me'syü ar te.

¹⁹ Ngetho njangu ár mhe'sku n'adar ñ'ohö, gatho ya jö'i bi t'embabi ya ts'okte. Njap'utho n'ehe nunár nt'ode n'ar ñ'ohö, gatho bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

²⁰ Nuya 'bepate bi t'uni, ne njap'u nda xönda ar ts'oki. Ha nú'mu mi xönda ar ts'oki, xa bi ntöte bi xu ár nzeḡe ár nhwëki Jö.

²¹ Njangu ar ts'oki bi ntöte, bi nja ar ndöte, njap'u ár nhwëki Jö bi ntöte, bi nhu hinte ma ts'oki tu ya jö'i. Ne da me'sa ar te hiñham'u da göts'i har 'befi bi 'yot'a ma tsi Hmuhü ar Hesukristo.

6

Nupya hindi 'buhü ga othu ar ts'oki, 'butho xta tuhu

¹ Te ga möñhu 'mu. Hage ga 'buhü har ts'oki, ga to'mhu da hyexkathogihü ár nhwëki Jö.

² Hin'ö, hinga njahup'u. Ngetho ar ts'oki handgagihü wande xta tuhu, hage ma ga 'buthü ga othu nö'ö hingi ho 'mu.

³ Wa hingi pöhu, gatho nu'u xi xixthegihü, di n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo. Pontho da nxixthewihü nú'mu mi du, ne da tuhu n'ehe.

⁴ Ngetho nú'mu da nxixtheḡu, pontho bi thogagihü mahyegiwü ar Kristo. Ha nú'mu mi mengi bi nte man'agi, bi guḡa ár ts'edi ár Dada, njap'u nuju n'ehe, ga 'buhü n'ar 'ra'yo m'ui.

⁵ Ngetho nú'mu ndi hñöxkagihü hár ndöte, njap'u ndi hñöxkagihü hár menga nte n'ehe.

⁶ Di pöhu 'mu, numa 'bet'o m'uihu bi ts'uta har pont'i mahyegiwi'ö. Ne njap'u nunar m'uinu bi nhwati, hinda mengi da mepa ar ts'oki.

⁷ Jangu nu'u xi du, hinte tsä te da japabi ar ts'oki.

⁸ Ha nu'mu xta tuwihu mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, di ñ'emuihu ma ga 'buhwihü n'ehe.

⁹ Di pöhu, ar Kristo mi nte man'agi, hinda mengi da du. Ha nunar ndöte hinte tsä te da japabi.

¹⁰ Ngetho nunar ndöte bi hwata ar ts'oki n'agitho. Ha nupya te, 'buhwi Jö.

¹¹ Njap'u nu'ahu, beñhu nunar ts'oki hant'a'ihu wande xka tuhu. Ne gi tehu gi pefu Jö, gi 'buhwihü ma tsi Hmuhu Hesukristo.

¹² Yo ma gi ñehü da dö ar ts'oki ri ndo'yohu tsonga ár ngöts'i. Jange yo gi othwü ya ts'oki ne.

¹³ Hingi 'yenthü ri ndo'yohu da mepabi ar ts'oki. 'Yent'ase ri tehu hár 'ye Jö, ngu n'a xi mengi xi nte, ne japi da me nö'ö xiñho.

¹⁴ Ngetho ar ts'oki hinda hyop'ahu hai. Hingi guñ'ahupya yá 'bepate ar Moise. Nupya tsix'ahu ár nhwéki Jö.

Ár 'begogihu ar ñho

¹⁵ Xi'mu, hage ga othu ya ts'oki ngetho hindi 'buhü ha ya 'bepate ar Moise, di 'buhü hár nhwéki Jö. Hin'ö, hingi njap'u.

¹⁶ Hage hingi pöhu, nu'mu gi ñehü gi m'egohu gi pefu n'a, go ár 'bego'ihu togo gi othu. Wa ar ts'oki tsix'ahu har ndöte, wa Jö da max'ahu gi 'buhü xiñho.

¹⁷ Jamödi Jö, mödi ngar 'bego'ihuhmö ar ts'oki, xka umba ri muihu xka teñhu nunar mhönu xi t'a'ahu.

¹⁸ Ne bi njuk'ahu har ts'oki, ne gi pefu ar ñhopya.

¹⁹ Xta hekwa nö'ö gi hanthu hyax'mu, ne njap'u da zo ri mfenihu. Maham'u ngi ent'a ri ndo'yohu nda mepa nö'ö hingi ho ne nö'ö xints'otho. 'Yenthupya da mepa nö'ö xiñho, ne njap'u gi 'buhü n'ar m'ui xint'axi.

²⁰ Ngetho nú'mu ngi pefu ar ts'oki, hinga ngi pefu ar ñho.

²¹ Tema ñho ga jujwü nö'ö ngi pehu 'bet'a ri tsahupya. Ngetho nunar njut'i ngi to'mhu, gehnu ar ndöte.

²² Ha nupya xi njuk'ahu har ts'oki, ne ár 'bego'ihu Jö, gi pe'su ar m'ui xint'axi ngu ri nthöhöhu. Ne ár ngöts'i gi to'mhu ar te hiñham'u da thege.

²³ Nunar njut'i ar ts'oki, ar ndöte. Ha nor nt'uni Jö, ar te hiñham'u da göts'i, ngetho di 'buhwihü ma tsi Hmuhu Hesukristo.

7

Tema ne da utkagihu ar nthöti

¹ Tsi kuhu, gi pöhu ya 'bepate, jange gi pöhu nuya 'bepateyu honse pe'sa ar ts'edi ha n'ar jö'i tetho.

² Njangu n'ar 'behñö, nuya 'bepate hingi umba ar seki da hye ár döme nú'mu tetho. Ha nu'mu da du ár döme, da m'e ár ts'edi nunar nkohi mi tet'ö.

³ Jange nu'mu 'buta ár döme, ne da mewi man'ar ñ'ohö, da nhu ngu n'ar zinganthöti. Ha nu'mu da du ár döme, ne da mewi man'ar ñ'ohö, njap'u hingi ts'oka nor nkohi'ö, hinda nhu ngu n'ar zinganthöti.

⁴ Njap'upya tsi kuhu, nú'mu nga tuwihu ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo, ga hyehup'u ngi teñhu ya 'bepate. Gi 'buhwihupya man'a nunu togo bi mengi bi nte, ne da tsä gi 'yothu ya hoga 'befi gi enthwü Jö.

⁵ Ngetho nú'mu ndi 'buhü nga othu gatho nö'ö ndi nehu, ar ts'o'yots'oki mi jakagihu nga othu nö'ö mi högagihu ya 'bepate. Ne nuya ts'o'befiyu ndi othu, honse ndi to'mhu ar ndöte nda t'akagihu ngu ma njut'ihu.

⁶ Ha nupya hindi ohu hár 'ye ya 'bepate, ngetho pontho xta tuhu, ne hinte tsa te da jakagihu. Jange di pefu Jö ha nunar 'ra'yo m'ui bi 'rakagihu ár Hñö Jö, ne hindi tenthü nuya 'bepate xi t'ot'i xi ndönziatho.

Nor ts'oki di pe'sa mbo

⁷ Te da tsa ga möñhu 'mu. Hage n'ar ts'oki da t'ot'a ya 'bepate 'mu. Hin'ö, hingi njap'u. Hönse nuga, nuya 'bepate bi utkar ts'oki. Ngetho hinga pöhmö ga 'bente nu'mu hinxi xika ya 'bepate: Yo ma gi 'bente.

⁸ Ha nor ts'oki bi gu ar 'bepate ne bi jakagi da 'bente. Ngetho nu'mu hindi othohmö ar 'bepate, ar ts'oki xi m'etho.

⁹ Nuga ndi tehmö 'ra ya tsi pa, hinga ndi pöta ya 'bepate. Ha mi zo ya 'bepate, da pödi tema ar ts'oki. Ne pontho da tuga, ngetho da ts'oka ya 'bepateyu.

¹⁰ Ne da timbi nunar 'bepate xki ñötkagi ar te, bi jakagi da tu.

¹¹ Ngetho ar ts'oki bi gu ar 'bepate bi kakagi, ne njap'u bi hyogagi.

¹² Xa majöni ar t'ofö ne ya 'bepate xint'axi, ot'ar ñho ne faxkagihu.

¹³ Hage nö'ö mar ñhomhö bi jakagi da tu 'mu. Hin'ö, hingi njap'u. Nunar ts'oki bi ñ'udi tengu'ö, bi gu nö'ö mar ñho, bi jakagi da tu. Ne njap'u nunar 'bepate bi utkagi hangu ár nts'otho ar ts'oki.

¹⁴ Ngetho di pöhu, nuya 'bepate xpa e mhets'i, ha nuga dar meximhai, di pepar ts'oki.

¹⁵ Hindi pödi tema di pefi. Ngetho hindi ot'a nö'ö di ne, ne di ot'a nö'ö di utsa ga ot'e.

¹⁶ Nu'mu nö'ö hindi ne ga ot'e, go di pe'ö, di et'a ma mu xiñho ya 'bepate.

¹⁷ Hingo geke togo te gatho ot'mu, go ot'a ar ts'oki di pe'sa mbo.

¹⁸ Ne di pödi hingi 'bu ar ñho ha ma ndo'yo, ngetho di bemhö ga ot'a xiñho, ne hindi ot'a njap'u.

¹⁹ Ngetho hindi ot'a nö'ö ar ñho di nemhö ga ot'e. Ha xa di ot'a nö'ö hingi ho, hindi nemhö ga ot'e.

²⁰ Nu'mu di ot'a nö'ö hindi ne, hingo di otga 'mu, go ot'a ar ts'oki di pe'sa mbo.

²¹ Ngetho di nemhö ga ot'a nö'ö xiñho, ne di handi 'yoda ar ts'oki ha ma mu.

²² Ngetho mbo ha ma mu xa di johya di ne ga temba ár ñu Jö.

²³ Ne di handi 'ehe, nuna ma ndo'yo ntöxkwi ma mfeni, ne tsixkagi hár 'ye ar ts'oki di 'bu'be.

²⁴ Hwëkategi. Togo da gugagi ga he nunar ndo'yonu tsixka har ndöte.

²⁵ Di umba njamödi Jö, bi ñöngagi har 'befi bi me ma tsi Hmuhu Hesukristo. Gekase, ha ma mfeni di pepa Jö, mödi ma ndo'yo pepa ar ts'oki.

8

Ga 'buhu ngu xikagihu ár Hñö Jö

¹ Nupya hinte ma mfei to'ma nu'u togo 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ot'a ngu xipa ár Hñö Jö, hinga ngu nese'u.

² Ngetho di 'buhwiu ar tsi Hmu Hesukristo, nu ár Hñö Jö togo unga ar te, xi gugagihu ndi ohu hár 'ye ar ts'oki ne ar ndöte.

³ Nö'ö himbi tsa bi 'yot'a ya 'bepate, ngetho ya meximhai himi otho ya ts'edi nda 'yot'e, jange gese Jö ba pehna ár T'u, jangutho n'ar meximhai mi tsahmö nda 'yot'a ar ts'oki. Nunü bi unga ár te bi hñömba ár ts'edi ar ts'oki.

⁴ Njap'u bi tsa ndar hogajö'ihu ngu akagihu ya 'bepate. Ngetho hindi 'yohu ngu di nesehu, di 'yohu ngu ne ár Hñö Jö.

⁵ Ngetho nu'u togo 'bu ngu ne yá mfenise, hõnsenu beni. Ha nu'u togo datwa yá mfeni ár Hñõ Jõ, hõnsenu beñ'u n'ehe.

⁶ Nu'u togo pepa yá mfenise, ma da dinga ar ndõte. Ha nu'u togo pepa ár Hñõ Jõ, ma da dinga ar te ne ar hogam'ui.

⁷ Nu'u 'bu ngu ne yá mfenise, ntõxkwi Jõ, ngetho hingi ne, ne hingi tsã da 'yotwa yá 'bepate mõñ'õ.

⁸ Ne nu'u togo 'bu ngu ne'u, Jõ hinda tsã da numañhobi yá te'u.

⁹ Ha nu'ahu hingi pefu ri mfenisehu, gi pefu ár Hñõ Jõ 'bu ha ri muihu, nu'mu majõni 'buhnu. Ha nu'mu n'a hingi pe'spa ár Hñõ ar tsi Hmu Hesukristo, hingo ár meñ'õ.

¹⁰ Ha nu'mu ar tsi Hmu Hesukristo 'bu ha ri muihu, mõdi ri ndo'yohu 'butho xi du har ts'oki, nuri hñõhu te, ngetho gi 'buhwihu xiñho Jõ.

¹¹ Nu'mu 'bu ha ri muihu ár Hñõ Jõ togo bi ko'spa ár te ar tsi Hmu Hesukristo, Jõ, ngu bi guxa ar tsi Hmu, njap'u da umba n'ar 'ra'yo te ri ndo'yohu xi du. Da njap'u ngetho gi 'buhwihu ár Hñõ.

¹² Jange tsi kuhu, hindi 'ñepi ga pefu gatho nõ'õ ne ma ndo'yohu.

¹³ Ngetho nu'mu gi 'buhu ngu xi'ahu ri mfenisehu, ma gi tuhu. Ha nu'mu gi 'buhu ngu ut'ahu ár Hñõ Jõ, gi jafu da m'e nõ'õ ne ar ndo'yo, ne gi pe'su ar te.

¹⁴ Ngetho nu'u togo tsixa ár Hñõ Jõ, go yá bõtsi Jõ'u.

¹⁵ Hinxta hõñhu ár Hñõ Jõ ne ga penju ga ntsuhu. Xta hõñhu ár Hñõ Jõ xi jakagihu yá tedegihu Jõ. Jange di emfupya: Ma tsi Dada'i.

¹⁶ Ár Hñõ Jõ datwa majõni ma hñõsehu, ne embabi yá bõtsigihu Jõ.

¹⁷ Ha nu'mu yá bõtsigihu, ma da 'raju nuya ñho xi ñõtkagihu, ne ga ñhehwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho nu'mu ga thohu ya thogi ngu bi tho'õ, ma ga 'buhwihu hár nsunda.

¹⁸ Di põka xiñho, nuya thogi di thohupya, hinter me'õ nu'mu ga hejwu ar nsunda di to'mhu ga hanthu m'efa.

¹⁹ Gatho nõ'õ xi hyoka ár 'ye Jõ, to'ma ar pa da hyanda ar tsi Dada da ñ'u yá bõtsi.

²⁰ Ngetho gatho nõ'õ bi hyoka ár 'ye Jõ, bi 'be ar 'ñu nõ'õ nda mefi. Hingo bi nese nda njap'u, bi ne Jõ togo bi umba ar ndõ'mi n'ehe.

²¹ Gatho nõ'õ bi hyoka ár 'ye Jõ, ma da thõkwabi nunar ts'edi japabi da nhwati, ne da njohyawi xta hñõnga ár nsunda yá bõtsi Jõ.

²² Ngetho di põhu, gatho nõ'õ bi hyoka Jõ, 'rangutho xa hu ár ñõ hinxi ntsaya xi nzoñ'u, ntsawi ar ugi ngu n'ar 'beñho ma da da ár bõtsi.

²³ Ne hinge hõnse'u. Gesegihu n'ehe, togo xi t'akagihu ár Hñõ Jõ ngu n'ar nkohi nõ'õ da t'akagihu m'efa. Ne di zoñhu tu ma muihu di to'mhu da tekagihu Jõ, ne da 'rakagihu n'ar 'ra'yo ndo'yo hinda du.

²⁴ Ngetho nu'mu nda mpohu, gehnu di to'mhu. Ha nu'mu gar hanthuhmõ, hingar ndõ'mi. Hinto to'ma nõ'õ pets'i.

²⁵ Ha nu'mu di to'mhu nõ'õ hindi hanthu, ga tsethu ga to'mhu.

²⁶ Njap'utho ár Hñõ Jõ togo faxkagihu hinte ja ma ts'edihu. Ngetho hindi põhu ga ahu ngu di 'ñepi. Gese'õ xa hu ár ñõ zoni, 'ba made apkagihu tema di hoñhu.

²⁷ Ne Jõ togo het'wa yá muì ya jõ'i, põdi tema ne ár Hñõ Jõ. Ngetho nunu apkagihu ngu bengã Jõ xiñho da umba yá bõtsi xi ñ'emui.

Hyax'mu xa di tõtehu

²⁸ Di pöhy, nu'u togo mö Jö, gatho nö'ö te thogi fäts'i di 'ñepa ar ñho, gehyü togo xi ts'ofu ngu xi bengä Jö.

²⁹ Nu'u xki bödi nda mpohö nú'mü hinxki thokta ar ximhäi, gehyü bi hñuts'i nda ñhehwi ár T'u, togo nda ñöxhmu gatho ya ku.

³⁰ Ha nu'u togo xki hñuts'i, gehyü bi zohni. Ha nu'u togo bi zohni, gehyü bi nu hinte ma ts'oki mi tu. Ha nu'u togo bi nu hinte ma ts'oki mi tu, gehyü togo bi umbi nda m'u hár nsunda.

³¹ Tema da tsä ga möñhu 'mü. Nu'mü di 'buhwihü Jö, togo tsä te da jakagihü 'mu.

³² Jö togo himbi 'yot'a ár 'ñöngi bi da ár T'u bi pokagihü, hage hinda 'rakagihü mahyegiwi ár T'u gatho nö'ö di hoñhu.

³³ Togo tsä te da hyoxa nu'u togo xi hwahna Jö, nu'mü gesë Jö xi nu hinte ma ts'oki mi tu.

³⁴ Hage 'bu man'a togo da hñuxhmö ar mfei. Ar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te. Hinge hönse'ö, get'ö togo bi mengi bi nte, ne bi huxkwi ár Dada hár ñ'ei, habu bi 'bä made apkagihü Jö.

³⁵ Hiñ'otho te da japa ma tsi Hmuhü Hesukristo da hyegi da mökagihü. Wa di thohü ar thogi, ar dumui, ar nt'utsa, ar thuhu, ar k'at'a he. Nú'mü 'butho da thöga ma tehü, wa ñhötju ar jwai.

³⁶ Ngu enga har T'ofu:
Ngetho di teñ'ahe, hyax'mü 'butho xta tuhe.
Nhugagihe ngu ar tsi deti xi t'ent'i da tho.

³⁷ Ha nuju di töhu gatho nuya thogiyu, ngetho faxkagihü togo xi mökagihü.

³⁸ Jange xa di kaxmbeni, nunar ndöte, ar te, nuya enxë, ya ndö, nu'u ja yá ts'edi, nö'ö te japyä, nö'ö te di 'ñep'u,

³⁹ nö'ö te bi ja mañö, nö'ö te bi ja hai, wa man'a tema xi hyoka Jö, hinda tsä da 'wegagihü hár mhöte Jö, bi utkagihü mba penkagihü ar tsi Hmu Hesukristo.

9

Jö bi hwahna ya me Israel

¹ Nuga, nö'ö di mö majöni, ngetho di n'at'be ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hinte di pets'i te ga ntsä, ngetho ár Hñö Jö datka majöni.

² Xa tu ma müi, ne xa di tsamañ'u.

³ Nuga di ne nu'mü da tsahmö, go ga m'ëka, hinga 'bu'be ar tsi Hmu Hesukristo, nu'mü njap'u da tsä da mpö nu'u ma mixodyo'be. Gehyü ma ku di pes'be n'adar ji.

⁴ Nuya me Israel gehyü yá tede Jö, bi utwa ár nsunda. Bi umbabi ya nkohi ne ya 'bepate. Bi xipa hanja nda nsundabi, ne bi umba yá ñhöt'i.

⁵ Ka ba ehnu yá pale mi tänga Jö, ne ha yá 'betoyu, ka ba m'uhnu ngu n'ar ñ'ohö ar tsi Hmu Hesukristo. Gesënu Jö, go ár meü gatho tema ja, händi tsaya di t'umba ar nsunda. Dá njap'u.

⁶ Hinge xi njap'utho ár mhö Jö. Hönse hinga gatho nu'u yá 'beto ar Hakob gehyü ár hnini Jö.

⁷ Hinda tsä ga eñhu gatho nu'u yá 'beto ar Abra yá bötsi Jö n'ehe. Hin'ö, ngetho bi xipabi: Hönse yá 'beto ar Isa gi 'ñembabi ri 'beto.

⁸ Nu'mü, hinge gatho yá bötsi ar Abra yá bötsi Jö n'ehe. Hönse nu'u xi zu ár ñhöt'i Jö, gehyü xi t'embabi yá bötsi ne yá 'beto ar Abra.

⁹ Ngetho njanu enga ár ñhöt'i ar tsi Dada: Ga penga ri jeyë ngu nuya payu, ne ar Sara ma da 'yonga ár bötsi.

10 Hinge honse'ö, man'a te bi thogi. Núm'u mi dinga yoho yá bötsi ar Rebeka, n'ase ár dada, gehnu ar Isa ma palehu.

11 Núm'u hinxki m'uta nuya yoho yá bötsi, ne hinxki 'yot'atho ar ñho wa ar ts'oki, Jö xki hwahna n'a'u. Hinxki hyandwa yá hoga 'befi, ngetho njap'u xki beñ'ö nda 'yot'e.

12 Bi ñembabi ar Rebeka: Ri 'bet'o t'u ma da mepa ar 'befa.

13 Ngu enga har T'ofu: Nuga da mö ar Hakob, ne da utsal ar Esau.

14 Tema tsá ga möñhu 'mu. Hage hingi ot'a xiñho Jö. Hin'ö, hingi njap'u.

15 Ngu bi ñemba ar Moise: Nuga ga hwéka togo di nega, ne ga pe'spa ar ts'eti togo di nega n'ehe.

16 Hinge nu'mu da nese ar jö'i, wa nú'mu xa umbár mu da thahni. Jö go da möñ'ö togo da me'spa ar ts'eti.

17 Har T'ofu huxa tema nsipabi ar ndö Ehipto: Nuga xta jux'a'i ga ñ'u ma ts'edi, ne da nunga ma thuhu gatho ár nxidi ar ximhai.

18 Nu'mu, Jö pe'spa ar ts'eti togo ne'ö, ne nö'ö togo ne da japabi da nme'sku, tsá da 'yot'e.

19 Nu'mu, da tsá gi ñengagihu: Hanja Jö umba ár mfei ya jö'i 'mu. Ngetho hinjo'o togo da dospa ár mfeni Jö.

20 Ha nuga ga thöt'ahu njawa: Tsi jö'i, togo'i gi ne gi ntsawi Jö. Hage n'ar 'bada tsá da ñemba ar gö, yo'ö xka hyogagi njawa.

21 Hage hingi pe'sa ár ts'edi ar gö da hyoka nor 'bada ne'ö. N'adar xeni ar bohái, da tsá da hyoka ya 'bada di 'boxa habu nsu, ne ya 'bada di hö har 'befi hyax'mu.

22 Hage hingi njap'utho Jö n'ehe. Mi nemhö nda ñ'u ár kwe, ne nda ñ'u ár ts'edi, ha bi me'spatho ar ts'eti nu'u xki hñuts'i nda hwati.

23 Bi 'yot'a njap'u nda utwabi tengu ár döta ár nsunda nu'u togo xi zutwa ár nhwéki, ne xi hñux'ö da m'uhwi hár nsunda.

24 Ngetho Jö xi zonkagihu ga poñhu mateda ya xodyo ne nu'u hingya xodyo.

25 Jangu enga har t'ofu bi 'yot'a ar m'ehni Osea, habu enö njawa: Ma ga embabi ma hnini nu'u hingo ma hninihmö, Ne nö'ö ar hnini hingi ndi mödi, ma ga möpya.

26 Ne habu xki t'embabi:
Nu'ahu hingo ma hnini'ihu,
ja ma da t'embabinu,
gehyu yá bötsi Jö hö ar te.

27 Ar Isaia mi enö n'ehe, nú'mu mi nonga ya me Israel: Mödi mar nzeye ngu ar 'bomu 'bonga har ñonthe, honse n'a tsi tui xi bongi ma da mpoho.

28 Ngetho ar tsi Hmu ngut'a ma da japi da thokwa har ximhai ngu xi möñ'ö.

29 Ngu bi ñenga mam'et'o ar Isaia n'ehe:

Nu'mu ar tsi Dada togo pe'sa ar ts'edi hinxi 'yegagihu 'ra ma 'betohu, xta ñhehwihu ar hnini Sodoma, ne ndi hñöxkagihu ar hnini Gomora.

Jö numañho nu'u ñ'emui

30 Te da tsá ga möñhupya. Nu'u hingya xodyo himi honi nda m'u xint'axi hár nthandi Jö, gehyu xi nhu hinte ma ts'oki tupya ngetho ñ'emui.

31 Ha nu ar hnini Israel togo mi umba ár mu bi demba yá 'bepate ar Moise, ne njap'u nda nhu hinte ma ts'oki mi tuhmö, himbi zudi.

32 Yo'ö. Ngetho mi umbyá mu mi honi nda t'axki hinge har ñ'emui. Mi hoñ'u nda t'axka ha ya hoga 'befi mönga ya 'bepate, ne bi ntoxkwi ar do mfets'e.

³³ Ngu enga har T'ofu:

Pöhy, nuga di pö n'ar do mfets'e ne nt'ent'i núnu Sion.
Ha nö'ö tugo da ñ'emüibi'ö, hinda ma da 'be ár tsá.

10

¹ Tsi kuhu, xa majöni di xi'ahü, di umba ma müi di apa Jö da mpo ya me Israel.

² Nuga di damajöni, nuyü xa umbyá müi hongá Jö, mödi hingi pödi xiñho nö'ö ot'u.

³ Ngetho hinxi bö'u ar hogam'ui ungar tsi Dada. Xi umbyá müi da nhumañhobi nö'ö ot'u, ne njap'u hingi japamasu nö'ö xi 'yot'a Jö nda nhu-mañhogihü.

⁴ Nuyá 'bepate ar Moise bi göxa ár ts'edi nú'mü ba e ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u nda nhu hinte ma ts'oki tu gatho nu'u da ñ'emüibi.

⁵ Ngetho nö'ö togo ne da m'ui xiñho hár nthandi Jö di tenga nö'ö bi 'yot'a ar Moise, engá njawa: Nö'ö togo da 'yot'a gatho nuya 'bepateyü, ma da me'sa ar te.

⁶ Ha nunar nhumañho bi e har ñ'emüi, engagihü njawa: Yo ma gi beñhü togo ma da böxa mhets'i da tsiwa ar tsi Hmu Hesu.

⁷ Wa gi 'ñeñhü: Togo da gö har 'bexü da güxa ar tsi Hmu Hesu habü bi kü nu'u xi dü.

⁸ Ne te mönga har T'ofu: Gi pe'sp'u get'uθο ar mhö, oda ha ri ne, ne ha ri müi. Gehnü ar mhö ñ'emüi di dāhe majöni.

⁹ Nu'mü nuna ri ne damajöni ar Hesukristo gehnü ar Hmu'ö, ne gi jamfi ha ri müi Jö bi güxa man'agi har ndöte, ma gi mpoḥo.

¹⁰ Ngetho ha ma müihu di ñ'emüihu, ne njap'u nhugagihü hinte ma ts'oki di tuhü. Ha numa nehü damajöni nö'ö di ñ'emüihu, ne njap'u ga mpoḥu.

¹¹ Ngetho har T'ofu engá njawa: Gatho nu'u togo da ñ'emüibi, hinda ma da 'be ár tsá.

¹² Mahyetho ya xodyo ne nu'u hingya xodyo, n'adár Hmu gatho'u, ne umbabi da bongwatho gatho nu'u togo mat'i.

¹³ Ne engá ar T'ofu n'ehe: Gatho nu'u togo da mat'wa ár thuhu ar tsi Hmu, ma da mpoḥo.

¹⁴ Ha nu'mü hinxi ñ'emüi, hinda tsá da mat'i. Ha nu'mü hinxi 'yode, hanja ma da ñ'emüi. Ha nu'mü hinto hö'spa ar hoga mhö, hinda ma da 'yo'u.

¹⁵ Ne nu'mü hinto xi m'ehni, hanja da mhönga ar hoga mhö. Jangu engá har T'ofu: Nzada ár nzohö nö'ö togo mönga ar hogam'ui ne ar hoga mhö.

¹⁶ Mödi hinga gatho xi 'yot'a ar hoga mhö xi 'yode. Ngu xi 'ñenga ar m'ehni Isaia: Tsi Hmu, hinto xi ñ'emüi ar hoga mhö xta möñhe.

¹⁷ Da thinga ar ñ'emüi nu'mü da t'oxa ar hoga mhö, ne nunar mhönu nõnga ar tsi Hmu.

¹⁸ Ha di aña'ahupya: Hage hinxi 'yo'u 'mü. Hö, xi 'yode, ngetho engá har T'ofu:

Gatho ár nxidi ar ximhai xi nõnga yá mhö'u,
ne habü gatho xi zonga nö'ö möñ'u.

¹⁹ Di engá n'ehe: Hage hinxi bö ya me Israel. Hö, xi bödi, ngetho ar Moise bi 'ñenö m'et'o:

Nuga ar tsi Dada di engá: Ma ga tsot'ahü ri müihu, ga hongá man'ar hnini nö'ö hingo ma hnini.

Ne ma ga poñ'ahü ri kwehü, ga munts'a 'ra ya jö'i te gatho bentho.

²⁰ M'efa ar m'ehni Isaia himbi ntsu bi 'ñenö:
Ar tsi Dada enö: Bi dingagi nu'u togo himi hongagi.

Da ñ'udi bi hyandga nu'u himi angagi.

²¹ Har tsi Hmu emba ya me Israel: Gatho ar pa da tungwa ma 'ye 'ra ya jö'i xa ya me'sku ne ya toxte.

11

Nö'ö n'a tsi tui ya me Israel xi bongi

¹ Jange di añ'ahu: Hage Jö xi hyep'u ár hnini 'mu. Hin'ö, ngetho nuga dar me Israel n'ehe, ár 'betogi ar Abra, ne ár bötsigi ar Benjamin.

² Jö hinxi hye ár hnini yanu mam'et'o xi bödi. Ha hinxka nehu tema mönga ar T'ofu habu nonga ar m'ehni Elia, nú'mu mi kaxa Jö tema mi ot'a ya me Israel. Mi enga njawa:

³ Tsi Hmu'i, xi tho'a gatho ri m'ehni, xi thext'a gatho ri 'boxm'oñho. Hõnse di koka, ne thongagi da thogi n'ehe.

⁴ Ne bi dõtwa Jö bi ñenö: Xta hwahna hñun'atema'ret'a ya nthebe togo hinxi ndandihmõ xi ndõnga ar tsita ár thuhu Bal.

⁵ Njap'u nuya payu, 'bu 'ra ya tsi tui xi bongi togo xi hwahna Jö xi hwëkwa ár nt'uni.

⁶ Ha nu'mu xi nhwëkwabi, hinxi dö'u ot'a ya hoga 'befi. Ngetho nu'mu xi dö'u di ot'a ya hoga 'befi, hingar nthebate 'mu ár nt'uni xi unga ar tsi Dada.

⁷ Xi'mu, te ga beñhu. Nuya me Israel himbi dinga nö'ö tema mi honi. Hõnse nu'u tsi tui xki thahni bi diñ'u. Ha nu ma'ra bi njapi bi me yá mfeni hinge nda diñ'u.

⁸ Ngu enga har T'ofu: Jö bi ñökwa yá mfeni, ne bi gotwa yá da ne yá gu. Njap'utho 'bu nuya payu.

⁹ Ne ar Dabi bi ñenö njawa:

Nuyá ñhuni, dá japi da nts'okse,

ngu n'ar xõgu wa n'ar nt'ats'i habu da zose'u, gehnu ár mfei'u.

¹⁰ Dá m'exui yá da, hinda hyant'u, ne hindi tsaya yá xutha di muxa yá 'beni.

Ár mpohõ nu'u hingya xodyo

¹¹ Di añ'ahu n'ehe: Hage xi mfe'sa ya me Israel ne xi nhwati 'mu. Hin'ö, hingi njap'u. Ngetho xa ya me'sku, bi t'umba ar mpohõ nu'u hingya xodyo, ne njap'u nda ts'ot'wa yá mu.

¹² Ha nu'mu nuyá ts'oki'u bi mats'i da me'sa ya ñho gatho ya meximhai, ne nú'mu bi dahyu bi maxa nu'u hingya xodyo nda zu ar ñho, tenguhmõ nú'mu xta mengi da m'uhwi Jö man'agi.

¹³ Nuga di zo'ahu hingar xodyohu, ngetho dar mpote ar tsi Hmu, xi menkagi ga zo nu'u hingya xodyo, ne di numansu ma 'befi.

¹⁴ Xõmhõ njanu ga tsot'wa yá mu nuya ma mixodyo'be, ne da mpo 'ra'u.

¹⁵ Ngetho nú'mu mi the'u, bi ñhogamuiwi Jö gatho nu ma'ra 'bu ma'ra ya hai, nu xta mengi da ts'ih, pontho da mengi da me'sa yá te'u.

¹⁶ Njangu nu'mu nor 'bet'o xeni juni xi ndatwa Jö, gatho nö'ö man'a xeni n'ehe. Ha nu'mu yá 'yu n'ar za ár meti Jö, gatho yá 'yeza n'ehe.

¹⁷ Nu'mu n'ar hoga 'bai ar njõmdõni bi mfekwa 'ra yá 'yeza, ne bi thux'a'i nu'ge gar 'yeza ar manga njõmdõni, ne gi tsipa ár ngi ar hoga 'bai,

¹⁸ yo gi exa ri nsu gi ne gi hyõmahai nuya 'bet'o 'yeza. Ngetho gi pödi hingi toxke ar 'yuza, go tox'a'i.

¹⁹ Tsá gi ñemhõ: Nuya 'yeza bi mfeki ne bi thuxkagiga.

20 Nuyu bi mfeki ngetho ma ya me'sku, ha nu'ge ngetho gi ñ'emui bi thux'a'i. Jange yo gi exa ri nsu, tsupa Jö.

21 Ngetho nu'mu Jö himbi pumbabi nuya 'yeza xki bohnu, hanja ma da pump'a'ige.

22 Jange hyandwa xiñho ár ts'eti ne ár kwe Jö. Hö, ár kwe pe'spa nu'u xi dagi. Ha nu'ge, pes'a ar ts'eti nu'mu gi pödi gi su nunar ts'etinu. Nu'mu hin'ö, ma da mek'a'i ngu bi japa nuyu ma'ra ya 'yeza.

23 Njap'u nu'u xi mfeki, nu'mu da hyep'u yá me'sku, da mengi da thuta man'agi, ngetho Jö pe'sa ar ts'edi da mengi da tuta har 'bai man'agi.

24 Ngetho nu'ge, ngu n'ar mąga njömdoni bi ts'ek'a'i ne bi thut'a'i har hoga njömdoni, ter ñhembibi 'mu da mhenga da thuta man'agi nu'u xki bohnu met'o.

Ya me Israel bi njo'spa yá ñho

25 Tsi kuhu, di ne gi pöhu nö'ö himi fö mam'et'o, ne hingi 'ñexa ri nsuhu. Nuya me Israel bi got'a yá mfeni 'ra ya tsi pa, da do'mi da yut'a gatho nu'u hingya xodyo 'bu ma'ra ya hai xi zu ár nhwëki Jö.

26 M'efa gatho ya me Israel ma da mpohö, ngu engā har T'ofō: Ma da zo n'ar ñönte di 'ñe Sion, ne da paxt'a nö'ö xi nts'otho ha yá 'beto ar Hakob.

27 Njap'u xta nko'be ma ga hokwa yá ts'oki, ngu xta ñöt'wabi.

28 Nuyü, yá ñ'uni ar hoga mhö, njapu xok'ahu ar goxthi da tsā gi mpohu. Ha Jö mödi, ngetho xki hwampa yá dada mam'et'o.

29 Ha nuyá nt'uni ne yá nzote ot'a Jö, hinda njap'utho. Jö hingi pata ár ne.

30 Ngu'ahu maham'u hinged ngi othu Jö, ha nupya xka tsuhu ár nhwëki, ngetho himbi 'yot'u Jö.

31 Njanupya ya me Israel hinxi 'yota Jö'u, njanu da zu'u nunar nhwëki xi zu'ahu n'ehe.

32 Ngetho Jö bi 'yent'a gatho nda nme'sku, ne m'efa nda me'spa ar nhwëki xoge.

33 Xa nzeyetho ár mfeni ne ár mfödi Jö. Hinjo'o togo da bödi tema ne da 'yot'e. Hinjo'o togo da xet'wa yá 'ñu'ö.

34 Ngetho, togo xi bötwa ár mfeni Jö, wa togo xi uta Jö tema da mefi.

35 Hage 'bu n'a togo te xi umba Jö m'et'o, ne da ko'spya.

36 Ngetho gatho nö'ö te ja, go ár meti'ö, go bi hyok'ö ne 'bui da mepabi'ö. Go di 'ñepabi hinda ntsayā da t'umba ar nsunda. Dá njap'u.

12

Gehnu xiñho da me ya gamfi

1 Jange tsi kuhu, di a'ahu gi umfu Jö xoge ri ndo'yohu, ngu n'ar m'oñho tetho, xint'axi ne numañho Jö. Gehnu ar mhat'ajö di 'ñepi gi 'yothu, ngetho Jö xa xi utkagihu ár nhwëki.

2 Yo gi ñhogamuihu nö'ö te 'ra'ahu ar ximhai. Mahyoni gi n'a'yohu ri 'ra'yo mfenihu, ne njap'u gi tsasehu tema ne Jö embi nzatho, numañho ne handi xiñho.

3 Nuga xi hwégagi ga pepa ar tsi Hmu, jange di xi'ahu, hinged xa di thotho gi 'ñexa ri nsuhu. Nuhu xiñho tema gi bensehu, ngu ár nzeye ar ñ'emui xi hyeni xi 'ra'ahu Jö, ngu ár nt'eni'ö.

4 Ngetho jangu ma ndo'yohu pe'sa nzeye yá xeni, ne hinga gatho get'ar 'befi pets'i,

⁵ di njahup'u n'ehe. Mödi di nzeyehu, 'rangugihu dár ndo'yohu ar Hesukristo, ne di mfaxu n'a ngu n'a.

⁶ N'añ'o n'a ngu n'a ya hogant'uni xi hwëgagihu Jö. Nu'mu n'a xi t'umbabi ngu ár m'ehni Jö, dá mepabi ngu ár nzeye ár ñ'emui pëts'i.

⁷ Ha nu'mu xi thembabi da m'ego, dá máxa ma'ra. Wa xi t'umbabi da ñ'utate, dá uta ma'ra.

⁸ Nö'ö togo xi t'umbabi da hñu'mba yá muí ma'ra, dá hñu'mba yá muí. Wa xi t'umbabi da hyeni, dá me'sa n'ar hogamuí da 'yot'e. Wa xi t'umbabi da ndö, dá umba ár muí da 'yot'e. Ha nö'ö xi t'umbabi da máxa togo hongá ar mfats'i, di johya da 'yot'e.

⁹ Nö'ö ar mhöte gi pe'su, xa majöni di ñe ha ri muíhu, hindi oxta mañö. Utsahu nö'ö hingi ho, teñhu nö'ö xiñho.

¹⁰ Mhöhü n'a ngu n'a, gi pe'su n'ar hoga mhöte gar kuhü. Ne di 'benga nt'ek'ei gi zohü ma'ra.

¹¹ Mpehu nts'edi, yo gar döñehü. Umba ri muíhu pefu ar tsi Hmu.

¹² Njohyahu gi ndo'mhu, tsethu ya thogi, hingi hyehu gi 'yafu Jö.

¹³ Ñehewihü ma'ra ya gamfi tho ar k'at'i, ne nzöihu gi uñhu ar seki ha ri nguhu da ñ'oxa ma'ra.

¹⁴ Mathwü Jö nu'u togo utsa'ihu. 'Yafu ár ñho, yo gi afu nö'ö hingi ho.

¹⁵ Njohyawihü nu'u togo johya, ne nzongwihü nu'u togo zoni.

¹⁶ N'adar mfeni gi pe'su. Yo gar ñ'ets'ihu, ntsixkwihü nuya tsi hyoya. Yo gi 'ñexa ri nsuhü xa gi pöhu.

¹⁷ Yo gi ko'spabihu ár ñöni togo ot'ahu ar ts'oki. Umba ri muíhu da hyant'ahu ya jö'i gi othu ar ñho.

¹⁸ Nö'ö 'ba ri ñöni, umba ri muíhu gi ntsixkwi gatho ya jö'i nu'mu da tsa.

¹⁹ Tsi kuhü, yo gi ja ri 'yese gi ko'spa ár ñöni togo xi 'yot'a n'ar ts'oki. Tsokwabihu ár tsi kwe Jö, ngetho engá har T'ofó: Go ma metiga ar nko'sñöni, go di unga ar njut'i, engá ar tsi Hmu.

²⁰ Di xi'ahu, nu'mu ri ñ'unihu tunthu, umbabihu te da zi, ha nu'mu tuthe, umfu ar dehe. Nu'mu gi japabihu njap'u ri ñ'unihu, hindi pödi ha da hwi'sa ár ñö di ntsa.

²¹ Yo gi ñhehu da dö'ahu ar ts'oki. Juhu ar ñho gi töhu.

13

¹ Gatho ya jö'i dá 'yota ya ts'ut'wi, ngetho Jö go xi umbár nsu gatho nu'u togo pe'sar ts'edi. Gatho nuya jö'i pe'sa yá nsu go xi 'ñex'ö.

² Jange gatho nu'u hingi ota ya ts'ut'wi, toxa nö'ö xi hñuxa Jö, ne njap'u munts'ase ár mfei da züdi.

³ Ngetho nuya ts'ut'wi hixi t'ets'i da pi nu'u togo ot'a ar ñho, tsu nu'u togo hingi ot'e xiñho. Nu'mu hingi ne gi 'buhu gi tsuhu ya ts'ut'wi, 'yothu nö'ö xiñho, ne da t'es'a ri nsuhu.

⁴ Ngetho yá 'bego Jö'u, hoñ'a ri ñhohü. Ha nu'mu hingi othu nö'ö xiñho, nu'mu hö, gi nsuhü. Ngetho hinga m'etho hö ár ndojwai, gehnu ár 'bego Jö da ko'spa yá ts'oki ne da umbár mfei ya ts'okte.

⁵ Jange 'yothu ya ts'ut'wi, ne hinda mfep'ahu, ne hinte di tsu'a ri mfenihu n'ehe.

⁶ Jange gi juthu ar bojö jot'a ya ndö, ngetho yá 'begoyu Jö, xi 'yentyá te da me nunar 'befinu.

⁷ Juthwu gatho nu'u togo gi tufu: nö'ö ar bojö jot'a ya ndö, ne gatho ma'ra di 'ñep'ahu gi juthwu. Togo mahyoni gi numañhohü, jahup'u, ne togo di za gi 'ñe'sfu ár nsu, 'yothu n'ehe.

⁸ Yo gi ñhoxu ya thaj. Nö'ö gi 'yothu, gi mhöhu n'a ngu n'a. Ngetho nu'mu gi möhu ri ñ'ohu, gi othu ya 'bepate mönga har T'ofu.

⁹ Ngetho nu habu enö: Hingi tsimba ár nthöti ma'ra, hingi mpë, hingi pe ya nhemhñö, hingi hyokwa yá ñho ri ñ'ohu, ne ma'ra ya 'bepate; gathoyu da tsa da tx'uki hõse da t'enö: Mö ri ñ'ohu ngu gi mhõse.

¹⁰ Nö'ö togo möte, hingi ts'okwa yá ñ'ohu. Jange gathu ya 'bepate go ot'a nö'ö to möte.

¹¹ Jahu njap'u, ne nuhu ya pa di 'buhu. Ma ga zot'a ma dahu ga hehu ar t'öhö. Ngetho nupya hints'u yap'u 'bu ma mpohohu, ngu mi 'bu nú'mu nda ñ'emuihu.

¹² Ya 'butho da göxar xui, ne xi 'ñep'utho ar hyats'i. Jange ma ga hehup'u yá 'befi ar 'bexui, ne ga hehu ar he di b'uhü har hyats'i, ngu xi ñhoka n'ar ndogu di ma har tuhni.

¹³ Ma ga 'buhu di nheki di 'yohu har hyats'i, ga othu xiñho gathu. Hinga 'buhu hinte di juju ha ya dangu habu xa ñuntho ne ntiitho. Hinga 'buhu har hyoka 'behñö ne nö'ö xi nts'otho. Hinga ntuñhu, ne hinga hyokwabihu yá ñho ma ñ'ohu.

¹⁴ Ga ñhexu ár ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinga ñhehu da kakagihu nö'ö te gathu bi e ha ma mfenihu.

14

Nu'u hingi tse di yá ñ'emui

¹ Yo gi 'weju nu'u ya ku hingi tse di yá ñ'emui, ne yo gi ñöniwi tema gi beñhu.

² Ngetho 'ra beni tsa da zi gathu, ha ma'ra hingi tse yá ñ'emui, hõse tsi ya tsi k'ani.

³ Nö'ö togo tsi gathu, yo ma da denga nö'ö togo hingi tsi xoge. Ha nunu, yo di thenga nö'ö togo tsi, ngetho Jö go xi numañho'ö.

⁴ Xi nu'ge, ter me'age gi themba ár 'bego man'a. Ar hmu go da möñ'ö ha da nangi wa da dagi. Ha ma da nangi, ngetho döta ár ts'edi ar tsi Hmu togo da gats'i, ne hinda hyegi da dagi.

⁵ Ra handi xiñho da nhumansu 'ra ya pa da mepa Jö, ha ma'ra handa gathu ya pa mahyetho. N'a ngu n'a mahyoni da bödi tema pefi.

⁶ Nö'ö togo hwahna 'ra ya pa, ent'wa ar tsi Hmu. Ha nö'ö handa gathu ya pa mahyetho, njap'utho n'ehe. Nö'ö tsi gathu, ent'wa ar tsi Hmu ne umba njamödi. Ha nö'ö hinga gathu tsi, njap'utho n'ehe umba njamödi Jö.

⁷ Ngetho hinto di 'buhu ga pepase ma tehu, ha hinga tuhu di hongu ma ñhosehu.

⁸ Nu'mu di tehu, di ent'wü ma tehu ar tsi Hmu, ha nu'mu ga tuhu, go di ent'wabihu'ö n'ehe. Jange nu'mu di 'buhu, wa xta tuhu, ár metigihu ar tsi Hmu.

⁹ Jange bi du ar tsi Hmu ne bi nanga man'agi. Bi mengi bi nte, ne njap'u bi hñuts'i ngu ár Hmu nu'u te ne nu'u xi du.

¹⁰ Xi nu'ge 'mu, yo'ö gi thenga ri ku. Wa hinte gi nuge nö'ö ot'ö. Ha hingi pöhu, gathu ma ga 'bahü da hñöskagihu majöni ar tsi Hmu Hesukristo.

¹¹ Ngetho engu har T'ofu:

Nuga di 'bui, engu njap'u ar tsi Hmu, ne gathu ya jö'i ma da ndandihmö da nsundagi,

ne da damajöniyu dar Jöga.

¹² Nu'mu, n'a ngu n'a ma ga dathwü majöni Jö gathu nö'ö xta othu.

¹³ Jange hinga ma ga ntheñhu n'a ngu n'a. Ma ga nkohu ha ma muihu hinga pojwü ya mfets'e da japi da da ma kuhu.

¹⁴ Nuga di pödi ne di kaɣmbeni njap'u benga ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho hinte xints'othose. Ha nu'mu n'a beni xints'otho, hö njap'u hár mfeni'ö.

¹⁵ Ha nu'mu nuna ri ñhuni tsot'wa ár muí ri ku, hingi pe'sa ar mhöte 'mu. Nuna ri ñhuni, yo ma da japa da m'e ri ku, togo ar tsi Hmu Hesukristo bi ungár te bi poho.

¹⁶ Yo gi xoju ar goxthi da nthenga nö'ö gi beñhu xiñho.

¹⁷ Ngetho har ts'ut'wi Jö, hinga m'et'o ya ñhuni wa ya ts'ithe. M'et'o ar m'ui xint'axi, ar hogam'ui, ne ar johya. Gathoyu unga ár Hñö Jö.

¹⁸ Nö'ö togo pepa ar tsi Hmu Hesukristo njanu, numañho Jö ne ya jö'i.

¹⁹ Jange ma ga teñhu nor ñho unga ar hogam'ui, ne faxkagihu n'a ngu n'a da te ma ñ'emuihu.

²⁰ Yo gi jafu ár ñhuni da hwatwa ár 'befi Jö. Mödi gatho nö'ö te jawa xiñho da ts'i, nö'ö hingi ho, n'ar ku da japa ár ñ'ohu da dagi ngetho te gatho tsi.

²¹ Xiñho hingi tsa ar ngo, wa gi tsi ar ixkat'afi, nu'mu gi japi da mfe'sa ri ku, gi tsot'wa ár muí, wa da went'a ár ñ'emui.

²² Nu'mu gi ñ'emui xiñho nö'ö gi ot'e, honse gi pohwi Jö. Nzatho nö'ö togo hinte tsu ár muí ngetho pödi xiñho nö'ö ot'e.

²³ Ha nö'ö yomi ha xiñho nö'ö tsi, tuxar ts'oki, ngetho hingi ñ'emui xiñho nö'ö ot'e. Ne gatho nö'ö ot'e hingi ñ'emui, nunu ot'ar ts'oki.

15

¹ Jange nuju xi nzedi ma ñ'emuihu, mahyoni ga pe'sfu ar ts'eti ga faxu nu'u togo hingi tse ya ñ'emui, ne hinga honse ma ñhohu.

² Ma ga hoñhu n'a ngu n'a ár ñho ma ñ'ohu, ga faxu da noxka ár ñ'emui.

³ Nunar tsi Hmu Hesukristo himbi hyonga ár ñhose, jange bi tho'ö ngu enga har T'ofó: Go da nthex'be ya nts'ani mi tho'x'a'i.

⁴ Ngetho nuya T'ofó bi t'ot'a maham'u, xi t'ot'i nda utkagihu nda hñuxa ma ndo'mihu, ga pe'su ar humamui ne ar ts'eti mönga har T'ofó.

⁵ Jö togo ár me'ti ar ts'eti ne ar humamui, n'at'wu da 'ra'ahu n'adar mfeni n'a ngu n'a gi 'buhu xiñho, ngu benga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Njap'u n'adar mfeni ne n'adar mhö gi nsundabihu Jö ár Dada ma tsi Hmuhü Hesukristo.

Nu'u hingya xodyo bi nsipa ar hoga mhö

⁷ Uñhu ar tsaya n'a ngu n'a, ngu ar tsi Hmu Hesukristo bi 'rakagihu n'ar hoga tsaya, ne njap'u da t'e'spa ár nsu Jö.

⁸ Di xi'ahu, nunar tsi Hmu Hesukristo ba e da mepa ya xodyo, ne njap'u bi ñ'udi mönga majöni Jö, ne ot'a gatho ngu xki ñöt'wa ma palehu.

⁹ Ne nu'u hingya xodyo da nsundabi Jö da bötwa ár döta nhwëki, jangu enga har T'ofó:

Ga datwa majöni togo'i nu'u hingya xodyo 'mu, ne ga tüt'a ri thuhu.

¹⁰ Ne enö n'ehe:

Nu'ahu hingya xodyohu, njohyawihu ár hnini Jö.

¹¹ Ne pengi enö njawa:

Gatho'ihu hingya xodyohu, nsundahu ar tsi Hmu.

Hö, nu'ahu gi 'buhu ma'ra ya hai, 'ñe'sfu ár nsu.

¹² Ar m'ehni Isaia bi 'yot'a njawa n'ehe.

Ar Isai ngu n'ár 'bai n'ar za ma da 'ro n'ár 'yu,

gehnü di o hár 'ye nu'u hingya xodyo.

Ja gehnü togo ma da hñuxá da.

13 Ha nunar Jö togo unga ar ndo'mi, xa da 'ra'ahu ar johya ne ar hogam'ui ngetho gi ñ'emuihu. Ne da hñus'a ri ndo'mihu tsix'ahu ár ts'edi ár Hñö Jö.

14 Ha nuga di kaxmbeni tsi kuhu, xa gi pe'su ar hogamu, ne hingi k'athu ar mfödi gi hñu'mfu ár mu i n'a ngu n'a ri kuhu.

15 Tsi kuhu, xta ot'ahu nunar he'minu, jar xeni xta top'ahu, ngetho hindi ne gi pumhnihu. Xta ot'a njap'u ngu xi hwëga Jö ga ot'e.

16 Dar 'bego ar tsi Hmu Hesukristo, di xipa nu'u hingya xodyo ár hoga mhö Jö. Di hö'spa nunar hoga mhönu, ne njap'u ga datwa Jö nu'u hingya xodyo, ngu n'ar m'oñho thandi xiñho xi xuka ár Hñö Jö.

17 Tsahmö ga exa ma nsu, ngetho xi maxkagi ar tsi Hmu Hesukristo xta mpe hár 'befi Jö.

18 Ngetho hinte man'a di ne ga mö, hönse nö'ö xi 'yot'a ar tsi Hmu ha ma 'ye, njap'u da ts'i nu'u hingya xodyo da 'yotwa ár mhö. Gathoyu xi njap'u xi 'yox'u ár mhö xta xipabi, ne xi hyant'u ar hogam'ui xta utwabi.

19 Xi nheki ya döta nt'udi, ne ár ts'edi ár Hñö Jö, xi maxkagi xi 'yo ya me Herusalen ne gatho ár nthet'i. Da tsonga Iliriko habu xa mi yap'u, gathonu xta mömba ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

20 Njanu xa da umba ma mu da mönga ar hoga mhö, hinge habu xki mhömba ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinge nga mfis'befi'be ma'ra.

21 Nö'ö da pefi, ngu enga har T'ofu:
Nu'u togo hiñham'u xki nsipabi togo'ö, ma da bödi.
Ha nu'u hiñham'u xi 'yode, ma da zo ya mfeni.

Ar Pablo ne da ma Nroma

22 Hangu xta nemhö ma ga k'ös'ahu, ha nuya 'befiyu xi k'askagi ga map'u.

23 Ne nupya hindi pe'sa ma'ra ya 'befi ha ya haiyu, ha xta to'ma nzeze ya jeye di ne ga 'buhwihu.

24 Jange nú'mu xka ma España, ma ga thop'utho. Di ne ga nu'ahu, ne gi faxkagihu ga ju ma 'ñu man'agi xka jwahu ga njohyahu.

25 Nupya gar ma Herusalen, ma ga hö'spa ár mfats'i m'empa ya gamfi bi 'buhnu.

26 Ngetho nuya ku me Nmasedonia ne Akaya, bi beñ'u xiñho nda mempa n'ar mfats'i nu'u ya gamfi hyoya 'buhnu Herusalen.

27 Nuya kuyu bi numañho nda 'yot'a njap'u, ne xiñho, ngetho pontho tupabi'u. Nu'mu ya xodyo bi mfaxkwi yá ñho umba Jö di 'ñe mhets'i, xiñho nuya hingya xodyo da ñehewi yá ñho pe'skwa har ximhai n'ehe.

28 Di xi'a'ihu 'mu, nu xka jwadi ga tso nunar mfats'inu, ga tsoñ'ahu xka ma España.

29 Di beni xka map'u, ma ga hös'ahu ár ñho ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo, ne xa ga hönhu ar njöpi.

30 Di a'ahu tsi kuhu, hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo ne hár mhöte ár Hñö Jö, gi faxju ga afu Jö da zixkagi xiñho,

31 hinte da jakagi nuya hingi ñ'emui 'buhnu Nhudea. Ne nunar mfats'inu bi t'akagi ga höts'i, da numañho ya gamfi me Herusalen.

32 Ne xa ga njohya ga tsoñ'ahu nu'mu njap'u ne Jö, ne ga tsayawihu mahyegi.

33 Jö togo unga ar hogam'ui, gi 'buhwihu hyax'mu. Da njap'u.

1 Di xi'ahụ, nunar ku Febe n'ar hoga ku togo ƒaxte har nijö Nsenkrea.

2 Umfụ n'ar hoga tsaya ngu n'ar gamfi xi ñ'emụi ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xiñho da 'yot'a ya ku. ƒaxu ne umfụ gatho te k'at'i, ngetho nunu xi maxa nzeye. Gesegi xi maxkagi n'ehe.

3 Zengwagihup'u ar ku Prisila ne ar ku Akila, togo xi maxkagi hár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo.

4 Nuyü bi 'yent'a yá te bi maxkagi, jange di umba njamödi. Hinge honsegi, gatho nuya nijö hingya xodyo umba njamödi n'ehe.

5 Zengwagihü ya ku mhunts'a ha yá nguyu, ne ma tsi hmöka ku Epeneto. Gehnü m'et'o bi ñ'emụi ar tsi Hmu Hesukristo nünü Akaya.

6 Zengwagihü ar ku Maria togo xa xi umba ár müi xi max'ahü.

7 Zengwagihü ar ku Androniko ne ar ku Hunias, pontho ma mēni ne ma ñ'ohü har ƒadi. Gehyü xi nu xiñho ya mpote, ne bi dökagi m'et'o bi ñ'emụiyü ar tsi Hmu Hesukristo.

8 Zengwagihü ar Amplia, ma tsi hmöka ku xta jamfihe ar tsi Hmu.

9 Zengwagihü ar ku Urbano ma maxte hár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo, ne zengwagihü ma hmöka ku Estaki.

10 Zengwagihü ar Apele togo bi zeta ya thogi tēnga ar tsi Hmu Hesukristo. Zengwagihü nu'u 'bü hár ngu ar Aristobulo.

11 Zengwagihü ar Erodion togo poni ma mēni. Zengwagihü nu'u 'bü hár ngu ar Xixo xi ñ'emụi ar tsi Hmu.

12 Zengwagihü ar ku Trifena ne ar ku Trifosa, togo mpe hár 'befi ar tsi Dada. Zengwagihü ar hmöka ku Persida togo xa xi mepabi ar tsi Hmu.

13 Zengwagihü ar ku Rufo, nzada ár m'üi ñ'owi ar tsi Hmu. Zengwabihü ár nönö, pontho ma nönöga n'ehe.

14 Zengwagihü ar ku Asinkrito, ar ku Fregonte, ar ku Herma, ar ku Patroba, ar ku Herme ne gatho ya ku 'buhwinü.

15 Zengwagihü ar ku Filologo, ar ku Hulia, ar ku Nereo ne ár njup'u, ar ku Olimpa ne gatho ya ku mhuskwinü.

16 Ne uñhü n'ar ñhufi n'a ngu n'a dar nt'axi ri mfenihü. Di zengwa'ihē gatho nuyá nijögihü ar tsi Hmu Hesukristo.

17 Tsi kuhü, di a'ahü gi hyanthü xiñho togo heka ya ku, ne japi da dagi uta ma'ra ya mfeni, ts'oka ar hoga nt'uti xka pöhy. Nu xki pöhy togo'u, 'wehü.

18 Ngetho nuya jö'iyü hingi pepa ar tsi Hmu Hesukristo. Pepase yá müi, ne xa nzada yá ne ka nu'u oxa gatho nö'ö nsipabi.

19 Gatho pödi xa gi othwü ár mhö Jö, jange xa di johya. Ne di ne gi pöhy xiñho gi teñhü ar ñho, ne hingi jafumasu nö'ö xints'otho.

20 Jö togo unga ar hogam'üi, ngut'a ma da ze'ma ar ts'ondöhi ha ri wahü. Ar tsi Hmu Hesukristo da hwék'ahü ár nt'uni.

21 Peñ'a'ihü ar nzengwa ar ku Timoteo ma maxte, ne nuya pontho ma mēni, ar ku Lusio, ar ku Hason, ne ar ku Sosipater.

22 Nuga, ar ku Tersio togo di ƒaxa ar ku Pablo, di ot'a nunar he'minü, di zengwa'ihü ngetho xta ñ'emụi ar tsi Hmu n'ehe.

23 Zengwa'ihü ar ku Gayo togo 'raka ar seki di kokwa hár ngu, ne ka mhunskwa ar nijö n'ehe. Zengwa'ihü ar ku Erasto togo tsixa ár bojö ar hnini. Ar ku Kuarto zengwa'ihü n'ehe.

24 Dá hwék'ahü gatho'ihü ár nt'uni ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

²⁵ Nsunda Jö togo tsä da zeta ri ñ'emuihu, ngu enga ar hoga mhö di mönga, ne nunar nt'uti nonga ar tsi Hmu Hesukristo. Xi t'utkagihupya nö'ö mi 'bui xki jo'mtho nú'mu hinxki thokta ar ximhai.

²⁶ Ha nupya xi zükagihu nö'ö xi 'yot'a ya m'ehni nda thogi, ngu xki mönga Jö togo hö ar te. Ne njap'u xi nunga ha gatho ya hai, ne nda e ya jö'i nda ñ'emui ne nda 'yote.

²⁷ Nö'ö honse n'a Jö 'bui, ne ár meti ar mfödi. Hinda ntsaya da hñönga ar nsunda xi döpa ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR NDUI AR KORINTIO

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Nkorinto

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, xi ts'onkagi ga pota ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u bi ne Jö. Nuga ne ar ku Sostene,

² di peñ'ahē nunar he'minū, nu'ahū ár nijö'ihū Jö gi 'buhunū Nkorinto. Xi xuk'ahū ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi 'wek'ahū go ár meti'ihū Jö, mahyegiwi nu'ū habū gatho mat'wa ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ár Hmu'ū ne ma Hmuhū n'ehe.

³ Jö ma tsi Dadahū ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahū n'ar hogam'ūi ne da hwék'ahū yá ñho.

Ar Pablo umba njamödi Jö xi hwékwa yá nt'uni xi t'umba ya ku

⁴ Hindi tsaya di umba njamödi Jö, di beñ'ahū ne ya ñho xi hwék'ahū Jö, ngetho gi 'buhwihū ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Ngetho gi 'buhwihū, xa xi nhwék'ahū nzeyē ya ñho, xa ja te gi möñhū, ne gi pe'sū ar mfödi xiñho.

⁶ Ne xi nheki xi mpe ha ri m'ūihū nunar mhö da xi'ahū ndi nonga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Xa gi pe'sfū gatho yá nt'uni Jö, hinte gi k'athū, gi tō'mthohū da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Nö'ö n'ehe ma da zet'a ri ñ'emūihū, ne njap'ū da za gi tsoñhū hár ngöts'i ar 'ñu, ne hinte di ja te da thös'ahū majöni har ngöxapa da penk'ö.

⁹ Jö ot'a nö'ö mö, ne go gehnū togo bi zo'ahū gi ntsixkwihū ár T'ū, gehnū ma tsi Hmuhū Hesukristo.

Ya ku me Nkorinto xi ñhege

¹⁰ Tsi kuhū, di a'ahū ar möte hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, gi ñöhū n'adar mhö, ne hinda nja ya ñhege. Mahyoni gi pe'sū n'adar mfeni ne n'at'wū gi pehū.

¹¹ Tsi kuhū, xta ode xi mönga yá mēni ar Kloe, enö hingi beñhū mahyegi ne gi ntsahñökihū.

¹² Gehnū di ne ga beñ'ahū, 'ra gi eñhū: Nuga ár metigi ar Pablo. Ma'ra gi eñhū: Ár metigi ar Apolo. Ha ma'ra: Ár metigi ar Pedro. Ne ma'ra gi eñhū: Ár metigi ar Kristo.

¹³ Hage xi nxēnga ar tsi Hmu Hesukristo 'mū. Hage bi ts'uta har pont'i ar Pablo ne njap'ū xka mpohū. Wa ga nxixthehū hár thuhu ar Pablo.

¹⁴ Di umba njamödi Jö hinto xta xixthe'ihū, hönse ar ku Krispo ne ar ku Gayo.

¹⁵ Njap'ū hinto da tsā da ñ'enö xi nxixthe ha ma thuhu.

¹⁶ Da xixthe yá mēni ar ku Estefana n'ehe. Hindi beni ha xta xixthe ma'ra.

¹⁷ Ar tsi Hmu Hesukristo himbi menkagi ga xixthe. Bi menkagi ga mönga ar hoga mhö; hinge ngu ár mfödi ya meximhāi, ne njap'ū da hñökwa ár ts'edi ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo har pont'i.

Ar tsi Hmu Hesukristo gehnū ar ts'edi ne ar hoga mfödi xi unga Jö

¹⁸ Nunar mhö nonga ár ndöte ar tsi Hmu bi ts'uta har pont'i, handa ngu n'ar 'bemfeni nu'u togo xi m'edi. Ha nuju togo xta mpohu, gehnu ár ts'edi Jö xi t'akagihu.

¹⁹ Ngetho njanu enga hár T'ofö Jö:

Ma ga hwatwabi yá mfödi nu'u togo ja yá mfödi, ne ma ga emba yá mfeni nu'u togo xa ti yá mfeni.

²⁰ Hinjo'o n'ar nimfenipya. Hingi thinga n'ar böt'ofö. Habu tsá da thinga n'a togo thö xiñho nuya payu. Ngetho Jö handwa yá mfeni ya meximhai ngu n'ar 'bemfeni.

²¹ Jö xa döta ár mfödi, ne bi hñuts'i hinge nda bö ya jö'i togo'ö di tenda yá mfödise. Jange bi beñ'ö mar ñho nda pö nu'u nda ñ'emui ar hoga mhö xi t'enö, módi handa ya jö'i ngu ar 'bemfeni.

²² Nuya xodyo adi da hyanda ya nt'udi, ne nu'u hingya xodyo adi da t'uta ar mfödi.

²³ Ha nuju, di möñhu ar hoga mhö nonga ar tsi Hmu Hesukristo bi ts'uta har pont'i. Nunar mhönu japi da mfe'sa nuya xodyo, ne handa ngu n'ar 'bemfeni nu ma'ra hingya xodyo.

²⁴ Ha nu'u togo xi zohna Jö, ngu ya xodyo wa hingya xodyo, nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár döta mfödi ne ár ts'edi Jö xi ñ'udi.

²⁵ Ngetho nö'ö benga ya jö'i n'ar 'bemfeni pe Jö, töpatho yá mfödi gatho ya jö'i. Ha nö'ö hant'u hinte ja ár ts'edi Jö, töpatho ár ts'edi gatho ar meximhai.

²⁶ Hyanthu xiñho tsi kuhu, tengu xi zo'ahu Jö. Hinge ngar nzeyehu ngi pe'su ar mfödi ngu benga ya meximhai, hinte mi ja ri ts'edihu, hinte mi ja ri nsuhu.

²⁷ Nö'ö handa ya meximhai hinte pe'sa ár mfödi, go xi hwahna Jö da 'betwa yá tsá ya nimfeni. Ne nö'ö beñ'u hinte ja ár ts'edi, gehnu xi hwahna Jö da 'betwa yá tsá nu'u ja yá ts'edi emp'ö.

²⁸ Ne nö'ö xi nt'utsa, xi t'ei, ne nö'ö hinter me'ö, gehnu xi hwahna Jö da hwata nö'ö pe'sa ár nsu.

²⁹ Njap'u hinto tsá da 'ñexa ár nsu hár nthandi'ö.

³⁰ Jö bi tetju nga 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne njap'u bi t'akagihu ar hoga mfödi, bi t'engagihu hinte ma ts'oki di tuhu, xi nt'axkagihu, ne xi ts'imgagihu har ts'oki ndi 'buhu.

³¹ Bi tho njap'u ngu enga har T'ofö: Nu togo exa ár nsu, dá 'ñexa ár nsu 'buhwi ar tsi Hmu.

2

Ar mhö nonga ar tsi Hmu Hesukristo xi ts'uta har pont'i

¹ Tsi kuhu, nú'mu nda map'u ma da dat'ahu majöni ár mhö Jö, hinda tsomp'u da xi'ahu ya nzatho mhö ha n'ar döta mfödi.

² Ngetho da beni gatho ya pa nga 'buhwihu, honse nga zo'ahu togo ar tsi Hmu Hesukristo, ne hanja bi ts'uta har pont'i.

³ Nú'mu nda 'bup'u, ndi 'bu ngu xki wentkatho, ne xa ndi tsu ne ndi nhwöt'i.

⁴ Nunar hoga mhö ndi xi'ahu, hinge ndi ne nga ka'ahu nga jumpa ár mfödi ya meximhai. Da ñ'u ár ts'edi ár Hñö Jö.

⁵ Ne njap'u ri ñ'emuihu hindi huxa ha yá mfödi ya meximhai, di huxa hár ts'edi Jö.

Ar nt'uti unga ár Hñö Jö

⁶ Hö, di nõñhũ ar mfödi, ne di xipabihũ nu'u togo xi ñõxa yá ñ'emũi, hinge ngu ár mfödi ya meximhai ne nu'u yá ndö. Geseyũ tx'ũtho 'bedi da tho yá ts'edi.

⁷ Ha nunar mfödi di möñhũ, gehnũ unga Jö hinto mi pödi ngetho xki t'ögi, ne ya mam'et'o xki hñũts'i nda t'akagihũ ne nga 'bũhwihũ hár nsunda.

⁸ Nunar mfödinũ hinxi bö ya ndö 'bũ nuya payũ, ngetho nu'mũ xi böhmö, hinxi tsũta har pont'i ar tsi Hmu togo ár meŕi ar nsunda.

⁹ Bi thogi ngu engá hár T'ofö Jö:

Nö'ö hinxi hyanda yá da ar meximhai,
hinxi 'yoxa ár gu, wa xi zopa hár mfeni,
gehnũ xi 'yekwa Jö da umbá nu'u togo möpa ár 'ñũ.

¹⁰ Ha Jö ba pehna ár Hñö bi utkagihũ, ngetho ar Hñö gatho het'i, het'wabi nõ'ö xi ñhembí da fõtwa Jö.

¹¹ Hinjo'o n'ar jö'i di pödi tema tsá hár mũi man'ár mijö'iwi, hõnsẽ ár hñõsẽ 'bũ hár mũi'ö. Njap'ũtho n'ehe hinto man'a põtwa tema bengá Jö, hõnsẽ ár Hñõsẽ.

¹² Ne nuju hingi tsixkagihũ ár mfeni ar meximhai, go tsixkagihũ ar Hñö xpa pehna Jö, njap'ũ ga pöhu tema xi hwẽgagihũ.

¹³ Jange di ñõhũ hindi tẽmfũ ár mfödi ar meximhai. Di ñõhũ ngu utkagihũ ár Hñö Jö, ne di othwũ ar 'ñũ ma'ra, di tẽnthũ nuya mhö xi nsikagihũ.

¹⁴ Ha nõ'ö ar ñ'õhõ 'yo tẽnga ár mfenisẽ, hingi handa nõ'ö unga ár Hñö Jö. Ngetho beñ'ö xi 'bẽ yá mfeni nu'u togo õxa nuya mhõyũ. Ne hingi tsá da zo ár mfeni, ngetho nu'mũ da hñet'i, mahyoni ár mfats'i ár Hñö Jö.

¹⁵ Ha nõ'ö togo tsi'spa ár mfeni ár Hñö Jö, gatho pödi da hwahni, ne hinto tsá da bõtwa tengu pe'ö.

¹⁶ Ngu mönga hár T'ofö Jö: Hinto xi bõtwa ár mfeni ar tsi Hmu, hinto tsá te da uti. Ha nuju di pe'sfũ ár mfeni ar tsi Hmu Hesukristo.

3

Yá mǎxte Jö

¹ Tsi kuhũ, hinxi tsá xta zo'ahũ ngu nu'u togo pe'spa ár Hñö Jö. Xta zo'ahũ ngu gar jö'ithohũ, jangu n'ar tsi t'ũlo bõtsi ja xi m'ũi; gi njahup'ũ hár 'ñũ ar tsi Hmu Hesukristo.

² Pontho di 'ra'ahũ ar 'ba, hinge mahyegi ngu ar ñhuni tsi ya döta jö'i. Ngetho himi tsá ngi tsihũ, ha nuya payũ hingi tsá gi tsithũ.

³ Gar jö'ithohũ ngetho xa gi gesehũ, xa gi ntuñhũ, ne hingi pe'sũ n'adar mfeni. Hage hingya jö'itho'ihũ 'mũ, di hñõx'athohũ gatho nu ma'ra.

⁴ Ngetho nu'mũ gi eñhũ: Nuga ár meŕigi ar Pablo, ne ma'ra enö: Nuga ár meŕigi ar Apolo; hage hingar jö'itho'ihũ njap'ũ 'mũ.

⁵ Ter meka, ne ter me ar Apolo. Nuje hõnsẽ yá 'begogihe ar tsi Hmu togo da hõs'ahẽ ár mhõ'ö, ne da mǎxtehe ga ñ'emũihũ. Da jahep'ũ n'a ngu n'a da õthe ngu bi 'rakagihe ar tsi Dada.

⁶ Ngu n'ar 'bot'i, nuga da pot'i, ar Apolo bi 'ñunthe. Ha Jö go bi japi bi te'ö.

⁷ Nu'mũ, hinter m'efi nõ'ö togo mpot'i wa nõ'ö 'ñunthe, ngetho Jö go jap'ö da te.

⁸ Nö'ö togo mpot'i, ñhehwitho nõ'ö togo 'ñunthe, mödi ma da hñõnga n'a ngu n'a ár nthõhõ ngu xi 'yot'a ar 'befi.

⁹ Ngetho nuje yá mǎxtegihe Jö, ha nu'ahũ ár 'bot'i'ihũ, ne ár ngu'ahũ Jö n'ehe.

¹⁰ Nuga, Jö xi hwëgagi ngu n'ar hongu pödi xiñho, da du'mba ár wa ar ngu, ha man'a bi guts'i di hets'i. Dá jamasu n'a ngu n'a da hyandi hanja juxa ar ngu.

¹¹ Ngetho hinjo'o togo da guxa man'ár ndui ar ngu. Nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar ndui'ö.

¹² Ha mañö nunar nduinu, tsa da t'uxya k'axt'i wa ya t'axbojö, ya nzatho do, ar za, ya t'ei, ya xiza.

¹³ Ha nu xta zonga ar pa da thö'spa majöni, ka ma da nhekinu ár 'befi n'a ngu n'a; ngetho ma da thoka har tsibi, ne njap'u da födi tema bi gu bi hyoka ár 'befi.

¹⁴ Nö'ö togo hinda zöt'a ár 'befi bi guts'i, ma da me'sa ár nthöhö.

¹⁵ Nu'mu ár 'befi n'a da zöt'i, da m'ep'u, ne honse ma da k'ont'i ngu nú'mu da k'ont'a ha n'ar tsibi.

¹⁶ Ha hingi pöhu go ár nijö'ihu Jö, ne ár Hñö Jö 'bu ha ri müihu.

¹⁷ Nu'mu togo da hwatwa ár nijö Jö, ma da nhwat'ö n'ehe, ngetho ár nijö Jö go ár meti'ö, ne go ge'ahu.

¹⁸ Yo gi nkasehu. Ha nu'mu n'a gi beñhu gi pe'sfu ár mfödi ar meximhai, 'yothu ngu hinte gi pöhu, ne njap'u majöni gi pe'su ar hoga mfödi.

¹⁹ Ngetho nunar mfödi jawa har ximhai, Jö handi ar 'bemfeni, ngu enga har T'ofö: Jö bi japi bi mfe'sase ha yá ts'omfeni.

²⁰ Man'agi enö: Jö emba yá mfeni ya bömfödi, hinter me'u.

²¹ Jange hinto gi 'ñexa ri nsuhu gi teñhu ya jö'i, ngetho gatho ri metihu.

²² Nu'mu ar Pablo, ar Apolo, wa ar Pedro, ar ximhai, ar te, ar ndöte, ár pania, nö'ö xi 'ñep'u, gatho'u go ri metihu.

²³ Ne nu'ahu ár meti'ihu ar tsi Hmu Hesukristo, har Hesukristo ár meti Jö.

4

Ár 'befi yá mpöte ar tsi Hmu Hesukristo

¹ Di ne ga xi'ahu, gi nugagihe ngu yá 'begogihe ar tsi Hmu Hesukristo; xi hñuxkagihe Jö ga möñhe nö'ö himi fö mam'et'o ne xi utkagihepya.

² Nuyá 'bego Jö xi t'umba n'ar 'befi, mahyoni da 'yot'a ngu xi nsipabi.

³ Nuga hinte tupka ma müi te gi k'askagihu, wa n'ar ts'ut'wiwa har ximhai. Gekasegi hindi handase ma 'befi wa xiñho wa hin'ö.

⁴ Ngetho nuga, mödi hinte tsuka ma mfeni, hinge njap'u da tsa ga enö gatho xta t'ö'e xiñho. Ha nö'ö togo ma da hñöska majöni, gehnu ar tsi Hmu.

⁵ Jange hinto gi theñhu nuya payu. To'mhu da zo ar pa da ep'u ar tsi Hmu, togo ma da guka har hyats'i nö'ö hingi födi t'ot'a har 'bexui, ne ma da mönga nö'ö te pe'sa ha yá müi ya jö'i. Nu'mu hö, Jö ma da 'ñe'spa ár nsu n'a ngu n'a.

⁶ Tsi kuhu, gatho nuna xta xi'ahu, xta nonga ar Apolo ne xta nhonsega. Njap'u gi pöhu tema gi pehu. Hingi thohu gi beñhu nö'ö hinxi t'ot'i, ne gi 'ñe'sfu ár nsu n'a, ne man'a di tx'utho.

⁷ Yo'ö xa gi ñ'exu. Hage ja te gi pe'su ne hinxi 'ra'ahu Jö. Ha nu'mu xi 'ra'ahu Jö, yo'ö xa gi exu ri nsuhu, wande go xka 'yot'asehu.

⁸ Nu'ahu to da 'ñenö hinte gi k'athu. Gi eñhu gi pe'su gatho nö'ö gi hoñhu, gar ndöhu hingi hoñhu ma mfats'ihe. Xömhö gar ndömhöhu, ngetho njap'u nga ndömhöhu mahyegi.

⁹ N'andi nuga di beni, nuyá mpöte ar tsi Hmu xi hñuxkagihe har ngöts'i. Di ñehe ngu nu'u ts'its'i xi t'ent'i da tho, ne xi m'etkagihe ma tsähe mateda ya enxe ne ya jö'i.

¹⁰ Nuje ngetho di pefe ar tsi Hmu Hesukristo, nhugagihe ngu hinte di pöhe, ha nu'ahū hō, gi eñhū xa gi pōhū ne gi 'yohū xiñho. Nuje hiñ'otho ma ts'edihe, ha nu'ahū gi beñhū xa gi pe'su ar ts'edi. Xa nu'ahū xiñho ya jō'i, ha nuje hingi ne da nugagihe.

¹¹ Hinxi ntsayatho di thohe ar thuhu, ar duthe, hinte di kōhe ar dutu, mfebgagihe, ne hindi pe'se n'ar ngu ha ga 'buhe.

¹² Tsakagihe di mpesehe ga töhe te ga tsihe. Ts'angagihe, ha nuje di tethe jō. Te gatho t'otkagihe, ha nuje di tsetathohe.

¹³ Thoqkagihe ar nhemhñō, ne nuje di afe jō da mats'i. Thandgagihe hinter m'efigihe, gatho engagihe. Di njahethopya nuya payu.

¹⁴ Gatho nuna te di xi'ahū, hindi jap'u di ne ga 'bet'ahū ri tsahū. Di ot'ahū nunar he'minu, di ne ga hup'a ri muihū ngu ma hmōka bōts'i'ihū.

¹⁵ Ngetho mödi gi 'ñehmöhū n'anthebe ya nthebe ya utate ut'ahū ár 'ñū ar tsi Hmu Hesukristo, hingi 'ñehū nzeye ya dada. Nuga go ri dadagihū, pontho ga m'uhū nu'mū nda hōs'ahū ar hoga mhō ne ga ñ'emūihū ar tsi Hmu.

¹⁶ Jange di a'ahū ar möte gi temgathogihū ma m'ui.

¹⁷ Ne di peñ'a'ihup'u ar ku Timoteo, pontho ma t'u xa di mödi, gehnu n'ár hoga 'begō ar tsi Hmu. Xta zomp'unu go ma da bemp'ahū tengu di pepa ar tsi Hmu, ne hanja di mōmbabi ár mhō'ō ha gatho ya nijō di 'yo.

¹⁸ 'Raya ñ'ets'i ya mengup'u kaxmbeni hinga ma ga pengi ga map'u.

¹⁹ Hö, ma ga map'u ngut'a, nu'mū njap'u da ne ar tsi Hmu. Ne ga handa nuya ñ'ets'i, hage xa majōni hōmpabi'u ár ts'edi jō, wa hōnse mōntho.

²⁰ Ngetho ár ts'ut'wi jō hinda ñ'udi di mōnthu, da nheki hár ts'edi jō.

²¹ Hanja gi nehū ga map'u, di tsukar kwe, wa gar map'u gar pe'sa ar mhōte ne ar hogamūi.

5

Hanja da thō'spa majōni n'ar gamfi xi nts'oki

¹ Xi nūnga ar 'bede mhō, xi t'enō, n'a'ahū 'buhwi ár hōme ngu ár 'behñō. Nunar ts'okinū hindi numhōhū di ot'a nu'u hingya gamfi.

² Hōnse xa gi ñ'exu, hingi tup'a ri muihū. Hage hinge m'et'o ngi 'yemhōhū har nijō nō'ō togo bi 'yot'a njap'u.

³ Majōni nuga hindi 'buhwihū, mödi ma mfeni hinxi hyek'ahū. Jange nuga hō, xta beni te da njapa nō'ō xi 'yot'a njap'u.

⁴ 'Yothū n'ar mhunts'i 'mū hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo. Ka gi 'buhwihū ma mfeni, mahyegiwi ár ts'edi ar tsi Hmu.

⁵ Nunar ñ'ohōnu dá t'ent'wa hár 'ye ar ts'ondōhi da nhwatwa ár ts'ojō'i, ne njap'u da mpo nor pa xta penga ar tsi Hmu.

⁶ Hingi hō gi 'ñexa ri nsuhū, gi 'ñeñhū gi 'buhū xiñho. Ha hingi pōhū ar hmō, enō: N'a tsi tui ar njoxthuhme japi da joxa gatho ar juni xi 'bant'i.

⁷ Jange ngu ar juni, hñōju gatho ar njoxthuhme, ne gi ñhehwihū n'ar 'ra'yo juni hinte xi t'uts'i, go gi njahup'u. Ngetho ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar tsi Ntxōnandōni, bi tho ha ma dango baxjwahū, ngu n'ar m'oñho, ne njap'u bi hñōga ma ts'okihū.

⁸ Jange ma ga njohyahū ga othū ar dango baxjwappya, ga ñhogamūihū ne ga teñhū nō'ō majōni, njanu di tsithū ar thuhme hinxi njots'i. Ga hehū ar ts'omfeni ne ar ts'oki, ñhehwi ar njoxthuhme xi ndōnziatho.

⁹ Xta ot'ahū hingi nthōskwihū nu'u togo 'bengwi ya jō'i.

¹⁰ Nú'mu nda xi'ahu njap'u, hinge ndi nonga ya meximhai 'bengwi ya jö'i, wa nu'u togo xa mö ya bojö, nuya bë, nuya ndönga ya tsita emp'ö. Nu'mu di njap'u, mahyoni gi poñhu har ximhai 'mu.

¹¹ Nuga ndi xi'ahu nu'u enö ya kuhmö n'ehe, 'bengwitho ya jö'i, xa mö ar bojö, ndönga ya tsita emp'ö, wa ya ts'one, ya nti, ya bë. Nuyu hingi ñungwihu.

¹² Hindi ñepkagihu ga hö'sfu majoni nu'u hingi ku har nijö. Di ñepkagihu ga hö'sfu majöni nu'u ku mbo.

¹³ Ngetho nu'u 'bu nti, Jö go ma da hñö'spa majöni'u. Jange 'yeñhu nunar 'yot'ats'oki gi 'buhwihu.

6

Nuya gamfi pa bi kaxa nu'u hingya gamfi

¹ Nu'mu xka ntunkwihu n'a ri kuhu, yo'ö dama gi kaxu nu'u hingya gamfi, ne hingi kaxu ya ku.

² Ha hingi pöhu, nuju dar gamfihu ma ga hö'sfu majöni gatho nu'u hingya gamfi. Nu'mu go ma gi hñö'sfu majöni ya meximhai, hage hinda tsä gi hñö'sfu majöni n'ar tsi t'ulo hñö 'mu.

³ Wa hingi pöhu ma ga hö'sfu majöni ya enxë. Hage töte ár ñhemi nuya tema gi thohupu 'mu.

⁴ Nu'mu gi thohu nuya hñöyu thokwa har ximhai, yo'ö gi exu da hñö'sahu majöni nu'u hinter m'ëfi har nijö.

⁵ Di 'bet'a ri tsahu di xi'ahu njawa: Hage hinte gi 'ñehup'u n'ar ku di pe'sa ar mfödi da japi da ñhanda nuya ku ntuhni.

⁶ Ngetho gi 'bahwihu ri kuhu ha ya ts'ut'wi, ne gi ñhandwihu ha yá nthandi nu'u hingya gamfi.

⁷ Nu'mu gi ntuñhu n'a ngu n'a, xka nts'ojü. Yo'ö hingi tsetathohu togo bi ts'ok'ahu. Xiñho gi ñhëthu te gatho nja'ahu.

⁸ Ngetho nu'ahu hingi jahu njap'u. Gi ts'ojwu ne gi pëfu ri kuhu.

⁹ Ha hingi pöhu, nuya ts'okte hinda ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö. Yo gi kase ri mfenihu. Pöhu, nu'u 'bengwi ya jö'i, nu'u ndönga yá tsita emp'ö, nuya tsinganthöti, nu'u togo 'bengwi yá mi ndöwi,

¹⁰ ya bë, nu'u togo xa mö ar bojö, ya nti, ya ts'one, nu'u hat'a yá ñ'ohu da hñömba ár bojö, gathoyu hinda ma da yut'a hár ts'ut'wi Jö.

¹¹ 'Ra ngi njahup'u nú'mu hinge ngi ñ'emüithohu. Ha nupya xi nsuk'ahu, xi thök'ahu gatho ri ts'okihu, ne hinte ma ts'oki gi tuhu, ngetho bi gut'a ar tsi Hmu Hesukristo, ne ár Hñö ma tsi Dadahu ot'a ar 'bëfi ha ri tehu.

Ga ndöñhu Jö ha ma ndo'yohu

¹² Nuju tsä ga eñhu, nzatho ga othu gatho nö'ö di beñhu, mödi hinga gatho faxkagihu ga tsuhu ar ñho. Mödi nzathohmö, hinga ñhehu da dökgihu.

¹³ Majöni nunar ñhuni bi thoki da ts'i da ma har müi, ha nu ar müi hongar ñhuni, mödi Jö ma da jö'sa n'a ne man'a. Numa ndo'yohu himbi thoki da mempa ar ts'oki, bi thoki da mempa ar tsi Hmu, ne ar tsi Hmu nda m'u ha ma ndo'yohu.

¹⁴ Ne Jö togo bi ko'spa ár te ar tsi Hmu Hesukristo, ma da 'ñu ár ts'ëdi da ko'ska ma tehu n'ehe.

¹⁵ Wa hingi pöhu, nuna ri ndo'yohu gehnu n'a xeni ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo. Hage ma ga hömfu n'a xeni ár ndo'yo, ne ga tethwu ár ndo'yo n'ar ts'o'behñö. Hin'ö, hinga jahup'u.

¹⁶ Ha hingi pōhū, nō'ō togo da m'engwi n'ar ts'o'behñō, da n'adar ndo'yowi. Ngetho enga har T'ofō: Nuya yoho da n'adar ndo'yo.

¹⁷ Ha nō'ō togo da m'uhwi ar tsi Hmu, da n'at'witho ár Hñō.

¹⁸ 'Wehū gi tsohū yap'u ar ts'oki gi 'bengwihū ya jō'i. Gatho nu ma'ra ya ts'oki ot'a n'ar jō'i, 'yoda nthi ár ndo'yo, ha nō'ō 'bengwi ya jō'i, ts'okase ár ndo'yo.

¹⁹ Ha hingi pōhū, nuna ri ndo'yohū hingo ri metihū, gehnū ar ngu habū 'bu ár Hñō Jō xi t'a'ahū.

²⁰ Jō bi gut'a xi mhōdi bi dangagihū. Jange ndōñhū Jō ha ri ndo'yohū ne ha ri hñōhū, ngetho gatho go yá meti'ō.

7

Tema tho haya nthōti

¹ Nupya ma ga thōt'a'ihū nuya nt'ani ga 'yangagihū nú'mū nga 'yotkagihū, ne di xi'ahū: Xiñhohmō nuya ñ'ohō hinda hyongyá 'behñō.

² Hōnse ngetho jar ts'oki 'ra 'bengwi ya jō'i, xiñho n'a ngu n'a da 'ñese ár 'behñō ne ár dōme.

³ Ar ñ'ohō da umba nō'ō di 'ñepi da umba ár 'behñō, ha nunar 'behñō dá jap'u ár dōme n'ehe.

⁴ Nunar 'behñōpya, hingo ár metise ár ndo'yo, gor meti ár dōme. Njap'u nunar ñ'ohō, hingo ár metise ár ndo'yo, gor meti ár 'behñō n'ehe.

⁵ Yo gi nkoñhū n'a ngu n'a, hōnse nu'mū xka nkohū njap'u ne gi umba ri muhū gi 'yafū Jō. M'efa gi penjū gi 'buhū mahyegi man'agi, yo ma da tsat'ahū ar ts'ondōhi ne hinda tsā gi tsethū.

⁶ Gehnū di xi'ahū da tsā gi 'yothū, mōdi hinge n'ar 'bepate.

⁷ Nguga di nemhō hinto da nthōti, hōnse hinge mahyegigihū. Jō xi 'rakagihū n'ar nt'uni n'añ'o n'a ngu n'a. 'Ra umbi da nthōti, ma'ra hin'ō.

⁸ Jange di xi'ahū, nu'ahū hinxka nthōthū ne nu'ahū xka n'anxuhū, xiñhohmō gi kohū njap'utho nguga di 'buse.

⁹ Ha nu'mū gi hanthū hinxi 'ra'ahū Jō ar nt'uni gi 'busehū, xiñho gi nthōthū, ne hinge hyax'mū di oda ri mfenihunū.

¹⁰ Ha nú'ahū xka nthōthū, hingo di 'bep'ahū. Njanu 'bep'ahū ar tsi Hmu ne xi'ahū njawa: Nunar 'behñō, yo ma da hye ár dōme.

¹¹ Ha nu'mū da hyegi, yo ma da mengi da nthōti. Ne nu'mū da tsahmō da mengi da m'uhwi ár dōme man'agi, dá 'yot'a njap'u. Njap'u nunar ñ'ohō, yo ma da hye ár 'behñō.

¹² Di ne ga zo'ahū n'ehe, di xi'ahusega, hinxi mōnga ar tsi Hmupyanū. Nu'mū n'ar ku 'ñe ár 'behñō hingar gamfi ne hopi da m'uhwitho, yo ma da hyegi.

¹³ Njap'utho n'ar nju n'ehe, nu'mū 'ñe ár dōme hingar gamfi ne hopi da m'uhwitho, yo ma da hyep'u.

¹⁴ Ngetho nunar dōme hingar gamfi, ma da t'axka ár m'ui hár hogam'ui ár 'behñō. Ha nunar 'behñō hingar gamfi, ma da t'axka ár m'ui hár hogam'ui ár dōme. Nu'mū hindi njap'u, nuya ri bōtsihū hindar ñho'u 'mū, ha nuyū xint'axipyā.

¹⁵ Ha nu'mū nō'ō togo hingar gamfi da 'wege, hyehup'u. Nuya ku hingi njapabi da m'uhwi, wa ar ndō wa ar 'behñō, ngetho Jō xi zokagihū ga 'buhū n'ar hogam'ui.

¹⁶ Ngetho te gi pōke tsi nju, xi'mū gi japi da ñ'emui ri dōme. Xi'ge tsi ku, xi'mū gi japa ri 'behñō da ñ'emui.

17 N'a ngu n'a da 'yot'a ngu xi hwëkwabi Jö, ne da gohi ngu bi dinga ar tsi Hmu. Gehnu di 'bepabi gatho ya nijö.

18 Hage ngi pe'spa ár nsegi ya xodyo nú'mu mi zu'a ar tsi Hmu. Kothu njap'u. Wa hinte ngi pe'su ar nsegi, yo ma gi tuthu.

19 Ngetho nunar nsegi hinter me'ö, ha nu'mu hinte gi pe'su ar nsegi hinte ja. Nö'ö xiñho, gi 'yothu gatho nö'ö 'bep'ahu Jö.

20 Ngu ngi 'buhu n'a ngu n'a nú'mu mi zu'ahu ar tsi Hmu, njap'u gi kohu.

21 Nú'mu mi zo'a ar tsi Hmu ngi ñ'emui, hage ngar 'bego ngi 'ñe ri hmu. Yo gi tu ri mui, mödi nu'mu da tsa gi k'ot'i, hyoni ha gi japi.

22 Ngetho nu'u togo bi zo'ahu ar tsi Hmu, ngi m'egohu ngi 'ñehu ri hmuhu, xi xot'ahu ar tsi Hmu. Ha nuya bi zu'ahu ngi mhuhu, beñhu nupya ár 'bego'ihu ar tsi Hmu Hesukristo.

23 Ar tsi Hmu bi gut'a n'ar döta njut'i bi xot'ahu, jange yo ma gi ñhehu da nja'ahu ár me'ti n'ar jö'i.

24 Tsi kuhu, di xi'ahu man'agi, ngu bi zu'ahu n'a ngu n'a ar tsi Hmu, njap'u gi 'buhu hár nthandi Jö.

25 Nuya hingi nthöti, hinte xi 'bepkagi ar tsi Hmu. Nuga di unga nö'ö di beni, ngu n'ar hoga 'bego xi dimba ár nhwëki Jö.

26 Xi ñhembitho nuya pa di 'buhupya, jange xiñhohmö da gota njap'u, hinda nthöti.

27 Nu'mu xka nthötwi n'ar 'behñö, yo ma gi hyegi. Nu'mu hinte xka nthötwi, yo ma gi hyoni hanja da mhi'a'i.

28 Mödi njap'u, nu'mu gi ne gi nthöti, hingi nts'oki. Ha nu'mu n'ar nxutsi ne da nthöti, hingi ot'a ar ts'oki. Hönse nu'mu da nthöti, ma da me'sa ma'ra ya dumuiwa har ximhai, ne nuga di nemhö hingi thohu.

29 Tsi kuhu, di xi'ahu tx'uda ya pa pongi. Jange nu'u togo 'ñe yá 'behñö, humamuihu hinte gi 'ñehu.

30 Nu'u togo gi zoñhu, humamuihu ngu hingi zoñhu. Ha nu'u togo gi johyahu, humamuihu hingi johyahu. Ne nu'u togo gi ntañhu, humamuihu hinte gi thehu.

31 Nu'u togo tsant'ö pe'skwa har ximhai, humamuihu hinte gi pe'su, ngetho nö'ö gi hanthuwa nzätho har ximhai, ma da thotho.

32 Jange di nemhöga gi 'buhu hinte di tup'a ri muihu. Nunar ñ'ohö 'buse, umba ár mui da mepa xiñho ar tsi Hmu, ne honi hanja da numañhobi.

33 Ha nö'ö xi nthöti, huxa ár mfeni nö'ö te jawa har ximhai, ne honi hanja da numañhobi ár 'behñö.

34 Ne njap'utho ya 'behñö n'ehe, nuna nxutsitho hingi ñhehwi nuna xi nthöti. Nunar nxutsi, umba ár mui da mepa ar tsi Hmu, xi 'weka ár ndo'yo ne ár mfeni da datwa hár 'ye'ö. Ha nuya xi nthöti, huxa ár mfeni nö'ö te jawa har ximhai, ne honi hanja da numañhobi ár döme.

35 Gathonu di xi'ahu di ne ri ñhohu, hinge di ne ga k'as'ahu. Di honi gi 'buhu n'ar m'ui xiñho, ne hinte da k'as'ahu gi hyoñhu ar tsi Hmu.

36 Ha nu'mu 'ra gi beñhu hingi ho ár t'inxu da tho ya jeye ne hinxi nthötatho, ne gi hanthu di 'ñepi da nthöti, 'yothu ngu gi beñhu, hingi othu n'ar ts'oki. Hyehu da nthöti.

37 Ha nö'ö togo tse ár mui ne xi beni hindi 'ñepi da thöta ár t'inxu, ne pödi xiñho nö'ö te pefi, xiñho njap'u n'ehe.

38 Di xi'ahu, nö'ö togo da unga ár t'inxu da nthöti, ot'e xiñho, mödi nö'ö togo hinda thöti, töte ár ñho nö'ö te ot'e.

³⁹ Nunar 'behño xi nthöti, ar t'ofu xipabi da m'uhwi ár döme nú'mu tetho. Ha nu'mu da du, tsá da mengi da nthötwi togo ne'ö, nu'mu da dinga n'ar gamfi.

⁴⁰ Gehnu di benga, nzátho nu'mu hinda mengi da nthöta man'agi, ne di enga di pe'spa ár Hño Jö.

8

Nuya nt'ets'i m'o'spa ya tsita emp'ö

¹ Nupya ma ga xi'ahü nö'ö ngi ne gi pöhu: ngi angagihu, ha xiño da ts'ipa yá ñhuni ya tsita emp'ö. Gatho di pöhu tema ga pehu. Hõse nunar mfödi jakagihu ga ñ'exu, ha nunar mhöte utkagihu ga faxu ma'ra.

² Nu'mu 'ra beni xa pö nzeýe, hinte pö nö'ö mahyoni da bödi.

³ Ha nu'mu 'bu n'a togo mö Jö, Jö go pö'ö n'ehe.

⁴ Ma ga nõhü nuya ñhuni m'o'spa ya tsita emp'ö. Di pöhu, nuya tsita hinter m'epiwa har ximhai, ne di pöhu n'ehe, n'adar Jö 'bui, hingi 'bu nzeýe.

⁵ Mödi enga 'ra janü nzeýe ya jö mhets'i ne nuwa har ximhai. Hö, ja nzeýe ya tsita ne ya tsi hmu emp'u.

⁶ Ha nuju di pöhu, hõse n'ar Jö 'bui, togo ma Dadahu habu xpa e gatho te ja, ne nuju go yá metigihu. Ne di 'ñehü n'ar tsi Hmu, ar Hesukristo togo bi hyoka gatho ne bi 'rajü ar te.

⁷ Hinga gatho ya ku handi njap'u. 'Ra xki bödi mi pepa ya tsita emp'ö, ne nupya nú'mu tsipa yá ñhuni xi m'o'spabi, tsupa yá mfeni, ngetho hingi tse yá ñ'emui.

⁸ Di pöhu, nunar ñhuni hingi kwakagihu Jö. Nu'mu ga tsihu wa hinga tsihu, hinte hu'skagihu, ne hinte hõgagihu.

⁹ Hyanthu xiño, yo ma gi jafu da mfe'sa nu'u hingi tse yá ñ'emui, da 'yent'a nö'ö gi beñhü xiño da t'ot'e.

¹⁰ Ngetho nu'mu nu'ge ja ri mfödi gi huxkwi habu ñunga ya mepate, ne da thop'u n'a ri ku hingi tse ár ñ'emui, beni hingi ho da ts'i. Ha da hyant'a'i gi tsi nuya ñhuni'u, hage hinda ne da zi n'ehe.

¹¹ Ne njap'u nuna ri mfödi bi japi bi m'e n'ar ku togo hingi tse ár ñ'emui, nuna n'e xki dangar ar tsi Hmu Hesukristo nú'mu mi unga ár te.

¹² Nu'mu gi ot'wa ar ts'oki ya ku ne gi ts'okwa yá mfeni, pontho gi ts'okwa ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Jange nu'mu nunar ñhuni di tsi, japa ma ku da mfets'e, hinga ma ga tsi, ne hinga japka ma ku da dagi.

9

Njanu gi nuhu yá mpöte ar tsi Hmu Hesukristo

¹ Xi'mu, hage hinar mpötegi ar tsi Hmu. Hage hinda tsá ga otka nö'ö di handi xiño. Hage hinxta handga ma tsi Hmuhu Hesukristo. Wa hinxka ñ'emuihu, ne njap'u xi nheki ma 'befi ndi pepa ar tsi Hmu.

² Mödi 'ra enö hinar mpöte ar tsi Hmu, hõse nu'ahü gi hanthu hö njap'u. Ngetho xka ñ'emuihu, ja nhekip'u ár mpötegi ar tsi Hmu.

³ Gehnu di xipabi nu'u togo thengagi eñ'u hinar mpöte:

⁴ Hage hindi 'ñepkagihe ga hõñhe te ga tsihe 'mu.

⁵ Hage hindi 'ñepkagihe ga tsihe n'ar nju ngu ma 'behñohe, jangu nu ma'ra ya mpöte, yá jödö ar tsi Hmu ne ar ku Pedro.

⁶ Wa hõse nuga ne ar ku Berhnabe, mahyoni ga mpehe ga töhe te ga tsihe.

7 Hage xka nuhu n'ar ndogu honse n'amp'u te da zi. Habu xka nuhu n'ar ñ'ohò et'a ya obxi ne hingi juxa ar sofo. Ne nu'u togo su ya meti, hage hingi tsa da zipa ár 'ba.

8 Hage di mōnsega ngu mōnga ya jō'i. Hage hingi e hár t'ofò ar Moise n'ehe.

9 Ngetho hár t'ofò ar Moise enō njawa: Yo gi kotwa ár ne ar boi ne'ma ar t'ei tōki. Hage Jō honse mi benga ya meti nú'mu mi mōnga njap'u.

10 Wa mi bengagihu n'ehe. Hō, bi t'ot'a mi bengagihu; ngetho pe'sa n'ar ndo'mi nō'ò togo mpot'i, jangu nō'ò togo tōki, to'mi da dō n'a tui n'ehe.

11 Nuje pontho xta pothe ár mhō ar tsi Hmu ha ri muihu, hage di athe nzeze nu'mu di ahe te ga tsihe, pontho di xohe.

12 Nu'mu ma'ra xi hñōnga nunar mfats'inu, tōte di ñepkagihe ga hōñhe n'ehe. Hinxta ne xta ahe, ne di tsetathohe gatho, di nehe hinte da do'spa ár hoga mhō ar tsi Hmu Hesukristo.

13 Ha hingi pōhu, nu'u togo mpe har nijō, ka ponu nō'ò te da zi. Ha nu'u mpe har m'oxm'ōñho, ka ponu te da zi n'ehe.

14 Ar tsi Hmu bi 'bepkagihu njanu: Nu'u togo mōnga ar hoga mhō, har 'befinu ka da dimp'u te da zi.

15 Hinte xta hōngaga. Hindi peñ'ahu nunar he'minu di ne ga ja'ahu gi 'yothu njap'u. Di 'bui ga tu m'et'o, ne hindi ne da thōmga nunar nsu di mpe njap'utho.

16 Ngetho nu'mu di mōnga ar hoga mhō, hinda tsa ga exa ma nsu. Xi njakagi ga mōnganu. Hwēkategi nu'mu hinga mōmba ár hoga mhō ar tsi Hmu.

17 Jange nu'mu ga netho ga ot'e, ma ga pe'sa ma nthōhō. Ha nu'mu hindi ne ga ot'e, mahyoni ga ot'e, ngetho go xi zoga ar tsi Hmu nunar 'befinu.

18 Ndana ma nthōhō mu. Nō'ò ma nthōhō, gehnu da tsa ga mōmba ár hoga mhō ar tsi Hmu ne hinte ga adi, ne njap'u hinte ga ju nō'ò di ñepkagi ga hōni.

19 Mōdi hinto ár 'begogi, xta m'egose ga pepa gatho, di ne ga tō nzeze da hñōmba ár hoga mhō ar tsi Hmu.

20 Di temba ya m'ui ya xodyo, ne njap'u da yut'u hár ñu ar tsi Hmu n'ehe. Di feta nu'u togo temba ár t'ofò ar Moise, njap'u ga tsi'u n'ehe, mōdi nuga hindi temhō.

21 Di feta nu'u togo hingi temba yá 'bepate ar Moise, ne njap'u di ne ga tō nu'u hingi teni. Mōdi nuga hinga xa majōni hindi temba yá 'bepate Jō, ngetho di temba yá 'bepate ar tsi Hmu Hesukristo.

22 Xta ñhe'be nu'u togo hiñ'otho yá ts'edi, di honi ga tōhō da e hár ñu ar tsi Hmu. To gatho di feti, ne njap'u hagatho da tsa ga tō 'ra'u.

23 Gathonu di ot'e di honi da nunga ár hoga mhō ar tsi Hmu, ne ga hōnga nuya ñho n'ehe.

24 Ha hingi pōhu, nu'u togo ntō har nhixt'i, majōni gatho nixt'i, ne n'atho nō'ò togo ma da hñōxa ar nthōhō. Umba ri muihu gi hñōñhu nunar nthōhōnu.

25 Nu'u togo ñhoki da ntōhō, hingi ot'a nō'ò te da k'a'spabi da ntōte. Nuyu xa umba yá mu da dō n'ar nthōhō da nhwati, ha nuju di hoñhu n'ar nthōhō hiñham'u da thege.

26 Nuga di honi ga ntōte, hinga njangu nu'u togo ñ'entho, ne n'a ngu nu'u ntuhi, ense ya mpetgu har ndōhi.

27 Hin'ò, nuga di fe ma ndo'yo da 'yot'a nō'ò di nega, hinga nō'ò ne'ò. Ngetho hindi ne da t'engagi, mōdi di faxa ma'ra da ntōte.

10

Ar ñhumamüi hinto da ndönga ya tsita emp'ö

¹ Tsi kuhu, di ne gi pöhu n'ehe, ma palehu gatho mi hexa ar gui, ne gatho bi 'ranga ar ñhonthé.

² Gathoyu pontho bi nixithe har gui ne har ñhonthé, mi ñ'owi ar Moise.

³ Ne gatho bi zi n'adar ñhuni mi pëhna Jö.

⁴ Ne bi zi n'adar dehe mi umba Jö, ngetho mi tsithe har do xki mëhna Jö mi ñ'owi'u, ne nunar donu, gehnu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Ha Jö himbi numañho nzeye'u, jange yá ndo'yo bi nxanu ha ya ot'at'ohö.

⁶ Gathoyu bi thogi ne da xo ma dahü, hinga hoyoju nö'ö hingi ho ngu bi hyok'u.

⁷ Jange yo ma ga ndöñhu ya tsita emp'ö, ngu bi 'yot'a 'ra'u. Njanu enga har T'ofö: Nuya jö'i bi hñu ar ñhuni ne ar ts'ithe, m'ëfa bi nank'u bi ñ'eni.

⁸ Yo ga 'bëngwihü ma'ra ya jö'i ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne n'apatho bi du yonthebe ya nthebe.

⁹ Hinga xa'sfu ár kwe ar tsi Hmu ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne bi du'u xki mühna ya k'eñö.

¹⁰ Hinga ñömañ'uhü ngu bi 'yot'a 'ra'u, ne bi du bi hyo togo ba 'bëhni nda hyo'u.

¹¹ Gathoyu bi thogi ne da xo ma dahü, ne xi t'ot'i da hñubga ma müihü togo di 'buhü nuya ngöxapayü.

¹² Jange nö'ö togo beni xi nze ár jamfi, dá ntsuni, yo ma da mfets'e ne da dagi.

¹³ Gatho nuya ts'ati xpa ep'ahu, mahyëtho ngu ts'ata ma'ra. Ha Jö ot'a ngu xi mö, hinda hyegi da zop'ahu n'ar ts'ati hinda tsä gi tsethü. Ngu xta nheki ar ts'ati, dama da nheki hanja gi pöñhu n'ehe, ne gi tsethü.

¹⁴ Jange ma tsi hmöka kuhu, 'wehu toshu yap'u ar mfeni gi nthöskwihü nu'u ndönga ya tsita.

¹⁵ Di zo'ahu njap'u, ngetho di beni gi pöhu tema gi pëhu, jange hyanthu di njap'u nö'ö di mö.

¹⁶ Nú'mü di umfü njamödi Jö, ne di tsihu ar nt'eni njöpi, ne da 'ñenö di tsifu ár ji ar tsi Hmu Hesukristo, ne di n'at'wihü'ö. Ha nunar thuhme di heju, ne da 'ñenö di n'at'wihü ár ndo'yo'ö.

¹⁷ Mödi di nzevehü, n'adar thuhme di tsihu, jange di n'adar ndo'yohü.

¹⁸ Jangu nuya xodyo tenda yá nt'umbi unga yá m'oñho, ne nú'mü xta zi'u, ne da 'ñenö n'at'wi ar m'oxm'oñho.

¹⁹ Hage gi beñhu di ne ga xi'ahu nuya tsita ja yá 'befi'u. Wa gi beñhu jár 'befi nö'ö te t'umbabi'u.

²⁰ Hin'ö. Nuga di beni, nu'u togo po'spa ar ñhuni ya tsita, go po'spa ya ts'ondöhi, hingo umba Jö. Ne nuga hinda ne gi ntsixkwihü ya ts'ondöhi.

²¹ Hingi tsä gi tsifu ár t'eni ar tsi Hmu Hesukristo ne ár t'eni ya ts'ondöhi, ne hinda tsä gi hñuxu hár mexa ar tsi Hmu ne hár mexa ya ts'ondöhi.

²² Wa xiñho ga tsöthwü ár müi ar tsi Hmu. Ha gi beñhu töte ma ts'edihü.

Gatho nö'ö ga othu, ga jafu da nheki ár nsunda Jö

²³ Nuju, tsä ga eñhu nzätho ga othu gatho nö'ö di beñhu, mödi hinga gatho faxkagihü ga tsuhü ar ñho. Mödi gatho nzäthohmö, hinga gatho faxkagihü da te ma ñ'emühü.

²⁴ Hinto gi hyoñhu ri ñhosehu, umba ri müihü gi hyomfü ár ñho nu ma'ra.

²⁵ Gatho nö'ö 'ba har 'bangö, tsihu, ne yo gi ñ'anihü tema ngo'ö, ne hinte da zu'a ri mfenihü.

²⁶ Ngetho gor meti ar tsi Hmu ar ximhai ne gatho nö'ö te jawa.

²⁷ Nu'mu n'ar jö'i hingar gamfi da zix'ahu hár ngu, ne gi ne gi möhu, gatho nö'ö te da 'bos'ahu har mexa, tsihu, ne yo te gi ñ'añhu. Njap'u hinte da zu'a ri mfenihu.

²⁸ Ha nu'mu n'a togo da xi'ahu xi 'bo'spa ya tsita, yo gi tsihu. Hyomfu ár ñho nö'ö togo bi xi'ahu, ne hinte da ja ár tsumfeni. Gehnu enga har T'ofu: Ár meti ar tsi Hmu ar ximhai ne gatho te jawa.

²⁹ Nu'mu di xi'ahu ar tsumfeni, hingo ri mfenihu, ár meti nö'ö man'a. Da tsa gi 'ñeñhuhmò, yo'ö hingi nhumaño ga othe nö'ö di nehe, honse di hoñhe hinte da zupa ár mfeni nu'u ma'ra.

³⁰ Xi'mu di umfe njamödi Jö ga ñuñhe, hage ma da nthengagihe hanja di othe 'mu.

³¹ Jange nu'mu gi ñuñhu, gi tsithehu, wa te man'a gi pehu, gi 'yothu gi hyoñhu m'et'o da t'e'spa ár nsunda Jö.

³² Yo ma gi jafu da mfe'sa ya xodyo, nu'u hingya xodyo, wa nu'u togo xi ñ'emui ar tsi Dada.

³³ Jangu nuga di honi hanja da 'ñet'a maño ya muí gatho. Hindi honse ma ñho, di homba ár ñho gatho, di ne da mpo'u n'ehe.

11

¹ Tengagihu ma m'ui ngu di tembaga ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo.

Hanja da ñhoka ya 'behñö

² Tsi kuhu, di es'a ri nsuhu, ngetho hinxka pumhnigihu, ne gi tentu nuya nt'uti da tsok'ahu.

³ Di ne gi pöhu n'ehe, ar tsi Hmu Hesukristo gehnu ár ñöxhmu gatho ya ñ'ohö, ha nunar ñ'ohö ár ñöxhmu ár 'behñö, ngu Jö gehnu ár ñöxhmu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Jange nu'mu n'ar ñ'ohö ko'ma ár ñö da mat'a Jö, wa da mömba ár mhö Jö, hingi numansu togo ár ñöxhmu.

⁵ Ha gatho nuya 'behñö mat'a Jö, wa mönga ya mhö umba Jö, ne hingi ko'ma ár ñö, hingi numansu ár ñöxhmu, jangutho nu'mu da 'ñöxt'a ár ñö.

⁶ Ngetho nu'mu ar 'behñö hingi ne da go'ma ár ñö, dá ñ'öxt'mu. Ha nu'mu n'ar m'etsa da ñ'öxi wa da 'ñöxt'a ár ñö, dá go'ma 'mu.

⁷ Nu ar ñ'ohö hingi ho da go'ma ár ñö, ngetho di hñöxa Jö, ne ka nhekinu ár nsunda'ö, ha nu ar 'behñö ka nhekinu ár nsu ar ñ'ohö.

⁸ Ngetho nunar ñ'ohö hinxpa e har 'behñö. Nunar 'behñö xpa e har ñ'ohö.

⁹ Nunar ñ'ohö himbi thoki ngetho mi hongá ar 'behñö, nunar 'behñö hö, bi thoki ngetho mi hongá ar ñ'ohö.

¹⁰ Jange ar 'behñö mahyoni da go'ma ár ñö, ne da nheki numansu ár ñöxhmu, ngetho handa ya enxe.

¹¹ Ha nuya xta jamfihu ar tsi Hmu, hingi tsa ga eñhu, nunar ñ'ohö hingi hongá ar 'behñö, wa ga eñhu ar 'behñö hingi japa ar 'bedi ar ñ'ohö.

¹² Ngetho jangu ar 'behñö ba ponga har ñ'ohö, ar ñ'ohö m'u har 'behñö nuya payu. Mödi Jö go umba ár te gatho.

¹³ Bensehu, hage xiño hinda go'ma ár ñö ar 'behñö nú'mu ñöwi Jö.

¹⁴ Gi pöhu xiño, njanu bi hyogagihu Jö, ngetho n'ar m'etsa n'ar ñ'ohö da hye ár xtö da te xi ma.

¹⁵ Ha nu ar 'behñö nzatho nu'mu da hyegi da te ár xtö, ngetho xi t'umba ár xtö ngu ar njöxaño.

16 Ha nu'mu ja togo ne da ntsañhöki, nuje hindi teñhe man'ar nt'umbi, ne njap'u nu ma'ra ya gamfi.

Nö'ö hingi ho da t'ot'a hárt'oxi ar tsi Hmu

17 Nupya ja tema ga xi'ahu n'ehe, ne hinga ma ga es'ahu ri nsuhu, ngetho hingi mhunsu gi 'yothu nö'ö xiñho, gi othu nö'ö hingi ho.

18 M'et'o ma ga xi'ahu, enö nú'mu gi othu ri mhunts'ihu har nijö, di ode jar ñhege, ne di beni hö njap'u n'a tsi tu.

19 Ngetho mahyoni da njap'u, ne da nheki togo majöni ma da demba ár 'ñu ar tsi Hmu.

20 Jange nú'mu gi othu ri mhunts'ihu, nö'ö gi tsihu hingár t'oxi ar tsi Hmu.

21 Ngetho nú'mu gi nt'oxihu, n'a ngu n'a 'bet'o da zise ár ñhuni. Njap'u 'ra kotho tunthu, ha ma'ra thotho nö'ö xi zi.

22 Hage hinte gi pe'su ri nguhu habu gi ñuñhu ne gi ntsithehu. Wa hinte gi nuthwu ár nijö Jö, ne gi ne gi 'bethwu yá tsá nu'u hinte pets'i. Te ga xi'ahu. Nuwa hö, hinga es'ahu ri nsuhu.

Ár t'oxi ar tsi Hmu

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

23 Ngetho nuga xta ut'ahu nö'ö xi utkagi ar tsi Hmu n'ehe: Nö'ö ar pa bi nda ar tsi Hmu Hesu, nor nxui'ö bi gu ar thuhme.

24 Ne mi wadi bi unga njamödi, bi hyeke ne bi 'ñenö: Hñöñhu gi tsihu, gehnu ma ndo'yo ma da theni da gut'a ri ts'okihu. 'Yothu njanu gi bengagihu.

25 Nu mi wadi bi nt'oxi, bi gu ar t'eni ne bi 'ñenö: Nunar t'eninü jangu n'ar 'ra'yo nkohi ma da zok'ahu Jö xta nhö'ma ma ji. 'Yothu njanu nú'mu gi tsihu gi bengagihu.

26 Jange nú'mu gi tsihu ar thuhme ne gi tsihu te po nunar t'eninü, gi dahü majöni ár ndöte ar tsi Hmu Hesusukristo. Gi jahup'u gi to'mhu ar pa da zohe.

Nu'u hingi tsipa ár t'oxi ar tsi Hmu ngu di 'ñepi

27 Nu'mu n'a togo da zi nunar thuhmenü ne nunar t'eninü, ne hingi ot'a ngu di 'ñepi, ma da thoza ár ji bi nhö'mbabi ar tsi Hmu, ne ár ndo'yo bi ts'ut'wabi.

28 Jange tsasehu n'a ngu n'a tengu gi 'buhu, ne tsihu nunar thuhmenü ne nunar t'eninü.

29 Ngetho nö'ö togo tsi ar thuhme ne tsi ar t'afi po har t'eni, ne hingi japamasu tema di bongá ár ndo'yo ar tsi Hmu, nts'okse njap'u.

30 Jange nzeye gi hñeñhu, ne xi went'ahu, ma'ra xi hyoñ'ahu Jö.

31 Nu'mu ga tsasehu tengu di 'buhu, hinte da thoxkagihu.

32 Ha nu'mu da thimgagihu xta nts'oju, ar tsi Hmu 'raju ma njutguhu, ne njap'u hinga möhu har tsibi mahyegiwi nu ma'ra ya meximhai.

33 Jange di xi'ahu tsi kuhu, nú'mu gi mhunsu gi nt'oxihu, to'mhu n'a ngu n'a ri ñ'ohu.

34 Nu'mu gi tunthuhu, ñuñhu ha ri nguhu, hinte di ja te da thox'ahu nú'mu gi kwathu har mhunts'i. Nu ma'ra ya nt'ani ga 'yangagihu, ga xi'ahu xka ñöhu m'efa xka map'u.

12

Ya hogant'uni unga Jö

1 Tsi kuhu, di ne gi pöhu xiñho nuya hogant'uni unga Jö.

2 Ha hingi beñhu, nú'mu hinge ngi pöhu ár mhö Jö, ngi m'ethu habu gatho mi ts'ix'ahu ma ngi ndöñhu ya gone tsita.

3 Jange di ne ga xi'ahū, hinjo'o n'ar jō'i da 'ñenō ñō xi nzimba ár ts'edi ár Hñō Jō, ne tsanga ar tsi Hmu Hesu. Ne hinjo'o n'a da 'ñemba ar Hesu gehnu ar Hmu, nu'mū hingi pe'spa ár Hñō Jō.

4 Ma ga xi'ahū hō, ja nzeýe ya hogant'uni, mödi n'adar Hñō Jō togo uni.

5 Ne ja nzeýe ya 'befi hanja ga mpehu, mödi n'adar tsi Hmu di pefu.

6 Ja nzeýe hanja nheki ár ts'edi Jō, ha gese'ō togo ungar ts'edi ne ot'a gatho.

7 Gathogihu xi nheki ha ma tehu ár ts'edi ár Hñō Jō, ne njap'u ga mfaXu n'a ngu n'a.

8 Ár Hñō Jō xi umba 'ra da me'sa ar hoga mfōdi da ñō, ma'ra xi t'umba n'ar hoga mfeni da uta ma'ra. Gathoyu get'ár Hñō Jō togo uni.

9 Ma'ra xi t'umba n'ar dōta ñ'emui, ma'ra xi t'umba ar ts'edi da othe ya dathi. Nuyū n'ehe get'ár Hñō Jō togo xi umbi.

10 Ma'ra xi t'umba ar ts'edi da 'yot'a ya nt'udi, ma'ra da mönga ya hñō xi umba Jō. Ma'ra xi t'umba ar mfōdi da bōdi ha hōmpa ár Hñō Jō n'a togo ñō wa hin'ō. Ma'ra xi t'umbabi da ñō ya hñō n'añ'ō, ne ma'ra xi t'umbabi da bōdi tema di bōnga nuya hñō'u.

11 Ne gatho nuya 'befiyū, n'ase togo ot'e, gehnu ár Hñō Jō togo hembra n'a ngu n'a ngu ne'ō da umbabi.

12 Ngetho njangu ár ndo'yo n'ar jō'i, mödi nzeýe yá xeni, n'adar ndo'yo. Njap'u tho ár nijō ar tsi Hmu Hesusukristo n'ehe.

13 Di n'adar ndo'yohu, ngetho n'at'wū da nxixthehu gatho hár Hñō Jō, wa ya xodyo wa nu'u hingya xodyo, ya 'bego wa ya hmu, gatho bi t'akagihu ga hōhhu n'adar Hñō Jō.

14 Nunar ndo'yo 'mū, hingi n'adar xeni, nzeýe.

15 Nu'mū da 'ñenga ar wa: Nuga hingár metigi ar ndo'yo ngetho hindar 'ye. Hage njap'u hingár meti ar ndo'yo 'mū.

16 Wa nu'mū da 'ñenga ar gu: Hingár metigi ar ndo'yo ngetho hindar da. Hage hingár meti ar ndo'yo njap'u 'mū.

17 Nu'mū har da da nxogep'u ar ndo'yo, hanja nda tsá nga ohu 'mū. Wa nu'mū har gu nda nxogep'u ar ndo'yo, hanja nda tsá nga mpōhu 'mū.

18 Ne Jō go xi tuta n'a ngu n'a ya xeni har ndo'yo, ngu xi ne'ō.

19 Ngetho nu'mū n'adar xeni di jwata xoge ar ndo'yo, hage ar ndo'yo njap'u 'mū.

20 Majōni nzeýe ya xeni, ha n'adar ndo'yo.

21 Nunar da hingi tsá da 'ñemba ar 'ye: Hindi hoñ'i. Nunar ñō hingi tsá da 'ñemba ar wa: Hingi jaka ar 'bedi.

22 Hin'ō, hingi njap'u. Di xi'ahū, nu'u nheki hinte pe'sa yá ts'edi, go xa mahyoni'u.

23 Nuya xeni hints'u pe'sa yá nsu, go xa di japamasuhu di hethu. Ha nu'u ya xeni hingi nzatho, go di hethu xiñho'u.

24 Ngetho nu'u ya xeni xi nzatho, hinga mahyoni da njapamasu. Jō bi toka ar ndo'yo, ne bi umba ár nsu nu'u mi k'at'wi.

25 Ne njap'u hinda nja ar ñhege, ne n'a ngu n'a da maXa ár ñ'ohu.

26 Njap'u nu'mū n'a xeni tho ar ugi, gatho ar ndo'yo tsamañ'u. Ha nu'mū n'a xeni t'e'spa ár nsu, gatho ar ndo'yo johyawí.

27 Di njahup'u n'ehe. Nguju ár ndo'yogihu ar tsi Hmu Hesusukristo, ne n'a ngu n'a, n'a xenigihu di jwathwū ár ndo'yo'ō.

28 Ne xi 'ñexkagihu Jō har nijō: M'et'o xi 'ñexa yá mpote ar tsi Hmu, m'efa nu'u mönga ya hñō xi umba Jō. Ár hñu ya utate, m'efa nu'u ot'a ya nt'udi.

M'efa nu'u togo othe, ne nu'u faxte, nu'u togo ya ndö, ne nu'u ñö ya n'añ'o hñö.

²⁹ Hage gatho ya mpote. Wa gatho mönga ya hñö xi umba Jö. Wa gatho ya utate. Wa gatho ot'a ya nt'udi.

³⁰ Hage gatho xi t'umbabi ar ts'edi da othe ma'ra. Hage gatho ñö ya n'añ'o hñö. Wa gatho pödi te di bonga nuya hñöyü.

³¹ Umba ri muihu gi pe'su nuya hogant'uni töte yá nsu. Ha nuga ma ga ut'ahu n'ar 'ñu töte ár ñho.

13

Ar mhöte

¹ Tsi kuhu, nu'mu gar ñömhö ma'ra yá hñö ya jö'i, wa gar ñömhö ngu ya enxe, ne hindi pe'sa ar mhöte, di ñhe'betho n'ar xiujö ngani, wa n'ar bojö fat'i.

² Nu'mu di mömba nö'ö xika Jö, gar pö gatho nö'ö hindi födi, di tso ma mfeni gatho nö'ö pö ya jö'i, ne gar pe'sa n'ar ñ'emui da tsa ga japa ya t'ohö da mponi, ha hindi pe'sa ar mhöte, hinter mekagi.

³ Mödi ga umhö gatho ma ñho da themba ya hyoya, ne ga umhö ma ndo'yo da ts'öt'i, ne hindi pe'sa ar mhöte, hinte da maxkagi'ö.

⁴ Nö'ö togo pe'sa ar mhöte, xa ja ár ts'eti, ar hogajö'i, ne hingi hyokwa yá ñho nu ma'ra. Hingar ñ'ets'i, hingar gese.

⁵ Hingar bokä, hingi honse ár ñho. Hingi mbö ár kwe, ne hingi kwatatho hár müi.

⁶ Hingi johya handa ma'ra ot'a nö'ö hingi ho, ngetho nö'ö togo pe'sa ar mhöte johya da hyanda ar ñho.

⁷ Nö'ö togo pe'sa ar mhöte, tsetatho gatho te da 'ñepabi, ñ'emuiitho gatho, hingi tsaya to'ma ar ñho, hingi ñhegi da dö ya thogi.

⁸ Nunar mhöte hiñ'otho ár ngöts'i. Ma da göxa ar ts'edi xi t'umbabi nu'u togo mönga te xipa Jö, ma da göxa ya n'añ'o hñö, ne ma da the ar pa di ja ar hoga mfeni.

⁹ Ngetho n'a xenitho di pöhu, ne man'a xeni xi utkagihu Jö ga möñhu.

¹⁰ Ha nu xta ep'u ar pa ga pöhu xiñho, nuna tsi xenitho di pöhu da göx'ö.

¹¹ Nú'mu ndar bötsi ndi ñö ngu n'ar bötsi, ndi pe'spa ár mfeni n'ar bötsi, ne ndi handa gatho ngu handa n'ar bötsi. Ha nú'mu nda te, ne da ñ'ohö, da hep'u nö'ö ndi hñöxkagi n'ar bötsi.

¹² Nupya di hanthu ngu n'ar ñhe xi mboitho; nuya pa'u ma ga hanthu xiñho. Nupya di pöhu n'a xenitho, ha nu'mü hö, ma ga pöhu ngu xi bökagihu Jö.

¹³ Nupya di pe'su ar ñ'emui, ar ndo'mi ne ar mhöte, nuya hñuyü, ha nunar mhöte go töte ár nsu'ö.

14

Ar hogant'uni da ñö ya n'añ'o hñö

¹ Umba ri muihu gi pe'su ar mhöte. Hyoñhu ya hogant'uni unga Jö, ne nuya hogant'uniyü, hyoñhu m'et'o gi möñhu nö'ö xi'ahu Jö.

² Ngetho nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, hingi zo ya jö'i, ñöwise Jö. Hinto pödi tema mö, mödi mönga nö'ö himi fö mam'et'o ngu umba ár Hñö Jö da mö.

³ Ha nö'ö togo mönga tema xipa Jö, zo ya jö'i da te yá ñ'emui, da humbyá müi, ne da hot'i.

⁴ Nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, japase ár ñ'emui da te. Ha nö'ö mönga te xipa Jö, faxa gatho ya ku da te yá ñ'emui.

5 Jange nuga di nemhö gatho gi ñömhöhü ya n'añ'o hñö, mödi tote ár ñho gi mömfu te da xi'ahü Jö. Ngetho nö'ö togo mönga te xipa Jö, töpa ár nsu togo ñö ya n'añ'o hñö. Nuyü xiñho, honse nu'mu ja togo da mö tema di böni, ne da maça ar nijö.

6 Tsi kuhu, xi'mu ga map'u di ñö ya n'añ'o hñö, tema ñho di hös'ahü. Gar hös'ahü n'ar ñho nu'mu gar xi'ahü nö'ö xi utkagi ne xi 'raka Jö ga mö, ne di ut'ahü ya hoga mfeni xi t'akagi.

7 Njangu nuya nthuza ne ya 'bida, nu'mu hindi n'añ'o yá nzuni, hindi födi tema thuhu da thut'i di zunt'a n'a wa man'a.

8 Ha nu'mu n'ar k'axt'athuxi hinda unga xiñho ár m'ei, nuya ndogu hinda ñhoki da ntunm'u.

9 Gi njahup'u n'ehe, nu'mu hinto tso yá mfeni nö'ö te gi möñhu, pontho gi ñösehu.

10 Xa ja nzeýe ya hñö har ximhai, ne gatho'u o yá 'ñu tema di böni.

11 Ha nu'mu hindi pöhu tema di bonga n'a ngu n'a nuya hñö mönga nö'ö togo ñö, handgagihu ngu dar me yap'uñu, ne njap'u di hanthu'ö n'ehe.

12 Jange nu'ahü, xa gi nehü gi pe'spabihu 'ra ya hogant'uni unga Jö, umba ri muñhu xa gi pe'su nu'u da maça ya ku da te yá ñ'emüi.

13 Jange nö'ö togo ñö ya n'añ'o hñö, 'yafu Jö da tsá gi pöhu ne gi xifu ya ku tema di böni n'ehe.

14 Ngetho nu'mu di ñöwihu Jö ha man'ar hñö hingi födi, ma hñöhu mat'ajö, ha numa mfenihu hinte fats'i.

15 Te ga pehu 'mu. Ma ga ñöwihu Jö ha ma hñöhu, ga pöhu n'ehe tema di xipabihu. Ma ga tuthwu Jö ha ma hñöhu, ga pöhu tema di tuthwu n'ehe.

16 Ngetho nu'mu di nsundahu Jö di möñhu ya mhö hingi ponga ma mfenihu, honse pö ha ma hñöhu, nö'ö togo xi ma da 'yoxtho, hanja tsá da 'ñenö, hö njap'u nö'ö di umfu njamödi Jö, nu'mu hingi pödi tema di möñhu.

17 Nuju majöni di umfu njamödi Jö, ha nö'ö man'a oxkagihu, hinte faça nö'ö di möñhu.

18 Di umba njamödi Jö di tö'ahü ga ñö ya n'añ'o hñö.

19 Mödi har nijö, töte ár ñho ga mönga kut'a ya mhö ne ga pödi tema di böni, ne njap'u ga uta ma'ra, hinge ga mönga n'anthebe ya nthebe ya mhö ha ma'ra ya hñö hingi födi.

20 Tsi kuhu, hyehup'u gi beñhu ngu n'ar tsi bötsi. Hö, di hñöx'ahü n'ar tsi bötsi hingi pö ar ts'oki, ha gi hyanthu xiñho tema gi beñhu ngu n'ar döta jö'i n'ehe.

21 Jangu xi t'ot'a hár T'ofö Jö: Ma ga zo nunar hnininu ha ya n'añ'o hñö ñö ya jö'i 'bu ma'ra ya hai, mödi njap'u hinda ma da 'yöde, njanu enga ar tsi Hmu.

22 Nuya n'añ'o hñö gehnu n'ar nt'udi, hingi t'umba ya gamfi, t'umba nu'u hingya gamfi. Ha nu'u togo mönga te xipa Jö, hingi nsipa nu'u hingya gamfi; nuyü hö, nsipabi nuya gamfi.

23 Nu'mu gatho ya ku n'at'wu da mhunts'i ne gatho di ñö ya n'añ'o hñö, ne da yut'a n'ar 'ra'yo wa n'a hingar gamfi hinte pödi, ha hinda 'ñenö xka 'be ri mfenihu.

24 Hingi njap'u nu'mu gatho gi möñhu nö'ö te xi 'ra'ahü Jö, ne da yut'a n'ar 'ra'yo, wa n'a hingar gamfi, ne da 'yox'ahü, ma da zo ár müi nö'ö te gi xifu, ne da zo ár mfeni.

25 Ne da nhekitho gatho tema pe'sa hár müi, jange dama da ndandihmö da nsundabi Jö, ne da 'ñenö, majöni gi 'buhwihu Jö.

²⁶ Tsi kuḥu, nõ'ö gi peḥu nú'mu xki mhunsu, n'a ngu n'a möñḥu nõ'ö gi hõḥu: gi tuthu ya nsadi, gi uthu ya ku. Thokwabiḥu nõ'ö xi ut'ahu Jõ, gi möñḥu ya n'añ'o hñö, wa gi möñḥu te di bonga nuya hñöyu. Gathonu 'yothu, hõñḥu da te yá jamfi ya ku.

²⁷ Ha ḥonse ngu yoho hñu, ne 'raman'a di ñö ma'ra ya n'añ'o hñö, ne di 'bu n'a togo da mönga tema di bonga nõ'ö mö.

²⁸ Ha nu'mu hinjo'o togo da mönga tema di bonga nuya hñöyu, dá ñhe har nijö, ne di ñöwise Jõ.

²⁹ Njap'u nuya mönga te xipa Jõ da ñö, dá ñö yoho wa hñu, ne nuya ma'ra da nu ha xiñho te mö wa hin'ö.

³⁰ Ne nu'mu nõ'ö to hudi, da t'umba ár mhö Jõ, dá ñhe nõ'ö man'a, ne da ñö'ö.

³¹ Ngetho tsa gi möñḥu te xi 'ra'ahu Jõ, 'raman'a gi ñöḥu. Njap'u da bö gatho nõ'ö hingi pödi, ne gatho da nhu'mba yá mu.

³² Nuya togo mönga te xi xipa Jõ, dá bödi da zixa nunar nt'uninu.

³³ Ngetho Jõ hingi numañho ar ñöxnatho, ne'ö ar hogam'ui. Jangu ot'a ha ya mhunts'i gatho nu ma'ra ya nijö, gehnu gi tenthu.

³⁴ Nuya 'beññö da ñhetho ha ya mhunts'i, ngetho hingi t'umba ar seki da ñö. Dá 'yoxtho nõ'ö nsipabi, ngu mönga har T'ofö.

³⁵ Ha nu'mu ne te da bödi, xta zonga hár ngu da 'yamba ár döme, ngetho hingi nheki xiñho da ñö n'ar 'beññö har mhunts'i.

³⁶ Beñḥu hinxpa pomp'u ár mhö Jõ, ne hingi ḥonse'ihu togo xka 'yohu.

³⁷ Ne nu'mu n'a gi kaḥmbeniḥu gi möñḥu nõ'ö xi'ahu Jõ, wa gi pe'su ma'ra ya nt'uni unga ár Hñö Jõ, pöḥu 'mu nuya mhöyu di ot'ahu, yá 'bepate ar tsi Hmu.

³⁸ Ha nõ'ö hingi ne da japamasu, yo gi jafumasu n'ehe.

³⁹ Jange tsi kuḥu, umba ri muḥu gi möñḥu te xi'ahu Jõ, ne hingi hñöjwu togo ne da ñö ya n'añ'o hñö.

⁴⁰ Gatho gi 'yothu ngu di 'ñepi, ne di o ár 'ñu.

15

Ár menga nte nu'u xi du

¹ Tsi kuḥu, di ne gi beñḥu nunar hoga mhö da xi'ahu, gehnu xka hñöñḥu ne hinxa hyehup'u.

² Jange xka mpohu, nu'mu xa gi umba ri muḥu gi teñḥu nunar hoga mhö xta xi'ahu. Ha nu'mu hin'ö, xi m'ep'utho ri ñ'emuhu.

³ Ngetho m'et'o xta ut'ahu nõ'ö xi t'utkagi n'ehe: Nunar tsi Hmu Hesukristo bi unga ár te bi gutka ma ts'okihu, ngu engá hár T'ofö Jõ.

⁴ Bi t'agi ne bi mengi bi nte man'agi, ngu engá har T'ofö n'ehe.

⁵ Ne bi ñ'udi bi hyanda ar Pedro, m'efa bi hyanda nu'u ma'ra yá mpöte.

⁶ Ne m'efa bi ñ'udi bi n'amahyanda mi tho kut'anthebe ya ku. Nzeye 'butho, ma'ra xi du.

⁷ Ne bi ñ'udi bi hyanda ar Hakobo, m'efa bi ñ'udi bi hyanda gatho ya mpöte.

⁸ Ne ár ngöts'i bi ñ'udi da handga, ngu n'ar tsi ñaxki hingi jwata yá pa.

⁹ Nuga go ár ngöts'igi gatho yá mpötegihe ar tsi Hmu. Hindi 'ñepkagi da t'engagi ár mpötegi, ngetho ndi kumba ár nijö Jõ.

¹⁰ Ha Jõ xi hwägagi xi 'raka nunar nsunu. Ne hinxi m'edi nõ'ö te xi hwägagi, ngetho xta töta gatho nu ma'ra ya mpöte xta ot'a nzeye ar 'beñi. Mödi hingö xta pešega, xi maḥkagi ár nhwëki Jõ.

11 Ngetho hinte ja nu'mu go geke wa go ge'u. Gatho di mömfe ár mhö ar tsi Hmu, ne go gehnu xka ñ'emuihu.

12 Ha nu'mu xta xi'ahe ar tsi Hmu Hesukristo xki du ne bi mengi bi nte man'agi, hanja 'ra gi eñhu 'mu hingi pengi da nte nu'u xi du.

13 Nu'mu gi eñhu hingi pengi da nte nu'u xi du, njap'u gi koñhu bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo.

14 Ha nu'mu ar tsi Hmu Hesukristo himbi mengi bi nte man'agi, xi m'ep'u nö'ö te xta xi'ahe 'mu, ne hinter me'ö ri ñ'emuihu.

15 Ne pontho yá 'begogihe Jö di katehe. Ngetho xta dahe majöni di eñhe, Jö bi ko'spa ár te man'agi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hindi njap'u nu'mu majöni nö'ö gi eñhu hinda mengi da nte nu'u xi du.

16 Ngetho nu'mu nuya xi du hingi pengi da nte, njap'u ar tsi Hmu Hesukristo hinxi mengi xi nte 'mu.

17 Ha nu'mu himbi mengi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, hinter m'efi ri ñ'emuihu 'mu, ne hinxi thök'atho'ihu ri ts'okihu.

18 Ne gatho nu'u xi du mi ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, hage xi m'e'u 'mu.

19 Nu'mu da göxkwa gatho har ximhai nö'ö di to'mhu da 'raju ar tsi Hmu Hesukristo, hwëkategihu, ne di töhu gatho nu ma'ra ñ'uda ma m'uihu.

20 Nunar tsi Hmu Hesukristo, hö, bi mengi bi nte man'agi, ne go gehnu ngu ar 'bet'o sofo. M'et'o xi mengi xi nte, ne m'efa gatho nu ma'ra.

21 Ngetho nu'mu n'adar ñ'ohö bi kut'a ar ndöte har ximhai, ma n'adar ñ'ohö bi kut'a ar menga nte.

22 Hö, njangu ar Adan bi kut'a ar ndöte ne gatho nda du, ar tsi Hmu Hesukristo bi kut'a ar menga nte ne gatho nda mengi nda te.

23 Ne gatho o ár 'ñu n'a ngu n'a. M'et'o ar tsi Hmu Hesukristo, gehnu bi xokwa ar goxthi nu ma'ra. M'efa nu'u togo xi jamfibi, ma da nangi xta penk'ö n'ehe.

24 Ne da e ar ngöts'i, nu xta wadi da hyomahai gatho ya nsu, ya ndö, ne gatho nu'u pe'sa yá ts'edi, ne da datwa ár ts'ut'wi Jö ár Dada.

25 Ne ma da ndötho'ö, ha nu xta wadi da thomahai gatho yá ñ'uni, da da ar ndö.

26 Nunár ñ'uni ma da hwata ár ngöts'i, gehnu ar ndöte.

27 Ngetho gatho te ja, xi thomahai ne xi ts'e'mba hár wa. Ne nu habu enö, gatho bi ts'e'mba hár wa, hingi ne da 'ñenö xi ts'e'mba nö'ö togo bi umba nunar nsunü n'ehe.

28 Ne m'efa nu xta wadi da ts'e'mba hár wa, gesé ár T'u Jö n'ehe ma da ñhese da m'u hár wa nö'ö togo bi hyomahai gatho. Njap'u Jö di ndö gatho nö'ö te ja.

29 Nu'mu hingi pengi da nte nu'u xi du, tema ñho juka nu'u togo nxixthe pota nu'u xi du. Yo'ö ot'a njap'u 'mu.

30 Yo'ö di ñ'enthe ma tehe gatho ar pa 'mu.

31 Tsi kuhü, majöni di xi'ahu, hyax'mu di ent'a ma te. Ne di johya ngetho xka ñ'emuihu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

32 Nú'mu xa da ent'a ma te nünü Efeso, pontho da ntsa'be ya 'muhu, honse ndi honi nga temba yá mfeni ya jö'i, ne nu'mu hiñ'otho ar menga nte, tema ñho 'mu. Ha hingi töte ár ñho ga ñuñhu, ga tsithehu, ngetho xudi ga tuhu, ngu mhö.

33 Yo ma gi ñhehu togo da hya'ahu, ngetho nu'u togo ñ'owi ya ts'ojö'i ma da ts'omba yá hogam'ui.

34 Zot'a ri dahü, ne hyehu ar ts'oki, ngetho 'ra hingi pöhu Jö. Di 'bet'a ri tsahu di xi'ahu njap'u.

³⁵ Da tsa gi 'ñeñhu 'ra: Hanja ma da mengi da nte nuya xi du. Tema ndo'yo ma da me'sa nu xta nanga man'agi.

³⁶ Xa xka 'be ri mfenihu. Gi pöhu, nö'ö te gi pothu, m'et'o da du, ne ka da bots'e.

³⁷ Nuna te gi pothu, hinga get'ö ma da boxa man'agi, honse ár müi ar t'ei, wa man'ar ndá go pox'ö.

³⁸ Ha Jö gehnu umba yá 'bai ngu bi ne'ö. Ne n'a ngu n'a ya ndá bi umba ár 'baise, hingi ñehwi nu ma'ra.

³⁹ Njap'u nu'u togo pe'sa yá ndo'yo, hingi 'rangutho. N'añ'o ár ngo ya jö'i, man'a yá ngo ya mangazu'we; man'a yá meti ya hwö, ne man'a yá meti ya ts'int's'u.

⁴⁰ Ne n'añ'o yá ndo'yo nu'u 'buhnu mhets'i, ne n'añ'o nu'u 'bukwa har ximhai. Ne hingi ñhe ár nzátho nu'u 'buhnu mhets'i ngu nu'u 'bukwa har ximhai.

⁴¹ N'ár nzátho ar hyadi, man'ár nzátho ar zönö, ne man'a ár nzátho ya tsö. Ne nuya tsoho hingi ñhe ár nzátho n'a ngu man'a.

⁴² Njap'u ár menga nte nu'u xi du, da t'a ár ndo'yo ts'oni, ne da mengi da nanga n'ar ndo'yo hinda ma da ts'oni.

⁴³ Nö'ö da t'agi, 'bepkagihu ma tsahu, ha nö'ö da nangi eska ma nsuhu. Nö'ö da t'agi went'atho, ha nö'ö ma da nangi, xa di ja ár ts'edi.

⁴⁴ Ma da t'a nunar ndo'yonu xta pe'suwa har hai, ne xta mengi da nte di ñehwi ár ndo'yo nuya bi 'bu mhets'i. N'añ'o ar ndo'yo di pe'suwa har ximhai, ne n'añ'o ar ndo'yo ma ga pe'sunu.

⁴⁵ Njanu xi nt'ot'a har T'ofu: Bi thoka ar m'et'o ñ'oho, gehnu ar Adan te ár hñö. Nö'ö ar 'befa Adan, gehnu ar Hñö unga ar te.

⁴⁶ Ne hingi 'bet'o nunar ndo'yo ñehwi nu'u bi 'bu mhets'i. 'Bet'o nu'u pe'spa yá ndo'yo ya meximhai, ne m'efa nu'u pe'spa yá ndo'yo nu'u bi 'buhnu mhets'i.

⁴⁷ Nunar m'et'o ñ'oho, ar meximhai bi nju ar hai bi thoki. Ha nunar ñoho ñ'oho, gehnu ar tsi Hmu ar memhets'i.

⁴⁸ Nu'u di hñöxa nö'ö bi nju ar hai bi thoki, gehnu nuya 'bukwa har ximhai. Ha nu'u di ma mhets'i, di ñehwi nö'ö xpa e mhets'i.

⁴⁹ Ne jangu di hñöxkagihu nö'ö 'bukwa har ximhai, n'ar pa di hñöxkagihu nö'ö xpa e mhets'i.

⁵⁰ Ne di xi'ahu tsi kuhu, nunar ndo'yonu di pe'suwa har ximhai, hinda ma da hñönu ár ts'ut'wi Jö. Hinda yutnu nö'ö da ts'oni, hinda nthöskwi nö'ö hinda ts'oni.

⁵¹ Yohu ma ga xi'ahu n'ar mhö himi födi: Hinga gatho ma ga hwëthu, mödi hö, gatho ma da mpongagihu ma 'baihu.

⁵² Ngu ár nihi n'ar hwei dama da thotho, njap'u xta nzunga ar ngöxa k'axt'athuxi. Ngetho ma da thuxt'i, ne nuya xi du ma da njuts'i da t'umba man'ar ndo'yo hinda ma da du. Ne nuju gar 'buthu, ma da 'bongagihu ma ndo'yohu.

⁵³ Ngetho mahyoni nunar ndo'yonu thege, da mponi, hinda mengi da du. Nupya tu, ne nu'mú, hinda thege.

⁵⁴ Ne nu xta wadi da mponga nuna tu, hinda ma da thege, ne nuna thepya, hinda the 'mü. Nu'mú hö, da tho nö'ö enga har T'ofu: Xi nhwata ar ndöte, hinda mengi da me'sa ár ts'edi.

⁵⁵ Tsi ndöte, habu ba ko ri m'ite. Tsi nt'agi, te bi ja nuya pa ngi töte.

⁵⁶ Ngetho nunar m'ite ar ndöte, gehnu ar ts'oki, ha nunar ts'oki ju ár ts'edi ha ya 'bepate.

⁵⁷ Ma ga umfu njamödi Jö xi jaju xta ntötehu xta ñ'emuihu ma tsi Hmuhu Hesukristo.

⁵⁸ Jange ma tsi hmöka kuhu, hñuxa xiñho ri ñ'emuihu. Yo ma gi ñhehu togo da mas'a ri ñöhu. Ne xa gi umba ri muihu gi mpehu hár 'befi ar tsi Hmu. Gi pöhu, gatho nunar 'befi gi pefu ar tsi Dada, hinda ma da njap'utho.

16

N'ar mfats'i 'bempa ya ku

¹ Nupya di xi'ahu, nunar mfats'i 'bempa ya ku hyoya, tenthü nunar mhö da 'bepa ya nijö 'buhnu har hai Ngalasia.

² Tat'a hñöto har 'bet'o mpa, n'a ngu n'a gi 'weju n'a tsi tui tengu ár nzeýe xka töhu. Nzöñhu gi kwathu, ne nú'mü xka tsomp'u, hinge ka gi ndüi gi johu.

³ Ne xka tsomp'u, ga pehna nu'u xka hwañhu, ne xka umfu n'ar he'mi da hñöxa ar mfats'i ma da umba ya ku me Herusalen.

⁴ Ha nu'mü xiñho ga maga n'ehe, ga me'be'u.

Nuya 'befi beni da 'yot'a ar Pablo

⁵ Ma ga map'u ga k'ös'ahu nu xka jwadi ga tho har hai Nmasedonia, ngetho mahyoni ga thohnutho.

⁶ Di beni ga kohwihu 'ra ya tsi pa. Nu'mü da tsá ga 'buhwihu ga to'mi da tho ya tse, ne m'efa gi 'raju n'ar hoga nt'edi, ga ju ma 'ñu habu gar ma.

⁷ Ngetho nupya hindi ne ga nu'ahu nhixt'itho. Di ne ga 'bup'u 'ra ya tsi pa, nu'mü da 'raka nseki Jö.

⁸ Ma ga 'bukwatho Efeso, ga to'mi da tho ar dango Pentekoste.

⁹ Ngetho xa xi xo ar goxthi tsá ga pepa ar tsi Hmu. Di to'mi ga tö nze ya jö'i, mödi ja nzeýe togo hingi ne da hyegagi.

¹⁰ Nú'mü da zomp'u ar ku Timoteo, hyanthu di 'bui xiñho, ngetho nö'ö, ot'wa ár 'befi Jö nguga n'ehe.

¹¹ Jange numansuhu ne umfu n'ar hoga nt'edi da pengi da e da k'öskagi, ngetho di to'mi da zohwi nu ma'ra ya ku.

¹² Ha nu ar tsi ku Apolo, da apa ar möte nda mewi ya ku ma nda k'ös'ahu. Himbi ne bi mapya, mödi da map'u, nu xta nja ár mpongi.

Ya ngöxanzengwa

¹³ Zot'a ri dahü, zeta ri ñ'emuihu. Yo gi wenthu, ne xa gi noxju.

¹⁴ Gatho nö'ö te gi 'yothu, gi pe'su ar mhöte gi 'yothu.

¹⁵ Tsi kuhu, gi pöhu ar ku Tefa ne yá mäni. Gehyu ya 'bet'o ku xi jamfi núny Akaya, ne xi 'yentyá teyu da maxa ya gamfi.

¹⁶ Di a'ahu ar möte gi 'yothu gatho nuya faxte ngu'u, ne nu'u tsabi mpe hár 'befi Jö.

¹⁷ Da njohya bi zo ar ku Tefa, ar Fortunato ne ar Akaiko, gehyu togo pot'ahu 'bukwa.

¹⁸ Ngetho bi hubga ma müi ne ri müihu n'ehe, jange numañhobihu nuya kuyu.

¹⁹ Zengwa'ihu ya ku mhunts'a ha ya nijö 'bukwa har hai Asia. Ne ar Akila, ar Prisila ne ya ku mhunts'a ha yá ngu'u, gathoyu zengwa'ihu har mhöte unga ar tsi Hmu.

²⁰ Zengwa'ihu gatho ya ku 'bu ingekwa. Nzengwahu n'a ngu n'a, ñhuhu ngu gar kuhu.

²¹ Nuga dar Pablo, di peñ'ahu nunar zengwanü di ot'ase.

²² Nö'ö togo hingi mö ar tsi Hmu Hesusukristo, dá zŭtwa ár kwe Jö. Ar tsi Hmu Hesusukristo 'bap'ŭtho da ehe.

²³ Dá hyex'atho'ihŭ ár nhwëki ar tsi Hmu Hesusukristo.

²⁴ Di mö'ahŭ gi gathohŭ har mhöte unga ar tsi Hmu Hesusukristo. Dá njap'ŭ.

ÁR ÑOHO AR KORINTIO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mēmpa ya me Nkorinto

Ar nzengwa

¹ Dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngetho njap'u bi ne Jö. Nuga ne ar ku Timoteo, di peñ'ahe nunar he'minu, nu'ahu gi 'buhü Nkorinto, ne gatho ya ku gi 'buhü har hai Akaya.

² Jö ma tsi Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahu ár nhwēki ne ar hogam'ui.

Ya thogi bi tho ar Pablo

³ Nsunda Jö ár Dada ma tsi Hmu Hesukristo. Gehnu ma Dadahu hwēgagihü ne ma Jöhu togo hubga ma muihü.

⁴ Gehnu togo hubga ma muihü nú'mü di thohü ya thogi, ne njap'u da tsa ga hu'mbabihiü yá mui togo tho ar thogi ngu xta thohü. Di hu'mbabihiü yá mui ngu xi njakagihü n'ehe.

⁵ Ngetho jangu xa di thohü ya dumü di teñhü ar tsi Hmu Hesukristo, njap'utho n'ehe di ñehwihü ár humamü.

⁶ Ha nu'mü xta thohe ya thogi, di to'mhe da nhup'a ri muihü ne da max'ahu gi k'onju. Ha nu'mü nhubgagihē ma muihe, njap'utho n'ehe di to'mhe da nhup'a ri muihü, ne da max'ahu gi tsethü ya thogi, di hñöxa nuya di thohe n'ehe.

⁷ Ne jangu gi thohü ya thogi nguje, hindi tsayahe di to'mhe njap'u da nhup'a'ihü ri muihü nguje n'ehe.

⁸ Tsi kuhü, di nehe gi pöhu nuya nt'utsa da thohe núnu Asia. Xa bi t'otkagihē ar ts'om'ui ne bi the ma ts'edihe, ndi beñhe ja nga kohenu.

⁹ Da ent'asehe nda thöga ma tehe. Njap'u hinge nga jamfihe ma ts'edisēhe, hōse nga to'mhe ár mfats'i Jö togo juxa nuya xi du.

¹⁰ Gehnu togo bi maxkagihē, faxkagihēpya, ne di kaxmbenihe da maxkagihē ga k'onje ma'ra ya thogi ngunu.

¹¹ Ha nu'ahu, nu'mü gi faxkagihē gi 'yafu Jö, ma da nja nzeýe n'ehe togo da umbabi njamödi xi hwēgagihē nö'ö xka 'yapabihü.

Yo'ö ar Pablo himbi ma Nkorinto ngut'a

¹² Di johyahe, ngetho ma mfenihe xikagihē xta 'yohe xiñho ngu utkagihē Jö, ne hinxta yo'the ma mfenihe. Hinxta 'buhewa har ximhai ngu yá mfeni'u, xta temfe ár nhwēki Jö. Xta 'buhē n'ar hogam'ui hár nthandi ya meximhai, m'et'o ha ri nthandihü.

¹³ Nö'ö xta ot'ahe, di pöhe gehnu tso ri mfenihü, hinge man'ar mfeni. Ne di kaxmbenihe ma gi pöhu xiñho xoge.

¹⁴ Ngu ya xka pökagihē n'a tsi tui, go ma ga ja'ahe gi njohyahu. Ha nu'ahu go ma gi jakagihē ga njohyahe n'ehe, nú'mü xta menga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Gehnu ar mfeni ndi pēts'i. Jange da bemhö nga thop'u m'et'o nú'mü nda poni nga ekwa Nmasedonia, ne ngi njohyahu ga tsoñ'ahu yo'gi.

¹⁶ Hö, njap'u ndi beni nga thop'utho nga k'ös'ahu ne nga ekwa Nmasedonia. Ne m'efa nga penkp'u man'agi, ne ngi faxkagihü nga ju ma 'ñu nga ma har hai Nhudea.

17 Nú'mu nda benga gathoyu, hage ndi ñ'ont'u'utho. Wa ndi ñhe'be ya meximhai yot'a yá ne n'andi mö hö, ne n'andi hin'ö.

18 Jö hingi yot'a ár ne, jange nuje n'ehe hindi möñhe hö ne hin'ö.

19 Ngetho ár T'u Jö ar tsi Hmu Hesukristo, nö'ö togo da dat'ahe majöni, nuga, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo, nunar tsi Hmunu hingi yot'a ár ne. Hár m'uinu, ka datkagihunu nö'ö majöni.

20 Ngetho hár te ar tsi Hmu Hesukristo, ka bi nhekinu gatho yá ñhöt'i Jö. Jange di eñhu, hö njap'u, nú'mu di e'spabihu ár nsu Jö.

21 Jö go bi zetkagihu ma ñ'emuihu hár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi hñuskagihu ár Hñö.

22 Ne njap'u bi 'wegagihu ngu yá metigihu'ö. Gehnu ar Hñö da höñhu ha ma muihu ngu n'ar 'bet'o ñhöt'i, ne di to'mhu ga höñhu xoge m'efa.

23 Ha nuga hinxta thop'utho Nkorinto, ngetho di tsu ga zo'ahu nts'edi, ne ga tsot'a ri muihu. Jö pödi di mönga majöni, ne di et'a made ma te hindi kate.

24 Hindi nehe ga ja'ahe gi ñ'emuihu ngu di neje. Nö'ö di nehe, ga fax'ahe gi pe'su ar johya, ngetho di pöhe xi nzedi ri ñ'emuihu.

2

1 Jange nupya xta beni hinga pengi ga map'u ga ja'ahu da zot'a ri muihu.

2 Ngetho nu'mu da zot'a ri muihu, togo da hubga ma mui 'mu. Hage hingo nu'u togo xta tsot'wa yá mui.

3 Nú'mu nda ot'ahu, da jap'u ndi honi gi jaju ga njohya xka tsomp'u, hinga gi jaju da du ma mui. Di kaxmbeni, nu'mu di johya, gi johyahü n'ehe.

4 Ngetho xa mi tuka ma mui ne ndi zoni nú'mu da ot'ahu m'et'o. Hinge ndi ne nga tsot'a ri muihu, ndi ne ngi pöhu xa di pes'ahu n'ar döta mhöte.

Ar Pablo pumbabi nö'ö togo xki nts'oki

5 Ha nu'mu ja n'a togo xi jakagi xi du ma mui, hinga xi jakasega. Tsá ga möñhu xi zu'ahu n'a tsi tui n'ehe, hindi ne ga eñhu thota ár nzeýe.

6 Hñöjwu, di zä ár mfei nö'ö togo nzeýe'ihu ga kuhu.

7 Ha nupya mahyoní gi pumbabihu ne hñu'mbabi ár mui, yo ma da du ar ts'oni.

8 Jange di a'ahu gi uthwu man'agi da hyandi gi pe'sfu ar mhöte.

9 Da ot'ahu nor he'mi n'ehe, ndi ne nga pödi ha gi ohu gatho nö'ö di xi'ahu, wa hin'ö.

10 Ne nö'ö togo gi pumbabihu, nuga n'ehe. Hö, nuga xta pumbabi nu'mu di jamhö te ga pumbabi. Xta jap'u di hongari ñhohu hár nthandi ar tsi Hmu Hesukristo.

11 Ne njap'u hinga xojwu ar 'ñu ar ts'ondöhi. Di pöhu hongari hanja da kut'a ya ts'omfeni.

Ar Pablo xa mi tupa ár mui mi 'buhnu Ntroa

12 Nú'mu nda tsonu Ntroa nga mömbahmö ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo, da nu xki xogagi ar goxthi.

13 Mödi xa mi tuka ma mui, ngetho hinda nthe'benu ma tsi ku Tito. Jange da ñ'e'be ya ku, ne da ju ar 'ñu da ekwa har hai Nmasedonia.

Nu'mu di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, hyax'mu di tötehu

14 Jamödi Jö jakagihu hyax'mu ga ntötehu, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne hagatho di ñ'uhü nunar hoga mfödi, ngu n'ar hogañuni habu gatho tsoni.

¹⁵ Jö nugagihu di pe'sfũ ár hogañũni ar tsi Hmu Hesu, di nxañũy madeda nu'u xi mpoñõ ne nu'u hinxi mpoñõ.

¹⁶ Nuya xi m'edi tsa'u ngu n'ar ñũni hote, ha nuya xi mpoñõ, ngu n'ar ñũni umba ar te. Togo tsahmõ da 'yot'a nuya 'befiyũ.

¹⁷ Nuje hindi pathwe ár mhõ Jõ, ngu ot'a nzeýe honi da dö ar bojõ. Nuje xint'axi ma mfenihe di möñhe nõ'õ 'rakagihe Jõ, ngetho di põhe di 'buhe hár nthandi'õ, ne di 'bu'behe ar tsi Hmu Hesukristo.

3

Yá 'begogihe Jõ di möñhe ar 'ra'yo nkohi

¹ Hage di hoñhe man'agi gi numañhogihe. Wa di hoñhe ga hös'ahe n'ar he'mi di ñõmañhogihe, ne xka poñhe gi 'rakagihe n'a ngu ot'a nu ma'ra.

² Gesë'ihũ ngu ma he'mi'ihe xi thuska ha ma muihe, gehnũ to gatho põdi ne gatho nehe.

³ Njap'u nheki ngu yá he'mi'ihũ ar tsi Hmu Hesukristo, xi t'enk'a ha ma 'yehe. Hinge honse xi t'ot'i, pewi ár Hñõ Jõ. Hinge ha ya nxindo, ha yá mui ya jõ'i.

⁴ Xta möñhe njap'u ngetho di kaxmbenihe di 'bu'behe xiñho Jõ, faxkagihe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁵ Hinge di beñhe xa di pe'se ar ts'edi te gatho ga othe. Jõ go 'rakagihe ar ts'edi ga pehe nunar 'befinũ.

⁶ Ge'õ togo bi hñuxkagihe, ne bi 'rakagihe ar ts'edi ga mpehe har 'ra'yo nkohi. Hinge di teñhe ya 'bepate xi t'ot'i, gesë ár Hñõ Jõ otkagihe ar 'ñũ. Ngetho ya 'bepate tsixkagihũ har ndõte, ha nunár Hñõ Jõ 'rakagihũ ar te.

⁷ Ha nu'mũ nuya 'bepate bi t'uni xki t'ot'a ha ya nxindo, xa mi pe'sa ár nsu, jange nuya me Israel himi tsã nda hyandwa ár hmi ar Moise xa mi hyats'i, mödi m'efa ma nda the xoge,

⁸ tenguhmõ ár döta ár nsu ar 'ra'yo nkohi pepya ár Hñõ Jõ.

⁹ Ngetho nu'mũ nuya 'bepate tsixa har 'bexui ya jõ'i, bi t'unga mi nhekiwi ar nsunda, xa töte ár nsunda ar 'ra'yo nkohi, japi da m'u xiñho ya jõ'i hár nthandi Jõ.

¹⁰ Nuya 'bepate mi pe'shmõ ár nsu, hingi tsã da ñhuxkwi ár nsu nunar 'ra'yo nkohi.

¹¹ Ngetho nu'mũ nõ'õ thege bi me'sa ár nsu, tenguhmõ ár nsu nõ'õ hinda ma da thege.

¹² Ngetho di pe'se n'ar döta ndõ'mi, jange hindi ntsuhe ga möñhe ar hoga mhõ.

¹³ Hindi ñhe'behe ar Moise togo mi ko'ma ár hmi, ne njap'u nuya me Israel hinge nda hyanda hanja nda the nunar hyats'i xki thuts'i nda thege.

¹⁴ Ha nuyá mfeni'u bi jot'i, ne nuya payu nú'mũ né'u ar nkohi mi ja mam'et'o, jot'atho yá da. Ngetho honse ar tsi Hmu Hesukristo tsã da hñõkwabi'u ar dutu kotwabi yá hmi.

¹⁵ Njap'u'tho nuya payu, nú'mũ né'u ár t'ofõ ar Moise, wande nunar dutunũ kotwa yá mfeni.

¹⁶ Ha nu xta ñ'emui ar tsi Hmu, da da ar dutu kotwa yá da.

¹⁷ Ngetho ar tsi Hmu ge'õ ar Hñõ, ne nu'u togo pe'spa ár Hñõ Jõ, hinte ja te kot'i.

¹⁸ Nuju hinte kobgagihũ ma ñahũ. Di hanthwũ ár nsunda ar tsi Dada ngu ha n'ar ñhe. Ne ár Hñõ Jõ 'yo di patkagihũ di hñuxa ár nsunda ha ma m'uihũ, ne ga tsoñhũ di hñõkagihũ ar tsi Hmu.

4

¹ Jange nuje hindi wenthe di pehe nunar 'befi xi hwëgagihe Jö.

² Hindi mpeje nt'ögitho, hindi ntsaje. Hindi othe xi nts'ogagihe, hindi pathwa ár mhö Jö. Nö'ö di pehe, di uhe ár mhö Jö majöni ha ma m'uihe, gehnu numañho ya jö'i di othe hár nthandi Jö.

³ Ha nu'mu 'ra xi t'ökwabi, hingi tsá da bö ar hoga mhö di möñhe, gehyu di ma da m'edi.

⁴ Ar ts'ondöhi togo ar ndö nuya ngöxapayu, xi got'wa yá da nu'u hingi ne da gamfi. Ne njap'u hinda zutwa ár hyats'i ar hoga mhö utwa ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo, togo di hñöxa Jö ar tsi Dada.

⁵ Nuje hindi noñhesë ma m'uihe. Nö'ö di pehe, di 'yoñhe ar mhö, di eñhe nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar Hmu, ne nuje ngu ri 'begogihe. Di othe njap'u ngetho di pefe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ngetho Jö togo bi japa ar ñot'i nda hya'sa madedar 'bexui, go bi xoga ma mfenihu ga hanthwu ár nsunda Jö nheki hár hmi ar tsi Hmu Hesukristo.

Hyax'mu ga 'buhu har ñ'emui

⁷ Nunar döta m'ets'inu xi 'rakagihu Jö, jwata ha ma ndo'yohu ngu n'ar tsi ts'oibohai. Ne njap'u da nheki nunar döta ts'edinu go unga Jö, hingö ma ts'edisëhu.

⁸ Nuje di pefe ar tsi Hmu, xa xi nts'ibgagihe, mödi tsáda ga 'ñöñhe. N'andi hindi pöhe te ga pehe, ne hindi 'behe ar ts'eti.

⁹ Njukagihe, ha hingi k'at'a togo da maxkagihe. T'entk'athogihe, mödi hinxi nhwatkagihe.

¹⁰ Habu gathö di 'yohe, di ñ'enthe ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, di hoñhe da nheki ha ma ndo'yohe ár tel'ö.

¹¹ Nuya di 'buhe, hyax'mu di enthe ma tehe da tho, ngetho di teñhe ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nunár te ar tsi Hmu da nheki ha ma ngöxando'yohe.

¹² Nuje di ntoxe ar ndöte di hös'ahe ar hoga mhö, ha nu'ahu gi hönhu ar te hinda göts'i.

¹³ Ngu enga har T'ofö: Da ñ'emui, jange da ñö. Nuje n'ehe di pe'se nunar mfeninu, jange di möñhe nunar mhönu, ngetho di ñ'emuihe.

¹⁴ Di pöhe, nuna togo bi guxa har ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, ma da guxkagihu n'ehe mahyegi ngu bi guxa ar tsi Hmu, ne da 'babgagihu mahyegi habu bi 'ba'ö.

¹⁵ Ngetho nuya thogiyu di thohe, da thohe di hoñhe ri ñhohu, ne da zu ma nzeýe nunár nhwëki Jö. Njap'u di nzeýe togo di umba njamödi Jö, ne di nsundabi n'ehe.

¹⁶ Jange hingi went'a ma ñ'emuihu. Mödi nunar ndo'yonu di hanthu thege, ha nunu mbo ha ma muihu, 'yo di n'a'yo hyax'mu.

¹⁷ Ngetho nuna n'a tsi tui ya nt'utsa di thohu, faxkagihu da hñuxa nunar döta nsunda tobgagihu.

¹⁸ Hindi huxa ma dahü nuya te tsá ga hanthuwa, ngetho nuyu ma da thege. Nuju di huxa ma dahü nu'u hingi nheki ne hiñham'u ma da thege.

5

¹ Di pöhu, nu xta nhwata nunar ndo'yonu ngu n'ar ngu di 'buhuwa har ximhai, ma da t'akagihu man'ar ngunu mhets'i, hinxi hoka n'ar ñ'ohö, xi hokase Jö, ne hiñham'u da thege.

² Jange nuya payu di 'buhu har ngunu, di gö'su di to'mhu da thetkagihu ar 'ra'yo ngu bi janu mhets'i.

³ Njap'u ma da thetkagihu n'ar 'ra'yo he, hinge ga 'buhu tsi nthemfötho.

⁴ Ngetho nu'u di 'buhū ha nunar ngunu, tupka ma muihu di zoñhu. Hindi nehu da thōmgagihu ma dutuhu. Nō'ō di nehu, da thetkagihu n'ar 'ra'yo. Ne nunar 'ra'yo ndo'yo ngu n'ar dutu hiñham'u da thege, da go'ma nō'ō man'a thege.

⁵ Nō'ō togo bi hyógagihu nga thohu njanu, gehnu Jō. Ne xi 'rakagihu ár Hñō, xi 'bet'ogihu, ne njap'u di pōhu ga hōñhu xoge m'efa.

⁶ Jange hyax'mu di johya di ndo'mhu. Ne di pōhu, nu'mu di 'buthu ha ma ndo'yohu, hindi 'buhwithohu ar tsi Hmu.

⁷ Nuju hindi teñhu nō'ō di hanthu, di teñhu nō'ō hindi hanthu, hōñse di ñ'emūhu.

⁸ Nuju di ndo'mhu, jange xa di nemhōhu ga hehu nunar ndo'yonu, ne ga 'buhwihu ar tsi Hmu.

⁹ Jange ma ga umba ma muihu ga othu nō'ō ne'ō, wa hindi 'buhwithohu, wa gar 'buhwihunu.

¹⁰ Ngetho mahyoni gatho ma ga 'bahu da hñōskagihu majōni ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga hōñhu ma nthōhōhu n'a ngu n'a tengu xta mpehu nú'mu ndi 'buthu har ndo'yo.

Ar 'befi ñhogamui

¹¹ Nuje di tsufe Jō, jange di umba ma muihe ga pomfe yá muí ya jō'i. Jō pōdi xiñho tema di pe'se ha ma muíhe, ne di kañmbenihe njap'u gi pōkagihe n'ehe.

¹² Hindi hoñhe gi numañhogihe man'agi. Nō'ō di nehe, gi 'ñeskagihe ma nsuhe. Ne gi pe'su tema gi thōthwu nu'u exase yá nsu, nete nō'ō oxta mañō, hingi japamasu nō'ō di 'ñe mbo.

¹³ Nu'mu xta 'be ma mfenihe, di othe di nsundahe Jō. Ha nu'mu di benthe, di pep'ahe di hoñhe ri ñhohu.

¹⁴ Gatho nō'ō di othe, di jahep'u ngetho ár mhōte ar tsi Hmu tōkagihe. Di pōhe, nu'mu bi du n'a pota gatho, pontho bi du gatho n'ehe.

¹⁵ Nō'ō bi du bi pota gatho, ne nu'u togo tetho, hinda m'ui da 'yot'a nō'ō ne'u. Da m'ui da mepa nō'ō togo bi du, ne bi mengi bi nte bi dōpa ár ñho'u.

¹⁶ Jange nupya dimap'u, hinga ma ga hanthu ma'ra ngu bense ya jō'i. Hinga hanthu njap'u ar tsi Hmu Hesukristo, mōdi xta pōhmōhu ngu benga ya jō'i.

¹⁷ Nō'ō togo 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo, xi n'a'yo ár te. Nunar m'ui mi 'bu maham'u, xi thogi, ne xi me'sa n'a ma'ra'yo.

¹⁸ Gathoyu xi 'raju Jō, togo ba tsigagihu nga ñhogamuiwihu'ō hár te bi unga ar tsi Hmu Hesukristo. Ne xi 'rakagihu ar 'befi ga xifu ma'ra da ñhogamuiwi Jō n'ehe.

¹⁹ Ga mōñhu, Jō xi ñhogamuiwi ya jō'i hár te bi unga ar tsi Hmu Hesukristo, ne hingi ts'i'spa nt'ofu yá ts'oki. Ne xi zogagihu ar 'befi ga jafu da nunga nunar mhōnu ñhogamui.

²⁰ Nuje dar m'ehnihe di pothe ar tsi Hmu Hesukristo, ne pontho Jō go zo'ahu. Jange di xi'ahu hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo: Ñhogamuiwihu Jō.

²¹ Nō'ō togo himbi 'yot'a ar ts'oki, bi thandi ngu ar ts'okte, njap'u bi pōkagihu. Ne nuju ndar ts'oktehu, bi thangagihu hinte ma ts'oki di tuhu hár nthandi Jō, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo.

6

¹ Nuje ngu yá maxtegihe ar tsi Hmu, di xi'ahe hingi fesfu ya ñho xi hwëk'ahu Jō.

² Ngetho ngu enga har T'ofu:

Ha ya hoga pa xta ox'a'i,
ne xta fax'a'i har pa mpoho.

Ha gi oħu, gehnu ar hoga papy, ne ar pania ar pa mpoho.

³ Di ntsuñhe hinto di nehe ga jafe da mfets'e, ne njap'u hinto di pe'sa te da ñhōmañ'u ma 'befihe.

⁴ Nö'ö di pehe, di umba ma muihe da nheki yá 'begogihe Jö. Di pe'se ar ts'eti di thohe ya thogi. Te gatho di k'athe, di thohe ya dumui.

⁵ Di thohe ya mfei, njokagihe ha ya fadi. Hexkathogihe ya jö'i 'butho da hyogagihe. Xa di thohe ar 'befi, di a ma t'öhöhe, di thohe ar thuhu.

⁶ Nhekitho yá 'begogihe Jö ngetho di 'buhe n'ar m'ui xint'axi. Xta 'ñuhe ar hoga mfödi xi t'aje, xta pe'sfe ar ts'eti ma'ra, ne di 'buhe ga faxe togo honi. Tsixkagihe ma mfenihe ár Hñö Jö, ne di pe'se n'ar mhöte hingi oxta mañö.

⁷ Di möñhe ar mhö majöni. Jö 'rakagihe ar ts'edi ne ar hogamui, faxkagihe habu gatho ga ntötehe.

⁸ Ra eskagihe ma nsuhe, ma'ra nugagihe hinter m'ekagihe. Ñhōmañ'ugihe ne ñhōmañhogihe. Nhugagihe ngu dar nemhñöhe, ha di möñhe nö'ö majöni.

⁹ Nhugagihe ngu ya n'añ'o, mödi fökagihe. N'andi ya 'butho da thoje, ha di 'butho. Xa di thohe ya mfei, ne hinxi thogathogihe.

¹⁰ Di thohe ar dumui, ha hingi tsaya ma johyahe. Di 'buhe ngu n'ar tsi hyoya, mödi di hemfe ya ñho ma'ra. Wande hinte di pe'se, ha go ma metihe gatho.

¹¹ Tsi kuhu me Nkorinto, xta xi'ahe xiñho gatho, ne xta kwat'ahe ha ma muihe.

¹² Nuje hindi kothe ma muihe ga mö'ahe, ha nu'ahu hö, xka kothu ri muihu gi mökagihe.

¹³ Njanu gi ko'skagihe, xoju ri muihu gi mökagihe. Di xi'ahu njap'u ngu ma bötsi'ihu.

Ár ngugihu Jö togo hö ar te

¹⁴ Yo gi nthöskwihu ya jö'i hingi ñ'emui. Ngetho, hage ntsixkwi ar ñho nö'ö hingi hö. Wa tsa da m'u n'at'wu ar 'bexui ne ar hyats'i.

¹⁵ Hage ja te ntsixkwi ar tsi Hmu ne ar ts'ondöhi. Wa tema di hñöxkwi n'ar gamfi ne nö'ö hingi ñ'emui.

¹⁶ Ár nijö Jö hingi tsa da nthöskwi yá nijö ya tsita emp'ö. Ha nuju yá nijögihu Jö togo hö ar te. Ngu bi 'ñenö:

Ma ga 'bu'be, ne ma ga 'yo'bega'u.

Ne da hyandgagi yá Jögi,
ne nuga ma ga nu ngu ma bötsi.

¹⁷ Jange enga ar tsi Hmu:

Poñhu hyehup'u,
yo gi thañhu nö'ö hingi ho,
ne ga tsi'ahu man'agi.

¹⁸ Ne gi 'ñengagihu ri Dadagihu,
ne nu'ahu ga eñ'ahu ma t'u'ihu ne ma t'inxu'ihu,
enga njap'u ar tsi Hmu togo pe'sa gatho ar ts'edi.

7

¹ Tsi kuhu, ngetho Jö xi 'rakagihu nuya ñhöt'iyu, ma ga hehu gatho nö'ö japa da ts'oka ma ndo'yohu ne ma mfenihu, ne ga 'buhu n'ar hogam'ui ngetho di tsufu Jö.

Ar Pablo bi njohya mi bödi xki 'yot'wa yá ntso'mi ya me Nkorinto

²Pe'skagihe ar mhöte. Hinto xta ot'wabihe ar ts'om'ui, hinto xta ts'okwa ár mfeni, ne hinto xta kahe.

³Hindi xi'ahe njap'u ngetho di ne ga tsu'ahe. Ngu xta xi'ahe m'et'o, xa di mö'ahe. Nu'mu di 'buhe wa ga tuhe, hinga hek'ahe di mö'ahe.

⁴Nuga hinte di pets'i te ga koñ'ahu, di es'a ri nsuhu, gehnu hubga ma muí, ne xa di johya madeda ya thogi di thohe.

⁵Ngetho xa majöni nú'mu nda tsöhewa Nmasedonia, hinte da pe'se ar tsaya, ngetho habu gatho ndi thohe ya dumui. Nuya himi jamfi mi jusje ar hñö, ha nu har nijö mi tuka ma muíhe ya ku.

⁶Höñse Jö thog hu'mba yá muí nu'u ja te tupa yá muí, bi hñubga ma muíhe mi zo ar ku Tito.

⁷Hinge höñse da njohyahe mi zohö. Bi jakagihe da njohyahe, bi metkagihe hanja ga jafu bi njohya. Ne bi xikagihe hangu gi mökagihu ngi zoñhu ngi hongagihu, ne njap'u bi jakagi bi hñuxa ma johya.

⁸Ngetho mödi da tsot'ahu ri muíhu har he'mi da peñ'ahu, hinte tuka ma muípya, ngetho da pödi da tsot'a ri muíhu 'ra ya tsi pa.

⁹Ha nupya di johya, hinge nú'mu da pödi bi zot'a ri muíhu. Di johya ngetho nunar nzot'amui bi ja'ahu ga 'yothwu ár ntso'mi. Bi du ri muíhu ngu numañho Jö, ne njap'u hinto da ts'ok'ahe.

¹⁰Ngetho nunar dumui numañho Jö, tsixkagihu ga othwu ár ntso'mi ne ga mpohu, ne hinga möñhu m'efa hinda othu xiñho. Nunar dumui tsase ya jö'i, höñse tsixa har ndöte.

¹¹Ha nu'ahu xi zot'a ri muíhu ngu ne Jö. Njanu xi max'ahu ga umba ri muíhu nö'ö ngi othu, ne ga ñöngagihu. Bi ja'ahu bi mbö ri kwehu ne ga pe'su ar ntsu. M'efa ngi ne ngi hyandgagihu, ne ga umfu ár mfei togo xki 'yot'a ar ts'oki. Gathoyu nheki ga umba ri muíhu ga 'yothu xiñho.

¹²Nú'mu da peñ'ahu nunar he'minu, hinge höñse ndi benga nö'ö togo bi 'yot'a ar ts'oki, ne nö'ö togo bi nts'okwabi. Ndi ne ngi pöhu hangu tup'a ri muíhu gi bengagihe hár nthandi Jö.

¹³Jange nu nda pöhe ga njohyahu, bi hñubga ma muíhe. Ne xa da njohyahe nda hanthwe ár johya ar ku Tito. Nú'mu mi zoñ'ahu bi hñuxa ár ts'edi.

¹⁴Nú'mu nda es'ahu ri nsuhu ndi petwa ar Tito ri m'uihu, hinxta 'be ma tsá. Gatho nheki majöni, njangu majöni gatho nö'ö xta xi'ahu. Bi njap'u nö'ö da xipa ar ku Tito n'ehe.

¹⁵Ne hyax'mu huxa nunar mhöte pes'ahu, nú'mu benga hanja ga 'yo'thu ne hanja xa ga numansuhu.

¹⁶Di johya ngetho di kaxmbeni gi othu xiñho gatho.

8

Ar mfats'i m'empa ya ku

¹Tsi kuhu, di ne gi pöhu nuya ñho xi hwëkwa Jö nuya nijö 'bukwa Nmasedonia.

²Mödi xi thohyu nzeye ya nt'utsa, xa xi me'sa nzeye ar johya. Ne mödi xa ya tsi hyoya, xa xi unga yá mfats'i.

³Di damajöni go bi nese'u nda unga yá mfats'i ngu bi maxa yá ts'edi, ne xi unga xa nzeye ngu xi zu yá ts'edi.

⁴Xa bi 'yakagihe ar möte nga umfe ar seki nda mfaxte ha nunar ñhony t'ot'wa ya gamfi.

⁵ Hinge ndi to'mhe njap'u. M'et'o bi 'yent'a xoge yá te nda mepa ar tsi Hmu, ne m'efa bi 'yent'a yá 'befi ha ma 'yehe, ngetho njap'u mi ne Jö.

⁶ Jange xta afe ar ku Tito, da map'u da xi'ahu gi jwathu gi munsu nunar mfats'inu nhwëkwabi ya tsi ku, gehnu ma yapa xki dum'ö.

⁷ Ngetho gatho gi 'buhu xiñho: xa gi pe'su ri jamfihu, gi pöhu te gi möñhu, gi pöthwu ár mhö ar tsi Hmu, xa gi ne gi pefu Jö, ne xa gi mökagihe. Umba ri muihu gi hwëkwabihu ma'ra.

⁸ Hindi 'bep'ahu. Hõnse di xi'ahu nuyá hogamu ma'ra, ne ga nu ha majöni tsit'a ri muihu gi möhu ma'ra.

⁹ Ngetho gi pöhu te xi hwëgagihu ma tsi Hmuhu Hesukristo. Mõdi mi pe'sa xoge, bi ñhoya, ha nuju ndi ñhoyahu, dá pe'su xogepya.

¹⁰ Di ne ga xi'ahu, xiñho gi jwathu nunar 'befi ga du'mhu ma jeye. Nu'ahu hinge hõnse ga beñhu, ga njohya ga du'mhu ga 'yothu.

¹¹ Jange jwathu nunar 'befi. Njangu ngi nehu ngi 'yothu, njap'u gi nehu gi jwathu n'ehe, ngu nda zu'ahu ri ts'edihu.

¹² Nu'mu xa majöni gi nehu te gi uñhu, Jö numañho gi uñhu nõ'ö gi pe'su. Hingi a'ahu nõ'ö hingi tsu ri ts'edi gi uñhu.

¹³ Yo ma gi beñhu di jap'u di honi da m'u xiñho 'ra, ne nu'ahu gi thohu ar k'at'i.

¹⁴ Di nega, nuya gi pe'su ya ñho nuya payu, da tsá gi faxu nuya hinte pets'i. Ne m'efa di pe'syu, ne da tsá da max'ahu habu gi k'athu n'ehe, ne gatho gi 'buhu mahyegi.

¹⁵ Jangu engá har T'ofó: Nõ'ö togo bi go nzeje, himbi bongwabi, ha nõ'ö bi go tx'utho, himbi k'at'wi.

¹⁶ Jamödi Jö bi umba ar ku Tito ar mhöte mahyegi ngu nõ'ö di pes'ahu.

¹⁷ Majöni da afe ar möte ma nda k'ös'ahu, mödi mi nese nda map'u, ngetho xa mö'ahu.

¹⁸ Ne di peñhe da mewi ar Tito n'ar ku togo e'spa ár nsu gatho ya nijö habu xa mönga ár hoga mhö.

¹⁹ Hinge hõnse ar 'befinu xi t'umbabi. Nuya nijö bi hñuts'i ga me'behe ga 'yohe ar 'ñu, gar möhe ma ga tsohe nunar mfats'inu. Nuna di heñhe di nsundahe ar tsi Hmu, ne da nheki ma hogamuihu.

²⁰ Njap'u hinda tsá togo da ñõmañ'ugihe nunar döta mfats'inu o ha ma 'yehe.

²¹ Di umfe ma muihe ga othe xiñho ar 'befi hár nthandi Jö ne ha yá nthandi ya jö'i.

²² Di peñ'ahe ñ'owi'u man'ar ku, xta hanthe ha ya 'befi xta umfe xi umbár mu i xi mepa Jö. Ne nupya xi hñuxa ár ts'edi, ngetho kaxmbeni gi faxtehu.

²³ Nor ku Tito gehnu ma ñ'ohu ne ma maxte di pep'ahe. Ha nu ma'ra ya ku go xi mehna ya nijö da hñös'ahu ar nzengwa, ne njap'u da 'ñe'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁴ Utwabihuyu ri mhotehu, ne njap'u da hyanda ya nijö majöni nõ'ö di es'ahu ri nsuhu.

9

¹ Hinga mahyoni ga pengi ga ot'ahu ga bemp'ahu nunar mfats'i di pempabihu ya gamfi.

² Ngetho di pöhe xa gi ne gi mfaxtehu, ne xta xipabihe ya ku me Nmasedonia. Jange nu'u xi njohya da uñ'u n'ehe, ngetho da xife nu'ahu gar menguhu Akaya, pe'sa n'a njeje xa xka nehu gi uñhu ri mfats'ihu.

³ Nu'mu xta pehna ya ku da m'et'o, di ne ga tsu'ahe ngu xta es'ahe ri nsuhu. Xka möhep'u, xka ñhoju ngu xta mö.

⁴ Ngetho nu'mu ga me'be 'ra ya me Nmasedonia ne da diñ'ahu hinxka ñhoju, ga 'be ma tsähe, ngetho xta möñhe xka ñhoju. Nu'mu da njap'u gi 'behü ri tsahu n'ehe.

⁵ Da beni mi mahyoni nga peñ'ahu xi m'et'o nuya kuyu, ma da nu ha xka jwathu xka johu nunar mfats'i xka ñöthu ngi uñhu. Ne ngi ñhoju gi uñhu ngu n'ar mfats'itho, hinge gi uñhu ngetho di a'ahe.

⁶ Get'ö di xi'ahu ngu enö: Nö'ö togo tx'utho pot'i, tx'utho xofu n'ehe. Ha nö'ö pot'a nzeze, nzeze xofu n'ehe.

⁷ N'a ngu n'a da unga ngu xi beni, hinto da hyoka nö'ö uni, ne hinda uni ngetho njapi. Jö mödi nu'u togo johya uni.

⁸ Jö pe'sa ar ts'edi da hwëk'ahu gatho nö'ö gi k'athu, ne da bonk'a'ihu gi 'yothwu ar ñho ma'ra.

⁹ Ngu enga har T'ofu:
Bi hyeni ne bi umba ya hyoya.

Nunár ñhogajö'i hiñham'u da thege.

¹⁰ Jö togo umba te da mot'a ar mot'i ne 'winga togo ñuni, dá max'ahu gi pe'su nzeze ar sofo, ne gi ñhogajö'ihu xa gi faxu ma'ra.

¹¹ Ne hinte gi k'athu, xa gi johyahü gi uñhu ar mfats'i, ne njap'u ma'ra da umba njamödi Jö nunar mfats'i di hö'sfe.

¹² Ngetho nunar mfats'inu hinge honse faxa nuya gamfi tho ar k'at'i, njap'u nzeze ya njamödi t'umba Jö.

¹³ Ha nunar 'befinu, nzeze da 'ñe'spa ár nsu Jö nú'mu hant'a'ihu tengu gi othwu ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo, ne hanja gi johyahü gi faxu'u ne gatho nu'u tho ar k'at'i.

¹⁴ Ne xa di mö'ahu da 'yapa Jö da max'ahu, ngetho Jö xa xi hwëk'ahu n'ar hogamü.

¹⁵ Jamödi Jö, togo xi 'rakagihu n'ar nt'uni hingi tsä ga möñhu tengu ár döta.

10

Ar Pablo ñönga ár 'befi

¹ Nuga dar Pablo, ne di a'ahu hár hogajö'i ne hár mhöte ar tsi Hmu Hesukristo, mödi enga 'ra nú'mu di 'bup'u, di tset'athohu, ha nú'mu di 'bu yap'u, xa tse ma ne ga ñö.

² Jange di a'ahu ar möte, yo ma gi jaju ga ñö nts'edi xka map'u. Ngetho xta ekwatho nu'u togo enö di ot'athohe ngu benga ya meximhai.

³ Mödi di 'buhewa har ximhai, hindi pehe ngu ot'a ya meximhai.

⁴ Ngetho ngu n'ar ndogu di ntüñhe. Ha numa bojöhe hinge yá meti ya jö'i, pe'spa ar ts'edi Jö da hwatwa ya ts'edi ya ñ'uni.

⁵ Ne da jö'sa gatho ya mfeni ot'a ñ'ets'i, ntoxkwi ya jö'i hingi hegi da bö Jö, ne da gu da zits'i da 'yöta ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ne di 'buhe ga umfe n'ar mfei nu'u togo hingi ot'a nö'ö nsipabi, di to'mthohe gi tsoñhu gi 'yothu gatho nö'ö di xi'ahe.

⁷ Nu'ahu gi hanthu nö'ö oxta mañö. Nu'mu n'a ñ'emü ár meti ar tsi Hmu Hesukristo, dá beñ'ö di njahep'u, ár metigihe ar tsi Hmu n'ehe.

⁸ Mödi da tsahmö xa ga exa ma nsuhe, hinga 'behe ma tsähe. Ngetho ar tsi Hmu xi 'rakagihe ar ts'edi ga hoñ'ahe ri ñhohu, hinge ga ts'ok'ahe ri mfenihu.

⁹ Di xi'ahu njanu, hindi ne gi 'ñeñhu di ne ga pi'ahu ha ya he'mi di peñ'ahu.

10 Ngetho majöni 'bu 'ra togo enö: Nuyá he'mi xa ñö nts'edi ne pe'sa ar ts'edi, ha nú'mu 'bukwa hinte pe'sa ár ts'edi, ne hinto tsupa ár mhö.

11 Nu'u togo mönga njap'u, dá bödi n'ehe, ngúr nts'edi di ñöhe ha ya he'mi hindi 'buhep'u, tsá ga njahep'u n'ehe nú'mu di 'buhep'u.

12 Ngetho hindi ne ga ñhe'behe 'ra nu'u 'yop'u ñ'exase, ne ñhekse n'a ngu n'a. Xa xi 'be yá mfeni.

13 Nuje hindi thothe di exe ma nsuhe. Hõnse da tsá ga e'sfe ár nsu ár nt'eni ar 'befi xi 'raje Jö. Njap'u xta tsõñhe habu gi 'buhu.

14 Nuje hinga xa di exe ma nsuhe, ngu ga othe nu'mu hinxta tsõñhe xta hös'ahe m'et'o ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

15 Hindi nehe ga exe ma nsuhe ha yá 'befi ma'ra. Mödi hö, di to'mhe da te ri jamfihu, ne da tsá da nunga ma 'befihe habu gi 'buhu, di zonga habu xi benga Jö.

16 Ne ga möñhe ar hoga mhö di manu habu gi 'buhu. Ne hindi nehe ga kuthe habu xi mpe ma'ra, yo ma ga exa ma nsuhe ha yá 'befi xi 'yot'u.

17 Ha nö'ö togo ne da 'ñexa ár nsu, dá 'ñe'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo togo ár meti ar 'befi.

18 Ngetho hingi nhumañho nö'ö exase ár nsu. Nhumañho nö'ö togo numañho Jö n'ehe.

11

1 Xömhö gi pe'skagihu ar ts'eti nu'mu ga mönga 'ra ya mhö di beni, mödi wande xta 'be ma mfeni. Hö, di ne gi tsetkagihu.

2 Ngetho xa di tuse di mö'ahu, ngu mö'ahu Jö. Xta 'wek'ahu ngu n'ar nxutsi 'bui xint'axi, pontho gi nthõt'wihu n'adar döme, gehnu ar tsi Hmu Hesukristo.

3 Ha di tsu da mponga ri mfenihu, ngu bi pomba ár mfeni ar Eba bi ka ar k'eño ma nts'o, ne hinga umba ri muihu gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo.

4 Ngetho gi numañhohu togo tsõho ut'ahu man'ar mhö nongar Hesu, hinga ñehewi nö'ö xta ut'ahe. Ne gi höñhu nu'mu xi'ahu man'ar hñö n'añ'o hingar Hñö Jö xka hñõñhu, ne togo mönga man'ar mhö hinga ngu ar hoga mhö xka pöhu. Gatho gi tsetathohu.

5 Di beni hinte tökagi nuya döta mpote ngu eñ'u.

6 Ngetho mödi hindi pödi ga ñö xiñho, di pödi te di mö. Go xka hyandasehu.

7 Hage hinda ot'e xiñho nu'mu hinda exka ma nsu ne go da es'ahu, ngetho hinte da a'ahu nú'mu nda hös'ahe ár hoga mhö Jö.

8 Xta hõmba ma'ra ya nijö xi 'raka ma njut'i ne da tsá ga pep'ahu.

9 Ne nú'mu ndi 'bup'u ne ndi thohmö ar k'at'i, hinte da a'ahu. Nuya ku ba e Nmasedonia bi 'rakagi nö'ö ndi honi. Hinte xta a'ahu, ne hinte ma ga a'ahu.

10 Di mönga nunar majöninu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo 'bu ha ma mu. Gatho ar hai Akaya hinto ma da hñögagi ga exa ma nsu ga petwabi nuna di ot'e.

11 Yo'ö. Hage hindi mö'ahu. Jö pödi hö, di mö'ahu.

12 Ne ma ga jap'utho. Hinga hegi nu'u togo honi hanja da 'ñexa yá nsu, enö mpe'u mahyegi nguje n'ehe.

13 Ngetho nuyu ya kate mpote, ya hyate 'bego, ot'e ngu yá mpotehmö ar tsi Hmu Hesukristo.

14 Hinto da 'yotho, ngetho gese ar ts'ondöhi ot'e ngu n'ár enxé Jö n'ehe.

15 Jange hinga 'yothu nu'mu nuyá 'bego ar ts'ondöhi ot'e ngu ya hoga 'bego emp'ö. Katetho, ha m'efa ma da t'umba ár njut'i yá ts'o'befi.

Ya ugi bi tho ar Pablo ngu ár mpote ar tsi Hmu

¹⁶ Man'agi di xi'ahü, hingi nugagihü ngu n'ar jö'i xi 'be ár mfeni. Ha nu'mü gi ne gi nugagihü njap'ü, nugagihü, ne da tsä ga exa n'a tsi tüi ma nsu.

¹⁷ Nuna di xi'ahü hinxi 'raka Jö, go di exasë ma nsu ngu n'a xi 'be ár mfeni.

¹⁸ Ngetho nzeýe exasë yá nsu ngu yá mfenise'ü, ma ga exka ma nsu n'ehe 'mu.

¹⁹ Nu'ahü gi pe'sü n'ar hoga mfeni, hanja gi johyahü gi oxü nu'u xi 'be yá mfeni.

²⁰ Gi tsetathohü nu'u togo ja'ahü ngu ne'u. Juk'ahü nö'ö ne'u, ne hömp'ahü nö'ö te gi pe'sü. Ot'a ndöta, ne gi numañhohü nu'mü wande 'ra'ahü ya mpetgu.

²¹ Gehnü ma m'etsahe, hinda juhe ar ts'edi ne nga ja'ahü ngu bi ja'ahü'u. Nu'mü nu ma'ra exa yá nsu, nuga ma ga exa ma nsu n'ehe, mödi di ñö ngu n'a xi 'be ár mfeni.

²² Hage exa yá nsu gehyü ya ebreo. Dar ebreoga n'ehe. Wa eñ'u xpa e ha yá m'üi ar hnini Israel. Ja xta ekanü n'ehe. Hage yá 'betö ar Abra. Ár 'betogi n'ehe.

²³ Hage yá 'bego ar tsi Hmu Hesukristo. Di töta gathö'u. Di ñö ngu n'a xi 'be ár mfeni. Nuga xa xta mpefi. Hingi tsä ga pede hangü ya mfei xi t'akagi. Habü gathö xi jokagi, ne 'bütho xi thogagi.

²⁴ Kut'a mpengi xi mebgagi ya xodyo, 'be n'ar mfei da zü yon'ate mfei n'a ngu n'a.

²⁵ Hñu'gi xi n'webgagi ya t'o. N'agi bi thoxkagi ya nk'ahni. Hñu'gi xi yü ar motsa habü ndi 'yo har dehe. Xta m'e n'apa ne n'axui har ñhönthe.

²⁶ Xa xta 'yo ya 'ñu. Xta k'ont'i nga jöt'a ha ya döthe. Xta k'ot'a ha yá 'ye ya bë. Xta k'ont'a hayá 'ye ma mixodyo'be ne nu'u hingya xodyo. 'Bütho nga tu har hnini, ha ya ot'at'ohö, har ñhönthe ne hayá 'ye nu'u ya ku emp'ö.

²⁷ Xa xta tho ar 'befi ne ar nzabi. Xta a ma t'öhö. Xta tho ar thuhu ner duthe, himi otho te nga tsí. Xta tho ar tse. Xi k'at'a ma dutu.

²⁸ Mödi njap'ü, nö'ö töte tuka ma müi, hyax'mü di beni tengu 'bü ya ku.

²⁹ Togo thor hñeni ne nuga hindi tsamañ'ü. Wa togo njapabi da mfets'e, ne nuga hingi tsot'a ma müi.

³⁰ Nu'mü mahyoni ar nt'ets'i, ma ga exka ma nsu hinte ja ma ts'edi.

³¹ Jö togo ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, ne ár meti ar nsunda, pödi hindi mönga ar nhemhñö.

³² Núnu Ndamasko nunar ts'ut'wi mi faxa ar ndö Aretas, bi got'atho gatho ar hnini nda mhikagihmö.

³³ Ha bi t'etkagi ha n'ar 'böts'e, ne bi jöbgagi ha n'ár oki n'ar ngu mi 'bü har jödo. Njanü da k'ot'a ha yá 'ye'ü.

12

Ar m'ite mi foxa hár ndo'yo ar Pablo

¹ Majöni hinte faxkagi ga exa ma nsu. Hönse ma ga xi'ahü nuya ngu ya t'i ne ya nt'udi xi 'raka ar tsi Hmu.

² Di pö n'ar ñ'ohö mi 'bühwi ar tsi Hmu Hesukristo, xi tho 'ret'amagoho njeýe bi njuts'i ba tsonga har hñu mhets'i. Hage mi oda hár ndo'yo wa xki böni, hindi pödi. Jö go pödi.

³ Hö, di pö nor ñ'ohö'ö. Hage mi oda hár ndo'yo wa xki böni, hindi pödi. Jö go pödi.

⁴ Ne bi ts'ixa har nzathom'ui habu bi 'yo 'ra ya mhö hiñ'othowa hanja da 'ñenö, ne hinxi t'umba ar seki ar meximhai da mö.

⁵ Nunar ñ'ohonu tsa ga e'spa ár nsu. Ha nuga hinga ma ga exa ma nsu, honse ga exa ma nsu hindi tse di.

⁶ Nu'mu ga nemhö ga exa ma nsu, hinxta 'be ma mfeni, ngetho majöni. Di thok'atho njap'u, ne gatho da bökagi honse ngu handgagi di 'bui, ne oxkagi di mö.

⁷ Ne hinda thotho ga exa ma nsu da handa nu'u ngu ya t'i, bi t'akagi n'ar m'ite foxa ha ma ndo'yo. Gehnu n'ár 'bego ar ts'ondöhi febgagi, hingi hegagi da thota ma ñ'ets'i.

⁸ Hñu'gi xta apa ar tsi Hmu da hñögagi.

⁹ Ne xi 'ñengagi: Ñhogamui nö'ö xta hwék'a'i, honseñ gi honi. Ngetho ma ts'edi da nheki xiñho ha ri ngwent'i. Jange ma ga ñhogamui ga exa ma nsu ha ma ngwent'i, ne njap'u da nheki ha ma m'ui ár ts'edi ar tsi Hmu.

¹⁰ Jange ngetho di tenga ar tsi Hmu Hesukristo, di johya ha ma ngwent'i, ha ya nts'ani, ha ya k'at'i, ha ya nt'utsa, ha ya dumui. Ngetho nú'mu xi wentk'agi, töte di pe'sa ar ts'edi 'mu.

¹¹ Xta exa ma nsu ngu n'a xi 'be ár mfeni. Ha nu'ahu go ga jakagihu, ndi 'ñep'ahmöhü ngi ñomañhogihu. Ngetho hinte tökagi nuya döta mpöte eñ'u, mödi nuga hinter m'ekagi.

¹² Nú'mu nda 'buhwihup'u, xa da tseti ndi otk'a ya döta nt'udi, ne nu'u ya 'befi hingi tsa da 'yot'ase n'ar jö'i. Njap'u nheki ár mpötegi ar tsi Hmu.

¹³ Tema hingi ñhehwhü nu ma'ra ya nijö 'mu. Honse nu'ahu hinda a'ahu gi faxkagihu. Di xi'ahu gi pumgagihu.

Ar Pablo mö ma da k'ö'sa ár hñu'gi

¹⁴ Xta ñhoki ga tsoñ'ahu ár hñu'gi. Ne di xi'ahu hinga ot'ahu ar xuhña, ngetho hindi homp'a nö'ö te gi pe'su, go di hoñ'a'ihü. Hinge ya bötsi kwata ya m'ets'i da zokwa yá dada, nuyá dada kwata te da zokwa yá bötsi.

¹⁵ Ne nuga xa ga njohya ga te gatho ya ñho di pets'i, ne ga tese ma ts'edi di hoñ'a ri ñhohü. Nú'mu hyax'mu huxa ma mhöte di pes'ahu, hage ma gi hyehü gi mökagihu.

¹⁶ Nuga hinte ma mfats'i xta hömp'ahu, mödi 'ra enö xi nts'ogi, jange xta ha'ahu.

¹⁷ Hage xta juk'ahu ar bojö xi 'ya'ahu nuya xta pehni xpa tsoñ'ahu.

¹⁸ Nú'mu nda apa ar möte ar ku Tito ne nö'ö man'ar ku ma ba tsoñ'ahu, hage ja te bi hñöñ'ahu ar Tito. Hin'ö. Ngetho n'adar mfeni di pe'se, get'ö ar 'ñu di teñhe.

¹⁹ Ha gi beñhü di hoñhe hanja gi numañhogihe. Hin'ö. Di 'buhhe hár nhandi Jö, di 'bu'behe ar tsi Hmu Hesukristo di möñhe nö'ö xta ñöhe. Honse di hoñhe ri ñhohü ne da te ri ñ'emüihü.

²⁰ Tuka ma müi nú'mu xka tsomp'u, hinga ma ga tiñ'ahu ngu di nega, ne nu'ahu hingi ma gi hyandagihu ngu gi nehü. Nú'mu gi pe'su ya tuhni, gi hyojwu yá ñho ri ñ'ohü, gi po ri kwehü, gi ñehü, gi juxu ya nhemhö, gi thenteü, hingi ne gi nuhü ri ñ'ohü, ne hingi mpehü mahyegi, gehnu tuka ma müi.

²¹ Tuka ma müi n'ehe, nu xka map'u, Jö da jakagi ga 'be ma tsa ga nzoni. Ga 'ba made ga apabi da maxa nu'u togo xi 'yot'a ya ts'oki mam'et'o, ne hinxi 'yot'wa yá ntso'mi. Nuyá ts'oki xi nts'otho, 'bengwi ya jö'i hinxi nthötwi, ne yá ts'onhe.

13

1 Nunar hñu'ginu xka map'u. Gatho nuya ts'oki ma da thuxa ar mfeï, da mö hö njap'u, hõnse nu'mu yoho wa hñu da ðamajõni.

2 Ha nuga da xi'ahu nu nda 'bup'u, ne nupya di 'yo yap'u di xi'ahu, gatho nu'u xi 'yot'a ya ts'oki ne gatho numa'ra, nu'mu xka map'u, hinto ma ga et'atho ma xutha nõ'õ xi 'yot'e.

3 Nu'mu gi ne gi põhu xiñho, hage ar tsi Hmu Hesukristo xi'ahu nõ'õ di mõnga ne hindi mõnsega, põhu ar tsi Hmu hingi k'at'a ár ts'edi da zo'ahu. Nunu xa pongwatho ár ts'edi.

4 Ngetho mödi bi tho bi ts'uta har pont'i hinte mi pe'sa ar ts'edi, nupya 'bui pe'spabi ár ts'edi Jõ. Di njahep'u n'ehe, di 'bu'behe hinte di pe'se ma ts'edihe. Nuje di pe'sfe ár ts'edi Jõ n'ehe ga zo'ahe.

5 Bensehu, ha gi pe'su ar ñ'emui. Tsasehu n'a ngu n'a, wa hinxka 'ñethu ha ri muihu ar tsi Hmu Hesukristo. Wa hinxka thohu xiñho nga tsasehu.

6 Mödi di kaxmbenihe gi beñhu xta thohe xiñho nunar tsatinu.

7 Ne di afe Jõ da max'ahu hingi 'yothu nõ'õ hingi ho. Hindi hoñhe da nheki xta thohe xiñho ar tsati. Di nehe gi 'yothu nõ'õ xiñho, mödi da thandgagihe hinxta thohe xiñho nunar tsatinu.

8 Ngetho hinte tsã ga pehe di nemhö ga ko'mhe nõ'õ majõni. Hõnse tsã ga mpehe ga jafe da nungi.

9 Jange di johyahe hindi pe'se ar ts'edi, ha nu'ahu hö. Ne xa di afe Jõ da max'ahu gi 'buhu n'ar m'ui xint'axi.

10 Jange di ot'ahu nunar he'minu hindi 'bup'u'tho, di ne xka map'u hinga zo'ahu nts'edi. Ga juka nunar ts'edi xi 'raka ar tsi Hmu ga fax'ahu da te ri jamfihu, ne hinga ga ts'omp'a ri m'uihu.

Ar Pablo pempa nzengwa ya ku ne tetwa jõ

11 Jange tsi kuhu, njohyahu, umba ri muihu gi pe'su n'ar m'ui xint'axi, hñu'mfu ár mui ri ñ'owihu n'a ngu n'a, pe'su n'adar mfeni ne ar hogam'ui. Ne gi 'buhwihu Jõ togo unga ar hogam'ui ne ar mhõte.

12 Nzengwahu n'a ngu n'a di 'benga ar t'ek'ei.

13 Gatho ya ku di 'buhewa, di peñ'ahe ar nzengwa.

14 Dá hwék'ahu ár nt'uni ar tsi Hmu Hesukristo, dá 'ra'ahu ár mhõte Jõ, ne gi 'buhwihu ár Hñõ Jõ. Dá njap'u.

AR GALATA

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Galasia

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Hinxi hñuxkagi ar jö'i, hinxi menkagi n'ar meximhai. Gese ar tsi Hmu Hesukristo bi zokagi, ne gese'ö Jö ma Dadahu, gehnu bi ko'spa ár te man'agi.

² Nuga ne gatho ya ku di 'bu'bewa, di peñ'ahe nunar he'minu, gatho nu'ahu gi mhunsu ha ya nijö hár hai Galasia.

³ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwék'ahu yá ñho.

⁴ Jö ma Dadahu bi nese nda mehna ma tsi Hmuhu Hesukristo nda unse ár te, ne njap'u nda hñögagihu ma ts'okihu. Ha nupya ñöngagihu hinte da jakagihu nunar ts'oximhai nuya payu.

⁵ Jö di ñepabi da t'e'spa ár nsu hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Hiñ'otho man'ar hoga mhö utkagihu hanja ga mpohu

⁶ Xa di 'yotho hanja ngut'a xka hyehü Jö, togo bi zoñ'ahu gi hñöñhu nö'ö te xi hwék'ahu ar tsi Hmu Hesukristo. Ne gi ne gi 'weñhu gi teñhu man'ar mhö nö'ö hinxi xikagihu ar tsi Hmu.

⁷ Xa majöni, hiñ'otho man'ar hoga mhö, mödi xi zo 'ra nu'u togo ne da pomp'a ri mfenihu, ne da ts'okwahnö ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Nu'u togo ot'a njap'u, hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwe Jö. Mödi n'aje, wa n'ar enxe di ñe mhets'i, ne da pata nö'ö ar hoga mhö xta ut'ahe, hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwe Jö.

⁹ Xta xi'ahe, ne di xi'ahu man'agi, nu'mu n'ar jö'i da e da xi'ahu man'ar mhö n'añ'o, hingi ñhehwi nuna xka ñ'emuihu, nor jö'i'ö hinda ma da k'ont'i da hñömba ár kwe Jö.

¹⁰ Ngu gi pöhu xiñho, hindi mönga njap'u di honi da numañhugi ya jö'i. Di honi da numañhugi Jö. Hindi umba ma müi ga ko'be xiñho ya jö'i, ngetho nu'mu ga ot'a njap'u, hindi pepa ar tsi Hmu Hesukristo.

Jö bi zohna ar Pablo nda mepabi

¹¹ Ma tsi kuhu, di ne gi pöhu, nunar hoga mhö di mönga, hingo di mönsega, ne hinxi xikagi ya jö'i.

¹² Nunar hoga mhö di mö, gese ar tsi Hmu Hesukristo bi utkagi. Hinxi utkagi ya jö'i, hinxta höni xi 'rakagi'u.

¹³ Nu'ahu xka pöhu hanja ndi 'bu mam'et'o nú'mu ndi temba yá nt'umbi ma mixodyo'be. Nuga xa ndi e ar m'ui yá gamfi Jö, xa ndi nemhö nga ho gatho'u.

¹⁴ Ndi töta nzeye ma mixodyo'be mi 'bu nuya pa'u. Xa ndi umba ma müi ndi tenga ya nt'umbi xki zogagihe ma palehe.

¹⁵ Ha nú'mu hinge ndi m'utho, Jö xki 'wegagi nga pepabi, ne bi hwégagi bi zongagi. Ne nu mi zo ar pa xki beñ'ö,

¹⁶ bi utkagi togo ár T'u, ne nga xipa ár thuhu nu'u hingya xodyo. Nú'mu nda ndui da mpefi, hinda amba m'et'o n'ar jö'i.

¹⁷ Hinda ma Herusalen ma da apar seki nu'u ma yá mpote m'et'o. Nö'ö da ot'e, da ju ar 'ñu da ma har hai Arabia. M'efa da penga har hnini Ndamasko.

¹⁸ Mi tho hñu njeje da ndui da ñ'emui, nu'mú hö, da ma Herusalen ma da k'ò'sa ar Pedro, ne da 'bu'benu n'etkut'a.

¹⁹ Hinto ma'ra ya mpote da nth'e'benu, honse ar Hakobo nö'ö ár jödö ar tsi Hmu go da nth'e'benu'ö.

²⁰ Jö pödi nö'ö di xi'ahü majöni, hindi ka'ahu.

²¹ M'efa da ma har haj Nsiria ne Nsilisia.

²² Nuya pa'u himi pökagi nuya ku me Nhudea xki ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo nguga n'ehe.

²³ Nuyu honse xki 'yode mam'et'o ndi e ar m'ui ya ku. Ha nupya di xipa ma'ra xiñho nö'ö ar jamfi mam'et'o ndi ne nga hwati.

²⁴ Jange ya ku xa mi nsunda Jö, ngetho xki bödi xta ñ'emüiga n'ehe.

2

¹ Mi tho 'ret'amagoho njeje, da penga ár yo'gi man'agi har hnini Herusalen. Da me'be 'mu ar ku Berhnabe, ne da tsixa ar ku Tito n'ehe.

² Da manü ngetho Jö bi utkagi nga ma. Ne da ñö'besenu nu'u ma ya ndö har nijö, ndi ne nda bö'u ar hoga mhö di xipabi ya jö'i hingya xodyo. Da jap'u ndi honi hinge nda m'e ma 'befi.

³ Nunar ku Tito ndi ñ'o'be, mödi mar me Gresia, himbi njapi bi nthuspa ar nsegi hár ndo'yo ngu ot'a ya xodyo.

⁴ Himbi njapi nda jap'u, mödi nuya hyate gamfi mi kut'a mi 'ñöxte ha ya mhunts'i. Mi ne nda bö'u yo'ö hinge ndi temfe yá 'bepate ar Moise, honse ndi teñhe ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi gugagihe ha ya 'bepateyu. Mi ne nda jajeyu nga teñhe ya 'bepate man'agi.

⁵ Ha nuje hinda othe nö'ö mi möñ'u, ne njap'u hingi 'behü nö'ö majöni mönga ar hoga mhö xta hös'ahé.

⁶ Nu'u ma ya ndö har nijö hinte bi hñu'sa nö'ö ndi mönga. Nuga hindi jamasu tema nsu xi mets'i, ngetho hár nthandi Jö gatho ya jö'i mahyetho.

⁷ Nuya ndö bi bö'u xiñho, xki menkagi Jö ga zo nu'u hingya xodyo, ngu xki mehna ar ku Pedro nda zohna ya xodyo.

⁸ Nunar tsi Hmu bi máxa ar ku Pedro bi zohna ya xodyo, getnu ar tsi Hmu togo xi máxkagi ga zohna nu'u hingya xodyo n'ehe.

⁹ Nú'mü mi bö ya ndö xki hwégagi Jö nunar 'befinu ga zo nu'u hingya xodyo, nu'mú ar ku Hakobo, ar ku Pedro ne ar ku Xuwa nu'u ma ya ñöxhmu, bi 'raje yá 'ye, nuga ne ar ku Berhnabe. Da mhi'yehe ngu n'ar nkohi ga zoje nu'u hingya xodyo, ne nu'u da zo ya xodyo.

¹⁰ Honse bi xikagihe hinga pumhnihe ya hyoya, ne nuga ndi umba ma müi ndi fax'u.

Ar Pablo bi zui ar Pedro nú'mü bi 'bu'u Antiokia

¹¹ M'efa ar Pedro ba e har hnini Antiokia. Da ñhant'be ne da tsui, ngetho himi ho nö'ö mi ot'e.

¹² Ja mi zontho hö, mi ot'e xiñho, mi ñungwi mahyegi ya ku himya xodyo. Ha mi zo ma'ra ya ku xki mehna ar Hakobo, nu'mü ar Pedro bi ndui bi 'wege, bi hye ya ku himi ne nda ñungwi. Mi jap'u ngetho mi tsu te nda mönga nu'u ya ku mi temba ár nt'umbi ya xodyo, thutwa ar nsegi ha yá ndo'yo.

¹³ Ma'ra ya ku nu'u ma ya xodyo n'ehe, bi denga ar Pedro, ne bi pongyá hmi. Har Berhnabe himbi bongi, bi nkadi bi deñ'u n'ehe.

¹⁴ Jange nú'mü nda pödi himi tenga xiñho nö'ö majöni mönga ar hoga mhö, da zofa ar Pedro ha yá nthandi ya ku, ne da embabi: Nu'ge gar xodyo, ne ga hyep'u ya 'bepate, ngi ñehewitho nu'u hingya xodyo. Xi'mü, hanja gi ne gi japi da denga ya 'bepate nuya ku hingya xodyo.

¹⁵ Nuju dar xodyohu ngu nda m'uthu, ne ndi temfu ya 'bepate ar Moise, hinga ngu nu'u hinga xodyo hinga tenga nuya 'bepateyu, jange nhu ngu ya 'yot'ats'oki.

¹⁶ Ha nupya di pohu, nö'ö togo da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, nhu hinte ma ts'oki tu, hinga nú'mu da 'yotwa gatho ya 'bepate ar Moise. Nuju n'ehe xta ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo, hinga tuxu ma ts'okihu ngetho xta jamfihu, hinga xi maxkagihu nö'ö di teñhu nuya 'bepateyu. Ngetho di pohu, gatho nu'u tenga ya 'bepate, hinto ma da nsipabi hinte ma ts'oki tu.

¹⁷ Nú'mu nda ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo ne bi nhugagihu hinte ma ts'oki ndi tuhu, hage da othu n'ar ts'oki njap'u 'mu. Wa ar tsi Hmu Hesukristo uta ar ts'oki ya jö'i. Hin'ö hinga njap'u.

¹⁸ Ha nu'mu ga penju ga teñhu man'agi ya 'bepate xta thohup'u, njap'u hö, dar ts'oktehu.

¹⁹ Gese ya 'bepate pontho bi hyogagi, ne nupya xta pengi ga 'bui ga pepabi jö.

²⁰ Nú'mu mi mpont'a ar tsi Hmu Hesukristo, wande bi mpontk'agi n'ehe. Jange hindi 'bui ga ot'a nö'ö di bense. Nupya ar tsi Hmu Hesukristo 'bu ha ma mu. Ne nö'ö di ot'a hyax'mu, di ot'e di ñ'emui bi ar T'u Jö, togo bi mökagi ne bi unga ar te bi pokagi.

²¹ Nuga hindi utsabi nö'ö xi hwëgagi Jö. Ngetho nu'mu di möñhu xi zamhö ga mpohu di temfu ya 'bepate ar Moise, njap'u di möñhu hinter me'ö ar te ar tsi Hmu Hesukristo bi um'u.

3

Ár Hñö Jö di höñhu nú'mu di ñ'emuihu

¹ Nu'ahu gar menguhu Galasia, xa xka 'be ri mfenihu. Togo xi pomp'a ri mfenihu hinga ne gi teñhu nö'ö majöni. Ngetho dá ot'ahe xiñho ar 'ñu hanja bi du ar tsi Hmu Hesukristo har pont'i.

² Di ne gi xikagihu: Hage ga hñöñhu ar Hñö Jö ngetho ngi temfu ya 'bepate ar Moise. Hage hinga hñöñhu ngetho ga ñ'emuibihu ar mhö Jö ga 'yohu.

³ Xi'mu, hanja xka 'be ri mfenihu. Nu'ahu ga kuthu hár 'ñu Jö ngi hömpabihu ar ts'edi ar Hñö Jö, xipya, hage gi beñhu da tsä gi nehu nunar 'ñunu ha ri ts'edisehu.

⁴ Hage ma da m'ep'utho gatho nö'ö xka thohu. Hin'ö, hinda ma da njap'utho.

⁵ Jö xi 'ra'ahu ar Hñö, ne xi ut'ahu nzeye ya döta ñho. Hage xi 'yot'a njap'u ngetho gi umba ri muihu gi temfu ya 'bepate ar Moise. Hin'ö. Nunu xi 'yot'a njap'u ngetho xka ñ'emuihu ar hoga mhö.

Ar nkohi bi gohwi Jö ar Abra

⁶ Njap'u n'ehe ar Abra, har T'ofö enö bi ñ'emui bi Jö, ne bi nhu hinte ma ts'oki mi tu.

⁷ Jange pohu, nu'u togo ñ'emui, gehyu ya bötsi ar Abra.

⁸ Maha'mu Jö xki beni, nu'ahu hinga xodyohu, nda nhu'ahu hinte ma ts'oki gi tuhu nu'mu gi jamfihu. Jange mam'et'o bi xipa ar Abra ar hoga mhö, ngu mönga hár T'ofö Jö habu enö: Ngetho xka ñ'emui gi, jange ma ga jöp'a'i, ne nunar jöpinu ma da zu gatho ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai.

⁹ Jange nu'u togo pe'sa ar jamfi, gehyu njöpi mahyegiwi ar Abra togo m'et'o bi jamfi.

10 Ha nu'u hu yá mui ma da mpohō ot'wa yá 'bepate ar Moise, hinda ma da k'ont'i da zupa ár kwe Jō. Ngetho har T'ofō enō: Nō'ō togo hinda 'yot'a gatho ngu mōnga ya 'bepate, hinda ma da k'ont'i da zupa ár kwe Jō.

11 Di pōhū nu'mū di ñ'emuihū, nhugagihū hinte ma ts'oki di tuhū, hinge nu'mū di teñhū ya 'bepate. Ngetho enga har T'ofō: Nō'ō togo ñ'emui, 'bui xiñho hár nthandi Jō, ne pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

12 Nō'ō togo tenga ya 'bepate, hingi 'bu har jamfi. Ngetho hár T'ofō Jō enō njawa: Nō'ō togo tenga ya 'bepate, gehnū ár m'ui'ō.

13 Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, bi ñōngagihū hinda zuju ár kwe Jō huxa har T'ofō. Bi hñōñse ár kwe Jō ndi 'ñepkagihuhmō nú'mū mi du har pont'i. Ngetho enga hár T'ofō Jō: Nō'ō togo zu har za, gehnū xi zutwa ár kwe Jō.

14 Bi jap'u, ne nu'ahū hingya xodyohū bi tsā ga hñōñhū ar njōpi xki ñhōt'wa ar Abra, ngetho xka ñ'emuihū ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nu'ahū nguje, xka hñōmfū ár Hñō Jō ngetho xka ñ'emuihū.

15 Ma tsi ku'ahū, ma ga heju ár nkohi Jō ne ár nkohi ar jō'i. Nu'mū yoho ya jō'i da 'yot'a n'ar nkohi, ne da ñō'u xiñho da 'yot'u, hinto tsā togo da hñōki wa da pata nuna nkohi'ō, mōdi bi nko ya jō'itho.

16 Jō bi umba n'ar ñhōt'i ar Abra ne ár n'ogi. Himbi 'ñembabi: Nu'u ri n'ogi. Himbi nōmba yá 'beto ne yá mangan'abeto. Bi nōnga n'adar n'ogi, ne bi 'ñembabi: Nuna ri n'ogi. Ne nupya di pōhū togo nunar n'oginū, gehnū ar tsi Hmu Hesukristo.

17 Nupya ma ga xi'ahū 'mū: Nō'ō ar nkohi Jō bi nkohwi ar Abra ne bi ñōwi xiñho, nōnga ar tsi Hmu Hesukristo. Bi tho gohonthebe ne n'atema'ret'a njeje, ne ka bi t'unga ya 'bepate. Nuya 'bepateyū himbi tsā bi hñōkwa ár ts'edi nunar nkohi ne da m'e ar ñhōt'i.

18 Nu'mū Jō xi 'rakagihuhmō ya njōpi ngetho di teñhū ya 'bepate, hingi 'rakagihū xi ñōtkagihū 'mū. Ha nunar Abra bi hñōnga ar njōpi ngetho xki ñhōtwabi nda t'umbabi.

Yo'ō bi t'unga yá 'bepate ar Moise

19 Nu'mū, yo'ō bi t'unga ya 'bepate. Bi t'uni bi utkagihū tengu ar ts'oki. Bi me'sa ár ts'edi ne bi göxa nú'mū mi zo ar tsi Hmu Hesukristo, gehnū ar n'ogi xki t'umbabi ar ñhōt'i. Nuya 'bepate bi t'umba ya enxe, ne nu'u bi umba n'a togo bi thokwabi gatho nu'u ma'ra ya jō'i.

20 Gese Jō togo unga nunar ñhōt'inū, himi njo'o man'a to bi thoki.

21 Xi'mū, hage yá 'bepate ar Moise ntoxkwi ár ñhōt'i Jō. Hin'ō. Ngetho nu'mū ya 'bepate xi zahmō xi 'rakagihū n'ar 'ra'yo te, nu'mū xi za xi nhugagihū hinte ma ts'oki di tuhū ndi teñhū ya 'bepate.

22 Ha nu hár T'ofō Jō, xikagihū gatho xki jokagihū har ts'oki, ne nu'mū nga ñ'emuihū ar tsi Hmu Hesukristo, nda tsā nga hñōhū nunar ñhōt'inū.

23 Bi ñōtkagihū nú'mū hinxki zōta ar tsi Hmu Hesukristo ne nda tsā nga ñ'emuihū. Ge'mū xki gokagihū ya 'bepate, ne xki t'entkagihū nga jamfihū nunar jamfi ma nda ñ'udi.

24 Jange ya 'bepate bi njangu n'ar 'bego su ya bōtsi. Bi utkagihū hanja nga 'buhū, ne nga ñ'emuihū ar tsi Hmu Hesukristo nú'mū mi ñ'udi. Ne njap'u nda nhugagihū hinte ma ts'oki di tuhū.

25 Ha nú'mū dá ñ'emuihū, bi wadi mi sugagihupya ar 'bego.

26 Nupya gatho yá bōtsigihū Jō, ngetho xta ñ'emuihū ar tsi Hmu Hesukristo.

27 Nuju xta hñōhū ar xixthe ngetho xta ñ'emuihū ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ar tsi Hmu kobgathogihū ngu n'ar 'ra'yo he nzañho.

²⁸ Nupya hingi nthahni togo ya xodyo togo hingya xodyo, togo ya 'bego togo hingya 'bego, togo ar ñ'ohö togo ar 'behñö. Gathogihu di n'asehu ngetho xta ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁹ Nu'mu ya metigihu ar tsi Hmu Hesukristo, yá n'ogigihu ar Abra 'mu, ne go ma metihu nunar njöpi bi ñhöt'a ar Abra.

4

¹ Beñhu n'ehe, nu'mu n'ar bötsi xi ts'okwabi gatho nö'ö mi pe'sa ár dada, mödi gor meti gatho nö'ö xi ts'okwabi, hinda tsá da 'yense nu'mu hinxi zondyá jeye. Njap'u di hñöxkwitho n'ar 'bego.

² Nunar bötsi'ö o hár 'ye nu'u togo su, ne togo supabi gatho nö'ö teme bi ts'okwabi. Ma da 'yense nu'mu xta jwata yá jeye bi mönga ár dada.

³ Nuju n'ehe, mam'et'o ndi ñhehwihu ngu nö'ö ar bötsi himi jwata yá jeye, hyax'mu ndi pepabihu yá nt'umbi ar ximhai.

⁴ M'efa bi zo ar pa xki bengá Jö, ba pehna ár T'u, bi 'yonga n'ar 'behñö, ne bi m'u nú'mu mi jár ts'edi yá 'bepate ar Moise.

⁵ Bi jap'u nda zimgagihu xki gokagihu ya 'bepate, ne nda tekagihu.

⁶ Ne nupya nuju yá bötsigihu Jö. Jange xpa penkagihu ár Hñö ár T'u da m'u ha ma muihu, ne xta nziñhu ár ts'edi'ö di emfu: Ma tsi Dada'ihe.

⁷ Jange nupya, hindi njanguhu n'ar 'bego. Yá bötsigihu Jö, ne go ma metihu gatho ya ñho ma da 'rakagihu ngetho xta ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar Pablo hu'mba yá muï hinto da mengi da mepa ya 'bepate

⁸ Nu'ahu mam'et'o nú'mu hinge ngi pöhu Jö, ngi pepabihu nu'u ya tsita ngi hokasehu, ne hinga ge'u ar Jö majöni.

⁹ Ha nupya hö, gi pöhu Jö, tsá ga möñhu go bi bö'ahu m'et'o'ö. Xi'mu, yo'ö gi ne gi penju man'agi gi temfu yá nt'umbi ar ximhai nu'u hinte pe'sa ar ts'edi, ne hinter me'u. Yo'ö gi nehü da mengi da go'ahu man'agi.

¹⁰ Xa gi jamasuhu ya pa, ya zönö ne ya jeye, ne gi othu ma'ra ya dango.

¹¹ Jange nuga di tsu da m'e gatho nunar 'befi xta ut'ahu.

¹² Tsi kuhu, di a'ahu gi tengagihu ma m'ui, ngu nuga xta teñ'a ri m'uihu hinge ngi temfu yá 'bepate ar Moise. Nú'mu da jwadi nda tsomp'u, hinga utsagihu.

¹³ Gi pöhu, hár ndü da zo'ahu ár mhö Jö ngetho ndi tho n'ar hñeni.

¹⁴ Hinga kot'a ri muihu, ne hinga utsagihu, mödi mar ñhemb'i'ihu, ngetho ndi tho nö'ö ar hñeni'ö. Mödi njap'u, ga 'rakagihu ar siki, ne ngi nugagihu ngu n'ár enxe Jö, ngu gi nusehu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Habuima ri johyahu ngi pe'su nú'mu ndi 'bup'u. Nuga di damajöni xa ngi mökagihu. Nu'mu xi tsahmó, xka hñöhu ri dahü ne xka 'rakagihu.

¹⁶ Xi'mu, hage gi utsagihupya ngetho da xi'ahu nö'ö majöni.

¹⁷ 'Yop'u 'ra togo 'butho da du hoñ'ahu, mödi hingi hongá ri ñhohu. Nuyu ne da 'wek'ahu hingi jajemasu gi teñhu'u.

¹⁸ Xiñho'ö nu'mu togo 'butho da du da 'yot'a nö'ö xiñho. Di ne gi 'buhu njap'u hyax'mu, hinge honse nú'mu di 'bup'u.

¹⁹ Ma tsi bötsi'ihu, di tho ya ugi man'agi ngu n'ar 'behñö ñ'onte, di hant'ahu hindi hñöx'atho'ihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Di nemhö ga 'buhwihupya, ne ga honi hanja ga zo'ahu. Xa gi tubgagihu ma muï, te ga pepya.

Ar Sara ne ar Agar di hñöxa nu'u yoho ya nkohi

²¹ Nu'ahu gi ne gi teñhu yá 'bepate ar Moise, xikagihu: Hage hinxka 'yöhu nö'ö mönga nuya 'bepate.

22 Hár T'ofó Jö enö njawa: Ar Abra bi dinga yoho yá t'u. N'ár t'u ar 'behñö mi m'ego, ha nö'ö man'a, ár t'u ar 'behñö himi m'ego.

23 Nu ár bötsi ar 'behñö mi m'ego, bi m'ui ngu m'u gatho nu ma'ra ya bötsi. Ha nö'ö ár bötsi ar 'behñö himi m'ego, bi m'ui ngetho Jö xki ñöt'wa ar Abra.

24 Nuya yoho ya nöñö, ma ga heju nu'u yoho ya nkohi bi nkohwi Jö ya jö'i. Nunar 'behñö mar thuhu ar Agar mi m'ego, ñehewi nunar nkohi bi t'unga har t'ohö Sinai. Jange nuya xodyo tenga nunar nkohi'ö, m'ego ngu mi m'ego ar Agar.

25 Ar Agar ngu ar t'ohö Sinai núñu Arabia, ñehewi ar Herusalen nuya payu. Ngetho ngu n'ar nöñö m'egowi yá bötsi, di hñöxa nuya mengunu pepatho yá 'bepate ar Moise.

26 Ha nö'ö ar Herusalen 'bü mañö mhets'i, ngu ma nöñöñu hinto pepabi.

27 Nu hár T'ofó Jö bi mönga njawa maham'u:

Njohya, nu'ge hingi tsá gi tinga ya bötsi, ne hinxka ñ'onte.

Hyexa ar mhafi gi njohya, nu'ge hinxka ntsáwi ar ugi xi m'ui ri bötsi.

Ngetho nu'ge xi hyek'a ri dömebya, ma gi 'ñe nzeye ya bötsi,

ne gi töta togo 'ñe ár döme.

28 Tsi kuhu, nuju yá bötsigihu Jö xki ñhötkagihu, jangu ar Isa bi m'ui xki ñhöt'a Jö.

29 Nö'ö ár t'u ar 'behñö mi m'ego, bi m'ui ngu m'u gatho nu'u ma'ra ya bötsi, ne xa bi utsa nö'ö ar t'u togo bi m'ui ngu xki ñhöt'i. Njap'u nuya payu n'ehe. Nuju xta m'uhü hár ts'edi ár Hñö Jö, t'utsagihu n'ehe.

30 Ha te mönga ár T'ofó Jö. Ar Abra bi nsipabi nda gu ar 'behñö mi m'ego, nda mewi ár bötsi. Ngetho nö'ö ár t'up'u'ö, hinda ñehewi ar hño bi ts'okwabi ár t'u ar 'behñö himi m'ego.

31 Jange tsi kuhu, di njanguhu ár bötsi ar 'behñö himi m'ego, hince ngu ár bötsi ar 'behñö m'ego.

5

Ar Pablo xipa ya ku hinda mengi di 'bui xi ze'ma ya 'bepate mi ja mam'et'o

1 Ar tsi Hmu Hesukristo bi gugagihu ha ya 'bepate mi ja mam'et'o, ne njap'u hinga 'buhü xi zebgathogihu. Jange ma ga umba ma müihu hinga penju man'agi da zebgagihu nuya 'bepateyu.

2 Nuga dar Pablo, 'yoxu nö'ö di xi'ahu: Nu'mü gi nehü da thus'ahu ar nsegi tuta yá ndo'yo ya xodyo, hinte gi nuhu 'mü ár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo.

3 Di xi'ahu man'agi, nu'mü togo da hñuxa ar nsegi hár ndo'yo, mahyoni da 'yot'a gatho nu'u ya 'bepate bi zo ar Moise.

4 Nu'ahu gi hurimüihu hingi ma gi tuxu ri ts'okihu ngetho gi teñhu ya 'bepate bi zo ar Moise. Nu'mü gi beñhu njap'u, xka 'wehu xka hyehu ar tsi Hmu Hesukristo, ne hinte xka nuhu teme xi hwëgagihu.

5 Ha nuju, di to'mhu da t'engagihu hinte ma ts'oki di tuhu ngetho xta nzimfü ár Hñö Jö, ne di ñ'emüihu.

6 Nu'u xta jamfihu ar tsi Hmu Hesukristo, hinter me'ö nu'mü ga huxu ar nsegi ha ma ndo'yohü wa hin'ö. Nö'ö xiñhohmö, da nheki ma jamfihu ga othu ya hoga 'befi di pewi ar mhöte.

7 Ngi pahü xiñho. Togo bi k'as'ahu hingi teñhu nö'ö majöni.

8 Nunar nk'ats'inu, hinxpa pehna Jö togo bi zof'ahu.

9 Nu'u togo k'as'ahu, ñehewi ngu ar njoxthuhme, mödi n'ar tsi tui japi da fonsa gatho ar juni.

¹⁰ Nuga di kaḡmbeni Jö, hinxka paḡḡu ri mfenihu. Ha nö'ö togo k'as'ahu, hinda ma da k'ont'i da hñönga ár mfei Jö, ne hinda ma da thantho togo'ö.

¹¹ Tsi kuhu, nu'mu di mömbatho ar nsegi tuta här ndo'yo ya xodyo, hinjo'lo togo di kukagi. Nu'mu di njap'uḡmö, hinto da k'a'spa ár pont'i ar tsi Hmu.

¹² Nu'u togo k'as'ahu, di nehmo da ñhëni n'agitho.

¹³ Tsi kuhu, xi ts'onkagihu ga poñhu xki zebgagihu yá 'bepate ar Moise. Mödi hinxi thegagihu ga oḡḡu gatho nö'ö di nehü. Nö'ö ga oḡḡu, ga mhöhu ne ga mfaxtehu n'a ngu n'a.

¹⁴ Da tsä ga oḡḡu gatho nuya 'bepate xi zogagihu ar Moise nu'mu honse ga oḡḡu nuna enö njawa: Mö ri ñ'ohü ngu gi mhösehu.

¹⁵ Ha nu'mu gi ntoxu ne gi ntsothu n'a ngu n'a, pöhu 'mu, ma gi tsehu ri ñ'ohü.

Yá 'befi nuya ot'a gatho nö'ö tema ne yá ndo'yo, ne nu'u pepa ár Hñö Jö

¹⁶ Di xi'ahu, ga 'buḡḡu ngu utgagihu ár Hñö Jö, hinga oḡḡu gatho nö'ö di nesehu.

¹⁷ Ngetho nö'ö di nehü, hingi ne ár Hñö Jö, ha nö'ö ne ár Hñö Jö, hindi nehü. Nuya yohoyu ntuhna ha ma mfenihu, jange hingi tsa ga oḡḡu xiñho n'a wa man'a.

¹⁸ Ha nu'mu tsixkagihu ár Hñö Jö, hingi 'bepkagihu yá 'bepate ar Moise 'mu.

¹⁹ Nu'u togo ot'a gatho nö'ö ne'u, fötwatho yá ts'o'befi pe'u: Ya tsinganthöti, 'bengwi ya jö'i, ot'a nö'ö xints'otho, ne bendar ts'oki.

²⁰ Nuya jö'i'u xata yá tsita hokse, ya ñ'ete, ya ñ'utsate, ya 'yot'atuhni, ya gese, ya kwe, ya nemhñö, ya ntsahñöki, ne 'weka ya jö'i.

²¹ Ya 'ñöxte, ya hyote, ya mihni, ne te gatho ot'e ha ya ts'odango, ne ot'a ma'ra ya ts'oki njanu. Xta xi'ahu, ne di xi'ahu man'agi, nu'u togo ot'a nuya ts'o'befiyu, hinda ma da yut'a här ts'ut'wi Jö.

²² Ha nu'mu ga 'buḡḡu ngu utkagihu ár Hñö Jö, nu'mu ga pe'su ar mhöte, ar johya, ar hogamu, ar ts'eti, ar hogajö'i, ar nhwëki, ne ar ñ'emüi,

²³ ar nts'a'mi, ar ntsuni. Gehyu 'raju ár Hñö Jö, ne hiñ'otho 'ra ya 'bepate habu di högagihu ga oḡḡu.

²⁴ Nu'u togo xi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo, wande xi ts'ut'wi har pont'i gatho nö'ö ne ár ndo'yo.

²⁵ Ha nupya ár Hñö Jö xi 'rakagihu n'ar 'ra'yo te, ma ga 'buḡḡu ngu utkagihu'ö.

²⁶ Hinga ma ga ñ'ets'ihu, hinga nxaxtehu n'a ngu n'a, hinga ñö'sfu nö'ö te pe'sa ma'ra.

6

¹ Tsi kuhu, nu'ahu gi 'buḡḡu ngu utkagihu ár Hñö Jö, nu'mu xka pöhu n'ar ku xi 'yot'a n'ar ts'oki, faxu da menga har 'ñu. Ne hingi ñ'exu, beñhu xi'mu da zop'ahu gi 'yothu njap'u n'ehe.

² Ma ga mfaxtehu n'a ngu n'a, ne njap'u ga oḡḡu nö'ö xikagihu ar tsi Hmu Hesukristo.

³ Ha nu'mu n'ar ku ot'a ndöta ne hingi njap'u, nkase.

⁴ Jange mahyoni ga hanthu xiñho nö'ö di pehu, ne njap'u da tsä ga njohyasehu, hinga ñö'sfu nö'ö pe man'a.

⁵ Ngetho gathogihu ma ga dasehu ma 'befihu.

⁶ Nö'ö togo t'utwabi ár mhö Jö, dá umba n'ar hoga mfats'i nö'ö togo uti.

⁷ Yo gi nkasehü. Jö hinto tsä da hyat'i. Nö'ö te da mot'a n'ar jö'i, go gehnü da xofo n'ehe.

⁸ Nu'mü ga othu gatho nö'ö di nehü, ma ga xohü nö'ö xints'otho. Ha nu'mü ga othu gatho nö'ö ne ár Hñö Jö, ma ga xohü ar te hiñham'u da göts'i.

⁹ Yo ma da zaju ga othu nö'ö xiñho, ngetho xta zonga ar pa, ma ga nxohü nu'mü hinxi wentkathogihü.

¹⁰ Jange nu'mü tsä ga faxu ma'ra, ga othu njap'u, ne ga hoñhü m'et'o ga faxu ya gamfi.

Ar Pablo e'spa ár nsu ár pont'i ar tsi Hmu

¹¹ Hyanthu tengu ár döta ya t'ofö di ja ma 'yese di ot'i.

¹² Nu'u togo ja'ahü gi hñuxü ar nsegi ngu tuta ha yá ndo'yo ya xodyo, ot'a njap'u honi da gohwi xiñho ya jö'i, ne hinda nt'utsa di data majöni ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo bi unga har pont'i.

¹³ Ha nu'u togo huxa ar nsegi hár ndo'yo, hingi ot'a gatho ya 'bepate. Nu'u ne da ja'ahü gi nxeñhü, honse honi da 'ñexyá nsu.

¹⁴ Hinda ne Jö ga exa ma nsu. Ha nu'mü ga ot'a njap'u, honse ga e'spár nsu ár pont'i ar tsi Hmu Hesukristo. Nú'mü mi du'ö har pont'i, pontho da tuga n'ehe ndi tengar ximhai, ne ar ximhai di handi hinter me'ö.

¹⁵ Nuya xta jamfihü ar tsi Hmu Hesukristo, hinter me'ö nu'mü xta huxü ar nsegi ha ma ndo'yohü wa hin'ö. Nö'ö di pöhu hö xiñho, xi 'raju n'ar 'ra'yo te.

¹⁶ Nu'ahü ne gatho nu'u tenga nö'ö xta möngwa, Jö da 'raju ar hogam'ui, ne da meskagihü ar nhwëki, go geju ár hninigihü Jö.

¹⁷ Nuya pa di 'ñep'u, hinto di ne da tsotka ma müi, ngetho nuga di pe'sa ha ma ndo'yo ya mfei xi t'akagi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

Har ngöts'i ar Pablo qpa Jö da mats'i

¹⁸ Tsi kuhü, da hwëk'ahü ar tsi Hmu Hesukristo n'ar hogam'ui. Dá njap'u.

AR EFESIO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Efeso

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xki ko ár mui Jö bi 'ñexkagi nga pepabi. Di peñ'ahü nunar he'minü gar menguhü Efeso, gi nkuhü ne gi teñhü ar tsi Hmu.

² Jö ma Dadahü ne ma tsi Hmuhü Hesukristo da 'ra'ahü n'ar hogam'üi ne da hwëk'ahü yá ñho.

Jö xa jöpa nu'u togo ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo

³ Ga ndöñhü Jö ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, togo xi 'rakagihü gatho ya jöpi xi 'wegagihunü mhets'i, ngetho di n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Nú'mü hinxki hoktho ar ximhai, Jö xki hwankagihü nga n'at'wihü ar tsi Hmu, ne njap'u nda t'axkagihü, ne hinte ma ts'oki nga pe'sü hár nthandi'ö.

⁵ Jö pe'sa n'ar döta mhöte, ne xki hñuts'i nda tedegihü hár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho njap'u xki beñ'ö.

⁶ Nö'ö bi ko ár mui ba pehna ár hmöka T'u bi tedegihü, ne njap'u xa ga ndömfü ár thuhu ga beñhü ár nhwëki bi 'rakagihü.

⁷ Bi mehna ár T'u, bi nö'ma ár ji bi pumga ma ts'okihü, ne bi gutka ma thaihü. Njap'u bi zimgagihü hár 'ye ar ts'oki, ngetho xa döta ár nhwëki Jö.

⁸ Xa bi hwégagihü n'ar hoga mfeni ne n'ar döta mfödi.

⁹ Ne bi za da pöhu nö'ö himi tsä nda fö mam'et'o, tema xki ko ár mui Jö nda 'yot'e. Gesë xki benga njap'u,

¹⁰ nda njapa ar tsi Hmu Hesukristo nda ndö, di huxa mañö gatho nu'u bi 'bü mhets'i ne gatho nu'u 'bukwa har ximhai. Njap'u ma da thogí nu xta zonga ar pa xi hñuxa Jö.

¹¹ Jö xki beñ'ö nda hñuxkagihü nga höñhü yá ñho, ngetho di n'at'wihü ar tsi Hmu. Ha Jö ot'a gatho nö'ö xi benga hár mui.

¹² Jö bi hwankagihe m'et'o nga jamfihe ar tsi Hmu Hesukristo ne njap'u nga ndömfë ár thuhu.

¹³ Ne nu'ahü xka 'yoxu ar mhö majöni, nunar mhönu nonga ri mpohöhu. Ne nga jamfihe ga n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo, bi thus'ahü ár Hñö Jö ha ri müihü ngu n'ar nthixt'i yá me'ti'ihü Jö, ngu xki nñotkagihü.

¹⁴ Ár Hñö Jö gehnü ngu n'ar ñho xi m'et'ogihü yá bötsigihü Jö, honse ga to'mhü da zo ar pa da zixkagihü n'agitho ma ga 'buhwihü. Gatho xi 'yot'a Jö, ne njap'u nda t'e'spabi ár nsu.

Ar Pablo qäi da t'umba ar hoga mfödi ne da sokwa yá da ya gamfi

¹⁵ Jange nuga nú'mü nda öde xka jamfihe ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi zo ma gu xa gi möhü nu'u ma'ra ya gamfi,

¹⁶ hindi tsaya di umba njamödi Jö, ne di api da max'ahü,

¹⁷ da 'ra'ahü ar hoga mfödi, ne da xok'a ri dahü gi pöthwü ár m'üi ár Dada ma tsi Hmuhü Hesukristo 'bü hár nsunda.

¹⁸ Di apa Jö n'ehe da yot'a ri mfenihü gi pöhu xiñho te gatho di to'mhü ngetho xi zonkagihü, ne gi pöhu tengü ár nzätho ne ár döta ya ñho da 'raju xka m'uhwihü, nuya xta ñ'emüihü.

¹⁹ Ne di apabi gi pöhu tengu ár döta ár ts'edi mpe ha ri mfenihu. Getnu ar döta ts'edi xi utkagihu,

²⁰ nú'mu bi japi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi guxa habu xki t'ahwi nu'u xi du, ne bi 'ñexa hář ñ'ei núnu mhets'i habu bi 'buhwi'ö.

²¹ Ne bi umba n'ar döta nsu töta gatho ya ndö, nu'u hö yá ts'ut'wi, nu'u ja yá ts'edi, nu'u ja yá nsu, ne gatho nu'u nhomba yá thuhu har ximhai, töte ár nsu nuya payu ne hiñham'u da göts'i.

²² Ne bi hñuxa da ndö gatho nö'ö te jawa ne 'bui, ne bi 'ñex'ö ngu ár ñöxhmu ar nijö.

²³ Ha nu ar nijö jwatwabi da nxoge ár ndo'yo, ha nunar tsi Hmu jwatwabi da nxoge gatho nö'ö te ja ne te 'bui.

2

¹ Nu'ahu xka m'ehmöhu mam'et'o ha ya ts'oki, ne ngi 'buhu har ts'om'ui, pontho hinge ngi tehu, ha nupya Jö xi 'ra'ahu n'ar 'ra'yo te.

² Ngi 'buhu njap'u ngetho ngi temfu ár m'ui ar ximhai. Ne ngi pepabihu ár ndö ya ts'ondöhi, pe'sa ár ts'edi har ndöhi, ne pumbyá mfeni ya me'sku.

³ Mam'et'o gathogihu ngu 'bu'u n'ehe, ndi umbabihu gatho nö'ö mi ne ma ndo'yohu, ne ndi othu gatho nö'ö mi benga ma mfenihu. Jange nuju honse ár kwe Jö ndi to'mhu, ngu to'ma nu'u hinxi ñ'emui.

⁴ Ha Jö xa döta ár nhwëki ne xa bi mökagihu.

⁵ Jange ngu bi japi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u nuju n'ehe, bi 'raju n'ar 'ra'yo te, ngetho xki m'e ma tehu har ts'oki, pontho ngu xta tumhöhu, ne Jö bi hwëgagihu, bi 'raju ar mpoho.

⁶ Ne ngu bi guxa ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u bi guxkagihu n'ehe, ne bi 'ñexkagihu ga 'buhwihunu mhets'i.

⁷ Bi 'yotkagihu njap'u, mi hongá nuya pa di 'ñep'u da födi hangu ar ñho xi hwëgagihu, bi ko ár muí ba penkagihu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Ngetho Jö bi hwëgagihu ar mpoho nú'mu nda ñ'emuihu. Himbi pokagihu ma ts'edisëhu, gehnu n'ár nt'uni Jö.

⁹ Hinto xi pose yá hoga 'befi. Nu'mu bi njap'u, tsa da 'ñexhmö ár nsu 'mu.

¹⁰ Jö go bi mengi bi hyógagihu ma'ra'yo ngetho di n'at'wihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u nga othu nö'ö ar ñho xki 'yegagihu Jö nga othu.

Nunár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo bi 'yot'a ar ñhogamui

¹¹ Jange nu'ahu hingar xodyohu, beñhu mam'et'o hinge xki thus'ahu ar nsegi ha ri ndo'yohu ngu pe'sa ya xodyo. Jange mi eñ'ahu ngar ts'oktehu, módi nunar nseginu mi huxase ya jö'i.

¹² Mam'et'o hinge ngi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, ngi 'buhu yap'u. Hinge ngar menguhu Israel, ne hinge ndi 'ñep'ahu nuya ñhöt'i xki nkohwi'u. Hinte ngi to'mhu, hinge ngi pöhu Jö, ngi 'busëhu har ximhai.

¹³ Mapa'ö ngi 'buhu yap'u xka hyëhu Jö. Ha nupya xka ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo, xi ja'ahu xka kwathu, ngetho bi nö'ma ár ji har pont'i.

¹⁴ Nuje dar xodyohe ne nu'ahu hingar xodyohu, nú'mu mi du ar tsi Hmu Hesukristo bi text'a ar jödo nt'utsa xki 'wegagihu. Njap'u nda za ngar n'ada ar hninihu ne nga ñhogamuihu n'a ngu n'a.

¹⁵ Nú'mu mi ts'utwa ár ndo'yo har pont'i, ge'mu bi hwata ar nt'utsa, ngetho bi hñökwá ár ts'edi ya 'bepate ne gatho yá nt'umbi. Mi yoho ya hnini bi hyoka n'ase, ngetho n'at'wu teñ'ö ba e ar hogam'ui.

¹⁶ Gehnu har pont'i bi hwata ar nt'utsa mi pe'sa nu'u yoho ya hniniyu, bi mhödi ne bi ñhogamuiwi Jö, ngetho bi n'atwi ndo'yo'u ar tsi Hmu Hesukristo.

17 Jange ar tsi Hmu Hesukristo ba hönkagihü ar hoga mhö xta ñhogamüiwihü Jö, nu'ahü ngi 'buhü yap'u, ne nuje ya xodyo ndi 'buhe get'ütho.

18 Ngetho bi ungár te ma tsi Hmuhü Hesukristo, gathogihü ngu ya xodyo ne nu'u hingya xodyo, da tsá ga kuthü habü bi 'bu Jö ma Dadahü, ngetho di 'buhwihü ár Hñö Jö mahyegi xi t'akagihü.

19 Jange nupya hingar n'añ'ohü, ne hingar nzohohü. Gar menguhü ár hnini Jö ngu gatho nu ma'ra ya gamfi, ne yá bötsi'ihü n'ehe.

20 Ne mahyegi di 'buhü hár nijö Jö 'yo di thoki. Numa tsi Hmuhü Hesukristo ñhéhwi ar mudido. Nuje yá mpotegihe ne nu ma'ra yá m'ehni Jö, di janguhe ár wa ar jödo.

21 Gathogihü ya gamfi di njanguhü n'ar ngu thoki, 'yo di hets'i mahyetho ya do, ne da ho n'ar nijö xint'axi ngetho n'at'wi di 'buhwihü ar tsi Hmu.

22 Ngu'ahü ne nguje di n'at'wihü ar tsi Hmu Hesukristo, ne di 'yo di tehu mahyegi gatho ma'ra ya gamfi, ga tsöñhü ngu ár nijögihü Jö habü 'bu ár Hñö.

3

Ar 'befi bi t'umba ar Pablo da hñö'spa ar hoga mhö nu'u hingya xodyo

1 Nuga ar Pablo, di owa har fadi ngetho di zo'ahü ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo nu'ahü hingar xodyohü.

2 Zage gi pöhü bi hwégagi Jö ar 'befi ga hös'ahü ar hoga mhö.

3 Jö bi utkagi nö'ö hinxki fö mam'et'o, ngu xta ot'ahü n'a tsi tui.

4 Nu xki néhü ma gi pöhü tengu di pödi nö'ö himi fö mam'et'o, tema nda 'yot'a ma tsi Hmuhü Hesukristo.

5 Nunar mfeninü xki jwatatho, hinte ma jö'i xki t'uti, ngu xi utwabipya ár Hñö Jö yá hoga mpote ne yá m'ehni Jö.

6 Xi t'utkagihe, nu'u hingya xodyo mahyegiwi nu ma'ra, ma da hñönga ya ñho n'ehe, ne da n'adar ndo'yowi ya xodyo. Ne da ñhéhwi yá ñhöt'i pes'u, ngetho mi 'yo ar hoga mhö mi mhö, bi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo.

7 Nunar mhö'ö Jö bi hñuxkagi ga mö. Bi njap'u ngetho bi hwégagi ár nt'uni, ne nunár döta ts'edi bi mpe ha ma müi.

8 Xi t'aka nunar 'befinu, mödi hinda tsá ga ñhux'be nu ma'ra ya gamfi, di ko ya hai. Xi nhwégagi nunar 'befinu, ga hö'spabi nu'u hingya xodyo ya hoga mhö nonga gatho ya ñho pe'sa ar tsi Hmu Hesukristo, hingi tso xoge ma mfenihü.

9 Ne ga ot'wa ar 'ñu gatho nö'ö tema xki benga Jö nda 'yot'e ne xki 'ñögi, nú'mü hinxki hoktho gatho nö'ö te japyä.

10 Ne njap'u da nheki hár nijö nuya ár nzeyé ár mfödi Jö, ne da bö nu'u togo bi the yá nsu ne nu'u togo bi the yá ts'edinü mhets'i.

11 Gehnü ar mfeni xki benga Jö mam'et'o, m'efa bi 'ñu hár te ma tsi Hmuhü Hesukristo.

12 Ngetho di ñ'emühü ar tsi Hmu Hesukristo, hinga ntsuhü ne hinga ntsahü ga kwathu ga ñöwihü Jö.

13 Jange di a'ahü, hingi tu ri müihü gi hanthü di tho ya nt'utsa ngetho di hös'ahü ar hoga mhö. Njohyahü, gehnü es'ahü ri nsuhü.

Nunar döta mhöte hingi tsá da zo ma mfenihü

14 Jange di ndandihmö hár nthandi ár Dada ma tsi Hmuhü Hesukristo.

15 Gehnü ár Dada togo bi umba yá te gatho ya m'ui 'bukwa har ximhai, ne gatho nu'u 'buhnü mhets'i.

¹⁶ Di apabi ngu ár nt'eni yá ñho pe'sa hár nsunda, da zet'a ri muihu hár Hñö Jö gi 'buhwihu.

¹⁷ Di apabi n'ehe da m'u ha ri muihu ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho gi jamfihu, ne njap'u gi m'athu xiñho hár mhöte.

¹⁸ Ne gatho nu'ahu, ngu nu ma'ra ya gamfi, da tsa gi pöhu tengu ár nxidi, ár ma, ár ñhe ne ár ñhets'i ár mhöte ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁹ Ne gi pöthwu nunar döta mhötenu hinto tsa da zo xiñho hár mfeni, ne xa da ziñ'ahu ár m'ui Jö.

²⁰ Nsunda Jö togo pe'sa ar ts'edi da 'yot'a gatho nö'ö ne'ö, töta ár nzeye nö'ö tsa da zo ma mfenihu ga afu. Gathonu ot'a ár ts'edi mpe ha ma muihu.

²¹ Dá nsundabi ar nijö 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo hyax'mu ne hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

4

Di n'at'wihu ár Hñö Jö

¹ Nuga di owa har fadi ngetho di mömba ár mhö ma tsi Hmuhu, di a'ahu gi 'buhu ngu di ñepi da m'u nu'u togo xi ts'ohni da mbötsi Jö.

² Yo gi ñ'exu, nts'a'mthohu. Pe'su n'ar hogamui ne ar ts'eti, ne gi mhöhu n'a ngu n'a.

³ Nu'ahu gi n'asehu ngetho n'ada ár Hñö Jö 'bu ha ri muihu. Jange umba ri muihu gi pe'su n'adar mfeni, ne gi 'buhu n'ar hogam'ui.

⁴ Ngetho di n'adar ndo'yohu, n'adar Hñö Jö 'bu ha ma muihu, jangu xi ts'onkagihu n'ehe ga pe'su n'adar ndo'mi.

⁵ N'adar tsi Hmu di zohu, n'ada ma ñ'emuihu, ne n'adar xixthe xta höñhu.

⁶ N'adar Jö togo ma Dadahu gatho nu'u di 'buhu. Ár ts'edi hexkagihu, ne 'rakagihu ár mfats'i di gathohu, ne 'bu ha ma muihu.

⁷ N'a ngu n'a bi hwëgagihu ar tsi Hmu Hesukristo n'ar hogant'uni ngu ár nt'eni'ö.

⁸ Jange bi thogi ngu mönga ár T'ofö Jö habu enö:
Ar tsi Hmu bi ntöte ne bi boxa mhets'i, bi zixa nu'u xki döhö,
ne bi hyemba ya nt'uni ya jö'i.

⁹ Te di bongu nö'ö enö bi boxa mañö mhets'i. Ne da 'ñenö, nö'ö mi 'bu mhets'i ba kökwa har ximhai.

¹⁰ Nö'ö togo ba e har ximhai bi mengi bi boxa man'agi har ngöxa mhets'i, ne njap'u bi hyexta ár nsunda xoge nö'ö xi thoki.

¹¹ Gesë bi 'ñex'ö 'ra ngu yá mpöte, ma'ra yá m'ehni, ma'ra nda mömba ár hoga mhö, ma'ra da mfä'yo ha yá nijö, ma'ra da utwa ár mhö Jö.

¹² Gathoyu faxte da ñöxa ár ñ'emui ya ku, ne da mepa Jö'u n'ehe. Ne njap'u da te ar nijö, gehnu ár ndo'yo ar tsi Hmu Hesukristo.

¹³ Njap'u ga jwahu gatho ga pe'su n'adar ñ'emui, ne ga pötwabihu xiñho ár T'u Jö. Ga tsoñhu ga ñhogajö'ihu, ne gatho ga ñhehwihu ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Hindi hñöxkagihu ya t'ulo bötsi hingi pöthetho, to gatho tsa da kadi da mewi tenga yá jamfi. Nuya jö'iyu ju ar nhemñö ne ya ts'omfeni japa ya ku da denga nö'ö hingi ho.

¹⁵ Nö'ö ma ga othu, ga teñhu nö'ö majöni ne ga pe'su ar mhöte. Njap'u da ñöxa ma jamfihu, ne ga ñhehwihu ar tsi Hmu Hesukristo togo ár ñöxmu ar nijö.

16 Nunar nijö hõmba ár ts'edi ar tsi Hmu, ne njap'u n'a ngu n'a ya ku 'yo di ma_xa ma'ra, ngu ar 'befi xi t'umbabi. Ne 'yo di te, ne da me'sa yá ts'edi tenga ar mhöte.

Ar 'ra'yo m'ui t'akagihu ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo

17 Di 'bep'ahü hár thuhu ma tsi Hmuhu, gi hyehü gi tembathohü yá m'ui nu'u hinxi ñ'emui, ngetho hinte mañho beñ'u.

18 Xi me yá ñö, hingi ne da hñöñ'u ar te unga Jö, ngetho hinte pö'u ne xi got'a yá müi.

19 Bi 'be yá mfeni, bi ñ'ent'atho'u bi 'yot'a gatho nu'u ya ts'oki mi ne'u, ne gor johya'u da 'yot'a nö'ö xints'otho.

20 Ha nu'ahü hinxi ut'ahü njap'u ar tsi Hmu Hesukristo,

21 nu'mü xa majöni xka 'yohü nö'ö xi möñ'ö, ne xka 'yoxu nö'ö xa majöni ut'ö.

22 Nö'ö ar m'ui ngi pe'sü maham'u, hyehup'u n'agitho. Ngu n'ar ze dutu k'othu 'yeñhup'u, xi zü ar ts'o'yo, kate ot'a ar ts'oki.

23 Hyehü da n'a'yo ri müihu ne ri mfenihu.

24 Ne 'buhü nunar 'ra'yo m'ui xi t'a'ahu, ngu n'ar 'ra'yo he gi hyehü xi thoki di hñöxa Jö, xa majöni ar hogajö'i ne xint'axi.

25 Jange hyehup'u ar nhemhñö. Möñhu nö'ö majöni nú'mü gi ñöwi ri ñ'owihu, ngetho di n'adar ndo'yohü n'a ngu n'a.

26 Nu'mü da mbö ri kwehu, yo ma da hya'ahü ri mfenihu gi 'yothü n'ar ts'oki. Ñhogamüihu, yo gi to'mhu da tho ar pa.

27 Yo gi hofu da hya'ahü ar ts'ondöhi.

28 Nö'ö togo mar bë, dá hyep'u ar mfë. Dá hyonga n'ar hoga 'befi, ne njap'u da me'sa teme da mfaxkwi nö'ö togo hinte pets'i.

29 Yogar ts'onehu, hyoñhu hanja gi ñöhu xiñho, ne njap'u nu'u togo da 'yot'ahü da mats'i ne da numañho.

30 Ne yo gi tsöthwü ár müi ár Hñö Jö. Xi thus'ahü ngu n'ar nkohi, ne xta zonga ar pa da ts'iñ'ahü, da fötho yá bötsi'ihu Jö.

31 Hyehup'u gatho ar ntsötmüi, ar kwe, ar nt'utsa, ya mhafi, ya ts'ate, ne gatho ya ts'omfeni.

32 Nö'ö xiñho gi 'yothü, ñhogajö'ihu n'a ngu n'a, mpe'sü ar nhwëki mpuñhu n'a ngu n'a, ngu ar tsi Dada bi pumgagihu mi unga ár te ar tsi Hmu Hesukristo.

5

'Buhü xiñho ngetho yot'ahü Jö

1 Uмба ri müihu gi temfu ár m'ui Jö, ngetho go yá hmöka bötsi'ihu.

2 'Buhü gi mhöhu n'a ngu n'a ngu bi mökagihu ar tsi Hmu Hesukristo. Bi gutka ma thaihu nú'mü mi unga ár te har pont'i, ngu n'ar m'oñho yuni xiñho m'o'spa Jö.

3 Nu'u xka jamfihu, yo gi 'bengwihu n'ar jö'i nö'ö hingo ri nthötihu, yo gi benthu nö'ö xints'otho, yo xa gi möhu ar bojö, hingi noñhu nuya ts'okiyü. 'Buhü ngu di 'ñepi da m'u n'ar gamfi.

4 Yo gar ts'onehu, yo gi ñöhu ñ'entho, yo gi ñ'önt'uhü, ngetho hingi ho da 'yot'a njap'u ya gamfi. Nö'ö xiñho gi 'yothü, umfu njamödi Jö.

5 Pöhu xiñho hinda ma da yut'a da ndöwi ar tsi Hmu Hesukristo bi 'buhwi Jö, gatho nu'u 'bengwi ya jö'i, nu'u tenga ar ts'oki, ne nu'u xa mö ar bojö, pontho ndöñ'u.

6 Yo ma gi ñhehū togo da hya'ahū ya nemhñö, ngetho nuya ts'okiyū japi da e ár kwe Jö da zū nuya me'sku.

7 Jange yo gi ñ'owihū nu'u togo ot'a nuya ts'o'befiyū.

8 Mam'et'o ngi 'buhū har 'bexui, ha nupya gi 'buhwihū ar tsi Hmu har hyats'i. 'Buhū ngu nu'u 'yo hár hyats'i Jö.

9 Ngetho nuya 'bū har hyats'i, ár Hñö Jö fats'i da ñhogajö'i, da me'sa ar hogam'ui, ne di mönga nö'ö majöni.

10 Umba ri muihū gi 'yothū nö'ö numañho ar tsi Hmu.

11 Ne yo gi temfū yá 'befi nu'u togo 'bū har 'bexui, hinte ár ñho. Nö'ö gi 'yothū, xipabihū hingi ho nö'ö pe'u.

12 Ngetho n'ar m'etsa ga noñhū nö'ö ot'u ñ'öntho.

13 Ha nu'mū da t'e'spa ar ñot'i nuya ts'o'befi pe'u, nu'mū hö, da fōdi tema di bonga nuya te pe'u, ngetho har ñot'i ka nhekinū xoge.

14 Jange xi t'enö njawa:

Nu'ge gi öhö, nuhu,

ponga nup'u hár t'agi nu'u xi du,
ne ar tsi Hmu Hesukristo da yot'a'i.

15 Pöhu xiñho hanja gi 'buhū. 'Buhū ngu nu'u pe'sa yá mfōdi, hingi 'buhū ngu nu'u hinte pōdi.

16 Yo gi huhū, umba ri muihū gi 'yothū nö'ö xiñho, ngetho nuya payū di 'buhū xints'otho.

17 Yo gi ñhehūtho, umba ri muihū gi pöhu nö'ö ne Jö gi 'yothū.

18 Yo gi ntihū, ngetho ar mihni ma da ja'ahū gi nts'ojū. Nö'ö xiñho gi 'yothū, hyoñhū xa di ziñ'ahū ár Hñö Jö.

19 Nú'mū gi ñöhu, noñhū ya hoga nsadi, ya jöhñö ne ya hoga thuhu. Tuthwū ne gi 'yent'a ri muihū gi xathū Jö.

20 Gatho nö'ö di 'ñep'ahū, umfū njamödi Jö ar Dada hár thuhu ma tsi Hmuñ Hesukristo.

Ñ'othū n'a ngu n'a ri kuhū

21 Ngetho gi tsufū ar tsi Hmu, ñ'othū n'a ngu n'a.

22 'Behñöhu xka nthöthū, 'yothū ri dömesehū ngu gi othū ar tsi Hmu Hesukristo.

23 Ngetho ar döme gehnū ár ñöxhmu ar 'behñö, ngu ar tsi Hmu Hesukristo ár ñöxhmu ar nijö, ne ar nijö gehnū ár ndo'yo ar tsi Hmu togo ár Pohöte.

24 Jange ngu ar nijö öta ar tsi Hmu Hesukristo, njap'u nuya 'behñö da 'yot'a gatho nö'ö te da xipa yá döme.

25 Dömeñ, mö ri 'behñöhu ngu ar tsi Hmu Hesukristo bi mö ár nijö, ne bi unse ár te bi pohö.

26 Bi du, ne njap'u bi hñögagihū ma ts'okihū, mi xuga ma muihū ndi o'sfū ne ndi othwū ár mhö.

27 Bi xugagihū ne nda 'babgagihū hár nthandise ngu ár nijö xa nzatho, hinte xi jaxt'i ne hinxi guxt'i, da thandi dar n'taxi ne xa 'bui xiñho.

28 Njahup'u nu'ahū gar dömeñ n'ehe, möhu ri 'behñöhu ngu gi möse ri ndo'yohū. Nö'ö to mö ár 'behñö, mhöse n'ehe.

29 Ngetho hinto utsase ár ndo'yo, gi pöhu 'wini ne su, jangu ar tsi Hmu Hesukristo su ar nijö.

30 Geju ár ndo'yogihū ar tsi Hmu Hesukristo, ne n'a ngu n'a dar n'a xenigihū ár ndo'yo'ö.

31 Jange enga hár T'ofö Jö, ar ñ'ohö da zop'u ár dada ne ár nönö, ne da m'uñwi ár 'behñö, ne nuya yohoyū ma da n'atho.

³² Xa xi ñhembí núnar nt'utinü, mödi nuga di heka ar tsi Hmu Hesukristo ne ár nijö.

³³ Jange ma ga xi'ahü: N'a ngu n'a möhü ri 'behñöhü ngu gi mhösehü, ne nuya 'behñö dá 'yöta yá döme.

6

¹ Bötsihü, 'yothü ri menguhü ngetho gi 'buhwihü ar tsi Hmu. Gehnu xiñho'ö.

² 'Yothü ngu mönga ár mhö Jö habü enö: 'Ñe'sfü ár nsu ri dada ne ri nönö, gehnü ar 'bet'o 'bepate ñöt'ahü ar ñhöt'i.

³ Núnar ñhöt'inü mö gi pe'sa n'ar hogam'üi ne gi 'bukwa nzeýe ya pa har ximhai.

⁴ Há nu'ahü gar dadahü ne nu'ahü gar nönöhü, yo gi pomfü ár kwe ri bötsihü. Hñöjwü nö'ö hingi ho ne uthwü ár 'ñü ar tsi Hmu.

⁵ Nu'ahü gi m'egohü, 'yothü ri hmuhüwa har ximhai. 'Ñe'sfü ár nsu, ne tsit'a ri müi gi pefü, to da 'ñenö gi pefü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Mpehü xiñho, hinge hönse nú'mü hant'ahü ri hmuhü gi ne gi kohü xiñho. Ngu yá 'bego'ihü ar tsi Hmu Hesukristo, di tsit'a ri müihü gi 'yothü Jö.

⁷ Xa gi nesehü gi mpehü, hinge jangu gi pefü n'ar jö'i, 'yothü wande gi pepabihü ar tsi Hmu.

⁸ Beñhü, núnar tsi Hmu ma da 'ra'ahü ar njut'i, ngu nö'ö ar ñho xka 'yothü n'a ngu n'a, wa gi 'ñehü ri hmuhü, wa gar hmuhü.

⁹ Nu'ahü gar hmuhü, 'yot'wabihü ar ñho ri 'begohü, yo gi pihü. Beñhü, nu'ahü ngu'ü bi 'bü n'a ri Hmuhü mañö mhets'i, ne nö'ö hingi hwanta ya jö'i.

Ga hehü ar he xi 'raju Jö ngu n'ar ndogu

¹⁰ Nupya tsi kuhü, gi hömfü ár döta ts'edi ar tsi Hmu, gehnü da zet'a ri müihü.

¹¹ Ngu ñhoka n'ar ndogu di ma har tuhni, njap'ü nu'ahü n'ehe, hyehü ar he xi 'ra'ahü Jö, da ma'ahü gi tsethwü yá nhemhñö ar ts'ondöhi.

¹² Ngetho hindi ntunkwihü ma mijö'ihü. Di ntöxkwihü nu'ü pe'sa yá nsu, ne pe'sa yá ts'edi, ne ya ndö har 'bexui nuya payü, ne gatho nuya ts'ondöhi bi nsanga mañö har ndöhi.

¹³ Jange hyehü xiñho nö'ö ar he tuhni xi 'ra'ahü Jö, ne gi tsethü nuya pa gi thohü ya thogi. Ne xki ntötehe, yo ma gi ñhehü da hyom'ahü hai.

¹⁴ Jange umba ri müihü gi tsethü, ne gi pe'su nö'ö majöni ngu n'ar böt'i xka nguthü xiñho, ne ar hogajö'i ngu n'ar hebojö tak'ahü.

¹⁵ Ngu su yá wa n'ar ndogu da za da ñ'o xiñho har tuhni, njap'ü nu'ahü n'ehe, ñhoju habü gatho gi möhü gi mömfü ár mhö Jö unga ar hogam'üi.

¹⁶ Ne gi pe'su ar jamfi, ngu n'ar nthaki gi tajwü gatho yá nk'ahni ngu ya tsibi bi emp'ahü ar ts'ondöhi.

¹⁷ Gi suhü ar mpohö, ngu n'ar fuibojö da dak'ahü ri ñöhü. Ne gi hñöhü ár mhö Jö, ngu n'ar ndojwai 'ra'ahü ár Hñö Jö.

¹⁸ Ne hyax'mü hinda za'ahü gi 'yafü Jö gi hömfü ár ts'edi ár Hñö. Hingi tsaya gi to'mthohü da ma'ahü. Hinge hönse nu'ahü, 'yafü da ma'axa gatho nu ma'ra ya gamfi n'ehe.

¹⁹ 'Yapabihü Jö da ma'xkagiga n'ehe. Nú'mü xka ñö, da t'aka tema ga mö. Ne hingi ntsu ga zo ya jö'i, ne da zo yá mfeni núnar hoga mhö hinxki fö mam'et'o.

²⁰ Jange nuga dar m'ehni di mönga ar hoga mhö, ne xi thutka nuya bojöyü. 'Yafü Jö da məxkagi hinga ntsu ga mönga nunar hoga mhönü, ngu xiñho ga ñö.

Ya ngöxanzengwa

²¹ Di peñ'ahü ma hmöka ku Tikiko, gehnü da xi'ahü tema di pefi ne tengü di thokwa. Nu xta zomp'ü, nuhü ngu n'ár hoga 'bego ar tsi Hmü.

²² Jange di peñ'a'ihup'ü da met'ahü tengü di 'buhewa, ne da hup'a ri muihu.

²³ Jö ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo da jöp'ahü mahyegi gatho nu ma'ra ya ku, gi 'buhü ter entho, gi mhöhu n'a ngu n'a, di pawi ar jamfi.

²⁴ Jö da hwök'ahü yá ñho, gatho nu'ahü gi möhu ar tsi Hmu Hesukristo ha n'ar mhöte hingi thege. Dá njap'ü.

AR FILIPENSE

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Filipino

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo ne ar ku Timoteo, yá 'begogihe ar tsi Hmu Hesukristo, di ot'ahe nunar he'minu, tsi kuhu gi 'buhu har hnini Filipino, ne xka n'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo. Di zengwa'ihe mahyegiwi ri ndöhu har nijö ne yá maxte.

² Jö ma tsi Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

Ar Pablo apa Jö da maxa ya gamfi

³ Nú'mu di beñ'ahu di umba njamödi Jö.

⁴ Hyax'mu xa di johya hindi pumhni ga apabi da max'a gi gathohu.

⁵ Ngetho nú'mu ga ndui ga n'emuihu dinjawa, xa xka mfaxtehu da nunga ar hoga mhö.

⁶ Di kaxmbeni Jö togo bi du'mi bi pata ri m'uihu, 'yo di jwata ar 'befi, ne di wa nú'mu xta menga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di beñ'ahu xiñho ngetho xa di pes'ahu n'ar döta mhöte. Jö xi hwëgagi ga ñöni ne ga damajöni ar hoga mhö. Ha nu'ahu xka faxkagihu, hinxka hyegasegihu mödi nú'mu di owa har fadi.

⁸ Jö pödi xa nts'edi di beñ'ahu, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo xi 'raka n'ar döta mhöte.

⁹ Di apa Jö da hñuxa ár nzit'i ri mhötehu, ne xa gi pe'su ar hoga mfeni, ne njap'u gi pöhu tema xiñho gi 'yothu.

¹⁰ Njap'u da tsá gi pöhu gi hwañhu nö'ö xiñho, ne gi 'buhu n'ar te xint'axi, ne hinte da k'as'ahu nú'mu xta penga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹¹ Di to'mi xa gi 'buhu n'ar hogam'ui gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne njap'u gi nsundabihu Jö.

Nuga xta ent'a ma te ga pepa ar tsi Hmu Hesukristo

¹² Tsi kuhu, di ne gi pöhu, gatho nö'ö xta thogi umba ar ts'edi ár hoga mhö Jö.

¹³ Gatho nuya ndogu 'bukwa ne nu'u ma'ra ya jö'i, pö'u di o har fadi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Nuya thogiyu di thoka, nzeye ya ku xi mats'i xi zeta yá n'emui, ne hingi ntsu da mömba ár mhö ar tsi Hmu.

¹⁵ Di pöka xiñho ja 'ra'u mömba ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho ñöska ma 'befi ne hongar ar hñö, mödi ma'ra tsit'a yá mui ot'a n'ar hoga 'befi.

¹⁶ Nu'u togo hingi tsit'a yá mui mömba ár mhö ar tsi Hmu, hönse hongar ar hñö, beñ'u njap'u da tsotka ma mui, ne da hñuxhmö emp'ö ma ugiwa har fadi.

¹⁷ Ha ma'ra pe'sa n'ar döta mhöte mömba ár mhö Jö, pö'u xi jokagi har fadi ngetho di ñonga nunar hoga mhönu.

¹⁸ Mödi hingi tuka ma mui hanja ñö'u, nu'mu tsit'a yá mui ot'e wa hin'ö. Di johya ngetho nsipa ya jö'i togo ar tsi Hmu, ne hinga tsaya ga njohya di map'u.

¹⁹ Di pödi, gatho nö'ö di thopya ma ga pöni xiñho, ngetho gi faxkagihu gi afu Jö, ne 'rakagi ar ts'edi ár Hñö ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Nö'ö di to'mga, hinga ma ga 'be ma tsá. Nupya ngu maham'u di to'mi da t'e'spa ár nsu ar tsi Hmu Hesukristo ha ma te, wa da thogagi wa da thegagi.

²¹ Ngetho nu'mu di 'bui, di ent'a ma te ga pepa ar tsi Hmu Hesukristo, ha nu'mu ga tu, ma ga nth'e'be'ö, gehnu ma nthöho.

²² Ha nu'mu di tetho, xiñho ga pepa ar tsi Hmu. Jange hindi pödi ndana ga hwahni.

²³ Ngetho nuya yohoyu di 'bu madetho. Di ne ma ga tsu ar tsi Hmu Hesukristo, di handi xiñho'ö.

²⁴ Ha nu'mu ga kokwa di tetho, töte ár ñho ngetho gi hongagihu.

²⁵ Di kaxmbeni da njap'u, ma ga kohwihu har ximhai, ne ga fax'ahu da te ri ñ'emuihu ne gi njohyahu.

²⁶ Jange nu'mu xka 'bup'u, xa ma gi nsundahu ar tsi Hmu Hesukristo, ngetho ma gi penju gi hyandju man'agi.

²⁷ Hõnse di a'ahu gi 'buhu ngu mönga ár hoga mhö ar tsi Hmu Hesukristo. Ne nu'mu ga map'u ma ga k'ös'ahu, wa di 'bu yap'u, ga ode da nsikagi gi 'buhu xiñho, gi pe'su n'adar mfeni, ne gi umba ri muihu xa gi mpehu, gi ñõñhu ar jamfi xta pöhu har hoga mhö.

²⁸ Yo ma gi ñhehu da pi'ahu nu'u togo utsa'ihu. Njap'u födi ma da m'e'u, ha nu'ahu nheki gi pe'su ar mpohö, ne nunu go bi pehna Jö.

²⁹ Ngetho xka ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo, hinge hõnse xi t'a'ahu ar seki gi jamfihu. Mahyoni gi thohu ar nt'utsa n'ehe, ngetho gi dahu majöni xka ñ'emuihu.

³⁰ Nu'ahu gi ñõmfu ár mhö Jö, gi thohu ngu ga hyanthu ndi thoka, ne gi ohupya di thogi ngetho di ñõmba ár mhö Jö n'ehe.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, m'efa Jö bi umba n'a ra döta nsu

¹ Nu'mu xa majöni xi hñup'a ri muihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne xi max'ahu ár mhöte, gi 'buhwihu ár Hñö Jö, xa xka tsahu ha ri muihu ár mhöte ne ár nhwëki,

² jaju ga njohya 'mu, ga pödi gi mhöhu n'a ngu n'a, gi ñhexu gi pe'su n'adar mfeni ne n'adar mhöte.

³ Yo te gi othu gi hoñhu ar hñö, hingi 'ñexa ri nsuhu, yo gi gesehu. Nö'ö gi 'yothu, 'ñe'spabihu ár nsu ma'ra.

⁴ Yo gi hoñhu ri ñhosehu. Hyomfu m'et'o ár ñho ma'ra.

⁵ Teñhu nunar mfeni bi me'sa ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Ngetho mödi mar Jöse'ö, himbi 'yot'a ár 'ñõngi bi hyep'u mi n'at'wi Jö ár Dada.

⁷ Ba tsop'u ár nsu, ba ekwa har ximhai, bi njö'i ne bi njangu n'ar 'bego.

⁸ Ne nu'mu mi m'ukwa ngu n'ar jö'i, himbi 'yot'a ndöta. Bi 'yota ár Dada bi unga ár te, bi ts'uta har pont'i.

⁹ Jange Jö bi umba n'a ra döta nsu, ne bi hñu'spa n'ar thuhu töpa ár nsu gatho nu ma'ra.

¹⁰ Ne njap'u ma da ndandihmö ne da ndõnga ar tsi Hmu Hesu gatho nu'u bi 'bu mhets'i, nu'u 'bukwa har ximhai, ne nu'ahu 'bu mbor hai.

¹¹ Ne gathö'u ma da 'ñenö, nunar tsi Hmu Hesukristo gehnu ar Hmu, ne njap'u xa da nsundabi Jö ár Dada.

Nuya gamfi ñhehwi ya tso yot'wa ar ximhai

¹² Tsi kuhu, ngu xka 'yothu gatho nö'ö xta xi'ahu, hinge hõnse nu'mu ndi 'bup'u, 'yothu njap'u nupya hindi 'bup'u. Umba ri muihu gi jafu da mpe ri mpohöhu, ntsuñhu gi 'yothu.

¹³ Ngetho Jö go ko ár müi, jaju da bō ha ma müihu ga nethohu ga othu nö'ö möñ'ö, ne faxkagihu da tsa ga othu.

¹⁴ Gatho nö'ö gi 'yothu, yo gi hoñhu gi nthentehu, hingi hyoñhu ar hñö.

¹⁵ Njap'u hinto da diñ'ahu n'ar ts'oki, ne hindi oxta mañö nö'ö gi pehu. Ne 'buhu xiñho ngu yá bötsi'ihu Jö nheki ri hogam'uihu, jangu ya tso yot'a madaa ar 'bexui, mödi gi 'buhu madaa ya jö'i ot'a ya ts'oki.

¹⁶ 'Yent'a ri tehu gi möñhu ar hoga mhö unga ar te hiñham'u da göts'i. Nu'mu hyax'mu gi 'buhu njap'u, xa ma ga njohya xta ep'u man'agi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga pödi numa 'befi hinxi m'edi, ne hinxi njap'utho nö'ö xta pefi.

¹⁷ Ha nu'mu mahyoni ga unga ma te ngu n'ar m'oñho mahyegiwi ri ñ'emuihu, di johya ne di handi xiñho ga njohyawihu n'ehe.

¹⁸ Jange njohyahu, ne ga pe'su n'adar johya.

Ar Timoteo ne ar Epafrodito

¹⁹ Di beni ga peñ'ahu ngut'a ar ku Timoteo ma da k'ös'ahu, nu'mu njap'u ne ma tsi Hmu Hesu. Nu xta penga nunar kunu, da xikagi tengu gi 'buhu, ne njap'u da zetka ma müi.

²⁰ Ngetho hinjo'o man'a togo gar pes'be n'adar mfeni, ne majöni xa mö'ahu.

²¹ Gatho nu ma'ra mpefi hongaya yá ñhose, hinxi 'yent'a yá te da mepa ar tsi Hmu Hesukristo.

²² Ha nu'ahu xka pötwabihu ár m'ui ar ku Timoteo. Gehnu faxkagi di mömba ár mhö Jö, ngu n'ar bötsi faxa ár dada har 'befi.

²³ Jange di beni ga peñhi da map'u ma da k'ös'ahu, honse di to'mi ga pödi tema di göxa nunar thoginu.

²⁴ Di ñ'emui Jö da maxkagi ngut'a ga map'u ma ga k'ös'ahu n'ehe.

²⁵ Xta beni mahyoni ga peña ar ku Epafrodito da mengi di map'u, gehnu ga peñhu xi maxkagi. Ma hoga ku di ñ'o'be har 'befi, ne di ñ'enthe ga ñömbabihe ár mhö Jö.

²⁶ Nunu xa beñ'ahu, hingi nu ar pa ma da k'ös'ahu, ne xa tu ár müi ngetho xka 'yohu xi ñheni.

²⁷ Xa majöni mi hñeni 'butho nda du, mödi Jö bi me'spa ar nhwëki. Hinge honse'ö, nuga n'ehe, ngetho himbi ne bi hñuska ma dumui.

²⁸ Jange ngut'a di peñ'a'ihu injap'u, ne gi njohyahu nú'mu xki pengi gi hyanthu man'agi, ne ga njohyaga n'ehe.

²⁹ Nú'mu xta zomp'u 'mu, gi njohyahu gi hyanthu, ngetho n'ár 'bego Jö. Hinge honseñu, möhu gatho nu'u ma'ra di hñox'ö.

³⁰ Ngetho nú'mu ma nda du mi pepa ar tsi Hmu Hesukristo, bi 'yent'a ár te bi 'yot'a nö'ö mi 'bedi ngi 'yotkagihu.

3

Yo ma ga 'wenju ga umba ma müihu ga tsoñhu ar ñöni

¹ Nupya tsi kuhu, njohyahu hár thuhu ar tsi Hmu. Hinxi zakagi ga pengi ga xi'ahu nö'ö xta ot'i, ngetho di ne da zeta ri jamfihu.

² Jamasuhu ya ts'ojö'i di hñöxa ya 'yo, hingya hoga 'bego, ne hekwa yá ndo'yo yá ñ'ohu.

³ Ngetho nuju go di pe'su ar nsegi majöni ha ma müihu, ne tsixkagihu ár Hñö Jö di pepabihu. Di johyahu ngetho yá metigihu ar tsi Hmu Hesukristo. Hindi ñ'emuihu ma ga mpohu di huxa ma mfenihu ar nsegi thuska ha ma ndo'yohu ngu yá nt'umbi ya xodyo.

⁴ Nu'mu di pe'shmö ár nsu nö'ö di thohuwa, di töka gatho numa'ra 'mu, ja te ga exa ma nsu n'ehe.

⁵ Ngetho ár hñoto mpa nda m'ui, bi thuska ar nsegi ha ma ndo'yo. Dar me Israel, ár 'betogi ar Benjamin. Dar ebreo, ngetho ma dada ne ma nönö njap'u n'ehe. Ha nu'mu gi ne gi pöhu ha ndi ota yá 'bepate ar Moise, di xi'ahu ndar denga'bepate.

⁶ Nu'mu ga nuhu togo xa umba ár mui nda 'yota nuya 'bepateyu, hinjo'o togo da 'ñengagi hindi ot'a gathoyu. Nuga hinge honse ndi umba ma mui nga ot'e, ndi ju nu'u xki hyep'u ne mi tenga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Gathoyu mam'et'o ndi beni xa mi pe'sa nzeýe ar nsu. Ha nupya di handi hinter me'u, ngetho di temba ár 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Xa majöni gatho nö'ö te jawa har ximhai, nuga di handi hinter me'ö, ngetho xa töte ár nsu da pö ar tsi Hmu Hesukristo. Xta emp'u gatho ngu n'ar paxi, ne njap'u xta tsu ar tsi Hmu.

⁹ Ne bi tsa da n'at'be, njap'u bi hyandgagi xiñho Jö. Hinge xi njap'u ngetho di ota ya 'bepate, xi njap'u ngetho di jamfi. Honse da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, Jö xi hyandgagi hinte ma ts'oki di tu.

¹⁰ Nö'ö di ne, ga pödi togo ar tsi Hmu, ne ga pö tengu ár döta ár ts'edi nö'ö togo bi ko'spa ár te man'agi. Ga ñ'ent'i ga tho ya thogi bi tho'ö, hinge xa ga mö ma te. Ngu bi ñ'ent'ö bi unga ár te, ga jagap'u n'ehe.

¹¹ Di to'mi xka tu, ga pengi ga nte n'ehe ngu bi mengi bi nte'ö.

¹² Hindi enö xta tsonga har ñöni, hindi enö di 'bui xiñho ngu di 'ñepkagi. Nö'ö di pefi, di umba ma mui ga ot'a nö'ö mi ne ma tsi Hmu Hesukristo nú'mu mi zükagi.

¹³ Tsi kuhu, nuga hindi enö xta tsu nunar hogam'ui'ö. Nö'ö di ot'e, hindi jamasu teme xi thogi, ne di umba ma mui ga tsu nö'ö xi 'ñep'u.

¹⁴ Ne di ot'a ar ts'edi ga tsonga ár ñöni nunar 'ñunu di nehe. Xka tsoni ma ga honga ma nthöhö xi ñötkagi Jö da 'rakagi ngetho xta ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Jange gatho nu'u xi nt'axka ma mfenihu, gehnu ga tsañu gatho ngu xta jwadi xta mö. Ha nu'mu man'ar mfeni gi beñhu, Jö go da xok'a ri dahu.

¹⁶ Nö'ö mahyoni ga othu, n'at'wu ga teñhu nö'ö xta pöhu.

¹⁷ Tsi kuhu, 'yothu ngu xka hyandgagihu di ot'e, ne hyanthu togo ma'ra tenda ngu xta uthe.

¹⁸ Ngetho ngu xa xta xi'ahu ne nupya xa döta ma dumui di xi'ahu man'agi, 'yop'u nzeýe togo utsabi ár te ar tsi Hmu Hesukristo bi unga har pont'i.

¹⁹ Nuya jö'i'u ma da hñömba ár mfei Jö ngu n'ar njut'i, ngetho nuyá mui'u, pontho gehnu yá jö. Ne n'at'wu ot'u honi da 'ñexyá nsumhö. Honse 'be yá tsa, hingi juxyá da, hyoka nö'ö te jawa har ximhai.

²⁰ Ha nuju hindar menguhuwa. Bi 'bu ma nguñu mañö mhets'i, habu di to'mhu di 'ñehnu ma Pohotehu ar tsi Hmu Hesukristo.

²¹ Ne xta zohö ma da patka ma ndo'yohu di pe'supya, ne da 'rakagihu man'a di ñehwi ár nsunda pe'sa ár ndo'yo'ö. Da 'yot'a njap'u ngetho pe'sa ar ts'edi da japa ngu ne'ö gatho nö'ö te ja.

4

Njohyahu hyax'mu ngetho gi ñ'emuihu ar tsi Hmu

¹ Jange ma tsi hmöka kuhu, xa gi umba ri muihu gi zeta ri ñ'emuihu gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Nuga xa di mö'ahu ne di ne ga hant'ahu man'agi, ngetho go ma johya'ihu, ne nuna ri ñ'emuihu gehnu ma nthöhö.

² Di apa ar möte ar ku Ebodia ne ar ku Sintike da me'sa n'adar mfeni, ngetho n'at'wü tēnga ar tsi Hmu.

³ Ne nu'ge, ma hoga maḡte'i hár 'befi Jö, di a'a ar möte gi faxa nuya kuyu. Xa bi umbyá müi ndi möñhe ar hoga mhö nú'mü ndi 'bup'u mahyegiwi ar ku Klemente, ne gatho nu'u ma'ra ya ku mi faxkagi har 'befi. Nu'u xi thu'spa yá thuhunu mhets'i har he'mi huxa yá thuhu nu'u pe'sa ar te.

⁴ Njohyahu hyax'mü gi 'buhwihu ar tsi Hmu. Di bemp'ahu man'agi xa gi njohyahu.

⁵ 'Buhü xiñho da hyanda gatho ya jö'i gar hogajö'ihu. Ma tsi Hmuhu 'bap'utho da pengi.

⁶ Yo gi tu ri müihu, xipabihu gatho Jö. Petwabihu te gatho gi k'athu, ne di pewi ar njamödi n'agitho.

⁷ Nu'mü gi 'yothu njap'u, Jö da 'ra'ahu n'ar hogam'ui töta ár döta nö'ö tsa da zo ma mfenihu. Ne nunar hogam'uinu da sup'a ri müihu ne ri mfenihu, ngetho gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo.

Gehnu gi benthu

⁸ Nupya tsi kuhu, gehnu gi benthu: nö'ö majöni, nö'ö 'benga nt'ek'ei, nö'ö ar hogajö'i, gatho nö'ö xint'axi, ar hogam'ui ne gatho nö'ö nhöni xiñho. Nu'mü di jahmö nö'ö xiñho ne di 'ñepi da t'e'spa ár nsu, gehnu di oda ri mfenihu.

⁹ 'Yothu nö'ö ga pöhu ndi ut'ahu, nö'ö ga 'yohu ne ga hyanthu ndi pefi. 'Yothu njap'u, ne Jö togo unga ar hogam'ui gi 'buhwihu.

Ar mfats'i bi thö'spa ar Pablo bi mēmpa ya me Filipino

¹⁰ Xa di johya har tsi Hmu, ngetho nupya xka benju man'agi. Di pödi hinxka pumhnigihu, honse himi tsa hanja ngi faxju.

¹¹ Hindi mönga njap'u ngetho te otkar 'bedi. Nuga xta pödi ga ñhogamui nö'ö tema di pēts'i.

¹² Xta pödi ga tseta ar hyoya ne xta pödi ga pe'sa ya ñho, wa ga niñö ne ga tho ar thuhu, nu'mü ga tho ar k'at'i wa hin'ö. Gatho xta thohyu, jange di pödi.

¹³ Gatho tsa ga ot'e ngetho xi 'raka ar ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Mödi xka 'yothu n'ar ñho, ngetho xka faxkagihu ha ma thogi.

¹⁵ Nu'ahu gar me Filipino, ngu gi pöhu nú'mü nda du'mi da mönga ar hoga mhö nda pōmp'u Nmasedonia, hinjo'o ma'ra togo xi 'rakagi n'ar mfats'i, honse ri nijöhu, ngu n'ar nkots'i da hös'ahu ár hoga mhö Jö.

¹⁶ Nú'mü ndi 'buhnu har hnini Ntesalonika, hinge honse n'agi ga penkagihu ar mfats'i habu ndi honi.

¹⁷ Nuga hindi honga ya mfats'i gi 'raju. Di honi da hñuxa ri nthöhöhu.

¹⁸ Nú'mü nda hōnga ri mfats'ihu ba hōnka ar ku Epafrodito, mi töpa ár nzeze nö'ö ndi k'at'i. Xa pongtho nö'ö ga penkagihu, ngu n'ar mo'ñho nthöskwi ar hogañuni xka umfü Jö xa numañho.

¹⁹ Jö da 'ra'ahu gatho nö'ö gi k'athu, jangu ár nt'eni yá ñho pe'sa hár nsunda. Gathonu da 'ra'ahu ngetho gi 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁰ Jö ma Dadahu dá hñōnga ar nsunda hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Ya ngöxanzengwa

²¹ Zengwagihup'u gatho nu'u xi ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo. Peñ'a'ihu nzenzengwa gatho ya ku di 'bu'bewa.

²² Peñ'ahu nzenzengwa gatho ya gamfi, m'et'o nu'u pepabi ar Sesar.

²³ Ar tsi Hmu Hesukristo dá hwēk'ahu yá ñho gatho'ihu. Dá njap'u.

AR KOLOSENSE

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Kolosa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngetho njap'u xi ne Jö. Di zengwa'ihē, nuga ne ar ku Timoteo.

² Di peñ'ahe nunar he'minu nu'ahu gar gamfihu me Kolosa, gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwék'ahu yá ñho.

Ar Pablo apa Jö da umba ya gamfi n'ar hoga mfödi di 'ñe mhets'i

³ Hyax'mu di afe da max'ahu Jö ár Dada ma tsi Hmuhu Hesukristo, ne hindi tsayahe di umfe njamödi.

⁴ Xta ohe tengu ri jamfihu gi pe'spabihu ar tsi Hmu Hesukristo, ne ar mhöte gi pe'sfu n'a ngu n'a ya gamfi,

⁵ ngetho gi ndo'mhu ma gi hñöñhu nö'ö xi t'ek'ahunu mhets'i, habu xpa hok'ahu Jö, gatho nu'ahu xka 'yohu nongar hoga mhö majöni.

⁶ Nunar hoga mhö xka 'yohu xi nunga gatho ár nxidi ar ximhai, ñhehwi n'ar 'baiza te ne unga ar sofo. Xka njahup'u nú'mu mi zo ri guhu ne ga pötwabihu nö'ö majöni ár hoga nhwëki Jö,

⁷ ngu xi ut'ahu ma hmöka kuhu ar Epafra, ma mi'begohe. Gehnu n'ár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo 'bui da max'ahu.

⁸ Xi xikagihe n'ehe, nuna ri döta mhöte gi pe'su xi 'ra'ahu ár Hñö Jö.

⁹ Nu nda jwadi da ohe, hindi tsayahe di afe Jö da yot'a ri mfenihu gi pöhu te ne'ö, ne da 'ra'ahu ar hoga mfeni ne ar hoga mfödi di 'ñe mhets'i.

¹⁰ Di a'ahu gi 'buhu ngu di 'ñepi da m'u n'ár bötsi Jö, ne xa da numañho'ihu. Da nheki ri hogam'uihu, ne hyax'mu 'yo gi pöhu togo Jö.

¹¹ Ne di apabihe Jö da zet'a ri muihu ngu ár nt'eni bi e hár nsunda. Njap'u gi tsethu gatho nö'ö gi thohu, ne gi pe'su ar ts'eti n'a ngu n'a.

¹² Ga njohyahu ga umfu njamödi Jö, ngetho bi 'raju ar seki ne ar ts'edi ga höñhu ya ñho ma da hyengagihu, nuju ne gatho nu ma'ra yá bötsi.

¹³ Jö xi zimgagihu hár ts'edi ar 'bexui ndi 'buhu, ne bi thógagihu di 'buhupya hár ts'ut'wi ár hmöka T'u.

¹⁴ Gehnu bi nö'ma ár ji bi zimgagihu har ts'oki, ne bi pumgagihu.

Nunár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo bi jakagihu da ñhogamuiwihu ar Dada

¹⁵ Ma tsi Hmuhu Hesu togo di hñöxa Jö hingi nheki, mi 'bu'ö nú'mu hinxki thoktho gatho nö'ö te japyä, ne xa töpa ár nsu gathoyu.

¹⁶ Jö bi 'yent'wa hár 'ye bi hyoka gatho nö'ö te janu mañö mhets'i, gatho nö'ö te jawa har ximhai, gatho nö'ö nheki ne nö'ö hingi nheki, gatho nu'u ya ndö, nuya ts'ut'wi, nu'u ja yá ts'edi ne nu'u ja yá nsu. Gatho go bi hyok'ö nda nsundabi.

¹⁷ Nú'mu hinxki thoktho gatho nö'ö teme japyä, mi 'bu'ö, ne gatho o hár 'ye'ö.

¹⁸ Gehnu ár ñöxhmu ar nijö, togo ár ndui gatho te ja, ne ar 'bet'o gatho nö'ö te 'bui. M'et'o bi mengi bi nte'ö xki du, ne njap'u gatho di 'bet'o'ö.

¹⁹ Jö ar Dada go bi ne'ö nda hñömpa ár T'u gatho ár nsunda.

²⁰ Ne nunár ndöte ár T'u'ö, bi japi bi ñhogamüwi gatho nu'u 'buhñu mhets'i ne nu'u 'bukwa har ximhai. Ne nú'mü mi nö'ma ár ji ár T'u har pont'i, bi jakagihü da ntsixkwihü.

²¹ Nu'ahü mam'et'o ngi 'buhü yap'u, hinge ngi mpöhwiñu Jö. Ngi utsahu ha ri mfenihü, ngi othu nö'ö hingi ho. Ha nupya ár T'u'ö xi ja'ahü xka ñhogamüwihü.

²² Bi njap'u nú'mü mi njö'i ne bi unga ár te har pont'i. Njap'u nda tsa nda 'bap'ahü xint'axi hár nthandi Jö, hinte ma ts'oki ngi pe'sü ne hinto nda k'as'ahü.

²³ Jange mahyoni hingi hyehü ar ñ'emüi, ne xa gi zeta ri müihü gi to'mhü hyax'mü nunar ndo'mi xka 'yoxu har hoga mhö. Ne nunar mhöñu xi mhömba gatho ár nxidi ar ximhai, ha nuga ar Pablo xi thuxkagi ga xani.

Ar Pablo pepa nu'u hingya xodyo

²⁴ Xa di johya ngetho di tho ya thogi, di hongari ñhohü. Ne njap'u 'yo di jwatwa yá ügi ma tsi Hmuhü Hesukristo, di homba ár ñho ar nijö n'ehe, gehñu ár ndo'yose.

²⁵ Ne nuga bi thuxkagi ngu ár 'bego hár nijö. Jö xi 'raka nunar 'befinü hongari ñhohü. Xi thuxkagi ga xi'ahü gatho ngu mönga hár mhö'ö.

²⁶ Nunar mhöñu xki t'ögi, honse mi pöse Jö. Bi njap'u gatho nuya jeye bi thogi, ha nupya hö, xi utwa yá bötsi Jö.

²⁷ Jö go bi ne njap'u, nda ut'ahü hingya xodyohü nö'ö hinxki fö mam'et'o: nunar tsi Hmu Hesukristo tsa da m'u ha ri müihü. Gehñu ar ndo'mi ma gi 'buhwiñu hár nsunda.

²⁸ Nuje yá 'begogihe Jö, habu gatho di mömfe ár thuhu, di höhe ar hoga mfödi. Di uthe ne di hu'mbabihe yá müi gatho ya jö'i, di hoñhe ga 'ba'mhe n'a ngu n'a hár nthandi Jö, di nxoge ngetho 'buhwi ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁹ Jange gehñu di umba ma müi di pefi, di hömpa ár ts'edi mpe ha ma müi.

2

¹ Di ne gi pöhü, nuga xa di umba ma müi di apa Jö da max'ahü, da maxa nu'u ya me Laodisea ne gatho nu'u hinxta mpö'be.

² Di apa Jö da hup'a ri müihü gi pe'sü n'adar mhöte. Ne da 'ra'ahü n'ar hoga mfeni gi pöhü nö'ö hinxki fötwahmö mam'et'o, tema mi benga Jö ma Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo.

³ Ngetho ha ma tsi Hmuhü Hesukristo, ka 'beshñu gatho ar hoga mfödi ne ar hoga mfeni.

⁴ Di xi'ahü njap'u, hinto gi hofu da ka'ahü di hongari nzañho ne.

⁵ Mödi hindi 'buhwiñu, wande di 'bup'u, ngetho hyax'mü di beñ'ahü. Di johya ngetho xta ode xa gi othu xiñho, ne döta ri ñ'emüihü gi pe'sfü ar tsi Hmu Hesukristo.

⁶ Jange 'buhü xiñho ngu di ñepi da m'u nu'u yá meti ar tsi Hmu Hesukristo. Teñhu nö'ö bi t'ut'ahü nú'mü nga ñ'emüihü.

⁷ Jahu ngu ya 'yuza foxa har hai, ngu n'ar ngu huxa har medo, dá ñöxa ri ñ'emüihü ngu xi t'ut'ahü, ne hingi tsayahü gi umfü njamödi Jö.

Di pe'sü n'ar hoga te ngetho di 'buhwiñu ar tsi Hmu Hesukristo

⁸ Ntsuñhu, yo ma gi ñehü togo da hya'ahü. Nu'u ya nemhöñ jö'i 'yop'u xi'ahü nö'ö bense, ne ngu nö'ö xi mönga yá mijö'iwi tent'u, hinge ngu xi mönga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁹ Ngetho hár m'üi ma tsi Hmuhü Hesukristo, ka nhekip'u ár m'üi Jö.

¹⁰ Ne nu'ahụ xka nxogehụ, ngetho gi n'at'wihụ ar tsi Hmu Hesukristo, togo ár ñöxhmu gatho nu'ụ pe'sa ar ts'edi ne ar ts'ut'wi.

¹¹ Nú'mụ nga ehụ ga tsuhụ ar tsi Hmu Hesukristo, bi thök'ahụ n'ö'ö marnts'otho ha ri muihu, pontho bi nsek'ahụ; hinge ngu ar nseni hoka ya jö'i. Nunar nseninụ bi 'ra'ahụ ar tsi Hmu Hesukristo.

¹² Nunar xixthe xka hñöhü, pontho bi t'ak'ahụ mahyegiwi ar tsi Hmu Hesukristo. Ne ga penjü ga ntehu man'agi nú'mụ ga ñ'emuihu ár ts'edi Jö, togo bi ko'spa ár te ar tsi Hmu.

¹³ Mam'et'o xki hyo'ahụ ar ts'oki, ne hinge ngi pe'su ar nseni thuxa har ndo'yo. Bi t'a'ahụ ar te mahyegiwi ar tsi Hmu, ne njap'ü bi pump'ahụ ri ts'okihu.

¹⁴ Bi nhwata nuya 'bepate mi ho'x'ahụ ngar ts'oktehu, ne bi jöts'i bi fo'sa hár pont'i ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ge'mụ bi hñömba gatho yá ts'edi yá ñöxhmu ya ts'ondöhi, ne bi 'betwa ár tsá ha yá nthandi ya jö'i. Ka bi döhnü nú'mụ mi ts'uta har pont'i.

¹⁶ Jange hinto da deñ'ahụ nu'mụ hingi othu ngu yá nt'umbi'ü, wa hingi tsifu yá ñhuni ne yá ts'ithe, hingi othwü ár dango ar 'ra'yo zönö ne ma'ra ya dango, wa hingi tsufu ya pa ntsaya.

¹⁷ Ngetho gatho nu'ụ mi t'ot'a mam'et'o, ngu ár xuditho n'ö'ö togo ma nda e m'efa, ne nupya di pöhu gehnụ ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁸ Yo gi hofu togo da xi'ahụ hinte ma nthöhö gi to'mhü ngetho hingi othu ngu ot'ü. Nu'ü ot'e xa ya hogajö'i, ne ndönga ya enxé. Hinte juk'ü pepa nu'ü hingi pödi, ne da 'ñexyá nsu tanga n'ö'ö bense'ü.

¹⁹ Nu'ü hingi mi'yewi ma tsi Hmuhü Hesukristo togo ár ñöxhmu ar nijö. Nunar nijö ngu n'ar ndo'yo hönga ár ñhuni ne njungwi ya ntot'i ne ya dexi, 'yo di te hömba ár ts'edi Jö.

²⁰ Nu'mụ majöni ga tuwihü mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ga tsohup'ü yá nt'umbi ya meximhai, yo'ö gi tembathohü yá mfeni ya jö'i 'mü, to da 'ñenö gi pethohü ar ximhai.

²¹ Jangu nu'ü eñ'u: Yo gi xaxthu nuna, yo gi tsihü n'ö'ö, yo ma gi thañhu.

²² Gatho nuya nt'utiyü xi bense ya jö'i, nonga n'ö'ö te da thege xta 'yot'e, hinter me'ü.

²³ Nuya nt'utiyü xa majöni nheki xiñho, wande xi thoka ha n'ar döta mfödi ne hinxi thoki har ñ'ets'i. Ngetho ne da zönthmö ar ndo'yo, mödi hingi tsá da hñöka ya ts'omfeni ne ar ts'oki ha ma muihu.

3

¹ Nu'mụ majöni ga penjü ga ntehu mahyegiwi ar tsi Hmu Hesukristo, hyoñhü m'et'o nuya ñho bi ja mañö mhets'i, habü bi huxa ar tsi Hmu hár ñ'ei ár Dada.

² Hñuxü ri mfenihü nuya ñho bi ja mhets'i, hinge nu'ü jawa har ximhai.

³ Ngetho xka tuwihü mahyegi ar tsi Hmu Hesukristo, ne ri tehu juta Jö, ngetho gi 'buhwihü ar tsi Hmu.

⁴ Ne nú'mụ xta penga man'agi, ma da thant'ahü mahyegiwi hár nsunda, ngetho gi n'at'wihü ri tehu.

Nunar m'üi da hehup'ü ne nunar 'ra'yo di pe'supya

⁵ Jange hyehü gatho nuya ts'oki jawa har ximhai: yo gi tsimfü yá nthöti ma'ra, yo gi othu ya ts'oki xi nts'otho, yo gi othu nuya ts'oki ne ri ndo'yohü, hingi ñhehu da dö'ahü ar ts'omfeni. Yo xa gi möhu ar bojö, ngetho nu'mụ gi jahup'ü, pontho gi ndöñhü ar bojö, hingi ndöñhü Jö.

6 Ngetho nuya ts'o'befiyu tsixa ya me'sku da zutwa ár kwe Jö.

7 Nu'ahu maham'u ngi 'buhunu ha ya ts'o'befiyu n'ehe.

8 Hinge honse'u, di xi'ahu gi hyehu gatho nu ma'ra ya ts'oki n'ehe, ngu ar nt'utsa, ar kwe, ar ts'om'ui, ar ts'ate ne ma'ra ya ts'one.

9 Yo gi mpehu ar nhemhño n'a ngu n'a, ngetho nö'ö ar m'et'o m'ui ngi pe'su maham'u, xka 'yeñhup'u ngu n'ar ze dutu.

10 Ha nupya ngu n'ar 'ra'yo he, gi pe'su n'ar 'ra'yo te di hñöxa nö'ö togo bi hyoki. Hyax'mu di hogi da ñhehwi xiñho ár m'ui'ö.

11 Ne har 'ra'yo m'ui gi 'buhu, hindi nhekinu togo ar xodyo togo hingar xodyo, togo xi nsemba ár ndo'yo togo hin'ö, togo hinte pödi ne togo xa jar mfödi, togo m'ego ne togo hinte 'ñe ar hmu. Ngetho gatho gi ohu hár 'ye ar tsi Hmu Hesukristo, ne nö'ö mahyegitho 'buhwi gatho.

12 Da nheki ri 'ra'yo m'uihu ngu n'ar 'ra'yo he, ngetho Jö xi mö'ahu ne xi hwan'ahu ngu ár meti'ö. Jange nupya 'buhu gi pe'su n'ar döta nhwëki, ne ar ñhogajö'i, hingi ñ'exu, pe'su n'ar hogamu ne ar ts'eti.

13 Pe'sfu ar ts'eti n'a ngu n'a ri ñ'ohu, mpuñhu n'a ngu n'a, ha nu'mu n'ar ku xi tsot'a ri muihu, pumbabihu. Mahyegi ngu xi pump'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, jahup'u n'ehe.

14 Jange mahyoni da gop'atho'ihu ar mhöte. Njap'u gi n'athohu, ne da tsa gi 'buhu n'adar mfeni gi pe'su.

15 Ar hogam'ui 'ra'ahu ar tsi Hmu Hesukristo da zis'a ri muihu, ngetho xi zoñ'ahu gi n'adar ndo'yohu gi 'buhwihu xiñho ma'ra ya ku. Ne hyax'mu umfu njamödi Jö.

16 Di oda ri mfenihu ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho xka hñöñhu ar hoga mfödi, ñ'uthu ne hu'ma ri muihu n'a ngu n'a. Ndöñhu ar tsi Dada gi tuthu ya nsädi ne ya thuhu nonga Jö. Umfu njamödi ha ri muihu.

17 Gatho nö'ö gi 'yothu wa gi möñhu, 'yothu gi nsundahu ar tsi Hmu Hesukristo, ne hár thuhu'ö umfu njamödi Jö ar Dada.

Nö'ö mahyoni da 'yot'a ya gamfi ne njap'u da gohwi xiñho nu ma'ra

18 'Behñöhu, 'yothu ri dömehu ngu di ñepi da 'yot'a nu'u xi jamfi ar tsi Hmu.

19 Ñ'ohöhu, möhu ri 'behñöhu, ne yo gi othu ndöta.

20 Bötsihu, 'yothu gatho nö'ö da xi'ahu ri dadahu, ngetho ar tsi Hmu go ne njap'u.

21 Dadahu, yo gi tsuhu nts'edi ri bötsihu, xi'mu da zot'a yá mu.

22 'Begohe, pefu gatho nö'ö da 'bep'ahu ri hmuhu. Hinge honse nú'mu hant'ahu gi ne gi kohwihu xiñho. Pefu xiñho di ponga ri muihu, ngetho gi tsufu Jö.

23 Ne gatho nö'ö gi pehu, umba ri muihu gi 'yothu, wande gi ot'wabihu ar tsi Hmu, hinge gi othwu ya jö'i.

24 Gi pöhu, nunar tsi Hmu Hesukristo go ma da 'ra'ahu ar nthöhö, ngetho gi pepabihu'ö.

25 Ha nö'ö togo ot'a ar ts'om'ui, ar tsi Dada ma da gut'wa ngu xi 'yot'e, ngetho nö'ö hingi hwanta ya jö'i.

4

1 Hmuhu, pe'su n'ar hogamu gi 'befu ri 'begohe. Beñhu gi ñehu n'a ri Hmuhu n'ehe bi 'bu mañö mhets'i.

2 Umba ri muihu gi 'yafu Jö, ne hingi tsayahu gi umfu njamödi nö'ö 'ra'ahu.

³Yapabihū Jō da maḵje da xoka ya goxthi ga mōmfe ár mhō, ne ma'ra da bö nö'ō himi fōtwa mam'et'o ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho di pe nunar 'befinū, jange xi joka har faḍi.

⁴Yafū Jō da tsa ga mönga xiñho nö'ō mahyoni ga mö.

⁵Jamasuhū hanja gi 'yohū. 'Yohū gi pe'sū n'ar döta mfōdi ha yá nthandi nu'u hingya gamfi. Yo gi tsayaḥū mömfu ár mhō Jō.

⁶Nú'mū gi ñohū, möñhū ya hoga mhō ne di 'benga nt'ek'ei. Beñhū xiñho nö'ō ma gi thōthū togo gi ñówhū.

Ya ngōxanzengwa

⁷Nuna ma hmōka ku Tikiko, gehnū n'ár hoga 'bego Jō xta mpehe mahyegi. Nu xta zomp'unū, da xi'ahū hanja di 'bukwa.

⁸Jange di peñ'a'ihūp'u da xi'ahū tema di thohe, ne da hñup'a ri muihū.

⁹Xi mewi n'ehe ma tsi hmōka hoga ku Onesimo, ngu gi pōhū ar mengup'u. Xta zomp'uyū ma da xi'ahū gatho nö'ō di thokwa.

¹⁰Peñ'a'ihū nzengwa ar ku Aristarko di o'bewa har faḍi. Zengwa'ihū ar ku Mórko ár mēni ar ku Berhnabe. Gehnū xi nsi'ahū; nú'mū xta zomp'u, nuhū xiñho.

¹¹Peñ'a'ihū nzengwa ar ku Hesu t'embabi ar Hogajō'i. Gatho ya xodyo xi jamfi, hōnseyū xi maḵkagi xta mömfe ár hoga ts'ut'wi Jō, ne njap'u xi hubga ma muí.

¹²Zengwa'ihū ar ku Epafra n'ár 'bego ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnū n'ar mengup'u n'ehe. Hyax'mū umba ár muí apa Jō da zet'a ri jamfihū, gi 'buhū xiñho, ne hinte da 'beḍi gi 'yothū gatho nö'ō ne Jō.

¹³Nuga di damajōni 'butho da du homp'a ri ñhohū. Hinge hōnse'ihū, benga ya ku me Laodisea ne ya me Yerapolis n'ehe.

¹⁴Peñ'a'ihū nzengwa ar hmōka ku Luka togo ar unga ñ'ethi, ne ar ku Dema.

¹⁵Zengwagihūp'u ya ku 'buhnū Laodisea, ne ar ku Nimfa ne gatho ya ku mhunsa hár ngu.

¹⁶Nú'mū xki jwahū gi nehū nunar he'minū, thokwabihū ar nijō 'buhnū Laodisea, ne nunár he'mi'u 'yafū gi nehū.

¹⁷Ñembabihū ar ku Arkipo: Jwata xiñho nunar 'befi xi 'ra'a ar tsi Hmu.

¹⁸Nuga dar Pablo, xta ja ma 'ye xta ot'ase nunar nzengwanū. Yo ma gi pumhniḥū di owa har faḍi. Jō da hwék'ahū yá ñho. Dá njap'u.

ÁR NDUJ AR TESALONISENSE

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ya me Ntesalonika

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo, di peñ'ahe nunar he'minu nu'ahu gar gamfihu me Ntesalonika, gi 'buhwihu Jö ar tsi Dada mhets'i ne ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ma Dadahu da 'ra'ahu n'ar hogam'ui ne da hwëk'ahu yá ñho.

Yá hogam'ui ya gamfi me Ntesalonika

² Hyax'mu di umfe njamödi Jö xka jamfihu gi gathohu, ne hindi tsayahe di afe Jö da max'ahu.

³ Nú'mu di afe Jö ma Dadahu, di beñhe hangu xka mpehu, ne tengu ar ts'edi xi 'ra'ahu ri jamfihu ne ri mhötehu, ne hanja gi pe'su ar ts'eti gi to'mhu da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Tsi kuhu xa mö'ahu Jö, di pöhe xi hwañ'a'ihu'ö.

⁵ Nú'mu nda hös'ahe ar hoga mhö, hinge honse ya mhö da xi'ahe. Da möñhe hár ts'edi ár Hñö Jö, ne ndi pöhe xiñho majöni nö'ö da xi'ahe. Ga hyandasehu ma m'uihe nú'mu ndi 'buhwihup'u ndi hoñhe ngi 'buhu xiñho.

⁶ Nu'ahu ga teñhu ma m'uihe ne ár m'ui ar tsi Hmu Hesukristo. Ga hñömfu ár mhö, mödi ga thohu nzeýe ya nt'utsa. Ne ngi johyahu ngetho ngi pe'sfu ár mfats'i ár Hñö Jö.

⁷ Jange gatho ya ku me Nmasedonia ne Akaya temp'atho ri m'uihu.

⁸ Xka jafu xi nxanga ár mhö Jö, hinge honse Nmasedonia ne Akaya, hagatho födi xka jamfibihu ár mhö Jö. Jange nuje 'mu, hinge mahyoni te ga möñhe, gatho födi.

⁹ Ngetho gese'u mpede benga nú'mu nda tsoñ'ahe, ne hanja ga 'yoxu nö'ö ndi möñhe. Ne hanja ga hyehup'u ngi ndöñhu ri tsitahu emp'ö, ne gi pefu Jö togo majöni ne hö ar te.

¹⁰ Ne pe'u hanja gi to'mhu ár T'u Jö xta 'ñe mhets'i nö'ö bi mengi bi nte. Gehnu ar Hesu pokagihu hinda zükagihu ar döta mfei ba ep'u.

2

Nunar 'befi bi mehnu Ntesalonika ar Pablo

¹ Tsi kuhu, gi pösehu himbi m'e ma 'befihe nú'mu nda hös'ahe ár mhö Jö.

² Mödi m'et'o xa da thöhe nzeýe ya mfei ne ya nts'ani núnu Nfilipo, ngu xka 'yohu, Jö bi 'raje ar ts'edi, ne bi tsá da hös'ahe ár hoga mhö. Mödi da thöhe ya thogi, hinda ntsuhe.

³ Da zo'ahe nö'ö majöni. Ma mhöhe hinge hongar hñö, wa ar hyate.

⁴ Ngu bi numañhogihe Jö nda zokagihe nga möñhe ar hoga mhö, jange go ge'ö di möñhe, hinge njangu nu'u ne da gohwi xiñho yá mijö'iwi. Ngetho nö'ö di neje, ga ko'behe xiñho Jö ma Dadahu togo pötka ma mfenihu.

⁵ Hinxta ka'ahe xta xi'ahe ya nzatho mhö. Hinxta ne xta ha'ahe nga hömp'ahe ri bojöhu. Ar tsi Dada pödi njap'u ngu di möñhe.

⁶ Hinxta hoñhe da 'ñeska ma nsuhe ya jö'i, ngu'ahu wa ma'ra, mödi mi tsá nga a'ahe, ngetho yá mpotegihe ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Nō'ö da pehe, da mö'ahe ngu n'ar nōnō mödi ne su ár bötsi.

⁸ Xa da mö'ahe. Ne hinge hont'a ndi 'buhe nga 'ra'ahe ár hoga mhö Jö; ndi 'buhe nga 'ra'ahe ma tehe nu'mu mahyoni nga othe, ngetho xa xta mö'ahe.

⁹ Tsi kuhü, gi pösehu parxui mi tsaje ndi mpehe, ne njap'u nda tsa nga tañhe nō'ö ndi k'athe. Ne hinge nga ot'ahe ar xuhña nú'mu ndi hös'ahe ár hoga mhö Jö.

¹⁰ Ngu pö Jö ne nu'ahu n'ehe, nú'mu nda 'buhep'u, da 'yohe xiñho ha ri nthandihu nu'ahu xka jamfihu. Ne da 'buhe n'ar hogam'ui, hinte da othe nda k'as'ahu m'efa.

¹¹ Gi pöhu hanja ndi zo'ahe, ne ndi hup'a ri müihu n'a ngu n'a, ngu n'ar dada zo yá bötsi.

¹² Ndi 'bep'ahe ngi 'buhu ngu mahyoni da m'u nu'u togo xi zohna Jö da m'u hár ts'ut'wi, ne da hyandwa ár nsunda.

¹³ Nuje n'ehe hindi tsayahe di umfe njamödi Jö, ngetho nú'mu nga 'yoxu ar mhö da xi'ahe, ga nuhu hinge ngu ár mhö n'ar ñ'ohotho. Ga nuhu ngu ar mhö majöni ár meti Jö, mpe ha ri müihu, nu'ahu xka dathwu ri tehu.

¹⁴ Tsi kuhü, xka thohu ya nt'utsa mahyegi ngu xi tho nu'u ya ku 'bu ha yá nijö ar tsi Hmu Hesukristo 'buhnu har hai Nhudea. Gi njahup'u xi utsase'ihu ya mengu ri haihu, njangu xi utsase'u yá mixodyowi.

¹⁵ Nuya xodyo go bi hyo'u ar tsi Hmu Hesukristo, ne gese'u bi hyo yá m'ehni Jö, ha nuje bi gukagihe. Hingi ne da mepa Jö'u, ne utsa gatho ya jö'i.

¹⁶ Ngetho hingi hegagihe ga zohe nu'u hingya xodyo da mpo'u. Xa xi nt'ata yá ts'oki, jange Jö xi 'yekwatho ár döta mfei.

Ar Pablo ne da mengi ma da k'ö'sa ar nijö 'bu Ntesalonika

¹⁷ Ma tsi kuhü, 'ra ya tsi pa hinxta 'buhu mahyegi. Mödi hinxta ñhanthu, ha ma müihe mi oda ar mfeni ga hant'ahe, jange xa di nehe ga nthehu man'agi.

¹⁸ Ndi nehe nga möhe ma nga k'ös'ahe, mödi ar Ts'ondöhi xi k'askagihe. Gesegi ar Pablo ri kuhü, xa xta nemhö ga map'u, ne hinxi tsa.

¹⁹ Ngetho teme nō'ö di to'mhe, teme ma johyahe, ne hanja ga tsuhe ma nthöhöhe nu xta e ar tsi Hmu Hesukristo. Ha hinge ga hönhe ngetho xka jamfihu.

²⁰ Hö, ngetho xka ñ'emüihu ma da t'eska ma nsuhe ne ma ga njohyahe.

3

¹ Himbi tsa da to'mhe nga pöhe tengu xka 'buhu, jange da beñhe nga kosehenü Atena.

² Ne da peñhe ma tsi kuhü Timoteo ár 'bego Jö, ne ma maxtehe hár 'befi ar tsi Hmu Hesukristo. Da peñhe ma nda k'ös'ahu nda hñup'a ri müihu, ne nda max'ahu nda te ri jamfihu.

³ Njap'u hinto di tupa yá müi ya nt'utsa gi thohü. Gi pösehu xi ts'onkagihu ga thohuyu.

⁴ Nú'mu ndi 'buhwihu, da xi'ahe mi mahyoni nga thohu nzeyey ya nt'utsa ngu gi thohupya.

⁵ Jange himbi tsa da to'ma ma'ra ya pa. Dama da pehna togo nda ñ'ani tengu xka 'buhu, xömhö hinxi hya'ahu ar ts'ohyate, ne nunar 'befi xta pehe da m'edi.

⁶ Ha nú'mu mba penkp'u ar ku Timoteo, ba hönkagihe ar hoga mhö tengu ri jamfihu ne ri mhötehu. Bi xije xa gi bengagihe, ne gi ne gi hyandgagihe, nguje di nehe ga nu'ahe n'ehe.

⁷ Jange tsi kuhu, nú'mu nda ohe nunar mhönu, xa da njohyahe, mödi ndi thohe nzeze ya thogi ne ya nt'utsa, ngetho da pöhe mi tse ri jamfihu.

⁸ Nu nda pöhe ngi umba ri muihu ngi teñhu ar tsi Hmu, da hñöhñöhe.

⁹ Xi'mu, hanja hinga umfe njamödi Jö di beñ'ahe. Ngetho xa di pe'se n'ar döta johya hár nthandi ar tsi Dada.

¹⁰ Parxui di afe Jö da 'raje ar seki ma ga k'ös'ahe ga fax'ahe da nxoge ri jamfihu habu 'bedi.

¹¹ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da zixkagihe ma ga k'ös'ahe.

¹² Ma tsi Hmuhu da max'ahu da te ri mhötehu n'a ngu n'a, ne gi möhu gatho nu ma'ra ngu di mö'ahe n'ehe.

¹³ Ne da max'ahu dar nzedi ri muihu, ne gi hyehu gatho ya ts'oki. Gi 'buhu xint'axi hár nthandi Jö ma Dadahu, ne gi to'mhu xta penga ma tsi Hmuhu Hesukristo di ñ'owi gatho nu'u xi ñ'emui.

4

Nö'ö ar m'ui numañho Jö ga 'buhu

¹ Nupya tsi kuhu, di a'ahe ar möte hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, ne di xi'ahe xa gi umba ri muihu gi 'buhu xiñho, ngu da ut'ahe gi pefu Jö, ne hingi tsayahu gi 'yothu njap'u.

² Ngu xka pöhu, nunar tsi Hmu Hesukristo xi utkagihe nö'ö xta thok'ahe n'ehe.

³ Ngetho nö'ö ne Jö, gi 'buhu xint'axi. Jange yo ma gi 'bengwihu ar 'behñö hingo ri nthötihu.

⁴ Mahyoni n'a ngu n'a gi pöhu gi suhu ri 'behñöhu, gi 'buhu n'ar m'ui xint'axi ne xi nts'uni.

⁵ Yo gi ñhehu da hya'ahu ar mfeni, ngu nu'u hingi pötwa ár 'ñu Jö.

⁶ Hinto ma gi hyathu ri kuhu gi 'yothu nuya ts'okiyu, ngetho ngu xta xi'ahe ne xa xta thöthe, ar tsi Hmu ma da ko'spa ár ñöni.

⁷ Ngetho Jö hinxi zokagihu ga othu ar ts'oki, xi zokagihu ga 'buhu n'ar m'ui xint'axi.

⁸ Nö'ö to hingi ne da 'yoxa nö'ö di möñhe, hingi utsa ar ñ'oho, utsa Jö togo xi 'raju ár Hñö.

⁹ Hinga mahyoni ga ot'ahu gi mö ri kuhu, ngetho gesé Jö xi ut'ahu gi mhöhu n'a ngu n'a.

¹⁰ Ne gi ñ'uhu njap'u hant'ahu gatho ya ku 'bu har hai Nmasedonia. Hönse di a'ahe, tsi kuhu, da hñuxa ri mhötehu.

¹¹ Umba ri muihu gi 'buhu n'ar hogam'ui. Yo gi hesehu ri 'befihu, ne ja ri 'ye gi mpehu, ngu da xi'ahe gi 'yothu.

¹² 'Buhu xiñho, ne da ñömañho nu'u hinxi jamfi, ne hinte gi k'athu.

Nu xta penga ar tsi Hmu

¹³ Di nehe da zo xiñho ri mfenihu tsi kuhu, tema da ja nu'u xi du, ne hinda du ri muihu, ngu nu ma'ra ya jö'i hinte ndo'mi.

¹⁴ Ngetho nu'mu di ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesu bi du ne bi mengi bi nte, di ñ'emuihu n'ehe, Jö ma da ko'spa yá te nu'u xi du mi jamfi ar tsi Hmu.

¹⁵ Jange di ne ga xi'ahu ár mhö ar tsi Dada: Nuju gar 'buhuya har hai nu xta penga ar tsi Hmu, hinga ma ga 'bet'ohu ga töhu nu'u xi du.

¹⁶ Ngetho gesé ar tsi Hmu ma da e mhets'i di ñö ngu ar ndö, ne ma da nt'o ár mhö n'ar ndö enxe, ne ma da nt'o ár ñheti ár k'axt'athuxi Jö. Ne nu'u xi du mi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo ma da nank'u m'et'o.

¹⁷ Nep'u nuju gar tethu nuya pa'u, dama da guxkagihu ha ya gui mahyegiwi nu'u xki du, ga nthehu ar tsi Hmu har ndohi, ne njap'u ga 'buhwihu'ö gatho ya pa.

¹⁸ Jange hñu'ma ri muihu n'a ngu n'a, möñhu nuya mhöyu.

5

¹ Ma tsi kuhu, hinga mahyoni ga ot'ahu ar 'ñu ham'u da tho gathoyu.

² Ngetho gi pöhu xiñho, nú'mu xta ep'u ar tsi Hmu, ma da njangu n'ar bë tso 'bu nxui, hinto to'mi.

³ Nu xta 'ñenga ya jó'i: Ra entho di 'buhu ne di pe'su n'ar hogam'ui, n'a nda dantho ma da 'ñepabi'u ar nhwati, jangu yá ugi di 'ñepabi n'ar 'behñö ma da m'u ár bötsi, ne hinto ma da k'ont'i.

⁴ Ha nu'ahu ma tsi kuhu, hingi 'buhu har 'bexui, jange nunar pa'ö hinda ma da zu'ahu ngu n'ar bë.

⁵ Gatho'ihu yá bötsi'ihu ar hyats'i ne ar pa. Hingyá bötsi'ihu ar xui wa ar 'bexui.

⁶ Jange hinga öhu ngu nu ma'ra. Ma ga ndö'mhu ne ga pöhu xiñho nö'ö di othu.

⁷ Nu'u togo öhö, ö 'bu nxui, ha nu'u togo nti, 'bu nxui nti n'ehe.

⁸ Hindi njahup'u, di 'buhu mpa, ne di pöhu nö'ö di pehu. Ga pe'su ar jamfri ne ar mhöte ngu ma hehu. Ne ga to'mhu ma mpohöhu, gehnu di ko'ma ma ñöhu, ngu ár nt'oñö n'ar ndogu.

⁹ Ngetho Jó hinxí zonkagihu da zuju ár kwe. Xi hwankagihu ga mpöhu di ñ'emuihu ma tsi Hmuhu Hesukristo,

¹⁰ gehnu bi 'yent'a ár te bi pokagihu. Jange ma ga 'buhwihu nu xta 'ñep'u, mödi ga tethu wa xta tuhu.

¹¹ Jange hñu'ma ri muihu n'a ngu n'a, ne mfaxu da te ri jamfihu, ngu xka nzöihu gi othu.

Ar Pablo hu'mba yá muí ya gamfi

¹² Ma tsi kuhu, di a'ahu ar möte gi pe'sfu ar nsu nu'u mpep'u hár 'befi Jó, nu'u tsix'ahu ne zo'ahu.

¹³ Möhu ne numañhohu, ngetho ot'u n'ar hoga 'befi pepa Jó. Ne 'buhu n'ar hogam'ui n'a ngu n'a.

¹⁴ Di a'ahé n'ehe tsi kuhu, gi tsúhu nu'u ya döñhe, gi humfu yá muí nu'u hingi tse yá pa, faxu nu'u hingi tse di, pe'spabihu ar ts'eti gatho.

¹⁵ Hyanthu xiñho, yo ma gi ko'sthu ar ts'oki t'ot'ahu. Mahyoni gi pehu nö'ö xiñho n'a ngu n'a, ne gi japabihu njap'u gatho nu ma'ra.

¹⁶ Xa gi johyahu hyax'mu.

¹⁷ Yo gi tsayahu gi 'yafu Jó.

¹⁸ Umfu njamödi Jó gatho nö'ö gi thohu, ngetho njap'u ne gi 'yothu gatho nu'u xka jamfihu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁹ Hyehu ár Hñö Jó da mpe ha ri muihu.

²⁰ Yo gi utsahu nö'ö mönga yá m'ehni Jó.

²¹ 'Yoxu xiñho gatho, tsömhü nö'ö xiñho.

²² Hyehup'u gatho nö'ö hingi ho.

²³ Ne gese Jó togo unga ar hogam'ui da t'axk'ahu xoge, ne gatho ri mfenihu, ri hñöhu, ri pahu ne ri ndo'yohu di 'bu xiñho, ne hinte da k'as'ahu xta ep'u ma tsi Hmuhu Hesukristo.

²⁴ Nö'ö togo xi zo'ahu hingi pata ár mfeni, jange nö'ö xi möñ'ö da 'yot'e.

Ar Pablo har ngöts'i ñ'edi ne apa Jó da max'u

²⁵ Ma tsi kuhū, 'yafū Jö da maxje.

²⁶ Zengwagihēp'ū gatho ya ku, di pemfe n'ar ŋhūfi mhöte.

²⁷ Di a'ahū hár thuhu ar tsi Hmu gi néhū mahyegiwi gatho nu ma'ra ya ku nunar hē'minū.

²⁸ Gi nthēkwihū ár nhwēki ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'ū.

ÁR ÑOHO AR TESALONISENSE

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mēmpa ya me Ntesalonika

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ar ku Silbano ne ar ku Timoteo di peñ'ahe nunar he'minu nu'ahū gar gamfihu me Ntesalonika, gi 'buhwihu Jō ma Dadahu ne ma tsi Hmuhū Hesukristo.

² Jō ma Dadahu ne ar tsi Hmu Hesukristo da 'ra'ahū n'ar hogam'ui ne da hwēk'ahū yá ñho.

Jō ma da umbayá njut'i ya 'yot'ats'oki nú'mu xta e ar tsi Hmu Hesukristo

³ Ma tsi kuhū, mahyoni ga umfe njamōdi Jō ngu di 'ñepi ga othe, ngetho xi te ri jamfihu. Gatho'ihu tsit'a ri muihu gi mhōhū n'a ngu n'a, ne nunar mhōtenū hyax'mū 'yo di te.

⁴ Nuje di es'ahe ri nsuhū, di xife ma'ra yá nijō Jō, gi pe'su ar ts'eti ne ar jamfi, mōdi gi thohū nzeŷe ya thogi ne ya nt'utsa.

⁵ Ha nú'mū gi thohū gatho nuya thogiyū, ka nhekip'u ar hoga ts'ut'wi ot'a Jō. Ne tsā da t'eñ'ahū majōni di 'ñep'ahū gi 'buhū hār ts'ut'wi, jange gi thohū njap'u.

⁶ Xiñho nu'mū Jō da ko'spa yá ñōni nu'u togo xi utsa'ihu.

⁷ Ne nu'ahū xka thohū ar nt'utsa, da 'ra'ahū ar tsaya mahyegi nguje, nu xta penga mhets'i ar tsi Hmu Hesu, di ñ'owi ya enxe di hōpa ár ts'edi.

⁸ Nu xta ekwa di e ha n'ar dōta faspi da umbayá njut'i nu'u himbi ne bi bō Jō, ne himbi 'yotwa ár hoga mhō ar tsi Hmu Hesukristo.

⁹ Nu'u ma da tho ya mfei hiñham'u da gōts'i. Ma da t'eni hinda ma da 'muhwi ar tsi Dada, hinda ma da hyandwa ár nsunda ne ár ts'edi.

¹⁰ Nunar pa xta ep'u, gatho nu'u xi jamfi ma da nsundabi ne da 'ñe'spa ár nsu. Nu'ahū ma gi 'yohunū n'ehe, ngetho xka jamfihu nō'ō xta ðahe majōni.

¹¹ Jange hyax'mū di afe Jō da ma'ax'ahū gi 'buhū xiñho, ngu ndi 'ñep'ahū xi zoñ'ahū. Ne da jwata gatho ar ñho xi hñux'ō gi pehū, ne da 'ra'ahū ár ts'edi gi 'yothū nō'ō gi jamfihu.

¹² Ne njap'u da nheki ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo ha ri m'uihu, ne da t'es'a ri nsuhū xka nthexkwihu ár nhwēki Jō ne ar tsi Hmu Hesukristo.

2

Ma da ñ'udi ar ts'ojō'i

¹ Nupya tsi kuhū, di ne ga xi'ahe tema da thogi xta penga ar tsi Hmu Hesu, ne hanja ma ga nthewihu.

² Di a'ahe, yo ma gi pata ri mfenihu, yo ma gi tsuhū togo ñōwi Jō emp'ō, wa ut'ahū, wa ha'ahū eñ'u xta peñ'ahe n'ar he'mi habū di xi'ahe, nunar pa xta ñ'u ar tsi Hmu xi zohō.

³ Yo ma gi ñhehū ne hingi jafumasu nu'u togo ne da 'wek'ahū mōnga nuya mhōyū. Ngetho ma da nheki m'et'o ya jō'i ma da doxa Jō, ne ma da ñ'udi ar ts'ojō'i togo xi t'ent'i da m'e har 'bexui.

⁴ Nö'ö ar tsojo'i'ö hinda ma da mepa Jö, hinda ma da hye togo ne da mepi, hinto da hyegi da hyoni ne da nonga Jö. Hinge honse'ö, da yut'a hár dönganijö Jö, ne da 'ñense gehnu Jö emp'ö.

⁵ Ha hingi beñhu ndi xi'ahü nú'mü ndi 'bup'u.

⁶ Gi pöhu teme k'a'spa ár 'befipya, to'mtho da zo ar pa da ñ'udi xiñho.

⁷ Nö'ö ar ts'oki ñ'ontho mpefi, honse to'mi da thöka togo hingi hegi.

⁸ Nu'mü hō, ma da nheki nunar ts'ojö'i'ö, togo ar tsi Hmu ma da hyo honse da hwifi, ne da hwati xta nheki ár nsunda xta zohö.

⁹ Nunar ts'ojö'inü hōmpa ár ts'edi ar Ts'ondöhi. Tsä da 'yot'a ya döta nt'udi da ka ya jö'i.

¹⁰ Nuyá nhemhñöyu ma da ka ya jö'i xi m'edi, ngetho himbi ne bi hñöni ne himbi mödi ar mhö majöni bi nsipabi, ne njap'u xi mpohmö'u.

¹¹ Jange Jö xi pumbyá mfeni da jamfi nuya nhemhñöyu.

¹² Nu'mü, ma da t'et'a har tsibi gatho nu'u himbi ne bi jamfi ar mhö majöni, ngetho mi johyatho'u mi ot'a ar ts'oki.

Jö xi hwankagihü ga mpohü

¹³ Ha nuje mahyoni hyax'mü ga umfe njamödi Jö tsi kuhü, xa mö'ahü ne bi hwañ'ahü ngi mpohü, nú'mü mi ndü ar ximhai. Ne nú'mü nga ñ'emüihu nö'ö majöni, ár Hñö Jö bi t'axk'ahü.

¹⁴ Jö bi 'yot'a njap'u ne nda tsä ngi 'buhwihü hár nsunda ma tsi Hmuhü Hesukristo, ngetho ga hñöñhu ar hoga mhö da xi'ahe, gehnu ar nts'ohni bi 'yot'a'ihü Jö.

¹⁵ Jange tsi kuhü, tseta ri ñ'emüihu. Yo ma gi hyehü nö'ö xta ut'ahe netho, wa ha ya he'mi xta peñ'ahe.

¹⁶ Ne gese ma tsi Hmuhü Hesukristo ne Jö ma tsi Dadahü, togo bi mökagihü ne bi 'raju n'ar humamüi hiñham'u da göts'i, ne bi hwégagihü n'ar hoga ndo'mi,

¹⁷ dá hñup'a ri müihu, ne da 'ra'ahü ar ts'edi te gi möñhu ne te gi 'yothü.

3

Ar Pablo xipa ya ku da 'yapa Jö da nunga ár mhö ne da nhumansu

¹ Nupya tsi kuhü, di a'ahü gi 'yafü Jö da maxkagihe, ngut'a habü gatho da nunga ár mhö, ne da nhumansu ngu xka numansuhü.

² Ne 'yafü da ñöngagihe, hinte da jaje ya ts'ojö'i ne nu'u ot'a ya ts'om'ui, ngetho hinga gatho xi ñ'emüi Jö.

³ Mödi di pöhu Jö hinda tsä da pata ár mfeni, jange da maxkagihü ne da ñöngagihü hinga othu nö'ö hingi ho.

⁴ Di kaxmbenihe gi 'buhwihü ar tsi Hmu, hingi ma gi hyehü gi 'yothü nö'ö xta 'bep'ahe.

⁵ Ne ar tsi Hmu da hok'a ri müihu, 'yo di hñöxkwi ár mhöte Jö, ne di ñehwi ár ts'eti ar tsi Hmu Hesukristo.

Gatho ya ku mahyoni da mpefi

⁶ Ma tsi kuhü, di 'bep'ahe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, gi 'wehü gi hyehü gatho nuya ku 'yo döñhe, ne hingi ne da 'mü ngu xta ut'ahe.

⁷ Nu'ahü gi pöhu hanja da tsä gi tengagihe, ngetho gi pöshü nú'mü ndi 'buhep'u, hinge ndi 'büthe ndöñhetho.

⁸ Hinto bi 'wingathogihe. Parxui ndi mpehe, hinte nda k'at'i te nga tsihe, ne njap'u hinge nga ot'ahe ar xuhña.

⁹ Nuje ndi 'ñepkagihe ngi 'raje te nga tsihe, ha nö'ö ndi nehe, nga ut'ahe hanja ngi tengagihe.

¹⁰ Ngetho da 'bep'ahe n'ehe nú'mu ndi 'buhep'u, nu'u togo hingi mpefi, yo di ñuni n'ehe.

¹¹ Di xi'ahe njap'u ngetho xta ohe 'ra gi 'buhu ndöhñetho, hinte gi pehu, honse gi ñ'öxtehu.

¹² Nuya ku 'bu njap'u, di zohe ne di 'bepabihe hár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo, da umbyá mu da mpefi, ne njap'u da dö'u te da zi.

¹³ Tsi kuhu, yo ma da za'ahu gi 'yothu nö'ö xiñho.

¹⁴ Nö'ö togo hingi ne da 'yota nö'ö mönga nunar he'minu, möñhu togo'ö, ne yo gi ntsixwihu, ne njap'u da ntsa.

¹⁵ Honse yo gi emfu ri ñ'unihu, zohu ngu n'ar ku.

Ar Pablo har ngöts'i apa Jö da maxa ya ku

¹⁶ Nupya nö'ö ar tsi Dada togo unga ar hoga'mu, hagatho da 'ra'ahu nunar hoga'muinu. Ar tsi Dada gi 'buhwihu.

¹⁷ Nunar nzengwa xta ja ma 'ye xta ot'ase. Njap'u nheki gatho ma he'mi, go geke togo di pehni, ri kuhu Pablo.

¹⁸ Dá hyex'atho'ihu ár nhwëki ar tsi Hmu Hesukristo gi gatho'ihu. Dá njap'u.

ÁR NDUI AR TIMOTEO

Ar 'bet'o he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Timoteo

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo, ngu xki hñuxkagi Jö ma Pohotehu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo, gehnu ma ndo'mihu.

² Di ot'a nunar he'minu, Timoteo, ngu ma t'u'i, ngetho da zo'a'i ár mhö Jö ne ga ñ'emui. Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwëk'a yá ñho, ne da ko ár muì da max'i gi 'bu n'ar hogam'ui.

Nsipabi ya gamfi da jamasu ya ts'ont'uti xi ñep'u

³ Ngu da a'anu Efeso ngi kohnu, ne ngi hñökwa nu'u togo utwa ya ku ma'ra ya nt'uti himbi zogagihu ar tsi Hmu. Da xi'a njap'u nú'mu ndi 'ba ar 'ñu ngar ma Nmasedonia.

⁴ Da a'i n'ehe ngi xipa ya ku hinge nda japamasu nuya 'bede hinte o yá 'ñu, ne hiñ'otho ár ngöts'i. Möñ'u honse da ntsamfödi, hinte fa'spa ár 'befi Jö habu mpe ar ñ'emui.

⁵ Da a'a'i ngi xipa ya ku njap'u, nda mhö n'a ngu n'a, ndi pe'sa n'ar hogamui, n'ar mfeni xint'axi, ne n'ar ñ'emui hindi ñ'entho.

⁶ Ngetho 'ra xi hyehyu, ne nupya hinte mañho möñ'u.

⁷ Xa ot'u pömpa ár t'ofu ar Moise emp'ö, hingi pöhmö tema di bonga nö'o möñ'u.

⁸ Di pöhu ár t'ofu ar Moise xiñho, nu'mu da t'uta ngu möñ'ö.

⁹ Di pöhu n'e, ya 'bepate hinge mahyonibi ya hogajö'i. Go hongu nuya ts'oka t'ofu, nu'u hingi ot'a nö'o nsipabi, nuya 'yot'ats'oki ne ya ts'ojö'i, nuya hingi hongu Jö ne hingi nsundabi, nu'u ho yá dada, yá nöñö, ne gatho numa'ra ya hyote.

¹⁰ Bi t'uni honi nu'u 'bengwi hingyá nthöti, nu'u 'bengwi yá mindowi, nu'u pé yá mijö'iwi, nu'u mönga ya nhemhñö, ne nu'u et'a Jö made kate, ne gatho nu'u to'sa ar hoga nt'uti.

¹¹ Jangu mönga ár hoga mhö Jö xa nsunda, bi zogagi ga mö.

Ár 'befi ar Pablo

¹² Di umba njamödi ma tsi Hmuhu Hesukristo, togo bi 'raka ar ts'edi, ne bi nugagi ngu n'ar hoga 'bego, bi 'yentk'a ha ma 'ye ár 'befi'ö.

¹³ Mödi mam'et'o ndi tsanga ar tsi Hmu Hesukristo, ne xa ndi utsa gatho nu'u mi teni, ne ndi nku'be, te gatho ndi japabi'u. Ha nunar tsi Dada bi hwëgagi, ngetho hinge ndi pöka tema ndi ot'e, ne hinge ndi ñ'emui.

¹⁴ Ne bi gobgatho ár nhwëki, ne njap'u bi tsä da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo, ne bi tsä da hönga nunar mhöte uñ'ö.

¹⁵ Nunar mhönu majöni ne mahyoni gatho da ñ'emui: Nunar tsi Hmu Hesukristo ba ekwa har ximhai da pö gatho ya 'yot'ats'oki, ha nuga ndi töka gatho.

¹⁶ Ar tsi Dada bi hwëgagi togo ndi töpa ár nts'o gatho nu ma'ra, ne njap'u nda nheki ár ts'eti ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnu n'ar nt'udi da hyanda nu'u nda jamfi, ne nda me'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁷ Jange nunar Ndö hiñham'u da göxa ár ts'ut'wi, dá hñönga ar nsunda ne da t'e'spa ár nsu. Gehnu hingi tu ne hingi nheki, hõnsenu ar Jö ne töte ár mfödi. Dá njap'u.

¹⁸ Ma tsi t'u'i Timoteo, di tsok'a'i gi umba ri mui gi mpe hár 'befi ar tsi Dada, ngu xki xi'a Jö ngi 'yot'e, ne gi mpe ngu n'ár hoga ndogu ar tsi Hmu.

¹⁹ Su ri ñ'emui, ne gi pe'sa n'ar mfeni xint'axi, ngetho 'ra bi hyep'u ne bi 'be yá jamfi, hingi pödi te da mepya.

²⁰ Rayu, ar Imeneo ne ar Handro nu'u togo xta ent'wa hár 'ye ar Ts'ondöhi, njap'u da dits'i ne hinda mengi da zanga Jö.

2

Hanja da tsä ga afu Jö

¹ M'et'o di 'bep'ahu gi mat'wabihu Jö gatho ya jö'i, ne gi tetwabihu da mats'i, hingi tsayahü gi umfu njamödi.

² Yafu Jö da máxa nuya ndö ne gatho ya ts'ut'wi, njap'u ga 'buhu n'ar m'ui ter enthö, ne ga 'yohu xiñho di numañhogihu ya jö'i.

³ Ngetho gehnu xiñho, ne numañho Jö ma Pohotehu,

⁴ togo ne da mpo gatho ya jö'i, ne da bö nö'ö majöni.

⁵ N'adar Jö 'bui, ne n'atho togo 'ba made ñönga ya jö'i. Gehnu ar tsi Hmu Hesukristo, togo ba ekwa har ximhai bi njö'i.

⁶ Bi unse ár te bi gut'a ar thai mi tu gatho ya meximhai, ne bi mhönga gathoyu mi zonga ar pa nda mhö.

⁷ Jange bi thuxkagiga ngu ár mpo te ar tsi Hmu ga mömba ár hoga mhö. Di mönga nö'ö majöni, hindi kate, ngetho dá jamfi ar tsi Hmu Hesukristo. Bi thuxkagi ngu ár utate nu'u hingya xodyo, ga utwabi ar ñ'emui ne nö'ö majöni.

⁸ Di ne habu gatho di 'bu ya ñ'ohö, dá guxa yá 'ye mhets'i, da mat'a Jö dar nt'axi yá mfeni, hindi po yá kwe, ne hindi nemahñö.

⁹ Di ne n'ehe, gatho ya 'behñö da beni xiñho hanja da ñhe, hinda ñ'ets'i, ne di pe'sa yá tsä. Hinda 'yeka yá ñö exa yá nsu, xa di tuta nzeze ya hwexkabojö, ya t'axdo, wa ya he ximhödi.

¹⁰ Nö'ö xiñho da mefi, dá me ya hoga 'befi ngu n'ar 'behñö tsupa Jö.

¹¹ Ar 'behñö dá 'yoxta ár mhö Jö mhönga har nijö, ne da bödi tema nsipabi, ne da 'yot'e.

¹² Hindi et'a ma xutha ar 'behñö da uta ma'ra ha ya mhunts'i, ne hinda m'ui ngu ár ñöxhmu ar ndö. Nö'ö da me'ö, da 'yoxtho.

¹³ Ngetho Jö bi hyoka m'et'o ar Adan, ne ka bi hyoka ar Eba.

¹⁴ Ar Adan hinto bi hyat'i, ha nunar 'behñö hö, ne mi nkadi bi ts'okwa Jö.

¹⁵ Jange xa tho ya ugi ya 'behñö nú'mu m'u yá bötsi. Mödi nuya 'behñö ma da mpohö nu'mu hinda hyep'u yá ñ'emui, da me'sa ar mhöte, ne da m'u n'ar m'ui xint'axi di tsupa Jö.

3

Njanu da m'u n'ar 'bego Jö

¹ Majöni nunar mhönu: Nu'mu togo ne da nma'yo, n'ar hoga 'befi ne'ö.

² Ne mahyoni da me'sa n'ar hogam'ui, hinte di ja te da nk'a'spabi. Di ñe n'adar 'behñö, di pödi xiñho nö'ö pefi, di pe'sa ar hoga mfödi. Di pödi da 'yot'wa ar ñho ma'ra, di ungar seki hár ngu, ne di pödi da uta ma'ra.

³ Hindi nti, hindi hongya ya tuhni, hindar nts'o da dö ar bojö. Ar hogajö'i, hindar kwe, hindi ne da me'sa nzeze ya bojö.

4 Di pōdi hanja da zixa xiñho ár ngu, ne nuyá bötsi di ɔt'a nō'ö ne Jö.

5 Ngetho nō'ö hingi pōdi da zixa ár ngu, hanja da tsa da zi'spa ár nijö Jö 'mü.

6 Hinda tsa da nma'yo n'ar 'ra'yo gamfi, ngetho yo ma da ñ'ets'i, ne njap'u da hñonga ar mfei bi hñonga ar ts'ondöhi.

7 Mahyoni di numañho nu'u hingya gamfi. Njap'u hinda 'be ár tsa, ne hinda zo hár 'ye ar ts'ondöhi.

Hanja da m'u nu'u faxte har nijö

8 N'ar maxte har nijö mahyoni di nhumañho, hindi yot'a ár ne, hindi nti, hinar nzibjö.

9 Di su xiñho nuna ñ'emüi xi t'uti, ne di ñ'u n'ar mfeni xint'axi.

10 Mahyoni da nts'ati m'et'o ha hinte pe'sa te da k'ats'i, ne nu'mü hö, da tsa da t'ets'i.

11 Njap'u nuya 'behñö n'ehe di mpe har nijö, mahyoni di nhumañho, hindi juxya nhemñö, di pōdi xiñho nō'ö pefi, ne di ɔt'a xiñho gatho.

12 Nuya maxte di 'ñe n'adar 'behñö, di pōdi hanja da zixa xiñho ár ngu ne yá bötsi.

13 Nō'ö togo faxte xiñho hár 'befi Jö, dá t'e'spa ár nsu, ne njap'u hinda ntsu da xipa ma'ra ar ñ'emüi pe'spabi ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar jamfi xi t'utkagihu himi fö mam'et'o

14 Di peñ'a nunar he'minu, mödi di beni ngut'a ga map'u ma ga k'ös'a'i.

15 Ha nu'mü da tho 'ra ya pa hindi tsomp'utho, gi pōdi hanja gi 'yot'a ar 'befi hár ngu Jö. Getnu ár nijö Jö togo te, ne nunar nijönu su ne ñonga nō'ö majöni.

16 Xa döta nunar ñ'emüi xi t'utkagihu. Nunar mhönu hinjo'o togo da k'ats'i: Jö ba e bi njö'i.

Ár Hñö Jö bi damajöni bi 'yot'a xiñho.

Bi hyanda yá enxe Jö.

Bi mhömba ár 'bede gatho ya hai ja har ximhai.

Gatho ár nxidi ar ximhai bi ñ'emüibi

ne bi ts'ixa mhets'i hár nsunda.

4

Mhö, m'efa 'ra ma da hye yá ñ'emüi

1 Ár Hñö Jö xi 'yotkagihu xiñho ar 'ñu, ne enö hár ngöts'i ya pa, 'ra ya ku ma da hye ar ñ'emüi, da 'yo'spa yá nhemñö nt'uti ya jö'i temba yá nt'uti ya ts'ondöhi.

2 Nuya kate jö'i ma da mönga ya nhemñö, ngetho xi ts'oka yá mfeni.

3 Ma da hñökwa ya jö'i da nthöti. Ne hinda hyegi da zi 'ra ya ñhuni xi 'rakagihu Jö ga tsihu di umfu njamödi, nuju dar gamfihu ne xta pöhu nō'ö majöni.

4 Gatho nō'ö bi hyoka Jö xiñho, hinte ga tsanhu, honse nú'mü xka tsihu ga umfu njamödi.

5 Ngetho ár mhö Jö ne nú'mü di afu, japi da t'axki.

N'ár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo

6 Nu'mü gi uta ya ku gatho nō'ö xta xi'a'i, ne nu'mü gi 'ñet'a ri müi gatho nuya mhö nonga ma jamfihu, ne ar hoga nt'uti xka teni, njap'u hö, gár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo.

7 Yo gi japamasu nuya ts'o'bede hinte o yá 'ñu nonga ya meximhai. Nō'ö gi 'yot'e, hyonga hanja gi 'bui xiñho.

⁸ Ngetho nõ'õ togo japi da 'ñõnga ár ndo'yo ne da me'sa ar ts'edi, hints'u jukwa nzeye ar ñho. Ha nõ'õ umbár mui da m'ui xiñho, jukwa nzeyewa, ne har te xi 'ñep'u n'ehe.

⁹ Nunar mhõnu xta xi'ahũ majõni, ne mahyoni gatho ya jõ'i da ñ'emui.

¹⁰ Jange xa di umba ma muihu di mpehu, ne di thohu ya thogi, ngetho di ñ'emuihu Jõ togo te. Gehnu ár ñõnte gatho ya meximhai, 'bet'ogihu nuya xta jamfihu.

¹¹ Gehnu gi xipabi ne gi uta ma'ra.

¹² Yo gi ñhegi da nhu'a'i ngu hinte gi põdi ngetho gi bõtsitho. Nõ'õ gi pefi: Gi ñõ xiñho, gi 'yomañho, gi pe'sa ar mhõte, umba ri mui gi mpefi, tseta ri ñ'emui, gi 'bu n'ar m'ui xint'axi, ne njap'u da deñ'a ya ku.

¹³ Nuya pa hindi tsomp'u'utho, gi népa ya ku ár mhõ Jõ, hñu'mba yá mui, ne gi utwabi.

¹⁴ Jamasu nunar hogant'uni xi 'ra'a Jõ, ne bi xi'a'i nú'mu bi hñu'a yá 'ye yá ndõ ar nijõ.

¹⁵ Umba ri mui gi pe nuya 'befiyu, ne yo ma gi hyegi. Njap'u gatho da hyandi 'yo di xu nuya ñho xi 'ra'a Jõ.

¹⁶ Nsusege ne jamasa ar nt'uti. Yo gi tsaya gi 'yot'a njap'u, ngetho gi mposege, ne da mpo gatho nu'u da 'yox'a'i.

5

Hanja gi ntsixkwi n'a ngu n'a ya gamfi

¹ Yo gi tsu ar tsi dõnzia, zofu ngu ri dada emp'õ, ha nu'u bõtsitho, ngu ri jõdõ.

² Nuya tsi txu, zofu ngu ri nõnõ, nu'u nxutsitho ngu ri nju, gi pe'sa n'ar mfeni xint'axi nú'mu gi xipa hanja da m'ui.

³ Xipa ar nijõ da maña nuya n'anxu hinto 'ñehe togo da mats'i.

⁴ Ha nu'mu 'ñe yá bõtsi wa yá 'beto, dá böhyu da su, ne da 'yot'wa ar ñho m'et'o yá mēni. Ne njap'u da ko'spa n'a tui nunar ñho xi hñõñ'u, ngetho gehnu xiñho ne numañho Jõ.

⁵ Nõ'õ majõni ar 'ranxu, 'buse ne hinjo'o togo da su, hõnse to'mba ár mfats'i Jõ, ne parxui mat'i ne apabi da mats'i.

⁶ Ha nõ'õ ar 'ranxu ot'a gatho nõ'õ ne, ha hingi 'yomañho ár m'ui, hinga mahyoni da maña ar nijõ, ngetho nuya 'ranxu'u mõi te, pontho xi du.

⁷ Xipa ya ku nõ'õ di xi'a'i, ne njap'u hinte di ja te da nk'a'spabi.

⁸ Ngetho nu'mu n'ar ku hingi japamasu nu'u te yá njawi ne nuyu 'bu hár nguse, xi ts'oka ár jamfi ne tõta n'a nõ'õ hinxi ñ'emui.

⁹ Nu habu di huxa yá thuhu ya 'ranxu t'umba ar mfats'i, hindi huxp'u nu'u hinxi thota hñun'ate njeje, ne hinxi 'ñe hõnse n'ár dõme.

¹⁰ Ne di fõdi bi m'u n'ar hogam'ui, bi te xiñho yá bõtsi. Xi umba ar seki gatho nu'u mi tsõ hár ngu, ne xi xukwa yá wa ya gamfi. Bi maña nu'u mi tho ar thogi, ne xi bõdi xi me xiñho gatho ya hoga 'befi.

¹¹ Yo gi huxa nu'u tsetho, ngetho zõta ar pa da ne da mengi da nthõti, ne hinda jwata ar 'befi bi ndui bi mepa ar tsi Hmu.

¹² Ne da duxa ar ts'oki, ngetho himbi 'yot'a ngu xki mõnga m'et'o.

¹³ Da nzõñ'u hinte pefi, hõnse 'yo ne ya ngu. Hinge hõnse da bö ya dõhñe, te yá nemhñõ 'yo pede ñõ'õ hindi 'ñepi da mõñ'u.

¹⁴ Jange di 'bep'a'i, nuya 'ranxu di tsetho, dá nthõti, dá te yá bõtsi ne da su xiñho ár ngu. Njap'u hinte da zã te da mõnga nu'u togo hingi ne da nugagihu.

¹⁵ Ngetho 'ra xi 'wege xi denga ar Ts'ondõhi.

16 Nu'mu n'ar ku ar ñ'ohō wa ar 'behñō 'ñe n'ár mēni hár ngu di 'ranxu, mahyoni da umba nō'ō te k'at'i, ne hinda rñhembibi ar nijō da su, ne da tsā da maḡa ma'ra nu'u majōni hinto 'ñehe to da maḡs'i.

17 Nuya ma'yo tsixa xiñho ár nijō ar tsi Hmu, mahyoni xa da nhumansu, ne tōte nu'u mpefi mōmba ár mhō Jō ne uta ma'ra.

18 Ngetho hár T'ofō Jō enō njawa: Yo gi tut'wa ár ne ar boi ne'mi tōka ar t'ei. Ne enō n'ehe: Nō'ō togo mpefi, di 'ñepi da t'umba ár nthōhō.

19 Nu'mu togo ne te da hyōxa n'ar ma'yo, mahyoni di 'bu yoho wa hñu togo da tsā da damajōni.

20 Nuya ma'yo hingi hegi ot'a ar ts'oki, tsui habu da hyanda gatho ya ku, ne njap'u da zu nu ma'ra n'ehe.

21 Di 'bep'a'i hár nthandi Jō, ar tsi Hmu Hesukristo ne yá enḡe xi hwañ'ō, 'yot'a ngu di xi'a'i, yo ma gi faḡa n'a wa man'a.

22 Yo gi hu'spa ri 'ye gi 'ñexa ngut'a nu'u togo ne da mepa Jō. Ngetho nu'mu hingi 'yo xiñho, da mhō gi et'atho ri xūtha. Pe'ske n'ar hogam'ui hinxi jaxt'i.

23 Yo gi tsi hōse ar dehe, tsi n'a tsi tui ar t'afi'obxi, da hñōk'a nō'ō ar umui gi ntsawi hingi ne da hyek'a'i.

24 'Ra dama nhekitho yá ts'oki mōdi hinxi thō'spatho majōni, ma'ra da fō m'efa.

25 Njap'u'tho nu'u to ot'a ar ñho n'ehe, 'ra ya hoga 'befi ngut'a da nheki, ha ma'ra da nheki m'efa, ngetho hingi tsā da ts'e'ma n'ar hoga 'befi.

6

1 Gatho nu'u togo m'ego, mahyoni da numañho yá hmu, ne njap'u hinda ñhōmañ'u ár thuhu Jō, ne hinda ñhōmañ'u ar hoga nt'uti di ñ'emuihu.

2 Nu'u togo 'ñe yá hmu ya gamfi, xa da umba yá mui da mepabi xiñho, yo ma da hyegi da 'yote. Ngetho nu'u togo hōnga nunar hoga 'befinu, gehyu yá hmōka ku. Utwabi gathoyu ya ku, ne hñu'mba yá mui da 'yot'e.

Ga 'buhu ngu ne Jō, ne ga umfu njamōdi nō'ō 'raju

3 Nu'mu n'a togo te gatho utatho, ne hingi uta ngu mōnga ár hoga mhō ma tsi Hmuh Hesukristo, ne hingi ne da denga ar hoga nt'uti otkagihu ar 'ñu hanja ga 'buhu ngu ne Jō,

4 nō'ō ar jō'i'ō ar ñ'ets'i ne hinte pōdi, xi 'be ár mfeni, honi togo da ntsahñōkiwi. Ka di bohnu hyōkwa yá ñho ma'ra, ya tuhni, ya nts'ani, ne hinto ne da ntsixkwi.

5 Bi ehnu n'ehe ya ntsahñōki, hinte mañho njuki nō'ō mōnga nuya jō'iyu. Xi ts'oka yá mfeni ne xi t'ōkwa nō'ō majōni. Hōse hongar ar ñ'emui, ne njap'u da ḡka ar bojō. Hye nuya jō'iyu.

6 Majōni, dōta ár njut'i nunar hogam'uinu, nu'mu ga ñhogamuihu nō'ō di pe'su.

7 Ngetho hinte xta hōhuwa har ximhāi, ne hinte ga hōxu.

8 Nu'mu di pe'su te ga tsihu ne te ga hehu, gar ñhogamuihu.

9 Ngetho gatho nu'u togo ne da me'sa nzeḡe ya m'ets'i, tōta yá ts'omfeni ne yá ts'ohyoke. Hinte mañho juki, ne njapabi da nhwati ne da m'edi.

10 Nu'u togo xa mō ar bojō, ka bi pop'u gatho ya ts'oki. 'Ra ya ku xi denga ar bojō, xi hyep'u yá ñ'emui ne xi tho nzeḡe ya dumui.

Umba ri mui gi ñōngar ñ'emui

¹¹ Ha nu'ge Timoteo, ár 'bego'i Jö, 'wege hye gatho nuya ts'okiyu. Ne umba ri müi gi 'bui xiñho, gi 'yo ngu ne Jö, gi pe'sa ar ñ'emüi, ar mhöte, ar ts'eti, ne nts'a'mtho.

¹² Tho ar xanthe, xa gi umba ri müi gi ñönga ar ñ'emüi. 'Yot'a ar ts'edi gi tenga xiñho ar te hinda thege xi 'ra'a Jö nú'mü mi zoñ'a'i, ne ga damajöni ha yá nthandi nzeye ya jö'i.

¹³ Di 'bep'a'i hár nthandi Jö nö'ö to umba yá te gatho nö'ö te 'bui, ne hár nthandi ar tsi Hmu Hesukristo togo bi datwa majöni ar Pilato ár hoga 'befi,

¹⁴ gi 'yot'a nö'ö di 'bep'a'i, gi 'bu n'ar m'ui hinxi jaxt'i ne hinto da k'as'a'i, to'ma ar pa da penga ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ngetho nu xta zo ar pa, da ñ'u Jö nunar mpenginü, gehnü togo n'ase 'bui, döta ár nsunda ne pe'sa gatho ar ts'edi, ár Ndö ya ndö ne ár Hmu ya hmu.

¹⁶ Nuna höse ár te hiñham'u da thege, ne 'bu ha n'ar hyats'i hinto tsá da zöni. Hinto xi hyandi, ne hingi tsá da thandi. Gehnü di 'ñepabi ar nsunda ne ar ts'edi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

¹⁷ 'Bepa nu'u pe'sa yá m'ets'iwa har ximhai, yo ma da ñ'tets'i. Hinda hñuxyá da har hyate bojö. Dá hñuxyá da Jö togo hö ar te, ne xi 'rakagihu töte nö'ö di k'athu, ne njap'u ga 'buhü ter entho.

¹⁸ Xipabi da 'yot'a nö'ö xiñho, ne da me ya hoga 'befi, gehyü yá m'ets'i. Di pödi da 'yot'a n'ar ñho, ha nu'mü te da uni, di ponga ha yá müi.

¹⁹ Njap'u to'ma n'ar hoga m'ets'i, gehnü umbabi n'ar ndo'mi nuya pa di 'ñep'u, ne zetwa yá müi hongá ar te hiñham'u da göts'i.

Ár ngöts'i nö'ö bi m'empa ar Timoteo

²⁰ Nupya tsi Timu, su ar 'befi bi t'ent'a ha ri 'ye. Yo gi japamasu nuya ts'o'bede hinter me'u. Hingi 'yo'spa yá mhö xi hñuxase nu'u enö xa pe'sa n'ar hoga mfödi emp'ö.

²¹ Nu'u togo xi denga nuya mfödiyü, xi hyep'u yá ñ'emüi. Jö da hwék'a'i ár mfats'i. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR TIMOTEO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Timoteo

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo ngu bi benga Jö, ne bi 'bepkagi ga mönga ar te hiñham'u da göts'i, xi ñöt'wabi gatho nu'u togo da ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

² Di ot'a nunar he'minu, Timoteo, ngu ma hmöka t'u'i. Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwök'a'i yá ñho, ne da ko ár müi da max'i gi 'bu n'ar hogam'ui.

Ar Pablo xipabi ar Timoteo da damajöni togo ar tsi Hmu Hesukristo

³ Jö di umba njamödi togo di pepabi hinte tsuka ma mfeni, ngu bi mepabi ma pale mam'et'o n'ehe, ne parxui di beñ'a'i nú'mu di apa Jö.

⁴ Di beni hanja ga nzoni nú'mu nda ñhehu, di nemhö ga pengi ga hant'a'i, ne ga njohya man'agi.

⁵ Bi e ha ma mfeni nö'ö ar hoga ñ'emui gi pets'i hingi ñ'entho, di hñöxa ngu mi pe'sa m'et'o ri möle Loida. M'efa bi gohwi ri nöno Eunise, ne di pödi bi thok'a'i n'ehe.

⁶ Jange di 'bep'a'i xa gi umba ri müi gi japi da xu nunar nt'uni xi hwök'a ár Hñö Jö nú'mu da hus'a ma 'ye.

⁷ Ngetho Jö xi 'rakagihu ar ts'edi ga tsethu, da nja ma mhötehu, ga su ma mfenihu, hinge ga ntsuhu.

⁸ Jange yo ma gi ntsa gi mö xka ñ'emui ar tsi Hmu, ne hingi nkoni di ntsixkwi, nuga di jot'a har fadi ngetho di mömba ár mhö Jö. Datwa majöni n'ehe, mödi da nt'utsa'i ne gi tho nzeze ya thogi, ne Jö da 'ra'a ar ts'edi gi tho gathoyu.

⁹ Gehnu bi pokagihu, ne bi zonkagihu ga 'buhu n'ar m'ui xint'axi. Bi jap'u hinge xa di pehu ya ñho. Njap'u xki beñ'ö nda hwëgagihu nuya ñhoyu nu'mu nga ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo. Maham'u xki benga njap'u nda 'yot'e nú'mu himi thokta ar ximhai.

¹⁰ Ha xi nheki nuya payu xi zokwa ma tsi Pohotehu Hesukristo, togo bi hñöka ar ndöte, ne bi guka har hyats'i ar te hiñham'u da göts'i, mi mönga ar hoga mhö.

¹¹ Ne nuga bi thuxkagi ngu ar mpote ga mönga nunar hoga mhönu, ne ga utwabi nu'u hingya xodyo.

¹² Jange di thoka gatho nuya thogipya. Hindi ntsa ga dapa majöni ár mhö Jö, ngetho di poka togo xta ñ'emuibí. Ne di pödi xiñho pe'sa ar ts'edi da supka ma te xta ent'wa har 'ye, ga to'mi da zo ar pa da thöxamajöni.

¹³ Tenga nuya hoga mhö xka 'yoxkagi xta mö, ne gi tenga ar ñ'emui ne ar mhöte di pe'su, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁴ Ngetho xi t'a'a ár ts'edi ár Hñö Jö 'bu ha ri müi, su nunar hoga mhö xi t'ent'a ha ri 'ye.

¹⁵ Ngu xka pödi, gatho nuya ku me Asia bi hyegasewa, 'rayu ar Figelo ne ar Ermogene.

¹⁶ Har tsi Hmu da hwökwa ár njöpi ar ku Onesiforo ne gatho yá mäni, ngetho himbi ntsa ba e bi k'öska har fadi, ne ba penga nzeze ya pa bi hubga ma müi.

17 Ngu mi zokwa Nroma, dama bi hyongagi ne bi dingagi.

18 Dá me'spa ar nhwéki ar tsi Hmu nú'mu xta hñö'spa majöni ar tsi Dada. Gi pöke xiñho hangu bi maɣkagihü nú'mu ndi 'buhup'u Efeso.

2

N'ár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo

1 Nu'ge pontho ma t'u'i har ñ'emüi, umba ri müi gi pepa Jö. Ju nunar ts'edi xi hwégagihü ar tsi Hmu Hesukristo.

2 Ne nö'ö xka 'yoxkagi xta mönga mateda ya mhunts'i, 'yent'wa ha yá 'ye nu'u gi handi 'bui xiñho ne da tsá da uta ma'ra.

3 Jange nu'ge 'mu, tseta ya thogi ngu n'ár hoga 'bego ar tsi Hmu Hesukristo.

4 Jangu n'ar ndogu hingi tsá da me man'ar 'befi, honse hongá da numañho togo xi umba nunar 'befinu.

5 Njap'u nö'ö ntöhö n'ehe, nu'mu hinda ñ'eni ngu di 'ñepi, hinda t'umba ar nthöhö.

6 Ar mot'i nu'mu ne da nxofo, mahyoni da nu ár xanthe da mpefi m'et'o.

7 Nu xiñho nö'ö di xi'a'i, ne ar tsi Hmu da xok'a ri mfeni gi pödi teme di bongá gatho.

8 Benga ar tsi Hmu Hesukristo ár manga'бето ar Dabi, bi du ne bi mengi bi jot'spa ár te man'agi. Gehnu enga ar hoga mhö di mönga.

9 Ngetho di mönga nunar mhönu, di tho ar thogi di jot'wa har fadi ngu n'ar hyote. Mödi nunár mhö Jö hinda tsá da jot'i.

10 Jange di tseta ya thogi bi epkagi, di honi da ñ'emüi ar tsi Hmu Hesukristo nu'u xi hwahna Jö, ne njap'u da mpohö ne da m'uhwi hár nsunda gatho ya pa.

11 Majöni nunar mhö enö njawa:

Nu'mu da tuwihü ar tsi Hmu Hesukristo, ma ga 'buhwihü n'ehe.

12 Nu'mu ga tsethü gatho nö'ö di 'ñepkagihü, ma ga ndöwihü n'ehe.

Ha nu'mu ga koñhü'ö, ma da kongagihü n'ehe.

13 Nu'mu ga hehü di to'mhü ar tsi Dada, nö'ö hinda hyegagihü, ngetho hinda tsá da paata ár ne.

Ar hoga 'bego numañho Jö

14 Bembabi ya ku ne zo hár nthandi Jö hinda ntsahñöki, ngetho hinter ñho, honse ts'okwa yá mfeni nu'u to ode.

15 Umba ri müi gi ñhoga'bego hár nthandi Jö, ngu n'ar 'bego hinte pe'sa te da m'etwa ár tsá, di mönga xiñho ar mhö majöni.

16 Hyep'u nuya mhö hinte o yá 'ñu, ngetho hinte ár ñho, honse tsits'i da 'yot'a ya ts'oki nu'u togo ñö njap'u.

17 Nuyá ts'ont'uti ma da nungi ngu n'ar hñeni tsit'a ar ndo'yo. 'Ra nu'u to möñ'u, gehyü ar Imeneo ne ar Fileto.

18 Xi hyep'u nö'ö majöni, ngetho möñ'u xi mengi xi nte nu'u xki du, ne ts'okwa yá ñ'emüi nu ma'ra.

19 Ha nuna teme xi mönga Jö, hinda tsá da mponi, damajöni enga njawa: Ar tsi Hmu pö nu'u togo yá meti'ö. Ne enö n'ehe: Dá hyep'u n'agitho yá ts'oki gatho nu'u nomba ár thuhu ar tsi Hmu Hesukristo.

20 Ha n'ar döta ngu te gatho janü har küni, 'ra xi mhödi xi thoka k'axt'i ne t'axbojö, 'ra xi thoka zatho, ma'ra domhitho. 'Rayu mpe ha ya hoga 'befi, ma'ra mpe ha ya 'befi hints'u pe'sa ár nsu.

²¹ Njap'u^utho ya ku n'ehe, nō'ō togo da hyep'u^u yá ts'oki da 'weke da mepabi ar tsi Dada, da tsá da mpefi xiñho ne da 'ñe'spa ár nsu Jō, di 'bui da 'yot'a n'ar hoga 'befi ngu ne'ō.

²² Jange yo ma gi temba yá mfeni nu'u^u ya bötsi te gatho ne'u. Umba ri mui gi ñhogajō'i, gi pe'sa ar ñ'emui, ar mhöte, gi 'buhwi xiñho nu'u^u ma'ra ya ku mat'a Jō xint'axi yá mfeni.

²³ Yo gi japamasu nuya ntsamfōdi hinte o yá 'ñu, hingi pōdi tema di göts'i. Gi pōke hinte mañho njuki, hōnse u ar tsibi.

²⁴ Ngetho ár 'bego ar tsi Hmu hingi ho da ntsahñōkiwi ma'ra. Nō'ō xiñho da mefi, di ñhogajō'i, di pōdi da uta ma'ra, ne da tseta ya thogi.

²⁵ Da me'sa n'ar hogamui da hñōkwa nu'u^u togo hingi ne da numañho nō'ō mhō, xōmhō Jō da umba ar seki da 'yot'wa ár ntso'mi, ne da zo yá mfeni nō'ō majōni.

²⁶ Ne njap'u^u da tsá da k'ot'a hár 'ye ar ts'ondōhi habu mi ku, mi japabi nda 'yot'a gatho nō'ō mi ne'ō.

3

Yá m'ui ya jō'i ár ngōts'i ya pa

¹ Di ne gi pōdi n'ehe, nuya ngōxpá xa ma da ehe ya pa xiñhemi.

² Nuya jō'i xa ma da mhōse, di ne da me'sa nze^{ye} ya m'ets'i, xa di nete, xa di ñ'ets'i, di tsanga Jō. Hindi ota yá dada, hindi ñ'otho yá njamōdi, ne hindi ne da m'ui xiñho.

³ Hinte di ñ'otho yá mhöte ne yá nhwēki, di juxa ya nhemhñō, di ne da 'yot'a gatho nō'ō ne'u, di thota yá nts'o, di utsa gatho nō'ō xiñho.

⁴ Ya hyate, ngut'a mbo yá kwe, di gese, m'et'o ne da njohya'u ne ka da hyonga Jō.

⁵ Ñ'udi ngu ya hogajō'ihmō, mōdi hingi nheki ár ts'edi Jō ha yá mui. 'Wege, yo gi nthōskwiyu.

⁶ Ngetho 'rayu 'yo ha ya ngu ka ya 'behñō muxyá thai, ñhegi da hyat'a yá mfeni da 'yot'a gatho nō'ō ne'u.

⁷ Nuya 'behñōyu hyax'mu honga tema 'ra'yo da bōdi, ne hiñham'u da zonga ár ngōts'i da bö nō'ō majōni.

⁸ Nuya kate jō'iyu hingi ne da 'yoxa ár mhō Jō, jangu ar Hanes ne ar Hambre himbi ne bi 'yoxa nō'ō mi xipa ar Moise. Nuyū xi ts'oka yá mfeni, xi njot'wa ar goxthi hinda ñ'emui.

⁹ Hinda tsá da nunga yá 'befi, ngetho da fōtho hingi ho nō'ō mōñ'u, ngu bi fōtwa yá ts'o'befi nu'u^u himbi ne bi 'yoxa ar Moise.

¹⁰ Ha nu'ge xka temga ma nt'uti, xka pōtka ma m'ui ne habu di ne ga tsoni, ma ñ'emui, ma nkomui, ma mhöte, ne hanja di tseta ya thogi.

¹¹ Gi pōdi n'ar nt'utsa ne ya ugi da thohnu har hnini Antiokia, Ikonio, ne Listra. Gatho nuya thogiyu ar tsi Dada bi pōkagi.

¹² Njap'u^u gatho nu'u^u ne da m'u xiñho di ñ'owi ar tsi Hmu Hesukristo, ma da tho ya nt'utsa n'ehe.

¹³ Ha nuya ts'ojō'i ne ya hyate 'yo di ma di hñuxa yá ts'oki, nu'u 'yo hat'a ma'ra ne nthat'u.

¹⁴ Jange nu'ge yo ma gi hyep'u^u nō'ō xka pōdi ne xi zo ri mfeni xiñho, xka nut'wa yá hogam'ui nu'u^u togo xi ut'a'i.

¹⁵ Ngar t'ulo bötsitho nga pōtwa ár T'ofō Jō, ne nuna tsá da 'ra'a ar hoga mfōdi gi mpohō xki ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁶ Gatho ár T'ofu Jö, go bi unga ar mfeni'ö bi t'ot'i. Jange xiñho da t'uta ma'ra, da zopa yá mfeni, da zui, ne da 'yot'wa ar 'ñu hanja da ñhogajö'i.

¹⁷ Ne njap'u nu'u tenga Jö di 'bui xiñho, hinte di k'at'wabi da me n'ar hoga 'befi.

4

Mömba ár hoga mhö Jö

¹ Di 'bep'a'i hár nthandi Jö ne ár nthandi ar tsi Hmu Hesukristo, togo ma da hñö'spa majöni gatho ya jö'i, nu'u di te ne nuya xi du, xta penga da ndö.

² Mömba ár mhö Jö, hiñham'u gi tsaya gi uta ma'ra, 'yot'wa ar 'ñu, tsui, zofu da m'ui xiñho. Pe'sa ar ts'eti gi mömba ár nt'uti jö.

³ Ngetho ma da zo ya pa nuya jö'i hinda ne da 'yoxa ar hoga nt'uti. Dar nxöhi yá gu te gatho ne da 'yo'u, ma da munsá nzeýe ya utate da xipa nö'ö ne'u.

⁴ Hinda ne da 'yox'u nö'ö majöni. Ma da 'wege da 'yoxa ya 'bede xi bense ya jö'i.

⁵ Ha nu'ge su ri mfeni, tseta ya dumui, umba ri mui gi mömba ár hoga mhö Jö, 'yot'a xiñho nö'ö ar 'befi xi t'a'i.

⁶ Ngetho nuga bi dat'a ar pa nda ndatwabi ma te Jö ngu n'ar m'öñho, ne di 'ba ar 'ñu ga tsokwa nunar ximhainu.

⁷ Xta ot'a ar ts'edi xta ntöte har hoga tuhni, xta jwata ar 'befi xi t'akagi, ne xta pödi xta su xiñho ar ñ'emui bi t'utkagi.

⁸ Jange nupya xi 'beskatho ma nthöhö t'umba nu'u 'bu xiñho, ma da 'raka ár hoga ts'ut'wi ar tsi Hmu Hesukristo hár ngöts'i ya pa. Hinge honsegi, ma da t'umbabi gatho nu'u to'mi da penga man'agi.

Ar Pablo xipase ar Timoteo teme da 'yot'e

⁹ Jar möte gi e ngut'a gi k'öskagi.

¹⁰ Ngetho ar ku Dema bi ma Ntesalonika, bi denga ar ximhai bi zogasewa. Ar ku Kresente bi ma Galasia ne ar ku Tito bi ma Dalmasia.

¹¹ Honse di 'bu'bewa ar ku Luka. Xki ehe ba tsip'u ar ku Mörko, ngetho di honga hár 'befi Jö.

¹² Ar ku Tikiko da pehni bi map'u Efeso.

¹³ Xki ehe ba hönkats'up'u ma pat'i da tso Ntroa hár ngu ar ku Karpo. Gi hö ya t'ofu, benga m'et'o gi hö nu'u xi t'ot'a nximhni.

¹⁴ Ar Handro nö'ö ar hwit'i xa xi 'yotka ya ts'om'ui. Ar tsi Dada da ko'spa ár ñöni nö'ö xi 'yotkagi.

¹⁵ Jange nu'ge jamasunu n'ehe, xa xi umba ár mui xi doxa nö'ö di möñhu.

¹⁶ Nu ár müdi bi zonka ya ts'ut'wi, hinto bi maxkagi, gatho bi hyegatho. Ar tsi Dada da pumbabi'u.

¹⁷ Ar tsi Hmu himbi hyegasegi, bi 'rakagi ar ts'edi bi tsa da mömba ár mhö Jö, ne bi 'yo gatho nu'u hingya xodyo. Njap'u bi pokagi himbi zagagi ya 'muhu.

¹⁸ Ne di pödi da pokagi ar tsi Dada. Hinda hyegi da 'yotka ya ts'omfeni benga ya jö'i, ne da kwatka ma te da zixka mhets'i hár ndö'ö. Ge'ö di ñepabi da nsundabi gatho ya pa. Dá njap'u.

Ar Pablo edi ya gamfi ne qpa Jö da mat'si

¹⁹ Zengwagip'u ar ku Priska ne ar ku Akila, ne gatho yá mēni ar ku Onesiforo.

²⁰ Ar ku Erasto bi gohnu Nkorinto, ha nu ar ku Trofimo da tso Nmiletu ngetho mi hñeni.

²¹ Jar möte gi e ngut'a, yo gi to'mi da zo ya tse. Peñ'a nzengwa ar ku Eubulo, ar ku Pudente, ar ku Linu, ar ku Klaudia ne gatho nuya ku 'bukwa.

²² Dá su'ahü ar tsi Hmu Hesukristo, dá hwëk'ahü ár njöpi gi gathohü. Dá njap'ü.

AR TITO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Tito

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, ár 'begogi Jö ne ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Gehnu xi menkagi ga tsi da ñ'emui nu'u togo xi hwan'ö da bö nö'ö majöni, ne da m'u n'ar hogam'ui.

² Ne di to'ma ar te hiñham'u da göts'i, ngu xi ñötkagihü Jö nú'mu hinxki hyokta ar ximhai, ha nö'ö hingar kate.

³ Nu mi zo ar pa bi ñ'udi nö'ö xki ñötkagihü Jö ma Pohotehu, bi 'benkagi ga mömba nunár mhönu.

⁴ Nu'ge Tito, di peñ'a ma he'minu, ngu di ñ'enö ma t'u'i, ngetho go da 'ra'a nunar mhönu di jamfihü. Jö ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo ma Pohotehu, da hwék'a yá ñho, ne da ko ár müi da max'i gi 'bu n'ar hogam'ui.

Hanja da m'u yá 'bego Jö.

⁵ Nú'mu nda tsok'a'i núnu Nkreta, da jap'u ngi jwata nunar 'befi mi 'bedi, ne ngi ñ'exa ya ndö ha ya nijö ha gatho ya hnini, ngu da xi'a'i ngi 'yot'e.

⁶ Nuya ku togo gi 'ñets'i, mahyoni hinte di pe'sa te da nk'a'spabi, di ñ'e n'adar 'behñö, nuyá bötsi di ñ'emui xiñho, hinda nts'o ne di ota yá dada.

⁷ Ngetho mahyoni nunár 'bego Jö di 'bu n'ar hogam'ui, hinda ñ'ets'i, hinda kwe, hingar nti, hinda ntuhni, hinda nzibjö.

⁸ Di pödi da unga nseki hár ngu, ar hogajö'i, di pödi te di pefi, di ot'a nö'ö xiñho, di pe'sa ar mfeni xint'axi, di pödi da nsuse.

⁹ Mahyoni di pödi da su nö'ö ar mhö majöni ngu bi nsipabi. Njap'u da 'yot'wa ar ñ'u ma'ra di uta n'ar hoga nt'uti, ne da hñu'mba yá hmi nu'u togo toxa nunar mhönu.

¹⁰ Ngetho pongda nzeýe togo hingi ne da 'yot'a nö'ö nsipabi, hingi pödi te möñ'u ne njap'u ka ma'ra, töte nu'u temda yá nt'umbi ya xodyo.

¹¹ Nuya jö'iyü mahyoni da jotwa yá ne, ngetho ts'omba yá mfeni ya jö'i ne gatho nu'u 'bu ha yá nguyü. Utwá nö'ö hingi ho, ne njap'u da tsá da gukwa ar bojö.

¹² N'ár m'ehni yá jö ya me Nkreta bi 'ñembase'u: Nuya me Nkreta, xa ya nemhñö, ññehwi yá nts'o ya mangazu'we, te yá ts'o'yo ne xa thotyá döñhe.

¹³ Nuna bi mönga nor m'ehni'ö, majöni. Jange tsü ya ku ne to'mbabi, xipabi da hyep'u nö'ö hingi ho, ne da denga ar ñ'emui majöni.

¹⁴ Hinda demba yá 'bede xi bense ya xodyo, ne hinda demba yá 'bepate ya jö'i xi hyep'u ar ñ'u majöni.

¹⁵ Nu'u xint'axi, gatho handi xint'axi, ha nu'u xi nts'omba yá mfeni ne hinxi jamfi, gatho handi xi nts'otho, ngetho xi ts'okyá mfeni, ne hingi pödi da hyanda ndana xiñho ne ndana hingi ho.

¹⁶ Eñ'u xi bö Jö, ha nu ha yá ts'o'befi nheki hin'ö. Ngetho ya ts'om'ui, ne hingi ne da 'yöde, jange hinte mañho tsá da 'yot'e.

2

Ar hoga nt'uti

¹ Ha nu'ge mönga hönse ngu mönga ar hoga nt'uti.

² Xipa nuya dōnzia, di pōdi tema di pēfi, di pe'sa ar nsu, di nhumañho ár hyoya. Di pe'sa n'ar hoga ñ'emui, n'ar hoga mhōte, ne di tseta gatho nō'ō di ñepabi.

³ Nuya tsi txu n'ehe, mahyoni di pe'sa n'ar hogam'ui, hindi juxa ya nhemñō, hendar mihni, di uta hont'a nō'ō xiñho.

⁴ Da uta nuya 'behñō nxutsitho hanja da mö yá dōme ne yá bōtsi.

⁵ Da xokwa yá da da bōdi teme pēfi, da uti hanja da m'ui xiñho, da su yá ngu, da ñhogajō'i ne da 'yota yá dōme. Ne njap'u hinto da ñōmañ'u ár mhō Jō.

⁶ Xipa ya bōtsi da bōdi xiñho hanja da ñ'o.

⁷ Jange mahyoni gi 'yoge xiñho da dent'a ri m'ui. Nú'mu gi uti, utwabi nō'ō majōni xka jamfi, hinge nō'ō oxta mañō.

⁸ Mōnga ar hoga mhō nō'ō hinto tsa da k'ats'i, ne njap'u da 'be yá tsa nu'u to utsagihu, ne hinda tsa da ñōmañ'ugihu.

⁹ Xipa ya 'bego di pe'sa n'ar hogamui da 'yota yá hmu, ne hinda dōtatho nu'u te m'epabi.

¹⁰ Hinda bēpyá hmu, da supa nō'ō te xi t'ent'wa ha yá 'ye, ne njap'u da tsa da ñhōmañho ár mhō Jō ma Pohotehu.

¹¹ Ngetho Jō xi ñ'u ár mhōte xi hwēkwa gatho ya meximhai da za da mpohō.

¹² Ne utkagihu ga hehup'u ar ts'oki ne yá ts'o'befi ar ximhai, ga pōhu hanja ga 'buhū, ga ñhogajō'ihu, ne ga nsundabihu Jō nuya payu.

¹³ Ga johyahu ga to'mhu ar hoga ndo'mi xta penga ma Jōhu, gehnu ma Pohotehu Hesukristo bi e ha n'ar nsunda.

¹⁴ Togo ba e bi unse ár te bi zimgagihu xki dōkagihu ar ts'oki, ne bi xugagihu ár hnini bi nubgagihu ár meti, jange xa di umba ma muihu di othu ar ñho.

¹⁵ Xipa ya ku nuya mhōyu, zofo, ne tsui ju nunar ts'edi xi 'ra'a Jō, hinto da ñenō hinter me'ō nō'ō gi utwabi.

3

Bi nhwēgagihu ar pumbate

¹ Bemba ya ku da 'yota ya nzaya ne ya ts'ut'wi, da 'yota nō'ō nsipabi, ne di netho da 'yot'a gatho nō'ō xiñho.

² Hinda ñōmañ'u ma'ra, hinda ntunkwi yá ñ'ohu, mahyoni da me'sa ar mhōte ne da numañho gatho nu ma'ra.

³ Ngetho nuju n'ehe, mam'et'o te gatho ndi benthū, hinge ndi othu Jō, ndi m'ethohu ha ya ts'oki. Ya ts'omfeni mi jakagihu nga othu gatho nō'ō mi ne'ō. Ndi 'buhū har ts'om'ui, ndi hyōkwabihu nō'ō te pe'sa ma'ra, ndar ñ'utsatehu, n'a ngu n'a ndi ñ'utsahu.

⁴ Ha nú'mu mi nheki ár nhwēki Jō ma Pohotehu, ne bi utwa ár mhōte ya meximhai,

⁵ bi pōkagihu, mōdi hinge ndi othu ar ñho. Bi pōkagihu ngetho xa dōta ár nhwēki. Bi xugagihu ma ts'okihu ne njap'u da m'uhū man'agi, ne hár Hñō Jō bi 'rakagihu n'ar 'ra'yo m'ui.

⁶ Jō ba penkagihu ár Hñō, ne bi gobgathogihu ár ts'edi, ngetho da ñ'emuihu ar tsi Hmu Hesukristo togo bi pōkagihu.

⁷ Bi hwēgagihu da thanju hinte ma ts'oki di tuhu, ne di to'mhupya ar te hiñham'u da gōts'i, ngu to'mi da t'umba yá ñho n'ar t'u.

⁸ Majōni nunar mhōnu di xi'i. Jange xa gi xipa ya ku, ne njap'u gatho nu'u xi ñ'emui Jō, da umba yá mu'i da 'yot'a nō'ō xiñho, gehyu da ma'xa gatho da ñepabi nō'ō xiñho.

⁹ Yo ma gi ntsahñökiwi nu'u xi 'be yá mfeni ne noñ'u yá pale mam'et'o. Yo ma gi ntsawi, hingi ntoxkwi nu'u nomba yá 'bepate ar Moise, ngetho hinte mañho, ne hinte gi juju.

¹⁰ Nö'ö ar ñ'ohö 'weka ya ku, nu'mu xka zofo yo'gi ne hingi ode, 'yenga har nijö.

¹¹ Ngetho gi pödi nunar ñ'ohö'ö xi hyep'u nö'ö majöni ne ot'a ar ts'oki, zo ár da ñhot'a ar tsibi.

Ar Pablo xipase teme da 'yot'a ar Tito

¹² Nú'mu xka peñ'ap'u ar ku Artemas wa ar ku Tikiko, já gi 'ñehnu ngut'a Nikopolis ne ga nthewinu, ngetho xta beni ma ga 'buhnu nuya pa ya tse.

¹³ Faxa ar ku Sena nö'ö pötwa yá 'bepate ya ndö, ne ar ku Polo. Fats'i da mengi da ne yá 'ñu, ne hinte da k'at'wi.

¹⁴ Uta njap'u ya ku da bödi da 'yot'wa n'ar ñho nu'u thor k'at'i, ne hinda m'utho hindi pödi da 'yot'a n'ar ñho.

Ar Pablo edi ya gamfi ne qpa Jö da mats'i

¹⁵ Peñ'a nzengwa gatho ya ku 'bukwa. Zengwagihep'u nuya gamfi mökagihe. Ar tsi Dada da hwök'ahü yá ñho gi gathohü. Dá njap'u.

AR FILEMON

Ar he'mi bi 'yot'a ar Pablo bi mempa ar Filemon

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pablo, xi jokagiwa har fadi ngetho di pepa ar tsi Hmu Hesukristo. Tsi ku Filemon, ma hoga ku'ihe ne ma ñ'ohu hár 'befi Jö, nuga ne ar ku Timoteo di peñ'ahe nunar he'minu.

² Di pemfe ar nzengwa gatho nuya ku mhunts'a ha ri ngu, ne di pemfe nzengwa ar ku Apia, ne ar ku Arkipo ma ñ'owihu faxkagihu har 'befi.

³ Jö ma Dadahu ne ma tsi Hmuhu Hesukristo, da hwëk'ahu yá ñho, ne da 'ra'ahu n'ar hogam'ui.

Ár mhöte ne ár ñ'emui ar Filemon

⁴ Núm'u di apa Jö, hyax'mu di beñ'a'i, ne di umba njamödi ri ñ'emui gi pets'i.

⁵ Ngetho di ode döta ri ñ'emui gi pe'spabi ar tsi Hmu Hesukristo. Hinge honse'ö, xa gi mö ya ku n'ehe.

⁶ Di apa Jö da nheki yá hoga 'befi ri ñ'emui, ne da fö gatho nuya ñhoyu gi pe'su ha ri muihu ngetho xka jamfihu ar tsi Hmu Hesukristo.

⁷ Di pe'se n'ar döta johya ne xi hubga ma muihe nuna ri mhöte, tsi ku, ngetho xka hu'mba yá mu ma'ra ya ku n'ehe.

Ar Pablo apa ar Filemon da jar möte da zöma ar Onesimo

⁸ Nuga di pe'shmö ar ts'edi ngu ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo, ga 'bep'a'i gi 'yot'a nö'ö di ñep'a'i.

⁹ Ha di mhöhu n'a ngu n'a, jange di beni xiñho ga a'a ar möte, nuga ar Pablo dar dönzia, ne nupya di o har fadi ngetho di mömba ár mhö ar tsi Hmu.

¹⁰ Di a'a ar möte gi tsöma nö'ö ma ri 'begohmö ar Onesimo. Xi ñ'emui ár mhö Jö nú'mu da zokwa har fadi, jange di nu ngu ma t'u.

¹¹ Ma pa'u himar hoga 'bego, ha nupya hö, di hoñhu ár mfats'i, ngu'i nguga n'ehe.

¹² Jange nupya di peñ'ap'u man'agi. Numañho ngu gi nugagi, ngetho xa di mödi.

¹³ Nuga ndi nemhö nga tsömi nda mepkagiwa har fadi, ne nö'ö ngi pepkähmö, go nda mepkaginu nupya di owa har fadi, ngetho di mömba ár hoga mhö Jö.

¹⁴ Hinte da ne ga pese. M'et'o da ne ngi pödi, ne hinga ja'a'i gi faxkagi. Di ne da bonse ri mu nö'ö gi beni xiñho gi 'yot'e.

¹⁵ Ha di födi nu'mu Jö bi jap'u, bi 'weka 'ra ya tsi pa, nep'u da tsa gi pengi gi nthewi, ne hingi 'bepya;

¹⁶ hinge ngu n'ar 'begotho, nupya ngu n'ar hmöka ku. Nuga xa di mödi, di beni töte tsit'a ri mu gi möke, ngetho nupya hinge honse ri 'bego, ri ku n'ehe hár ñ'emui ar tsi Hmu.

¹⁷ Jange nu'mu majöni gi mökagi ngu n'ar hoga ñ'ohu hár 'befi Jö, xta zomp'u ar Onesimo, numañho ngu gi numañhugi.

¹⁸ Nu'mu te xi ts'ok'a'i wa te tu'i, hñuts'i go di tuga.

¹⁹ Nuga ar Pablo di ja ma 'ye di huxa ma thuhu, di ent'a ma ne ga jut'a'i, hinga eñhu nu'ge gi tukagi n'ehe.

²⁰Yotka nunar ñho di a'i tsi ku, ngetho xka ñ'emui ar tsi Hmu, ne njap'u gi jakagi ga njohya, ngetho di nkuhu har tsi Dada.

²¹Di ot'a nunar he'minu ngetho di pödi gi o nö'ö nsi'a'i. Di beni hinge honse nö'ö di xi'a'i, ma gi 'yot'a töte ár nzeze.

²²Hyogap'u habu ga 'bui n'ehe, ngetho di to'mi da maxka Jö ma ga tsoñ'ahu.

Ar Pablo edi ya gamfi ne apa Jö da mats'i

²³Peñ'a nzengwa ar ku Epafra nö'ö mahyegi di jothewa, ngetho di mömfe ár mhö ar tsi Hmu Hesukristo.

²⁴Zengwa'i n'ehe ar ku Mörko, ar ku Aristarko, ar ku Dema ne ar ku Luka ma maxteyu.

²⁵Ma tsi Hmuhu Hesukristo da hwök'ahu yá ñho. Dá njap'u.

AR EBREO

Ar he'mi bi m'empa ya ebreo

Ár T'u Jö bi xikagihü tema ne ár Dada ga pöhu

¹ Jö nzeýe ya pengi ba pehna yá m'ehni mam'et'o, hagatho bi japabi mi zo ma palehü.

² Ne nuya ngöxapayü xi mense ár T'u da zokagihü. Gehnü xi zokwabi gatho ár meti, ne bi 'yent'wa hár 'ye bi hyoka gatho ar mhets'i ne ar ximhai.

³ Gehnü togo ñ'u ár hyats'i ár nsunda ñhehwitho Jö, ne o hár 'ye da doxa xoge, honse da mönga ár mhö pe'sa ar ts'edi. Gehnü bi xugagihü ma ts'okihü mi unga ár tese, ne bi hñuxa hár ñ'ei ar Ndö bi 'bu mhets'i.

⁴ Ne bi hñuxa ár nsu ár T'u bi döta ya enxe. Njap'utho ár thuhu bi thu'spabi töpa ár nsu yá thuhu'u.

Ár T'u Jö töpa yá nsu ya enxe

⁵ Ngetho tema enxe xi 'ñemba Jö:

Go ma T'u'i,
nupya di ñ'udi go ri Dadagi.
Ne embabi man'agi:
Nuga go ár Dadagi,
ha nö'ö go ma T'u.

⁶ Man'agi enö nú'mü ba pehna ár 'bet'o T'u har ximhai:
Gatho yá enxe Jö dá ndöñ'ö.

⁷ Ha nú'mü nonga ya enxe enö:
Nuyá enxe japi da ñhó,
ne nuyá 'bego japi da mfagi.

⁸ Ne nú'mü nonga ár T'u enö:
Nuna ri ndö, tsi Jö, hiñham'u da göts'i,
ha nuna ri ts'ut'wi xa n'ar hoga ts'ut'wi.

⁹ Xka mö nö'ö xiñho, ne xka utsa nö'ö hingi ho.
Jange bi hñus'a ri nsu togo ri Jö.
Bi gox'a ar nziki johya, gi töta gatho ri ñ'ohü.

¹⁰ Xi 'ñenö n'e:
Nu'ge, tsi Hmu, ga hyoka ar ximhai hár ndüi,
ne ar mhets'i go xi hyoka ri 'ye.

¹¹ Gatho'u ma da göts'i, ha nu'ge gi 'bui hiñham'u da göxa ri te.
Ne gatho'u ma da thege ngu n'ar dutu.

¹² Ngu n'ar he ma da m'ats'i ne da 'boni.
Ha nu'ge go get'a'i,
ne nuya ri jeye hinda ma da thege.

¹³ Ngetho tema enxe xi 'ñemba njawa:
Hñu ha ma ñ'ei ga huxkwi,
to'mi ga tsiñ'a nuya ri ñ'uni ga tsep'a ha ri wa.

¹⁴ Gatho ya enxe yá 'bego Jö, bi pehni da m̄axa nu'u togo ma da hñonga ar mpohö.

¹ Jange xa ma ga umba ma mũihũ ga othũ nõ'õ xta oħũ, ne hinga m'ehũ.

² Ngetho nunar mhõ bi mõnga ya enxę bi me'sa ár ts'edi, ne nu'u togo himbi ne bi 'yote, bi hñõnga ár mfei.

³ Hinda tsą ga k'onthũ 'mu, nu'mu hinga suhũ nunar dõta mpõhõ xi t'akagihũ. Gesę ar tsi Hmu togo bi xikagihũ, ne m'efa bi damajõni nu'u togo bi 'yode.

⁴ Ne gesę Jõ mi damajõni mi ñ'u ya dõta nt'udi, ya 'befi hingi tsą da 'yot'ase ar jõ'i, ne bi hyemba ár Hñõ Jõ ngu bi ne'õ.

Togo unga ar mpõhõ

⁵ Jõ himbi datwa ha yá 'yę ya enxę nunar te xi 'ñep'u ne di nõñhũpya.

⁶ 'Bui togo bi damajõni habũ enõ njawa:

Teme ar ñ'õhõ xa gi beni,
wa ar jõ'i xa gi honi.

⁷ Tx'utho bi 'bedi xka hyekwa ya enxę.

Xa ga umba ar nsunda ne ga hñu'spa ár nsu,
ne ga 'yent'wa hár 'yę gatho nõ'õ xi hyoka ri 'yę.

⁸ Gatho ga pøkwa ha yá wa.

Jõ togo bi møkwa gatho ha yá wa, hinte bi zo njap'utho, mödi hinxta hanthũtho xi tho gathoyũ.

⁹ Ha nupya xta hanthũ ar Hesu, nõ'õ togo 'ra ya tsi pa bi thuxa hai ya enxę, xi t'umbabi ar nsunda ne ar nsu, ngetho bi tho ar ugi nú'mu mi thõkwabi ár te. Njap'u xki benga Jõ ar Dada nda unga ár te ne nda hwęgagihũ ar mpõhõ.

¹⁰ Gatho te jawa ne janũ mhets'i, go bi hyok'õ ne go o hár 'yę'õ. Bi beñ'õ nda zixa nzęye yá bõtsi hár nsunda, jange bi japi bi tho ya ugi ár T'u, ne njap'u bi hyokwa ár m'ui yá Pohõte'u.

¹¹ Ngetho nu'u togo xi nt'axkwabi yá te ne nõ'õ togo t'axkwabi, n'atho togo yá meți. Jange hingi ntsą embabi gehyũ yá ku.

¹² Ne enõ njawa:

Ma ga xipabi ri mhõ ma ku,
Madedá ar mhunts'i ga tut'a ya thuhu.

¹³ Ne man'agi enõ:

Nuga ga ñ'emũibi'õ.
Ne enõ n'ehe:

Di 'bũ'bewa nuya bõtsi bi 'raka Jõ.

¹⁴ Ngetho nuya bõtsi pe'sa ha yá ndo'yo ar ji ne ar ngo, nõ'õ n'ehe bi m'ui njap'u. Ne nú'mu mi du, bi hwata togo hõ ar ndõte, gehnu ar ts'ondõhi.

¹⁵ Ne njap'u bi umba ar hogam'ui nu'u togo mi 'bui mi pepa ar ndõte ngetho mi tsu'u.

¹⁶ Nunũ himba ehe bi maħa ya enxę, ba ehe bi maħa yá 'beto ar Abra.

¹⁷ Jange mi mahyoni nda ñhehwi nuyá ku. Ne bi ndõngamõjõ xa pe'sa ar nhwëki, ne ot'a gatho nõ'õ di 'ñepi hár 'befi Jõ. Ne bi unse ár te ngu n'ar m'õñhõ da gut'wa yá ts'oki ya meximhaji.

¹⁸ Ngetho gesę'õ bi tho ar ts'ati, jange pe'sa ar ts'edi da maħa nu'u togo ts'ati.

3

¹ Jange tsi kuhu, xi t'axk'a'ihü ri m'uihu ne xi ts'oñ'ahü ma gi 'buhu mhets'i, beñhu ar tsi Hmu Hesukristo, ár mpöte Jö ne ar döngamöjö togo tsiska ma jamfihu.

² Nunü, ot'a xiñho ngu xi xipabi nö'ö togo xi 'ñets'i, ngu bi 'yot'a ar Moise n'ehe hár nijö Jö.

³ Mahyoni di töte ar nsu di t'umba ar tsi Hmu Hesu, m'efa ar Moise. Ngu di töte ar nsu di t'umba n'a di hoka ar ngu, ne m'efa ar nguse.

⁴ Ngetho ja togo hoka n'ar ngu, ha Jö bi hyoka gatho.

⁵ Majöni ar Moise bi 'yot'a gatho nö'ö xki xipa Jö nda 'yot'a hár nijö, ngu ár 'bego. Gehnü bi damajöni nö'ö ma nda mhönga m'efa.

⁶ Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, ngu n'ar t'u su xiñho ar ngu. Ne nuju go dar nguhu nu'mü hinga hehu ar ndo'mi, ne ga tsethu ma jamfihu ga to'mhu da göxa xöge.

Ár tsaya yá bötsi Jö

⁷ Jange ngu enga ár Hñö Jö:

Nu'mü ar pania gi 'yo'sfü ár mhö Jö,

⁸ yo gi kothu ri müihu ngu bi 'yot'a ri palehu nunar pa bi tsot'wa ár müi Jö, ba tsatnu har ot'at'ohö.

⁹ Ka gehnü ri palehu bi tsatkagi ne bi hyomgagi'u. Yon'ate njeje bi hyandga ma döta nt'udi ndi ot'wabi'u.

¹⁰ Jange bi ponka ma kwe gatho nuya jö'i mi 'bu nuya pa'u. Ne da ensega:

Hingi tsaya te gatho benda ha yá müi, ne hinxi bötkä ma 'ñu.

¹¹ Ngetho xki mbo ma kwe, da et'ase made ma te, hinda ma da yut'a har tsaya di uni.

¹² Tsi kuhu, hyanthu hinte di 'bup'u n'a di pe'sa n'ar ts'omüi hingi ne da ñ'emüi, ne da 'we hár 'ñu Jö togo hö ar te.

¹³ Nö'ö gi 'yothu, hñu'mba ár müi ri kuhu n'a ngu n'a hyax'mü, núpya tsä ga eñhu di 'buhu ar pania. Hingi hyehü da me ri müihu gi oxu yá nhemhñö ar ts'oki.

¹⁴ Ngetho nu'mü xi t'akagihu ar seki ga 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo, da njap'u nu'mü hönse hinga hehu nunar ñ'emüi da pe'su hár ndui.

¹⁵ Núpya tsä gi 'yohü da t'enö:

Nu'mü ar pania gi 'yo'sfü ár mhö Jö,

yo gi kot'a ri müihu, ngu bi 'yot'a ri palehu nunar pa bi ntsot'wa ár müi Jö.

¹⁶ Togo'u bi 'yotwa ár mhö Jö ne bi tsot'wa ár müi. Hage hinga nu'u ba júka ar Moise har hai Ehipto.

¹⁷ Togo xi tsot'wa ár müi yon'ate njeje. Hage hinga nu'u togo bi 'yot'a ya ts'oki, ne bi go yá ndo'yo ha ya ot'at'ohö.

¹⁸ Ne togo bi 'ñet'ase made ár te, bi 'ñembabi'u hinga nda hñönga ar tsaya uñ'ö. Hage himbi xipabi njap'u nu'u togo himbi 'yote.

¹⁹ Ne da nuhu himbi yut'u, ngetho himbi ñ'emüi.

4

¹ Jange ma ga tsuñhu nö'ö te di pe'su 'mü. Ngetho mödi di pe'sthu ar ñhöt'i bi 'rakagihu ga kuthu hár tsaya, xi'mü 'ra hingi tsuhu.

² Ngetho nuju ngu'u xi nsikagihu ar hoga mhö. Ha nu'u hinte mañho bi nhwëkwabi, ngetho bi k'at'a yá ñ'emüi nu'u togo bi 'yode.

³ Ne nuju xta ñ'emuihu, di 'buhū hár tsaya, ngu bi 'ñeñ'ö: Núm'u mi mbo ma kwe da 'ñet'ase made, hinga nda yut'u ha ma tsaya.

Mödi ár 'befi Jö bi wadi nú'mu mi jwata ar ximhai.

⁴ Ngetho ja n'a xeni har t'ofu habu nonga ar yoto mpa, ne enga njawa: Bi ntsaya Jö bi wa gathu yá 'befi har yoto mpa.

⁵ Ne man'agi habu enö: Hinda ma da yut'u ha ma tsaya.

⁶ Jange k'at'a 'ra da yut'i, ha nu'u togo bi t'umbabi m'et'o ar hoga mhö himbi yut'u ngetho ya me'sku.

⁷ Man'agi huxa n'ar pa: ar pania. Ngu bi 'yot'a ar Dabi xki tho nzeye ya jeye, habu enö: Nu'mu ar pania gi 'yo'sfu ár mhö Jö, yo ma gi kot'a ri muihu.

⁸ Ngetho nu'mu ar Hosue xi umbahmö ar tsaya, hinxi nomhö man'ar pa 'mu.

⁹ Pongda n'ar tsaya 'mu, to'ma yá bötsi Jö.

¹⁰ Ngetho nu'u togo xi yut'a hár tsaya, xi hyep'u ár 'befi, ngu Jö xi hyep'u ár meti'ö.

¹¹ Ma ga umba ma muihu ga kuthu har tsaya, ne hinto da demba yá ts'o'befi nu'u togo himbi ne bi 'yote.

¹² Ngetho ár mhö Jö te, ne gathu tsá da 'yot'e. Töta ár ñho n'ar ndojwai di hente ár hmi ne ár xutha, ne kut'a ya mbo da hyekwa ár pa ne ár hñö n'ar jö'i. Da zonga ha yá ntokndo'yo ne yá ngöbo, ne pötwathobi yá mfeni ne teme kwata hár mu.

¹³ Hiñ'otho tema xi hyok'ö ne hinda ma da m'u hár nthandi. Gathu te ja handatho, ngu xoxtho ne hingi jo'mi hár da nö'ö togo ma ga datwabihu majöni.

Ar tsi Hmu Hesu ar Döngamöjö

¹⁴ Di 'ñehu n'ar döngamöjö togo bi yut'a mhets'i, ar tsi Hmu Hesu ár T'u Jö. Jange ga suhu nunar jamfinu di teñhu.

¹⁵ Ngetho hindi 'ñehu n'ar döngamöjö nö'ö hinga ne da meskagihu ar tseti ma ngwent'ihu. Di 'ñehu n'a togo bi ts'ati nguju n'ehe, mödi himbi 'yot'a ar ts'oki.

¹⁶ Ma ga kwathu 'mu hár thuxandö unga ar nthekate, hinga ga ntsuhu. Ne ga tsuthwu ár nhwëki, da hwëgagihu ár mfats'i nú'mu di hoñhu.

5

¹ N'ar döngamöjö xi thahna ha ya jö'i, xi t'ets'i da pota da m'a hár nthandi Jö, ne da unga ya m'oñho, ne njap'u da mpumba yá ts'oki ya jö'i.

² Nö'ö tsá da me'spa ar ts'eti nu'u xi m'edi ne hinte pödi, ngetho gese'ö tsá da hyat'a ár mfeni ne da 'yot'a ar ts'oki n'ehe.

³ Jange nú'mu pöxa ar m'oñho, ot'a njap'u honi da mpumba ma'ra, ne da mpumbase yá ts'oki n'ehe.

⁴ Hinga gathu tsá da guse nunar 'befinu xa pe'sa ar nsu, honse nu'mu da zohna Jö ngu bi zohna ar Aron.

⁵ Njap'u ar tsi Hmu Hesusukristo himbi ñ'exase ngu ar döngamöjö. Bi hñuxa togo bi mönga njawa:

Go ma T'u'i,
ha nupya di ñ'udi go ri Dadagi.

⁶ Ne ngu engā man'a xeni n'ehe:
Nu'ge gar dōngamōjō hiñham'u da göts'i,
ngu bi t'exa ar Melkisedek.

⁷ Ar tsi Hmu Hesukristo nú'mu ba ekwa bi njō'i, xa mi umba ár muì mi zoni, mi apa nō'ō togo mi pe'sa ar ts'edi nda ñōnga har ndōte. Ne bi t'umbabi nō'ō mi ādi, ngetho mi pe'sa ar ntsu ne mi e'spa ár nsu togo bi mats'i.

⁸ Mōdi mar t'umhō, nuya ugi bi thogi bi uti hanja nda 'yode.

⁹ Ne njap'u bi ñ'u ár ts'edi da umba n'ar mpohō hiñham'u da göxa gatho nu'u togo da 'yote.

¹⁰ Ne Jō bi hñuxa ngu ar dōngamōjō, ngu ar nsu mi pe'sa ar Melkisedek.

Ar mhō xikagihū hinga hehū ar 'ñu majōni

¹¹ Ja nzeye te ga mōñhū nunar mhōnu xta noñhū, mōdi hingi tsā ga ut'ahū xoge, ngetho xka kot'a ri muìhū hingi ne gi pōhū nō'ō t'ut'ahū.

¹² Ngetho nzeye nuya jeye xi thogi, xi zamhō gi uthū ma'ra. Ha gi hoñhūtho da t'ut'ahū nunár ndui ár mhō ar tsi Hmu, ngu n'ar lele ne da t'umbatho ar 'ba, hinga ar ñhuni.

¹³ Ne gatho nu'u ngu ya lele tsūtho, hingi pōtho tema xiñho ne tema hingi ho.

¹⁴ Ha nu'u togo xi ñōts'i, xi bōtwabi ar ñhuni, xi xo yá mfeni, ne pōdi ndana xiñho ne ndana hingi ho.

6

¹ Jange ga umba ma muìhū ga hoñhū da ñōxa ma ñ'emuihū. Hinga ñhogamuihūtho nunár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo ndi pōhū nda nduhū da ñ'emuihū. Hinga penju ga huxa ma mfenihū nuya nt'uti da pōhū m'et'o. Nō'ō ga pehū, ga hehū di thō'thū ga othwū ár ntso'mi, wa ga thohup'u ya 'befi tsixju har ndōte, ga thohū di noñhū ar mpohō bi e har ñ'emui Jō.

² Ne nuya nt'utiyy, ar xixthe, ar thu'spa ár 'ye man'a, ár menga nte nu'u xi du, ne ar pa da thōxamajōni habū da t'umba nō'ō di 'ñepi hiñham'u da göts'i.

³ Gehnu ma ga othū nu'mu da maɣkagihū Jō.

⁴ Ngetho n'a togo xi m'u har hyats'i, ne xi zā ar nt'uni di 'ñe mhets'i, ne xi me'spa ár Hñō Jō,

⁵ xi zapa ár hoga mhō Jō ne ár ts'edi nuna te xi 'ñep'u,

⁶ nu'mu da dagi, hinda tsā da njapabi da 'yot'wa ár ntso'mi man'agi. Ngetho pontho pengi tsut'wa ár T'u Jō har pont'i, 'betwa ár tsā njap'u hár nthandi gatho ya jō'i.

⁷ Jangu n'ar hai hingi tsaya hōnga ar 'ye, ne umba ya hoga doni nu'u togo wōhi, hōmba ár njōpi Jō.

⁸ Ha nunar hai unga ya 'mini hingi nhe'ō, tx'utho 'bedi da ts'ani, ne m'efa da ts'ōt'i.

⁹ Di xi'ahe njanu tsi kuhū, ha di kaɣmbenihe gi to'mhū ya ñho di ehwi ar mpohō.

¹⁰ Ngetho Jō pe'sa n'ar hogamui, ne hinda ma da pumhni ri 'befihū, ne nō'ō ar ñho xka 'yothwū ya gamfi, ne hinxka hyehū gi othū, njap'u gi ñ'uhū gi pe'sfu ár mhōte Jō.

¹¹ Nuje di nemhōhe, n'a ngu n'a xa gi umba ri muìhū gi 'yothu njap'u gatho ri tehu, ne hinda k'at'a ri ndo'mhū.

¹² Hindi nehe gi ndōhñehū. Nō'ō gi 'yothu, temfu yá m'ui nu'u pe'sa ar jamfi ne ar ts'eti hōnga ya ñhōt'i.

¹³ Nú'mu Jö bi umba ar ñhöt'i ar Abra, ngetho himi otho man'a togo di döta nda 'ñet'a made, bi 'ñet'ase made ár thuhu.

¹⁴ Bi 'ñenö: Majöni xa ma ga jöp'a'i ne ga ja'i gi nxöndi.

¹⁵ Ne ar Abra bi me'sa ar ts'eti bi dö'mi, jange bi hñönga ar ñhöt'i.

¹⁶ Majöni ya ñ'ohö et'a made n'a di töte ar döta, ne ot'a njap'u hindi njo'o togo da 'ñembi hingi njap'u teme mö. Jange nu'u te et'a made, enga njap'u nö'ö mö.

¹⁷ Jö mi ne nda 'yot'wa ár 'ñu xiñho nu'u togo ma nda gohwi ár meti'ö, ngetho hingi pata ár ne te xi mö, jange bi 'ñet'a made ár thuhuse.

¹⁸ Jö bi zoju ár ñhöt'i ne ár nt'et'amade. Nuya yohoyu hingi tsa da mpati, ne Jö hingi tsa da mönga n'ar nhemhñö. Njap'u xa hñubgagihu ma muihu ga to'mhu nö'ö xi 'böskagihu nuya xta ehü ga kwathu här ndö'mi.

¹⁹ Numa ndö'mihu toska ma pahü, ñhehwi ngu n'ar bojö xiñhu to'sa n'ar motsa. Nunar ndö'minu foxa mbo mote ar xunidutu habu 'bu ár nsunda Jö.

²⁰ Gehnu habu bi yut'a m'et'o ar tsi Hmu Hesukristo, m'efa nga teñhu n'ehe. Njap'u bi t'ets'i ngu ar döngamöjö hiñham'u da göts'i, ngu ar nsu bi me'sa ar Melkisedek.

7

Ar 'befi ngu ar döngamöjö bi me'sa ar Melkisedek

¹ Nunar Melkisedek mar ndö har hai Salem, ne már möjö Jö bi 'bu mhets'i. Bi boni ma ba thö ar Abra mi pengi xki ma ba hwata ya ndö, ne bi jöpi.

² Ne ar Abra bi umba ár 'ret'a xeni gatho nö'ö mi hö. Nunar thuhu Melkisedek poni da 'ñenö, ar ndö ot'a ar hoga ts'ut'wi. Ne már ndö har hai Salem, ne da 'ñenö, ar ndö unga ar hogam'ui.

³ Hindi pöthwu ár dada, ár nönö, yá pale. Hindi pöhu hanja bi m'ui, hanja bi du, njangu ár T'u Jö, gehnu ar möjö hiñham'u da göxa ár nsu.

⁴ Beñhu 'mu tengu mar döta ár nsu mi pe'sa nunar Melkisedeknu. Ngetho nuna ma palehu ar Abra, himbi k'ont'i nda umba ár 'ret'a xeni nö'ö xki hñömba ya ndö bi dö'ö.

⁵ Majöni nuya xi 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, gehyu honga ar 'befi ngu ar möjö. Xi m'epabi da hñönga ár 'ret'a xeni ngu mönga ha ya 'bepate, mödi jot'wa yá ku, ngetho nuyu xpa ponga ha yá bötsi ar Abra n'ehe.

⁶ Ha nunar Melkisedek togo hinxpa 'ñe ha yá 'beto ar Lebi, bi hñönga ár 'ret'a xeni bi umba ar Abra, togo xki hñönga ar ñhöt'i, ne bi jöpabi.

⁷ Ne di pöhu xiñho nö'ö togo töte ár nsu, go unga ar njöpi'ö.

⁸ Nuya möjö togo honga ar 'ret'a xeni, gehyu ya ñ'ohö the yá te, ha nunar Melkisedek mhö nunu tetho, hinxi du.

⁹ Ma ga möñhu nú'mu mi unga ár 'ret'a xeni ar Abra, pontho bi gut'a yá 'beto ar Lebi n'ehe, ha nupya jot'a nu'u xpa ehnu.

¹⁰ Ngetho ar Lebi hinxki m'utho. M'efa ba e ha yá 'beto ar Abra togo xki ma ba tsu ar Melkisedek.

¹¹ Nu'mu da t'axka yá te ya jö'i ha yá 'befi ya möjö yá 'beto ar Lebi, ne ha ya 'bepate bi t'unga nuyá pa ya möjöyu, yo'ö ba pehna Jö man'ar möjö di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, ne himi pe'spa ár nsu ar Aron.

¹² Ha nu'mu da 'bata ar möjö, mahyoni da 'bata ya 'bepate n'ehe.

¹³ Ne nö'ö togo mhö, n'añ'o yá pale, nuyá mēni hinto bi mpe har nijö.

¹⁴ Gatho pödi, nuna ma tsi Hmuhu ba e ha yá 'beto ar Huda, ha nunar Moise hinte bi ñoni ha nda nmöjöyu.

¹⁵ Ne xa nhekitho, nu'mu da nanga man'ar möjö n'añ'o di pe'spa ár nsu ar Melkisedek, hinxpa e ha yá 'beto ar Aron.

¹⁶ Hinxki t'ets'i ngu engá har 'bepate nonga ar jö'i da zokwa yá 'beto. Ha nupya xi hñonga togo pe'sa ar te hinda ma da göts'i.

¹⁷ Xi ndamajöni nhoñ'ö habu enö:
Nu'ge gar möjö hiñham'u da the ri ts'edi,
gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek.

¹⁸ Xi thöka nunar 'bet'o 'bepate 'mu, himi pe'sa ar ts'edi, ne himbi tsá bi 'yot'a nö'ö mi mahyoni nda 'yot'e.

¹⁹ Ya 'bepate hinto bi umbá n'ar hogam'ui, ha nu mi t'unga n'ar 'ra'yo ndo'mi xa töte ár ñho, faxkagihu ga kwathu ga hoñhu Jö.

²⁰ Ne Jö bi 'ñet'ase made ár thuhu bi noñ'ö.

²¹ Ngetho majöni nu ma'ra ya möjö bi t'ets'i ne hinto bi t'et'a made. Ha nunu hö, bi 'ñet'a made nu togo bi 'ñets'i, bi 'ñembabi:

Bi 'ñet'a made ár thuhu ar tsi Dada, ne hinda ma da paťa ár ne.

Bi 'ñenö:

Nu'ge gar möjö gi pe'spa ár nsu ar Melkisedek,
hiñham'u da göxa ri ts'edi.

²² Ar tsi Hmu Hesu 'ba made, japi da tho nunar nkohinu xa töte ár ñho.

²³ Numa'ra ya möjö bi nja nzeye, ngetho nda du ne himi tsá nda mpe nzeye ya pa.

²⁴ Ha nunu hiñham'u da göxa ár te, jange pe'sa ar 'befi möjö hiñham'u da thege.

²⁵ Jange hyax'mu tsá da poho nu'u ñ'emüibi'ö ne da e da wat'i da hyonga Jö, ne hingi tsaya apa Jö da max'u.

²⁶ Ngetho nunar döngamöjönu, gehnu ndi hoñhu: Ár m'ui xint'axi, hingi pödi da 'yot'a ar ts'oki, hinx jaxt'a ár m'ui, hingi nthöskwi ya 'yot'ats'oki, ne bi ts'ixa mhets'i ba 'buhwi Jö.

²⁷ Nu'mu, hinge mahyoni hyax'mu da unga n'ar m'oñho ne da mpumbabi yá ts'okise, ne m'efa da unga nuyá meti ya jö'i, ngu ot'a nu ma'ra ya döngamöjö. Ngetho nunu, bi unse ár te n'agitho, ne hiñham'u da unga man'agi.

²⁸ Ngetho ya 'bepate exa ngu ya döngamöjö ya jö'i hiñ'otho yá ts'edi. Ha nú'mu mi tho ya 'bepate, bi 'ñet'ase made ár thuhu Jö, nda 'ñexa ár T'u xa ja ár ts'edi, hiñham'u da the ár nsu.

8

Nó'ö 'ba made engá ar 'ra'yo nkohi

¹ Gatho nuna xta möñhu, honsenu di ne da zo ri mfenihu: Di pe'su nunar döngamöjönu, togo bi hñuxnu hár ñ'ei ár thuxandö Jö mhets'i.

² Bi mpe habu majöni ar dönganijö xi hyokase Jö, hinge ar meximhai.

³ Ngetho gatho ya döngamöjö, xi thuts'i da moxa ya m'oñho ne ya ñhöt'i. Jange nunu n'ehe mahyoni di pe'sa te da mo'spa Jö.

⁴ Nu'mu di 'buhmowa har ximhai, hendar nmöjöhmo'ö, ngetho jawa ya möjö pöxa ya m'oñho ngu mönga yá 'bepate ar Moise.

⁵ Nu'u pepa nö'ö di hñöts'i ne ar xuditho nu te janu mhets'i. Ngu bi t'uta ar Moise nú'mu ma nda hyokwa ár ngu Jö, ne bi t'embabi: Hyanda xiñho gi hyoka ngu xi t'ut'a'i har t'oho.

⁶ Ha nupya nunar döngamöjönü di teñhu, xa döta ár 'befi, ngetho 'ba made engu nunar 'ra'yo nkohi. Gehnu xi t'unga mahyegiwi ma'ra ya ñhöt'i xa töte yá ñho.

⁷ Ngetho nu'mü nunar 'bet'o nkohi di pe'shmö ár ts'edi, hingu mi mahyoni nda t'umhö man'a 'mü.

⁸ Geş Jö himbi numañho ár 'befi ya me Israel, jange bi zui bi 'ñembabi'u: Ar tsi Hmu enö: Ma da zo ya pa ga nko'be ya me Israel ne ya me Huda man'ar 'ra'yo nkohi.

⁹ Hingu ngu nunar nkohi da nko'be yá pale, nú'mü nda mipa yá 'ye da júka har hai Ehipto. Ngetho nu'u himbi umbyá müi bi 'yot'a nö'ö da nko'be, ne nuga da heka'u, engu njap'u ar tsi Hmu.

¹⁰ Nu xta tho nuya pa'u, gehnu ar nkohi ma ga nko'be ya me Israel, engu ar tsi Hmu:

Ma ga ot'wa ma 'bepate ha yá mfeni'u,
ne ma ga köt'wa ha yá müi.

Ma ga 'bui ngu ár Jögi,
ne ma ga nuga'u ngu ma bötsi.

¹¹ Hinto ma da uta ár ñ'ohü,
hinto ma da uta ár ku, di embabi:
Pödi togo ar tsi Hmu.

Ngetho gatho ma da bökagi,
di ndü nö'ö tsi t'ulo, ne di göxa nö'ö döta.

¹² Ma ga pumbabi yá ts'oki,
hinga ma ga pengi ga bamba nö'ö hingu njap'u bi 'yot'u.

¹³ Nu'mü enö n'ar 'ra'yo nkohi, xi gönga nö'ö man'a 'mü. Ha nö'ö enö bi göngi ne bi thege, tx'utho 'bedi da m'edi.

9

Ar nijö habü mi ndönga Jö nuwa har ximhai, ne nö'ö bi jap'u mhets'i

¹ Ha nunar 'bet'o nkohi, Jö xki xipabi ya jö'i hanja nda ndömbabi har nijö mi 'bukwa har ximhai.

² Ne nunar nijö mi njanü: Har ñüt'i habü mi t'embabi Mar Nsunda, ka mi 'buhnu ar mfox'yo, ar mexa ne ya thuhme mi t'e'spabi Jö.

³ Ne moşe ár ñoho ar döta dutu, mi juta nö'ö man'ár xeni ar nijö mar thuhu Xa Ar Nsunda.

⁴ Ka mi 'buhnu n'ar nt'uts'i xki thoka ar k'axt'abojö, ne ar k'axt'a 'bezankohi habü 'be'sa n'ar k'axt'at'eni, mi kö ar ñhuni ba e mhets'i, ár t'o ar Aron bi 'rogi, ne ya nxindo nkohi.

⁵ Ne mañö ar 'bezankohi, ka xki thuxnu ya dö'enxe mi ñ'u ár nsunda Jö, mi ko'ma ar k'axt'axithe, habü mi nhöxa ar ji mi punga ya ts'oki. Nuyu hinga ma ga ot'ahü xiñho ar 'ñupya.

⁶ Nu xki wadi xki thoka gatho, nu hár ñüt'itho ar nijö, hyax'mü mi kut'a ya möjö mi ot'a yá 'befi mi ndöngajö.

⁷ Nu hár ñoxeni ar nijö, hoñse ar döngamöjö mi kut'i ne n'agitho ar jeyé. Himi tsá nda yut'i nu'mü hinte mi hömpa ár ji ya meiti nda unga ngu ar m'oñho. Njap'u nda mpumbabi m'et'o yá ts'oki'ö, ne m'efa yá ts'oki gatho nu ma'ra.

⁸ Ne ár Hñö Jö utkagihu njap'u, hinxki t'unda ar seki to gatho nda yut'a habü t'embabi Xa Ar Nsunda, nú'mü hár ñüt'i ar nijö hinxki 'beta ár nsu.

⁹ Nunū ngu ár xuditho nö'ö di thohupya. Nuya m'oñho ne ya ñhöt'i mi m'o'spa Jö mam'et'o, hinto bi hyokwa yá m'ui nu'u mi ot'a njap'u.

¹⁰ Nu'mu nuya 'bet'o mhö xki m'epabi, honse nda moxa ya ñhuni, te nda ts'i, ne ya nsuki mpe hár ndo'yo ya jö'i, mi tho'mi nda zonga ar pa nda mponga xoge.

¹¹ Ha nupya xi zokwa ar tsi Hmu Hesukristo, ár döngamöjö nuya ñho ba ep'u. Bi yut'a har dönga nijö töta ár nsu, hinxi hyoka n'ar jö'i, himbi thoka mahyegiwi ar ximhai.

¹² Ne bi yut'a n'agitho har xeni Xa Ar Nsunda, ne hiñham'u da yut'a man'agi. Himbi hñö'spa ár ji ya t'öxi wa yá ji ya boi, nunár jise bi gut'a n'agitho ya thai ndi tuhu.

¹³ Ngetho nu'mu nda nhö'spa ar jö'i yá ji ya t'öxi, yá ji ya boi ne ár 'bospi ya kero, ne nda nsuki nda nt'axka ár te,

¹⁴ tema hinda tsá da 'yot'a ár ji ar tsi Hmu Hesukristo, bi datwa Jö hinte xki jaxt'i. Bi maxa ár Hñö Jö 'bu gatho ya pa, bi unga ár te. Ha nunár jinü da xuk'a ri mfenihu, gi hyehup'u nuya 'befi hinte unga ar te, ne gi pefu Jö togo hõ ar te.

¹⁵ Jange bi ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne nú'mu mi unga ár te, bi mpumbabi yá ts'oki xki 'yot'a mam'et'o nu'u mi 'bu har 'bet'o nkohi. Ne njap'u nuya xki thahni bi t'umba ya ñho xki ñhöt'i hiñham'u da göts'i.

¹⁶ Ngetho habu ja n'ar he'mi nkohi, mahyoni m'et'o da du togo tso yá ñho.

¹⁷ Nunar nkohinu da ndüi da me'sa ár ts'edi xta du nö'ö togo tso yá ñho. Ngetho nu'mu tetho, hinto tsá da hñöni.

¹⁸ Nu har 'bet'o nkohi n'ehe, hinge nda tsá nda me'sa ár ts'edi nu'mu hinge nda nhö'ma ar ji.

¹⁹ Ngetho ar Moise nu mi wadi bi xipa ya jö'i xoge ya 'bepate, bi gumpa ár ji ya boi ne ár ji ya t'öxi, bi thönsa ar dehe. Ne bi gu ar thengaxi'yo ne ya doni, bi nöxa ha ya t'ofu mi huxa ya 'bepate, ne bi nöxa gatho ya jö'i n'ehe.

²⁰ Ne bi ñenö: Gehnu ar ji umba ár ts'edi ar nkohi xi 'bep'ahu Jö gi 'yothu.

²¹ Hinge honseyu, bi nöxya ji ar nijö n'ehe, ne gatho ya nt'eni mpe hár 'befi Jö.

²² Ha ya 'bepate, tx'utho 'bedi da japa da t'axka xoge har ji nhö'mi, ne nu'mu hinda nhö'ma ar ji, hiñ'otho ár mpumbate ya ts'oki.

Ár ndöte ar tsi Hmu Hesukristo hõka ya ts'oki

²³ Njap'u 'mu nuya te jawa har ximhai, ñehwi nuya te janü mhets'i, mi mahyoni nda nsuka ha yá ji ya meti. Ha nu'u gese bi ja mhets'i, mahyoni man'ar m'oñho di töte ár ñho.

²⁴ Ngetho ar tsi Hmu Hesukristo himbi yut'a ha n'ar nijö xi hyoka ar meximhai, ñehwi nö'ö majöni bi 'bu mhets'i. Gese'ö bi yutnu har nijö mhets'i nda pokagihu hár nthandi Jö.

²⁵ Ne hinge xa kut'a ngu nu ma'ra ya döngamöjö, tat'a jeye mi kut'a har xeni Xa Ar Nsunda nda moxa ar ji hingo már metise.

²⁶ Nu'mu di njap'u, hangu ya mpengi xi dumhö nu'mu ga pehu hár nduitho ar ximhai. Ne ha ya ngöxapayu, bi ñ'udi bi unse ár te n'agitho, ne hinda mengi da 'yot'a man'agi, ne njap'u bi hñöka ar ts'oki.

²⁷ Ne ngu xi thu'spabi ya jö'i, honse n'agi da duyü, ne da thö'spa majöni,

²⁸ njap'u ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, n'agitho bi unga ár te, ne njap'u bi hñö'spa yá ts'oki nzeze. Ne ma da ñ'udi ár yo'gi man'agi, da poho gatho nu'u ndo'mi, hinte di benga ar ts'oki.

10

1 Nuya 'bepate bi t'unga maham'u, hõnse ngu ár xudi nuya dõta ñho ma nda t'aju m'efa, hinga mi gehyu. Nuya m'oñho tat'a jeye mi ot'a nu'u mi e nda hyonga Jõ, hinto bi tsa bi hyokwa ár m'ui.

2 Ngetho nu'mu xi hñõkwahmõ yá ts'okiyu, hinte di tsa'u ha yá muì, ne xi hyehmõ da 'yot'a nuya m'oñhoyu.

3 Ha nuya m'oñhoyu, hõnse mi japi da benga yá ts'oki tat'a jeye.

4 Ngetho nuyá ji ya boi ne yá ji ya t'õxi hingi tsa da hñõka ya ts'oki.

5 Jange nu mi yut'a har ximhai ar tsi Hmu Hesukristo, bi 'ñenõ:

Ya m'oñho ne ya ñhõt'i hinga ne,
ha ga 'rakawa n'ar ndo'yo har ximhai.

6 Nuya m'oñho ts'õt'i ne nuya ñhõt'i thõñ'a'i gi pungya ts'oki, hinga numañho.

7 Jange da enga:

Ma Jõ'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nõ'õ gi nege,
ngu xi nt'ot'a ha ya t'ofõ habu nõngagi.

8 Ngu enga m'et'o: Ya m'oñho ne ya ñhõt'i t'a'i gi pungya ts'oki, hinga ne, ne hinga numañho. (Gathoyu 'bõts'e ngu mõnga ha ya 'bepate.)

9 M'efa bi 'ñenõ: Ma Jõ'i, di 'bukwa xta e ga ot'a nõ'õ gi nege. Njap'u bi 'ñenõ, bi gõxa nõ'õ m'et'o, ne bi thuxa man'a 'ra'yo.

10 Xi t'axkagihy, ngetho ar tsi Hmu Hesukristo bi 'yõta Jõ, bi unga ár te ngu n'ar m'oñho n'agitho, ne hinda ma da tho ár ts'edi.

11 Ha nuya mõjõ hyax'mu pepa Jõ, ne unga get'õ ar m'oñho hiñham'u da hñõka ya ts'oki.

12 Ha nunar tsi Hmu Hesukristo, mi wadi bi unga n'adar m'oñho bi gut'wa yá ts'oki ya meximhai, bi hñuxa hár ñ'ei Jõ.

13 Bi ndu nuya pa'u di njawa, hõnse to'mi da ts'impa gatho yá ñ'uni da ts'em'a ha yá wa.

14 Ngetho nuna n'adar m'oñhõnu, bi umba n'ar hoga te hinda thege nu'u xi t'axk'õ.

15 Ár Hñõ Jõ mahyegi damajõni nú'mu bi 'ñenga m'et'o:

16 Nu xta tho nuya payu, gehnu ar nkohi ma ga nko'be, enga ar tsi Hmu:
Ma ga kõt'wa ma 'bepate ha yá muì,
ne ga ot'wa ha yá mfeni.

17 Ne bi 'ñenga m'efa:

Hiñham'u ma ga benga yá ts'oki, ne ga puhni ma ya me'sku.

18 Nu habu xi mpumbabiyu, hiñ'otho ma'ra ya m'oñho da dukwa yá ts'oki.

Ma ga umba ma muìhyu ga hoñhu Jõ

19 Jange tsi kuhu, di pe'supya ar seki ga kuthu har xeni Xa Ar Nsunda, gehnu bi gut'a nú'mu mi nõ'ma ár ji ar tsi Hmu Hesukristo.

20 Ga nehur ar 'ra'yo 'ñu tsixju har te, bi xogagihy mateda ar dõta xuni dutu bi xoki, gehnu ár ndo'yo.

21 Ne di 'ñehy hár nijõ Jõ n'ar dõta dõngamõjõ xa pe'sa ár nsu.

22 Ma ga kwathu habu 'bu Jõ, hinte di tsuka ma mfenihu, ne di tse ma jamfihu. Ngetho xi nxugagihy ma muìhy xi thõgagihy ya ts'omfeni, ne xi nsuga ma ndo'yohu har t'axdehe.

23 Hinge te gatho ga benthu. Ma ga umba ma muìhy ga ñ'uhy nunar ndo'minu di pe'su, ngetho nu togo bi ñõt'kagihy hingi kate.

24 Ne n'a ngu n'a ga beñhu ma ñ'ohy, ga nkahy ga pe'su ar mhõte, ne ga pehy ya hoga 'befi.

²⁵ Yo ma ga hehū ga kwathū ha ya mhunts'i ngu xi nzōnga 'ra. Nō'ō ga othū, ga humfū ár mui n'a ngu n'a ma kuhū, ngetho di pōhū 'bap'utho ar pa da penga ma tsi Hmuhū Hesukristo.

Nu'u xa nese da nts'oki

²⁶ Ngetho nu'u xi bō nō'ō majōni, ne di nese da 'yot'a ya ts'oki, hinda ma da t'ot'a man'ar m'oñhō da thōkwa yá ts'okiyū.

²⁷ Hōnse to'ma nunar pa xa ñ'utho da thō'spa majōni, ne ar tsibi nthūni da dut'a gatho nu'u hingi ne da 'yot'a Jō.

²⁸ Nu'u togo ts'okwa yá 'bepate ar Moise, nu'mū yoho wa hñu ya jō'i da damajōni hō bi 'yot'e, hinda k'ont'i da tho.

²⁹ Tengu ár dōtahmō ar mfei gi beñhū to'ma nō'ō togo hinda numansubi ár T'u Jō, ne da 'ñenō, hingi ho ár ji nuna bi japabi bi 't'axki, ne da ntōxkwi ár Hñō Jō xi nhwēgagihū.

³⁰ Di pōhū togo bi 'ñenō: Go di ko'spaga yá ñōni, go ga umga yá njut'i, enga njap'u ar tsi Hmu. Ne man'agi enō: Ar tsi Dada ma da hñō'spa majōni yá bōtsi.

³¹ Ñ'utho da zo n'a ha yá 'ye Jō togo te.

³² Beñhū nuya pa xi thogi, nú'mū ja ngi jwahu bi 'ra'ahū ár hyats'i ar tsi Hmu, xa ga tseta ri muihū ga thohū ya thogi.

³³ Mōdi ngi thohū ya thogi ne ya nt'utsa, ga tsethū ya jō'i mi theñ'ahū, ne njap'u ga thohwihū mahyegi nu'u ma'ra mi tho ya thogi n'ehe.

³⁴ Ngetho ga hwējū nu'u mi ku har fadi. Ha nuya ri ñhohū bi thōmp'ahū, ga njohya ga tsethū, gi to'mhū gi hñōñhū ya ñho xa nzatho ne hinda thege, bi top'ahūnū mhets'i.

³⁵ Jange yo ma gi hyehū gi ndō'mhū, ngetho bi top'ahū n'ar dōta nthōhō.

³⁶ Ngetho mahyoni gi tsethū ya thogi, ne xki jwahu gi 'yothū nō'ō ne Jō, gi hñōñhū nō'ō xi ñōt'ahū.

³⁷ Enga har T'ofō:

Ga to'mhū da tho man'a tsi tui,
ne ngut'a ma da zo nō'ō da ehe.

³⁸ Ha nō'ō togo 'bu xiñho ha ma nthandi, ma da m'ui di ñ'emūigi,
ha nu'mū da mengi, hinga numañho.

³⁹ Mōdi nuju hinga gekagihū nu'u di penju ga m'ehū. Nuju di pe'sū ar ñ'emūi, ne hinda m'e ma pahū.

11

Ar ñ'emūi

¹ Ar ñ'emūi gehnū ga pōhū xiñho ma ga hōñhū nō'ō di to'mhū, ne di ñ'emūihū ga hōñhū nō'ō hindi handathohū.

² Nunar ñ'emūinū bi maña ma palehū mi 'bu mam'et'o nda numañho Jō.

³ Nunar ñ'emūinū faxkagihū ga pōhū hōnse bi mōnga Jō, ne bi ho xoge nō'ō di hanthupya. Gathonū ba e habū himi nhekitho 'mū.

⁴ Nunar ñ'emūinū bi maña ar Abel bi unga n'ar m'oñhō mi tōpa ár ñho nō'ō bi unga ár jōdō Kain. Jange Jō bi damajōni mar hogajō'i, ngetho bi hñōmba ár m'oñhō. Ne mi tho ya pa, mōdi xi du, nhombatho ár ñ'emūi.

⁵ Nunar ñ'emūinū bi maña ar Enok bi ts'its'i hinge nda nu ar ndōte. Ne himbi thini, ngetho bi zixa Jō. Núm'u hinxki ts'ixtho, Jō bi damajōni mi numañho.

⁶ Ha nu'u hinte pe'sa ar ñ'emūi, Jō hingi tsa da numañho, ngetho nō'ō togo ne da hyoni, m'et'o mahyoni da ñ'emūi di 'bui, ne go ma da umba ár nthōhō togo honi.

7 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Noe bi hyoka ar motsa habu bi k'ont'ö ne gatho yá mäni, nú'mü mi xipa Jö nö'ö ma nda thogi, mödi himi handatho. Nunar jamfinü bi japi bi nheki yá ts'oki ya meximhai, ha nö'ö bi t'embabi mi 'bui xiñho hár nthandi Jö.

8 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Abra nu mi ts'ohni, ba ponga hár hnini ndi ma ha n'ar hai nda t'umbabi. Bi 'yota Jö mödi himi pödi habu ndi ma.

9 Ar ñ'emui bi mats'i bi m'u ngu n'ar nzohö har hai xki ñhöt'wabi, nuyü ma yá hai ma'ra. Mi 'buta ha ya ngudutu. Bi njap'u ar Isa ne ar Hakob, nu'u togo bi hñönga ar ñhöt'i n'ehe.

10 Ngetho mi to'ma ar hnini xi t'ei xiñho, gese Jö togo xi beni hanja da thoki.

11 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Sara togo himi tsa nda ñ'onte. Bi hñönga ar ts'edi nda ndäthi, ne bi m'u ár bötsi, mödi xki tho ya jeye ñ'onte n'ar 'behñö. Ha bi ñ'emui mi tsa nda 'yot'a togo bi ñöt'wabi.

12 Bi njap'u n'ehe ar Abra. Pontho xki du, bi me'sa ngu ár nzeye ya tso nuyá 'beto bi dini, ne ngu ar 'bomu ja har ñonthe hingi tsa da 'bede.

13 Bi du mi ñ'emui gatho'u, mödi himbi hñönga ar ñhöt'i. Bi hyant'u yap'utho ne mi ñ'emui, mi zengwatho ne mi damajöni'u ma ya nzohö ne thota nuwa har ximhai.

14 Ngetho nu'u mönga njap'u, nheki xiñho hongä n'ar hai habu da m'ui.

15 Nu'mü di bemhö nda penga habu ba poñ'u, mi tsa nda mengi.

16 Ha nuyü mi hoñ'u man'a, mi töte ár nsu bi 'bü mhets'i. Jange Jö hingi ntsa da ñembabi ár Dada'u, ne xpa hokwa n'ar hnininü.

17 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Abra nú'mü mi tsata Jö. Dama bi netho bi datwa ar Isa nö'ö n'ase ár t'u mi ñ'ehe, mödi xki hñönga ya ñhöt'i,

18 nu xki wadi xki t'embabi: Nuya ri 'beto xta ñöt'a'i, ma da bönga ha yá bötsi ar Isa.

19 Mi ñ'emui pe'sa ar ts'edi Jö da guxa nu'u xi du, ngetho pontho bi du ne bi mengi bi nte man'agi, ne bi mengi bi zits'i.

20 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Isa bi xipa ar Hakob ne ar Esau nö'ö ma nda hwëkwa Jö m'efa.

21 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Hakob nú'mü mi dat'i nda du, bi xipa nö'ö ma nda hwëkwa Jö yá bötsi ar Huse, ne bi ndönga Jö mi njwaxa hár ndohö.

22 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Huse nú'mü mi 'bap'utho ár ndöte, bi 'ñenö ma nda bönga Ehipto nuya me Israel, ne bi 'bepabi'u nda gukwa yá ndo'yo.

23 Nunar ñ'emujinü bi maḁa yá dada ar Moise, bi 'ñö hñu nzönö, ngetho bi hyant'u mar nzañho bötsi, ne himbi zu'u nö'ö xki mönga ar ndö.

24 Nunar ñ'emujinü bi maḁa ar Moise nú'mü mi ndöta, himbi ne bi t'embabi m'ar t'u ár t'inxu ar ndö me Ehipto.

25 Bi hwahna nda mfei mahyegiwi ár hnini Jö, himbi ne bi njohya 'ra ya tsi pa ha yá ñho ar ts'oki.

26 Bi hyandi ngu n'ar döta m'ets'i yá nt'utsa ar tsi Hmu Hesukristo, ne himbi nepa yá m'ets'i ya me Ehipto, ngetho xki hñuxa ár da har nthöhö unga Jö.

27 Ar ñ'emui bi mats'i ba tsop'u Ehipto, himbi zupa ár kwe ar ndö, ngetho bi zetwa ár jamfi Jö togo hingi nheki.

28 Bi mats'i n'ehe nda du'ma ar baxjwa ne ar nhöxa ji nú'mü nda thohnü togo mi ho ya 'bet'o bötsi, hinte nda japabi'u.

29 Ar ñ'emui bi mats'i bi thot'u har Thenga Ñhonthe ngu ar 'yoñhai, ha nuya me Ehipto bi tsati nda tho'u n'ehe, ne bi jöt'u xoge.

30 Ar ñ'emui bi mfaxte bi yot'a ya jödo mi kot'a ar hnini Heriko, nu mi wadi bi nthet'a yoto mpa.

³¹ Nunar ñ'emuiñu bi maᵗa nunar ts'o'behñö már thuhu ar Rahab. Himbi duwi gatho nu ma'ra ya me'sku, ngetho bi umba n'ar hoga tsaya nu'u togo bi ma ba thexa ar hai xki ñhöt'i.

³² Tema man'a ga xi'ahü. Ngetho hinda zükagi ga pet'ahü gatho tema bi tho ar Gedeon, ar Barak, ar Sanson, ar Hefte, ar Dabi, njap'u ar Samuel ne ma'ra yá m'ehni Jö.

³³ Nunar ñ'emui bi mats'i bi dö ma'ra ya ndö, bi 'yot'a ar hoga ts'ut'wi, bi zu ya ñhöt'i, ne bi got'wa yá ne ya 'muhu.

³⁴ Bi mats'i bi k'ont'a ha ya tsibi xa mi fagi, ne ha ya ndojwai. Bi t'umba ar ts'edi ha yá ngwent'i ne ha ya tuhni, ne bi japi nda 'be ar 'ñu yá ndogu ma'ra ya hai.

³⁵ 'Ra ya 'behñö bi mengi bi hyanda yá mēni xki mengi xki nte man'agi. Ma'ra bi ñhegi bi mfeï, himbi ne togo nda ñöni, ne nda mengi nda nte ha n'ar m'ui töte ár nsu.

³⁶ Ma'ra bi tho ya nt'utsa ne ya mfeï. Hinge hönse'ö, bi nthöt'a ya bojö ne bi jot'a ha ya fadi.

³⁷ Bi ts'oxa ya nk'ahni, bi nju ya nthegi bi theka made, bi ts'ati. Ma'ra bi tho ndojwaithe, himi ñ'otho habü nda m'ui, hagatho mi 'yotho, hönse mi hempa yá ximhni ya deti, ya t'öxi, xa mi hyoya, xa mi tho ya dumui, mi tho ya mfeï.

³⁸ Ar ximhai hinge ndi 'ñepabi nda m'ukwa. Mi 'yo'u ha ya ot'ahai, ha ya t'ohö, ha ya ñeke ne ya oki ja ha ya ma'ye.

³⁹ Mödi bi numañho Jö yá jamfi, himbi hyant'u nda tho gatho nö'ö xki ñhöt'wabi.

⁴⁰ Ngetho Jö xki 'yegagihu ma'ra ya döta njöpi, ne nu'u mahyegi nguju nda hñönga nunar ñhonu, ne hinge nda hñönse'u ya njöpi.

12

Hinga höju ma dahu xta huxu har tsi Hmu Hesukristo

¹ Ngetho xa xi gokathogihu ra nzeye togo xi damajöni mi pe'sa ar ñ'emui, ma ga hehu 'mu gatho ma 'benihu, ne ya ts'oki hingi hegagihu ga 'yohu. Ne ga nixt'ihu hinga tsayahü ga tsoñhu ár ñöni nunar 'ñu di teñhu.

² Hinga höju ma dahu xta huxu ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi du'mi ne bi jwatka ma jamfihu. Himbi jamasu hangu ma nda tho ya nt'utsa, mi handar johya ma nda 'ñepa m'efa, bi netho nda ts'uta har pont'i, ne bi hñuxa här ñ'ei ár thuxandö Jö.

³ Beñhu nö'ö togo bi me'spa ar tseti ya ts'okte xa mi utsa, ne njap'u hinda went'ahü hingi ne gi pefu.

⁴ Nu'ahü hinxi zota ar pa gi uñhu ri tehu gi ntsawihu ar ts'oki.

⁵ Hage xka pumhnihu ya mhö bi hñup'a ri muihu ngu yá bötsi'ihu Jö, bi t'eñ'ahü njawa:

Ma tsi bötsi'ihu, yo gi tsamfu ár njutgu 'ra'ahü ar tsi Hmu, ne yo gi wenthu nu'mu tsu'ahü'ö.

⁶ Ngetho ar tsi Hmu umba ár mfuki nu'u togo mödi, ne umba ár mfeï gatho nu'u embabi yá bötsi.

⁷ Tsethu ar mfuki 'ra'ahü Jö, ngetho hant'ahü ngu yá bötsi. Hinjo'o n'ar bötsi togo ár dada hingi umba ár mfuki.

⁸ Ha nu'mu hingi 'ra'ahü ar mfuki ngu nu ma'ra, hingyá bötsi'ihu 'mu, go yá hot'u'ihu.

⁹ Nupya ma ga beñhu xta 'ñehüwa ma dadahu har ximhai, mi febgagihu ne ndi möhu. Yo'ö hinga othu ár Dada ma hñöhu, ne ga pe'su ar te.

¹⁰ Majōni numa dadahuwa mi tsukagihū 'ra ya tsi pa, ngu mi beñ'u mar ñho. Ha Jō febgagihū homga ma ñhohu, ne ga pe'su n'ar te xint'axi ngu'ō.

¹¹ Majōni hiñ'otho n'ar mfeì ga johya ga hòñhu, gatho tsotkagihū ma muìhu. Ha nu'mu da zo ma mfenihū, m'efa ga pe'su n'ar hogamui, ne da tsa ga othū nō'ō xiñho.

Nu'u togo hep'u ár nhwēki Jō

¹² Jange juxu ri 'yehū xi datho, ne nuya ri ñōhmuhū xi nzatho.

¹³ Ne hyoju n'ar 'ñu njōntho. Njap'u nuna ri wahu xi wengi hinda k'oxa ar ndo'yo, da mengi da zo xiñho man'agi.

¹⁴ Umba ri muìhu gi 'buhwihū n'ar hogam'ui gatho nu ma'ra, ne gi pe'su n'ar mfeni xint'axi. Ngetho nu'u hinte pets'i, hinda ma da hyandwa ár hmi ar tsi Hmu.

¹⁵ Ntsuñhu, yo ma da bomp'u n'a da hyep'u ár nhwēki Jō. Ne da mudi da zot'a ár muì, ne da 'yot'a nō'ō hingi ho. Ne njap'u da mudi da ts'okwa yá mfeni ma'ra.

¹⁶ Yo ma da m'up'u n'a di 'bengwi ya jō'i, wa hindi ne da numansu nō'ō di 'ñe mhets'i. Ngu ar Esau bi thoka nō'ō mi t'embabi mar 'bet'o t'u, bi pati nda t'umba n'a mohi ar ñhuni.

¹⁷ Xka pōhu himbi t'ekwabi, mōdi m'efa mi nemhō nda hñōnga ar njōpi, ne himbi tsa. Bi nō'mahmō yá gida, ha himbi t'umbabi ar seki.

¹⁸ Nu'ahu hinxka kwathū har t'ohō mi tsa ngi thañhu, ngu ya me Israel bi tho mam'et'o, ne ngi hyanthū mi pōxa ar tsibi, xa mar m'exui, ne mi ja ar 'yomndōhi.

¹⁹ Hinga 'yohū ár ñheti ar k'axt'athuxi, ne hinga 'yohū nunar mhō mi nzote. Nu'u togo bi 'yode bi 'yadi nda ñhe.

²⁰ Ngetho himi tsa nda zeta nō'ō mi nsipabi, mi enō: Nu'u togo nda 'ñexa ár wa har t'ohō mōdi mar meiti, nda tho nk'ahni wa nda nsu'sa n'ar maza.

²¹ Xa mar dōta ár nsu mi nheki. Gesē ar Moise bi 'ñenō: Xa di nhwōt'i di ntsu.

²² Nu'ahu xka kwathū har t'ohō ár thuhu Sion, hár hnini Jō togo te, har Herusalen mhets'i, pontho xka 'buhwihū nu'u ra nzeýe ya enxe.

²³ Xka kwathū hár mhunts'i nu'u ya hmökabōtsi xi thu'spa yá thuhunū mhets'i, ne xka tsuhū Jō togo ot'wa ar ts'ut'wi gatho. Ne xka nthōskwihū ya hogajō'i xi du xi zonga xiñho hár ñōni.

²⁴ Xka kwathū xka tsuhū gesē ar tsi Hmu Hesukristo, togo 'ñu ar 'ra'yo nkohi. Ne ár ji bi nō'mi xa dōta ar ñho ñ'udi, hingi ñhehwi ár ji ar Abel.

²⁵ Jamasuhū yo ma gi fe'sfu ár mhō togo zoju. Ngetho nu'mu himbi k'ont'a nu'u bi me'spa ár mhō togo mi zokwa har ximhai, hanja ga k'onthū nu'mu ga fe'sfu ár mhō Jō bi e mhets'i.

²⁶ Nunar mhō bi japi bi nhwōt'a gatho nuwa har ximhai, nupya xi ñōtkagihū xi 'ñenō: Hōnse man'agi ma ga japa da nhwōt'a hinge hōnse ar ximhai, xoge mhets'i n'ehe.

²⁷ Nú'mu enō, man'agi, ne da 'ñenō ma da hwōnga gatho nō'ō tsa da 'ñōni ne xi thoki. Hōnse da gohi nu'u hingi tsa da 'ñōni.

²⁸ Jange nu'mu xta hòñhu n'ar ts'ut'wi hingi tsa da 'ñōni, ma ga umfu njamōdi Jō, ne ga pepabihū ngu ne'ō, ga pe'sfu ar ntsu ne ar ntsuni.

²⁹ Ngetho ma tsi Dadahu ñhehwi n'ar tsibi tsōt'a xoge.

1 Yo ma gi hyehū da the ar mhöte di pe'su n'a ngu n'a nuya di nkuhu.

2 Yo ma gi hyehū gi umfu ar tsaya ma'ra ha ri nguhu. Ngetho 'ra mödi hinxi bödi, xi umba ar tsaya ya enxe ha yá ngu.

3 Beñhu ya 'yofadi, hu ri muihu wande gi owihu mahyegi har fadi. Yo gi pumhnihu nu'u xi mfei, ngetho gi pe'sasehu ri ndo'yohu n'ehe.

4 Tsuñhu ar nthöti ne suhu dar nt'axi. Ha nu'u 'bengwi nu'u hinxi nthötwi ne nu'u ka yá nthöti, Jö ma da hñö'spa majöni.

5 Nzöñhu hingi hyoju ar bojö, ñhogamuihu nö'ö gi pe'su. Ngetho Jö bi 'ñenö: Hinga hek'a'i, hinga pumhni'i.

6 Jange hinga tu ma muihu ga eñhu:

Ar tsi Hmu go faxkagi, hinga ntsu.

Te da jakaga ar jö'i.

7 Beñhu ri ma'yohu togo bi xi'ahu ár mhö Jö. Hyanthu tengu bi njöpabi yá m'ui, ne temfu yá jamfi.

8 Ar tsi Hmu Hesukristo get'ö ngu maham'u, ar pania, ne hiñham'u da mponi.

9 Yo ma gi ñhehu da ka'ahu ma'ra ya nt'uti hingi o yá 'ñu. Ngetho xiñho gi zeta ri jamfihu hár nhwëki ar tsi Hmu, hinga ha ya ñhuni. Nuyū hinte bi maxa nu'u togo mi jap'u.

10 Di pe'su n'ar m'oxm'oñho habu nuya möjö mi mpe hár nijö Jö mi 'bu maham'u, hingi tsá da hñöka ar m'oñho da zi.

11 Nunar döngamöjö mi kut'a har nijö ár ji ya meti nda t'unga ngu ar m'oñho, ne nda thökwa yá ts'oki ya jö'i. Ne nuyá ndo'yo nuya metiyu nda ts'öt'a yap'u habu hinte mi 'bu.

12 Jange ar tsi Hmu Hesukristo n'ehe, bi tho nthi har hnini, ne njap'u nunár jise bi nö'mi, da hñökwa yá ts'oki ya jö'i.

13 Ma ga poñhu 'mu ga thöhu nthi, ne ga enthu ma tehu ga thohu nuya ugi ngu bi tho'ö n'ehe.

14 Ngetho hindi pe'suwa n'ar hnini hiñham'u da göts'i. Di hoñhu nö'ö man'a xi 'ñep'u.

15 Nu'mú, ma ga tutwabihi Jö n'ar thuhu ngu n'ar m'oñho, ngetho di 'buhwihu ar tsi Hmu Hesukristo. Ma ga eñhu nunar m'oñhonu, ponga ha ma nehū mat'wa ár thuhu Jö.

16 Ne ga othu xiñho hinga pumhnihu ga mfaxu n'a ngu n'a, ngetho nuya m'oñhoyu numañho Jö.

17 'Yothu ri ma'yohu, yo ma gi thöthu nö'ö xi'ahu. Ngetho nu'u hingi tsaya su'ahu, pödi ma da thö'spa majöni. Jahup'u ne da njohya da 'yot'e, hinga di tu yá müi, ngetho nunu hinte fax'ahu.

18 'Yafu Jö da maxkagihe. Di beñhe hinte tsukagihe ma mfenihe, ngetho di nehe ga öthe xiñho gatho.

19 Hönse m'et'o di xi'ahu gi 'yafu ngut'a da tsá ga map'u man'agi.

Nt'ëdi ya ku ne mhat'wa Jö

20 Jö unga ar hogam'ui, ne bi japi bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo man'agi, nuna ar hoga Ma'yo bi nö'ma ár ji bi du'ma n'ar 'ra'yo nkohi hiñham'u da göts'i.

21 Gese Jö da max'ahu gi 'yothu ya hoga 'befi ngu ne'ö, ne da mpe ha ri muihu da tsá gi 'yothu nö'ö numañho. Da njap'u ngetho tsix'ahu ar tsi Hmu Hesukristo, togo di 'ñepi da t'umba ar nsunda hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

22 Di a'ahu tsi kuhu, gi hñöñhu nunar mhönu hup'a ri muihu, nuna n'a tsi tui xta ot'ahu.

²³ Pöhu, xi nthē ma tsi kuhū Timoteo. Nu'mu ngut'a da thokwa, ga me'be ma ga k'ös'ahe.

²⁴ Zengwagihu gatho ri ma'yohu ne gatho ya ku. Peñ'ahu nzengwa nuya ku me Italia.

²⁵ Dá hyex'atho'ihu ár nhwëki Jö. Dá njap'u.

AR SANTIAGO

Ar he'mi bi 'yot'a ar Santiago

Ar nzengwa

¹ Dar Santiago, ár 'begogi Jö ne ar tsi Hmu Hesukristo, di zengwa'ihü gatho nu'ahü yá 'beto'ihü nu'u 'ret'amayoho yá t'u ar Israel ha gatho ya hai xka mfonthu.

Ar hoga mfödi unga Jö

² Ma tsi kuhü, njohyahu nú'mü gi thohü tsant'ö ya thogi.

³ Gi pöhu nu'mü nts'at'ahü ri ñ'emüihü, ma da hñuxa ri ts'etihü.

⁴ Umba ri müihü da nheki ri ts'etihü ha nö'ö gi pëhu, ne gi ñöxü xiñho, hinte gi k'athü.

⁵ Nu'mü n'a'ahü gi k'athü ar mfödi, 'yafu Jö ne da 'ra'ahü, ngetho nö'ö xa unga nzeye ne hingi ñös'ahü.

⁶ Ñ'emüihü gi 'yafu, hingi yomihü. Ngetho nö'ö togo yomi, ñhehwi nuyá mpunts'i ar döñhonthé xa tuxta ar ndöhi, mawa di manü.

⁷ Nu'u togo njap'u, yo di benga ja tema da umba ar tsi Hmu.

⁸ Nö'ö togo yót'a ár mfeni, hingi 'yo n'adar 'ñü.

⁹ Nunar tsi ku hyoya, dá njohya xi numansu Jö.

¹⁰ Ha nö'ö togo pe'sa yá m'ets'i, dá njohya xi hyoma hai Jö, ngetho nö'ö ngu ár ndöni n'ar döni, ma da thotho.

¹¹ Ngetho nu xta boxa ar hyadi ne da pat'i, ar döni da 'yot'i, da da ár ndöni ne da m'eta ár nzatho. Njap'utho nö'ö togo the ya ñho, da m'eta mateda yá m'ets'i.

Ga tsethu ya ts'ati

¹² Nzatho nunar ñ'ohö da tho xiñho nú'mü ts'ati. Ngetho nu xta tho nunar ts'atinü, ma da hñönga ar te ngu ar nthöhö xi ñöt'wa Jö gatho nu'u togo mödi.

¹³ Nu'mü n'a ts'ati da 'yot'a nö'ö hingi ho, yo ma da 'ñenö go tsata Jö, ngetho Jö hingi tsá da ts'ati da 'yot'a nö'ö hingi ho, ne hinto tsat'ö.

¹⁴ N'a ngu n'a ts'ati nú'mü hár mfenise tsits'i da 'yot'a nö'ö ne ár ndo'yo.

¹⁵ Nunar mfeninu, ngu n'ar 'behñö ñ'u, da 'rogi ar ts'oki, ne xta 'yot'e, da 'yonga ar ndöte.

¹⁶ Ma tsi hmöka kuhü, yo gi 'behü ar 'ñü.

¹⁷ Gatho ya hogant'uni xa xiñho, bi e mhets'i, bi pëhna ar Dada togo ár meti ar ñot'i. Nö'ö hingi mponi, ne hingi pata ár mfeni, ngu mponga ar xudi.

¹⁸ Go bi ne'ö bi jajü da ntehu man'agi har mhö majöni da oxu, ne da nugagihü ngu ar 'bet'o sofo ma da njuxa m'efa.

Nu'u togo ot'a ngu mönga ar hoga mhö

¹⁹ Jange tsi kuhü, xojü xiñho ri guhü gi 'yohü, hinge dama gi thöhu, ne hingi mbo ri kwehü ngut'a.

²⁰ Ngetho nö'ö togo mbo ár kwe, hingi pe nö'ö ne Jö da mefi.

²¹ Jange hyehup'u gatho nö'ö hingi ho ne gatho nuya ts'omfeni. Pe'su n'ar hogamü gi hñöñhü ar hoga mhö xi t'ut'ahü. Nunar mhönu tsá da pö'ahü.

²² Ne gi 'yothü nö'ö mönga ar hoga mhö, hinge hönse gi 'yoxthü. Nu'mü hingi 'yothü, gi nts'oksehü.

²³ Ngetho nu'mu n'a da 'yoxa ar mhö, ne hinda 'yo'te, ñehwi n'a handase ár hmi har ñhe.

²⁴ Nö'ö xi wadi xi hyanda ár hmi ne bi ma, m'efa bi pumhni tengu ár hmi.

²⁵ Ha nö'ö togo huxa ár da har 'bepate xi hoga ma muihu, hingar döni, umba ár mu'i teni da 'yot'a nö'ö mö, ne njap'u nzatho gatho nö'ö ot'e.

²⁶ Nu'mu n'a enö xa hongä Jö, ne hingi tsä da got'a ár ne, nts'okse, ne gatho nór 'befi hongä Jö, hinter m'ep'u'ö.

²⁷ Nunar thongajö xint'axi ne hinte pe'sa ya jaxt'i hár nthandi Jö ar Dada, gehnu ma ga xi'ahu: Tsoñhu ya tsi hyoyabötsi ne ya 'ranxu tho ar k'at'i, ne gi ntsuñhu hinda jaxt'a ri m'u'ihu gi mewihu ar ximhai.

2

Hingi hwanthu 'ra

¹ Ma tsi kuhu, dá nheki nuna ri ñ'emuihu gi pe'sfu ma tsi Hmuhu Hesukristo, yo gi hwanthu togo gi zohu.

² Ngetho nu'mu ha ri mhunts'ihu da zonga n'ar ku di hö ya k'axt'amfo'ye ne ya hoga he, 'mefa da zonga man'ar tsi hyoya ku di he 'ra ya tsi njumfo,

³ ne gi numañhohu nuna hö ar nzatho he, ne gi ñembabihu: Hñuxnu ha ya hoga nthuts'i. Ha gi ñembabihu nunar tsi hyoya: 'Bap'utho. Nu'mu gi ne gi hñudi, hñup'u har hai.

⁴ Hage hingi hwanthu njap'u ya ku 'mu, ne gi teñhu ya mfeni hingi ho.

⁵ Ma tsi hmöka kuhu, di ne gi 'yoxu nö'ö ma ga xi'ahu: Hage hinxi hwahna Jö nuya hyoya jawa har ximhai da me'sa nzeye ar jamfi, ne da yut'a hár ts'ut'wi xi ñot'wabi nu'u togo mödi.

⁶ Ha nu'ahu xka hyomfu ar hñö nö'ö ar tsi hyoya. Hage hingo nu'u pe'sa yá m'ets'i togo ja'ahu gi thohu ar ts'om'ui, ne gehyu togo tsix'ahu ma da 'bap'ahu ha ya ts'ut'wi.

⁷ Ha hinga gehyu togo tsamba ar hoga thuhu bi mhat'ahu n'ehe.

⁸ Nu'mu xa majöni gi othu ngu enga ar 'bepate xa döta ár nsu, gi teñhu 'mu ngu enga hár T'ofö Jö: Mö ri ñ'ohu ngu gi mhöse. Njap'u gi othu xiñho 'mu.

⁹ Ha nu'mu gi hwanthu ri ñ'ohu, gi othu ar ts'oki, ne xka ts'ojwu ar 'bepate, 'ñudi gar ts'oktehu.

¹⁰ Nu'mu n'a umba ár mu'i da 'yot'a gatho ngu mönga ha ya 'bepate, ne nu'mu da ts'oka n'a xenitho, da tho'xa xoge.

¹¹ Ngetho get'ö togo bi ñenö: Yo gi tsimba ár nthöti ma'ra, get'ö xi ñenö n'ehe: Yo gi ñhote. Ngetho nu'mu hingi tsimba ár nthöti man'a, ha gi hote, njap'u xka ts'okwa ya 'bepate Jö.

¹² Jange 'buhu ne gi ñöhu ngu nu'u ma da thö'spa majöni har 'ra'yo 'bepate xi hoga ma muihu.

¹³ Har thöxamajöni hinda ma da m'e'spa ar nhwëki nu'u togo himbi me'sa ar nhwëki. Ha nunar nhwëki töpa ár nsu ar thöxamajöni.

Ar ñ'emuisse hinter me'ö nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi

¹⁴ Ma tsi kuhu, te da ma'xa n'ar ku da 'ñenö pe'sa ar ñ'emui ne hinte nheki yá hoga 'befi. Hanja da tsä da mpo n'a nu'mu honse di mpe'sa ar ñ'emui.

¹⁵ Xi'mu n'ar ku ar ñ'ohö wa ar 'behñö, hinte kö ár dutu, ne hinte pe'sa te da xi hyax'mu,

¹⁶ ha nu'ahu gi ñembabihu: Di möhu ter entho, ñhexu xiñho ne niñöhu, ne hingi umfu tema hongä ár ndo'yo, tema ñho gi umfu 'mu.

¹⁷ Njap'u ar ñ'emui n'ehe, nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi, hinter me'ö.

¹⁸ Tsá da 'ñenga n'a: Nu'ge gi pe'sa ar ñ'emui, ha nuga di pe'sa ya hoga 'befi. Utka ri ñ'emui hinte pewi ya hoga 'befi, ne nuga ga ut'a ma ñ'emui di pewi ya hoga 'befi.

¹⁹ Gi jamfi n'ada Jö 'bui. Xiñho'ö. Njap'u nuya ts'ondöhi jamfi n'ehe, ne xa nhwöt'i ntsu.

²⁰ Xa xka 'be ri mfeni. Ham'u ma gi pödi, nunar ñ'emui, nu'mu hingi pewi ar hoga 'befi, hinter me'ö.

²¹ Ma palehu ar Abra bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho bi 'yot'a ar hoga 'befi nú'mu mi datwa Jö ar Isa ár t'u, ngu n'ar m'oñho.

²² Ha hingi handi, ar ñ'emui bi mpefi mahyegiwi ya hoga 'befi, ne bi japi bi nxoge nú'mu mi t'ot'a ya hoga 'befi.

²³ Njap'u bi thogi ngu enga hár T'ofö Jö habu enö: Ar Abra bi ñ'emui Jö ne bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ne bi nsipabi ár ñ'owi Jö.

²⁴ Hyanthu 'mu, nuya jö'i numañho Jö ngetho ot'a ya hoga 'befi, hinge honse thandwa ár ñ'emui.

²⁵ Njap'u ar Rahab mar ts'o'behñö, bi nhu hinte ma ts'oki mi tu, ngetho bi umba ar tsaya yá m'ehni, ne bi ko'sa ha man'ar 'ñu.

²⁶ Ngetho jangu ar ndo'yo, nu'mu k'at'wabi ar hñö xi du, njap'utho ar ñ'emui n'ehe, nu'mu hingi pewi ya hoga 'befi hinter me'ö.

3

Nö'ö pe ma nehu

¹ Tsi kuhu, yo xa gi hoñhu gi ñ'utatehu nzeye'ihu, ngetho gi pöhu ma da thobgagihu nö'ö ar pa da thöxamajöni.

² Ngetho gathö di ts'okwabihu Jö. Nu'mu di 'bu n'a hinte ts'okwa Jö nú'mu ñö, nö'ö xa 'bui xiñho, ne pe'sa ar ts'edi da zöma xoge ár ndo'yo.

³ Nuju di tutwabihu ya bojö ha yá ne ya fani, ne da 'yotkagihu. Njap'u di ethu gathö ár ndo'yo.

⁴ Nuya motsa n'ehe, mödi nda döta ne di ntöxkwi ya 'yomndöhi, t'et'a tsixa n'ar tsi t'ulo n'e, ne et'a habu da ne nu'u et'i.

⁵ Njap'u ma nehu n'ehe, gehnu n'ár tsi xeni ma ndo'yohu, ne tsá da 'yot'a ya döta 'befi. Hangu ár döta ar mboza tsá da tsö n'ar tsi t'ulo tsibi.

⁶ Ne numa nehu gehnu n'ar tsibi. Ja ñuxhnu ya ts'oki jawa har ximhai. Nunar nenü huxa ha ma ndo'yohu, xi ts'omba ár m'ui gathö nö'ö xi hyoka Jö. Gesé ár tsibi ar 'bexui tsö nunar tsibinu.

⁷ Ngetho gathö ya zu'we ja har ximhai, ya ts'intu, ya k'eñö ne nuya zu'we ja har ñhonthe, xi tsá xi zönda ar jö'i.

⁸ Ha hinjo'o n'ar jö'i xi zönda ár ne. Ngu n'ar hñeni hingi tsá da m'a'mi, xa ñuxa ar 'ñethi hote.

⁹ Getnu di nsundahu Jö ar Dada, ne getnu di tsañhu ya jö'i di hñöxa Jö.

¹⁰ N'adar ne habu ponga ar nsunda ne ar nts'ani 'mu. Ma tsi kuhu, yo gi njahup'u.

¹¹ Hage n'adar pothe habu ponga ar uthe ne ar júthe.

¹² Tsi kuhu, hage n'ár 'bai ar iuxi tsá da unga ya 'ro njuka ar nziki, wa n'ár 'bai ar obxi da unga ya iuxi.

Ar mfödi di 'ñe mhets'i

¹³ Nö'ö togo ja ri mfödihi ne xiñho ár mfeni, ñ'uhu ri hoga 'befihu da nheki gi pe'su n'ar hogamu, hingi ñ'exu.

¹⁴ Ha nu'mu gi gesehu, ne gi benthu ar tuhni ha ri muihu, yo gi exa ri nsuhu gi eihu gi pesu ar hoga mfodi, ne hingi njap'u.

¹⁵ Ngetho nunar mfodin gi teihu, himbi pehna Jö. Gehnu ár meti ar ximhai, xi bense ya jö'i, ne go unga ar ts'ondöhi.

¹⁶ Ngetho nu habu ja ar gese ne ya tuhni, nunu hinte janu ar hogam'ui, honse nö'ö xi nts'otho.

¹⁷ Ha nunar hoga mfodi di 'ñe mhets'i, m'et'o xint'axi, hingi hongar tuhni, di mönga ar hogamhö, ar hogajö'i. Di hwëka ma'ra, ne ot'a n'ar hoga 'befi, hindi ñ'ont'utho, gatho umba ár muí ot'a xiñho.

¹⁸ Ne nu'u togo pe'sa ar hogamui ot'a ar hoga 'befi, ma da hñönga n'ar m'ui ter entho.

4

Ar ntsixkwi ya meximhai

¹ Habu di 'ñe ya tuhni ne ya nt'utsate gi pesu. Hage hinge di 'ñe ngetho te gatho gi nehü, ne gathoyu nxint'a ha ri mfenihu.

² Gi hoyoju ne hingi pesu. 'Butho gi ñhohu ne gi ñö'spabihu yá ñho ma'ra, ne hingi tsa gi tsuhu nö'ö gi nehü. Xa gi ntuñhu ne gi weñhu, ha hingi tiñhu nö'ö gi teñhu. Hinte gi pesu ngetho hingi afu Jö.

³ Ha nu'mu gi ahü hingi t'a'ahu, ngetho gi ahü ngu ne ri ts'omfenihu.

⁴ Gi ñhehwiñhu n'ar jö'i ka ár nthöti. Wa hingi pöhu nö'ö togo ntsixkwi ar ximhai ntoxkwi Jö. Nu togo ne da ntsixkwi ar ximhai, hotwa ár xutha Jö.

⁵ Wa gi beñhu hinter me'ö te mönga hár T'ofö Jö habu enö: Nunár Hñö Jö xi japi 'bu ha ma muihu, xa tuse mökagihu.

⁶ Ha nö'ö xa hwëgagihu ár mfats'i, jange enö njawa: Jö ntoxkwi ya ñ'ets'i, ne faxa nu'u 'yo nts'a'mtho.

⁷ 'Yothwu Jö, yo gi ñhehu da dö'ahu ar ts'ondöhi, ne da 'wege da ma'ö.

⁸ Kwathu gi hyoñhu Jö, ne da wat'i da hyoñ'ahu n'ehe. Nu'ahu xka 'yothu ar ts'oki, xuju ri 'yehu. Ne nu'ahu gi yót'a ri mfenihu, jafu da t'axka n'agitho.

⁹ Dá du ri muihu gi nzoñhu. Dá the ri thedehu da zo ar ts'oni. Dá the ri johyahu, da zop'ahu ar dumui.

¹⁰ Nts'a'mhu hár nthandi ar tsi Hmu, ne go da 'ñes'ahu ri nsuhu.

Hinga theñhu ya ku

¹¹ Tsi kuhü, yo gi nthenteñhu n'a ngu n'a. Ngetho nu'u togo ot'a njap'u, pontho thenga ya 'bepate ne embabi hinter me'u. Hingi ne da 'yote, ne go ne'u da hñö'spa majöni ya 'bepate.

¹² N'ase togo xi unga ya 'bepate, ge'ö togo tsa da unga ar mpöho, wa da japa ya jö'i da m'edi. Xi'ge, togo'i gi 'yapa ár mfeí man'a.

Hyoñhu gi 'bet'ohu Jö

¹³ Ha gi ohupya, nu'ahu gi exu ri nsuhu gi eihu: Nupya wa xudi ga möhu ha n'ar hnini, ne ga 'buhunu n'a njeje, ga mpahu ne ga töhu ya bojö.

¹⁴ Honse hingi pöhmöhu tema da tho xudi. Ngetho ter me'ö ri tehu. Ha hingi ñhehwiñhu ar 'böngui, n'a tsi tui da nheki ne da m'etho man'agi.

¹⁵ Nö'ö xiñho gi 'ñeñhu: Nu'mu njap'u ne ar tsi Dada ne da hmiju ar te, ga othu nuna ne nuyu.

¹⁶ Nu'mu hingi eihu njap'u, gi exa ri nsuhu, ne gatho nö'ö hingi et'a Jö m'et'o, hingi ho.

¹⁷ Ha nö'ö pödi da 'yot'a nö'ö xiñho ne hingi ot'e, ts'okwa Jö.

5

Ts'ohna nu'u pe'sa ya ñho ne to'ma ya hyoya

1 Yohupya, nu'ahū gi pe'su nzeje ri ñhohu, nzoñhu ne xa gi mahū, ngetho xa ma gi thohū ar hyoya ne ar thuhu.

2 Nuya ri ñhohu xi 'yatho, ne xi zida ya zu'we nuya ri hehu.

3 Nuya ri k'axt'i ne ri t'axbojohū xi zida ar hai, gehyū ma da damajōni gi njahup'u. Nuya ri ñhohū xka kwathū nuya ngōxapayū, pontho xka munsū ya tsibi, ma gi ntsöt'asehu.

4 Nuya 'befi xi 'yot'a ri 'begohū, kaxa Jö gi kahū ne hingi juthwū. Ne yá mhafi xi 'yo ar tsi Hmu togo xa pe'sa ar ts'edi.

5 Xka 'buhūwa har ximhai ngu xka nehu, ne xka 'yothū ngu xi ne ri mfenihu. Ne xa xka noju, pontho ngu n'ar meti xi t'ent'i da tho.

6 Xka hñu'su ne xka hyohū nunar tsi hogajō'i ñhetho.

Pe'su ar ts'eti ne gi 'yafu Jö

7 Jange tsi kuhū, pe'su ar ts'eti, to'mhū ar pa da 'ñep'u ar tsi Hmu. Jangu ar wōhi to'mi da da ar 'bet'o 'ye, wa nuna ta m'efa, ne da ndui da mpot'i, ne ja da nxofo.

8 Hö, pe'su ar ts'eti ne tseta ri muihu, ngetho ar tsi Hmu 'bap'utho da ehe.

9 Tsi kuhū, yo xa gi ngaxtehū te gatho gi hoxū ri kuhū. Nu'mū hin'ö, ma da t'ek'ahū ri mfeihu, ngetho nö'ö togo ma da hñöxa majōni, 'ba ar 'ñu da ehe.

10 Tsi kuhū, pe'su ngu n'ar nt'uti gi temfu yá ts'eti yá m'ehni ar tsi Hmu bi mömp'u ár mhö. Teñhu hanja bi tho'u ya dumui.

11 Nuju di nuhū nzátho nu'u tho ya thogi. Xka 'yohū tengu mi pe'sa ar ts'eti ar Hob, ne xka pōhū tema ngöts'i bi umba ar tsi Hmu, ngetho xa dōta ár nhwēki ne ár hogamui.

12 Honse nö'ö xa di tet'ahū tsi kuhū, hinte gi 'ñethū made, ngu ar mhets'i wa ar ximhai. Nö'ö gi eñhu hö, di njap'u, ha nö'ö gi eñhu hin'ö, hin'ö. Yo ma da thus'a ri mfeihu.

13 Nu'mū ja te tup'a ri muihu, 'yafu Jö. Ha nu'mū gi johyahu, tuthwū Jö.

14 Ha nu'mū gi hñeñhu, zoñhu ya ndö har nijö da 'yapa Jö gi thixū, ne da gos'ahū ar nziki da e pōta ar tsi Hmu.

15 Nu'mū da t'apa Jö ne di ñ'emui, go gehnu japi da dixa ar dathi, ne ar tsi Hmu da guts'i. Ha nu'mū xi 'yot'a n'ar ts'oki, da mpumbabi.

16 Ndahū ri ts'okihu n'a ngu n'a, mhathwū Jö n'a ngu n'a, ne da tsā gi thixū. Nu ár hoga nt'adi n'ar hogajō'i, xa te gatho tsā da 'yot'e.

17 Ar Elia mar ñ'ohö mi tho ya ts'omfeni ngujū n'ehe. Ne bi zit'a ár mui bi 'yapa Jö hinge nda 'wöi, ne himbi 'wö xoge ar ximhai hñu njeje ne 'rato nzónö.

18 Bi mengi bi 'yapa Jö, ne bi 'wöi man'agi, ha nunar hai bi mengi bi unga ár sofo.

19 Tsi kuhū, nu'mū gi ko'su n'ar ku xki 'be ar 'ñu majōni,

20 pōhū nö'ö togo da japa n'ar ts'okte da zop'u ár ts'o'ñu, ma da japi da k'ont'a ár pa ndi ma har 'bexui, ne xi mpunga nzeje ya ts'oki.

ÁR NDUJ AR PEDRO

Ár nduj ar he'mi bi 'yot'a ar Pedro

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Pedro, ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Di ot'ahü nunar he'minu, nu'ahü xka mfonthu ha ma'ra ya hai núnu Mponto, Ngalasia, Nkapadosia, N'asia ne har hai Mbitinia.

² Jö ar Dada xki hwañ'ahü ya maham'u ngu xki beñ'ö, ne bi hñux'ahü nda t'axk'a ri m'uihu ár Hñö Jö. Njap'u da tsá gi 'yothu Jö, ne nda xuk'ahü hár ji ar tsi Hmu Hesukristo. Dá hñus'a ar nhwëki ne ar hogam'ui t'a'ahü.

N'ar döta ndo'mi

³ Nsunda Jö ár Dada ar tsi Hmu Hesukristo, togo bi hwëgagihu da m'uhü man'agi. Ne xa di 'withu di to'mhu nö'ö xi 'ñep'u, ngetho bi mengi bi nte man'agi ar tsi Hmu Hesukristo.

⁴ Ne ma ga höñhunu mhets'i n'ar ñho hiñham'u da nhwati, hinto da tsá da jaxt'i, ne hinda tho ár nzátho. Gehnu xi t'egagihunu.

⁵ Ár ts'edi Jö faxa ma ñ'emuihu ga höñhu nunar mpohö xi t'egagihu, ne da t'aju ha ya ngöxapa.

⁶ Ne go gehü ja'ahü gi njohyahu, mödi 'ra ya tsi pa gi thohü ya nt'utsa, nu'mu njap'u handa xiñho ar tsi Dada.

⁷ Ne njap'u da ts'at'a ri ñ'emuihu, töta ár ñho ar k'axt'abojö t'ent'a har tsibi, ne da 'we gatho nö'ö hingi ho, mödi ma da thotho. Ha nuna ri jamfihunu ma da t'e'spa ár nsu, ne da nhumañho xta ep'u ar tsi Hmu Hesukristo.

⁸ Hinxka hyanthu ha gi möhu, ne gi ñ'emuihu mödi hingi hanthupya. Nunar jamfinu ja'ahü gi pe'su n'ar johya xa nzátho, hingi tsá ga möñhu tengu'ö.

⁹ Ne gi tsuhu ar mpohö, gehnu gi ñ'emuihu gi tsuhu.

¹⁰ Nuyá m'ehni Jö bi ñ'ani ne bi hñet'u tema ndi bönga nunar mpohö xki ñhöt'ahü, ne bi möñ'u nunar nhwëkinu xki t'ek'ahü.

¹¹ Mi het'u xiñho togo ne ham'u ma nda tho nö'ö xki xipa ár Hñö ar tsi Hmu Hesukristo mi pes'u. Gehnu mi xip'u tema ugi ma nda tho'ö, ne ya döta njöpi nda e m'efa.

¹² Xki t'utwabi'u nehe hinge nda zu nuya ñhoyu, go ma nda zuju. Nö'ö mi möñ'u maham'u, xi xi'ahupya nu'u togo hömpa ár ts'edi ár Hñö Jö, gehnu xpa e mhets'i. Gathoyu nemhö da bö xiñho ya enxe.

Ts'ónkagihu ga 'buhu n'ar m'ui xint'axi

¹³ Jange umba ri muihu gi pöhu tema gi pehu. Da xo ri dahü, ne gi to'mthohü ar nhwëki ma da hö ma tsi Hmuhu Hesukristo xta ehe.

¹⁴ Nupya gar bötsi'ihu Jö gi ohü gatho nö'ö nsi'ahu. Jange yo gi nehü nuya ts'oki ngi othu maham'u nu'mu hinge ngi pöhu ngi 'yothu ar ñho.

¹⁵ Jangu nö'ö togo bi zoñ'ahü xint'axi ár m'ui, gi njahup'u n'ehe, dár nt'axi gatho nö'ö gi 'yothu.

¹⁶ Ngetho njanu xi mönga Jö har T'ofu: Dár nt'axi ri m'uihu nguga xint'axigi.

¹⁷ Ha nu'mu gi ndöñhu ngu ri Dadahu togo ot'a ar hoga ts'ut'wi, umba ngu xi 'yot'a n'a ngu n'a, ne hingi hwantho; jange ntsuñhu hanja gi 'yohü gatho ya pa gi nehü ar 'ñu di ma mhets'i.

18 Ngetho bi njuk'ahū har m'ui hinte mar ñho bi zok'a ri dadahū. Ha nunar njut'i bi t'uni bi ts'iñ'ahū, hinge ngu nō'ō thege, ngu ar k'axt'i wa ar t'axbojō.

19 Gese ár ji ar tsi Hmu Hesukristo bi nō'mi, ngu n'ar tsi deti t'unga ngu ar m'oñho, xa 'bui xiñho ne hingar ts'onte.

20 Jō xki bengā nda 'yot'a njap'ū nū'mū hinxki hyokta ar ximhai, ne ka xi nheki nuya payū homp'a ri ñhohū.

21 Ne nuna ar ūgi bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, bi ja'ahū gi ñ'emūihū Jō, togo bi ko'spa ár te ne xi umba n'ar dōta nsunda. Njap'ū gi ñ'emūihū Jō, ne gi to'mbabihū ár mfats'i.

22 Xi t'axka ri muhū gi othu nō'ō majōni, ne ár Hñō Jō fax'ahū gi pe'su ar hoga mhōte hindi oxta mañō. Jange mhōhū n'a ngu n'a. Nunar mhōtenū di 'ñe ha n'ar hogamūi xint'axi.

23 Ngetho xka penju xka m'uhū man'agi. Hinge xka 'ñehupya ha n'a di the ár te. Xka poñhū ha n'a hingi the ár te, nū'mū ga pōthwū ár mhō Jō hō ar te ne hiñham'ū da thege.

24 Ngetho hár T'ofō Jō enō njawa:

Gatho ya jō'i ñehwi ya doni,
ne ár nsu ngu ár ndoni.

Xta 'yot'a ar doni da da ár ndoni.

25 Ha nunár mhō Jō hiñham'ū da thege.

Gehnu ar hoga mhō xi nsi'ahū.

2

1 Jange hyehū n'agitho gatho ya ts'oki, ya nhemñhō, nō'ō gi yot'a ri hmihū, ya hyokte, ne ya 'yonga 'bede.

2 Xa gi hyoñhū ngu n'ar tsi t'ulo bōtsi ar 'ba di 'ñe mhets'i hinte xi nthōnts'i. Njap'ū gi tehū xiñho ne gi pe'su ar mpohō.

3 'Yothū njap'ū ngetho xka pōthwū ár nhwēki ar tsi Hmu.

Ar tsi Hmu Hesukristo ngu n'ar do pe'sa ar te

4 Kwathū gi hyoñhū ar tsi Hmu Hesukristo, togo ngu n'ar do pe'sa ar te. Mōdi nunar donū bi zanda nu'u togo mi hō ar ngu, ha Jō go bi hyandi ngu n'ar do xi thahni ne nzatho.

5 Gi njahup'ū n'ehe, di hñōx'ahū ar do hō ar te, n'a ngu n'a gi jafū da he'sa ár nijō Jō. Ne di hñōx'ahū ar mōjō pe'sa n'ar m'ui xint'axi, gi ent'a ri tehū ngu n'ar m'oñho numañho Jō, gi hōmfū ár ts'edi ar tsi Hmu Hesukristo.

6 Jange engā har T'ofō:

Pōhū di exnū Nsion ar mūdido dū'ma ar jōdo xi thahni nzatho.

Nu'u togo da ñ'emūibi, hinda ma da 'be ár tsā.

7 Jange nu'ahū xka ñ'emūihū, gi hanthū nzatho'ō. Ha nu'u togo hinxi ñ'emūi, ngu engā har T'ofō:

Nunar do bi zanda ya hongu,

nupya ar mūdido dū'mba ár jōdo ar ngu.

8 Ne enō n'ehe:

Gehnu ar do da japi da fe'sa yá wa ne da hwangi.

Ngetho nthewi ar mfets'e hár mhō Jō, gehyū ya me'sku. Njap'ū xki thuts'i nda njap'ū'u.

Ár hnini Jō

9 Ha nu'ahū yá bōtsi'ihū Jō xi hwañ'ahū, yá mōjō'ihū ar ndō mhets'i. Go ge'ahū ár hnini Jō 'bū xint'axi, ne ár meti'ihū'ō. Gese'ō bi hwañ'ahū gi xifu

ma'ra tengu ár ts'edi ne ár nsunda nö'ö togo bi zo'ahu ngi poñhu har 'bexui, ne gi 'buhupya har hoga hyats'i xa nzatho.

¹⁰ Maham'u hinge ngar hnini'ihu Jö, ha nupya hö, ya hnini'ihu'ö. Maham'u hinge ngi pe'sfu ár nhwëki'ö, ha nupya hö, xka hñömfu ár nhwëki.

'Buhu ngu ya 'bego'ihu Jö

¹¹ Tsi kuhu, di zo'ahu ngu ya nzoho ne ngu ya ne'ñu. Di xi'ahu gi hyehu nuya te gatho ne ri ndo'yohu, gehyu ntöxkwi nö'ö ne ri muihu.

¹² 'Buhu n'ar hogam'ui mateda nu'u togo hinxi jamfi, mödi 'yomp'a ri 'bedehu eñ'u xi nts'otho nö'ö gi othu. Ne xta ep'u ar tsi Hmu Hesukristo, ma da nsundabi Jö xta xo yá da, da bö'u mar ñho nö'ö ngi othu.

¹³ Ngetho gi jamfihu ar tsi Hmu, 'yothu gatho nu'u togo pe'sa n'ar nsu. 'Yothu ar ndö xi t'exa mañö,

¹⁴ ne gatho yá maxte, ngetho xi m'ehni da umbya mfei ya ts'okte, ne da 'ñe'spa yá nsu nu'u ot'a xiñho.

¹⁵ Ne Jö gi 'yothu xiñho, ne njap'u gi kothwu yá ne nu'u ya jö'i hingi numañho nö'ö di pehu.

¹⁶ 'Buhu wande hinto su'ahu, honse hingi jahu gi ne gi 'yothu nö'ö hingi ho. 'Yohu ngu yá 'bego'ihu ar tsi Dada.

¹⁷ 'Ñe'sfu ár nsu gatho. Möhu ya tsi ku. Tsufu Jö. 'Ñe'sfu ár nsu ar ndö n'ehe.

¹⁸ 'Bego'u, pe'su n'ar hogamui gi 'yothu ri hmuhu. Hinge honse nu'u togo ya hogajö'i, 'yothu nu'u xi ñhembu gi tsethu n'ehe.

¹⁹ Jö handa xiñho nu'u tho ya mfei hindi 'ñepabi, nuya thogi tseti, ot'e da gohwi xiñho Jö.

²⁰ Tema ñho gi juju nu'mu gi tsethu ar mfei ngetho xka nts'oju. Ha nu'mu gi thohu ar mfei ngetho gi othu nö'ö xiñho, njap'u hö, hant'ahu xiñho Jö.

²¹ Xi ts'oñ'ahu gi tsethu; ngetho ar tsi Hmu Hesukristo go bi tho'ö ya thogi ma nga thohuhmö, ne njap'u bi utkagihu ár m'ui ga teñhu.

²² Nö'ö hinte ma ts'oki bi 'yot'e, ne hinte mar nhemhñö bi bongá hár ne.

²³ Núm'u mi ts'ani, himi ko'sa ar nts'ani. Núm'u mi tho ya ugi, hinge mi xipabi nda njapabip'u n'ehe. Mi tsokwa gatho hár 'ye nö'ö togo ot'a ar hoga ts'ut'wi.

²⁴ Gese bi hñöska ma ts'okihu hár ndo'yo nú'mu mi ts'uta har pont'i, ne njap'u nu'u di 'buhu, hinte tsá te da jaju ar ts'oki. Nupya ga 'buhu ga othu nö'ö xiñho. Bi tho ar ugi'ö, ne njap'u gi pe'su ar nzaki.

²⁵ Ngetho ngi ñhehwihu. Ra ya tsi deti xki mfont'i, ha nupya xka penju xka tsuhu ar ma'yo su'a ri tehu.

3

Hanja da m'u ya nthöti

¹ Di zo'ahu nu'ahu gar 'behñöhu n'ehe, gi 'yothu ri dömehu, ne njap'u nu'mu togo hinxi ñ'emui, da hñönga ár mhö Jö hant'ahu ri hogam'uihu, hinge mahyoni gi zohu.

² Honse da hyant'a ri hogam'uihu xint'axi ne gi tsufu Jö.

³ Nuna ri ñhokihu, hinge xa gi hyoñhu nö'ö oxta mañö xa di thotho gi ñhoju. Yo xa gi ñhoxu ya hwexkabojö, ne hingi hyehu ya he gi ñ'exu.

⁴ Hyoñhu nö'ö di 'ñe mbo ri muihu. Nunar ñhokinu hiñham'u da thege. Gi umba ri muihu gi 'buhu n'ar hogam'ui, ne gi 'yothwu ar ñho ma'ra. Gehnu numañho Jö.

5 Ngetho njap'u mi ñhoka maham'u nu'u ya tsi 'behñö mi 'bu n'ar m'ui xint'axi. Ne mi to'mba ár mfats'i Jö, mi ota gatho nö'ö mi xipa yá döme.

6 Jangu ar Sara mi ota ar Abra, ne mi embabi ár hmu. Ha nu'ahü xka ehü di boni yá t'inxu'ihü, nu'mu gi 'yothü ar ñho ne hiñ'otho te gi tsuhü.

7 Di zo'ahupya nu'ahü gar dömehe, 'buhwihü ri 'behñöhü gi pe'su n'ar döta mfödi, ne gi umfü ar nsu di 'ñepi, ngetho hints'u nzeýe yá ts'edi. Beñhü gehnu ri ñ'owihü gi hñöngwi mahyegi yá njöpi Jö, ne njap'u hinte di ja te da k'a'sa da t'a'ahü nö'ö gi afü Jö.

Hanja da m'u gatho ya ku

8 Hár ngöts'i di xi'ahü gi beñhü n'adar mfeni, di ko ri müihü gi mhöhü ngu ya tsi ku, gi pe'su ar nhwéki ne gi ntsixkwihü gatho.

9 Yo gi ko'spabihü yá ñöni togo ot'ahü ar ts'oki, ne hingi ntsants'aniwi ma'ra. Nö'ö gi 'yothü, tetwathohü Jö, ngetho xi ts'oñ'ahü da t'a'ahü ar njöpi.

10 Ngetho ngu enga har T'ofö:

Nö'ö togo ne da mö ár te, ne da hyanda ya hoga pa,
hinda hye ár ne da mönga nö'ö hingi ho,
ne hinda hyegi da mönga ya nhemhñö.

11 Dá hye ar ts'oki ne da 'yot'a nö'ö xiñho.

Da hyonga ar hogam'ui, ne xta dini hinda hyegi.

12 Ngetho ar tsi Hmu handa xiñho nu'u pe'sa n'ar m'ui xint'axi, ne oxtho to'mi tema da 'yapabi.

Ne 'butho da umba yá mfei nu'u togo hingi ot'a xiñho n'ehe.

13 Ha nu'mü gi othu nö'ö xiñho, togo tsá te da ja'ahü 'mu.

14 Ne nu'mü ja te da nja'ahü ngetho gi othu xiñho, nzatho'ö. Yo gi jafumasu ne da pi'ahü, ne hingi tu ri müihü.

15 Nö'ö gi pehu, nsundahü Jö ar tsi Hmu ha ri müihü. Ne hyax'mü gi 'buhü xka ñhoju gi thöthü, hingi ñ'exu ne di 'benga nt'ek'ei nu'u togo añ'ahü teme di bongá ri ndo'mihü gi pe'su.

16 'Buhü hinte di tsu'a ri mfenihü. Ne njap'u nu'u jus'ahü ri 'bedehü enö gar ts'oktehu, da 'be yá tsá xta nu hingi njap'u. Xta nu'ahü gi pe'su n'ar hogam'ui, ngetho gi 'buhwihü ar tsi Hmu Hesukristo.

17 Xiñho'ö nu'mü gi thohü ya thogi ngetho gi othu nö'ö xiñho, nu'mü njap'u ne ar tsi Hmu, hinge gi thohü ya thogi ngetho gi othu ya ts'oki.

18 Nunar tsi Hmu Hesukristo bi tho n'agitho ar ndöte, njap'u bi hñöga ma ts'okihü. Ar hogajö'i bi unga ár te bi pokagihü nuju xta othu ya ts'oki, ne da zixkagihü ma ga 'buhwihü Jö. Majöni bi du ár ndo'yo, ha nu ár hñö himbi du, pontho bi mengi bi nte nú'mü mi nanga man'agi ár ndo'yo.

19 Nunár hñö bi ma ba humbyá hmi nu'u yá hñö ya jö'i bi jot'i.

20 Nu'u maham'u himbi ne bi 'yode, hangu bi do'mahmö Jö, gatho ya pa bi zi'spa ar Noe bi hyoka ar motsa. Himbi k'ont'a nzeýe ya jö'i, honse hñöto bi bongi nda jöt'a har dehe.

21 Nunar dehenu bi ñu'sa ar ximhai, ñhehwi ar xixthe nuya payu. Nunar xixthenu, hinge di nehü ga xuju ma ndo'yohu. Gehnu n'ar nt'udi di uñhü hár nthandi Jö hinte tsuka ma mfenihü, ne xta mpohü. Gathonu xta hñöhü ngetho bi mengi bi nte ar tsi Hmu Hesukristo.

22 Gehnu mi wadi bi boxa mhets'i, bi hñuxa hár ñ'ei Jö. Ne gatho ya enxé, ya ndö ne ya ts'ut'wi ota nö'ö möñ'ö.

4

Nguyá hoga 'bego'ihu Jö, jafu da mpe ya hogant'uni xi 'ra'ahu Jö

¹ Ar tsi Hmu Hesukristo bi zeta nuya thogiyu hár ndo'yo, jange pe'su nunar mfeninu n'ehe. Ngetho nu'u togo xi tho ya ugi hár ndo'yo, xi ñ'ehwi ar ts'oki.

² Nuya pa xi ñep'u hinda m'u ngu nese, temtho yá ts'onhe ya meximhai. Nupya da 'yot'a gatho ngu ne Jö.

³ Hyehup'u nö'ö ngi othu mi numañho nu'u hingya gamfi. Nu'u 'bengwi ya jö'i, te gatho ne'u, xa ya nti, xa ne da 'be yá mfeni ha ya dango, ne ndönga ya tsita emp'ö, xa xi nts'otho nö'ö ot'u.

⁴ Nuyü 'yotho hingi ñ'owihu ha yá ts'o'befi, ne theñ'ahu.

⁵ Ha ma da datwa majöni nö'ö togo xi ñhoki da umbyá mfei nu'u te, ne nu'u xi du.

⁶ Jange xi nsipabi ar hoga mhö nu'u togo xi dupya, ne da tsa da m'u'u ngu ar hñö di hñöxkwi Jö, mödi bi hñönga ar ndöte ngu ar njut'i ar ts'oki tho gatho ya jö'i.

⁷ Nö'ö ar pa da göxa xoge, 'bap'utho da zoho. Jange hyanthu xiñho tema gi pehu, ne ndö'mhu hingi tsayahü gi zohu Jö.

⁸ Ne gi umba ri muihu m'et'o xa gi mhöhu n'a ngu n'a, ngetho ar mhöte punga nzeye ya ts'oki.

⁹ Gi nethohu gi uñhu ar tsaya n'a ngu n'a.

¹⁰ Ngu yá hoga 'bego'ihu xi t'ent'a ha ri 'yehu nuya nzeye ya hogant'uni unga Jö, jafu da mpe ha yá m'ui ma'ra ngu ar nt'uni xi nhwék'ahu.

¹¹ Nu'mu ja n'a togo ñö, dá ñö ngu mönga ár mhö Jö. Ha nu'mu ja n'a togo pepa ma'ra, dá 'yot'e ngu ár döta ár ts'edi Jö xi thembabi. Ne njap'u gatho nö'ö gi pehu da nsundabi Jö, ngetho gi pefu ar tsi Hmu Hesukristo. Jö ár meti ar nsunda ne ar ts'ut'wi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Di thohu ya thogi ngetho dar gamfihu

¹² Ma tsi hmöka kuhu, yo gi tu ri muihu nu'mu xta ep'u ya thogi, ne da zu'ahu ngu n'ar tsibi da tsat'ahu ri ñ'emuihu. Yo ma gi 'yohu xta ep'u gathoyu.

¹³ Nö'ö gi 'yothu, njohyahu ngetho gi thohu n'a tsi tui ya ugi ngu bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, ne nú'mu xta nheki ár nsunda xa ma gi njohyahu.

¹⁴ Nu'mu nt'utsa'ihu ngetho gi teñhu ar tsi Hmu Hesukristo, xa nzatho'ö, njap'u nheki gi 'buhwihu ár Hñö Jö. Majöni nu'u tsani, ha nu'ahu gi nsundabihu ha ri m'uihu.

¹⁵ Yo ma gi thohu ya thogi ngetho gar hyotehu, gar bëhu, gar ts'oktehu, wa gi ñ'öxtehu tengu yá m'ui ma'ra.

¹⁶ Ha nu'mu gi thohu ya thogi ngetho xka ñ'emuihu, yo ma gi ntsahu. Nsundabihu Jö gi thohuyu.

¹⁷ Ngetho bi zo ar pa da nja ár mfei Jö, ne ma da du'ma m'et'o hár nijö. Ha nu'mu xi ndui xi gutka ma guhu, tema ngöts'i to'ma nu'u hinxi ñ'emui ár hoga mhö Jö.

¹⁸ Ne enga har T'ofu n'ehe:

Nu'mu xa xi ñhemi da mpoho n'ar hogajö'i, habu di gohmö nö'ö hingi benga Jö, ne ar ts'okte 'mu.

¹⁹ Jange nu'u togo gi thohu ya thogi ngu ne Jö, 'yent'athohu ri tehu ha yá 'ye ar tsi Dada togo bi hyogagihu, ne xa gi umba ri muihu gi 'yothu ar ñho.

5

Sufu yá tsi deti Jö

¹ Di zo nu'u ya ndö har nijö gi 'buhwihup'u. Di apabiga dar ndöse n'ehe, ne da handwa yá ugi bi tho ar tsi Hmu Hesukristo, ne di to'mi ga 'bu'benu mhets'i xta nheki ár nsunda.

² Suhu ya tsi deti gi 'buhwihup'u yá meti ar tsi Hmu. Yo gi othu ngetho nja'ahu, go gi nesehu. Yo gi homfu yá bojö, njohya gi suhu.

³ Hingi 'yothu ndöta gi ne gi hyomahaihu nu'u togo gi suhu. Nö'ö gi 'yothu, 'ñuhu n'ar hogam'ui.

⁴ Ne xta ep'u ar Döngama'yo, ma gi hñöñhu ar nthöhö nsunda hinda ma da thege.

⁵ Mahyegi di xi'ahu nu'ahu gi bötsihu, 'yothu te da xi'ahu ya ndö har nijö. Gatho'ihu ñ'othu n'a ngu n'a, ne di nhekitho ri hogamuihu, ngetho: Jö ntoxkwi nu'u ya ñ'exte, ne hwëkwa ár mfats'i nu'u hingya ñ'ets'i.

⁶ Nts'a'mhu hár nthandi Jö togo xa ja ár ts'edi, ne go da 'ñes'ahu ri nsuhu ñ'mu xta zonga ar pa xi beñ'ö.

⁷ Tsokwabihu Jö gatho ri dumuihu, nö'ö hingi tsaya su'ahu.

⁸ Zot'a xiñho ri dahü ne yo gi öthu, ngetho ri ñ'unihu ar ts'ondöhi 'yo ngu n'ar 'muhu honi togo da 'yent'a ár ne.

⁹ Noxju gi to'spabihu xi nze ri jamfihu. Gi pöhu nuya thogiyu, bí thopya nzeye ya ku xoge ár nxidi ar ximhai.

¹⁰ Ne Jö togo ár meti ar nhwëki, bi zokagihu ga 'buhu hár nsunda hingi thege, ngetho di teñhu ar tsi Hmu Hesukristo. Nu xta tho 'ra ya tsi pa gi thohu ya thogi, gese'ö da max'ahu gi 'buhu n'ar m'ui xint'axi, da zet'a ri jamfihu, da 'ra'ahu ar ts'edi, ne da zix'ahu xiñho hár 'ñu'ö.

¹¹ Jö go ár meti'ö ar nsunda ne ar ts'ut'wi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

Ya ngöxanzengwa

¹² Di peñ'ahu nunar he'minu da hñös'ahu ar ku Silbano, togo di handi n'ar ku ota xiñho ar tsi Hmu. Xta ot'ahu n'a tsi tui, di ne ga hup'a ri muihu, ne di damajöni gehnu ár nhwëki Jö nö'ö gi teñhu.

¹³ Ar nijö 'bu Mbabelonia, mahyegi ngu'ahu xi hwahna Jö, peñ'ahu ar nzengwa n'ehe. Ar ku Mörko togo pontho ma t'u zengwa'ihu n'ehe.

¹⁴ Nzengwahü n'a ngu n'a xa gi mhötehu. Gi 'buhu n'ar hogam'ui gatho nu'ahu xka nthexu ar tsi Hmu Hesukristo. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR PEDRO

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Pedro

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Simu, t'engagi ar Pedro, ár 'begogi ne ár mpotegi ar tsi Hmu Hesukristo. Di ot'ahú nunar he'minu nu'ahú xka tsuhú n'ar nzátho jamfi ngu nó'ò di pe'sje. Xka tsuhú nunar jamfinú, ngetho xa ar hogajó'i ma Jóhú ne ma Pohótehu ma tsi Hmuhú Hesukristo.

² Dá hñuxa ar nhwéki ne ar hogam'úi gi hññhú, ngetho gi pòhú Jò ne ma tsi Hmuhú Hesukristo.

Nuya ku di hñöxa ár m'úi jö

³ Jö xa pe'sa ár ts'edi, ne xi 'rakagihu gatho nó'ò di hoñhú ga 'buhú ne ga pefu xiñho, ngetho nó'ò togo bi zokagihu xa dóta ár nsunda, gese'ò bi ñ'udi ga pótwabihu.

⁴ Ne xi 'raju ya nzátho ñhöt'i thota ár mhödi ne xa dóta. Njap'u da tsá di hñöx'ahú ár m'úi Jö, ngetho xka hyehup'u ar ts'oki jawa har ximhai, t'ot'e tenga yá ts'onhe ya jö'i.

⁵ Jange nu'ahú xa gi umba ri muihu gi tetwabihu da mewi ri jamfihu ar hogam'úi, ha nunar hogam'úi di pewi ar hoga mfödi.

⁶ Nunar hoga mfödi di pewi ar nts'uni, ha nunar nts'uni di pewi ar ts'eti, ha nunar ts'eti di pewi ar nhwéki.

⁷ Ha nunar nhwéki di pewi ar mhöte n'a ngu n'a, ne nó'ò gi mhöhu n'a ngu n'a, di pewi gi möhu gatho nu ma'ra.

⁸ Ngetho nu'mú xa gi pe'suyu, ne gi jafu da xu, hinda ma da m'ep'u xka pòhú ar tsi Hmu Hesukristo, hingi 'buhú njap'utho hinter m'efi ri tehú.

⁹ Ha nu'u togo hingi pe'sa nuya ñhoyu pewi yá jamfi, ot'a ngoda, hingi hongá nó'ò bi e mhets'i, ne xi pumhni xi nsukwa yá ts'oki xki 'yot'a mam'et'o.

¹⁰ Jange tsi kuhu, xa gi umba ri muihu gi ñ'uhú xi ts'oñ'ahú ne xi thañ'ahú, ngetho nu'mú gi 'yothú njap'u, xi ñhembí gi tahú.

¹¹ Ne njap'u ma da sok'ahú n'ar dóta ne nzátho goxthi, ne gi kuthú har ts'ut'wi hiñham'u da thege, ár meti ma Pohótehu ne ma tsi Hmuhú Hesukristo.

¹² Nuga hinga ma ga tsaya ga beñ'ahú gathoyu, mödi xka pòhú ne xi zet'a ri jamfihu gi teñhú nó'ò majóni xi nsi'ahú.

¹³ Di beni nupya di 'butho, gehnu ma 'befi ga bemp'ahú gi 'yothuyu.

¹⁴ Ngetho di pödi ngut'a ma ga hekwa nunar ndo'yonu, ngu xi xikagi ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁵ Ma ga umba ma muí n'ehe, nú'mú xka ñ'e'be nunar hainu, nu'ahú hyax'mú gi benthu nuya xta ut'ahú.

Damajóni nu'u togo bi hyandwase ár nsunda ar tsi Hmu Hesukristo

¹⁶ Nuje xta ut'ahe ngu da handwasehe ár ts'edi ne ár 'ñehe ma tsi Hmuhú Hesukristo, hingé ngu engá ya 'bede xi bense ya jö'i.

¹⁷ Da hanthe nú'mú Jö ar Dada bi 'ñe'spa ár nsu ne bi umba ar nsunda, núnu habú bi nheki nunar mhö ndi 'ñe har nsunda mhets'i, mi enö: Gehnu ma hmöka T'u, jakagi ga njohya.

¹⁸ Ne nuje da ohe nunar mhönu ndi 'ñe mhets'i nú'mú ndi 'bu'behe har jöpa t'ohó.

19 Gatho nuya thogiyu xi ñ'udi majöni nö'ö xki mönga yá m'ehni Jö. Jange xiñho gi jafumasu nuya mhöyü, ngu n'ar ñot'i yot'ahü mateda ar 'bexui, gi to'mhü da hats'i ne da yot'ahü ar njötsö pöxa 'bü xudi.

20 Hönse beñhü m'et'o, gatho nö'ö xi 'yot'a yá m'ehni Jö har T'ofö, hinda tsa ga bensehü nö'ö tema ne da mö, go utkagihü Jö.

21 Nabetho nuya te bi mönga nuya m'ehni'u, hingar mfenise n'ar jö'i. Bi t'umbabi nu'u yá 'bego Jö mi 'bü n'ar m'ui xint'axi, mi möñ'u ngu mi xipa ár Hñö Jö nda mö.

2

Ya kate m'ehni ne ya kate utate

(Ar Huda 3-13)

1 Mi 'bü nuya pa'u ya kate m'ehni har hnini Israel, ngu ma da nja ya kate utate habü gi 'buhü n'ehe. Nuyu ma da kut'a ñ'öntho ya ts'omhö da hwata ar nijö. Hinge hönse'ö, ma da konga ar tsi Hmu togo bi guka har ts'oki, ne njap'u ma da nhwati n'agitho.

2 Ne nzeýe ma da demba yá ts'o'befi, ne go yá ts'okiyü ma da ts'anga ar 'ñu majöni.

3 Xa ya nzibjö, ma da guk'ahü yá nthöhö di mönga ya nhemhñö. Nuyu yanu maham'u xi t'ekwa yá mfei, ne 'bap'utho ar pa da nhwati.

4 Ngetho Jö himbi pumbabi ya enxé bi nts'oki. Bi 'yut'a har tsibi, ne bi 'ñet'a har fadi xi m'exui, t'egi da zonga ár pa ar mfei.

5 Ne himbi pumba nuya jö'i mi 'bü mam'et'o, ba pempa ar dö'ye bi go'ma xoge ar ximhai mi 'bü har ts'oki. Hönse bi 'ye ar Noe mi uta ya jö'i ar hogam'ui, nunu ne ma yoto bi k'ont'wi.

6 Ne mba m'empa ar mfei nda nhwata ar hnini Sodoma ne Gomora, hönse ar 'bospi bi gohi. Ne bi jap'u ngu n'ar nt'udi ma da njapabip'u nu'u ne da m'u n'ar ts'om'ui.

7 Ne bi 'yekwa ár te ar Lot togo mar hogajö'i, mi tupa ár müi mi handi hanja mi 'bü nuya ts'ojö'iyü.

8 Ngetho nunar hogajö'inu mi 'buhwi'u, jange hyax'mü mi tupa ár hogamüi mi handi ne mi o'spa yá ts'o'befi.

9 Ja nhekinü, ar tsi Hmu njambödi da maxa da tho ar ts'ati nu'u ya hogajö'i, ne da 'yekwatho yá mfei nu'u togo ot'a ar ts'oki, da t'umba nunar pa da thöxamajöni.

10 Ne töte yá mfei nu'u togo bi denga gatho nö'ö mi ne yá ndo'yo. 'Yo'u har ts'oki ne ot'a gatho nö'ö xints'otho, hingi ne togo da mehni. Xa ya gese ne xi me yá ñö, hingi ntsu da zanga nu'u togo pe'sa yá ts'edi.

11 Nuya enxé mödi töte yá ts'edi ne yá nsunda, tsupi hingi a n'ar mfei da zuhyu nú'mü 'bü'u hár nthandi ar tsi Hmu.

12 Ha nuya jö'iyü ñömañ'u nö'ö hingi pödi, ngu ya meti hiñ'otho yá mfeni, xi t'ent'i da tho ne da nhwati. Nuyá ts'okise da zixa har 'bexui.

13 Ma da hñönga yá nthöhö ngu ya ts'okte, ngetho gehyü yá johyayü, zoda ar hyadi ot'a gatho nö'ö ne'u. N'ar m'etsayü, ngetho nú'mü gi ntsixkwihü, ñ'entho ot'u nö'ö hingi ho.

14 Nuyu hönse xa hyokwa yá nthöti ma'ra, hingi tsabi ot'a ya ts'oki. Hat'i da zo ha yá 'yeyü nu'u togo hinxi zeta yá ñ'emüi. Ha yá müi xi nzöi hyokwa yá meti ma'ra. Yá bötsiyü ar 'bexui.

15 Xi hye'u ar 'ñu majöni, ne xi demba ár 'ñu ar Balam ár t'u ar Beor, togo xa bi mö ár nthöhö ar ts'oki.

16 Mōdi n'ar meti ndu bi ñō ngu n'ar ñ'ohō, bi zui himbi hyegi nda 'yot'a nō'ō mi beni.

17 Nuya jō'iyu ñ'ehwi ya pothe hinte unga ar dehe, ne ngu ya gui tuxta ar 'yomndōhi. Xi t'ekwabi da m'u har 'bexui hiñham'u da gōts'i.

18 Ngetho ñō ya mhō ñ'ets'i hinte yá ñho. Njap'u ko'sa nu'u majōni mi ne nda hye nu'u togo 'bu har ts'oki, ne kadi da 'yot'a gatho nō'ō ne yá ndo'yo.

19 Xipabi'u da xot'a yá nthōt'i, ha gese'u xi nthōt'a har ts'oki. Ngetho nō'ō togo da nthōhō, nu togo bi dōhō pontho xi dōt'i, japi da 'yot'a nō'ō ne'ō.

20 Xa majōni di xi'ahu, nu'mu xki k'othmō'u ha ya ts'oki ja har ximhai ngetho xki bōtwa ár ñ'u ar tsi Hmu ne ar Pohōte Hesukristo, ne da mengi da zo habu mi ku'u, da m'edi ne yá m'ui tōpa ár nts'otho mi 'bu m'et'o.

21 Ngetho mar ñhomhō hinxi bōhmō'u ar ñ'u tsixa ar hogajō'i, hinge hōnse bi bōdi, ne bi mengi bi hyep'u ar dōta 'bepate bi t'umbabi.

22 Ne xpa epabi ngu enga ar mhō majōni: Ar 'yo pengi juxa ár ts'odi, ne ar ts'udi xi nsati, pengi da ntōnga har bohaj.

3

Ar pa da nheki ár ts'edi ar tsi Hmu xi ñ'ep'u

1 Ma tsi hmōka kuhu, gehnu ár ñoho ar he'mi di ot'ahu, ne gatho yohoyu di hup'a ri muihu gi pe'su n'ar mfeni xint'axi.

2 Di ne gi beñhu nuya mhō bi mōnga mam'et'o yá hoga m'ehni Jō, ne nuya 'bepate bi zok'ahu ma tsi Hmu nu ma Pohōtehu, gehnu bi xi'ahu yá mpote ar tsi Hmu gi ñ'ehu.

3 Pōhu m'et'o, nuya ngōxapa ma da e ya thente di 'bu ngu nese'u.

4 Di eñ'u: Te bi ja ar ñhōt'i nda e ar tsi Hmu Hesukristo. Ngetho bi the ma palehu, ha nunar ximhai njangutho ngu ar pa bi thoki.

5 Nuyu nese da pumhni gehnu ár mhō Jō bi hyoka mam'et'o ar mhets'i ne ar ximhai. Ba ehuy har dehe ne oxta har dehe.

6 Jange nunar ximhai mi 'bu maham'u, bi hwata ar dehe mi ñuts'i.

7 Ha nunar mhets'i ne nunar hai 'bupya, getnu ár mhō Jō ekwi da nzo har tsibi nunar pa da thōxamajōni, ne da t'umba ár mfei ya ts'okte.

8 Tsi kuhu, yo gi pumhnihu n'ehe, nunar tsi Hmu handa n'apa ngu 'ret'anthebe ya jeyē, ne 'ret'anthebe ya jeyē handa ngu n'apatho.

9 Ar tsi Hmu hingi hu'sta ar pa da 'yot'a nō'ō xi ñōt'i, ngu benga 'ra. Pe'skagihu ar ts'eti hingi ne togo da m'edi, ne'ō gatho da 'yot'wa yá ntso'mi.

10 Ha nunar pa da e ar tsi Hmu, ma da zo ngu n'ar bē tso 'bu nxui. Nu'mu, nuya mhets'i ma da nhwati, da nt'ō n'ar dōta ñuni, ne gatho nō'ō te janu ma da xut'a har tsibi, ha nu ar ximhai ne gatho nō'ō te jawa ma da nzo.

11 Nu'mu ma da nhwata gathoyu, yo'ō hingi 'buhu n'ar m'ui xint'axi ne gi ñhogajō'ihu.

12 Ne gi ndo'mhu da zo ár pa Jō, ne xa gi umba ri muihu gi jafu ngut'a da zohō. Nuya pa'u ar mhets'i ma da ndē ne da xut'i, ne gatho nō'ō te janu ma da mi har tsibi.

13 Ha nuju di to'mhu man'ar 'ra'yo mhets'i ne man'ar 'ra'yo ximhai, habu hōnse ja ar hogam'ui.

14 Jange tsi kuhu, nu'mu gi to'mhu nuya ñhōt'iyu, umba ri muihu da diñ'ahu hinte ma jaxt'i gi pe'su, dar nt'axi'ihu ne gi 'buhu n'ar hogam'ui.

15 Ne pōhu xiñho, nunar tsi Hmu pe'sa ar ts'eti honi da mpo gatho ya jō'i, jangu ma tsi kuhu Pablo xi t'umba ar hoga mfōdi xi 'yot'ahu.

¹⁶ Gatho nuya he'mi xi 'yot'i, nonga nö'ö xta xi'ahü. 'Rayü xi ñhemi da födi te ne da 'ñenö. Jange nu'ü hints'ü pödi ne hingi tse yá müi, pati. Jap'ü nu ma'ra ya T'ofö n'ehe, ne da 'yot'a ngu ne'ü, ne njap'ü honse yá mfeise.

¹⁷ Jange nu'ahü ma tsi hmöka kuhü, xka pöhu, jamasuhü yo ma da hya'ahü yá ts'oki ya ts'okte, ne gi hyehup'ü ár ts'edi ri jamfihü.

¹⁸ Nö'ö gi 'yothü, dá hñuts'i gi pöhu ma tsi Hmuhü ne ma Pohotehü Hesukristo, ne dá te ri mfödihü hár nhwëki. Go di 'ñep'ü da t'umba ar nsunda nupya ne hiñham'ü da ntsaya. Dá njap'ü.

ÁR NDUJĪ AR XUWA

Ár ndujĭ ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar mhö unga ar te

¹ Nö'ö togo mi 'bui nú'mu hinte mi jawa har ximhaji, ne hinte mi janu mhets'i, nunar mhönu ungar te, get'ö xta ohe ne xta handasehe, da k'öthe ne da thañhe.

² Nunar mhö ungar te mi 'buhwi ar Dada, ba e bi njö'i, ne da hanthe, gehnu di dahe majöni, ne di xi'ahe nunar te hiñham'u da göts'i.

³ Nö'ö xta hanthe ne xta ohe, gehnu di xi'ahe. Njap'u gi pöhu nö'ö di pöje n'ehe, ne ga pe'su n'adar mfeni mahyegiwi Jö ar Dada ne ar Hesukristo ár T'u.

⁴ Jange di ot'a'ihu nuya mhöyu, ne njap'u da nxoge ri johyahu.

Jö gehnu ar hyats'i

⁵ Nunar mhönu di xi'ahe, gese'ö bi xikagihe, enö njawa: Jö gehnu ar hyats'i. Habu 'bu'ö hinte ma 'bexui janu.

⁶ Nu'mu di eñhu di 'buhwihu ar tsi Dada ne di 'yohu har 'bexui, dar nemhñöhu, ne hindi teñhu nö'ö majöni.

⁷ Ha nu'mu ga 'yohu har hyats'i ngu ar tsi Dada 'bu har hyats'i, n'adar mfeni di 'buhu n'a ngu n'a 'mu, ne ár ji ar tsi Hmu Hesukristo ár T'u Jö da xugagihu gatho ma ts'okihu.

⁸ Nu'mu ga eñhu hindi othu ar ts'oki, di nkasehu ne hindi teñhu nö'ö majöni.

⁹ Nu'mu ga datwabihu ma ts'okihu Jö, nö'ö hingi yot'a ár ne, da 'yot'a nö'ö xi mó. Ne di kaxmbenihu da pumgagihu, ne da xuga gatho ma ts'okihu.

¹⁰ Nu'mu di eñhu hinxta othu n'ar ts'oki, pontho di xipabihu ar tsi Dada ar nemhñö, ne hinxta pe'spabihu ár mhö ha ma muihu.

2

Ar tsi Hmu Hesukristo go 'ba made ñöngagihu

¹ Ma tsi bötsi'ihu, di ot'ahu nunar he'minu, ngetho hindi ne gi nts'oju. Ha nu'mu bi hya'ahu, di 'ñehü togo ñöngagihu hár nthandi Jö. Gehnu ar Hesukristo ngu ma ñönteñu, hinte ma ts'oki xi 'yot'e.

² Bi unse ár te ngu n'ar m'oñho, ne bi mpumgagihu gatho ma ts'okihu. Hinge honse nuju, gatho nu ma'ra 'bukwa har ximhaji n'ehe.

³ Njanu da nhekitho ha di pöhu Jö wa hin'ö, nu'mu di othu nö'ö te 'bepkagihu.

⁴ Nu'mu n'a togo da 'ñenö: Nuga di pö ar tsi Hmu, ne hingi ot'a nö'ö xi 'bepkagihu Jö, n'ar kate ne hingi pe'sa nö'ö majöni hár mu.

⁵ Ha nö'ö togo da 'yot'a nö'ö xi 'bepkagihu, majöni xi ñuxa ár mhöte Jö hár mu. Njap'u hö, di pöhu di 'buhwihü'ö.

⁶ Nö'ö togo enö hyax'mu 'buhwi Jö, mahyoni da m'ui ngu bi m'u ar tsi Hmu Hesukristo.

Ar 'ra'yo 'bepate

⁷ Tsi kuhu, hindi ot'a n'ar 'ra'yo 'bepate ga peñ'ahu, honse di bemp'ahu nö'ö xki nsi'ahu har ndujĭ. Nunar 'bepatenu get'ö ngu nuna xka 'yohu.

⁸ Mödi hö, ma ga xi'ahü n'ar 'ra'yo 'bepate gehnü majöni, bi ñ'u'ö ne nupya di 'ñuhü n'ehe. Ngetho ar 'bexui ma da thogi, ne nunar ñot'i majöni fudi ungar hyats'i.

⁹ Nö'ö togo enö 'bü har hyats'i ne utsal ku, 'buta har 'bexui'ö.

¹⁰ Nö'ö togo mö ár ku, hyax'mü 'bü har hyats'i, ne hinda ma da nthewi ar mfets'e.

¹¹ Ha nö'ö togo utsal ku, 'buta har 'bexui ne ja 'yonutho. Ne hingi pödi habü di ma, ngetho ar 'bexui hingi hegi da hyandi.

¹² Ma tsi bötsi'ihü, di peñ'ahü nunar he'minu, ngetho hár thuhu ar tsi Hmu Hesu xi mpump'a ri ts'okihü.

¹³ Di ot'ahü dadahü, ngetho gi pöhu nö'ö togo mi 'büi nú'mü hinte mi otho. Di ot'ahü bötsithohü, ngetho xka töhü ar ts'ondöhi.

Di ot'ahü ma tsi bötsi'ihü, ngetho xka pöhu ar Dada.

¹⁴ Xta ot'ahü dadahü, xka pöhu nö'ö togo mi 'büi nú'mü hinte mi otho. Xta ot'ahü gi bötsithohü, ngetho xka zeta ri jamfihü, ne xka töhü ar ts'ondöhi ga teñhü ár mhö Jö xka kwathü ha ri müihü.

¹⁵ Yo gi möhü ar ximhai ne nuya te jawa. Nu togo mö ar ximhai, hingi pe'spa ár mhöte Jö ar Dada.

¹⁶ Ngetho gatho nö'ö te ja har ximhai, ngu ya ts'onhe benga ya jö'i ne handi, ne ar ñ'ets'i, hingi pehna Jöyü, go unga ar ximhai.

¹⁷ Ar ximhai ne yá ts'onhe ma da thotho, ha nu'u togo ot'a nö'ö ne Jö, ma da m'u n'ar m'ui hiñham'u da göts'i.

Nö'ö togo ne da bëpa ár nsu ar Hesukristo

¹⁸ Ma tsi bötsi'ihü, di 'buhupya ya ngöxapa. Ngu xka 'yohü ma nda e n'a togo nda ntöxkwi ar tsi Hmu Hesukritso, ne nupya ja nzeye togo ntöxkwi. Jange di pöhu xi zo ya ngöxapa.

¹⁹ Xi 'wege xi hyeju, ngetho hinxki jamfi xiñho ngu xta jamfihü. Nu'mü xi jamfihmö xiñho'u, hinxi 'wehmö'u. Ne xi 'wege, njapu da nheki hinga gatho nguju di n'at'wihü ar tsi Hmu.

²⁰ Ha nu'ahü hingi njahup'u, ngetho xi t'a'ahü ár Hñö Jö, jange gi pöhu xiñho gathoyü.

²¹ Hindi peñ'ahü nunar he'minu ngu nu'u hingi pö nö'ö majöni. Di ot'i ngetho gi pöhu, ha nor nhemñö hindi 'ñe habü ja nö'ö majöni.

²² Togo ar nemhñö. Ar nemhñö nö'ö togo kongá ar Hesu gehnü ar Kristo. Nuyü yá ñ'uni ar tsi Hmu, ngu gatho nu'u togo kongá ar Dada ne ár T'u.

²³ Gatho nu'u togo kongá ar T'u Jö, hingi pe'sa ar Dada ha yá müi. Nö'ö togo damajöni ár T'u Jö, pe'spa ár Dada n'ehe.

²⁴ Yo ma gi hyehup'u nö'ö xka pöhu ár ndui. Nu'mü hingi hyehup'u, gi 'buhwihü ár T'u ne ar Dada.

²⁵ Ne gehnü ar ñhöt'i bi ñötkagihü: ar te hiñham'u da göts'i.

²⁶ Di ot'ahü tengu yá 'befi nu'u ne da ka'ahü.

²⁷ Ha nunár Hñö Jö xi 'ra'ahü ar tsi Hmu, gehnü 'bü ha ri müihü. Ne hinga mahyoni togo da ut'ahü, ngetho gese'ö go xi ut'ahü, ne mönga majöni. 'Buhwihü ar tsi Hmu ngu xi ut'ahü'ö.

²⁸ Ha nupya ma tsi bötsi'ihü, 'buhwihü n'ar hogam'ui ar tsi Hmu, ne nú'mü xta ñ'udi hinga ntsahü, ne xta pengi hinga 'be ma tsahü ga 'wehü.

²⁹ Nu'mü gi pöhu ar tsi Hmu Hesukristo pe'sa n'ar hogamüi, pöhu n'ehe, gatho nu'u pe'sa ar hogamüi go yá bötsi Jö.

3

Yá bõtsigihu Jõ

¹ Beñhu tengu xi mõkagihu Jõ, bi ñengagihu yá bõtsigihu. Jange nu'u togo hingi jamfi, hingi põju, ngu himbi bõ'õ.

² Ma tsi kuhu, nupya yá bõtsigihu Jõ, mõi hindi põthu xiñho tengu nor m'ui ma ga pe'su m'efa. Nõ'õ di põhu hõ, nú'mu xta ep'u, ma ga ñhehwiñhu ngetho ma ga hanthu tengu'õ.

³ Ne gathu nu'u togo di to'mhu da njap'u, hyax'mu di umba ma muihu da t'axkagihu ngu xint'axi'õ.

⁴ Gathu nu'u togo ot'a ya ts'oki, ts'okwa yá 'bepate Jõ, ngetho n'ar ts'oki hinda 'yõta ya 'bepate.

⁵ Ne gi põhu xiñho, ar tsi Hmu ba ekwa bi hñõgagihu ma ts'okihu, ne nõ'õ hinte ma ts'oki bi 'yot'e.

⁶ Gathu nu'u togo 'buhwi ar tsi Hmu, hingi ot'a ya ts'oki. Ha nu'u ot'atho ya ts'oki, hinxi hyandi ne hinxi bõ'õ.

⁷ Ma tsi bõtsi'ihu, yo ma gi ñhehu togo da hya'ahü. Põhu nunar tsi Hmu ar hogajõ'i, ne nõ'õ togo ne da ñhogajõ'i, tembatho ár m'ui'õ.

⁸ Nõ'õ togo ot'a ya ts'oki, ár meñi ar ts'ondõhi, ngetho ar ts'ondõhi hár nduitho ot'a ya ts'oki. Jange ba e ár T'u Jõ da jõ'spa ár 'befi ar ts'ondõhi.

⁹ Gathu nu'u togo xi hñõnga ar 'ra'yo te unga Jõ, xi ñ'ehwi ar ts'oki, ngetho di hñõxa Jõ ar Dada. Hingi tsá da gohnũtho har ts'oki, ngetho xi umba ár te ar tsi Dada.

¹⁰ Njanu nheki togo yá bõtsi Jõ ne togo yá bõtsi ar ts'ondõhi: Gathu nu'u togo hingi ot'a nõ'õ xiñho ne hingi mõ ár ku, hingyá bõtsi Jõ.

¹¹ Ngetho gehnu ar mhõ xka 'yõhu ya maham'u: Ga nmhõhu n'a ngu n'a.

¹² Hinga njahu ngu ar Kain, mi tẽnga ar ts'ondõhi ne bi hyo ár jödõ. Bi hyonu ngetho mar nts'oda ár 'befise, ha nuyá 'befi ár jödõ mar ñho.

¹³ Ma tsi kuhu, yo gi tu ri muihu nu'mu da utsa'ihu nu'u hingya gamfi.

¹⁴ Nuju di põhu xta poñhu har ndõte ndi 'buhu, ne xta thohu har te, ngetho di mõhu ma kuhu. Nu togo hingi mõ ár ku, põntho xi du.

¹⁵ Gathu nu'u togo utsa ár ku, gehnu ar hyote. Ne di põhu nuya hyote hingi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁶ Ar tsi Hmu Hesukristo bi utkagihu ndana ar mhõte majõni nú'mu mi pokagihu bi unse ár te. Nuju n'ehe ga enthu ma tehu ga homfu yá ñho ma kuhu.

¹⁷ Nu'mu n'a togo pe'sa ya ñho, ne handa ár ñ'ohu hinte pets'i, ne hinte da umbabi, hanja da nheki pe'spa ár mhõte Jõ 'mu.

¹⁸ Ma tsi bõtsi'ihu, hinga ma ga mhõhu di oxta mañõ. Ma ga ñ'u ma mhõtehu di othwu ar ñho ma kuhu di ponga ha ma muihu.

¹⁹ Njap'u di põhu tsixkagihu nõ'õ majõni, ne hinte di tuka ma muihu hár nthandi Jõ.

²⁰ Ha nu'mu tsuka ma muihu xikagihu hindi 'buhu xiñho hár nthandi'õ, Jõ tõpa ár mfõdi ma muihu, ne põ gathu.

²¹ Ma tsi hmõka kuhu, nu'mu hingi tsuka ma muihu, hinga ntsuhu ga 'buhu hár nthandi Jõ.

²² Ne gathu nõ'õ te ga afu, ga hõñhu, ngetho di othwu yá 'bepate, ne di pehu nõ'õ numañho'õ.

²³ Ne go gehnu ár 'bepate Jõ, ga jamfibihu ár T'u Hesukristo, ne ga nmhõhu n'a ngu n'a, jangu xi 'bepkagihu.

²⁴ Nö'ö togo ota ngu xi 'bepkagihu Jö, 'buhwi'ö. Di pöhu xiñho di 'buhwihu, ngetho xi 'rakagihu ár Hñö.

4

Nu'u togo hõmpa ár Hñö Jö ne nu'u togo hõmpa ár hñö ar ts'ondöhi

¹ Tsi hmöka kuhu, yo gi jamfibihiu gatho nu'u togo ñö. Hyanthu m'et'o ha hõmpa ár Hñö Jö wa hin'ö, ngetho nzeýe ya kate m'ehni xi nxanga har ximhai.

² Njanu ma gi pöhu ha hõmpa ár Hñö Jö wa hin'ö: Gatho nu'u enö, ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, xi mehna Jö.

³ Ne gatho nuya kongá ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, hingo xpa pehna Jö. Nunu ár meti ár ñ'uni ar tsi Hmu xka 'yohu nda ehe, ne di xi'ahu 'bukwapyá har ximhai.

⁴ Ma tsi bötsi'ihu, yá meti'ihu Jö xka ntötehü, ngetho nö'ö togo 'bu ha ma muihu töpa ár ts'edi nö'ö togo 'bukwa har ximhai.

⁵ Nuyu ya meximhaiho ne mönga gatho nö'ö te jawa, ha nuyá mimeximhaiwi oxa nö'ö te möñ'u.

⁶ Nuju yá metigihu Jö, nu'u togo pö Jö oxa nö'ö di xifu. Ne nu'u hingyá meti Jö hingi oxa nö'ö di xifu. Njap'u di pöhu togo mönga majöni ne togo mönga ar nhemhñö.

Jö xa möte

⁷ Ma tsi hmöka kuhu, ma ga nmhöhu n'a ngu n'a, ngetho ar mhöte gor meti Jö, ne gatho nu'u möte gehyu yá bötsi Jö, ne pödi togo'ö.

⁸ Nö'ö togo utsa ár ku, hinxi bö Jö, ngetho Jö xa möte.

⁹ Njanu bi utkagihu Jö, go ba penkwa har ximhai nö'ö n'ase ár T'u, bi du, ne njap'u bi 'raju ar 'ra'yo te.

¹⁰ Ma ga xi'ahu ndana ar mhöte majöni: Nuju hinga da möhu Jö, go bi mökagihu. Jange ba pehna ár T'u bi unga ár te ngu n'ar m'oñho, ne njap'u xi mpumgagihu ma ts'okihu.

¹¹ Ma tsi hmöka kuhu, nu'mu Jö bi mökagihu njap'u, ma ga nmhöhu n'a ngu n'a n'ehe.

¹² Hinto xi hyanda Jö, ha nu'mu ga nmhöhu n'a ngu n'a, gese'ö 'bu ha ma muihu, ne ár mhöte xi nxoge ha ma muihu.

¹³ Di pöhu di 'buhwihu, ngetho xi 'rakagihu ár Hñö.

¹⁴ Ha nuje xta hanthe ne di dāhe majöni, Jö ar Dada xpa pehna ár T'u, gehnu ár Pohöte ya meximhai.

¹⁵ Gatho nu'u togo damajöni ar Hesu ár T'u Jö, nuyu 'buhwi Jö.

¹⁶ Ne nuju xta pöhu ne xta jamfihu nunar mhöte pe'skagihu Jö. Jö xa möte, ne gatho nu'u togo möte 'buhwi Jö.

¹⁷ Njap'u xi ñuxa ár mhöte ha ma muihu, ne nu xta göxa ar ximhai ga njohyahu hinga ntsuhu, ngetho di hñöxkagihu'ö di 'buhüwa har ximhai.

¹⁸ Nu'mu xa majöni di pe'su ar mhöte, hiñ'otho ar ntsu, ngetho ar mhöte majöni hoka ar ntsu. Nö'ö togo ntsu, tsupa ár mfei Jö, ne hinxi ñuxa ár mhöte hár muí.

¹⁹ Nuju di möhu Jö, ngetho m'et'o bi mökagihu'ö.

²⁰ Nu'mu da 'ñenga n'a: Nuga di mö Jö, ha utsa ár ku, n'ar nemhñö'ö. Ngetho nu'mu hingi mö ár ku togo handi, hanja da mö Jö togo hinxi hyandi.

²¹ Di pe'su nunar 'bepatenü xi 'rakagihu Jö: Nö'ö togo mö Jö, mahyoni da mö ár ku n'ehe.

5

Nunar ñ'emui tō ar ximhai

¹ Gatho nu'u togo ñ'emui ar tsi Hmu Hesu ngu ar Kristo, gehnu n'ár bōtsi Jō. Ne gatho nu'u togo mö ar dada, mötwa yá bōtsi n'ehe.

² Njanu di pōhu di möthwu yá bōtsi Jō, nu'mu di möhu'ö ne di othwu nö'ö xi 'bepkagihu.

³ Nu'mu xa majōni di möhu Jō, ga othwu nö'ö xikagihu 'mu, ne nö'ö 'bepkagihu hingi hembu ga othu.

⁴ Ngetho gatho nu'u togo yá bōtsi Jō, homahai ar ximhai, ne ar ñ'emui gehnu tō ar ximhai.

⁵ Nu'u ñ'emui ar Hesu ár T'u Jō, gehyu xi dö ar ximhai.

Ár Hñö Jō damajōni

⁶ Ar tsi Hmu Heskristo ba ekwa har ximhai, bi ñ'udi har dehe ne har ji. Hinge honse har dehe, har ji n'ehe. Ne ár Hñö Jō damajōni, ngetho nunu mönga majōni.

⁷ Ngetho hñu nu'u togo damajōninu mhets'i: ar Dada, ar Mhö, ne ár Hñö Jō. Gatho hñuyu n'atho.

⁸ Ne njap'u hñu nu'u togo dawu majōni har ximhai: ár Hñö Jō, ar dehe ne ar ji. Gatho hñuyu n'at'wu mö.

⁹ Nu'mu di ñ'emuibihu nö'ö damajōni ya jō'i, Jō tōte ga ñ'emuibihu, ne gesenu xi damajōni togo ár T'u.

¹⁰ Nö'ö togo ñ'emuibu ár T'u Jō, pe'sase hár muu nö'ö xi damajōni Jō. Ha nö'ö togo hinxi ñ'emui, hōxa Jō ar nemhñö, ngetho himbi ñ'emuibu nö'ö xi damajōni togo ár T'u.

¹¹ Ne go gehnu ar mhö xi damajōni: Jō xi 'raju ar te hiñham'u da göts'i, ne nunar tenu go unga ár T'u.

¹² Nö'ö togo pe'spa ár T'u Jō hár muu, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nö'ö togo hingi pe'spa ár T'u, hingi to'ma ar te hiñham'u da göts'i.

Ar hoga mfōdi t'umba nu'u togo pe'sa ar te hiñham'u da göts'i

¹³ Di ot'ahu nuya mhöyu, di xi'ahu nu'ahu gi ñ'emuibihu ár T'u Jō, njap'u gi pōhu gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

¹⁴ Gehnu ar ñ'emui di pe'spabihu, nu'mu ga afu ngu ne'ö, da 'yoxkagihu.

¹⁵ Ha nu'mu di pōhu da 'yoxkagihu nö'ö di apabihu, nu'mu di ñ'emuihu gatho nö'ö xta afu, da 'raju.

¹⁶ Nö'ö togo da hyanda ár ku da 'yot'a n'ar ts'oki hinge nuya da 'be ár te, dá 'yapa Jō, ne nunu hinda hyegi da m'edi, honse nu'mu ar ts'oki hinda thökwa ár te. Ja ya ts'oki di 'ñepa ar ndöte, nuyu hindi enö da t'apa Jō da mats'i.

¹⁷ Mōdi gatho nö'ö hingi ho, ar ts'oki, hinga gatho di 'ñepa ar ndöte.

¹⁸ Di pōhu gatho nu'u togo 'buhwi Jō ngu ár Dada, hingi 'bu har ts'oki, ngetho ár T'u Jō su, ne ar ts'ondöhi hinte tsä te da japabi.

¹⁹ Di pōhu n'ehe, nuyu yá metigihu Jō, ha gatho nuya meximhai o hár 'ye ar ts'ondöhi.

²⁰ Ne di pōhu nunár T'u Jō xpa e xi 'raju ar hoga mfeni, ne njap'u ga pōhu Jō togo majōni. Gehnu di 'buhwihu, ár T'u Heskristo, nunar Jō majōni togo unga ar te hiñham'u da göts'i.

²¹ Ma tsi bōtsi'ihu, yo gi ndöñhu ya tsita emp'ö. Dá njap'u.

ÁR ÑOHO AR XUWA

Ár ñoho ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Xuwa ar dönzia, di peñ'a nunar he'minu tsi 'behñö xi hwañ'a Jö, ne nuya ri bötsi. Xa di mö'ahü ngetho gi teñhü nö'ö majöni, hinge honsega, gatho nu ma'ra xi bö nö'ö majöni n'ehe.

² Di njahep'u ngetho di pe'su ha ma muihu nö'ö majöni, ne hinda ma da hyeju.

³ Jö ar Dada ne ar tsi Hmu Hesukristo ár T'u, da ko yá müi da hwék'ahü yá ñho ne ar hogam'ui, ngetho gi jamfihu nö'ö majöni ne gi pe'su ar mhöte.

Yo ma gi 'wehü gi hyehü ár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo

⁴ Xa xta njohya ngetho xta tinga 'ra ri bötsi tenga nö'ö majöni, ngu xi zogagihu Jö ar Dada ga othu.

⁵ Ha nupya di a'a ar möte, tsi 'behñö gi nku. Hinge ngu ga 'ra'a n'ar 'ra'yo 'bepate. Di bemp'atho nö'ö ndi pe'su maham'u, ga nmhöhü n'a ngu n'a.

⁶ Ne go gehnü ar mhöte majöni, ga othu nö'ö xi 'bepkagihu'ö. Ne njanu xi 'bepkagihu, ga nmhöhü n'a ngu n'a, ngu xka 'yohü maham'u.

⁷ Ngetho nzeyé ya hyate xi nxanga har ximhai, koni ar Hesukristo ba e bi njö'i. Nö'ö togo ot'a njap'u, ar hyate ne ár ñ'uni ar Hesukristo.

⁸ Nsusehü hinto da hya'ahü ne hinda m'e ri 'befihu xka pehu, ne gi hñöñhu xoge ri nthöhöhü da 'ra'ahü Jö.

⁹ Nö'ö togo da 'wege ne hinda ne da demba ár nt'uti ar tsi Hmu Hesukristo, hingi pe'sa Jö hár müi. Ha nö'ö togo temba ár nt'uti, nö'ö hö, pe'sa ar Dada ne ár T'u.

¹⁰ Nu'mü da zoñ'ahü n'ar jö'i, ne hingi xi'ahü nunar nt'uti xi zogagihu ar tsi Hmu Hesukristo, yo gi umfü nseki ha ri nguhu, ne hingi umfü ar tsaya.

¹¹ Ngetho nö'ö togo da 'ñemba nuya jö'iyü da thogi da tsaya, mfañkwi da 'yot'a yá ts'o'befiyü.

Di beni ma ga tsoñ'ahü

¹² Mödi xa di pe'sa nzeyé te ga xi'ahü, hindi ne ga peñ'ahü ha n'ar he'mi xi t'ot'i. Di beni ma ga tsoñ'ahü ne ga ñhanthü ga ñöwihü, ne xa ga njohyahü.

¹³ Nuyá bötsi ri juhwe xi hwahna Jö n'ehe, zengwa'i. Dá njap'u.

ÁR HÑU AR XUWA

Ár hñu ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Xuwa ar dōnzia, di ot'a nunar he'minu, ma tsi hmōka ku Gayo togo di mō'i ngetho gi tēnga nō'ō majōni.

² Ma tsi hmōka ku'i, di apa Jō da bōnga gatho xiñho nō'ō gi pēfi, ne gi pē'sa ar nzaki, ngu 'yo di xu ár ts'edi Jō ha ri mui.

³ Xa da njohya nú'mu mba e ya ku bi xikagi nō'ō majōni ja ha ri mui, ne hanja gi umba ri mui gi tēnu.

⁴ Hiñ'otho man'ar johya di tōta nō'ō xta ode, nu'ū pontho ma bōtsi xa umba yá mui tēnga nō'ō majōni.

Ar Gayo t'e'spa ár nsu unga nseki hár ngu

⁵ Ma tsi ku'i, xa gi ot'a n'ar hoga 'befi gi fāxa ya ku, ne m'et'o nu'ū hinga ri mpōdi.

⁶ Nuya ku'ū xi damajōni har nijō xa gi pē'sar mhōte. Jange di beni xiñho hingi hyep'utho njap'ū. Fats'i da ñ'o yá 'ñu, ngu di 'ñepi da mfāxa n'ár 'bego Jō, ne da zōnga habū di ma'ū.

⁷ Nuya kuyū mpefi ngetho mōpa ár thuhu ar tsi Hmu, ne hingi hōmba yá mfats'i umba nu'ū hinga gamfi.

⁸ Nuju dar gamfihu'mu, ma ga fāxu nuya kuyū, ne njap'ū ga mfaxtehū da nunga nō'ō majōni.

Ar Diotrefe ne da ts'oka ar 'befi

⁹ Nuga xta ot'wa ar nijō, ha nunar Diotrefe togo ot'a ndōta mateda ya ku, hingi japamasu nō'ō di xife.

¹⁰ Jange nu'mu xka map'ū, ma ga xi'ahu ha ri mhunts'ihu gatho nuya te ot'a nunar Diotrefe. Jusje ya nhemhñō. Hinge hont'ō pēfi, hingi umba ar sēki ya ku, ha nu'ū unga ar sēki tsui ne enga har nijō.

Ar hoga 'befi ot'a ar ku Demetrio

¹¹ Ma tsi ku'i, yo gi tēnga nō'ō hingi ho, tēnga nō'ō xiñho. Nō'ō togo ot'a xiñho, gor meti Jō, ha nō'ō togo ot'a nō'ō hingi ho, hinxi bō Jō.

¹² Gatho ya ku damajōni, nunar ku Demetrio ot'a xiñho, ne nō'ō ot'e dase majōni n'ehe. Ha nuje di eñhe, hō njap'ū, ne gi pōhu di mōñhe majōni.

Ya ngōxanzengwa

¹³ Nuga ndi pē'sa nzeye te nga xi'ahu, mōdi hindi ne ga ot'a ha n'ar he'mi ne ar nt'ot'i.

¹⁴ Ngetho di ne ga nthewi ngut'a ne ga ñhandwi ga ñōhu.

¹⁵ Jō da 'ra'a n'ar hogam'ui. Gatho ya ku di mpōhu peñ'a nzengwa. Zengwagihēp'ū n'a ngu n'a ya ku di mpōhu.

AR HUDA

Ar he'mi bi 'yot'a ar Huda

Ar nzengwa

¹ Nuga dar Huda, ár 'begogi ar tsi Hmu Hesukristo ne ár jödö ar Hakobo. Di peñ'ahü nunar he'minü nu'ahü xi zoñ'ahü da t'axk'ahü Jö ar Dada, ne xi hwix'ahü har tsi Hmu Hesukristo.

² Dá hñuxa ár nhwëki, ár hogam'üi ne ar mhöte 'ra'ahü Jö.

Ya kate utate ne yá ts'ont'uti (2 Pedro 2:1-17)

³ Tsi kuhü, xa di ne ga peñ'ahü n'ar he'mi habü ga xi'ahü nunar ñ'emüi di pe'sü. Ha di handi m'et'o, mahyoni ga xi'ahü xa gi umba ri müihü gi ñöñhü nunar ñ'emüi n'agitho bi t'akagihü.

⁴ Ngetho xi yut'a ñ'öñtho 'ra ya ts'ojö'i jumpa ár nhwëki Jö da 'yot'a nö'ö te gatho ne'u. Nuyü yanü mam'et'o xi t'ent'i da m'edi, ne konga Jö togo ar ndö xoge, ne konga ma tsi Hmuhü Hesukristo.

⁵ Di ne ga beñ'ahü nö'ö mam'et'o xka pöhy: Nú'mü ar tsi Dada ba juka ya me Israel mi njapi nda mpe nts'edi núny Ehipto, m'efa bi hyo gatho nu'u togo himbi ñ'emüibi.

⁶ Ha nuya enxé himbi su yá nsu xki t'umbabi, bi zop'u yá ngu habü mi 'bu'u, nupya Jö xi got'a har 'bexui, ne xi nthöt'i to'mtho da zonga ar pa da thö'spa majöni.

⁷ Ngu ar Sodoma, ar Gomora ne nu ma'ra ya hnini mi ja ha yá nthet'iyü, nu'u n'ehe mi hyep'u Jö, honse mi ne nda 'yot'a gatho nö'ö mi ne yá ndo'yo, ne ya ndo mi 'bengwi yá mindowi. Ngu n'ar nt'udi bi t'ent'a har tsibi hiñham'u da göts'i. Njanü utkagihü tengü ár mfei Jö.

⁸ Nuya ts'ojö'iyü ngu 'withötho, ngu nu ma'ra xta möñhü hingi tsupa Jö, tsanga gatho nu'u ja yá ts'edi, ne hyax'mü ts'oka yá ndo'yo.

⁹ Nunar ndö enxé Mige, nú'mü mi nwengwi ar ts'ondöhi togo nda gohwi ár ndo'yo ar Moise, himbi 'yapa n'ar nt'adi. Honse bi 'ñembabi: Ar tsi Dada da zu'a'i.

¹⁰ Ha nuya ts'ojö'iyü tsanga gatho nö'ö hingi pödi. Ha nö'ö pödi, ngu ya meti hiñ'otho yá mfeni, ot'a gatho nö'ö ne'u. Njap'u japa da ts'oka yá te.

¹¹ Hwëkate'u, ngetho xi dembatho ár 'befi ar Kain, ne bi ñ'ent'atho da dö ar bojö ngu ar Balam. Nuyü ma da nhwata ngu ar Kore, ngetho xa ya me'sku.

¹² Nuya jö'iyü n'ar m'etsä gi nthöskwihü nú'mü gi ñungwihü mahyegi ya hmöka ku. Hiñ'otho yá tsayu, honse yá ñho. Ñhehwi ya 'bikui tuxta ar ndöhi, ngu ya 'baiza nú'mü ndöbëhé hinti unga te da ts'i, yo'gi xi du ne yo'gi xi nk'uts'i xi t'emp'u.

¹³ Nuyü, njangu nuya dehe mpunts'i ne tuxa ár fugi bi enga har ñöñthe, njap'u nheki yá ts'oki 'be yá tsä, ngu ya tsö nixt'i xi t'ent'i da m'e har 'bexui.

¹⁴ Ar Enok ár yoto m'üi yá m'anga'betö ar Adan, bi 'ñeñ'ö mam'et'o: Hyanthü ba ehny ar tsi Hmu ñ'owi nu'u ra nzeye ya nthebe ya nthebe nu'u ya meti'ö.

¹⁵ Ne da hñö'spa majöni gatho ya jö'i, ne da hñu'mba yá hmi ya ts'ojö'i da uta gatho nuya ts'oki xi 'yot'e, ne gatho nö'ö xi tsot'wa ár müi Jö mi hoxa ya ts'omhö.

16 Nuya jö'iyü gatho tsamañ'u ne gatho ñömañ'u, ne da 'yot'a gatho nö'ö ne'u, xa ñ'exasë ne ka ya jö'i da zipyá bojö.

Ar ts'ui ne ar humamu

17 Ha nu'ahü ma tsi kuhu, beñhü xiñho nuya mhö bi mönga maham'u yá mpöte ma tsi Hmuñhü Hesukristo.

18 Nuya mhö bi xi'ahü: Nu ha ya ngöxapa ma da nja ya hyate jö'i, ma da m'u'u ngu xipabi yá ts'omfeni.

19 Gehyü heka ya ku, temnda yá 'bëfi ar ximhai, ngetho hinxi me'spa ár Hñö Jö.

20 Hö, tsi kuhu, umba ri muñhü da te ri ñ'emuiñhü, ne zohü ar tsi Dada, di tsix'ahü ár Hñö Jö.

21 Yo ma gi hyehü nunar mhöte xi 'rakagihü Jö, ne hyax'mü gi to'mhü ár nhwëki ma tsi Hmuñhü Hesukristo da 'ra'ahü ar te hiñham'u da göts'i.

22 Nu'mü gi hyanthü 'ra ya ku hingi ñ'emüi xiñho, faxu da te yá jamfi.

23 Ma'ra faxu da mpöho, ne njap'u gi tsiñhü hinda ma har tsibi. Ma'ra hwëju, honse ntsuñhü yo ma gi temfü yá ts'oki. Utsahü ar ts'oki ne yá dutu xi ts'onga nuya 'yot'ats'okiyü.

Ya ngöxa mhö t'e'spa ár nsu Jö

24 Jö togo pe'sa ar ts'edi da sugagihü, ne hinda hyegagihü ga 'wehü, xa di johyanü da zixkagihü xint'axigihü hár nsunda.

25 Gehnü pe'sa ar mfödi, ne honseñu Jö ne ma Pohotehü. Dá nhut'wabi'ö ár nsunda. Dá nhumansubi ár ts'ut'wi ne ár ts'edi, ne da t'e'spa ár nsupya, ne hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

YA NTHANDI Nö'ö bi hyanda ar Xuwa ne bi 'yot'i

Ar tsi Hmu Hesukristo bi 'ñu nö'ö himi födi

¹ Gehnu ar mhö bi 'ñu ar tsi Hmu Hesukristo, xki umba Jö ár Dada nda xipabi yá 'bego gatho nö'ö ma nda tho ngut'a, ne ba pehna n'ár enxé bi xipabi ar Xuwa.

² Gehnu damajöni yá mhö Jö ngu bi mönga ar tsi Hmu Hesukristo, ne gatho te bi hyant'ö.

³ Nzatho nu'u togo da nehe ne da 'yoxa nunar mhö nonga tema da tho m'efa, ne da 'yot'a nuya te möngwa, ngetho 'bap'utho ar pa ma da thogi.

Ar nzengwa m'empa nuya yoto ya nijö

⁴ Nuga dar Xuwa, di peñ'ahu nunar he'minu, nu'ahu gar gamfihu gi mhunsu ha ya yoto nijö 'buhnu har hai Asia. Jö mi 'bui, 'bu nuya payu, ne hiñham'u da göxa ár m'ui, da hwék'ahu yá ñho ne da 'ra'ahu n'ar hogam'ui. Nunar njöpinu go 'ra'ahu Jö, ne nuya yoto ya hñö 'buhnu ñhandwi ár thuxandö,

⁵ ne ar tsi Hmu Hesukristo togo mönga majöni ngu xi nsipabi. Gehnu bi m'et'o bi mengi bi nte bi dö gatho nu'u xi du. Ne gehnu töpa ár ts'edi gatho ya ndö 'bu har ximhai. Gehnu n'ehe togo bi mökagihu, ne bi nö'ma ár ji mi unga ár te, bi gugagihu har ts'oki ndi 'buhu.

⁶ Ne bi hñuxkagihu ngu ya ndö ne ya möjö, ne njap'u ga pefu Jö ár Dada. Xa nsunda'ö, ne pe'sa ar ts'edi hiñham'u da göts'i. Dá njap'u.

⁷ 'Yohu, ar tsi Hmu ma da e ha ya gui, ne gatho ya meximhai ma da hyandi. Nu'u togo bi suts'i ma da hyant'u n'ehe. Gatho ya jö'i 'bu hár nxidi ar ximhai ma da zont'i. Hö, dá njap'u.

⁸ Nuga go da du'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i, enga njap'u ar tsi Hmu mi 'bu mam'et'o, 'bupya, ne hiñham'u da göxa ár m'ui, gehnu hinter ñhembibi da 'yot'e.

Ngu n'ar t'i bi nheki Nö'ö Togo ba e bi Njö'i

⁹ Nuga dar Xuwa ri kuhu, di thohu mahyegi ya nt'utsa, di 'buhwihu mahyegi hár ts'ut'wi ar tsi Hmu Hesukristo, ne di tsethu nö'ö bi epkagihu. Dá tsokawa har xeni hai o har dehe ár thuhu Mpatmo, ngetho di mömba ár mhö Jö, ne di damajöni togo ar tsi Hmu Hesukristo.

¹⁰ Ha n'ár pa ar tsi Hmu, da nthex'be ár Hñö Jö, ne da o mote ma xutha n'a togo mi ñö nts'edi, ngu ár ñheti n'ar k'axt'athuxi.

¹¹ Ne mi enö:

—Nuga go da du'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i. 'Yot'a ha n'ar he'mi gatho nö'ö gi hyandi, ne pempa nuya yoto ya nijö 'bu har hai Asia. Gehyu yá thuhu: Ñ'efeso, Ñ'esmirna, Mpergamo, Ntiatira, Nsardi, Mfiladelfia, ne Nlaodisea.

¹² Da ñegi nga handa togo mi zokagi, ne nu nda 'bat'i da handa n'ar k'axt'abojö mfox'yo.

¹³ Ne mada nuya yoto ya mfox'yoyu, mi nheki n'ar 'bai n'ar ñ'ohö ndi hñöxa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Nunár he mi tsonga har hai ár ma, ne xki deka hár tiñö n'ar k'axt'abojö ngut'i.

¹⁴ Ár ñö ne yá xtö xa mar nt'axi, ngu ar xi'yo ne ar t'axtse. Nuyá dá mi ñehwi ya fاسpi.

¹⁵ Nuyá wa mi ñehwi ár nt'axi n'ar xiujö nú'mu o har hwifi xa zo. Nu ár mhö mi ñehwi ár ñheti n'ar döta nzöthe.

¹⁶ Mi hö hár ñ'ei yoto ya tso. Hár ne mi ponga n'ar ndojwai xa mi hente gatho yoho yá ñöni. Nunár hminu xa mi yot'i ngu ar hyadi xa pe'sa ar ts'edi madempa.

¹⁷ Nda handi, da hwanga ha yá wa, to da ñenö xta tu. Nö'ö bi hñuxka ár ñ'ei, ne bi ñengagi:

—Yo gi ntsu. Nuga go di du'mi ne di jö'sa xoge.

¹⁸ Di te mödi da tu, ha nupya di 'bui, hiñham'u da göxa ma te. Dá njap'u. Di hömpa yá nsoki ar ndöte ne ar 'bexui.

¹⁹ Hñuxa har he'mi gatho nö'ö xka hyandi, nuya thopya ne nuya ma da tho m'efa.

²⁰ Ma ga xi'a tema di bonga nuya yoto ya tso xka hyanda ha ma ñ'ei, ne nuya yoto ya k'axt'abojö mfox'yo: nuya yoto ya tso, gehyu nuya yoto ya enxé 'bu ha nuya yoto ya nijö. Ha nuya yoto ya mfox'yo xka hyandi, gehyu nuya yoto ya nijö.

2

Ya mhö m'empa nuya yoto ya nijö: Ar mhö m'empa ar nijö Ñ'efeso

¹ Yot'wa nunar enxé 'buhnu har nijö Ñ'efeso, ne ñembabi: Njanu xi'ahu nö'ö togo hö yoto ya tso hár ñ'ei, ne 'yo mateda ya k'axt'abojö mfox'yo:

² Nuga xta pöt'a ri 'befihu, ne xta pödi hanja xka umba ri muihu xka pe'su ar ts'eti. Hinxka ñet'a ri xuthahu nu'u togo ot'a ya ts'oki. Xka hñö'sfu majöni nu'u togo eñ'u yá mpöte Jö, ne xka pöthu yá nemhñö.

³ Xa xka tsethu ya thogi. Hinxka wenthu xi za'ahu xka mpehu, ngetho xka datkagihu majöni ma thuhu.

⁴ Hönse hindi hop'ahu hingi mökagihu ngu ngi möju har ndui.

⁵ Beñhu hangu ngi mökagihu. Ntso'mhu ne penju gi 'yothu nuya 'befi ngi othu har ndui. Ngetho nu'mu hingi ntso'mhu, ma ga ehe ne ga hök'a ri mfox'yohu habu 'bui.

⁶ Mödi gi utsabihhmö yá ts'o'befi nu'u togo tanga ar Nikola. Nuyá ts'o'befiyu di utsaga n'ehe.

⁷ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa nö'ö te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö. Nu'u togo da ntöte, ma ga umba ar seki da dukwa te unga ar 'baiza unga ar te, 'ba mateda ár nzatho hwöhi Jö.

Ar mhö m'empa ar nijö Ñ'esmirna

⁸ Yot'wa nunar enxé 'buhnu har nijö Ñ'esmirna, ne ñembabi: Nö'ö togo du'mi ne jö'sa xoge, gehnu togo bi du ne bi mengi bi nte man'agi, eñ'ahu njawa:

⁹ Nuga xta pöt'a ri 'befihu, ne nuya nt'utsa gi thohu, ne ri ñhoyahu. Mödi gi pe'su nzeye ri m'ets'ihu nuya hingi nhekiwa. Di pödi hangu ñömañ'u'ihu nuya enö ya xodyo emp'ö, gehyu n'ar mhunts'i ár meti ar ts'ondöhi.

¹⁰ Yo gi tshu gatho nö'ö ma gi thohu. Pöhu nunar ts'ondöhi ma da ñe'ahu 'ra har fadi, ne njap'u da ts'at'ahu. 'Ret'a mpa ma gi thohu ya thogi. Zeta ri jamfihu 'butho gi tuhu, ha nuga ma ga 'ra'ahu ar te hiñham'u da göts'i ngu ri nthöhöhu.

11 Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö. Nö'ö togo da ntöte, hinte ma da japa ar ñoho ndöte.

Ar mhö m'empa ar nijö Mpergamo

12 'Yot'wa nunar enxé 'buhnu har nijö Mpergamo, ne 'ñembabi: Nö'ö togo hö ar ndojwai xa hente gatho yoho yá ñöni, eñ'ahu njawa:

13 Nuga xta pöt'a ri 'befihu, ne di pödi habu gi 'buhu, ka 'bup'u ngu ár ndö ar ts'ondöhi. Mödi njap'u, nu'ahu xka dahü majöni ne hinxka kongagihu. Hinga 'yothu nuya pa'u ga hyanthu bi thoka ma hoga 'bego ar Antipas, ngi 'buhwihunu habu 'bu ar ts'ondöhi.

14 Hönse hindi hop'ahu 'ra gi temfu yá nt'uti ar Balam mi uta ar Balak. Mi tsixa ya me Israel nda zipa yá ñhuni ya tsita emp'ö, ne togatho nda m'engwi, ne njap'u nda dahmö'u.

15 Ne gi 'ñehup'u 'ra togo temba yá nt'uti nu'u tenga ar Nikola. Nuya nt'utiyu di utsaga.

16 Jange di xi'ahu gi 'yothwu ár ntso'mi. Ngetho nu'mu hin'ö, ma ga ehe ga ntum'e'u ga hö ar ndojwai ponga ha ma ne.

17 Nu'u togo tu ár gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö. Nu'u togo da ntöte, ma ga umba da zi ar thuhme ba kö mhets'i xi t'ögi. Ne ga umba n'ar tsi t'axdo habu huxa n'ar 'ra'yo thuhu, ne hinto man'a di pödi, hönse nö'ö togo di hö.

Ar mhö m'empa ar nijö Ntiatira

18 'Yot'wa nunar enxé 'buhnu har nijö Ntiatira, ne 'ñembabi: Ár T'u Jö togo pe'sa yá da ñhehwi ya faspí, ne yá wa ngu ár nt'axi n'ar xiujö o har hwifí, embabi:

19 Nuga di pöt'a gatho ri 'befihu, ri mhötehu, ri ñ'emuihu, ri ts'etihu, ne hanja gi pepkagihupya, töta ngu ngi pepkagihu maham'u.

20 Hönse hindi hop'ahu gi 'ñehup'u nunar 'behñö ár thuhu ar Hesabel. Ense'ö n'ár m'ehni Jö, ne uta nuya ma 'bego togatho da m'engwi, ne da zi ya ñhuni xi m'o'spa ya tsita emp'u.

21 Nunar 'behñönu xta umba 'ra ya tsi pa, ha hinxi 'yot'wa ár ntso'mi 'bengwi ya ndö.

22 Pöhu nunar 'behñönu ma ga kaxa nt'oxi, ne ma da tho ya thogi nu'u togo 'bengwi, nu'mu hinda 'yot'wa yá ntso'mi n'ehe.

23 Ma ga hopa gatho yá bötsi, ne njap'u gatho ya nijö ma da bödi, nuga di hëtwa ya mfeni ne yá müy ya jö'i, ne di umba ár mfei ngu di 'ñepa n'a ngu n'a.

24 Ha gatho nu ma'ra gi 'buhu har nijö Ntiatira, hinxka tembabihi yá nt'umbi, ne hinxka pöhu nö'ö eñ'u xi ñhemi da fötwa ar ts'ondöhi, di xi'ahu, hinga 'ra'ahu man'ar 'befi.

25 Hönse di a'ahu, yo ma gi hyehu nö'ö xka pöhu. Ndo'mthohu ga pengi.

26 Nu'u togo da ntöte ne di pepkatho har ngöts'i, ma ga umba ar ts'edi da me'sa ár nsu hagatho ya hai.

27 Ne ma da hyuxtya t'obojö, ne ma da hwata nuya hnini ngu n'ar ts'oi bohäi. Ma ga umba ar ts'edi ngu xta höni xi 'raka ma Dada.

28 Ne ga umba ar njötsö.

29 Nu'u togo tu ár gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

3

Ar mhö m'empa ar nijö Nsardi

¹ Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Nsardi, ne 'ñembabi: Nö'ö togo tsixa nuya yoto ya hñö pepa Jö, ne hö yoto ya tso, enö njawa: Di pöt'a gatho ri 'befihu. Thus'ahu gi tehu, ha nuga di xi'ahu xka tuhu.

² Zot'a ri dahu ne suhu nö'ö tema gi pe'su 'butho da göts'i. Ngetho xta timp'ahu, nuya ri 'befihu hints'u xiñho hár nthandi Jö.

³ Jange beñhu tema xka hñöñhu, tema xka 'yohu, ne gi kwathu xiñho, ne 'yothwu ár ntso'mi. Ngetho nu'mu hingi ndo'mhu, xki thañhu ga tsoho ngu n'ar bë hingi to'mhu ham'u.

⁴ Ha gi 'ñep'u 'ranu Nsardi togo hinxi jaxt'a yá t'axhe. Ma ga ñ'o'bega'u di he ya t'axhe, ngetho njap'u di 'ñepabi'u.

⁵ Nu'u togo da ntöte, ma da theta ya t'axhe, hinda thökwa yá thuhu har he'mi nonga ar te, ne ma ga mömba yá thuhu hár nthandi ma Dada ne yá enxe.

⁶ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

Ar mhö m'empa ar nijö Mfiladelfia

⁷ Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Mfiladelfia, ne 'ñembabi: Njanu xi'ahu nö'ö togo xint'axi, gehnu majöni, ne hömpa yá nsoki ar ndö Dabi. Nu'mu kot'ö hinto tsa da xoki, ha nu'mu xok'ö hinto tsa da got'i.

⁸ Nuga di pöt'a ri 'befihu. Mödi tx'uda ri ts'edihu, hinxka komju ma thuhu, ne xka 'yotju ma mhö. Jange nuga xta xok'ahu n'ar goxthi hinto tsa da got'i.

⁹ Yohu. Nuya xi mhunts'i, yá meti ar ts'ondöhi, ne kate eñ'u ya xodyo, ma ga japi da ndandihmö ha ri wahu. Njap'u da bö'u di mö'ahu.

¹⁰ Ngetho xka tsethu xka sukagihu ma mhö, nuga n'ehe ma ga su'ahu xta 'ñep'u ya ts'othogi da zu gatho nu'u 'bu hár nxidi ar ximhai, njap'u da ts'ata gatho ya meximhai.

¹¹ Pöhu, 'bap'utho ar pa ma ga ehe. Kwathu xiñho nö'ö gi pe'su, ne hinto da hñömp'a ri nthöhöhu.

¹² Nu'u togo da ntöte, ma ga huts'i da do'spa ár nijö Jö, hiñham'u ma da njuknu. Ne ma ga ot'wabinu ár thuhu Jö ne ár thuhu ár hnini'ö, gehnu ar 'ra'yo Herusalen di gö mhets'i habu bi 'bu Jö, ne ga ot'wabinu ma thuhu n'ehe.

¹³ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

Ar mhö m'empa ar nijö Nlaodisea

¹⁴ Yot'wa nunar enxe 'buhnu har nijö Nlaodisea, ne 'ñembabi: Nö'ö togo ar Njap'u, damajöni xiñho, ne ja ba ponu ar mfeni nda hyoka Jö gatho nö'ö bi hyoki, eñ'ahu njawa:

¹⁵ Nuga di pöt'a ri 'befihu xi ndupatho. Xiñhohmö nu'mu dá ntsetho wa dá mpa.

¹⁶ Ngetho gar ndupathohu, hingar ntse ne hingar mpa, ngu ar dehe ma ga juka ha ma ne, ga tsok'ahu.

¹⁷ Nu'ahu gi ensehu: Hinte di k'athe, xa di pe'se ya ñho. Ha hingi pöhu gar hwëkate'ihu, gar hyoyahu, hinte gi pe'su, gar godahu, hinte gi köhu n'ar xeni ar dutu.

¹⁸ Jange di xi'ahu gi tamgagihu ar k'axt'abojö nö'ö xi tho har tsibi, ne hinte gi k'athu. Ne gi tañhu ya t'axdutu, hingi 'be ri tsahu xta thant'ahu hinte gi köhu n'a xeni. Ne xithu ar 'ñethi ri dahu, da xogi ne gi hyanthu.

¹⁹ Nuga di tsui ne di fei gatho nu'u togo di mödi, jange 'yothwu ár ntso'mi, ne umba ri muñhu gi pepkagihu.

²⁰ Pöhu 'mu, nuga di 'ba har goxthi di mafi. Nö'ö togo da 'yotka ma mhö, ne da xoka ar goxthi da thogagi hár ngu, ga kut'i ga ñum'e.

²¹ Nu'u togo da ntöte, ma ga ets'i ga hux'be ngu ar ndö, ngu xta ntötega, ne xta hux'be ma Dada hár thuxandö.

²² Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa te mönga ár Hñö Jö xipa ya nijö.

4

Ar ndöngajö bi ja mañö mhets'i

¹ Da jwadi da handa gathoyu, m'efa da handa n'ar goxthi mi xo mhets'i. Ne da pengi da otwa ár mhö nö'ö togo bi zokagi m'et'o, mi ñhehwi ár ñheti n'ar k'axt'athuxi, ne bi 'ñengagi:

—Poxa injawa, ne ga ut'a'i tema da tho m'efa xta wa nuya xka hyandi.

² M'efa ár Hñö Jö bi hyexkagi ne bi utkagi n'ar thuxandö mi 'buhnu mhets'i, ne mi huxhnu n'a.

³ Nö'ö togo mi huxnu har thuxandö, mi hyats'i ñhehwi n'ar hoga hyasdo ne n'ar hoga thents'ado. Ne hár nthet'i mi kot'atho n'ar 'bejni mi hwexka ngu n'ar hoga k'angdo.

⁴ Hár nthet'i ar thuxandö mi 'bu ma n'atemagoho ya thuxandö. Ne ka mi huxhnu n'atemagoho ya tsi dönzia, mi hö ya t'axhe, ne mi hu'sa ya fuindö ma ya k'axt'abojö.

⁵ Har thuxandö mi 'bu madetho mi ponga ya hwei, ya ñuni ne ya ñheti. Ne mi ñhandwi n'ehé yoto ya ñot'i mi zo, gehyu nuya yoto ya hñö pepa Jö.

⁶ Mi ñhandwi nunar thuxandö n'ehé n'ar ñhonthé ngu ar doxito. Ne mi 'bahnu get'u hár nthet'i ar thuxandö goho ya zu'we pe'sa yá te, xa mi ñuxa ya dá habu mi nheki ne mote.

⁷ Nor m'et'o zu'we mi ñhehwi n'ar 'muhu, ár ñoho mi ñhehwi n'ar boi, ár hñu mi pe'sa ár hmi ngu n'ar jö'i, ár goho mi ñhehwi n'ar nxuni nsani.

⁸ Nuya goho ya zu'weyu mi pe'sa yá te, mi tu 'rato yá hwa n'a ngu n'a, ne ha yá hwa xa mi ñuxa ya dá mañö ne mbo. Nuyü parxui hingi tsaya eñ'u:

Xint'axi, xint'axi, xint'axi,
hinter ñhembibi da 'yot'a ma tsi Hmuhu, nö'ö togo mi 'bui, 'bupya, ne hiñham'u da göxa ár te.

⁹ Nuya goho ya zu'weyu mi pe'sa yá te, mi e'spa ár nsu, mi nsundabi ne mi umba njamödi nö'ö togo huxa har thuxandö, hiñham'u da göxa ár m'ui.

¹⁰ Nú'mu mi ot'a njap'uyu, nuya n'atemagoho ya tsi dönzia mi ndandihmö hár wa nö'ö togo huxa har thuxandö, ne mi nsundabi nö'ö togo hiñham'u da göxa ár te. Ne mi pokwa yá fuindö ñhant'u har thuxandö, ne mi eñ'u:

¹¹ Ma tsi Hmu'ihe, di 'ñep'a'i da nsunda'i,

da t'es'a ri nsu, ne da föt'a ri ts'edi.

Ngetho go ga hyoka gatho nö'ö te ja,
ne ngu ga nege, njap'u xi nja.

5

Ar m'axa he'mi ne ár T'u Jö ngu ar tsi Ntxöndöni

¹ Nep'u da handa nö'ö togo mi huxa har thuxandö, mi hö hár ñ'ei n'ar m'axa he'mi xki t'ot'a nthi ne mbo, ne xki 'bata yoto ya m'at'i, hinge to gatho nda tsá nda 'yot'se.

² Ne da handa n'ar enxé xa mi pe'sa ár ts'edi, ne xa mi mafi nts'edi mi enö: —Hage 'bu n'a togo di 'ñepi da 'yo'sa ya m'at'i ne da tunga ar he'mi.

³ Ne hinto mi 'buhnu mhets'i, har ximhai, ne mbor hai togo nda xot'a ar he'mi, himi tsá nda hyanthmö.

⁴ Nuga xa ndi zoni, ngetho hinto bi thini togo ndi 'ñepi nda xot'a ar he'mi, nda nehe, himi tsa nda hyanthmō.

⁵ N'a nuya tsi dōnzia bi 'ñengagi:

—Yo gi zoni. Nō'ō togo ar Ndō t'embabi ar 'Muhu, xpa ponga ha yá mēni ar Huda ne ár 'beto ar ndō Dabi, nunu go xi ntōte. Jange di 'ñepabi da 'yo'sa nuya yoto ya m'at'i, ne da xot'a ar he'mi.

⁶ Nep'u da handa n'ar tsi Ntxōnandōni mi nhekitho xki tho, mi 'ba madetho ar thuxandō, ne mateda nuya goho ya zu'we mi te, ne mateda ya tsi dōnzia. Nunar tsi Ndōninu mi pe'sa yoto yá ndōni, ne yoto yá da. Ne nuya dayu, gehyu nuya yoto ya hñō pepa Jō, xi mehna da ma xoge ár nxidi ar ximhai.

⁷ Nu'mú, ba ehnu, ne bi hñōnga ar he'mi mi hō hár n'ei nō'ō togo mi huxa har thuxandō.

⁸ Nuya goho ya zu'we mi te, ne nuya n'atemagoho ya tsi dōnzia, bi ndandihmō hár wa ar tsi Ndōni togo xki wadi xki hñōnga ar he'mi. Gathoyu mi hō ya 'bida, ne ya nt'eni k'axt'abojō mi ñuxa ya githni, gehyu yá nsadi ya gamfi.

⁹ Ne mi tu'u n'ar 'ra'yo thuhu, mi embabi'u ar tsi Ntxōnandōni:

Nu'ge go di 'ñep'a'i gi hñōnga ar 'baxa he'mi ne gi 'yo'spa yá m'at'i tu, ngetho bi nhöp'a ri ji bi tho'a'i, ne ga tsingagihe yá metigihepya Jō. Ga jugagihe hagatho ya m'ui, ya hñō, ya hnini, ne hagatho ya hai 'bu hár nxidi ar ximhai.

¹⁰ Ne xka 'ñexkagihe ga pefe Jō, dar ndōhe ne dar möjōhe, ne ga ndōhe har ximhai.

¹¹ Nep'u da o 'ra ya mhō, ne nda handi mi ra nzeýe ya enxē, mi 'bu hár nthet'i ar thuxandō, ne nuya goho ya zu'we mi te, ne nuya tsi dōnzia. Nuya enxeyu hinto mi tsa nda mede, ngetho ma ya nthebenthebe ár nzeýe.

¹² Ne xa mi mafi mi eñ'u:

Ar tsi Ntxōnandōni bi tho,
di 'ñepabi da hñōnga ar nsu ngu ar ndō, ya ñho,
ar hoga mfōdi, ar ts'edi,
da t'e'spa ár nsu, da t'umba ar nsunda ne ar nsadi.

¹³ Ne gatho nu ma'ra xi hyoka Jō bi ñō n'ehe, nu'u bi 'bu mhets'i, nu'u 'bu har ximhai, nu'u 'bu mbor hai, nu'u 'bu har dehe ne nu'u ya zu'we kunu. Da ode bi 'ñeñ'u:

Dá nsata Jō togo huxa har thuxandō,
ne dá nsata ar tsi Ntxōnandōni.
Dá t'e'spa ár nsu, dá t'umba ar nsunda.
Dá mhō pe'sa ar ts'edi hiñham'u da gōts'i.

¹⁴ Ne nuya goho ya zu'we mi te, mi thōdi mi eñ'u:

—Dá njap'u.

Ne nuya n'atemagoho ya tsi dōnzia mi ndandihmō, ne xa mi nts'a'mi mi tsonga yá hmi har hai, mi nsunda nō'ō togo hiñham'u da gōxa ár m'ui.

6

Nu'u yoto ya m'at'i

¹ Nep'u nu ar tsi Ntxōnandōni bi 'yo'sa n'a nuya m'at'iyu. Ne da o n'a nuya goho ya zu'we mi te, bi ñō nts'edi ngu n'ar ñuni, ne bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

² Nda handi mi 'bahnu n'ar toge mi nto n'ar t'axfani, ne mi hō hár 'ye n'ar ent'o nda ntuhni. Ne bi t'umba n'ar fündō, ne habu gatho mi thogi mi tōte.

³ Nu mi 'yo'sa ár ñoho ar m'at'i ar tsi Ntxönandöni, da ode bi 'ñengagi ár ñoho nuya zu'we te:

—Ba e gi hyandi.

⁴ Da handi bi bong'a man'ar toge mi ntö n'ar fani mar nthents'i. Ne nu togo mi ntöge, bi t'umba n'ar ndojwai ne ar seki nda hñöka ar hogam'ui har ximhai, ne nda japa ya jö'i nda ñho n'a ngu n'a ha ya tuhni.

⁵ Nu mi 'yo'sa ár hñu ar m'at'i, ár hñu nuya zu'we te bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

Ne da handa n'ar toge mi ntö n'ar 'bofani, ne mi hö n'ar ts'uti hár 'ye.

⁶ Ne da o n'ar mhö bi bong'a mateda nuya goho ya zu'we mi te, ne mi enö: —N'a pa ar nthöhö, hönse tsä da thanga n'a hwada ar t'ei ne hñu hwada ar sebada, ha yo gi ts'oju ar nziki ne ar ixkat'afi.

⁷ Nu mi 'yo'sa ár goho m'at'i, da ode bi ñö ár goho zu'we te, ne bi 'ñengagi:

—Ba e gi hyandi.

⁸ Da handi mi 'bahnu n'ar k'axt'afani, ne nu ar toge már thuhu ar Ndöte, ne mi ntengwi ar 'Bexui. Bi t'umbabiyu ar seki nda hyo n'ar goho xeni ya jö'i 'bu xoge ár nxidi ar ximhai, ha ya tuhni, har thuhu, ha ya texte hñeni, ne da hyo ya zate zu'we 'bu har ximhai.

⁹ Nu mi 'yo'sa ár kut'a m'at'i ar tsi Ntxönandöni, da handa hár wa ar m'oxm'oñho, mi 'bahnu yá pa nu'u ya gamfi xki tho ngetho mi mömba ár mhö Jö, ne mi damajöni mi ñ'emuibil'ö.

¹⁰ Ne xa mi mafi nts'edi mi eñ'u:

—Tsi Hmu, xint'axi'i ne majöni. Ham'u da zohmö ar pa gi 'yotje ar ts'ut'wi, ne gi jot'wa ma jihe nu'u 'bukwa har ximhai.

¹¹ Ne n'a ngu n'a bi t'umba ya t'axhe. Ne bi nsipabi nda ntsaya ma'ra ya tsi pa, nda dö'mi nda zo gatho yá mi 'begowi ne ma'ra yá kuwi ma nda tho'u n'ehe ngu xki thoyu.

¹² Nu nda handi bi 'yo'sa ár 'rato m'at'i, bi nja n'a ra döta nhwöni. Ar hyadi bi boki ngu n'ar 'bohe dumui, ne ar zönö bi thenga xoge ngu ar ji.

¹³ Da handi ba ho ya tso mhets'i bi zo har hai, ngu n'ar 'bai'iuxi ho nuya te tu nú'mu 'yo ar 'yomndöhi.

¹⁴ Ne ar mhets'i bi m'etho ngu n'ar he'mi bi 'bats'i. Ha nuya t'oho ne ya xeni hai, gatho bi mponi habu mi 'bu'u.

¹⁵ Ha nuya ndö, ne nuya döta, nuya pe'sa ya ñho, nuya ndöndogu, nuya pe'sa yá ts'edi, ya 'bego ne nu'u hingya 'bego, gathoyu bi ñ'onga ha ya oki ne ha ya ndodo ja ha ya t'oho.

¹⁶ Ne mi emba ya t'oho ne ya ndodo:

—Yothu ne tsebgagihe, hindi nehe da hyangagihe nö'ö togo huxa har thuxandö. Kobgagihe hinda zuje ár kwe ar tsi Ndöni.

¹⁷ Ngetho xi zo ar pa da nheki ár kwe Jö, togo tsä da zeti.

7

Nu'u n'anthebe ne yon'ate ne goho ya 'ret'anthebe xki thu'spa ngu ar nthixt'i

¹ M'efa da handa goho ya enxé mi 'ba ha yá ñöni ar ximhai. Mi taka nuya goho ya ndöhi hinge nda ñ'o har hai, har dehe, ne hinge nda huönga ár xi n'ar za.

² Da handa man'ar enxé ba e mahyats'i mi hömpa n'a ngu ar bojö nthixt'i ár meti Jö togo te. Ne bi mat'a nts'edi nuya ma goho ya enxé xki t'umba ar seki nda ts'oka ar hai ne ar dehe.

³ Ne bi 'ñembabi:

—Yo gi ts'ojuhmö ar hai, ar dehe, ya za. M'et'o ma ga jawahu ga tuthwu nö'ö ngu ar nthixt'i ha yá dë nuyá 'bego ma tsi Hmuhu.

⁴ Ne da ode bi nhonga hangu ár nzeýe nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i: mi tsu n'anthebe ne yon'atmagoho ya 'ret'anthebe, ha gatho nuya m'ui xki 'ñe ha yá bötsi ar Israel.

⁵ Nu'u xki 'ñe ha yá 'beto ar Huda, mi tsu 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi ngu ar nthixt'i, ha yá 'beto ar Rube 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi n'ehe, ha yá 'beto ar Gad 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi n'ehe.

⁶ Ha yá 'beto ar Aser 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Neftali 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Manases 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i n'ehe.

⁷ Ha yá 'beto ar Simeon 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Lebi 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Isakar 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi n'ehe.

⁸ Ha yá 'beto ar Sabulon 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe xki thu'spabi, ha yá 'beto ar Huse 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe, ha yá 'beto ar Benjamin 'ret'amayoho ya 'ret'anthebe nu'u xki thu'spabi ngu ar nthixt'i n'ehe.

Ar Xuwa bi hyanda nzeýe ya jö'i mi he ya t'axdutu

⁹ M'efa da handa nzeýe ya jö'i, xa mi töta ar nzeýe hinto mi tsu nda mede, xki 'ñe ha gatho ya hai, ya m'ui, ya hnini, ne gatho ya hñö. Mi 'ba'u mi ñhandwi ar thuxandö ne ar tsi Ndöni, mi he'u ya t'axdutu, ne mi hö ya denthi'u.

¹⁰ Ne mi mafi nts'edi mi eñ'u:

Jö ma Dadahu togo huxa har thuxandö,
ne nö'ö ñhehwi ar tsi Ndöni,
hõseyu go unga ar mpohö.

¹¹ Ne da handa mi 'bahnu gatho ya enxë xa xki got'atho ar thuxandö, ya goho zu'we mi te, ne nuya tsi dönzia. Nuya enxeyu bi ndandihmö hár wa ar thuxandö, ne xa mi ts'a'ma yá hmi 'buþho nda zonga har hai, ne bi ndönga Jö.

¹² Mi eñ'u:

Dá njap'u. Dá mhat'wa ár thuhu Jö ma Dadahu, ne dá nsunda, ngetho gehnu
ár meti ar mfödi.

Dá t'umba njamödi ne dá t'e'spa ár nsu, ngetho gehnu ar ndö ja ár ts'edi.

Hiñham'u da tsaya da nhu njap'u Jö. Dá njap'u.

¹³ N'a mbi 'yangatho n'a nuya tsi dönzia, ne bi 'ñengagi:

—Xi nuya 'bahnu hö ya t'axhe, togoyu ne ha xpa ehuy.

¹⁴ Nuga da thöti ne da embabi:

—Tsi ndada, go gi pöke togoyu.

Ne nö'ö bi 'ñengagi:

—Nuya jö'iyu gehyu xpa k'onga har döta thogi, ne xi xuka yá dutu, ne xa xi t'axki hár ji ar tsi Ndöni.

¹⁵ Jange 'ba ñhandwi ár thuxandö Jö, ne pepabi parxui hár nijö. Ne nu togo hu har thuxandö da hopi da m'uhwi.

¹⁶ Núnu mhets'i hinda ma da me'sa ar thuhu ne hinda ntuthe. Ar hyadi hinda ma da tsöt'i, ne hinda zit'a ar pa.

¹⁷ Ngetho nö'ö ngu ar tsi Ntxönanöni 'bu mateda ar thuxandö, gese'ö ma da su, ne da 'yet'a ha ya pothe po ya dehe unga ar te. Ne Jö ma da hñu'mba yá müi, ne da dukwa yá gidä.

8

Áryoto m'at'i

¹ Nún'u mi 'yo'sa ár yoto m'at'i nunar tsi Ntxöndöni, xa bi metho, ne ngu made xenimpa hinte bi t'ohnu mhets'i.

² Nep'u da handa yoto ya enxé mi 'ba hár nthandi Jö, ne bi t'umba n'ar k'axt'athuxi n'a ngu n'a.

³ Ne da handi bi zohnu man'ar enxé, bi m'a bi ñhandwi habu m'oxant'uts'i, ne mi hö n'ar k'axt'abojö nt'uts'i. Bi t'umba nzeýe ar githni nda thö'spa ya mhat'ajö xi 'yot'a ya gamfi, ne da datwa Jö har m'oxant'uts'i xi thoka ar k'axt'abojö, mi 'buhnu mi ñhandwa ar thuxandö.

⁴ Hár 'ye ar enxé bi boxa ár 'bifi ar nt'uts'i mi nthöskwi yá mhat'ajö ya gamfi, ne bi zonga habu mi huxa Jö.

⁵ Nunar enxenu bi gu ar nt'uts'i, bi ñu'sa ya despi har tsibi zo har m'oxm'öñho, ne bi pónsa har ximhai. Mi 'yot'a njap'u, bi nja ya ñuni, ya ñheti, ya hwei, ne bi nhwönga ar ximhai.

Ya k'axt'athuxi

⁶ Nuya yoto ya enxé mi hö ya k'axt'athuxi bi ñhoki nda hyuxt'i.

⁷ Nunar 'bet'o enxé bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi hyo har ximhai ya ndo ne ya tsibi mi nthöskwi ar ji. Bi zöt'a ar hñu xeni gatho ya 'baiza ja har ximhai, ne bi the bi nzo xoge ar k'angdoni.

⁸ Ar ñoho enxé bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi zo har ñhontho ngu n'ar döta t'ohö mi zo, ne n'a hñu xeni ar dehe bi nji.

⁹ Bi du n'a hñu xeni gatho ya zu'we ku har dehe, ne n'a hñu xeni gatho ya motsa 'yo har dehe bi nhwati.

¹⁰ Ar hñu enxé bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne ba ta mhets'i n'a ra döta tso mi zo ngu n'ar tunza. Bi zo ha n'a hñu xeni ya döthe ne ha ya pothe.

¹¹ Nunar tsonu már thuhu ar Judöni. N'ar hñu xeni ya dehe bi jugi, ne nzeýe ya jö'i bi du, ngetho nuya deheyu bi jugi.

¹² Ar goho enxé bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne bi ts'okwa n'a hñu xeni ar hyadi, ar zönö ne ya tso, ne bi k'at'a n'ar hñu xeni ar hyats'i 'bu pa ne 'bu xui.

¹³ Da o n'ar mhö ne da handa n'ar nxuni mi nsanga mateda mhets'i, ne mi enga nts'edi:

—Hwëkate, hwëkate nu'u 'bu har ximhai, ngetho 'butho da thuxt'a nu má hñu ya k'axt'athuxi.

9

¹ Ar kut'a enxé bi hyuxt'a ár k'axt'athuxi, ne da handa n'ar tso bi da har hai, ne bi t'umba ár nsoki ar nzonganzafi.

² Nu mi xoka ar nzonganzafi xa ba poxa ar 'bifi ngu n'ar t'u, ne nunar 'bifinu bi japi bi boka ar hyadi ne ar ndöhi.

³ Har 'bifi ba poxkwi ya k'oto, bi nxanga xoge har ximhai, ne bi t'umba ar ts'edi nda ntsate ngu ya penzu.

⁴ Bi nspabi hinte nda japa ya k'angdoni ne gatho nö'ö xi nk'angi, hinte nda japa ya za. Hönse nda za nuya jö'i hinte mi tu nö'ö ngu ar nthixt'i ár meti Jö ha ya dö.

⁵ Ne bi nspabi hinge nda hyo, hönse nda japi nda tho ya ugi kut'a nzönö. Nu ár ñ'u yá ne nuya k'otoyu, jangu ár ñ'u ár mpuhni n'ar penzu.

⁶ Nuya pa'u ya jö'i di hongha hanja da du, ne hinda tsa. Xa di nemhö da du, ha nunar ndöte ma da ñ'öni.

7 Nuya k'otoyu mi ñhehwi 'ra ya fani xi ñhoki da ntuhni. Mi hu'sa 'ra ngu ya ntsant'i k'axt'abojö. Nuyá hmi mi ñhehwi ngu ár hmi n'ar jö'i.

8 Nuyá xtö mi ñhehwi yá xtö n'ar 'behñö, ha nuyá ts'i mi ñhehwi yá ts'i n'ar 'muhu.

9 Mi köxa ha yá ndo'yo ngu n'ar nthaki bojö. Nu ár mbuni yá hwa mi ñhehwi ár ngani ya bojö jut'a ya fani nixt'i di ma har tuhni.

10 Mi tu yá zu ne yá m'ite ngu ya penzu. Nuyá m'ite mi tu ha yá zu, mi pe'sa ar ts'edi nda japa ya jö'i nda tho ya ugi kut'a nzönö.

11 Nu ár ndö'u, gehnu ar enxé 'bu har nzonganzafi. Nu ár thuhu har hñö ebreo Abadon, ha nu har hñö griego ár thuhu ar Apolion (pontho da 'ñenö, ar jö'ste).

12 Nunar m'et'o döta thogi xi wahnü, ne xi 'ñep'utho ma yoho.

13 Nu mi hyuxt'a ár k'axt'athuxi ar 'rato enxé, da o n'ar mhö mi ponga madedu nu'u goho ya ndöni mi huxa ha yá ñöni ar m'oxant'uts'i xi thoka ar k'axt'abojö, 'buhnu ñhandwi Jö.

14 Nunar mhönü bi 'ñemba ar 'rato enxé:

—Xot'a nuya goho ya enxé thöt'a har döthe Eufrate.

15 Ne bi nsot'a nuya goho ya enxé xki t'ent'i tema xenimpa, tema pa, tema zönö, tema jeyé xki thu'spabi nda hyo n'ár hñu xeni gatho ya jö'i 'bu har ximhai.

16 Da ode hangu ya ndogu mi ntö ya fani, mi yonthebe ya 'ret'anthebe ya 'ret'anthebe.

17 Ne da handa ngu n'ar t'i nuya fani ne yá toge. Nuya toge mi hö ya nthaka tiñö mar theni, mar nk'angi ne mar nk'axt'i. Ha nuyá ñö ya fani mi ñhehwi ár ñö n'ar 'muhu. Ha yá ne mi ponga ar tsibi, ar 'bifi, ne ar k'axt'ado mi zö.

18 Nuya döta thogiyu, ar tsibi, ar 'bifi, ne ar k'axt'ado zö mi ponga ha yá ne ya fani, bi the ár hñu xeni ya jö'i mi 'bu har ximhai.

19 Nuya faniyu mi pe'sa ár ts'edi ha yá ne, ne ha yá zu, ngetho yá zu mi hñehwi ya k'eñö mi tu yá ñö ne mi puhna ya jö'i.

20 Ha nu ma'ra ya jö'i bi k'ont'i, himbi du ha ya döta thogiyu. Mödi njap'u, himbi 'yot'wa yá ntso'mi. Ne himbi hyep'u mi ndönga nö'ö mi hokase'u, ne ya ts'ondöhi, ya tsita emp'ö xi thoka ar k'axt'abojö, ar t'axi, ar k'axt'i xi mpots'i, ya do, ya za. Nuyü hingi tsä da hyandi, hingi ode, ne hingi 'yo.

21 Himbi 'yot'wa yá ntso'mi ma ya hyote, ya 'ñete, togatho mi 'bengwi, ne himbi hyep'u ya mfë.

10

Ar enxé mi hö n'ar t'ulo he'mi

1 Nep'u da handa man'ar enxé ba kö mhets'i, xa mi pe'sa ár ts'edi. Xki go'matho n'ar gui, ne hár ñö mi kot'atho n'ar 'bejni. Ha nu ár hmi mi ñhehwi ar hyadi, nuyá wa mi ñhehwi ya faspi.

2 Mi hö hár 'yë n'ar he'mi mi xogi. Ne bi 'ñexa ár wa ñ'ei har ñhönthe, ha nu ár wa ngöhö bi 'ñexa har hai.

3 Ne bi mafi nts'edi ngu ár ngeni n'ar 'muhu. Nu mi mafi bi nheki yoto ya ñuni.

4 Nda otwa ár ñheti nuya ñuni, da ñhoki nga ot'i, ha n'ar mhö ba e mhets'i bi 'ñengagi:

—Hyep'u njap'utho. Yo gi ot'a nö'ö bi mönga nuya yoto ñuni.

5 Nunar enxé mi 'ba har ñhönthe ne har hai, bi guxa ár ñ'ei mhets'i.

⁶ Ne bi 'ñet'a made nö'ö hiñham'u da göxa ár te, bi hyoka mhets'i ne gatho te janu, bi hyoka ar hai ne gatho te jawa, bi hyoka ar dehe ne gatho te kunu. Ne bi 'ñenga njanu:

—Tx'u da ya pa 'bedi da göxa gatho.

⁷ Nu xta hyuxt'a ár k'axt'athuxi ar yoto enxé, ma da tho gatho nö'ö honse Jö mi pödi tema nda 'yot'e ne ma nda nheki, gatho nö'ö xki xipa yá m'ehni.

⁸ Nunar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi zokagi man'agi ne bi 'ñengagi:

—Di ma ba hōnga ar he'mi xogi o hár 'ye ar enxé 'ba har ñhonthe ne har hai.

⁹ Da ma da tsu ar enxé da apa ar he'mi, ne nö'ö bi 'ñengagi:

—Hñöni ne tsa. Ha ri muí ma da jugi, ha nu ha ri ne ma gi tsá xi ñ'u ngu ar t'afisefi.

¹⁰ Nuga da hōmba ar he'mi hár 'ye ar enxé, ne da tsa. Mi tho ha ma ne mar ñ'u ngu ar t'afisefi, ha mi zonga ha ma muí bi juga ma xefo.

¹¹ Ne nö'ö bi 'ñengagi:

—Mahyoni gi pengi gi mōnga man'agi nuya tema da tho ha gatho ya hnini, ya hai, ya hñö ne ya ndö.

11

Yoho togo damajöni

¹ Bi t'aka n'ar xithi nt'eni ne bi t'engagi:

—Di ma ba emba ár nijö Jö, ar m'oxm'oñho, ne hangu 'buhnu mat'a Jö.

² Ha nunár thi ar nijö tsop'u, yo gi eni, ngetho xi ndatwa nu'u hingya xodyo, ha nuyu ma da ne'ma ar njöpa hnini hñu njeje made.

³ Ma ga pehna nu yoho ma m'ehni da hye ya he dumu, da mömga ma mhö nuya hñu njeje madeyu.

⁴ Nuya m'ehniyu gehyu ngu yo 'bai ya njömdöni, ne ngu yoho ya mfox'yo 'bahnu hár nthandi Jö togo ár ndö ar ximhai.

⁵ Nuyu pongar tsibi ha yá ne, ne njap'u ho yá ñ'uni honi te gatho da japabi. Njap'u ma da du gatho nu'u togo ne te da japabi'u.

⁶ Pe'sa ar ts'edi da got'a mhets'i, hinda 'wöi gatho ya pa di mömba ár mhö Jö. Tsá da japa da nji ar dehe, ne tsá da mehna ya döta thogi har hai gatho nö'ö da ne'u.

⁷ Nu xta wadi da damajöni'u, ma da ep'u ar ts'ozu'we, xpa pōxa har nzonganzafi da ntunkwiyu, da döhö ne da hyo.

⁸ Yá ndö'yo ma da ts'ohnu mateda ár tai ar döta hnini habu bi mpont'a ma tsi Hmuhu. Nunar hnininu pontho ar Sodoma ne ar Ehipto.

⁹ Ne ya jö'i xki 'ñe ha gatho ya hnini, gatho ya m'ui, gatho ya hñö, ne gatho ya hai, ma da k'öt'watho yá ndö'yo hñupa made, ngetho hinda ma da thegi togo da 'yagi.

¹⁰ Gatho ya meximhai ma da njohya xta duyu, ngetho nuya m'ehniyu xki japi xki tho ya ugi gathoyu. Jange xa ma da njohya, ne da mpehna ya nt'uni n'a ngu n'a.

¹¹ Nepu mi tho hñupa made, bi yut'a ha yá ndö'yo ar hñö unga ar te ba pehna Jö, ne bi mengi bi nangi bi m'ai. Gatho nu'u togo bi hyandi xa bi ntsu.

¹² Ne bi nheki n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñemba nu'u xki mengi xki nte:

—Ba ehü, pōxu injawa.

Ne bi ts'ix'u ha n'ar gui. Ha nuyá ñ'uni bi hyandi hanja bi ma'u.

¹³ Ne bi nja 'mu n'a ra döta nhwöni. Nunar nhwöninu bi yot'a n'a 'ret'a xeni gatho ar hnini, ne bi du hñun'ate ne 'ret'anthebe ya jö'i. Ha nu ma'ra bi bongi, xa bi ntsu ne bi nsundabi Jö bi 'bu mhets'i.

14 Nunár ñoho ar dōta thogi xi wadi. Hyanthupya ba ekwatho ár hñu.

Ár yoto ar k'axt'athuxi

15 Ar yoto enx̄e bi hyux̄t'a ár k'axt'athuxi, ne bi nheki 'ra ya mhõnu mhets'i mi eñ'u njawa:

Gatho ya ndõ mi ja har ximh̄ai,
xi hñõnga ma tsi Dadah̄u ne ár Kristo,
ne go ma da ndõ'õ gatho ya pa.

16 Ha nuya n'at̄emagoho ya tsi dõnzia mi huxa ha yá thuxandõ mi ñhandwi Jõ, bi ndandimhõ bi me yá hmi har h̄ai mi nsunda Jõ.

17 Mi eñ'u:

Di 'ra'ahe njamõdi, tsi Hmu,
hinte ar ñhemb'i te gi 'yot'e.
Nu'ge ngi 'bui, gi 'bupya, ne ma gi 'bu gatho ya pa,
xka ñ'udi ri dõta ts'edi,
ne xka du'mi gi ndõ.

18 Bi mbo yá kw̄e gatho ya meximh̄ai,
nupya ma da nheki ri kw̄e n'ehe.
Xi zõ ar pa gi hñõ'spa majõni nuya xi du,
ne gi hwata nu'u togo hwata ar ximh̄ai.

Ha nuya ri m'ehni, ya gamfi ne gatho nuya ri 'bego tsup'a ri thuhu,
nuya dõta, nuya t'ulo,
ma gi umba yá nthõhõ.

19 M'efa bi xo ár nijõ Jõ mhets'i, ne bi nheki mi 'buhnu mbo ar 'bezankohi. Mi yotnu ya hwēi, mi nheki ya ñh̄eti, ya ñuni, xa bi d̄a nzeȳe ya ndo, ne bi nja n'ar nhwõni.

12

Ar 'behñõ ne ar zothe

1 M'efa bi nheki mhets'i n'ar dõta nt'udi. Da handa n'ar 'behñõ mi he ar hyadi, mi tõ har zõnõ, ne mi hu'sa n'ar ntsant'i mi huxa 'ret'amayoho ya tso.

2 Mi d̄athi ne xa mi mafi nts'edi mi tho ya ugi, ngetho ma nda m'u ár bõtsi.

3 Bi nheki man'ar nt'udi mhets'i. Nupya da handa mi 'bahnu n'ar thenga zothe mi tu yoto yá ñõ, 'ret'a yá ndõni, ne mi hu'sa n'ar ntsant'i n'a ngu n'a yá ñõ.

4 Ne nunár maz̄u bi gut'a n'a hñu xeni gatho ya tso mhets'i, ne ba engwa har h̄ai. Ne bi m'a bi ñhandwi ar 'behñõ mi d̄athi, mi ne nda zapa ár bõtsi nú'mu nda m'ui.

5 Nunar 'behñõnu bi m'u ár bõtsi mar ts'unt'u, ma da ndõ xoge har ximh̄ai di hõ n'ar t'obojõ. Ne bi thõmba ár bõtsi da hñuxkwi Jõ hár thuxandõ.

6 Ha nunar 'behñõ bi ma ba ñ'õnga ha ya ot'at'ohõ habu xki hyokwabi Jõ, ne nda t'ini hñu njeȳe made.

7 M'efa ba njanu n'ar tuhni mhets'i. Ar ndõ'enx̄e Mige ne yá enx̄e mi ntunkwi ar zothe, mi faxa yá enx̄e n'ehe.

8 Ar zothe ne yá enx̄e hinte bi z̄a te bi me'u, ne himbi nthegi nda m'uhnu mhets'i.

9 Bi t'em'u ar zothe, getnu ar k'eñõ mi 'bu mam'et'o, ne ár thuhu ar ts'ondõhi ne ar ts'oxedi, ka ya meximh̄ai. Nunu ne yá ts'o'enx̄e ba t'enga injawa har ximh̄ai.

10 N'a nda ota n'ar mhõnu mhets'i mi enõ:

—Nupya hö, ma da nheki ár mpohö, ár ts'edi ne ár ts'ut'wi ma tsi Dadahü. Ne xi datwa ár nsu ár Kristo da ndö, ngetho xi t'enga nõ'ö togo mi hoxa ma kuhü parxui hár nthandi Jö.

¹¹ Ha nuya ku xi döhmö ar ts'ondöhi ngetho xi jamfibi ár ji ar tsi Ntxönandöni, ne xi datwa majöni ár mhö Jö, xki 'yent'a yá te nda tho'u.

¹² Jange njohyahü mhets'i ne gatho ya mengunü. Ha hwëkate nu'ahü gi 'buhü har ximhai ne har dehe, ngetho ar ts'ondöhi xpa kóp'u xa tsü ar kwë, ngetho pödi tx'üda ya pa pongwabi.

¹³ Nú'mü mba t'enga mhets'i ba 'behna har ximhai nunar zothenu, bi nkuhwi ar 'behñö xki m'u ár tsi ts'unt'u.

¹⁴ Ha nunar 'behñö bi t'umba nuya yoho yá hwa ar döta nxuni, nda nsani nda zop'u ar zothe. Ne nda m'u har ot'at'ohö habü xi hyokwa Jö nda t'ini hñunjeje made.

¹⁵ Ha nunar zothe bi tso hár ne ra nzeje ar dehe ngu n'ar döthe, ne bi 'yemba moete ar 'behñö nda duxhmö.

¹⁶ Ha nunar hai bi maña ar 'behñö, ngetho bi dut'a gatho ar döthe xki zo ar zothe.

¹⁷ Nunar zothe xa bi utsa ar 'behñö, ne bi ma ba ntunkwi yá 'beto nu'u otwabi nõ'ö xi 'bepa Jö, ne damajöni ñ'emüibi ar tsi Hmu Hesukristo.

13

Yoho ya ts'ozu'we

¹ Ndi 'ba har ñonthe, n'a nda handatho ba pöxa har ñhonthe n'ar ts'ozu'we mi tu yoto yá ñö, 'ret'a yá ndöni, ne ha n'a ngu n'a yá ndöni mi hu'sa n'ar ntsant'i. Ne ha n'a ngu n'a yá ñö mi huxa n'ar thuhu mi tsanga Jö.

² Nunar zu'we da handi mi ñehwi n'ar döta mangamixi. Nuyá wa mar nxaki yá xi ne yá xa, ngu n'ar döta zu'we ár thuhu ar oso. Nu ár ne mi ñehwi ár ne n'ar 'muhu. Ar zothe bi umba ár ts'edi, ne bi 'ñexa hár thuxandö nda ndöwi.

³ Ne da handa n'a nuyá ñö xki ts'eni 'butho nda du, ha bi k'ont'a ar ndöte ne bi dits'i. Gatho nuya jö'i bi hyandi, xa bi 'yotho ne bi deni.

⁴ Bi ndöñ'u ar zothe togo xki umba ar ts'edi ar ts'ozu'we. Hinge honse bi ndönga ar zothe, bi ndönga ar ts'ozu'we n'ehe, ne bi 'ñeñ'u:

—Hinjo'o man'a ngu ar ts'ozu'we, ne hinjo'o togo da ntöxkwi.

⁵ Ar ts'ozu'we bi t'umba ar seki n'ehe nda ñ'exase ne nda ñömañ'ubi Jö. Nunar ts'edinü ma da göxa xta zonga hñu njeje made.

⁶ Ne bi zanga Jö, bi zamba ár thuhu, bi zamba ár nijö habü 'bu'ö, ne bi zanga gatho nu'u bi 'bü mhets'i.

⁷ Bi t'umba ar seki nda ntunkwi ya gamfi ne nda ntöte'ö. Bi t'umba ar seki n'ehe nda ndö ha gatho ya m'ui, ya hnini, ya hñö ne ya hai.

⁸ Bi ndönga ar ts'ozu'we gatho nu'u ya jö'i himi huxa yá thuhu har he'mi nonga ar te, ár meti ar tsi Ntxönandöni, xki thuts'i nda tho nú'mü hinxki thoktho ar ximhai ne ar mhets'i.

⁹ Nu'u togo tu yá gu, dá 'yoxa nõ'ö di mö.

¹⁰ Nu'u togo kote, ma da jot'u n'ehe. Ha nu'u togo ju ar ndojwai hote, ma da tho ndojwatho n'ehe. Ka nhekiwa yá ts'eti ne yá ñ'emüi ya gamfi.

¹¹ M'efa da handa man'ar ts'ozu'we bi bönga har hai, mi tu yoho yá ndöni ngu n'ar deti, ne mi ñö ngu n'ar zothe.

¹² Ne jumpa ár ts'edi ar m'et'o ts'ozu'we hár hmi'ö, ne japa gatho ya meximhai da ndönga nor 'bet'o ts'ozu'we bi dixá ár nts'eni 'butho nda du.

¹³ Ot'a ya döta nt'udi, japa da hyo har hai ya tsibi di 'ñe mhets'i ha yá hmi ya jö'i.

¹⁴ Ne ka gatho ya meximhai, ot'a nuya nt'udi xi t'umba ar seki da uta ya jö'i hár hmi nö'ö man'ar ts'ozu'we. Bi 'bepa ya jö'i nda hyokwa n'ar do ñehwi ár 'bai nunar ts'ozu'we mi 'butho nda dü ne bi nte, ne nda 'ñexa ngu yá jö emp'ö.

¹⁵ Bi t'umba ar seki nda japi nda joxa ár hñö ne nda ñö nunar donu ñehwi ár 'bai ar ts'ozu'we, ne nda japi nda tho gatho nu'u togo hinge nda ndöni.

¹⁶ Ne mi japa gatho nda thutwa nö'ö ngu ar nthixt'i ha yá ñ'ei wa ha yá dö, nuya t'ulo bötsi, ya döta, nuya pe'sa yá ñho, nuya hyoya, nuya m'ego ne nuya hingi m'ego.

¹⁷ Hinto da tsá da ntai wa da mpa nu'mu hindi pe'spa nö'ö ngu ar nthixt'i, wa ár thuhu wa ár m'ede ár thuhu.

¹⁸ Ka mahyoniwa ar mfödi da m'etwa ár m'ede ar ts'ozu'we, ngetho nu ár m'ede'ö, ár m'ede n'ar ñ'ohö. Gehnu ar m'ede: 'ratonthebe ma hñun'ate ne 'rato.

14

Ar thuhu bi ntu nu'u n'anthebe yon'atemagoho ya 'ret'anthebe

¹ M'efa da handa ar tsi Ntxönandöni mi 'bahnu har t'ohö Nsion. Ne mi 'bahwi n'anthebe ma yon'atemagoho ya 'ret'anthebe nuya mi pe'spa ár thuhu'ö ne ár thuhu ár Dada xki t'ot'a ha yá döyü.

² Ne da o n'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, xa mi nts'edi ngu ár ñheti nzeye ya dehe, ne ngu ár ngani n'ar ñüni. Ha nunar mhönu da öde mi ñehwi ár m'ei ya me'mda.

³ Ne mi tu'u n'ar 'ra'yo thuhu hár nthandi ar thuxandö, mi ñhandwi nuya goho ya zu'we mi te, ne ya tsi dönzia. Ne nunar thuhunu hinto mi tsá nda bödi, hönse nu'u n'anthebe ne yon'atemagoho ya 'ret'anthebe xpa ts'inga har ximhai.

⁴ Gehyu nu'u hinxi nts'oka ñ'owi ya 'behñö, ngetho hinto xi m'engwi. Ne teñ'u ar tsi Ntxönandöni habu gatho di ma. Gehyu ngu ar 'bet'o sofo xi ts'inga har ximhai, yá meti Jö ne yá meti ar tsi Ntxönandöni.

⁵ Ne hinte bi thimba n'ar nhemhñö xki bönga ha yá ne, gehyu xint'axi 'bahnu hár thuxandö Jö.

Ar mhö bi mönga nu'u hñu ya enxé

⁶ M'efa da handa man'ar enxé bi nsanga mateda mhets'i. Mi mönga ar hoga mhö hiñham'u da göts'i, ne xipabi gatho ya meximhai, ya hnini, ya m'ui, ya hñö ne ya hai.

⁷ Mi ma nts'edi mi enö:

—Tshu Jö ne nsundahu, ngetho xi zo ar pa da thö'spa majöni ya jö'i. Ne ndöñhunu ngetho bi hyoka mhets'i, ar ximhai, ar ñhönthe ne gatho ya pothe.

⁸ Mi wa'ö, man'ar enxé bi ñö nts'edi n'ehe, ne bi 'ñenö:

—Xi nhwata ar döta hnini Mbabelonia, mi japa nu ma'ra yá mihniniwi nda zipa ár kwe Jö ngu xi zi'ö, ngetho xi nts'okte n'ehe.

⁹ Ar hñu enxé bi ñö nts'edi, ne bi 'ñenö:

—Nu'u togo da ndönga ar ts'ozu'we wa ar do di hñöts'i, wa xi hñömba ár nthixt'i hár 'ye wa hár dö,

¹⁰ xa ma da zipa ár kwe Jö, ngu n'ar t'eni da sit'a ya ixkat'afi ne da 'baxki. Ma da t'ent'a hár tsibi zo ku ya k'axt'adó xa xi mpa, habu ma da tho ya ugi hár nthandi ya gamfi ne ar tsi Ntxönandöni.

11 Ne ar 'bifi habu bi tho ya ugi funga hiñham'u da göts'i. Hiñ'otho yá tsaya 'bu mpa ne 'bu nxui, gatho nu'u togo da ndonga ar ts'ozu'we ne ar do di hñöts'i, ne nu'u togo da hñömba ngu ar nthixt'i ár thuhu.

12 Ka nhekiwa yá ts'eti ya gamfi, nu'u togo ot'a nö'ö xi 'bepa Jö ne ñ'emui ar tsi Hmu Hesukristo.

13 Da o n'ar mhö ba e mhets'i, ne bi ñ'engagi:

—Yot'a njawa: Nzátho gatho nu'u togo da du di njap'u xi ñ'emui ar tsi Hmu. Hö, njawa enga ár Hñö Jö, ma da göxa yá 'befi, ha nuyá nthöhö ma da mewitho.

Ma da njo ar sofo har ximhai

14 M'efa da handa n'ar t'axgui, ne ka mi huxnu n'a ndi hñöxa Nö'ö Togo ba e bi Njö'i. Mi hu'sa n'ar fuindö xi thoka ar k'axt'abojö, ne mi hö hár 'ye n'ar t'exu xa mi heki.

15 Nep'u da handa man'ar enxé xa mi ñö nts'edi ba ponga hár ngu Jö, ne bi ñ'emba nö'ö togo mi huxa har gui:

—Ju ri t'exu ne xa ar t'ei, ngetho xi zo ar sofo, ne xi ñöxa ar t'ei.

16 Ne nö'ö togo mi huxa har gui, bi gu ár t'exu, ne bi xa xoge ar ximhai ngu nsa n'ar wöt'ei.

17 Ba ponga man'ar enxé hár ngu Jö, ne mi hö hár 'ye n'ehe n'ar t'exu xa mi heki.

18 Bi bonga man'ar enxé har m'oxm'oñho togo enga ar tsibi, ne bi mat'a nts'edi nö'ö togo mi hö ar t'exu xa mi heki, ne bi ñ'embabi:

—Ju ri t'exu ne fekwa yá 'ye ya 'bai'obxi, ngetho xi dö.

19 Nunar enxé bi 'yenga ár t'exu har hai, ne bi meka gatho ya obxi, nep'u bi 'yut'a har nth'e'ma'obxi. Njap'u ma da njapa ya jüt'i xta zupa ár kwe Jö.

20 Nunar nth'e'ma'obxi mi 'bu nthi ar hnini, ne mi nth'e'mi bi bonga ar ji xa mi nzeýe, ne mi tsonga ha yá ne ya fani, ne bi ñ'ini bi zonga ár yap'u ngu yoto mpa da ñ'o n'ar jö'i.

15

Ya enxé ba hö nu'u yoto ya ngöxa ugi

1 M'efa da handa man'a ar döta nt'udi bi nhekinu mhets'i, xa da 'yotho. Da handa yoto ya enxé mi hö ya 'befa ugi, gehyu ma da thi'spa ár kwe Jö.

2 Da handnu n'ar ñhonthe n'ehe, ngu ar doxito mi nthöskwi ya tsibi. Ne mi tohnu nu'u togo xki dö ar ts'ozu'we ne ar 'baido ndi hñöts'i, himbi ñhegi nda thu'spabi ár nthixt'i, wa ár m'ede ár thuhu. Mi 'bahnyuyü mi hömpa yá 'bida Jö.

3 Ne mi tu'u ar thuhu mi tu ar Moise ár 'bego Jö, ne mi tutwa ár thuhu ar tsi Ntxöndöni, mi eñ'u njawa:

Ma tsi Hmu'ihe, gar Jö hinte ár ñhembi'i, xa döta ne nsunda gatho nö'ö gi pefi.

Xiñho ne majöni nuya ri 'ñu.

Gár Ndö gatho ya hnini har ximhai.

4 Ma tsi Hmu'ihe, gatho ya jö'i da zu'a'i.

Da e da ndömp'a ri thuhu gatho ya hai,

ngetho hönse'i xint'axi'i,

ne nuya payü xi nheki ri ts'ut'wi.

5 M'efa da handnu mhets'i bi xo habu xa mar nsunda mi 'bu mbo hár ngu Jö, habu jwata ya nxindo xi t'ot'a yá 'bepate Jö.

6 Ka bi bonu nuya yoto ya enxe mi hö nuya yoto ya mfei, mi he 'ra ya t'axdutu xa mi hwexki, ne xki döt'a yá tiñö n'ar k'axt'abojö böt'i.

7 N'a nuya goho ya zu'we mi te, bi umba 'ra n'ar k'axt'abojö nt'eni nuya yoto ya enxe mi 'buhnu. Nuya nt'eniyu mi po ár kwe Jö nö'ö hiñham'u da göxa ár m'ui.

8 Nunu hár ngu Jö xa mar nsunda, xa bi ñuxa ar 'bifi bi 'ñu ár nsunda'ö ne ár ts'edi. Hinto mi tsá nda yutnu, m'et'o da göxa gatho ya mfei mi hö nuya yoto ya enxe.

16

Ya t'eni po ár kwe Jö

1 Da o n'ar mhö ndi 'ñe hár ngu Jö, ne bi 'ñemba nuya yoto ya enxe:

–Di ma ba 'bañö har ximhai ár kwe Jö po ha ri t'enihu.

2 Bi ma ar 'bet'o enxe ba 'bañö ár t'eni har ximhai. Ne bi ñuxa ya ts'osösi xa mar ñ'u gatho nu'u ya jö'i bi hñömba ár nthixt'i ar ts'ozu'we, ne bi ndömba ar do ndi hñöts'i.

3 Ar ñoho ar enxe bi 'bañö ár t'eni har ñhontho, ne xoge bi nji ngu ár ji n'ar jö'i xi tho, ne gatho nu'u mi kunu bi du'u.

4 Ar hñu enxe bi 'bañö ár t'eni ha ya döthe ne ya pothe, ne gatho yá dehe bi nji n'ehe.

5 Ne da ode bi 'ñenga nunar enxe mi su ya dehe:

–Nu'ge ma tsi Hmu'i gi 'bui ne ngi 'bui, xint'axi'i, xka umba n'a ngu n'a nö'ö di 'ñepi, ne xka 'yot'a n'ar hoga ts'ut'wi.

6 Xka umba ar ji da zi nu'u togo bi nö'mba ár ji ya gamfi ne nuya ri m'ehni. Gehnu ndi 'ñepabi'u.

7 Ne da o n'ar mhö mi ponga har m'oxm'oñho mi enö:

–Ma tsi Hmu'i gar Jö, hinte ar ñhemb'i gi 'yot'e. Nuna ri ts'ut'wi gehnu majöni ne xiñho.

8 Ar goho enxe bi 'bañö har hyadi nö'ö mi po hár t'eni, ne ar hyadi bi t'umba ar seki nda tsöt'a ya jö'i.

9 Nunar pahyadi bi tsöt'a ya jö'i. Mödi njap'u, nuyu himbi 'yot'wa yá ntso'mi nda nsunda Jö. Nö'ö bi 'yot'u, bi zamba ar thuhu Jö togo pehna nuya ugiyu.

10 Ar kut'a enxe bi 'bañö ár t'eni hár thuxandö ar ts'ozu'we, ne bi tsoxui gatho ár ndö. Nuya jö'i mi tsase yá jöhne mi tho ar ugi.

11 Bi zambabi'u ár thuhu Jö bi 'bu mhets'i, ngetho xa mi tho ar ugi mar ñ'u yá nts'eni, ne himbi 'yot'wa yá ntso'mi.

12 Ar 'rato enxe ba 'bañö ár t'eni har döthe Eufrate, ne bi xa ar dehe bi paxt'wa ár 'ñu ya ndö me mahyats'i.

13 Ne da handa hñu ya ts'ondöhi ngu ya döta zomfo, bi bongu n'a hár ne ar zothe, man'a hár ne ar ts'ozu'we, man'a hár ne ar kate m'ehni.

14 Gehyu ya ts'ondöhi ot'a ya nt'udi ha yá nthandi ya ndö 'bu har ximhai, ne da musyu di ñ'owi gatho yá ndogu, da ñhoki da ntuhna ar pa xi hñuxa Jö, togo hinto da ñhuxkwi ár ts'edi.

15 Ar tsi Hmu bi 'ñenö:

–Ma ga éka ngu n'ar bë tso 'bu nxui. Xa ma da njohya togo xka tsoho ga tini di nuhu ne di he yá dutu, njap'u hinda 'be ár tsá.

16 Nuya ts'ondöhi ba e gatho ya ndö 'bu hár nxidi ar ximhai, ne bi munsar har xeni ár thuhu N'armagedon har hñö ebreo.

17 Ar yoto enx̄e bi 'bañō ár t'eni har ndöhi, ne da o n'ar mhö ndi 'ñe har thuxandö 'bu har nijö mhets'i, ne mi enö:

—Bi wapyá xoge.

18 N'a bi nhekitho bi nja ya hwei, ya ñheti, ya ñuni, ne bi nhwönga ar hai. Nunar nhwöniñu xa mar nts'edi, ar meximhai hiñham'u xki hyanda man'a di njap'u ár nts'edi.

19 Ne nunar döngahnini bi hege hñu xeni, nu ma'ra ya hnini ja har ximhai bi yot'u xoge. Ha nunar hnini Mbabelonia bi benga Jö da thi'snu ár kwe.

20 Nuya xeni hai mi k'öxa har dehe bi yui, ha nuya t'ohö bi m'etho.

21 Ba hō mhets'i ya ndo ne bi zū ya jō'i, mi tsū ngu madenthebe hwada ár ñhu. Ha nuya jō'i bi zamba ár thuhu jō mi tho'u nunar mfei bi zū'u, ngetho xa mar nts'edi.

17

Nunar ts'o'behñö bi t'umba ar mfei hiñham'u da göts'i

1 M'efa ba e n'a nuya yoto enx̄e mi hö ya t'eni, bi zokagi ne bi 'ñengagi:

—Ba e injawa ne ga ut'a ar njut'i xi thu'spabi ar ts'o'behñö huxa ha nzeze ya dehe.

2 Nunar 'behñöñu xi m'engwi ya ndö 'bu har ximhai, ne gatho ya jö'i xi 'be yá mfeni 'butho xi nti ot'wi ya ts'oki.

3 Ár Hñö Jö xki zinga ha ma te, ha nunar enx̄e bi zixkagi ha ya ot'at'ohö, ne ka da handnu n'ar 'behñö mi 'buhnu mi nto n'ar thengats'ozu'we. Nunü mi tu yoto yá ñö, 'ret'a yá ndöni, ne xa mi ñuxa ya thuhu mi tsanga Jö.

4 Nunar 'behñöñu mi he n'ar he mar nk'ants'i ne mar nthents'i, ne mi hö ya k'axt'abojö, ya nzhathodo ne ma'ra ngu ya t'axdo xi mhödi. Mi hö hár 'ye n'ar k'axt'abojö t'eni mi ñuxa nö'ö hingi ho, ne nö'ö xi nts'otho 'bengwi ya jö'i.

5 Ne mi huxa hár dö n'ar thuhu hingi födi te me'ö, enö njawa: Ar döta Mbabelonia, ár nöñö ya ts'o'behñö ne gatho nö'ö hingi ho jawa har ximhai.

6 Da handa nunar 'behñö xa xki nti, xki zipa yá ji ya gamfi ne nu'u bi unga yá te mi tēga ar tsi Hmu Hesukristo. Núm'u nda handi, xa da 'yotho.

7 Ne nunar enx̄e bi 'ñengagi:

—Yo'ö gi 'yotho. Nuga ma ga xi'a'i tema di bonga nunar 'behñö ne ar ts'ozu'we tu yoto yá ñö ne 'ret'a yá ndöni muts'i.

8 Nunar ts'ozu'we xka hyandi mi 'bui, nep'u bi njo'o, tx'utho 'bedi da bonga har nzonganzafi, ne da 'et'a har tsibi. Gatho nuya meximhai himi huxa yá thuhu har he'mi nonga ar te, xki thahna nú'mü hinxki thokta ar ximhai, ma da 'yotho xta hyanda nunar ts'ozu'we mi 'bui, nep'u bi njo'o, ne da m'u man'agi.

9 Ja mahyoniwa ar mfödi: Nuya yoto yá ñö, gehyu yoto ya t'ohö habu huxa nunar 'behñöñu.

10 Ne da 'ñenö n'ehe, gehyu yoto ya ndö. Kut'a xi m'edi, n'a pe'sta ár ts'edi, ne 'beta man'a da ehe. Ha nu xta ehe, hinda ma da m'ui yapa da ndö.

11 Nunar ts'ozu'we mi 'bui nep'u bi njo'o, gehnu ár hñöto ndö, n'a nuya yoto, ne di ma har tsibi.

12 Ha nuya 'ret'a ya ndöni xka hyandi, gehyu 'ret'a ya ndö hinxi hñönda yá ts'edi, ne 'ra ma da hñönga yá ndö 'ra ya tsi patho mahyegiwi ar ts'ozu'we.

13 Gatho 'ret'a pe'sa n'adar mfeni, ne ma da 'yent'a yá ndö ne yá ts'ut'wi da mepa ar ts'ozu'we.

¹⁴ Gathoyu ma da ntunkwi ar tsi Ntxönandöni, ne ar tsi Ndöni ma da ntöte, ngetho go gehnu ár Hmu gatho ya hmu, ne ár Ndö gatho ya ndö. Ne gatho nu'u togo 'buhwi, xi ts'ohni, xi thahni ne ot'a nö'ö nsipabi.

¹⁵ Ne bi 'ñengagi nunar enxë n'ehe:

—Nuya dehe xka hyandi habu huxa ar ts'o'behñö, gehyu ya hnini, ya m'ui, ya hai ne ya hñö.

¹⁶ Ne nuyá 'ret'a ndöni ar ts'ozu'we xka hyandi, ma da utsa ar ts'o'behñö, ma da hñömba gatho yá ñho, ne ma da zo nthemfotho. Ma da zapa yá ngo ne ma da tsöt'a har tsibi.

¹⁷ Ngetho Jö xi hñu'spa ha yá muí da 'yot'a nö'ö ne'ö. Jange bi me'sa n'adar mfeni da 'yent'a yá ndö ha yá 'ye ar ts'ozu'we, ne njap'u da wadi da tho gatho nö'ö xi mönga Jö.

¹⁸ Ha nunar 'behñö xka hyandi, gehnu ar döta hnini di ndö gatho ya ndö 'bu har ximhai.

18

Ar döta hnini Mbabelonia bi nhwati

¹ M'efa mi tho gathoyu, da handa man'ar enxë ba kö mhets'i xa mi pe'sa ár ts'edi, ne gatho ar ximhai bi ñuxa ár hyats'i xa már nsunda.

² Xa bi mafi nts'edi ne bi 'ñenö:

—Bi nhwata ar döta hnini Mbabelonia. Hönse 'buhnu ya ts'ondöhi, ne xi 'yot'a yá ngu ya hñö xints'otho, ne ka haxhnu ya ts'ots'int's'u hinto ne da hyandi.

³ Ngetho ya hnini 'bu har ximhai xi 'yot'wi ya ts'oki, xi zipa ár kwe Jö. Ne gatho ya ndö 'bu har ximhai xi m'engwi, ha nuya ma 'bu har ximhai xi xu yá m'ets'i mi papa ya ñho nunar hnininu.

⁴ Ne da o man'ar mhö ndi 'ñe mhets'i, bi 'ñengagi:

—Nu'ahü ma bötsi'ihu, poñhu ha nunar hnininu, yo ma gi mfañkwi yá ts'oki ne da zu'ahü yá ugi xi t'ekwabinu.

⁵ Ngetho yá ts'oki xi zonga ár ñhets'i mhets'i, ne Jö xi beni da umba ar mfei.

⁶ Ko'spabihu te xi ja'ahü nunar hnininu, ne ko'spabihu yo'gi nö'ö tema xi 'yot'ö. Ngu nunar t'eni xi tsit'ahü, ko'spabihu yo'gi.

⁷ Ngu xi 'ñexa ár nsu ne xi njohya, njap'utho umfu ar ugi ne ar ts'oni. Ngetho xi 'ñense: Nuga di huxa ngu n'ar ndö; hindi 'ranxu, ne hinga ma ga nzoni.

⁸ Jange n'apatho ma da epabi ar ugi, ar thuhu, ar ts'oni, ar ndöte, nep'u ma da tsöt'a har tsibi, ngetho xa pe'sa ár ts'edi Jö ar Hmu togo xi hñö'spa majöni.

⁹ Ne gatho nu'u ya ndö 'bu har ximhai xki m'engwi ne xki njohyawu, xa ma da zont'i nú'mu xta hyandwa ár 'bifi di pöxa xta tsöt'i.

¹⁰ Ma da m'ata yap'u ngetho di ntsu, ne ma da 'ñeñ'u:

—Hwëkate'i tsi döta hnini Mbabelonia xi nze'i. Dama bi t'a'a ri mfei.

¹¹ Ha nuya ma 'bu har ximhai, zont'i ne tupyá muí, ngetho hinjo'o togo da damba nuya te pa'u.

¹² Nuya pa ya k'axt'abojö, ya t'axbojö, ya nzathodo, nuya ngu ya t'axdo xi mhödi, ya hoga dutu nzatho, ya hwexka dutu, ya dutu nk'ants'i ne nthents'i, ya za pe'sa ar hogañuni, nuya thoki xi thökwa yá ts'i ya döta zu'we, nuya nju ya nzathoza xi nthoki, nu'u nju ya thengabojö xi nthoki, ya bojötho, ne ya do hwexki.

¹³ Mi hox'u gatho ya doni ne ya njots'i mi yuni xi nkuhi, ar githni, ne ar hogañuni ár thuhu ar mira, ar ixkat'afi, ar nziki, ar hoga junt'ei, ar t'ei, ya meti, ya deti, ya fani, ya ntönza, ya 'bego, ne yá pa ya jö'i.

¹⁴ Ne ma da t'emba nunar hnininu:

—Hiñ'otho yá ñho ya 'baiza ngi tsi. Xi k'at'a nuya xa ngi tsamankuhi ne ngi exa ri nsu ngi tsi, hingi timpya.

¹⁵ Nu'u mi papa gathoyu, ne njap'u xki me'sa yá ñho, ma da m'a yap'u di tsu ár mfei bi zudi, xa di tu yá muí ne di zont'i.

¹⁶ Ne di eñ'u:

—Hwëkate nunar dõta hnini mi ñhoki mi he ya hoga dutu nzatho xi nk'ants'i ne xi nthents'i, ne mi ñhoki mi hõ ya k'axt'abojõ, ya nzatho do, ne ngu ya t'axdo mar mhõdi.

¹⁷ N'apatho bi gõxa nzeða ya ñho.

Gatho nuya e ya dõta motsa, yá maxte, ne nu'u 'yo har dehe ne gatho nu'u mpehnu bi m'ata yap'u.

¹⁸ Nu mi hyanda ar 'bifi mi pots'e, bi ma'u ne mi eñ'u:

—Hiñ'otho man'ar hnini ngunu.

¹⁹ Bi 'yuxya fonthai ha yá ñõ mi tho ar dumu, ne xa mi mar ts'oni mi eñ'u:

—Hwëkate nunar tsi dõta hnini. Ngetho nuyá ñho xki japi nda boxa mañõ gatho nu'u togo pe'sa yá motsa har dehe, ha nupya n'apatho xi nhwati.

²⁰ Njohyahunu mhets'i gamfihu, nu'ahu gár mpotehu ne nu'ahu gár m'ehni'ihu Jõ. Ngetho Jõ xi hñõ'spa majõni gatho nõ'õ xi ja'ahu.

²¹ M'efa da handa man'ar enxe xa mi pe'sa ár ts'edi, bi gu n'ar dõta do ngu n'ar juni, bi 'yent'a har ñhõthe ne bi 'ñenõ:

—Ma da njapabinu ar dõta hnini Mbabilonia, ne hinda ma da thini.

²² Hinda ma da t'õhnu togo da mpe'mda, hinda t'õ nu'u togo ja te zunt'i, ne nu'u togo huxt'a ya thuza ne ya k'axt'athuxi. Hinda ma da thinga n'a togo di hoka n'ar nzatho 'befi, hinda ma da t'õ ár ngani n'ar juni.

²³ Hinda ma da nhekinu n'ar ñot'i, hinda ma da t'õ n'ar ngo nthõti. Nuyá ma, gehyu mi dõtahmõ 'bu har ximhai, ne nuyá nt'eteyu, bi hyat'a gatho ya hai.

²⁴ Ha nunar hnininu, ja bi thinu yá ji yá m'ehni Jõ, ya gamfi ne gatho nu'u xi tho har ximhai.

19

Ar ndõnga Jõ núnu mhets'i

¹ M'efa da o ra nzeýe togo mi ñõnu mhets'i, ne mi eñ'u:

Dár nsunda Jõ ma tsi Hmuhu.

Gor meti'õ ar mpohõ, ar nsunda, ne ar ts'edi.

² Ngetho nõ'õ ot'a ar hoga ts'ut'wi ne majõni.

Gehnu xi umba ár mfei ar ts'o'behñõ togo xi ts'ot'a ar ximhai to gatho 'bengwi, ne xi got'wabi ár ji yá 'bego xi hyo nunar 'behñõnu.

³ Man'agi bi 'ñeñ'u:

—Dá nsunda Jõ, ngetho nunár 'bifi tsõt'i, hiñham'u da göts'i pots'e.

⁴ Nuya n'atemagoho ya tsi dõnzia ne nuya goho ya zu'we mi te, bi ndandihmõ ne bi ñ'ani bi me yá hmi har hai. Ne bi nsunda Jõ huxa har thuxandõ, mi eñ'u:

—Dá njap'u, dá nsunda Jõ.

⁵ Bi bongá n'ar mhõ har thuxandõ mi enõ njawa:

Ndõñhu Jõ ma tsi Hmuhu,

gatho yá 'bego'ihu,

ya t'ulo ne ya dõta,

togo gi tsufu Jõ.

⁶ Ne da o 'ra ya mhö ngu ra nzeýe ya jö'i, ngu ár ñheti ya nzothe, ngu ya ñuni, ne mi enö:

Dá nsunda Jö, ngetho Jö ma tsi Hmuḥu hinjo'o togo da hñuxkwi, go ar ndö'ö.

⁷ Ma ga njohyahü, hö xa ga njohyahü, ne ga umfü ar nsunda, ngetho xi da'ta ár nthöti ar tsi Ntxöñandöni,

ne nunár 'behñö xi ñhoki.

⁸ Ne xi t'umba ar seki da hýe ya hoga dutu xint'axi ne xi nhwexki.

Ngetho nunar hoga dutu, gehnu nuyá hoga 'befi xi 'yot'a ya gamfi.

Ár ngo ar tsi Ntxöñandöni

⁹ M'efa bi 'ñenga ar enxe:

—Yot'a nuya mhöyü: Nzátho nu'u togo xi ts'ohna hár ngo ar tsi Ntxöñandöni.

Ne bi 'ñengagi:

—Nuya mhöyü gehyü majöni yá mhö Jö.

¹⁰ Nuga da ndandihmö hár wa nga ndöni. Ha nö'ö bi 'ñengagi:

—Hyandi xiñho nö'ö gi pefi, yo gi jap'u. Nuga dar 'begotho ngu'i, ne nu'u ri ku togo damajöni xi jamfi ar tsi Hmu Hesukristo. Ndönga Jö.

Ngetho nu'u togo damajöni togo ar tsi Hmu Hesukristo, gehyü hömpa ár Hñö Jö mömba ár mhö.

Ar toge ntö ar t'axfani

¹¹ Nep'u da nu mi xo mhets'i, ne da handa n'ar t'axfani. Nu ár toge mar thuhu Majöni ne ot'a nö'ö te mö, ne hö ar hoga ts'ut'wi höxa majöni ne ntuñi.

¹² Nuyá da ar toge mi ñhehwi ya faspí. Mi huxa hár ñö nzeýe ya fuindö, ne xki t'otnu n'ar thuhu hinto man'a mi pödi tema mi mö, honsenu mi pödi.

¹³ Mi he n'ar dutu xa xki m'ahna ya ji, ha nu ár thuhu gehnyü: ÁR MHÖ JÖ.

¹⁴ Ha nuya ndogu me mhets'i mi he ya hoga dutu xint'axi, ne mi 'befa'u mi teni mi ntö ya t'axfani n'ehe.

¹⁵ Hár ne ar toge 'bet'o, ponga n'ar ndojwai hente nuya yoho yá ñöni, da su'sa ya meximhai. Ne ma da 'yot'a ar ts'ut'wi di hö n'ar t'obojö. Ne da ne'ma ya jö'i ngu nhe'ma ya obxi the'mi, ne da di'spa ár kwé Jö togo hinto tsá da ñhuxkwi.

¹⁶ Hár he ne hár xinthe tu nunar thuhunü: ÁR NDÖ YA NDÖ NE ÁR HMU YA HMU.

¹⁷ Nep'u da handa n'ar enxe mi to har hyadi, ne bi mafi nts'edi bi 'ñemba gatho ya zu'we nsanga mada m'hets'i:

—Ba ehü, kwathü har dango xi 'yek'ahü Jö.

¹⁸ Tsafü yá ngo ya ndö, ya ndöndogu ne ya jö'i tsedi, yá ngo ya fani ne yá toge, yá ngo tsant'ö ar jö'i, ya 'bego ne nuya hingya 'bego, ya t'ulo ne ya döta.

¹⁹ Ne da handa ar ts'ozu'we ne gatho ya ndö 'bü har ximhai ne yá ndogu, xki mhunts'i nda ntunkwi ar toge ntö ar t'axfani ne yá ndogu ñ'owi n'ehe.

²⁰ Ar ts'ozu'we bi nju, ne bi nju ar kate m'ehni n'ehe, togo xki 'yot'a ya nt'udi bi hyat'a nu'u bi hñömba ár nthixt'i ar ts'ozu'we, ne bi ndönga ar do ndi hñöts'i. Gatho yohoyü bi nju bi t'et'a tetho ha n'ar tsibi ngu n'ar ñhönthe, habü zo kü ya k'axt'ado xa xi mpa.

²¹ Ha nu ma'ra bi hyo ar ndojwai mi ponga hár ne ar toge, ne gatho ya zu'we nsani bi niñö bi zipa yá ngo'u.

1 Nep'u da handa n'ar enxe ba kö mhets'i mi hömpa yá nsoki ar nzongan-zafi, ne mi hö hár 'ye n'ar dönthi bojö.

2 Bi gu ar zothe, ge'ö ar k'eñö mi 'bu mam'et'o, get'ö ar ts'ondöhi, ne bi xot'a 'ret'anthebe ya jeye.

3 Ne bi 'yent'a har nzongan-zafi, bi got'i xiñho, ne hinge nda hyegi nda ka ya meximhai. M'et'o da tho 'ret'anthebe njeje, ne da the ma'ra ya tsi pa.

4 Nep'u da handa ya thuxandö, mi huxnu nu'u togo bi t'ets'i nda hñöxa majöni. Ne da handwa yá pa nu'u togo xki thekwa yá 'yuga, ngetho mi damajöni ar tsi Hmu Hesu ne ár mhö Jö. Gehyu hinxki ndönga ar ts'ozu'we, hinxki ndönga ar do ndi hñöts'i. Hinxi hñöñ'u ár nthixt'i ha yá dë wa ha ya 'ye. Ne bi mengi bi nte'u, bi ndöwi ar tsi Hmu Hesukristo 'ret'anthebe njeje.

5 Nuyü xi m'et'o xi mengi xi nte. Ha nu ma'ra xki du, m'et'o bi tho 'ret'anthebe njeje, ne ja bi mengi bi nte'u.

6 Nzatho ne xint'axi yá m'ui nu'u togo xi t'umba ar seki da m'et'o da mengi da nte. Ar ñoho ndöte hinte da japabi'u. Nuyü ma da t'ets'i ngu yá möjö Jö ne ar tsi Hmu Hesukristo, ne da ndöwi 'ret'anthebe njeje.

7 Nu xta wadi da tho 'ret'anthebe njeje, ar ts'ondöhi ma da sokwa ár fadi.

8 Ne ma da boni da ka ya jö'i 'bu ha gatho ya hai hár nxidi ar ximhai, nu'u toxa ar tsi Hmu. Ma da munsá har döta tuhni, ne ár nzeje ya jö'i ñehewi ar 'bomu 'bonga har ñonthe.

9 Habu gatho ba pöxa ya jö'i, ne bi hyextar ximhai, xa bi got'atho habu mi 'bu ya gamfi ne ar hmöka hnini. Jö ba pehna ar tsibi ba ta mhets'i, ne bi jö'sa xoge.

10 Nunar ts'ondöhi mi ka ya jö'i, bi nju ne bi t'ent'a har ñhönthe tsibi mi zo mi ku ya k'axt'ado, ka mi kunu ar ts'ozu'we ne ar hyate m'ehni. Ma da tho nunar uginu parxui ne hiñham'u da göts'i.

Ar thöxamajöni ot'a nö'ö huxa har t'axthuxandö

11 M'efa da handa n'ar döta t'axthuxandö, ne hár hmi nö'ö togo mi huxhnu bi m'eta ar ximhai ne ar mhets'i, himbi födi habuima.

12 Ne da handa gatho nu'u togo xki du, ya döta ne ya t'ulo, mi 'ba'u hár nthandi jö. Bi ntunga 'ra ya he'mi, ne man'ar he'mi bi ntungi, gehnu habu huxa yá thuhu nu'u togo pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Nuya xki du bi thö'spa majöni, ne bi t'umbi nö'ö ndi ñepi, ngu mi huxa ha ya he'mi, ngetho njap'u xki 'yot'u.

13 Ar döta ñhönthe bi da yá jö'i xki dunu, ar ndöte ne ar 'bexui bi da yá jö'i xki du n'ehe, ne bi thö'spa majöni n'a ngu n'a ngu xki 'yot'u.

14 M'efa ar ndöte ne ar 'bexui bi t'ent'u har ñhönthe tsibi. Gehnu ar ñoho ndöte.

15 Ha gatho nu'u togo himbi thini mi huxa yá thuhu har he'mi nonga ar te, bi t'ent'u har ñhönthe tsibi.

21

N'ar 'ra'yo mhets'i ne n'ar 'ra'yo ximhai

1 Nep'u da handa n'ar 'ra'yo mhets'i ne n'ar 'ra'yo ximhai, ngetho nunar 'bet'o mhets'i ne ar 'bet'o ximhai bi göts'i, ha nu ar ñhönthe bi m'etho.

2 Nuga dar Xuwa, da handa ar jöpa hnini, nunar 'ra'yo Herusalén, ba kö'ma jö mhets'i habu bi 'bu'ö, xa mi nzatho ngu n'ar 'behñö xi ñhoki da nthöwi ár döme.

3 Ne da o n'ar mhö ndi ñe mhets'i mi enö:

—Hyandi, nupya ár nijö Jö 'buhwi ya meximhai, ne nö'ö ma da m'uhwi'u. Nuyu ma da m'ui ngu ár hnini, ne gese Jö ma da m'ui ngu ár Jö'u.

⁴ Jö ma da dukwa gatho yá gidá ha yá dá'u. Hinda ma da nja ar ndöte, ar ts'oni, ar mhafi, ar ugi, ngetho nuya 'bet'o thogi xi m'edi.

⁵ Ha nö'ö togo mi huxa har thuxandö bi 'ñienö:

—Hyandi, nuga di hoka ma'ra'yo gatho.

Ne bi 'ñengagi n'ehe:

—'Yot'i, ngetho nö'ö xta xi'a'i ma da njap'u ne majöni.

⁶ Ne bi 'ñengagi man'agi:

—Xi tho gatho. Nuga go da du'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i. Nu'u togo tuthe, ma ga umtho ar dehe pö har pöthe unga ar te hiñham'u da göts'i.

⁷ Nu'u togo da ntöte, ma ga hekwabi gatho nuya ñhoyu. Ma da nugagi ngu ár Jögi, ne ga nuga ngu ma bötsi.

⁸ Ha nuya tsuzu, ya me'sku, ya ts'ojö'i, ya hyote, nuya 'bengwi ma'ra ya jö'i, ya 'ñete, nu'u togo ndönga yá tsita emp'ö, ne gatho nu'u mönga ya nhemhñö, ma da t'et'a har ñhonthé tsibi zo kü ya k'axt'ado xa xi mpa. Gehnu ar ñoho ndöte.

Ar 'ra'yo hnini Herusalén

⁹ N'a mba ep'utho bi zukagi n'a nuya yoto ya enxé mi hö yoto yá t'eni mi ñuxa ya ngöxa mfeí. Da ñö'be ne bi 'ñengagi:

—Ba e injawa ne ga ut'a'i ár 'behñö xi wadi xi nthötwi ar tsi Ntxönandöni.

¹⁰ Ár Hñö Jö xki zinga ha ma te, ha nunar enxé bi zixkagi ha n'ar döta t'ohö mar ñhets'i, ne bi utkagi ar döta jöpa hnini Herusalén ba kö'ma Jö mhets'i habu bi 'bu'ö.

¹¹ Nunar hnini'ö xa mi hyats'i mi pe'spa ár nsunda Jö. Mi ñhehwi ngu n'ar hya'sdo xi mhödi, mi hya'stho ngu n'ar doxito.

¹² Mi jot'a n'ar döta jödo xa mar ñhets'i, ne mi tu 'ret'amayoho ya goxthi, ha n'a ngu n'a ya goxthi mi 'ba n'ar enxé. Ne xi t'otnu yá thuhu nu'u 'ret'amayoho yá t'u ar Hakob, habu xpa e yá m'ui ya me Israel.

¹³ Hñu ya goxthi ñhanda mahyats'i, hñu ñhanda mahwifí, hñu ñhanda mampuni, ne hñu ñhanda mak'angi.

¹⁴ Mi pe'sa nunar hnininu 'ret'amayoho ya mudido, ne n'a ngu n'a nuya doyu mi tu yá thuhu nuya 'ret'amayoho yá mpote ar tsi Ntxönandöni.

¹⁵ Nunar enxé ndi ñö'be, mi hö n'ar k'axt'abojö t'o, ma nda 'yenga ar hnini, yá goxthi ne yá jödo.

¹⁶ Nunar hnininu, 'ramangutho ár nxidi, ár ma ne ár ñhets'i. Ha nunar enxé bi gu ar t'o mi hö, ne bi 'yenga ar hnini. Ne nunár ma bi zu ngu madenthebe ya pa da ñ'o n'ar jö'i, njap'utho ár ñhets'i ne ár nxidi.

¹⁷ Nuya jödo bi zu yon'atemahñu ñhufi ár mpidi. Nuya nt'enyu gehyu ar nt'eni pe'sa ya jö'i, ha nunar enxé bi dentho.

¹⁸ Ar jödo ma ya hyasdo, ha nu ar hnini xki thoka ar hoga k'axt'abojö mi hwexki ngu n'ar hya'sa doxito.

¹⁹ Nuya mudido mi kuxa hár wa ar jödo, xki thoki xki thuta tsant'ö ya nzathodo. Nu ar m'et'o mar hya'sdo, nu ár ñoho mar k'angdo, nu ár hñu gehnu n'ar do mi tu yá nhwexki, nu ár goho mar bothedo.

²⁰ Nu ár kut'a nzathodo mi tu ya m'ets'i, nu ár 'rato mar thengdo, nu ár yoto mar hya'sa k'axt'ado, nu ár hñöto mar k'ants'ado, nu ár guto mar

k'axt'ado, nu ár 'ret'a mar hya'sa bothedo, nu ár 'ret'aman'a mar donthido, nu ár 'ret'amayoho mar hya'sa donthido.

²¹ Nuyá goxthi mi 'ret'amayoho ngu ya t'axdo xi mhödi. N'a ngu n'a ar t'axdo mar goxthi. Ha nu ár 'ñu ar hnini xki thoka ar hoga k'axt'abojö, mi hya'stho ngu n'ar doxito.

²² Núny har jöpa hnini hinda handa xki juxa n'ar nijö, ngetho ka 'buhny Jö ar tsi Hmu, hinjo'to togo da ñhuxkwi ár ts'edi, ne ar tsi Ntxöndöni, gehyü ngu ar nijö.

²³ Hingi homba ár ñot'i ar hyadi ne ár ñot'i ar zönö, ngetho hexa ar hyats'i ár nsunda Jö, ne ar tsi Ntxöndöni gehny 'yotwabi'ü.

²⁴ Ne gatho ya jö'i di 'bü hár nxidi ar ximhai, ma da ñ'o har ñot'i'ö, ne gatho ya ndö ma da e da datwa yá nsu ne yá ñho.

²⁵ Nuyá goxthi hinda ma da njot'a 'bü pa, ha nu ar xui hingi födi tengü'ö.

²⁶ Gatho yá nsu ne yá ñho ya hnini ma da thöxhny.

²⁷ Hinte ma nts'otho ma da yutny, hinda yut'a n'a togo hingi ot'a xiñho wa di mönga ya nhemñö; hönse nu'ü togo di huxa yá thuhu har he'mi nonga ar te, ár meti ar tsi Ntxöndöni.

22

¹ Nep'ü ar enxé bi utkagi n'ar döthe mi po ar dehe unga ar te, xa mar ñhats'i, mi hwexka ngu n'ar doxito. Nunar dötheny ponga hár thuxandö Jö ne ar tsi Ntxöndöni.

² Thota har dö'ñu mateda ar hnini, ne gatho yoho yá ñöni ar döthe 'ba ar 'baiza ungar te. Tat'a zönö unga te da ts'i, 'ret'amayoho ya sofo ar jeyé, ha nuyá xi, othe gatho ya meximhai.

³ Hinte janü nö'ö xi t'ent'i da ts'oni. Ha nu ár thuxandö Jö ne ar tsi Ntxöndöni ka 'buhny, ne gatho yá 'bego pepabi,

⁴ ma da tsä da ñhandwi, ne ár thuhu di tu ha yá dë'ü.

⁵ Hinte janü ar xui. Nuya ma da m'uhny hinda hyonga ár hyats'i n'ar ñot'i, wa ár hyats'i ar hyadi, ngetho Jö ar tsi Hmu da yot'wabi'ü. Ne da ndö'ü, hiñham'ü da göxa ya ndö'ü.

'Bap'ütho ar pa da e ar tsi Hmu

⁶ Nep'ü ar enxé bi 'ñengagi:

—Nuya mhöyü di xi'a'i ma da thogi ne majöni. Jö ar tsi Hmu togo umbabi te da mönga yá m'ehni, xpa pehna ár enxé da uta yá 'bego nö'ö ma da thogi hingar yapa.

⁷ Ar tsi Hmu bi 'ñenö:

—Pöhy, 'bap'ütho ar pa ga ehe. Nzatho nu'ü togo da 'yot'a nö'ö te möngwa har he'miny, nonga tema da tho m'efa.

⁸ Nuga ar Xuwa, da ots'e ne da handa gathoyü. Nu mi wadi da handi, da ndandihmö hár wa ar enxé togo bi utkagi gatho, ndi ne nga ndömhö.

⁹ Ha nö'ö bi 'ñengagi:

—Ha gi ode. Yo gi jap'ü, ngetho nuga ma mi'begowi mahyegi ngu nuya ri ku ya m'ehni, ne ngu nu'ü togo ot'a ngu mönga nunar he'miny. Nö'ö gi 'yot'e, ndönga Jö.

¹⁰ Ne bi 'ñengagi n'ehe:

—Yo ma gi 'ñö nuya mhö nonga tema da tho m'efa, huxa nunar he'miny, ngetho 'bap'ütho ar pa da thogi ngu möngwa.

¹¹ Nuya ts'om'ui hinda ma da mponga yá m'ui, ne nuya ts'ojö'i di ot'atho nö'ö xints'otho. Nö'ö togo ar hogajö'i ma da njap'utho, ha nö'ö togo xint'axi, dar nt'axitho.

¹² —Hyanthu, 'bap'utho ar pa ga ehe, ne ga umba n'a ngu n'a ár nthöhö ngu yá 'befi xi 'yot'u.

¹³ Nuga da dü'mi ne di jö'sa xoge, ngu ar ndui ne ar ngöts'i, togo 'bet'o ne 'befa.

¹⁴ Nzatho nu'u togo penga yá dutu, ne di 'ñepi da wat'a har 'baiza unga ar te, ne da yut'a ha yá goxthi ar hnini.

¹⁵ Ha nuya ts'ojö'i ma da go nthi, njangu ya 'ñete, nu'u togo 'bengwi ya jö'i, nuya hyote, nu'u togo ndönga ya tsita emp'ö, ne gatho nu'u togo mödi ne mönga ya nhemhö.

¹⁶ —Nuga ar Hesu, xta peñ'ahu ma enxe xi dat'ahu majöni nuya tema da tho ha ya nijö. Ár 'betogi ar ndö Dabi, di njangu ar njötsö poxa 'bu xudi xa di yot'i.

¹⁷ Ár Hñö Jö ne ár 'behñö ar tsi Ntxönandöni enö njawa:

—Ba ehe.

Ne gatho nu'u togo ode, dá 'ñenö n'ehe:

—Ba ehe.

Ne gatho nu'u togo tuthe, dá ehe, ne gatho nu'u togo ne, dá e da zi nunar dehe unga ar te t'untho.

¹⁸ Nuga di damajöni, gatho togo da 'yoxa nuya mhö nonga tema da tho m'efa xi t'ot'a har he'minu, ne da hñuts'i, Jö ma da hñu'spa ya ugi nongwa.

¹⁹ Ha nu'u togo da hñökwabi nuya mhö huxa har he'minu nonga tema da tho m'efa, Jö ma da hñökwabi ár thuhu har he'mi nonga ar te, hinda ma da m'u har jöpa hnini, ne hinda t'umba nuya ñhöt'i huxa har he'minu.

²⁰ Nö'ö togo xi damajöni gathoyu enö njawa:

—Majöni 'bap'utho ar pa ga ehe.

Dá njap'u. Ba ehe ma tsi Hmu'i Hesu.

²¹ Ar tsi Hmu Hesukristo da hwëk'ahu ár ñhöt'i gi gathohu. Dá njap'u.